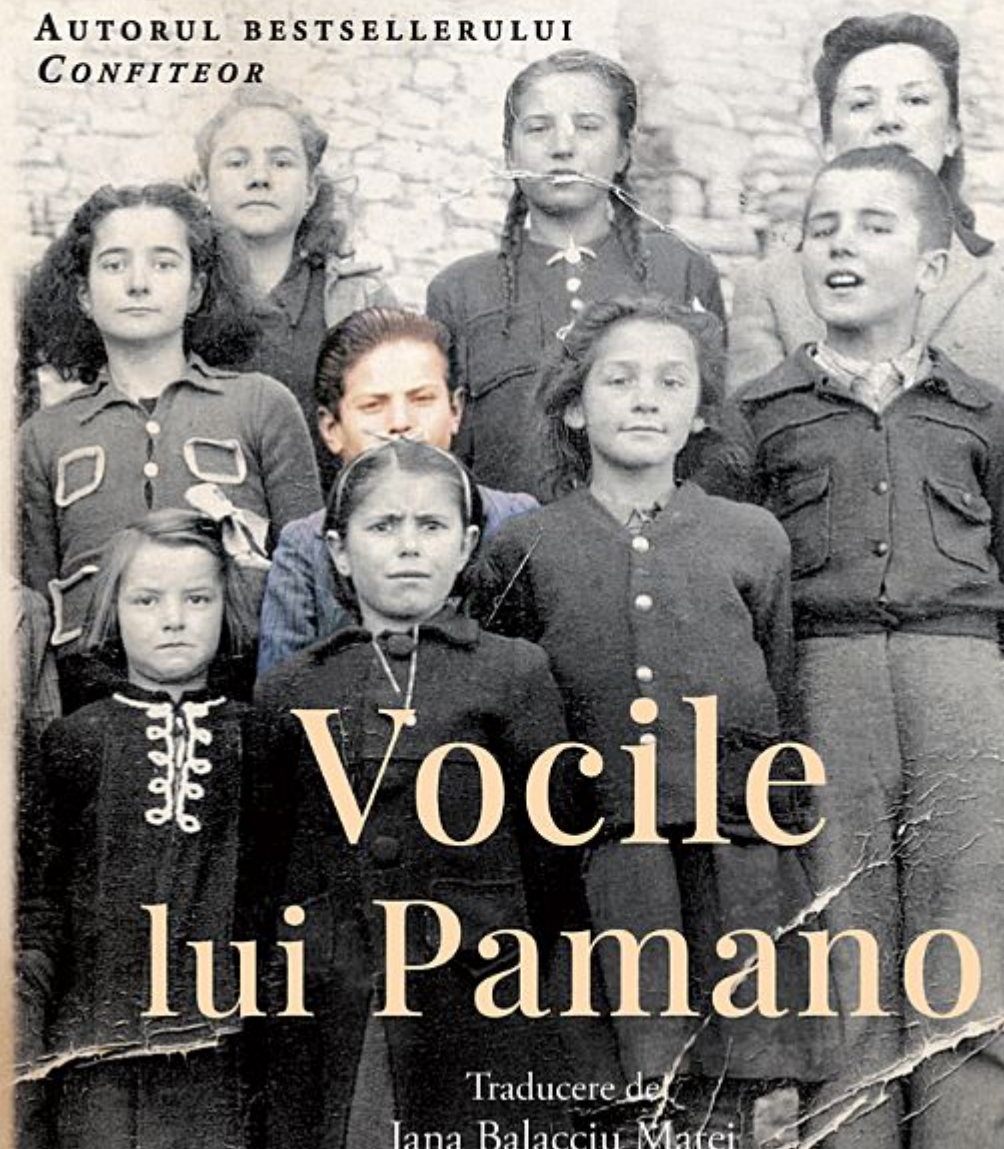

JAUME CABRÉ

AUTORUL BESTSELLERULUI
CONFITEOR

„Un Macon
al Pirineilor

DIE WEI

Vocile lui Pamano

Traducere de
Iana Balaciu Matei

JAUME CABRÉ

Vocile lui Pamano

Traducere din limba catalană și note de
Jana Balacciu Matei
EDITURA PANDORA
2023

Autor: Jaume Cabré
Titlul original: *Les veus del
Pamano*

Copyright © 2004

Copyright © Pandora M, 2023
pentru traducerea în limba română
O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
www.pandoram.ro

ISBN (print): 978-606-978-642-0
ISBN (EPUB): 978-606-978-663-5

Pandora M face parte din Grupul Editorial TREI

EDITORI:
Magdalena Mărculescu

Silviu Dragomir
FONDATOR:
Ion Mărculescu, 1994
DIRECTOR EDITORIAL:
Bogdan-Alexandru Stănescu
REDACTARE
Michi Lucescu
DESIGN:
Andrei Gamarț
DIRECTOR PRODUCȚIE:
Cristian Claudiu Coban
DTP:
Gabriela Anghel

Conținutul acestei lucrări electronice este protejat prin copyright (drepturi de autor), iar cartea este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sub orice formă sau prin orice mijloc, fără consimțământul editorului, sunt interzise. Dreptul de folosință al lucrării nu este transferabil.

Drepturile de autor pentru versiunea electronică în formatele existente ale acestei lucrări aparțin persoanei juridice Pandora Publishing SRL.

Margaridei

Nu-i ierta, Doamne, că știu ce fac.

VLADIMIR Jankélévitch

Un foșnet abia simțit. De parcă mângâia cineva ușa. S-a deschis ușor, și o mână înmănușată a prins clanța pe dinăuntru, să nu facă zgomot. S-a închis cu un geamăt neuzit. O umbră întunecată se mișca prin întunericul din apartament. Învățați cu noaptea, ochii lui luri o urmăreau în tăcere. Necunoscutul a intrat în birou. Lăsaseră jaluzelele ridicate și a înjurat de toți dumnezeii. Dincolo de fereastră, fulgii aduși de neașteptatul front de aer polar care îngheța peisajul de parcă ar fi fost un mormânt făceau mai tăcută panorama nocturnă. Nu se-auzea nici murmurul râului. A socotit că-i mai bine să nu se atingă de jaluzele, căci nimeni, niciodată, sub nicio formă, nu trebuia să știe că el intrase în noaptea asta-n casa asta.

Oftă iritat și se așeză în fața computerului. Pe masă domnea o ordine desăvârșită, știa că asta o să-i ușureze mult munca. Luri, mut, îl urmase pe intrus în birou și-l observa, și mai mut, de la ușă. Lumina albăstrie a ecranului umplu încăperea, intrusul își dori să nu se observe din stradă, nici din restul casei, pâlpâirea slabă și rece. Lipit de marginea ecranului, un post-it spunea: „Bună! Mâncarea e în dulap, deasupra frigiderului. Mulțam pentru tot!”. Începu să verifice directoarele. Scoase din buzunarul canadienei cutia cu dischete și se apucă să copieze răbdător fișierele. Undeva în clădire tuși cineva, bănuia că erau vecinii de jos, întorși de la vreun bairam, amețiți, plictisiți, obosiți, bombănind printre dinți că nu mai au vârsta să le mai ardă de chestii de-astea. O mașină cu viteză redusă, cu siguranță din cauza zăpezii, răni liniștea nopții. De ce merg computerele așa-ncet când ești grăbit? De ce fac atât de mult zgomot, dacă se zice că-s

silențioase? A sunat telefonul, a-nșepenit, a închis computerul deși făcuse doar jumătate din treabă și a rămas nemișcat, ca o piatră, cu o picătură de sudoare lunecându-i pe nas. N-a șters-o, fiindcă el nu exista. Nicio mișcare în apartament.

— Acum nu pot răspunde. Dacă doriți, puteți lăsa un mesaj după semnalul sonor.

— Tu, n-o să pot să vin dimineată, că mi-a mai picat un transport de piatră la Tremp și fiică-mea nici nu vrea s-audă. Nu te necăji, vin pe la prânz, înainte de masă. Pa. Baftă multă, te-am pupat. Vin să te vizitez. Aaa, și-ai dreptate: da, muzica lui Pamano se-aude.

Bip, bip. Pa. Un glas de bărbat cu accent din munții din zonă, răgușit de tutun și cafea cu rom, care vorbea, optimist, despre ziua de mâine. Câteva secunde necunoscutul așteptă să se deschidă vreo ușă. Nimic. Nimeni. Spre norocul lui, luri hotărâse să nu se trădeze și stătea mai departe ascuns, nemișcat. Când amintirea clinchetului de telefon s-a risipit, când a fost iar în stare s-audă cum se-așază fulgii blând peste toate, necunoscutul și-a îngăduit să respire și a deschis din nou computerul.

Luri se îndepărtă de ușa biroului și, cum nu prea știa ce să facă, se ascunse în sufragerie, pândind orice posibil zgomot venit din birou.

Intrusul se întoarce la lucru. A umplut imediat cinci dischete cu fișierele din directoarele cu inițialele O.F. și, pentru orice eventualitate, din alte câteva. Când a terminat, a mutat toate directoarele astea în Recycle bin. S-a asigurat că n-a rămas din ele nimic, nici altceva similar. A introdus o nouă dischetă, cu virus, a scos-o și a închis computerul.

A aprins lanterna, o ținea între dinți, să aibă mâinile libere. Nu i-a fost deloc greu să golească dosarele, trei, de pe masă, care-l interesau. Hârtii, fotografiile, documente. Jos, lângă zid, o valijoară roșie. A deschis-o. Pregătită parcă pentru călătorie. O scotoci atent: nimic interesant pentru el. A închis-o și a lăsat-o cum o găsisese. Înainte să plece i-a venit ideea să controleze sertarele, în caz că... Hârtii albe, blocnotesuri, caiete școlare.

Și o cutie. A deschis-o și, brusc, i-a înghețat sudoarea pe frunte. I s-a părut că aude un oftat în casă.

Când închidea ușa știa că nu a lăsat nicio urmă a prezenței lui, știa că i-a luat un pic mai mult de cincisprezece minute ca să-și facă treaba și că, cu cât mai departe de-aici îl prind zorii, cu-atât mai bine.

Rămas iar singur, luri intră în biroul întunecat. Totul părea ca întotdeauna, dar simțea în el o neliniște. O senzație vagă că n-a fost la înălțimea cerută de circumstanțe.

PARTEA ÎNTÂI ZBORUL FLORINTELUI

Nume culcate acoperite de flori

Joan Vinyoli

La orele nouă ale dimineții de vineri, martie treizeci și unu, anul Domnului două mii doi, ziua atât de-așteptată, de jinduită, ochii numeroșilor credincioși veniți din toate părțile lumii în Piața Sfântul Petru din Vatican sunt nerăbdător ațintiți spre fereastra cu draperii de damasc de la care Sanctitatea Sa Papa urmează să dea binecuvântarea *urbi et orbi*. Deși semnele primăverii deja se-arătaseră, e un frig de îngheață măduva-n oase, de vină e aerul rece, trădător, ce urcă dinspre Tibru pe Via della Riconciliazione și intră sprinten în piață, triumfător, pornit să taie devoțiunea din sufletele pregătite pentru Summus Pontifex. Batiste fluturând, de guturai sau emoție. Fereastra mișcată, cu un brusc reflex în vitraliile deschise spre interior. Un microfon, un preot grijiului așezându-l la înălțimea adecvată și figura încovoiată, înveșmântată în alb imaculat, a Sfântului Părinte Ioan Paul II care rostește niște cuvinte imposibil de auzit, deși oamenii au încetat să-și mai sufle nasul. Și binecuvântarea. De bucurie,

șase călugărițe din Guineea plâng, îngenuncheate pe piatra umedă din piață. Grupul în frunte cu părintele Rella, bine situat pe direcția ferestrei papale, păstrează o tăcere ușor stânjenită de efuziunile mai puțin sau mai mult superstițioase ale unora dintre credincioși, care-și lunecă printre degete boabele rozariului, sărută o poză de cincizeci de cenți cu portretul papei sau fac o fotografie să immortalizeze momentul. Părintele Rella face un gest discret de hai, până terminăm noi, mai va, și se uită la ceas. Trebuie grăbit pasul dacă vor să fie într-o jumătate de ceas în Piazza del Sant'Uffizio. Cum dispare, imediat după binecuvântare, silueta papei, purtată de medici, părintele Rella ridică brațul indicând direcția de urmat și intră în mulțime hotărât să-și deschidă drum cu umbrela roșie în pădurea deasă din piața Vaticanului. Ca un singur om, cele cincizeci de femei și cei treisprezece bărbați din grup o iau în direcția umbrelei. Restul oamenilor se pun în mișcare încet, de parcă le-ar părea rău să părăsească un loc la care de-atâtea ori au visat.

O berlină cu geamuri fumurii înaintează ca o felină pe via di Porta Angelica, virează la dreapta și se oprește la postul de control din via del Belvedere. Doi bărbați cu aparate auditive în urechi, ochelari fumurii și ceafa rasă, câte unul de-o parte și alta, se reped și se pleacă pe geamurile coborâte cu eleganță, ca o mișcare calculată de gene. Se îndreaptă apoi amândoi deodată și fac semn să li se dea drumul. Unul însoțește berlina, cu pas rapid, până la locul exact unde trebuie să parcheze, pe via della Posta. Ieșit din zid, un portar de la Vatican deschide ușa din dreapta a berlinei. În fața intrării de la Palazzo Apostolico, un soldat din garda elvețiană deghizat în ienicer se preface că lumea din jur nu prezintă pentru el interes și privește înainte, spre postul de control, parcă vrând să descopere secrete inconfesabile. Niște picioare gingașe, în pantofi de un negru intens, cu cataramă de argint, ies din berlină și se așază delicat pe pământ.

Conform protocolului și corespunzător zilei, la biserica Sfântul Petru se va oficia o slujbă, în prezența întregii

Congregații pentru Cauzele Sfinților. Cum cere prudența, invitații speciali au fost chemați cu trei ore înainte de ceremonie spre a evita cea mai mică fisură, căci dacă de-a lungul veacurilor a învățat ceva Sfânta Biserică Catolică, Apostolică și Romană a fost să imagineze, organizeze și să ducă la bun sfârșit orice fel de ceremonie, cu gradul exact de fast adecvat celebrării.

Toată în negru, silueta subțire și dreaptă în pofida celor optzeci și șapte de ani, cu o pălărieuță discretă, dar ultraelegantă, așteaptă să-i vină alături fiul și fosta noră. Cu neplăcere obosită, face abstracție de zgomotul urcat dinspre piața în care oamenii, fără să știe, formează mulțimea. Gasull rezolvă formalitățile cu caporalul ieșit după portar.

— Unde s-a vârât Sergi – femeia vorbește privind în față cu un aer sever, nu se deranjează să marcheze interogația.

— E-aici, mamă – răspuns sec al lui Marcel. Unde-ai vrea să fie?

Sergi se depărtase câțiva pași și-și aprinsese o țigară prevăzând că, înăuntru, în veci n-o să-l lase să tragă măcar un amărât de fum.

— Nu-l aud.

Dacă te-ai obosi să-l întrebi, zice-n gând Mertxe, cu mutra acră pe care o face de la prima oră a dimineții și nu și-o poate ascunde. Da' tu n-o să-ntrebi niciodată nimic pe nimeni, nici n-o să-ntorci după cineva capul, fiindcă nu vrei să-ți faci riduri pe gât și fiindcă vin ceilalți în fața ta.

— Ce? – doamna către Gasull.

— Gata. Tot aranjat.

Pachetul de cinci persoane cu numărul de control 35Z intră în Palazzo cu trei ore înainte să înceapă ceremonia.

Sala Sfânta Clara e spațioasă, învăluită blând în lumina intrată leneș prin cele trei ferestre ce dau spre o mare curte interioară prin care trece, grăbit, un bărbat neobișnuit decorat, cu o eșarfă galbenă pe piept, în diagonală, precedat de un cetățean serviabil îmbrăcat în haine obișnuite, care-i indică o

ușă cu brațul ușor întins. În partea opusă ferestrelor, o emisferă imensă, întunecată, arată ce știa omenirea, în secolul XVII, despre Pământ. Lângă ea, un pian cu coadă, bizar în sala aia, cu aerul puțin derutat al instrumentelor muzicale când stau mute.

Responsabilul cu protocolul, un bărbat pirpiriu îmbrăcat în negru, ca doamna, un preot probabil, le indică, într-o italiană cântată pentru oameni care, știe, n-or s-o înțeleagă, că pot să ia loc, să se simtă ca acasă, că acum e numai de așteptat și că, dacă deschid ușa de lângă pian, or să dea de o *stanza da bagno* la dispoziția lor. Cât încă iau în posesie locul, o femeie între două vârste, călugăriță probabil, intră cu un cărucior plin de antipasti și de băuturi strict nealcoolice și bărbatul pipernicit îi murmură lui Gasull că înainte c-o oră de ceremonie căruciorul va fi luat, mă-nțelegeți de ce.

Doamna se-așază într-un fotoliu larg, cu picioarele strânse, și-și îndreaptă ochii, de parcă ar vedea, spre fundul sălii, așteptând ca toți ceilalți s-o imite. E numai încordare pe dinăuntru, atât cât poate suporta trupul ei slab. Dar nu lasă pe nimeni, nici pe fiu, nici pe fosta noră, nici pe nepotul indiferent care acum se plimbă pe lângă geamuri, nici pe avocatul Gasull, să descopere că are emoții, că e aproape panicată, așezată pe-o canapea confortabilă în marea încăpere a Sfintei Clara, la Palazzo Apostolico din Vatican. Femeia știe că de azi înainte poate să moară în pace. Își duce mâna la piept să simtă atingerea cruciuliței care-i atârnă la gât. Știe că azi se încheie șaiszeci de ani de neliniște și-i este peste putință să recunoască, nu are cum, că poate pentru ea ar fi fost mai bine să-și fi trăit altfel viața.

În ziua când i-au îngropat numele în uitare, era puțină lume pe stradă. Chiar de n-ar fi plouat, ar fi fost tot puțină, căci cei mai mulți hotărâseră să arate că lor povestea aia nu le ține nici

de cald, nici de frig și, de la un geam discret sau din spatele gardului, urmăreau scena aducându-și aminte de-atâtea lacrimi. Ceremonia va avea loc oricât de tare-ar ploua, decisese primarul, n-a spus că motivul puseului de voință politică era că avea întâlnire cu un client la Sort și-i aștepta la Rendé o paella pufoasă, deja-l făcea să viseze. Dar el era un Bringué și voia să fie clar pentru tot satul, inclusiv pentru casa Gravat, că acțiunea se face chiar de-ar veni potopul. Așa că, în prezența primarului, au făcut schimbarea consilierii, secretarul și doi turiști indiferenți întâmplător nimeriți acolo, în pelerine lucioase, care habar n-aveau despre ce este vorba, dar făceau întruna fotografii cu obiceiurile ciudate ale oamenilor din munți; plus obligatoriul Serrallac și Bäscones despre care nimeni nu pricepea, Sfinte Sisoe, ce-o fi căutând ea la așa ceva. Colonopatie. Jaume Serrallac făcuse cele patru superbe plăcuțe din marmură gri deschis, cu litere negre, a căror eleganță ar fi cerut străzi mai distinse, ziduri mai tefere și un sat mai ca lumea. Cea cu inscripția Carrer President Francesc Macià înlocuia Calle Generallísimo Franco. Carrer Major venea în locul celei cu Calle José Antonio, Plaça Major înlocuia Plaza de España, iar plăcuța cu Carrer del Mig substituia Calle Falangista Fontelles. Cum totul era pregătit, găurile deja date și, cu atâtea schimbări de plăcuțe aduse de moartea dictaturii, în așa ceva Serrallac avea mâini de aur și comerț în floare, s-a făcut cât ai zice pește. Cum cea din urmă plăcuță, a falangistului Fontelles, se încăpățâna să nu iasă, a trebuit să o facă țandări cu ciocanul, pe zid. Apoi a aruncat cioburile de istorie tristă în lada de gunoi din fața casei Batalla. Fragmentele falangistului Fontelles au scos un strigăt mut și neputincios, unit cu aproape neauzitul geamăt ce venea dinspre terasa casei Gravat, de la silueta încordată, nemișcată, cu mâinile înțepenite pe balustradă, în afară de pisici nezărită de nimeni. Două femei, una bătrână, urmăreau, bine înfofolite, de sus, de la Rasa, ceremonia. Când au fost sigure că Serrallac a făcut vechea placă țandări, au coborât, încet, pe Carrer del Mig, la braț, privind fațadele, ferestrele, ușile, din când în când

cu un comentariu scurt, intim, poate să ascundă că-s tulburate știind că din case mulți ochi le privesc cu-aceeași impunitate cu care spionaseră ceremonia schimbării de plăcuțe pe stradă. Când au ajuns la ladă, s-au aplecat, de parcă aveau nevoie să constate ceva. Autoritățile se puseseră deja în mișcare, pe Francesc Macià spre Plaça Major, să facă ultima schimbare programată, unde domnul primar avea prevăzut să spună câteva vorbe despre spiritul de reconciliere ilustrat de repunerea numelor dintotdeauna. Din clipa aia, odată recuperată obișnuita liniște a acelei bucăți de stradă, în Torena nu s-a mai gândit nimeni la Oriol și din case a ieșit un suspin de ușurare, căci toți credeau că, în sfârșit, dispare unul dintre simbolurile cumplitei discordii. Nimeni, în sat, cu excepția umbrei care, în terasa casei Gravat, își ștergea ochelarii și spunea-n gând o să vedeți voi cine râde la urmă, nu s-a mai gândit la Oriol Fontelles până când, douăzeci și patru de ani mai târziu, a început să circule zvonul că solitara și inutila clădire a vechii școli va fi dărâmată, căci secolul douăzeci și unu trebuie întâmpinat cu un sat mai ca lumea.

Cum era de așteptat, directoarea școlii din Sort i-a trasat sarcină Tinei Bros să meargă la Torena să-și vâre oficial nasul prin ce mai era în clădirea școlii, căci aveau proiectată o expoziție cu evoluția materialelor școlare, sigur în micuța clădire puteau găsi ceva. Material reacționar și lucruri de-astea. Cum ea tot își făcea cartea, au transformat-o în cercetătoarea oficială a școlii. Așa că Tina, căreia în cu totul altă parte îi era capul, a trebuit, fără chef, să meargă la Torena pentru a doua oară în trei zile, cu ciudatul ei Citroën roșu. N-avea cum să știe că parca sub plăcuța care în urmă cu douăzeci și patru de ani reinstaurase numele original al străzii, Carrer del Mig. A cerut la primărie cheile de la școală, i-au spus că nu le au, că-s deja zidarii la lucru și, când a ajuns în fața clădirii, ultima din sat în partea dinspre panta Triador, a văzut că se-apucaseră să demonteze acoperișul, țiglă cu țiglă. N-a stat mult pe gânduri, a luat aparatul mic, cel pe film, și,

profitând de lumina șovăielnică a amurgului, a tras trei instantanee cu clădirea; n-a prins în niciunul zidarii urcați pe acoperiș. Poate i-o folosi vreunul pentru carte. Poate. Din fericire, zidarii începuseră cu partea dinspre toalete. A avut timp să cotoacă prin cele două dulapuri din clasă, a avut timp să se murdărească pe mâini cu negrul păstos al prafului de-atâția ani, a condamnat hârțogăria inutilă, a grațiat o duzină de cărți concepute într-o pedagogie preistorică, dar care-și puteau avea farmecul lor în expoziție, și a ascultat bubuitul topoarelor care începeau să condamne la neant clădirea. Tot ce adunase încăpea, comod, în cutia de carton cu care plecase din Sort. A rămas un timp cu ochii larg deschiși, privind departe, prin geam, gândindu-se dacă ce vrea ea să facă după ce-o pleca de la școală nu e cumva un atac la propria-i demnitate. Sigur că da; dar Jordi nu-i lăsase nicio altă ieșire. De ce era Jordi așa cum era; de ce Arnau era cum era, Dumnezeuule. De ce acasă nu discutau nimic, de ce erau atât de închiși, de ce Arnau se îndepărta tot mai mult, atât de mult că lipsea zile-ntregi de-acasă și spunea doar vag cu cine. După rumegat îndelung gânduri negre, a oftat, și-a coborât privirea și s-a regăsit în școala goală din Torena. A făcut un efort să-și ia pentru câteva clipe gândul de la ei doi, mai ales de la Jordi. Atunci i-a venit ideea să se uite în sertarele mesei de la catedră. În primul, în afara șuvoiului de amintiri invizibile ce-au luat-o la goană când l-a deschis, mai erau câteva firișoare de lemn din creionul ascuțit de cineva, cândva. În celelalte nu mai rămăsese nimic, nici măcar amintirile. Prin geamurile murdare ziua se stingeă leneșă și, brusc, și-a dat seama că trecuse destul de mult de când loviturile de topor încetaseră.

La tablă era un capăt de cretă mâncat aproape de tot. L-a luat și nu s-a putut abține să nu-l folosească: cu litere frumoase de învățătoare a scris data: 13 decembrie 2001. Și s-a întors, de parcă în băncile roase de cari ar fi stat copii, să le spună ce-or să facă în ziua aia. A rămas cu gura căscată, căci în fund, sprijinit de ușa clasei, un zidar nebărbierit, cu țigara-

n gură, o cutie de havane într-o mână și-n cealaltă o lampă de camping, rămăsese și el cu gura căscată. El a reacționat primul:

— Doamnă... Noi plecăm, că nu mai vedem. Duceți dumneavoastră cheia înapoi?

Se-apropie cu lampa, lampa și o legătură de chei prinsă de blugii albi de praf și Tinei i s-a părut că e un copil venit să-i dea carnetul, că e învățătoare în școala aia de-o viață. Zidarul a pus cutia de havane pe masă.

— Am găsit asta-n spatele tablei.

— Al tablei ăsteia?

Zidarul s-a dus la tablă și a făcut-o să gliseze într-o parte, deși părea fixată în perete; a lunecat, cu un geamăt dureros, două palme și a dat la iveală o micuță nișă întunecată. A apropiat de ea lampa.

— Aici, înăuntru.

— Ca o comoară de pirat.

Zidarul a împins la loc tabla.

— Îs caiete de prunci, a zis. Și a lovit în cutie de două ori. O cutie de havane bine conservată, legată cu un cordon negru.

— Pot s-o păstrez?

— Aveam de gând s-o arunc.

— Mi-ați putea lăsa lampa?

— Dacă vreți să rămâneți aici, înțepeniți de frig, o avertiză în timp ce-i întindea lampa.

— Sunt destul de gros îmbrăcată. Mulțumesc pentru lampă.

— Când plecați, încuiați și lăsați lampa la intrare. O găsim mâine.

— Cât durează până dărâmați tot?

— Mâine terminăm. Azi doar am făcut pregătirile. Dărâmatul e un fleac.

Și a salutat, de parcă ar fi fost soldat din marina americană, cu un deget dus leneș la tâmplă. A închis scurt ușa și sporovăiala lui și a celorlalți doi s-a stins prin fereastra murdară până a rămas în tăcere totul, atâta tăcere, încât doar că nu se-auzea tusea Elvirei Lluís, fata din banca-ntâi, moartă

în urmă cu cincizeci de ani de tuberculoză. Tina privi în jur. Lampa de camping dăruia noi umbre, necunoscute. Dărmatul e un fleac, gândi. Câte generații de plozi învățaseră aici să scrie și să citească! Într-o zi, totul la pământ, oftă.

Se întoarse la tablă, da, omul ăla avusese dreptate cu carul: clasa era un congelator! Și lumina zilei scădea tot mai repede. A pus lampa pe masa învățătorului și s-a gândit la comoara piratului. Închipuie-ți c-ar fi dărmat școala cu diamante cu tot, își zise... A desfăcut șnurul negru și a dat la o parte capacul: diamantele erau caiete cu coperti albastre sau verde-deschis, nu se vedea bine, pe care, în diagonală, era tipărit cu cerneală neagră cuvântul Cuaderno¹. Caiete de copii. Două, trei, patru caiete. Păcat că nu-s diamante, oftă. Și împunsătura, ce revenea, punctuală.

A deschis unul: i-a sărit în ochi scrisul ordonat, armonios, ușor de citit, care umplea de sus până jos toate paginile. Și, din când în când, câte o ilustrație. Toate patru caietele la fel. În primul – un chip. Ea nu știa, era un autoportret al lui Oriol, făcut în fața oglinzii de la toaleta băieților. Un bărbat cu privire tristă. În al doilea, o casă cu explicație dedesubt: „Casa Gravat”. În al treilea, ia uite... o biserică. Biserica Sfântul Petru din Torenă. Și un câine de rasă Springer Spaniel, cu niște ochi triști cum Tina nu mai văzuse niciodată la vreunul, botezat probabil Ahile. Și-n ultimul, schița unui portret de femeie, început, modificat, de mii de ori corectat și lăsat la jumătate, fără buze, cu ochii goi, ca statuile mortuare din marmură vândute de Serrallac în atelier. S-a așezat, nu și-a dat seama că, din cauza frigului, respirația îi ieșea ca o ceață, de parcă ar fi vrut să ascundă descoperirea celor patru caiete. Unde-auzise numele ăla? Nu de mult. Parcă-i vorbise foarte recent cineva despre el.

Tina Bros a început să citească, curioasă, neavertizată, fără măcar să bănuiască ce are în față. A început cu prima pagină

¹ Caiet (sp.).

din primul caiet, pornind de la titlul care spunea iubita mea fiică al cărei nume nu-l știu, dar știu că ești, căci ți-am văzut o mână, mică și dulce. Aș vrea ca, atunci când vei fi mare, să-ți dea cineva aceste rânduri, să le citești... Mi-e frică de ce ți s-ar putea povesti despre mine, mai ales de către mama ta.

Spre nouă, când lumina lămpiței începea să se micșoreze, a ridicat brusc capul, parcă întoarsă din altă lume. Fusese o imprudență să stea să înghețe în clasa aia. O străbătu un fior. A închis ultimul caiet și a răsuflat adânc, de parcă în timpul lecturii și-ar fi ținut respirația. A decis că aceste caiete n-au niciun interes pentru expoziția pe care voia s-o facă Maite. Le-a vârat din nou în cutia de havane cu șnur negru, a pus cutia în buzunarul mare al hanoracului și s-a hotărât să plece din școala unde, i se părea acum, trăise peste cincizeci de ani.

A lăsat lampa unde-i spusese zidarul-soldat în marina americană, a dus cheia la primărie și a urcat până sub plăcuța de marmură care informa că se află pe Carrer del Mig. Citroënul o aștepta, credincios, acoperit cu un strat subțire de zăpadă proaspătă care-l proteja de melancolia stăpânei.

Șoseaua de coborâre spre Sort era prea goală și prea rece. Cum nu voia să piardă timpul să pună lanțurile, a coborât încet, în ritmul gândurilor blocate atât de frig și de paginile citite, cât și de perspectiva a ceea ce mai rămăsese din seară. Pe un vechi parapet, în curba Pendí, la marginea Torenei, o pictură de estetică radicală condamna tăierea copacilor la Tuka Negra pentru lărgirea uneia dintre benzi. La școală nu era nimeni: a lăsat cutia de carton la Maite în birou cu o notă de explicație și a fugit speriată, o îngrozise întotdeauna să umble singură pe coridoarele solitare, întunecoase. De parcă odată cu frigul s-ar fi putut înmulți și fantasmile. Citroënul a dus-o fără incidente la pensiunea îndepărtată. Deși mai la nord, acolo încă nu ninsese. Pe scaunul din dreapta era cutia de havane cu cele patru caiete. Din prudență, n-a vrut să rămână în parcare la pensiune; a tras mașina mai într-o parte, pe șoseaua pustie, a stins luminile și motorul și a rămas

nemișcată, cu privirea fixată pe ușa luminată a clădirii. De parcă ar fi așteptat clipa aia, zăpada începu să cadă, prudentă, tăcută, iar ea pipăi, pe scaunul de alături, să vadă dacă mai este acolo cutia de havane. Era incapabilă să perceapă sunetul blând al fulgilor așezându-se peste lucruri.

Era frig, ieșise de câteva ori să șteargă parbrizul, fără să piardă din ochi intrarea în pensiune, hotărâse să nu dea drumul căldurii, fiindcă, în liniștea magică, de cutie de bomboane îmbrăcată în catifea – până și râul curgea fără zgomot –, torsul motorului l-ar fi avertizat pe Jordi de prezența ei.

Ultima oară când a ieșit din mașină să-și mai dezghețe picioarele, a curățat gheața de pe parbriz cu racleta și a acoperit numărul cu zăpadă proaspătă de pe drum. Una era să recunoască ea că i se zdruncină demnitatea, și alta s-o știe ceilalți. Îi înghețase nasul.

Din nou înăuntru, fără să-și ia privirea de pe ușa luminată prin care, în tot timpul ăsta, ieșiseră doar două persoane necunoscute, a atins cu grijă, cu mâna înmănușată, cutia de havane.

— Ce-ai zis?

— Ai auzit foarte bine.

Rosa, cu gura căscată de uluire, poate de spaimă, simți că-i sare inima din piept, necontrolat. O năpădi un val de amețeală și se întoarse în balansoar. Șopti:

— De ce?

— Toți sunt aici în pericol.

— Nu, aici în pericol este copilul.

— Fac tot ce pot.

— Faci pe dracu'. Du-te la doamna ta Elisenda.

— De ce?

— Păi nu mori de drag să te duci? Dornică să lovească: Nu ți se scurg ochii când o ai în față? Că are un chip așa plastic, că are ochii așa dificili...

— Ce tot spui acolo?

De parcă n-ar fi insinuat nimic, Rosa a privit pe fereastră și-a zis cu glas obosit, tu ești singurul om din sat pe care o să-l asculte.

— Doamna Elisenda nu poate face nimic.

— În satul ăsta se face doar ce spune ea.

— Bine-ar fi.

Rosa-l privi, îi scrută ochii de parc-ar fi vrut să ghicească secretele din privirile pe care le schimbau între ei, el și doamna Elisenda, întotdeauna când erau împreună. Când Oriol dădea să răspundă, au început să bată clopotele, îi anunțau că-i ora de Angelus. Au tăcut de parcă nu s-ar fi rugat niciodată, nici măcar într-o iarnă grea ca asta. Dar înainte să amuțească clopotele, Rosa izbucni:

— Dacă nu faci nimic, mă-ntorc la Barcelona.

— Doar n-o să mă părăsești.

— Ești un laș.

— Da, sunt un laș.

Rosa își duse instinctiv mâna la pântec și zise cu glas obosit nu vreau să aflu fiica noastră că tatăl ei e un laș și-un fascist.

— Nu-s fascist.

— Ce diferență e între tine și nemernicul de primar?

— Nu striga, că se-aude tot!

— El face și tu consimți la ce face.

— Ascultă, eu sunt doar învățător în satu-ăsta.

— Puteai să-l faci pe primar să joace cum îi cânti tu.

— Imposibil. În plus, mi-e frică. De omul ăsta mi-e frică.

— Trebuie să oprești povestea cu Ventureta.

— Nu pot. Îți jur, nu mă ia-n seamă.

Rosa-l privi-n ochi pentru ultima oară. Se întoarse, făcu balansoarul să geamă ușor și se-apucă să privească pe geam. Era un fel de a-i spune adio în timp ce gândea cum de s-a ntâmplat asta, în timp ce blestema ziua când le-a venit ideea să accepte postul dintr-un sat atât de frumos care, conform enciclopediei, avea un număr apreciabil de bovine și de ovine și noi doi o s-o ducem teribil de bine, o să avem timp să citim și să ne iubim, de-asta avem nevoie. Și, după tot dat ocoluri și

ocoluri, zisese deci, bătut în cuie: mergem la Torena, Oriol. Și acum aluatul de caneloni pentru Sfântul Ștefan îngheța pe masă. N-ar fi trebuit să facă în ziua asta aluat de caneloni, n-ar fi trebuit să vină peste patru zile Crăciunul, căci n-ar fi putut să-nghită nimic cu gândul la bietul băiat.

Oriol privea țintă ceafa Rosei. A strâns furios din dinți și a ieșit trântind ușa. A deschis-o iar imediat, de parcă uitase ceva. A rămas țeapăn, cu mâna pe clanță, forțându-se să-și stăpânească mânia. Rosa privea încă strada; nu vedea nimic, căci peisajul impunător din Vall d'Àssua ce se vedea de la geam i-l șterseseră lacrimile. Oriol și-a luat haina de piele și șapca și-a ieșit din nou.

În doar opt luni de când era învățător la Torena i-l întorseseră pe Oriol pe dos ca pe-un ciorap. Cu câtă bucurie veniseră, ea însărcinată de curând, încă uimiți că-i dăduseră postul, lui, care nu făcuse armata, nu fusese pe front din cauza problemelor de stomac, nu era fost combatant, încă surprinși, căci credeau că toate posturile aveau să fie pentru învățători veniți din afara Cataloniei, cu carnetul de falangist în dinți sau pedigriul de luptător împotriva Republicii lipit de mustața fină; încă uluiți, căci erau atât de naivi, încât nu-și dădeau seama că postul de la școala din Torena nu-l voia nimeni, nici măcar Domnul, care se născuse într-o iesle, sigur, dar se dusese la școala din Nazaret unde, dacă nu altceva, măcar băieții și fetele erau separați, unde nu toți erau copii de țăran, erau și copii de tâmplar, unde aveau o curte cum se cuvine și pereți văruiți ca lumea.

Privea pe fereastră, dar nu vedea piața. Valentí Targa îi schimbase bărbatul. Din prima zi, când îl acaparase și începuse să-l aduleze. Din clipa când îi privise provocator, cu mâinile-n șolduri, cum coboară în piață din taxi cu bucuria în ochi și vesela ciobită în sacoșă. Și portretul ei făcut de Oriol, bine împachetat. Nu știuse să prevadă pericolul și se împlineau trei lungi luni de când tăceau zi de zi la Torena, știind că, din când în când, pe dealul lui Sebastià, din mașini negre, dădeau jos oameni triști și apoi îi făceau să dispară,

muți, cu lacrimile pe vecie uscate, în camioane de vite. Și pe ea o schimbase Valentí Targa, o schimbase-ntr-o mută. Tăcuse prea mult. Până astăzi, când, întors de la primărie, că-l chemase blestematul de Targa, Oriol îi spusese, ocolindu-i privirea, c-ar fi bine să se-nscrie-n Falangă și ea, în fața cuptorului, rămăsese cu gura căscată, fără cuvinte, crezând că poate a înțeles prost sau el a glumit. Dar nu: tot n-o privea-n ochi, tăcut, așteptându-i parcă reacția. Ea a pus pe masă tava cu aluatul de caneloni, s-a dus anevoie la balansoar, cu burta-n față, parcă punând distanță între fiica ei și bărbatul ei, și-a întrebat, ce-ai zis?

— Ai auzit foarte bine.

José Oriol Fontelles Grau, caído por Dios y por la Patria². Acum știa de ce-i suna cunoscut numele. Cu o săptămână în urmă, când încă era fericită, străbătuse cimitirele din Vall d'Àssua, căci voia să dedice un capitol din carte caselor morților. Cimitirul din Torena părea de cinci stele comparat cu cele din alte sate. Ca să încadreze bine, preferase să se îndepărteze decât să distorsioneze imaginea mărand-o. În centrul fotografiei avea să rămână un monument degradat. De-o parte și alta, șiruri de morminte, majoritatea cu cruci de fier ruginit, ici-colo câte una de marmură. În fundal, acoperit în parte de monument, alt șir de morminte, lângă zidul dinspre nord, spre partea de unde veneau inamicul și vântul înghețat. Și, în stânga, cavoul familiei bogate, curat și bine întreținut.

Clic.

Un florinte care-și lua zborul rămăsese întemnițat în fotografie, la mică înălțime în aer, în dreapta monumentului degradat. Nu-l observase. Sau poate da, cum li se întâmplă multor fotografi, percep global tot ce se petrece în cadru și, totuși, la dezvoltare dau emoționați de surprize.

² José Oriol Fontelles Grau, căzut pentru Dumnezeu și pentru Patrie (sp.).

Hârtia albă, înecată într-o lume cu atmosferă roșie, scuiparse, încet, forme stranii reținându-le apoi, la început palid, treptat tot mai consistent. A scuturat hârtia în lichid cu niște pense și formele se transformaseră în imagini, tot mai precise. Foarte bine-ncadrat, i-a fost primul gând. Cu pensele, scosese hârtia din tancul de dezvoltare și o agățase, alături de cele douăzeci de instantanee din rola numărul trei, cinci decembrie 2001, cimitirul din Torenă. Da, foarte bine-ncadrată.

Când a examinat rezultatele sesiunii aceleia văzuse că totul ieșise conform previziunilor, fără surprize. Și-atunci i-au picat ochii pe florintele ce-și lua zborul, imobilizat în ultimul instantaneu, cel cu monumentul deteriorat. Nu-și aducea aminte de el. Dumnezeu! Ce nu știu ce! Poezie. Privise pasărea cu lupa. Da, un florinte, aripile îndreptate în jos, în plin efort de ridicare în aer. Cu un vierme-n cioc. Nu, o scamă pe film. Nu: un desen în relief de pe piatra mormântului; pasărea doar trecea prin fața lui și alcătuia iluzia aia de perspectivă. Un desen în relief de pe piatră. Atunci privise cu atenție piatra. Deși pe pământ, și în fundal, cum obturase bine obiectivul, fundalul era bine focalizat. Florintele și piatra de mormânt, oblic, clari. Poate puțin prea academic, prea plan. Îi trecuse prin cap că florintele era până care scria cu ciocul cuvintele gravate pe piatră. Florintele scrisese José Oriol Fontelles Grau (1915-1944), caído por Dios y por España. Și tot el desenase jugul și săgețile fasciste. Vârful uneia dintre săgeți părea viermișorul purtat de florinte la cuib.

Tina pusese lampa pe masă și se frecase la ochi. Sigur poza aia, ultima din rolă, o să poată să apară în carte ca primă ilustrație, alb-negru, ca să indice trecerea timpului etcetera.

Ținea încă mâna înmănușată pe cutia de havane cu caietele lui Oriol Fontelles și, câteva clipe, cu gândul la ce scria în ele, reușise să uite de ce stăteau de gardă în fața ușii luminate a pensiunii Ainet, în timp ce zăpada acoperea iar parbrizul. Fulgii i se păreau stele în cădere, obosite să tot stea agățate

degeaba pe cer, dezamăgite să-și spună că lumina lor are nevoie de veacuri ca să ajungă în lumina ochilor oamenilor iubiți. Sunt oameni iubiți pe lume? Bine, eu îl iubesc pe Arnau, dar el nu se lasă iubit, mereu atât de tăcut, mereu cu-ale lui, parcă nu vrea să se uite la stele, ca Jordi. Bărbații de-acasă nu vor să se uite la stele. Când era pe punctul să iasă să șteargă parbrizul, a perceput mișcare la intrarea în pensiune. Ieșea cineva. Jordi. Jordi. Jordi al ei ieșea din pensiunea Ainet, la mulți kilometri de casă, și privea-n toate părțile în timp ce-și puneă pălăria. Nu și spre Citroënul roșu, din întuneric, de pe șosea. S-a întors și a întins brațul spre înăuntru. Gestul i-a trezit gelozia. Mult mai mult decât atunci când a văzut că după el iese o femeie aproape cât Jordi de înaltă, vârstă într-un hanorac ce-o împiedica să o recunoască. Gestul cu care Jordi întâmpina nu atât pe femeia aia, cât toată viața femeii. Un gest de întâmpinare, și-o palmă dată ei, care stătea înghețând în mașină doar ca să constate ceva de care se temea.

A reacționat. A luat aparatul, s-a sprijinit pe volan să-l fixeze, expunere mare, viteză mică, și-a tras. Două, trei instantanee. Patru, cinci. Și-acum cu obiectivul: unul, două, trei, patru, cinci, șase... S-a oprit, s-a gândit la ea și s-a simțit ca un paparazzo vulgar. Până-n noaptea aia nu-i înghețase pe obraz nicio lacrimă.

2

Excelentissimo Señor Don Nazario Prats, chel, mustață tunsă, picături de sudoare pe frunte și sub maiou, Guvernator Civil și Șef de Movimiento pe Regiune, era agitat. În fața doamnei Elisenda ori ești agitat, ori nu ești om. Parfumul atât de aparte cu care-și dădea doamna devenise pentru el un semnal de pericol; îi aducea-n minte vocea catifelată dându-i ordine la ureche în timpul înmormântării, de parcă n-ar fi știut că el e Guvernator Civil, extorcându-l, de parcă n-ar fi știut că

e Șef de Movimiento³ pe Regiune și are prerogativele lui; dar, pentru ea, prerogativele, vax! era pregătită să-i fure câștigul legitim c-o răceală de, de, de Stalin. Exact așa. În caz că i-or face fotografii, și-a luat o figură de circumstanță privind mlădița regretatului camarad Santiago Vilabré cum lunecă elegant pe pârtie până-n zona unde el, cei trei subdelegați, cei șase primari și japița de doamnă văduvă asistau, împreună cu trei autocare de aplaudaci din Vall d'Àssua, din Carregue și Batlliu, la inaugurarea pârtiei de schi de la Tuca, o inovație, un pas curajos înainte, o provocare pentru viitor. Și toate trei autocarele au aplaudat cu profesională fervoare, căci n-au înțeles nimic și, ca atare, pesemne era ceva important. Talentatul schior Marcel Vilabré i Vilabré coborâse de la cota două mii trei sute cu drapelul spaniol fâlfâindu-i pe umeri, simțind flap-flapul pânzei de aur și foc generând rezistență în timp ce schiurile scoteau foșnetul minunat făcut din intimitate și din tăcere, lunecând pe pârtie, trasând curbele negociate anterior cu Quique, de treizeci de ori exersate, ca totul să iasă perfect și nu cumva o mișcare greșită să-i facă să pice el, drapelul, spectacolul, în zăpada virgină inaugurată oficial de Marcel Vilabré prin epica-i coborâre. Bravo, Jacinto, foarte bine.

Excelentissimo Señor Don Nazario Prats, cu zâmbetul pus, privea cum coboară tânărul și, din când în când, trăgea cu coada ochiului spre dușmanca lui, să n-arate cumva plictisită ori enervată ori în vreun alt fel care să-i dea ideea să comenteze ceva cu vreun ministru doar să-i facă lui pocinogul. Cu vreun ministru sau cu vreun camarad de Falangă. Nu,

³ Movimiento Nacional („Mișcarea Națională”), fondată în 1936, reunea inițial toate forțele politice care au aderat la rebeliunea condusă de Franco. În timpul dictaturii franchiste era singurul organism în cadrul căruia era posibilă participarea la viața publică, format din Falanga Spaniolă (singurul partid legal), Sindicatul Vertical (singurul acceptat) și alte organisme. A fost desființat în 1977.

doamna văduvă n-avea ochi decât pentru fiul iubit și privea mândră cum fâlfâie în tăcere bicolorul (la autorități flap-flapul nu ajungea) în coborâșul pe care camerele de la No-Do⁴ îl imortalizau rezumând culorile la alb-negru.

— Doar treisprezece ani și uite cum mai schiază – a zis așa, într-o doară, s-audă toți și s-audă ea. N-a răspuns nimeni și brusc i-au asudat palmele, ca-ntotdeauna când se enerva. Nu răspunsese nici ea, ea ar fi putut să se-arate nițel amabilă. Dar nu, ei îi place să mă bage-n draci.

Guvernatorul și-a îndreptat ochii spre flancul stâng: părintele August Vilabré, canonicul bătrân și tăcut, privea și el coborârea lui Marcel Vilabré. Cu mândrie. De parcă i-ar fi fost tată. Guvernatorul nu știa, dar el avea tot dreptul să se considere, dacă nu altceva, măcar tatăl mamei băiatului căci, când Elisenda împlinise cinci anișori, i-a avertizat părinții, Anselm, Pilar, e excepțională fata. Și Josep? Josep (bietul Josep odihnească-se-n pace) e normal, dar Elisenda e de-o inteligență aparte, de-o capacitate de-a înțelege lucrurile global și... Știi ce zic eu?, păcat că-i fată. Tu, ca-ntotdeauna, gentil. Nu vă certați acum din cauza mea, aveți o minune de fată, un diamant, Anselm, Pilar, doamne: aveți o fată, un diamant; pentru mine ar fi o onoare să-l șlefuiesc, să-l fac să strălucească. Dar Anselm Vilabré își petrecea zilele făcând război, pe cine știe ce front, iar Pilar, chit că încă nu se știa, și le petrecea colecționând amorezi și nu prea au dat atenție spuselor lui August. De fapt, nu i-au dat niciun pic: amândoi, și fratele și cumnata, știau că matematicienii nu se prea pricep la oameni. Mai ales dacă-s preoți. Atunci părintele Anselm a făcut după capul lui și a înscris fata la internat la terezienele din Barcelona, că el totdeauna fusese apropiat de spiritualitatea venerabilului părinte Enric d'Ossó care-o să fie

⁴ El Noticiario Cinematográfico Español, jurnal săptămânal propagandistic, proiectat în timpul regimului franchist în cinematografele spaniole înaintea filmului programat.

făcut într-o zi sfânt. A vorbit cu măicuța Venância și a făcut-o complice în necesara educație căci, deși dintr-o familie atât de bună, nu-i suficient pentru ea. Măicuța Venância a înțeles. Știa de ce părintele August Vilabré venise la ea; fiindcă era vocea exigenței la tereziene. Trecerea ei, fugară, dar benefică, prin mănăstirea de la Ràpita, în timpul abatesei Dorotea, îi ascuțise simțul datoriei și-i vârâse până-n măduva oaselor deviza ce gravita în jurul ideii că, dacă ai dreptate, ești obligat să nu renunți niciodată să faci ce trebuie să faci, dacă tu crezi că trebuie să faci. Zece la aritmetică, zece la gramatică, zece la latină, zece la naturale, zece la religie, mai ceva ca un diamant, părinte August, fata asta-i mai ceva ca un diamant.

Bravo, Jacinto, foarte bine.

Când eroicul aventurier a ajuns jos, a desprins de pe umeri steagul, l-a prins de lance și l-a înfipt în zăpadă cu aerul c-a ajuns la Polul Nord; l-a înfipt în locul stabilit cu Quique și cu un anume Matanzas, pisălogul oficial de la protocolul prefecturii. Atunci, autoritățile și autocarele au aplaudat gestul atât de bărbătesc de-a înfige lucruri în zăpezi virgine. Și treizeci de schiori au coborât în slalom, pe urmele purtătorului de drapel, alcătuind o cosiță în coborâre și din nou autoritățile și autocarele au aplaudat. Don Nazario Prats s-a răsucit cu patruzeci și cinci de grade și sub nas i-a apărut tava de argint cu o pernuță roșie pe care se odihnea foarfeca pentru inaugurare. A luat-o și a agitat-o instinctiv, de parcă i-ar fi trecut prin cap o nesăbuiță. Onésimo Redondo în persoană îi spusese-ntr-o seară că sclipirile de geniu ori vin dintr-o improvizație intuitivă ori nu-s așa ceva. El atunci a avut o sclipire de geniu și, fără să stea pe gânduri, i-a înmănat foarfeca văduvei Vilabré.

Na, curvă, de ți-ai găuri cu ea gâtul. Curvă, curvă, curvă.

— Cine-ar putea mai bine ca dumneavoastră, doamnă Elisenda, să mă ajute să declar inaugurată stațiunea de schi de la Tuca Negra.

Doamna Elisenda nu s-a lăsat rugată, fiindcă-și știa drepturile, și n-a ajutat la tăiat, a tăiat ea panglica bicoloră

care împiedica autoritățile să pășească spre instalația telescaunului și spre minunea de căsuță elvețiană unde li se promisese o cafea caldă cu câteva picături de ce trebuie-n ea. Autorități și autocare au aplaudat tăierea, au văzut-o pe doamna Elisenda din casa Gravat cum pune foarfeca pe pernuță și, însoțită de autoritate, se pune în mișcare spre cabana ce urma să fie sediul Tucăi Negra. Doar autoritățile au trecut de linia acum invizibilă a inaugurării, căci oamenii din autocare, care trăiseră toată viața printre zăpezi, nu-și pusese niciodată un schi; aveau destulă treabă iarna să împerecheze și să pregătească uneltele, să bată coasele, să repare fușteii și roțile carelor, să le ungă, să astupe găurile, să schimbe țiștele sparte din acoperiș, dacă nu era prea multă zăpadă, să aibă grijă de vite și să privească în depărtări visând la o altă, imposibilă, viață. Doar autoritățile și Jacinto Mas, care n-a cerut nimănui voie, dar nu se îndepărta niciodată de doamna, nu atât de teama vreunui atentat, ci fiindcă viața, cicatricea de pe obraz și viitorul lui aveau sens doar dacă doamna-l privea și spunea din ochi, bravo, Jacinto, foarte bine.

Părintele August Vilabré a binecuvântat sediul (pereți de lemn lăcuit, trofee inventate, expuse, mari ferestre spre pârții), a alungat cu aghiasmă duhurile rele, a murmurat Asperges me, Domine și a urat cu vorbe, de nimeni înțelese, ca din locul ăla să se reverse doar binele. Chiar dacă peste câțiva ani avea să se întâmple povestea de la dușuri dintre Quique și Marcel. Chiar dacă ura adunată în Quique avea să se transforme în înjurături și blesteme suportate cu resemnare de binecuvântații pereți. Chiar dacă în sediul Tucăi Negra aveau să dospească treizeci de adultere pe sezon și, dacă din punct de vedere climatic era unul de excepție, puteau ajunge la patruzeci; chiar dacă mulți dintre viitorii asidui clienți erau oameni ultraeducați, dar lipsiți de scrupule. Ce putea ști părintele August Vilabré! El a binecuvântat totul, în mare, cu liniștea presupusă de absența cunoașterii viitorului lucrurilor și oamenilor, cunoaștere pe care o avea Bibiana.

Autoritățile intrate în binecuvântata clădire au putut vedea prin ferestre, de parcă ar fi participat la o vrajă, cei treizeci de schiori și schioare, zâmbitori, cu dantura perfectă, cu pielea sănătoasă, bine echipați, iviți din zăpadă sporovăind studiat, dezinvolt, trăgând cu coada ochiului spre camera de la No-Do spre care le fusese interzis să privească și așteptându-și rândul la telecabină de parcă instalațiile tocmai inaugurate ar fi fost învățate să poarte distinsa clientelă ce-avea să vină potop pe noua cale de acces asfaltată, L o sută douăzeci și nouă, care se construise din cea județeană L o mie trei sute șaptesprezece. Și totul, conchidea la sfârșit vocea nazală a reporterului, grație inițiativei hotărâte a unor întreprinzători locali și sprijinului decisiv al autorităților provinciei, care vor să facă din aceste locuri idilice unul dintre punctele de atracție pentru iubitorii selecți ai incipientului sport al zăpezii. Vorbitorul a omis să spună că povestea cu întreprinzătorii locali era o hiperbolă, căci șaptezeci la sută din capital era suedez, în ciuda scârbei suedezilor față de dictatură. Restul de treizeci la sută fusese acaparat de doamna Elisenda Vilabré, văduva Vilabré, unica descendentă și moștenitoare universală a averii tricentenare a familiei Vilabré din casa Gravat și moștenitoarea averii personale, deloc de disprețuit, a defunctului Santiago Vilabré. Întreprinzătorii locali erau doar ea, fiindcă toți posibili investitori strâmbaseră din nas și ziseseră că-i prea destul că s-a deschis Molina și că Tuca Negra n-are niciun viitor. Și în reportajul următor, Franco inaugura un nou lac de acumulare, al treilea din o mie nouă sute cincizeci și șapte, anul al nouăsprezecelea de la victorie.

Guvernatorul sorbea o cafea cu mult coniac și-și aprinsese o havană împruțită zâmbind pe sub mustăți și făcându-se că privește prin fereastră zăpada, studiind mai degrabă cu masochistă și riscantă lăcomie silueta doamnei văduve reflectată în geam. Doamna văduvă Vilabré, care-și dădea perfect seama de privirea băloasă și de cum își ștergea, nervos, transpirația de pe frunte și mâini, nu s-a clintit, căci variate și-ntortocheate sunt căile Domnului. A dat din priviri instrucțiuni

lui Xato să nu lipsească coniacul din ceșcuța guvernatorului și din a niciunui personaj cu uniformă falangistă sau militară. Un bărbat slab, cu înfățișare timidă, a ridicat un pahar cu vin, de parcă ar fi vrut să toasteze; se împlineau peste doi lungi ani de când avocatul Gasull nu doar c-o ajuta pe doamna Elisenda, ci se și gândea doar la ea, la ochii ei, la contul ei, la manevrele economice și politice de mare risc, la pielea ei și la suverana indiferență față de tremurul inimii lui. Gasull a vrut să-i zâmbească la distanță, cu paharul de vin ridicat, dar doamna Elisenda nu i-a observat avocatului gestul gol, fiindcă-i transmitea lui Quique, care tocmai intra, urmat de-o pală de frig, de Marcel și de câțiva schiori aleși, felicitarea guvernatorului pentru coborârea grupului de schiori și diseară nu plec la Barcelona, rămân la Torena, ceea ce era mai degrabă un ordin decât informație, Quique. Du-te cu Marcel să-l saluți. Șeful monitorilor de la Tuca Negra și-a ascuns un zâmbet de satisfacție pe fața bronzată de-atâta zăpadă și s-a dus să-l salute pe guvernator, însoțit de Marcel Vilabré.

Excelentissimo Señor Don Nazario Prats l-a ignorat ostentativ pe monitorul frumușel, și-a pus mâinile pe umerii vlăstarului familiei Vilabré, un băiat mai bondoc și mai grăsuț decât idiotul de taică-su, și a zis, Marcelo, Marcelo, de-ar fi aici, tatăl tău ar fi atât de mândru de tine. Mândru, cum nu poți să-ți închipui. Bietul Santiago, ar fi trebuit să trăiască clipa asta. Și crede-mă, știu ce spun, fiindcă-ntre mine și tatăl tău a fost o prietenie profundă, sinceră, fără nici cea mai mică umbră. Aproape c-aș putea spune c-a murit în brațele mele, bietul Santiago. Marcel Vilabré a schițat un zâmbet de circumstanță în timp ce gândea că tată-său, pentru el, era doar un chip rece în unica poză pusă între multe altele ale familiei în salonul casei Gravat. Păcat că nu-i aici tata, domnule, i-a răspuns, ca să zică ceva, guvernatorului. Bravo, Jacinto, foarte bine.

Nu auzise ce-o întrebase băiatul, trăgând-o de mânecă, nerăbdător, fiindcă, deși ținea continentul asiatic în mână, gândul ei congelat era la intrarea pensiunii Ainet. Și obsesia, cine era femeia aia, cine era, cine-ar putea fi, cine.

— Nu găsesc nicăieri Hong Kongul.

Când se întorsese acasă, aruncase geanta și cheile unde se nimerise și se-așezase în primul fotoliu, mută, privind înainte, ca doctor Jivago, și începuse să scormonească, obsedată, și eu care credeam că gelozia nu e făcută pentru mine. Și eu care credeam c-o să fim mereu cinstiți. Și eu care credeam că... Nu: e umilitor, e umilitor mai ales să mă disprețuiască așa, să mă-nșele, să-mi spună minciuni, să umble pe-ascuns.

— Ce ffreai, s-o faci la lumina zilei? interveni doctor Jivago în timp ce începea un căscat. Așșta-ar fi fost umilitor, da.

— Nu ți-a cerut nimeni părerea, luri Andreevici.

Doctor Jivago și-a terminat căscatul, s-a îndreptat și, cu agilitatea-i felină, dar cu aceeași figură demnă, a sărit din fotoliu și s-a încolăcit pe genunchii Tinei. Tina îl mângâie pe cap, lângă urechi, cum îi plăcea atât de mult, și se concentrează, fiindcă hotărâse că imediat ce sosește Jordi îl pune să ia loc și-i cere explicații, cine e, de cât timp sunteți așa, ce are ea și n-am eu, de ce-mi faci asta, nu mă iubești, nu știi că eu te iubesc încă, de ce mă-nșeli, și băiatul nostru, la el te-ai gândit, vreau să divorțez, să te omor, ticălos care mi-ai jurat credință, știi tu ce-nseamnă credință? Înseamnă să crezi în celălalt, să nu-l părăsești, tu mă părăsești fiindcă nu crezi în mine, de ce nu-mi spui ce-i cu tine sau, dacă n-ai curaj, trimite-mi o scrisoare, scrisorile-s ca lumina stelelor, Jordi, știi? Am impresia că nu ești capabil să înțelegi că scrisorile-s ca lumina stelelor. Ce s-a schimbat între noi, când s-a schimbat, când anume, din vina cui, ce n-am făcut bine, ei, Jordi, ce n-am făcut bine de umbli pe-ascuns cu Maite, dac-o fi Maite, ori cu Bego, ori cu Joana sau cu cine știe cine pe care n-o cunosc. Cine-i femeia care-mi ia locul, Jordi? O colegă de școală? Și Jordi o s-o privească cu gura căscată, speriat că ea știe tot și asta nu intra-n socotelile lui meschine. Și o să-nceapă să

plângă, să-și ceară iertare și ea o să-ncerce să uite episodul amar, c-o să rămână un episod doar, greu de uitat, da, dar ea o s-o facă, fiindcă e pozitivă și-ntotdeauna vrea să privească înainte. Și pedeapsa? Cum l-ar putea pedepsi?

Tina nu știa dacă e mai bine să se-apeuce să pregătească masa sau să aștepte să vină Jordi de la ședința de consiliu. Jordi și Maite, intelectualul și directoarea, bună pereche de adulterini mincinoși, or să se-nțeleagă să rămână singuri după ședință, în clădirea cu coridoare întunecoase. Dacă Jordi vine și o găsește pregătind masa, n-o să aibă curaj să-i trântescă tot ce trebuie să-i trântescă, așa ceva nu se spune-n bucătărie, așa ceva se spune în living, amândoi așezați, și ea, Jordi știe tot, îmi spui minciuni, mă-nșeli c-o femeie, săptămânal te-ntâlnești cu ea la pensiunea Ainet, m-ai dezamăgit, sunt tristă, vreau să plâng; află că eu mă țin încă bine ca femeie, trei kilograme-n plus, dar mă țin bine, Jordi, nu vezi? tu-ncepi să faci burtă, dar mie îmi plac, cu burtă sau fără, Jordi; de ce ești așa ticălos și mă-nșeli, nu rămăsese că suntem cinstiți amândoi, Jordi? Da, mai bine-n living decât la bucătărie, și a continuat să-l mângâie pe cap pe doctor Jivago și, fără să vrea, se gândea acum or fi singuri în școală; toți se grăbesc s-o șteargă... Dacă nu, cum de nu vine. Dacă e Maite. Cu cine mă-nșeli, Jordi? O cunosc? Să se pregătească Maite, dacă-i ea.

După un sfert de oră de așteptat i se făcuse chiar foame; dar nu voia să se miște, voia s-o găsească acolo, așa, așteptându-l, hotărâtă să clarifice punctele negre din viață. Ochii-i căzură pe cutia de havane, pe care-o lăsase pe o masuță. O deschise: cele patru caiete ale lui Oriol Fontelles. În ciuda suferinței ei, Tina avea în minte cuvintele lui Oriol, fata mea, scrisoarea mea e ca lumina unei stele, când ajunge în ochii tăi e moartă poate de ani. E atâta nevoie să scrii contra morții; e atât de crud să scrii și moartea să-ți acopere orice semn de speranță. Atunci, sigur atunci, cât îl aștepta pe Jordi să vină, a înțeles disperarea cu

care scrisese Oriol Fontelles, ca să nu aibă moartea ultimul cuvânt.

Doctor Jivago s-a încordat: totdeauna-l simțea pe Jordi înaintea s-ajungă pe palier. A țâșnit de pe genunchii Tinei și a luat-o spre ușă. De parcă i-ar fi părut rău de ce face, a privit-o cu coada ochiului, cu coada-n sus, spunându-i parcă, vine Jordi, n-am ce-ți face, și s-a așezat în fața ușii și Tina gândea dacă tu și cu mine ne-am iubi cum ne iubește Iuri Andreevici.

— Bună, Iuri – Jordi intrând, doctor Jivago frecându-i-se în tăcere de glezne. A văzut-o pe Tina-n fotoliu și i-a observat imediat înfățișarea ciudată. Ce avem de mâncare?

— N-am făcut nimic. Cum a fost?

— Bine – oftând. Ce oboseală!

Își agăță în cuier jacheta și se apropie de nevastă. O mângâie pe păr, un fel de-a zice bună, Tina, și se-așeză obosit în fotoliul doctorului Jivago, în timp ce Tina simțea fiorul straniu al mângâierii lui Jordi, iar doctorul Jivago i se cocoța pe genunchi decis să-l apere.

Jordi, am descoperit că mă-nșeli; nu te-ntâlnești marțea cu niciun grup de profesori, te-ntâlnești c-o femeie la pensiunea Ainet, știi tot, nu mai trebuie să te-ascunzi, mincinosule, cine-i femeia aia? De ce ești așa fals?

— Mă duc să pun masa, a zis. Mai e supă de la prânz.

— Perfect, a răspuns Jordi mângâindu-l pe doctor Jivago cu blândețe și închizând, relaxat, ochii. I-a deschis când și-a dat seama că Tina nu se ridicase și și-a prezentat contraoferta:

— Dacă vrei, prăjesc niște ouă.

— Perfect.

Întotdeauna lui Jordi și Tinei le mersese perfect. A așteptat să fie Jordi legat de mâini la bucătărie și, încă-n fotoliu, cu ochii-n perete fiindcă-i era rușine s-o spună, a-ntrebat, ei, cum a fost la sedință.

— Mmm. Ròdenes e bolnav.

— O s-o reluați?

— Mai mult ca sigur.

Mama ta de prefăcut, îți minți nevasta, îi spui cea mai respingătoare minciună, aia dintotdeauna, minciuna fără pic de imaginație a tuturor celor care-și trag nevasta pe sfoară, ce greață, ce mizerie, și eu credeam că așa ceva nu ni se poate-ntâmpla niciodată nouă, că iubirea noastră e sinceră, că noi suntem cinstiți.

— Ați mâncat ceva?

— Da, am ciugulit ceva.

Tina se ridică și se duse în bucătărie. Se rezemă de ușă, fără să sugereze vreun ajutor. Nici nu-l privi:

— Ați fost mulți?

— Șase-șapte. Tot e bine.

Cât ești de fals. Șase-șapte! Doi: tu cu ea, ea cu tine-n sedință-n pat, faceți procesul-verbal, dezbateți reforma educației în munți, ea cu picioarele desfăcute și tu mângâindu-i sânii cu dulceața cu care mi-i mângâi mie. Cu care mi-i mângâiai. Ea. Cine e? Cu ce femeie mă-nșeli, cum ți-a venit să-mi faci asta? Nu eram noi doi atât de cinstiți?

Au mâncat în tăcere. E imposibil să nu-i interpreteze tăcerea. E absolut imposibil, mai clar de-atât nu-i pot spune. Da. E un mod ultraclar de a-i spune ce e de spus.

— Mă duc să mă culc, a zis în loc să-i spună.

Tu meriți dispreț, că nu-ndrăznești să-i zici ceva așa simplu, de ce mă-nșeli, Jordi, javră, și curiozitatea bolnăvicioasă: cu cine. Ca să pot să compar: ce are ea și n-am eu, ce am eu și ea n-o să poată în veci să aibă, e mai tânără, e mai în vârstă, e sigur mai slabă ca mine, o cunosc, n-am văzut-o în viața mea. De ce mi se-ntâmplă mie? De ce, dacă ne iubeam? De ce, oh, Dumnezeuule, dacă eram atât de cinstiți...

— Și eu la fel, a zis Jordi.

Măcar fă-ți un duș, porcule. Acum e momentul să-i zic tu n-ai ce căuta-n patu-ăsta.

Dar Tina n-a zis tu n-ai ce căuta-n patu-ăsta. N-a zis nimic. L-a văzut cum se vâra în pat și după zece minute avea deja o respirație regulată, liniștită, de om cinstit, în timp ce ea, cu ochii cât cepele, tot nu putea să creadă că li se-ntâmplă lor

asta și n-a adormit până la trei și jumătate și a visat oribil. Ce ziceai, Sergi?

— Că nu găsesc Hong Kongul.

Hong Kongul. Sergi Rovira Ros nu găsește Hong Kongul pe harta Asiei. E important să știi unde vine Hong Kongul. După ce le-a explicat China e inadmisibil ca Sergi Rovira Ros să caute Hong Kongul în Japonia. La ce s-o fi gândit copilul-ăsta? La ce s-o fi gândit Sergi Rovira când ea le spunea că acest teritoriu a fost până nu de mult britanic și acum face parte din China, pe principiul o țară, două sisteme, e imposibil să fii fericit când înșelăciunea-ți distruge visul, nu știai că visele nu se pot repara, că se distrug pe vecie?

— De ce plângeți, doamnă?

S-a șters cu batista, nițel speriată, și a zis, nu-i nimic, nu vi s-a-ntâmplat niciodată să vă curgă lacrimile de iuțea sau de altceva?

— Când tai ceapă. Mie mi s-a-ntâmplat.

— Și mie mi s-a-ntâmplat.

— Și mie.

— Exact, foarte bine, Alba. Ei, eu, acum, parc-aș fi tăiat toată noaptea ceapă.

În pauza mare, Maite a luat-o în bibliotecă și i-a arătat materialul pe care-l aveau deja strâns. Într-un colț, Joana cataloga cărțile și obiectele ce aveau să intre în expoziție, de la o gumă Ebro până la un solitar creion colorat Alpino. Maite a luat o carte veche din teancul de pe masa din mijloc.

— Ai adus de la Torenă niște cărți fabuloase, i-a zis Joana fără să-și ridice capul dintr-ale ei. Din '42 și '45.

— Tina le-a adus.

Atunci și-a dat Tina seama de câte ore nu se mai gândise la Oriol Fontelles și la caietele lui.

— Va trebui să-l convingi pe Jordi, interveni Maite, să spună câteva vorbe la deschiderea expoziției.

— Dar tu ești directoarea.

— Eu nu știu să vorbesc în public.

Să fie ea? Să fie Maite femeia cu care o-nșală? Prietena credincioasă, harnică, dar când e vorba de cordit nu face distincții? Poate fi? Poate. Și, pe deasupra, trebuie să-l convingă pe Jordi... Ce ipocrită e lumea!

A privit-o-n ochi și Maite i-a răspuns cu un zâmbet franc. Să fie atât de rece, de cinică? Maite a pus cartea pe masă și și-a scuturat de pe mâini praful.

— Ei? Îl convingi?

Și dacă nu e Maite? Dacă e o femeie total necunoscută ei?

— Nu-ți pot garanta, Maite.

— El face totdeauna ce zici tu – directoarea, pe-un ton de confidență.

Tina, la două și jumătate, ochii mari, nepricepând cum vine asta, să dormi lângă un soț infidel, necredincios, mincinos, s-a dat jos din pat convinsă că tristețea ce-o să se transforme-n durere n-o s-o mai lase niciodată să se-odihnească și s-a dus, pe vârfuri, în laborator. Pentru prima oară de când îl instalase în baia mică, în aplauzele sincere ale lui Jordi și-n muțenia lui Arnau, s-a încuiat. Începea să se simtă străină în casă. Nervoasă, s-a apucat de lucru, cu mâinile devenite de-atâta tremur un zgâlțâit și cu ideea fixă că, dacă tot nu doarme, măcar să nu doarmă doar ca să nu doarmă.

Chiar când prindea cu pensele plăcile ca să se usuze, a văzut că nici cu obiectivul nu apăruse. În toate fotografiile se vedea Jordi, cu fruntea înaltă, fostă nobilă, fostă iubită, ieșind din pensiune, privind în față, prinzând femeia de talie sau de umeri, spunându-i ceva. Iar femeia, ascunsă de gluga hanoracului, era doar o umbră indescifrabilă, obscură, fără trăsături, niciuna care să-i poată da o pistă. Femeia ascunsă în întuneric. Trebuia să fi folosit blitzul, dar atunci și-ar fi dat seama, de ea, de Citroën și de umilința ei de spion, iar Jordi-ar fi venit imediat la ea și i-ar fi zis, nu-i ce crezi, Tina, nu, dar s-a terminat ședința și... uite, beam un pahar, o cunoști, vrei să ți-o prezint?

— El face totdeauna ce zici tu, a repetat mâța blândă de Maite.

Deci asta era percepția oamenilor. De ce se-nșală atât? De ce doar doctor Jivago are-ntotdeauna dreptate?

Joanei i-a căzut o carte. A luat-o, și-a trecut peste ea mâna, parcă s-o ștergă, și s-a uitat la Tina:

— Zice c-ai făcut o fotografie cu vechea școală din Torenă.

— Da, n-am apucat s-o dezvolt, școala nu mai există.

— Bestial.

— Da. Tempus fugit în goană.

— Ai putea să ne-aduci una? Pentru expoziție...

— Da, sigur. Am putea pune cu înainte și după.

Și dacă femeia ascunsă în întunericul din fotografie e Joana? Secretara discretă, serioasă, dar veșnic gata de un cordit. Cum să nu, ar putea să fie. Dumnezeu, o să înnebunesc fiindcă n-o iau cu demnitate, fiindcă-s geloasă, fiindcă sunt furioasă și mă simt umilită, ca o cârpă murdară, și nu pot să dorm și mă gândesc întruna c-am procedat prost de m-a trădat așa Jordi, el era nobil și credincios. Nu, Joana nu. Dora sau Carme. Poate Pilar. Sau Agnès, că e o... Mă rog, nu știu. Carme face mereu glume deocheate, parc-ar fi bărbat. Nu, Dora, atât de tânără... Dar mi se pare prea scundă. Nu știu....

— Îmi spuneți unde-i Hong Kongul sau nici nu mă luați în seamă?

— Il faut tenter de vivre, a răspuns. Copiii și-au aruncat priviri întrebătoare, gata să pufnească în râs, apoi brusc timizi. I-a privit de departe, de foarte departe. Le vent se lève, da, adăugă.

— Nici nu mă ia-n seamă.

Expresul de Shanghai a ieșit maiestuos din gară. Cu un efort titanice, spițele roților locomotivei au început să se-nvârtă și să pună-n mișcare matahala grea și cele două vagoane de lux pe care le trăgea după ea.

În clipa aia, doamna Elisenda își scotea lăntișorul cu cruce, îl punea în caseta de fildeș și deschidea ușa din spate și Quique intra în coridor, ca un hoț, iar Bibiana, care știa toate suspinele din casă, își pregătea un ceai de mușetel cu ochi triști și gândea biata fată.

Quique a simțit un nod în gât, căci doamna Elisenda purta rochia neagră, lungă, care-i plăcea lui atâta. A simțit un nod în gât fiindcă întotdeauna când devenea el cât de cât romantic, ea i-o tăia cu porunci seci și zicea, n-o lua razna, ține-ți mințile-acasă, ai venit să mă-ncaleci și nimic mai mult. Așa că fă-mi-o, că de-asta te plătesc. Cuvintele, tăioase, îl răneau. E drept, plătea foarte bine. Foarte. Și Elisenda-și scotea rochia lungă, își desfăcea picioarele și oferea câteva secrete atleticii amant cu fața bronzată, parcă grăbită, parcă ei doi ar fi fost obligați să îndeplinească, din cine știe ce rațiuni oculte, un ritual împovăraător. Niciodată, în niciuna din nopțile de păcat, nu reușise Quique să-i smulgă un zâmbet. Niciodată. Dar o făcea să strige cu-atâta patimă, încât era convins că e cel mai destoinic amant. Quique nu știa să distingă în strigătele alea furia. Nu știa nimic nici din ce se-ntâmplase și cum se-ntâmplase. Nu știa nici că doamna Elisenda și-ar fi dat ani din viață ca s-o ia de la capăt, din ziua când alergase la Burgos, însoțită de Bibiana, care refuzase s-o lase să plece singură, și de-o valiză de răzbunări.

— Ei?

— Nu, azi nu...

— Ăăă...

Era prima oară când iluzia lui Quique se topea. De obicei era o mașinărie ce răspundea plenar așteptărilor.

Expresul de Shanghai înainta printre lanuri, se cățara vesel pe un pod, capodoperă a ingineriei britanice, peste un râu larg, și intra într-un tunel înțesat de mistere în timp ce lăsa să se audă, stins, blând, fluieratul lui triumfal.

— Nu știu ce se-ntâmplă... jenat, Quique.

Ea i-a prins membrul cu o insolită senzație de tandrețe și cu pricepere l-a făcut să renască și a obținut de la tânăr o

ejaculare plauzibilă. În semn de recunoștință, Quique i-a mai dăruit un orgasm, ea a mai scos un țipăt și iar s-a gândit la iubitul ei imposibil și a țipat tare, nu de plăcere, de furie, și Bibiana, în camera ei, cu ceașca de ceai în poală, s-a închinat și a gândit biata fată, atât de frumoasă, atât de bogată și-atât de tristă, încă-i e dor de el, căci ea, care se desprinsese de durerile proprii ca să și le poată însuși pe-ale fetei, putea să-nțeleagă frământările din inima doamnei Elisenda Vilabré.

Odată cu un țipăt felin al doamnei, expresul de Shanghai a luat o curbă cu viteză incredibilă. Curba de la fereastră. A sărit de pe șine și a căzut într-o parte peste niște brazi ninși și unul a zburat ca o scobitoare prin aer. Cele două vagoane de lux au rămas culcate pieziș peste șine, cu câte-o roată încă învârtindu-se, dar nemișcate. Marcel n-a făcut nimic să redreseze situația. Vedea evident că locomotiva lui preferată pierduse direcția; dar el se masturba cu lacrimi în ochi fiindcă nu-nțelegea ce înseamnă țipetele-alea ce-i aminteau de-un motan de pe acoperiș. De-ar fi știut doamna Elisenda că miracolele arhitecturii făceau ca gemetele ei s-ajungă clar până-n pod, s-ar fi gândit înainte să-l transforme în teritoriul băiatului, cu tren electric și tot ce trebuie instalat, și-un gramofon electric nemțesc, loc pentru schiuri și cizme și-un pat în caz că-i vine vreun prieten.

— De la internat n-o să vină niciunul și din sat n-au de ce să vină să doarmă.

— Nu vrei patul?

— Tu crezi că Xavi Burés o să rămână să doarmă aici dacă stă vizavi?

Făcuse schimbările în pod ca o compensație oferită lui Marcel pentru tristețea produsă de moartea neașteptată a tatălui.

— Mamă, nu vreau să mă duc la internat.

— Am discutat destul pe tema-asta.

— Un loc de căcat. Eu aici vreau să stau.

— O să trebuiască să-ți speli bine gura. La internat ai parte de cea mai bună educație.

— Aș putea să merg în Torena la școală.

— Nici gând. Și cu asta, basta. Și, când vii acasă, o să ai pentru tine tot podul.

Quique s-a îmbrăcat în grabă, stânjenit de finalul totdeauna brusc. Ea-l însoțea până la ușa din spate și-apoi, rămasă singură, se-așeza în salon în cămașa de noapte, cu caseta de फिल्डेश în mâini, și începea să plângă, era umilitor. Ironic, din depărtări, îi veneau în minte vechile povește ale măicuței Venància care mereu le spunea că puritatea e cel mai prețios bun al unei femei, domnișoara Elisenda Vilabré, zece la aritmetică, zece la geografie, zece la latină, zero la puritate, și totul din vina nenorocirii.

— În general, fiica mea, femeile nu-s atât de concupiscente.

— Cred c-aș putea să mă abțin de la sex, părinte.

— Acum chiar că nu te-nțeleg, fiica mea. Confesorul tăcu, dezorientat. Pe strada Llúria trecea un tramvai, c-un zgomot scandalos, și-au tăcut amândoi o vreme în confesionalul întunecos.

— Nu știu. E o nevoie... Vreau să demonstrez că... Nu contează.

— Nu, spune, fiica mea.

— Nu, nimic, nimic.

— De ce nu te recăsătorești, fiica mea?

— Nu, niciodată. Am trăit o mare iubire și-am jurat că nu mă mai mărit niciodată.

— Atunci de ce umbli cu bărbați?

— De furie.

Alt tramvai. Confesorul și-a trecut mâna peste obraji la ora aia deja aspri. Nu știa ce să zică. După mult timp:

— Nu te-nțeleg, fiica mea.

— Aș vrea ca lucrurile să nu fi mers cum au mers.

— Da... – Un larg interval de reflecție – Te-ai gândit vreodată la virtutea creștină a resemnării?

— Mă puteți absolvi, părinte?

Înainte să se retragă în dormitor, complet trează, și-a plimbat mâna peste fotografiile de pe scrin, de parc-ar fi vrut

să treacă rapid în revistă atâtea uri și atâtea iubiri. A stins lumina în salon. Prin crăpăturile oblonului intra o fâșie de lună înghețată.

Bibiana, a cărei privire, de când trăia în sufletul stăpânei, ghicea gândurile, a luat, tristă, ultima gură din ceaiul de mușețel și a stins și ea lumina.

Știi tu, băiete? Cimitirele din satele-astea mici m-or dus mereu cu gându' la niște poze de familie: toți se știu între ei, toți cuminți unu' lângă altu', fiecare cu ochii spre visul lui. Și urile lor îs descumpănite de-așa tăcere. Află tu, de-ar fi fost

dinspre mine, n-aș fi făcut piatra asta, cât ți-o fost el de dascăl. Nu-mi place să gravez nume de criminal. Câteodată trăbă să facem ce nu ne place, uite, ăsta-i un caz: căzut pentru Dumnezeu și pentru Spania, părtaș la crima ce-om avea-o mereu în minte. Îi bine centrată, nu?

— Da.

— Vezi? Aici o să marchez un cap de cui.

— În fiecare colț câte unul.

— Bravo, măi băiete. Te-oi face eu repede priceput în toate. Dascălu' nu merită atâta grijă, da' nu știu eu să fac treabă proastă. Așa, ce zici?

— Da. Lasă-mă s-o lustruiesc eu, tată.

— Dascăl blestemat, că mai rău ai făcut chiar decât domn Valentí, el, măcar, nu s-ascunde. Să nu-l ții minte, Jaumet, că nu merită. Și nici picat cu ceară să nu spui la niminea ce ți-am zis. Amin.

PARTEA A DOUA NUME PE PĂMÂNT

*Talithà kum*⁵

Marcu, 5:41

Dacă ziua n-ar fi fost specială, părintele Rella ar fi trimis la păscut jumătate de duzină din oițele lui care-și petrecuseră timpul, două zile de turism prin Roma și chiar și-acum, în ziua festivității, criticând organizarea, criticând adică organizatorii, criticând adică pe sfințitul episcop, mereu în șoaptă, crezând că el nu le-aude behăind. Mai ales, Doamne iartă-mă, Cecilia Băscones, cu cât îmbătrânește parcă-i tot mai băgată-n priză. Doamne, că greu e să iubești toate oile turmei, mai ales pe Băscones care, a treia oară de când erau la Roma, lăsa să-i

⁵ „Fiică, ție zic, scoală-te!” (Învierea fiicei lui Iair, una dintre minunile lui Iisus.)

scape, așa, într-o doară, în fața credincioaselor lui, că doar datorită ei ajunseseră ele-n Cetate. Părintele Rella trebuia să facă eforturi să nu se vadă cât îl calcă pe nervi, mai ales grupul de femei care acum îi zâmbeau, mândre la gândul că la întoarcere or să poată povesti cum intraseră ele în incinta privată a Vaticanului printr-o ușă rezervată invitaților speciali, ca noi. Și-un soldat elvețian, ce-i drept, frumos foc, ce gardă-o fi făcând el acolo cu sabia aia de-aramă. Da' ce ochi! Exact ca nepotu-meu. Și-un portar care acum le dă drumul să intre și cretinu-ăsta de părinte Rella ne numără parc-am fi miei ori am fi plecate-n excursie cu călugărițe.

— Quarantanove e cinquanta⁶, zice mai tare pastorul. Portarul nu-i mulțumește c-un zâmbet cald pentru efortul de-a vorbi în italiană. Cu nasul pe sus tipii-ăștia.

Grupul, format din doisprezece foști falangiști de mult pensionați și de însoțitoarele lor, din cinci primari de diverse culori și dintr-o strălucită reprezentanță a consiliilor parohiale din episcopat, e depus fără explicații într-un coridor larg, ar putea folosi foarte bine ca mare salon de serbări, cu fresce sus pe pereți alternând cu niște geamuri rotunde și-alcătuind o friză de-a lungul întregului coridor. Și un imens tablou cu Sfântul Iosif în clipa când îi înflorea bastonul. La celălalt capăt al coridorului, un grup ca al lor, care, după domnul Guardans, vorbește rusește sau așa ceva.

— Sfântu-ăsta Iosif are fierea mărită.

— Da, așa-i, ai dreptate. Bilirubina circulantă crescută. Și, dacă stau să mă gândesc bine, icterul sfântului e produs de eritropoieza ineficace și, ca urmare, hemoliza intramedulară a eritrocitelor.

— Mamăăă!

— Da.

— O fi chiar Sfântul Iosif?

— Doamnelor, mai încet, vă rog – părintele, cam iritat.

⁶ Patruzeci și nouă, cincizeci (it.).

— Întrebați dacă-i vreo toaletă pe-aici.

— N-are cum să nu fie

— Tu taci. Spre părinte: De ce nu-ntrebați pe cineva?

Părintele se întoarce, deranjat, să nu i se vadă nemulțumirea. Precis doamna care vrea pipi e pacostea de Băscones. Părintele privi-n jur, dar nu zări decât o armură plictisită rezemată de peretele cu rușii.

— N-or să ne uite-aici, nu?

— Sper că nu, că să vii de-acas' pân-aici ca să-nțepenești într-un coridor plin de ruși...

— Da' n-au altă religie ei?

— Doamnelor, vă rog.

La început abia auzit, un țăcănit de tocuri, indiscutabil investit cu autoritate, se impune progresiv protestelor slabe, dar torențiale, ale celor afectate. Încet-încet cârtitoarele tac. Se vede că toți vor să asculte pașii care se-apropie nu se știe de unde, fiindcă în clădirea imensă răsună tot. Brusc, din colțul coridorului din spatele grupului, apare un bărbat tânăr care face un gest, ahaaa, aici sunteți, și se-adresează primului întâlnit indicându-i, c-un zâmbet, să-l urmeze toți. Ca să nu-și piardă ascendentul asupra grupului, părintele Rella iese în față, se-ndreaptă spre bărbat și-i strânge mâna. Celălalt înțelege gestul și-l acceptă. Dar părintele mai are-n minte ceva și zice WC?

Bărbatu-l privește, mirat.

— Toilette, gabinetto, încearcă preotul.

Acum, da, tânărul l-a-nțeles și se-oprește fiindcă-s chiar în fața unui gabinetto, pauză jumătate de oră, nu vă desfaceți rucsacele, nu beți prea multă apă, puteți să luați loc, nu vă-ntindeți însă, admirați peisajul. Și, mai pupați voi, la sfântu-așteaptă..., zice părintele-n gând.

După ei vin rușii sau ce-or fi, atrași ca de-un magnet de mișcarea grupului lor. Când sunt periculos de aproape, Guardans, cel mai citit din grup, îl întreabă pe unul în engleză dacă-s ruși și acesta-i răspunde în franceză noi, ruși!? Nu-i poate informa pe ceilalți, căci cei mai mulți dintre membrii

celor două grupuri își descarcă vezicile chinuite, cu un suspin de satisfacție.

5

Casa Gravat, la capătul Străzii Major, acum José Antonio, fusese ridicată la o mie șapte sute treizeci și unu, după cum atesta inscripția de deasupra intrării. O construise Joan Vilabrú i Tor pe locul unei vechi clădiri Gravat, când hotărâse că una e munca și alta casa în care să-ți trăiești viața. A lăsat vătaful, administratorul, lucrătorii, până la ultima slugă, mașinile, uneltele, fânul, cerealele, muscoii, putoarea, bălegarul, catârul, mânjii, toate vitele, la casa Padrós, unde trăiseră până atunci, și a făcut din casa cea nouă o locuință cum văzuse la Barcelona, când se dusesese să cumpere de la un baron ruinat dreptul seniorial asupra Malavellei, ceea ce însemna mărirea întinșelor proprietăți ale familiei cu niște hectare bune și debutul în dificila artă de-a fi cineva în mica nobilime. Unul dintre fiii lui, încrezător prea mult în baronie, își încercase norocul la Barcelona și în Menorca, dar s-a întors în siguranța văii, convins că familia știe să facă bani doar din ce făcuse mereu: cumpărat și vândut vite, vândut gunoi de grajd de pe proprietățile ei, vândut lână, cumpărat și vândut pământ, profitat cu inteligență de avantajele exproprierilor puse la dispoziție de Istorie, mereu cu urechea ciulită spre a se putea folosi înaintea oricui de informația nouă și ncredințând administrarea pământurilor altor persoane, de absolută încredere, doar când n-o putea face personal niciun Vilabrú. De-atunci casa Gravat crescuse pe dinăuntru și pe dinafară. Din o mie șapte sute optzeci, fațada etala magnificele, faimoasele sgrafitti cu aceeași figură feminină care reprezenta, pe trei panouri din zid despărțite de balcoane, vremea cositului de fân, a tunsului animalelor de lână și pășunatul turmelor pe islazuri idilice. De-ar fi avut mai mult spațiu, străstrănepoții lui Joan Vilabrú ar fi putut să adauge scene, tot idilice, cu

bande de contrabandiști într-o lung șir, încărcând mărfuri pe drumul spre pasul Salau, căci în secolul al XIX-lea mulți din banii familiei Vilabré se făcuseră din negoț cu contrabandiști și din relații cu negustorii din Arieja sau din Andorra, ungând soldații din corpul anticontrabandă, dispersând mărfurile și nelăsându-se prinși de autorități niciodată. Până i-a venit timpul lui Marcel Vilabré (1885-1920 binefăcător al Torenei R.I.P), care, când s-a terminat aventura nebună a Primei Republici, s-a pus în slujba monarhiei restaurate, a decis că Vilabré redevin o familie respectabilă, nu doar respectată, a hotărât că al doilea băiat, August, se va face preot și l-a trimis pe mezin, Anselm, la Academia Militară. Când cei doi fii își intraseră pe făgaș, a murit întâiul născut, moștenitorul, Josep (Josep Vilabré 1876-1905 fiul nostru mult iubit R.I.P.), și-atunci a ridicat un panteon familial în cimitirul din Torena și-a aruncat un purcoi de bani pentru amenajarea întregului spațiu sfânt. Glasul invidiei susține că domnul Marcel se transformase mai degrabă forțat când, odată cu schimbarea de secol, apăruseră niște capi de bande cutezători și sălbatici, buni știutori ai tuturor drumurilor, rutelor, adăposturilor, sălașelor și cotloanelor, care doreau să pună capăt intermediilor și să-și negocieze direct riscurile.

Cum treceai pragul casei Gravat, intrai într-o altă lume, alt aer, miresme și sunete amorțite și trei slujnice, dirijate de bătrâna Bibiana, ștergând veșnic praful și alungând relele mirosuri intrate prin mii de orificii. În vestibul, pe dreapta, o ușă dădea în salon, un spațiu imens, cu trei fotolii mari, o sofa, un confident Chippendale, căminul în care iarna nu se stingea niciodată focul, cu marginea înțesată de bibelouri, două oglinzi încărcate de imagini și taine și portretul în ulei al bunicului Marcel. Lângă ușă, un ceas de perete cu ramă asortată la mobile, care oră de oră, cu un ton profund, nobil, amintea oamenilor din casă că timpul trece și nu-și întoarce capul. În dreapta ceasului, lângă balcon, bufetul cu sertarele pline de documente ce atestau prezența în casă a unsprezece generații de Vilabré ocupate să facă bani și să adune pământ.

Pe bufet se odihneau optsprezece fotografii, mister de durere, consacrate celor două personaje în memoria cărora respirau casa și ocupanții ei. Domnul Anselm Vilabré, cu uniforma de campanie și stelele de căpitan, și cei doi copii, Josep și Elisenda, la fotograf, Anselm Vilabré cu mustață neagră, agresivă, Josep privind în ceață, Elisenda gânditoare, de parcă ar fi vrut să descifreze, de mică, viitorul lumii. Cei doi frați la diverse vârste. Elisenda adolescentă, singură. Oriol și-a plimbat un deget peste rama fotografiei: aceeași față ovală, perfectă, cu nasul bine definit, ochii vii. Vor fi niște ochi dificili, sigur. În cea mai mare fotografie, așezată într-un colț aparte, fostul căpitan Anselm Vilabré, reconvertit la viața civilă, și fiul cel mare, Josep, acum un tânăr altius, citius, fortius, în grădina casei Gravat, așezați la o masă, cu un serviciu de ceai, scrutând amândoi obiectivul, căutând parcă-n el puținul viitor ce le mai rămânea în momentul acela. Cu patru zile în urmă cumpăraseră pământul de la Boscosa, domnul Anselm era hotărât să câștige aici purcoale de bani, să compenseze pierderea drepturilor asupra baroniei Malavella, implicată de pedeapsa regală, dar mai era foarte puțin până când banda de anarhiști din Tremp, condusă de învățătorul Cid, i-a smuls pe-amândoi și i-a târât de urechi pe dealul lui Sebastià, sub cimitir, în plină zi, și, Bibiana, de-asta-s vinovați doar Bringué și-ălalaltăi doi, cum îi cheamă, cum îi cheamă, ei ne-au denunțat, Bibiana, ce să știe ăia din Tremp, ei i-au chemat, Bibiana, îți jur c-or să plătească amarnic morțile-astea. Tu taci, că ești un copil. N-am de gând să tac, Bibiana.

Mai erau câteva fotografii cu tematică militară. În cea mai clară, lângă doi marocani din Rif cu chipuri de învinși, căpitanul Anselm Vilabré cu chipiul de ofițer cu trei stele, cu satisfacția cu care privește spre obiectiv vânătorul cu un picior așezat pe cerbul doborât. (Dacă te uitali cu atenție, cei doi marocani își ascundeau mâinile-n spate și asta explica bine privirea căpitanului Vilabré). Josep îi spusese Elisendei în șoaptă că arabii aveau mâinile legate la spate, de-aia nu li se văd, și după ce le-a făcut poza, papă a pus să-i împuște. Chiar

el le-a dat lovitura de grație, să nu spui la nimeni, nici lui papă, ce ți-am spus, că te omor. Și Elisenda a tăcut totdeauna și acum Oriol lăsa fotografia pe masă cu secretul nedezgropat. De ce nu-i nicio poză de-a mamei? s-a întrebat. N-are mamă doamna? Și nici soțul nu merită o poză?

Ceasul răspunse indiferent că e șase după-amiaza și afară începe să se facă întuneric.

— În satu-ăsta-s mulți porci, să știi, îi spusese domnul Valentí Targa în ziua când îi semnase numirea în postul de învățător în Torenà.

— Eu sunt învățător și-s dator să-mi văd de munca mea care...

— Ești învățător și-o să fii tot ce-o să-ți spun eu.

Din scaunul de primar, și-a înălțat capul să-l privească în ochi. Oriol, în picioare, a simțit pentru prima oară că-i tremură picioarele în fața domnului Valentí. N-a zis nimic și primarul i-a făcut semn din cap să ia loc. Și i-a povestit că atunci când patria era scufundată în marasmul revoluționar comunist și separatist ce făcuse necesar gloriosul alzamiento, aici la Torenà s-au petrecut lucruri grave.

— Ce lucruri?

Oriol a privit spre peretele din spatele primarului. În dreapta, Franco, într-o manta de campanie groasă, în stânga, José Antonio, cu briantină pe cap și cămașă neagră, și-n centru Cel Răstignit, cu chipul trist, ca la școală. Domnul Valentí și-a răsucit o țigară.

— Ea nu prea vrea să vorbească: taică-su și frate-su.

— Cine-i ea?

— Doamna Elisenda Vilabré.

Cu un glas surd, de parcă ar fi trebuit să facă eforturi să se controleze, a povestit că veniseră după ei pe douăzeci iulie; o ceată de roșii și anarhiști din Tremp. Ai auzit de Máximo Cid? Nu? Învățător, ca tine. Da' criminal. Atât de criminal că l-au lichidat mai târziu ai lui și mi-au răpit mie șansa asta.

— Doamna Elisenda nu mi-a spus nimic.

— O vezi des?

— Nu. M-am dus, cu Rosa, în vizită. De ce?

— Nu, așa.

— Nu vorbește, dar are poze cu ei. Cu tată-său și cu frate-său.

— Nu vrea să vorbească fiindcă zice că vrea să șteargă povestea asta de pe răboj.

Și-a aprins țigara și a fumat o vreme în tăcere. De parcă fumul i-ar fi adus amintiri, a zis, i-au legat de gât și i-au târât până la dealul lui Sebastià. Domnul Vilabré a ajuns mort. Dar bietul Josep era încă viu și l-au stropit cu benzină. Și a mai adăugat că au avut complici din sat.

— Chiar așa?

— Trei criminali și câteva zeci de oameni care n-au mișcat un deget. De-alde Bringué, Gassia, Maria del Nasí...

Acum Oriol, în picioare lângă fereastra casei Gravat, privea cum scade lumina în drumul spre noapte și l-a năpădit o inexplicabilă melancolie. Dar s-a făcut imediat lumină de soare, căci și-a făcut apariția Elisenda, mai frumoasă ca niciodată. Zâmbea timid, dar Oriol a văzut că-ntâi și-ntâi verificase, dintr-o privire rapidă, dacă își adusese instrumentele de pictură.

— Unde să mă așez? a întrebat ușor nerăbdătoare.

Oriol era cât pe-acți să atingă cerul cu mâna. Cerul brațului doamnei Elisenda. Cum e posibil ca femeia asta atât de tânără să pară zeiță și mie mi se-ncurcă limba-n gură, nu știu nici să-i spun stați aici, pe scaunul ăsta, așa, un pic întoarsă spre mine, da.

Elisenda-și pusese niște cercei cu briliante ce scânteiau la orice mișcare, oricât de mică, și Oriol se simțea orbit și a început să bâiguie că el e mai degrabă desenator, nu pictor.

— Portretul pe care i l-ați făcut Rosei e minunat.

— Mulțumesc.

Complet năucit, Oriol, fiindcă acum începea să perceapă și mireasma de zână ce se desprindea din femeie, amestec de parfum și miros proaspăt și dulce de trup. Miros de tuberoză,

îi zisese Rosa, fără să bănuiască măcar că el de două nopți îl visa.

Oriol așeza creioanele, paleta și pensulele încercând să nu privească în față, agitat, căci erau prima oară doar ei doi. Întotdeauna venise la casa Gravat în vizită, cu Rosa, și-ntotdeauna mai fusese cineva. Acum, nu. Elisenda, superbă, strălucitoare, spațiul doar tuberoză, și pânza albă. Și mâinile lui cu degete neliniștite, deschizând tuburile de vopsea. Atunci a privit spre Elisenda lui. Clienta lui.

— O să-ți plătească?

— Așa a zis.

— Cât?

— Nu i-am spus niciun preț. Nu știu cât pot să-i cer. Dar a insistat să plătească.

Rosa a înfipt acul în cămașă, a lăsat cămașa în coșuleț și și-a pus o mână pe pântec, parcă să urmărească mișcările copilului, l-a privit pe Oriol cu ochii ei triști și-a zis cere-i cinci sute de pesete.

— Crezi?

— Da. Dacă-i ceri mai puțin, dai impresia că nu ești important.

— Nu sunt.

— Șase sute.

Oriol și-a trecut o mână peste obraz. Să ceară șase sute de pesete unei femei superbe.

— Șase sute, a întărit Rosa. Și cere-i, tu ești în stare să nu scoți o vorbă.

— Omule...

— Oriol, șase sute.

Trebuia să-i ceară șase sute. Acum? La terminarea ședinței? Mâine? Niciodată?

— E bine așa?

E bine oricum ai sta.

— Dacă-mi permiteți...

S-a apropiat de ea, s-a înecat în parfumul de tuberoză, i-a prins un braț, l-a așezat delicat pe brațul scaunului și, cu

degete tremurânde și rugătoare, i-a prins bărbia și i-a-ntors un pic capul, să rupă poziția excesiv frontală. Se-nșela poate, dar trupul ăla electriza. Și-nchipuia poate, dar privirea ei, când i-a prins brațul, era plină de o neliniște reprimată. Nu știu. Da. Cred că da.

— E primul meu portret. A zis-o c-un fel de tremur în glas.

Ce-aș vrea eu să-ți fac e un nud. Ai accepta?

— Știți ce? Azi o să facem... Azi o să fac doar compoziția. Și câteva trăsături de penel pentru studiul luminii...

Nu îndrăznesc să ți-o cer fiindcă e imposibil, dar cea mai adâncă dorință a mea ar fi să pozez goală pentru tine, mâini nobile, privire sublimă... Nu mă mai atinge fiindcă...

— I-a intrat în cap soțului meu și, înainte să vină un necunoscut, eu...

De ce nu ți-am văzut niciodată soțul? De ce n-ai nicio fotografie de-a lui? De ce vrea să ți se facă portretul?

Oriol a lăsat brațul electrizant al modelului să stea liniștit, s-a dat doi pași înapoi, l-a privit tulburat și s-a întors, cu inima să-i sară din piept, lângă șevalet. A început să tragă tușe cu creionul și să se liniștească.

— V-ați gândit la preț?

— Eu... Nu trebuie...

— Insist. Dacă nu primiți, nu pozez.

— Șase sute, a murmurat, jenat.

— Cât?

— Cinci sute, a corectat tulburat.

— Aaa, foarte bine. Drept să spun, mă gândeam la mai mult.

Imbecil. Idiot. Dobitoc.

Au tăcut. Cât Oriol făcea un profil de femeie din tușe de creion, minutele puneau tușe de întuneric pe peisajul de-afară.

— Aveți o carte pe-aici? – animat, căci de-acum vedea cum putea fi tabloul. Nu contează: luați o fotografie. Așa, în mâini, ca o carte. Da.

Briliantele cerceilor au scânteiat în mii de iluzii la mica ei mișcare. Ce gât fin. Ce mâini de pictor, ce frunte înaltă. Și vocea.

Oriol s-a dus la doamna Elisenda și i-a luat fotografia. Un preot în sutană și mantie din lână fină, cu un lanț gros ieșind din a treia butonieră și o carte în mână, cu o figură cordială ascunzând un zâmbet sarcastic, așezat la masa din grădină prezentă și în alte fotografii. Lângă el, în picioare, căpitanul Anselm Vilabré îmbrăcat civil, perforând obiectivul cu o privire ascuțită, dar și el cordial. De parcă trăiau amândoi un moment fericit.

— Țineți-o-așa, ca pe-o carte, ca și cum ați citi.

— Mă simt ciudat.

— Atunci spuneți ceva. Vorbiți-mi despre cei din fotografie.

În timp ce Oriol se întorcea la șevalet, doamna Elisenda a început să recite, obedientă, și-a zis, cei doi sunt tata și unchiul August, fratele lui. Tata e cel mai tânăr. Mă rog, era. Apoi a lovit cu degetul de trei-patru ori în figura preotului:

— S-a întors nu de mult la Barcelona. A trebuit să fugă când... Ei, în ziua morții tatei. A privit cu atenție fotografia, de parcă o vedea prima oară. Și-atât îl iubea!

Părintele August Vilabré a pus cartea pe masă, i-a făcut un semn scurt fotografului să părăsească grădina și și-a invitat fratele să ia loc. Cordialitatea de pe chipurile celor doi frați s-a topit ca gelatina în căldură.

— Vreau să te informez despre progresele fetei tale.

— Nu mă interesează, îți jur. Elisenda e doar o fată. Eu pe Josep l-aș fi vrut mai inteligent.

— Doamne, Anselm, a zis, ușor afectat. Cum ai putut strânge-n tine atâta ură?

— N-ai niciun drept să mi-o reproșezi.

— Cred că da. Sunt cu șapte ani mai mare ca tine, sunt preot și sunt teolog.

— Ești un matematician cu sutană, interesat doar de derivate și integrale. Nu știi ce-nseamnă frica pe câmpul de luptă.

— Maica Domnului... Scandalizat, cu glas blând: Câmpul de luptă...

— Nu fi ipocrit, e plină Biblia de sânge și câmpuri de luptă.

— Deviezi discuția.

— Nu deviez nimic. Anselm Vilabré, căpitan trecut forțat de cinci luni în rezervă, s-a ridicat exasperat și, aplecându-se spre fratele lui, a rostit, fiecare cuvânt parcă un proiectil ucigaș: Ție n-o să-ți omoare nimeni, niciodată, șazeci de oameni la Igueriben din cauza unor ordine prost date.

Părintele August a tăcut. Fratele lui a profitat să-i spună, rămâne-ntre noi, dar, să fie clar, dușmanului meu cel mai mare nu-i zice Igueriben, nu-i zice nici armata marocanilor, nici Alhucemas, nici măcar Muhammad Ibn Abd al-Karim, trădătorul. Îi zice rege, îi zice Alfons XIII, nemernicul stupid blestemat care-a pus degetul cu unghia bine tăiată pe harta din sala unde mergea să se joace de-a războiul și-a zis aici, aici, vreau armata la Alhucemas, și ceilalți, dar, maiestate, asta ar trebui s-o știe înaltul comandament. Și javra de rege...

— Fii amabil și controlează-ți limbajul. Mă jignești.

— Bine: regele, când a auzit că-i spun dar, maiestate, asta ar trebui s-o știe înaltul comandament, a lovit iar cu arătătorul spre Alhucemas și-a zis aici și ceilalți se priveau uluiți, neștiind ce să facă, și de-aia regele, care mi-a mai și luat ca pedeapsă baronia, e dușmanul meu și mi se pare fantastic că un soldat de tăria, curajul, prestigiul generalului Primo de Rivera⁷ pune ordine în țara asta nenorocită unde ne-a fost dat să trăim. Am fost destul de clar?

Căpitanul Anselm Vilabré se obișnuise să se audă vorbind la Academia Militară și, pe măsură ce aduna ani, dobânda și pricepere oratorică. Era mulțumit de rezultatul discursului.

⁷ Miguel Primo de Rivera (1870-1930), militar și om politic spaniol care, între 1923 și 1930, a instituit în Spania un regim politic autoritar, cu acceptul regelui Alfons XIII.

Mai ales că-și dăduse seama că vehemența lui patriotică avusese ecou în sufletul fratelui. A vrut să întărească profetic:

— Orice militar capabil să pună ordine în haosul ăsta mă va avea alături.

Părintele August a încercat să se fofileze. Nu se mai simțise de mult atât de stingher ca în ziua aia în fața fratelui său. Să nu rămână învins, s-a decis, ca tehnică, pentru dissimilitudo și a optat s-o arate pe-un ton intim și calm:

— Nu-mi plac militarii.

— Tata a vrut să mă fac militar. Și tu, preot.

Părintele August și-a privit din nou în ochi fratele:

— Nu-mi plac cei care-și umilesc regele.

— Știi ce-i mai rău? Că tot ce s-a-ntâmplat la Annual, care-nre altele m-a costat cariera, se putea evita.

— Nu suntem făcuți să înțelegem politica înaltă.

— Știi ce-i și mai rău?

— Ți-e sufletul plin de ură. De ura ta nu regele-i vinovat, ci Pilar.

— Că la Igueriben, când compania a treia a primit ordinul de înaintare, am știut c-o să murim peste jumătate. Am înaintat însă, fiindcă soldatul se supune întotdeauna.

— Dumnezeu să te ierte, Anselm. L-a privit rece. Iartă-mă că mă amestec, dar, de când Pilar...

— Din ce an e fotografia asta? a zis Oriol ca să spună ceva.

— O mie nouă sute douăzeci și patru, a citit ea în josul fotografiei. Anul când tata a părăsit armata și ne-am întors aici.

— Și mama dumneavoastră? Cum de nu...

— Primăvara trecută unchiul August s-a întors de la Roma. Cum e canonic, stă la Seu d'Urgell... A zâmbit: Dar vine des aici. Îi place să-și spună tutorele meu spiritual.

— Și e?

— Da, fără-ndoială.

— Nu vă opriți, vorbiți.

— E un savant.

— De ce spuneți asta?

— A publicat cărți de algebră și lucruri de-astea, e foarte respectat în afară. A zâmbit stingherită: De ce să vorbesc?

— Fiindcă altfel deveniți țeapănă.

— Ați terminat de mult școala normală? a contraatacat ea.

— Înainte de război, tânăr.

— Știți ce mi-a plăcut? Că aveți acasă atâtea cărți. Că aveți...

— E firesc... Oriol, modest: Și nici nu-s așa multe.

— Câți ani aveți?

— Douăzeci și nouă.

— Ia uite, suntem de-aceeași vârstă.

Uau! Auzi, are douăzeci și nouă de ani! Eu îi dădeam douăzeci. Douăzeci și nouă. Unde îi e soțul?

— Și cum v-ați apucat de... de pictură?

Există domnul Santiago, ori e doar o barieră inventată în fața pisălogilor?

— Cum eram bun la desen, am mers la ore la Llotja⁸, în timpul războiului.

— La Barcelona?

— Da, sunt din Poble-sec. Cunoașteți Barcelona?

— Sigur. Acolo am studiat.

— Unde?

— La tereziane, în Bonanova.

A privit-o cu coada ochiului. Tereziane, Bonanova. Altă lume, același oraș. A simțit cum i se usucă gura. Ea a continuat:

— Acolo m-am format intelectual și spiritual. Ghidată de unchiul August – tata, fiind în armată, era veșnic plecat.

Și mama?

— Eu îmi aduc aminte de școală cu neplăcere. O clădire întunecoasă din strada Margarit...

⁸ Școala Superioară de Desen și Artă, fondată în 1775 de Camera de Comerț a Barcelonei. Până în 1940 a funcționat în edificiul Bursei (Llotja).

— Eu, nu. Dimpotrivă. Și, când mă duc la Barcelona...

— Aveți casă acolo?

— Da, bineînțeles. De fapt, Santiago e obligat să stea toată săptămâna la Barcelona.

— Și luna, și anul.

— Înțeleg.

— Spune-mi tu. A zis-o știind ce face, simțind că alunecă pe o pantă fără sfârșit, dar plăcută ca însăși plăcerea.

— Poftim?

— Când vrei să te-odihnești, cer să ne-aducă ceaiul.

Dumnezeule, cu tabloul ăsta mă aleg c-un infarct. Ar trebui s-o iau mai... Nu știu.

— N-ai fost pe front, tu...

— Nu... stomacul.

— Te-a salvat. Îți place munca la școală?

— Da, dar nu mă faceți să vorbesc. Vorbiți dumneavoastră.

— Ce vrei să-ți spun, Oriol?

Briliantele-au scânteiat, speriate, deși nu-și clintise niciun fir de păr. Sau erau ochii ei?

6

Femeia care i-a deschis, în loc să zică cine sunteți, ce vreți, a rămas cu ochii la ea, cu mâna pe clanță, parcă neatentă la ce face, prea adâncită în gândurile ei. Pe față, sub formă de dâre sinuoase, istoria complicată a unei întregi vieți ajunsă aproape de șaptezeci fără să se predea. Ochii sfredeleau privirea timidă a Tinei, care, stânjenită, a zis, dumneavoastră sunteți Ventura?

— Da.

— Bătrâna Ventura?

— Iară o ziaristă?

— Eu, nu, eu... Ar fi ascuns aparatul, dar era prea târziu. A observat cum mâna de pe clanță se crispează de nerăbdare; dar chipul Venturei n-a lăsat să se vadă nimic.

— Îs trei luni de când a-mplinit nouășcinci. Încă răbdătoare: Ni s-a spus că s-a terminat cu-ntâlnirile și omagiile.

— Eu de-altceva vin.

— De ce?

— Războiul.

Înainte s-o poată evita, femeia închisese ușa și-o lăsase pe Tina Bros în mijlocul drumului, cu o figură tâmpă și cu senzația de frustrare încercată de vânătorul care s-a-mpiedicat de-o rădăcină și a speriat vânatul. Privi-n sus și-n jos pe stradă, nimic, doar aburul respirației ei. Începeau iar să cadă, blând, nenumărați fulgi de tăcere rece, și și-a zis ce păcat, de-aș avea darul să conving oamenii, și, când era pe punctul să hotărască încotro s-o ia, în sus, în jos, să se vâre-ntr-o cafenea să aștepte, ușa casei Ventura s-a deschis iar și, cu un gest laconic, autoritar, ce nu admitea replică, femeia aspră care-i dăduse papucii a poftit-o să intre.

Se aștepta să găsească o femeie răpusă de ani și poate de durere, întinsă-n pat, gata să se jeluie de nenorocirile ei. Dar, când a intrat în mica sufragerie-bucătărie a casei Ventura, a dat de-o femeie îmbrăcată în negru, cu părul alb, rar, care, ajutată de baston, o aștepta în picioare, cu o privire la fel de pătrunzătoare ca a fetei ei. Toți aveau în Torena privirea ascuțită, de-atâta ură, de-atâta tăcere atâta timp.

— Ce vreți să-mi spuneți despre război?

Camera era mică. Se încălzeau încă la sobă de lemne și, sub fereastră, stătea căldarea pentru cenușă, curată. Pe peretele din fund, un blidar modest, cu farfurii știrbite de-atâtea supe. În mijloc, o masă acoperită cu o mușama îngălbenită și, într-un colț, un aragaz cu butelie. Pe alt perete, un televizor mic, dat încet, arăta uriașele zboruri ale schiorilor nordici de pe-o imposibilă trambulină, pe el un mileu brodat și niște ilustrate, Tina n-a putut să distingă de unde erau.

— Eu nu... Voiam să-mi spuneți... Am citit în revistă ce-ați zis și...

— Și vreți să știți de ce n-am călcat treișopt de ani pe Carrer del Mig?

— Exact.

Cu un gest asemănător cu al fiicei, i-a poruncit să ia loc.

— Poate doamna vrea o cafea, Cèlia.

— Nu, pentru mine...

— Fă-i o cafea. Și, ca explicație: Eu nu beau, da-mi place mirosul.

Peste trei minute ea și Cèlia sorbeau o cafea densă, neagră, iar bătrâna le observa cu atenție, de parcă scena ar fi avut pentru ea o importanță aparte. Tina își propusese să nu precipite lucrurile și aștepta să se decidă cealaltă. A durat mult, foarte mult; dar, până la urmă, bătrâna Ventura a zis, fincă i-au schimbat numele, i-au zis Falangistul Fontelles.

— Cine era falangistul Fontelles?

— Învățător, venit la noi în sat după război. Și ca să nu rămână vreun dubiu: Oriol Fontelles.

— Mi-a fost învățător, a intervenit Cèlia. Nu prea mi-aduc aminte, eram foarte mică. Și iar s-a ascuns în tăcerea ceștii de cafea.

— Un fățarnic, un trădător, el ne-o adus nenorocirea-n casă. Și-n tot satu'. Pe alt ton: Închide televizoru-ăla, fată!

— Cu soția învățătorului ce s-a întâmplat?

Cèlia s-a ridicat și a îndeplinit fără crâcnire porunca. În spatele Tinei, un săritor finlandez pe punctul să stabilească un nou record a rămas suspendat fatal la mijlocul săriturii, prin deconectare. Bătrâna Ventura, adâncită în gânduri:

— Nu știu. O plecat.

— De ea chiar deloc nu-mi aduc aminte – fiica, așezându-se iar.

— Tot timpu-ăsta, ca să ne ducem să luăm pâine, am dat ocol tocmai pe la capu' satului.

— N-a pus nimeni din casă piciorul pe strada asta. Mai în șoaptă: În amintirea fratelui meu.

Tinei i-a zvâcnit inima. S-a stăpânit și a optat pentru o întrebare lipsită de risc:

— Și oamenii ce ziceau?

— Or mai fost și alții care n-or călcat pe acolo. A apucat ceașca fiicei și a dus-o la gură, să soarbă parcă, dar doar i-a inspirat aroma. Cèlia i-a luat-o, să nu-i cadă, și a pus-o la loc. Bătrâna Ventura nici nu observase. Ramona Feliçó o murit, biata, și n-o apucat să vadă că i-or schimbat numele.

— Și restul?

— Ai lu' Burés, Majals, Narcís, Batalla... S-a oprit din litanie să-și aducă aminte. A privit spre ceașcă și a continuat:... Savina, Birulés... Și, bineînțeles, Gravat.

— Ce?

— Ăștia, mulțumiți. Fasciști, veseli când or intrat naționalii. Și Cecilia Băscones, de la chioșc, cotoroața, o venit în fața casei să cânte caralsol⁹...

Și-a tras sufletul, parcă venită în fugă, și a zis, la ăștia le pica bine să fie o stradă Falangistul Fontelles.

A tăcut, și celelalte două femei i-au respectat tăcerea. Tina-și închipuia că în mintea ei toate numele alea erau scrise cu litere de foc.

— Și ceilalți?

— Tăceau. Acum i se uita în ochi țintă: În satu-ăsta s-o tăcut mult, mereu. Or fost mulți fățarnici.

— Mamă...

— Spun ce-o fost. Să dai la o stradă numele cutrei care mi-o turnat fetele, că le-o auzit când vorbeau în clasă... A privit către infinit, parcă nehotărâtă dacă să mai continue. Bineînțeles, ar fi fost mai rău să-i zică Targa.

Cu delicatețe, fiica, spre Tina, scuzându-se parcă:

— Șaizeci de ani au trecut, dar nu ne iese din minte. A zâmbit timid: Pare de necrezut, nu?

— Despre ce denunț este vorba?

— Eu și soră-mea eram speriate, că umbla zvonul că-l caută pe tata, să-l omoare, și vorbeam și...

⁹ Imn al Falangei spaniole, al taberei naționale în timpul războiului civil (1936-1939), simbol al franchismului.

— Și câinele-ăla de-nvățător le-o auzit și-o dat fuga repede la primar să-i spună domn primar, Ventura-i ascuns acasă, i-am auzit fetele, de cinci și de zece ani, moarte de frică, nu-și dau seama ce spun. După ce-o făcut asta o mai fi și crezut că oamenii ca lumea din sat îl consideră om, nu monstru. A privit trecutul, cu ochii înfiți în perete: Și-apoi s-o-ntâmpat ce s-o-ntâmpat.

Și-a tras sufletul, a bătut cu bastonul în podea și a insistat:

— D-aia zic ce zic, mulți fățarnici în satu-ăsta.

— Mamă, o să creadă doamna...

— Păi de ce-o venit? N-o ținut ea morțiș?

Mama și fiica vorbeau fără nicio reținere, de parcă Tina nici n-ar fi fost de față. Ca să pună capăt discuției, Cèlia, pe-un ton sec:

— Mamă, mata știi ce pățești pe urmă, că...

— Io nu mi-am mai văzut omu' niciodată. Spre Tina, acuzatoare: Spună lumea ce-o spune. Eram despărțiți. Când i-o intrat în cap să se ducă-n munți, i-am zis eu rămân cu fetele și cu Joanet, că mie n-au ce-mi face. Da' el n-avea astâmpăr... o fost mereu...

A tăcut, purtată de-o amintire, tandră sau neplăcută, Tina n-avea cum ști.

— ...un zvăpăiat. Când era tânăr, trecea mărfuri de contrabandă prin pasul Salau. Și i-o rămas mereu... Joan, într-o casă, se-năbușea.

— Uite, vezi? Cèlia pe un ton matern, bătrânei: Mai bine nu ne mai gândim.

— Eu i-am zis că ce mare rău o să-i facă lui fasciștii, da' el o gândit că-i mai bine să bată munții.

— Când vorbește de tata... pe urmă face temperatură.

— Și-avea dreptate Joan. Cum să nu, umblau după el... Năpârca-aia a lui Roia, Valentí Targa...

— Mamă...

Bătrâna Ventura a ridicat vocea să-și împiedice fiica s-o oprească:

— O crescut inima-n mine când am aflat că și-o făcut terci creierii de-un zid la șosea.

— Vorbește de ce-a fost acum mulți ani – Cèlia Ventura ca interpretă. Poate cincizeci.

Bătrâna Ventura rămăsese pierdută în gânduri. Cèlia a sorbit din cafea și a lăsat-o-n pace. Știa că are-n minte cum, înainte de cină, patru inși în uniforme, și încă unul, care privea de departe, cu o figură neliniștită sau scârbită, s-au prezentat la casa Venturei și au intrat, n-au dat bună seara, l-au luat pe băiat, Joanel, pe-atunci de paisprezece ani, l-au înghesuit într-un colț în fața ochilor îngroziți ai surorilor mici și l-au întrebat cu frumosul unde e derbedeul de taică-tu.

— Lăsați-l în pace. El nu știe nimic.

Glòria Carmaniu, Ventura, intrase și se dusesese calmă să lase lângă foc brațul de lemne. În timp ce-și ștergea de șorț mâinile, a arătat mâncarea aburindă pe masă.

— Dacă vreți să serviți, a mai avut tăria să spună. Valentí Targa și-a luat mâna de pe gâtul băiatului și s-a îndreptat spre femeie.

— Da' tu știi.

— Nu. În Franța, bănuiesc. I-a înfruntat privirea și s-a uitat cu dispreț la ceilalți: Știți pe unde vine Franța? A arătat spre al cincilea, cel fără uniformă, rămas la intrare, cu chipul scârbit: Să vă spună învățătorul.

Niciodată, în toată aspra lor viață de elevi, copiii Ventura nu văzuseră cum poate zbura cineva din cauza unei palme bine date. Mama lor s-a izbit de dulapul pe care, peste ani, își va afla locul televizorul cu schiorii și a căzut la pământ. O dără de sânge i se scurgea pe obraz. Valentí, cu mâna încă fierbinte, i-a făcut semn cu degetul și a spus încet, în șoaptă, amenințător de șoptit:

— Știu că-l vezi, poți să-i spui să vină la primărie să se predea.

Femeia începuse să se ridice, orbită de lacrimi.

— Nu-l văd. Nu știu unde e. Jur.

— Douăşpatru de ceasuri. Dacă n-a venit până mâine seară la nouă, îi ia locul el.

A arătat spre băiat şi le-a făcut oamenilor lui semn. Cel cu păr negru creţ i-a prins mâinile în cătuşe la spate şi copilul n-a îndrăznit să zică, au, mă doare, că îi era prea frică. L-au luat cu ei. În seara-aiă nu s-a mai atins nimeni de mâncare.

Poarta din fier ruginit era deschisă şi se-auzeau lovituri de ciocan. Tina privi cerul cenuşiu lăptos; părea că-n orice clipă poate începe din nou să-şi reverse peste ei suflarea de îngheţ de moarte. Era şi mai frig decât dimineată la prima oră, când bătuse la poarta casei Ventura, şi şi-a zis că ea n-o să se-nveţe niciodată cu frigul ăsta insultător care te pătrunde până în suflet.

O alee centrală de pământ bătătorit ducea spre monumentul pe care-l fotografiase cu câteva zile-n urmă. Nu era prea mare. Cineva-i scosese literele inscripţiei; în stânga şi-n spatele monumentului, şiruri de morminte, între ele buruieni, nu multe. Cel mai îngrijit cimitir din toată zona Pallars. În dreapta, alt şir de morminte şi Jaume Serrallac, lovind cu dalta, ciocanul şi-un chip cătrănit în piatra tăiată prea mare, prea lată în stânga, a unui mormânt cu nişă. Nu-şi adusese fierăstrăul şi n-avea chef să coboare să-l ia. L-a bodogănit pe Cesc, era a doua oară când nu lua bine măsura şi beleaua cădea pe capul lui. În timp ce citea pentru a n-a oară inscripţia de pe piatra prea lată, a văzut o femeie tânără, atât de înfoclită, că doar nasu-i ieşea din fular şi glugă, oprită în faţa vechiului monument al celor căzuţi pentru Dumnezeu şi pentru Patrie, privind în dreapta să vadă: îşi luase florintele zborul?

Pe piatra mormântului lui Oriol Fontelles Grau (1915-1944), în afară de inscripţia ce vorbea despre viaţa-i eroică, în afară de jug şi săgeţi, era mai puţină iarbă decât pe celelalte morminte. Buruienile devenite stăpâne în jurul unora dintre pietre avertizau că timpul e cel mai mare duşman al memoriei. De Fontelles îşi amintea cineva. Tina auzi cum loviturile

încetează, iar omul cu piatra vine, târându-și pașii, spre ea. S-a răsucit și a văzut un bărbat cu mânușile scoase, scotocind după o țigară în pachetul salvat parcă dintr-o catastrofă feroviară.

— Sunteți rudă cu...? Și a făcut semn din cap spre mormântul lui Oriol, aprinzându-și încet țigara ca să-și ascundă curiozitatea și stânjeneala.

— Nu.

— Mai bine.

— De ce?

Bărbatul cu ochi albaștri a privit în dreapta și-n stânga, parcă în căutare de ajutor. A suflat fumul și a arătat, stingherit, cu capul, spre mormântul lui Oriol.

— Pe-aici nu se bucură de-o amintire prea bună. S-a înclinat scurt: lertat să fiu c-o spun, că mi-a fost învățător.

S-a lăsat pe vine și și-a trecut mâna cu țigara, cu dragoste, peste piatră, cum face cineva care șterge un strat fin de praf de pe o mobilă lăcuită, lucioasă:

— Piatra aia a făcut-o tata. Arată-n spate cu capul, fără să se întoarcă. Și monumentul, tot el.

— Tatăl dumneavoastră trebuie să-l fi cunoscut bine.

— E mort. Arată-n jur: Pietrele gri deschis îs toate-ale mele. Cu un gest profesional relativ detașat: Alte vremuri, alt stil.

— Pesemne-ați făcut multe la viața dumneavoastră.

— Tata mereu zicea că toată lumea de-aici trece pân' la urmă prin mâinile noastre... Nu-și pusese încă mânușile.

— Și-avea dreptate?

— Eu cred că vorbele pe care le gravăm noi în piatră sunt istoria unei vieți, pe scurt.

Tina își zise că omul are dreptate: că inscripția de pe un mormânt e relatarea laconică a unei vieți. José Oriol Fontelles Grau, o mie nouă sute cincisprezece, o mie nouă sute patruzeci și patru. O relatare cu început și sfârșit și-un nod la mijloc: liniuța dintre cele două numere, ea reprezintă întreaga viață. Și, dacă există un epitaf, ca în cazul ăsta, îi rezumă opera: martir și erou fascist, căzut pentru Dumnezeu și pentru

Spania. Și praful, și buruienile uitării smulse în jurul mormântului.

— Cum de-i atât de curat?

— Păi... întâmplări... din sat.

Omul cu ochi albaștri a tras adânc din țigară și, trăgându-se înapoi, a întins brațul spre o piatră apropiată, cu o floare de plastic, albastru și galben, legată cu un șnur semiputred de crucea de fier ruginit. Și profilul cam siropos al unui porumbel în zbor.

— Joan Esplandiu Carmaniu, a citit Tina.

— Din familia Ventura. Ventura îi cheamă de fapt.

— Îi cunosc.

— Aici îs copiii Ventura. Joan și Rosa. Vedeți? De tată nu s-a mai aflat nimic, niciodată.

— Poate-a murit în Franța.

— Poate. Ce pot să spun sigur e că nu e-ngropat aici.

— Rosa Esplandiu Carmaniu. Avea sufletul curat și mare cât Montsent, a citit Tina. Și a tăcut un timp, invidioasă pe cel ce gândise cuvintele alea.

— Rosa Ventureta, a zis bărbatul, trecându-și peste obrazul aspru mâna cu mânușa.

— De ce-a murit?

— De tifos. După o pauză, ei i s-a părut tristă, a adăugat: La doar douăzeci de ani, tifos. Și ca s-alunge amintirea: Și pe urmă e Joan Ventura.

— El de ce-a murit?

— De glonț.

Până acum Tina nu citise cuvintele de sub nume: mișelește asasinat de fascism.

Jaume Serrallac a ridicat din sprâncene filozofic.

— Mult război, multă vrajbă, da' până la urmă toți ajung aici, unul lângă altul. Îs de patruzeci de ani împreună și-or mai fi cine știe câți. Zicea tata că-i la fel ca-ntr-o poză, odată prins în ea nu mai poți să te ștergi.

Tina s-a dus la mormântul familiei Ventura. Deși din plastic, floarea se ofilise de-atâtea vânturi și ploi și i-a fost milă

de singurătatea copiilor. Bărbatul a răsuflat adânc, semn că urmează ceva important.

— O poveste urâtă. Sunt şaizeci de ani de-atunci şi rana nu s-a-nchis încă.

Şi-a scuturat capul, de parcă amintirile-l apăsau. S-a-nsfleţit brusc.

— Şi mai sunt poveşti de-astea: alde Feliçó au avut un mort, alde Miserell – câţiva, familiei Tor le-au omorât amândoi băieţii pe front. Din familia Maria del Nasi, bietul Maurí. Şi, sigur, morţii Gravat.

A arătat cu capul cavoul, ceva mai departe de locul unde erau. Brusc, a coborât vocea, de parcă s-ar fi temut că-s înconjuraţi de spioni.

— Şi-acum se bucură unii de-atâta nenorocire, a mărturisit. În Torena-s puţini oameni, dar multă dihonie. Sunteţi ziaristă?

— Scriu o carte despre satele din Pallars. Case, drumuri...

— Cimitire...

— Ăăă... cred că da.

— În cimitire o să găsiţi istoria satelor, îngheţată. A arătat spre pietrele de mormânt şi spre cavoul din spate. Cei din casa Gravat au un mormânt aparte. Aproape nu-i sat fără o familie bogată. Nu-i cimitir fără un cavou. Când faci pietre de mormânt, afli multe.

Parcă-n Shakespeare era ceva de genu-ăsta, dar Tina n-a putut să spună exact unde. Se apropie de cavou. Scria Familia Vilabrú şi avea un grup sculptural, semnat de Rebull¹⁰: un înger la o masă, cu o carte deschisă, nota, previzibil, în registrul ceresc de intrări, numele sufletelor drepte din familia Vilabrú. Şi macabra rezervare pentru pietrele viitoare. Trei spaţii: trei morţi prevăzute. A făcut o fotografie.

Lângă cavou, un mormânt discret, al unui anume Exco. Sr. Don Valentin Targa Sau, Primar şi şef de Movimiento în

¹⁰ Joan Rebull Torroja (1899-1981), sculptor catalan, unul dintre cei mai importanţi ai sec. XX.

Torena, Altron 1902 – Torena, 1953, Patria, recunoscătoare. Un mormânt curat, fără flori însă. L-a simțit pe bărbat, în spate. Și glasul lui, bizar de îndepărtat:

— Călăul Torenei. A avut omu-ăsta pe conștiință, jumătate de sat.

Tina s-a-ntors spre el. Bărbatul i-a susținut privirea.

— A fost primar aici?

— Da, era de-aci de jos – a spus-o de parcă Altron s-ar fi aflat sub talpa pantofului Tinei. Se zice c-ar fi fost amantul... Mă rog, tot felul de lucruri.

— Istoria satului, înghețată.

Tina a zis-o dorind din tot sufletul ca bărbatul cu privire albastră să-i povestească despre cine se spune că i-a fost amant Valentí Targa. De-aceea l-a stimulat cu vorbele lui:

— Fotografia, cum zicea tatăl dumitale.

Dar Serrallac nu și-a continuat povestea, a aruncat chiștocul și l-a călcat cu grijă. A arătat spre textul scris pe piatra respectivului Valentí Targa, dând din capul plin de amintiri:

— Da. Iar eu scriu legenda din josul fotografiei.

A zis îndreptându-se spre piatra la care lucra. Tina s-a întors la mormântul falangistului Fontelles și a tras câteva instantanee. Apoi a mărit unghiul și a prins și frații Ventura. Clic. Fotografia asta n-avea să apară în carte. Era omagiul ei pentru numitul Joanet Esplandiu Carmaniu Ventura, 1929 – 1943, mișelește asasinat de fascism. Oblic, în fundal, puțin defocalizat, cavoul familiei Vilabré, neobservat, ca un florinte.

Deși Oriol a trebuit să aștepte jumătate de oră, fiindcă doamna discuta cu administratorul moșiilor și le-a luat mai mult decât era prevăzut cu adunarea capetelor de vite și a suprafețelor de pădure susceptibile de exploatare, a doua sedință de pictură a fost mai destinsă. Doamna Elisenda era

deja Elisenda, dulciurile – prezente de la început, și Oriol s-a dedicat mutării, reproducerii, transpunerii pe pânză a trupului perfect, în timp ce ea-i spunea da, când a început războiul am plecat la San Sebastián. Acolo mi-am cunoscut soțul. Da, rude îndepărtate. Îl cheamă Vilabré, ca pe mine, da. Nu, la Barcelona. E foarte ocupat, nu poate veni niciodată. Oh, bineînțeles că-mi lipsește. Asta nu se face. Nu-i cinstit.

— Poftim? Oriol și-a imobilizat pensula pe sânul stâng al doamnei.

— Ne-nțeleseserăm că ne tutuim.

— Da, dar...

— E o poruncă.

Asta, da, înțelegea. A reluat curba ușoară a sânelui sub rochia fină care-i venea atât de bine!

— De față când te-apuci?

— Vreau să vă... Vreau să te cunosc mai bine. Să mă familiarizez cu...

— Da, sigur.

— Nu sta țeapănă. Mișcă-ți gâtul, spatele. Vorbește, spune ce vrei.

De ți-aș putea spune ce-ncep să simt. De ți-aș putea spune că-s derutată, de ți-aș putea spune că ai mâini magice.

— Păi... nu știu ce să spun.

Bibiana a intrat cu ceaiul aburind. S-a uitat în ochii Elisendei, ea i-a ocolit privirea, servanta a avut confirmarea a ceea ce deja bănuia și a ieșit discret. Oriol a perceput un fel de complicitate între cele două femei, dar s-a prefăcut concentrat pe o cută a mânecii.

— Soțul tău cu ce se ocupă?

— Ești foarte interesat de soțul meu.

— Aăăă... nu. Ca să te fac să vorbești.

Păi, în esență, cu comerțul la negru, în cârdășie cu doi colonei din căpitănia Barcelonei și cu alte autorități. Și cu mersul la curve, după câte-mi spun cei datori să-mi spună. Câștigă bani cu lopata și detestă să vină aici când și când, fiindcă n-are curaj să mi se uite în ochi.

— Păi... cu afacerile lui. Comerț. Are un birou nu prea știu unde, e ocupat toată ziua. Și mereu pe drumuri.

Nu vrea să vorbească despre asta. De schimbat subiectul. Despre ce-am putea să vorbim?

— Nu ți-ar plăcea mai mult să stai la Barcelona? Nu aici.

— Nu. Aici mi-e casa. Și-apoi îmi place să mă ocup personal de pământ. Și aici mi-au murit tatăl și fratele.

Și mama, Elisenda? De ce nu vorbești niciodată despre mama ta?

Câteva retușuri la gât, cu modificarea culorii. Gâtul atât de fin al doamnei Elisenda, acum Elisenda.

— I-au plăcut bomboanele? Rosei?

Cutia de bomboane, în sine, era o operă de artă lucrată în lemn lăcuit. Înăuntru, douăsprezece bomboane ca douăsprezece bijuterii. Rosa a luat una de culoarea smaraldului.

— De ce i-ai zis cinci sute?

— N-am îndrăznit să...

— Să-i fi zis zece mii și tot ți-ar fi dat. Prea ești bleg.

A desfăcut hârtia, și-a reprimat tusea, a spart bomboana-n dinți.

— Foarte bună. Gustă!

Da, era bună. Foarte bună.

— I-au plăcut mult. Îți mulțumește.

— Mă bucur.

Au mai vorbit despre unchiul August, despre o carte de-a lui publicată, cu nu știu ce-n legătură cu derivatele, despre renumele lui, despre cursurile ținute la Roma în timpul exilului provocat de hoardele comuniste, care i-au adus faima de matematician intuitiv, cum îl asiguraseră la episcopie pe părintele Aureli Bagà, parohul din Torena, că unchiul e incapabil să se înalțe-n slăvi. Dar n-a vrut să-i povestească învățătorului despre insistența cu care părintele August îi tot repeta, aluziv, că locul unei soții e lângă soțul ei, până ce, într-o zi, sătulă de-atâta pisălogeală, i-a spus, știi ce se-ntâmplă

dacă mă duc la Barcelona să fiu lângă Santiago, o să-l găsesc printre târfulițe. Așa că nu-mi mai pomeni niciodată de-asta.

— Iartă-mă, fiica mea. Eu nu...

— În plus, află că nu mă mișc din Torena. Sunt stăpâna casei Gravat și o fac să prospere. Vreau să mă-mbogățesc chiar sub ochii multora din satu-ăsta.

După discuția aia, știa Bibiana, Elisenda Vilabré înlocuise cafeaua cu ceaiul, ca să marcheze și mai mult distanța dintre ea și cei din Torena, și n-a mai pus piciorul pe străzile ei numai mâl.

— Vorbești cu ură. Îmi amintești... Nu, las-o baltă.

— De cine-ți amintesc, unchiule?

— De taică-tău.

— L-au omorât, de-aceea am în mine atâta ură.

Dumnezeule, unchiul August se vedea depășit de umbrele și cotloanele ascunse ale naturii umane. Ce limpede, irațional și indiscutabil era numărul e ¹¹. Dar, ca fost tutore al fetei, s-a văzut obligat să zică, nu știu dacă e bine să ai asemenea sentimente.

— Războiul mi-a făcut bătăături pe suflet.

— Trebuie să înveți să ierți.

Ea a tăcut și s-a gândit la lecțiile pe care el însuși i le ținuse despre Adevăratul Sens al Dreptății și Pedepsei Divine, despre dușmanii Bisericii Catolice, pe care trebuie să-i considere dușmani personali și despre siguranța trăirii în Adevăr. Și, de acord cu măicuța Venància, îi explicase secretele vieții cuprinse în cărți ca *Spiritul Sfintei Teresa din Ávila*, *Pagini cerești*, *Familia model* și *Remedii și măsuri de prevenire a bolilor sufletului*, toate redactate de venerabila până a lui Enric d'Ossò, părintele fondator al terezianelor și un veritabil izvor de credință. Pe care într-o zi Roma îl va beatifica. Și până la urmă îl va face sfânt, fiica mea.

¹¹ E vorba aici de constanta matematică e (numărul lui Euler).

— Fiecare lucru își are ceasul lui, a răspuns, după mult timp, unchiul.

— Atenție, brațul! Nu, spatele.

— Mă-nțeapă-aici.

— Bine, pauză cinci minute.

În timpul ceaiului ea i-a povestit, deși nu mai era obligată să turuie ca să nu stea țeapănă, că, de cum a putut, și-a trimis administratorul să vadă ce-i cu moșia și să recupereze tot ce li se luase și s-au întors de la San Sebastián la Torena. Nu i-a vorbit despre călătoria pe care trebuise s-o facă la Burgos, de cele trei zile de Burgos, cenușii, negre, dar necesare. I-a spus doar, de la San Sebastián ne-am întors la Barcelona căsătoriți. Am rămas acolo câteva săptămâni să ne odihnim și apoi, când era pus la punct totul, ne-am instalat aici, dar Santiago a stat în casa Gravat doar cincisprezece zile. Îl deranja tot, nu putea suferi mirosul de vite din sat și avea treabă la Barcelona.

— E-atât de tihnită viața aici.

Oriol Fontelles Grau, învățătorul școlii, pictor al majestății sale regina Elisenda, era în Torena doar de trei luni. Încă nu-și pierduse doza aceea de entuziasm dată de tot ce e nou. Încă nu petrecuse nicio toamnă în Torena, nicio iarnă și nici vreun început de primăvară. De-aceea-și putea permite să se bucure și putea spune e-atât de tihnită viața aici.

Ea, în schimb. Ea, după ce fusese sigură că acasă e totul bine, că nu i-au răscolit-o tâlharii, s-a gândit mult până să se întoarcă. Când s-a hotărât, a trimis-o înainte pe Bibiana, să facă ordine și curățenie. Când a ajuns ea cu Santiago, Bibiana i-a povestit că-i spusese oamenii că noul primar, fecioru-ăl mare-al lui Roia din Altron, îi adunase pe toți în Piața Spania, colț cu Carrer del Caudillo, și apăruse îmbrăcat falangist, cu alți cinci falangiști, toți străini de sat, cu mâinile-n șolduri, și Valentí Targa, acum don Valentí Targa, le spusese într-o spaniolă pompoasă, de discurs didactic, că el venise-n Torena să respecte legea și să vegheze să se respecte legea, să facă curățenie, să vă purific. Și n-o să mă oprească nici Domnul în misiunea sacră încredințată mie de Dumnezeu și de Caudillo.

Niciun vinovat n-o să rămână nepedepsit, dacă n-a fost pedepsit încă. Mulți nu-i înțelegeau vorbele, dar îi simțeau tonul. Și, cum ce urma era prea important, a spus în catalană cine are de făcut un denunț să vină la mine și-o să găsească ascultare. Și, dacă se află vreun republican căpos să-i treacă prin cap să crâcnească, dă ochii cu mine și-a sfeclit-o. Jur pe generalisim. Și, revenind brusc la spaniolă, a strigat: viva Franco, arriba España! Doar indivizii în uniforme și Cecilia Bâscones, pe-atunci tinerică, au răspuns, strigând, viva, arriba. Spasm diafragmatic. Ceilalți erau ocupați să privească spre vârful Bonyente. Minus ai lui Narcís, care-și râdeau în barbă, și-ai lui Birulés, care-și ziceau în gând bine că e iar ordine, s-a terminat debandada și putem și noi, oamenii serioși, să ieșim iar în stradă fără frică. Hernie diafragmatică.

— Nu strică puțină ordine în Torena, Bibiana. Și Bibiana a înțeles.

— Mă gândesc să pictez mult în aer liber, a zis Oriol când se întorcea, absent, la șevalet.

— Faci și peisaje?

— Fac ce pot. Sunt un diletant.

A început să examineze pliurile rochiei și a găsit un defect la cot. Și-n clipa aia s-a îngrozit, fiindcă a simțit în spatele lui parfumul de tuberoză, de parc-ar fi avut nasu-n ceafă. Înainte s-apuce să se răsucească, a auzit glasul atât de dulce spunând dacă zici tu, ești un diletant; dar pictezi minunat.

Oriol s-a întors. Ea privea cu atenție pânda.

— Te deranjează că mă uit înainte să fie gata?

— Nu, minți el. E a ta.

La o palmă, unul de altul. Viața începea să devină imposibilă.

La douăzeci și unu iunie o mie nouă sute șaiszeci și doi, Marcel Vilabrú i Vilabrú cobora, pentru ultima oară-n viață,

cele șase trepte ale intrării de la colegiul-internat Sant Gabriel (un loc ideal pentru educația completă – fizică, mentală și spirituală – a copiilor dumneavoastră), unde făcuse șase ani de școală primară, clasele a șaptea, a opta, a noua (cu două materii de-a opta repetate), clasa a zecea (repetate una de-a opta și una de-a noua), examenul de absolvire a clasei a zecea, ce-o să facă băiatul, uman sau real, tu ce vrei să faci, ce crezi că ți se potrivește mai bine, o să-ți spun eu. Mi-ar plăcea realul. Nu: umanul. O să faci umanul. Păi, aș vrea. Ce să vrei. Păi, da, c-aș vrea... nu știu, ceva legat de munți, păduri, zăpadă. Vino cu picioarele pe pământ, Marcel: umanul, pe urmă te faci avocat și te ocupi de afacerile familiei care, nu știu dacă-ți aduci aminte, au legătură cu zăpada. Nu-i tot aia, aș vrea... Uită-te la mine: sunt avocat și-mi merge bine. Mama ce zice? Ea vrea să fii avocat, că de câte ori ai picat un examen a fost la mate sau fizică. Să vină să-mi spună. E prea ocupată; deci faci umanul. A unsprezecea (cu latina și greaca picate în iunie și septembrie), a douăsprezecea (cu latina și greaca repetate), de două ori examenul de absolvire de-a douăsprezecea, bacul o dată, bacul a doua oară, admiterea la drept. A coborât cele șase trepte și-n loc să se-ntoarcă și să înceapă să ducă dorul clipelor bune (ți-aduci aminte de seara când la masă am deschis dulapurile lui... sau orele de gimnastică în ceața-aia deasă lângă Vic, a fost haios, nu?), a așteptat să iasă avocatul Gasull cu doamna Pol, care zicea până la urmă am reușit să formăm un tânăr bărbat care-și începe-acum drumul în viață și, când erau destul de aproape, când domnul Romà Gasull își lua un călduros rămas-bun de la doamna Pol, Marcel Vilabré a scuipat în jos ostentativ și s-a dus la mașina neagră în care, de-o bună bucată de vreme, Jacinto se uita în revista daneză sau suedeză cu femei în pericol să înghețe. Marcel Vilabré n-a privit spre clădirea în care învățase algebră, în care învățase să mintă, să se masturbeze, să turuie onorabil cele cinci declinări latine, să trădeze ca să scape el de pedeapsă, să declame Ô rage, ô désespoir! c-un accent oribil și-n care-aflase că mama lui e o

femeie foarte ocupată care dirijează toți bărbații din jur, inclusiv pe el, care, după ce murise papă, nu mai vorbea, doar dădea porunci, mereu mai seci, mereu mai precise, și aștepta să fie urmate de toți cuvânt cu cuvânt.

La întoarcere, muți toți trei bărbații (căci și el, conform criteriilor doamnei Pol, era de-acum bărbat), se gândea căntotdeauna când vine acasă e înconjurat de bărbați ca Jacinto și Gasull. Pe Gasull îl văzuse mai mult decât pe papă. De fapt, din papă își amintea doar privirea întrebătoare pe care i-o arunca când credea că nu îl observă și senzația că nu îl iubea, că pentru el era-n plus. Asta în puținele dăți când îl văzuse.

— De ce-i papă așa de ciudat?

— Nu e ciudat.

— Se uită ciudat la mine.

— Sunt închipuiri de-ale tale.

— De ce nu-i niciodată acasă?

— E ocupat.

— Papă ocupat, tu ocupată. Viață de căcat.

Atunci și-a zis prima oară doamna Elisenda c-ar trebui ceva schimbat în educația fiului ei. Că poate colegiul-internat Sant Gabriel nu e cel mai indicat loc și poate colegiul din Basel de care-i vorbise Mamen Vélez ar fi o idee bună. Dar lucrurile-au luat o asemenea întorsătură, că nu s-a mai gândit niciodată. Fiindcă pe șase noiembrie o mie nouă sute cincizeci și trei, când Marcel avea nouă anișori, domnul Santiago Vilabré a decis să facă un stupid atac de cord și dus a fost. A avut bunul gust să nu moară nici la Nitido, nici în vreun alt bordel, nici în brațele vreunei soții infidele, ci în birourile unicului sindicat permis, și obligatoriu, Sindicato Vertical. Era o zi rece, se dusesse să-l întâlnească pe Augustín Rojas Perner, în compania lui don Nazario Prats, guvernator civil și șef de Movimiento în provincia Lleida. Își dăduseră întâlnire la etajul trei, să-i sucească gâtul măgarului de Rojas Perner, care-și păstrase tot câștigul unei operațiuni de semicontrabandă, semipiață neagră, semiescrocherie cu lapte praf american. Strălucita operațiune fusese concepută de Vilabré și dusă la

bun sfârșit grație contactelor lui Prats. Iar câștigul îl umflase tot, tot, canalia de Perneră. Și-acum îl aveau în față și el zâmbea cinic, cu portretele lui Franco și José Antonio în spatele lui, apărându-l. I-a privit, a aruncat o privire furișă spre geamul opac dinspre coridor și a zis cu voce joasă ce câștig, ce operațiune, prieteni, camarazi, aici nu e înregistrată nicio operațiune. Nici aici, nici altundeva. Că mințea, că mânca rahat, treacă-meargă. Dar Vilabré (după tot ce trebuise să îndure în viață, mai ales din partea soției), n-a putut tolera un nou zâmbet și a decis să moară. Buf! a căzut la pământ, lângă masa scârbei de Perneră, și guvernatorul Nazario Prats a ieșit rapid din birou, n-a vrut să verifice, n-a vrut să știe dacă e vorba de lipotimie, amețală, indigestie, infarct sau moarte. Nu voia să fie văzut că frecventează biroul lui Perneră cu morți pe podea și l-a lăsat pe Vilabré întins și când o să treacă vânzoleala, ne mai vedem noi, dar dacă e-ntr-adevăr mort, o să-i cer lui Perneră și partea lui Vilabré. Într-un fel, am un drept moral. Elisenda și fiul ei au fost în fruntea cortegiului mortuar la Barcelona, ea ascunzându-și indiferența sub mantelină și zicând în gând bine-ai făcut c-ai murit, Santiago, atât de puțin mi-ai marcat viața, că nici măcar nu te-am urât. Singurul lucru bun pe care ți l-am găsit în treisprezece ani de căsnicie a fost că te chema Vilabré, ca pe mine.

Membrii Vilabré din marea ramură Vilabré-Comelles, stabilită la Barcelona de trei generații, cea mai conservatoare din familie, franchiști care fuseseră înainte monarhiști și, înainte de monarhiști, carlini, mai ales prin altoiul Comelles, înrudit cu Aranzo de Navarra, familia despre care se spunea că a fost carlistă înainte să existe carlismul, toți aceștia au fost foarte întristați de moartea lui Santiago și spuneau, aproximativ, am vorbit cu el la telefon chiar ieri și nu mi s-a părut deloc că; sau întotdeauna se duc cei mai buni; sau așa-i viața, cine-ar fi zis. Închipuie-ți c-aveam întâlnire cu el săptămâna viitoare; sau ce moarte stupidă. Nouă anișori, băiețelul? Închipuie-ți, nouă anișori, bietul copil, la nouă ani fără tată. Și cică fără baronie. Da. Și Elisenda, cam înțepată,

nu vi se pare? Femeie, abia i-a murit bărbatul. Nu, știu eu ce spun. E de-alea de se uită prin oameni, că nici nu-i văd.

— Condoleanțele mele, doamna Vilabré, a declamat don Nazario Prats, cel mai important dintre oficialii prezenți, în afară de ministrul Agriculturii și de președinții provinciilor Barcelona și Lleida.

— Mulțumesc...

Și, după ce i-a zâmbit trist unicului ministru de față, s-a apropiat de urechea guvernatorului și i-a zis, partea lui Santiago a fost a lui Santiago și acum e a mea. Dacă vreți să nu vă denunț.

Don Nazario, după ce și-a șters mâinile de sudoare, s-a mulțumit să sărute mâna doamnei Vilabré și cei ce nu-i erau rudă comentau ce doamnă e, ce naiba i-o fi trebuit să se nfunde-n sălbăticie în munți.

De aceea Marcel n-a plâns moartea tatălui său distant și n-a fost înscris la Basel; de aceea a continuat să-și târască picioarele și situația școlară prin colegiul-internat Sant Gabriel, venea la Torena în vacanțe și, după ce s-a inaugurat Tuca Negra, de Crăciun nu mai dădea pe-acasă, se ținea după Quique, care-i arăta cele mai bune locuri pentru schi liber și, fără să vrea, îl învăța să iubească muntele. Ce plicticoase erau verile, fără zăpadă și fără Quique.

9

Gătise ceva zarzavaturi. Îi plăcea mirosul de conopidă împrăștiat prin casă, ca în copilărie. Îi dădea o senzație de confort, mai ales când vedea prin fereastră plânsul tăcut al zăpezii pe străzile adormite. Plăceri compensatorii. Când a auzit ușa de la stradă, a tresărit, căci hotărâse cum să-nceapă discuția. Acum, da. Azi e ziua. O să-i zică, Jordi, m-ai dezamăgit, ești un mincinos, dar vorbele i-au rămas pe buze, nu Jordi, Arnau își arunca geanta doldora de secrete în mijlocul camerei și o săruta.

— Tu de unde-ai ieșit? Nu erai la...

— Păi, am să vă spun ceva important. S-a uitat în jur. Tata unde-i?

De parcă auzise chemarea filială, Jordi a deschis ușa de la intrare, fluierând ceva nedeslușit. Și-a scos hanoracul și l-a zărit pe Arnau. Doctor Jivago s-a pus imediat în gardă, uimit că-s acasă toți trei.

— Ce-i cu tine-aici? Cu o doză de ranchiună: Nu trebuia să fii cu ceata de cocainomani?

— Am cerut intrarea în comunitatea benedictină de la Montserrat. Toți trei în picioare. Voiam să știți.

Ca personajele dintr-un pessebre de Crăciun, dintr-o reprezentare a nașterii Domnului, toți trei nemișcați și, prin fereastra grajdului, ca fundal, zăpada, ea privind spre Arnau, iar Jordi cu gura căscată privind când boul, când catârca.

— Săptămâna viitoare intru ca postulant.

Tina s-a lăsat, moale, în primul fotoliu. Povestea cu Jordi, m-ai dezamăgit, ești un mincinos, i-a ieșit din cap și, pentru prima oară, și-a privit fiul așa cum era, un mare necunoscut, crescut lângă ea, dar totdeauna foarte departe.

— Bazaconii, a mormăit Sfântul Iosif, în timp ce-și lăsa hanoracul pe canapea.

— Nu. Sunt destul de mare ca să pot hotărî ce fac cu viața mea.

— Dar, băiete, dacă tu... Tina, disperată, realizând că bucuria ei că îi dă o educație perfectă lui Arnau fusese o himeră. Nici măcar nu ești botezat! Noi te-am educat ca pe-un cetățean liber!

— Sunt botezat. De-acum trei ani.

— De ce nu ne-ai spus?

— Nu voiam să vă necăjesc. Acceptând: Poate-ar fi trebuit să vă spun.

— Un moment, un moment... Jordi începea să reacționeze după lovitura inițială. Râzi de noi, nu? Cu complicitate de tată simpatic, care vrea să arate că nu-i atât tată, cât prieten: Cameră ascunsă? Pariu cu prietenii? Joacă? Vrei doar să ne

enervezi? Ai uitat că suntem în secolul douășunu? Ai uitat că te-am educat în spiritul multiculturalismului, transversalității și libertății?

— Nu, nu... Dar sunt credincios; sunt credincios și am vocație monahală. A vorbit rar, cu privirea în jos, încet, dar clar.

— Ai pe dracu' vocație, a sărit Jordi, jignit mai mult de tonul blând al băiatului, decât de ce dezvăluise.

— De ce nu ne-ai spus niciodată că vrei... c-aveai... De ce nu.... De ce...

Când și-a-nceput rafala de ce-urilor, Tina știa că bățalia-i pierdută, căci întrebarea cum ar fi mers lucrurile dacă... era total inutilă, lucrurile merseseră cum merseseră fără dacă și trebuiau privite cum sunt, nu cu dacă. De ce Jordi e infidel și mă-nșală, de ce Arnau n-are nici pic de încredere-n mine, de ce-am făcut totu-așa prost, de ce bărbații din casă sunt niște străini, de ce toate astea, Dumnezeule în care nu cred?

— Ascultă, Arnau. Jordi adopta iarăși formula dialogului și profita de tăcerea perplexă a Tinei să intre-n discuție. Noi te-am educat în spiritul libertății, ți-am fost totdeauna alături, te-am sprijinit când ai avut nevoie, ți-am transmis credința noastră în om, în metisajul culturilor și...

— Ce spui?

— Că te-am învățat să nu cazi pradă superstițiilor, ți-am spus că măreția umană constă în onestitate și că a face bine înseamnă să fii cinstit cu tine și cu ceilalți, cu-atât mai mult într-o lume globalizată, și că tot ce ne-a vârat biserica-n cap de-a lungul secolelor e doar înșelăciune, ca să-și păstreze puterea asupra oamenilor. Nu ți-am spus toate astea destul de clar?

— Nu m-a obligat nimeni să cred.

— Fă-te ecologist. Dar nu călugăr, te rog.

— Tată...

— N-a existat nicio influență religioasă în casa noastră, ce dracu'!

— Dar a existat în afară.

Cine te-a corupt? Cine s-a ținut de tine și ți-a scrijelit sufletul ca să te facă să-ți însușești voința lui? Tina auzi cum bărbatul ei, cu o voce gravă, poate puțin prea teatrală, zicea, Arnau, băiete, trăiam cu iluzia că ne-am educat copilul în spiritul dreptății și libertății, al nobleței și cinstei și credeam că ți-am fost exemplu și ea era cât pe-acți să sară, furioasă, era cât pe-acți să zică taci, Jordi, tu n-ai dreptul să vorbești de dreptate și libertate, de onoare și cinste, tu, care faci joc dublu și minți și ești atât de laș că mi-ascunzi visurile tale, în care nu mai e loc pentru mine.

Trei străini, și-a zis, unul lângă altul; trei străini, de douăzeci de ani trăiau împreună și-acum recunosc public că n-aveau nevoie să stea alături ca s-ajungă la rezultate atât de slabe.

— Te-a nemulțumit ceva din educația noastră? Tina, cu un fir de glas.

— N-am spus asta.

— Ai dat de-nțeleș, a zis tatăl.

— Nu. Dar am impresia că nu v-a interesat decât să am totdeauna la mine prezervative și să nu mă înțep.

Înțepătura a fost în inima Tinei.

— Eu, băiatul meu, credeam... Ne ocupăm de educația copiilor altora, dar nu ne-a învățat nimeni să-i educăm pe ai noștri și, când începi să înveți, e prea târziu, copiii și-au luat zborul, nu-ți mai lasă o a doua șansă.

Văzându-și soția absorbită, Jordi l-a dat nedelicat la o parte pe doctor Jivago și s-a așezat pe canapea, cu un oftat menit să-l facă pe fiu să nu se simtă bine. Brusc, și-a dat o palmă peste genunchi:

— E intolerabil! a sărit, încercând alt registru. Tu, călugăr? Eu, cu băiat călugăr? S-a ridicat indignat și-a privit-o pe Tina, căutând sprijin. Nu vreau ca fiul meu să fie sclav.

— Nu sunt sclavul nimănui. Cu aceeași voce joasă și blândă: Vreau să dau un sens profund actelor mele.

— Și studiile de ziaristică?

— Nu mă interesează absolut deloc.

— Și colegii de apartament?

— Ei își fac viața lor, eu pe-a mea. Cu fermitate, pe-un ton ce nu lăsa loc niciunei șovăieli: De azi într-o săptămână intru la mănăstire, că vreți ori nu vreți. I-a privit în ochi. Vă cer doar, dacă este posibil, binecuvântarea. A scuturat din cap: lertare, consimțământul.

— Incredibil.

— Eu vreau să fii fericit, Arnau.

Măcar tu să fii dacă toți trei nu putem, că Jordi, dacă-și ascunde viața de mine, o face fiindcă nu-i fericit, iar eu, în ziua când mi-a zis Renom ți-am văzut bărbatul la Lleida, ce bine se ține, și el spusese că e la o întrunire de două zile la Seu și pe urmă a jucat comedia cum a fost la Seu la întrunire, eu în ziua-aia am încetat pentru totdeauna să mai fiu fericită, căci fericire înseamnă în primul rând să trăiesc în pace cu mine și Jordi nu mai e parte din mine.

— Îmi pare rău că n-am putut să te creștem altfel, a încheiat cu un oftat. Și s-a uitat la doctor Jivago care i-a răspuns cu un căscat plin de indiferență. Atunci a simțit înțepătura, mai dureroasă ca de obicei. De șoc, sigur.

— Nu mă resemnez să-mi pierd fiul într-un atât de rușinos mod, a mai încercat Jordi.

Nu-ți dai seama că l-am pierdut de mult, a zis în gând, abătută.

— Am consimțământul vostru?

— Da.

— Pe-al meu, nu.

— Îmi pare rău, dar o să mă duc și fără consimțământul tău, tată.

— Știe multă lume?

— Te preocupă ce-o să zică lumea? a izbucnit ea.

— Sigur că mă preocupă! Iritat, a arătat spre Arnau: Înțelegi? Nu vreau să-mi fie rușine în fața... Tuflit: Nu contează, s-o lăsăm baltă: ești un om liber. Ani de luptă ca să schimbăm societatea și propriul copil...

Ce-ai luptat tu, prăpăditule. Oamenii din caietele lui Oriol Fontelles, ăia da, au luptat, dar tu și cu mine...

Jordi-și freca mâinile, nervos, derutat:

— Și călugării lu' pește nu puteau să aibă delicatețea să ne avertizeze că...

— Le-am cerut să nu se amestece. Eu sunt fiul vostru, nu ei.

— Când zici că te duci?

Deși furioasă, Tina se întreba ce trebuie să-și ia un copil când intră la mănăstire, câte schimburi, câte cămăși, câți chiloți, or să-ți pună sutană sau cum îi zice din prima zi, sigur că-ntr-o clădire ca aia, cu-atâta curent, o să tot fii răcit; cămăși groase și poate-ți pun pe-ascuns o carte să nu te plictisești sau un salam dacă nu ți-o plăcea mâncarea de la mănăstire și cum o să-ți zicem, părinte sau prea sfinte sau doar Arnau. Să nu-ți schimbe numele, băiatul meu, că ți l-am pus pe viață. Și când putem să venim la tine, băiete.

10

Buze moi cât trebuie, de-un trandafiriu mai închis. Pomeții cu un ușor impuls să iasă în afară, dar foarte discret. Profilul feței, oval, dominat de ochii atât de plini de istorie că nu pot fi pătrunși. Părul...

— Ar trebui să vii mereu pieptănată la fel.

— A, clar. Nu-mi dădusem seama. E bine ca acum?

În viața lui n-auzise o întrebare mai inutilă.

— Dacă tu te simți bine. Dar la ședința următoare să vii la fel.

— Azi despre ce vorbim?

— Eu nu. Eu trebuie să mă concentrez. Povestește-mi tu. De când erai mică.

Când eram mică eram o fetiță destul de nefericită, că mama plecase de-acasă și nu știam de ce, până mi-a spus frate-meu în secret și jură că nu spui la nimeni, că te omor, mama a fugit

cu un domn. Și-asta, Josep, ce-nseamnă? Că n-o s-o mai vedem niciodată și de-aia are draci pe el tata. Ce-nseamnă draci pe el? Nu știu prea bine, dar, dacă zici, te omor; sau te omoară tata. Ia crucea, sărut-o și jură că nu zici la nimeni. Elisenda a sărutat crucea și-a zis, jur că niciodată n-o să mai zic draci pe el. Nu, ălalalt secret, c-a fugit mama c-un domn. A plâns zile-n șir fiindcă, după cât se părea, n-avea să-și mai vadă niciodată mama. Cum nu putea povesti toate astea unui pictor total necunoscut, a rămas tăcută, cu privirea pierdută, și-o mai aminti chipul mamei?, undeva, de mult, printre nori de amintiri, niște plete negre, ochi ca acele și freamăt în mâini. Nu știu, nici nu vreau să știu dacă mai trăiește. Totul vag, acru-dulce, ca atunci când zici mamă și nu-ți răspunde nimeni ce-i, fata mea.

Jumătate de oră nici pictorul, nici modelul n-au scos o vorbă. Și-au dat seama că e bine așa, în tăcere, unul lângă altul. Că nu trebuie umplute golurile cu vorbe timide. Că e mai relaxant să rămână tăcuți, fiecare cu ale lui, ea poate cu gândul tot la imprecisa mamă, el amintindu-și ziua când au sosit, Rosa, cu valizele și cu pântecul încă nu foarte vizibil, într-un taxi astmatic, el în spate, pe motocicletă, după un lung drum de la Barcelona, în întineric prima oră, plin de soare și zăpușeală într-a doua și ultraobositor după ce au trecut de Balaguer și au început să urce spre locul aflat atât de departe, că în el n-aveau cum înflori nici bucurii, nici întristări.

Ajunseseră-n Plaça Major, devenită Piața Spaniei, la amiază, obosiți, descărcaseră lucrurile din taxi, ceva vase, cărți, haine, portretul Rosei, și nu știau încotro s-o ia, căci piața era pustie, deși privirile terminate în ghimpi din spatele geamurilor le frigeau cefe.

— Cred că acolo-n spate e școala, a zis Oriol, improvizând un strop de bucurie în ochi. Erau singuri, taxiul, șontâc-șontâc, o luase deja către panta spre Sort în căutarea unei paella. În caz că știau pe-acolo ce-i aia paella.

— Casa învățătorului trebuie să fie pe-aproape.

— Presupun.

Au înaintat, nesiguri, încărcați, îndepărtându-se de piață, până la micuța clădire a școlii, dincolo de care satul făcea loc peisajului. În timpul ăla, Valentí Targa, la primărie, știa că acela e noul învățător și că-și caută casa. A tras lung din țigară, a suflat fumul și a zis trece el pe aici.

Casa învățătorului, s-a văzut, era o locuință minusculă, departe de școală, în celălalt capăt al pieței, cu ferestre zgârcite, gândite pesemne să păstreze întuneric și umezeală, cu un pat, un dulap cu oglindă, o chiuvetă de spălat farfuriile de ceramică din sacoșa Rosei și două becuri de douăzeci și cinci. Și sărăcie tristă.

— Ți-am spus eu, nu trebuia să vii și tu, a zis el. Până când...

— De ce să te fi lăsat singur?

Rosa-și privi crâmpeliul de casă. A venit lângă soțul ei și, cu un gest obosit de femeie însărcinată, l-a sărutat pe obraz.

— Principalul e că avem slujbă.

Principalul era că aveau slujbă, deși le fusese dat să ajungă la capătul lumii: căci li se spusese întâi că foștii combatanți au prioritate. Dar foștii combatanți biruitori n-aveau chef să se ducă la capătul lumii unde nu au cum înflori nici bucurii, nici întristări, și continuau să se lupte, acum însă ca să ajungă în orașele mari, afișând un nețărmit atașament pentru noul regim. Postul de învățător în Torena rămăsese liber fiindcă nimeni n-avea idee unde vine Torena asta. Nici ei. Enciclopedia în douăzeci de volume de la parohia Santa Madrona este, se spunea, o lucrare impunătoare în care găsești de toate. De aceea Oriol Fontelles și soția o consultaseră sperând să găsească ceva informații despre satul ce le fusese oferit chiar în clipa când erau siguri că un învățător tânăr, care nu făcuse războiul de nicio parte, grație unui oportun ulcer și, grație aceluiași ulcer, nici armata, în veci n-avea să fie învățător undeva. Și enciclopedia spunea că Torena e un sătuc idilic nu departe de Sort, în regiunea Pallars Subirà, cu trei sute cincizeci și nouă locuitori (plus vreo douăzeci exilați și treizeci și doi morți în război: doi când izbucnise rebeliunea fascistă,

restul în timpul războiului. Și încă patru ce urmau să moară, din același motiv, și nu știau, ei nu erau prinși în nicio statistică, căci ce va aduce ziua de mâine doar Dumnezeu știe). Culturi mai importante: cartofi (mai ales), grâu pentru consum propriu, secară, orz, câțiva meri pe dealul lui Sebastià (unde urmau a fi comise unele dintre asasinate) și, pe câte o culme înșorită, niscaiva verze și câteva brazde de spanac. Cum pajiștile naturale abundă, există un număr apreciabil de bovine și ovine. Satul e situat la o mie patru sute opt metri deasupra nivelului mării (e un frig obscen. Nici vara nu se poate renunța la jerseu). Are o biserică parohială dedicată Sfântului Petru și o școală la care se adună patruzeci de copii din sat și din locurile vecine (minus Tudonet Farinós, un copil retardat din toate punctele de vedere, pe care-ai casei nu vor să-l arate).

— Un colțisor de pace, a rezumat Oriol, închizând enciclopedia, fără strop de ironie în glas, căci el, spre deosebire de Bibiana, nu putea ghici viitorul. O să-ți faci bine la plămâni.

La câteva zile după ce au hotărât, lui i-a intrat în cap că-i mai bine ca ea să rămână la Barcelona, că acolo sus e prea frig, că până ce naște, că deocamdată mai bine nu. Până când Rosa a pus picioru-n prag și i-a spus că ea se duce unde se duce el și, dacă trebuie să nască în munți, o să nască-n munți, ca toate femeile din Torena. Și cu asta, basta. Și basta a fost.

Și-acum erau în colțisorul de liniște și de frig, el cu un teanc de cărți, privind spre salteaua de paie și spre pereții de culoarea cafelei cu lapte înnegriți de ani de sobă cu lemne.

— Ce liniște plăcută, nu? a tușit Rosa, cu batista la nas.

— Da, oftă el, ce liniște plăcută.

A pus pe pat cărțile și s-a consacrat descifrării modului de funcționare a sobei cu lemne. S-a auzit zgomotul unui motor. Prin fereastra minusculă au văzut că-n mijlocul pieței oprește o mașină neagră și din ea încep să coboare, oh, da, par falangiști.

— Ai! Dumnezeuule!

Trei. Nu, patru, cinci falangiști tineri, toți cu aceeași cărare, trânteau ușile și se îndreptau spre o latură a pieței ce nu putea fi văzută de la fereastră. Au tăcut. Oriol și Rosa au tăcut, căci știau că un grup de falangiști hotărâți nu e deloc bun pentru sănătate.

Oriol l-a cunoscut pe Valentí Targa peste vreun sfert de ceas, când s-a prezentat la primărie să semneze de luare în primire a postului înainte ca undeva, cineva să se răzgândească. În sălița-birou, cu pereți goi de culoare verde, mobile roase de cari și podea roșie, și-au vorbit prima oară Oriol Fontelles și Valentí Targa, călăul Torenei și mentorul lui. Și primarul era în uniformă de falangist, cu mânecile cămășii suflecate, c-o mustață subțire deasupra buzei și o privire umedă, albastră, în contrast cu negrul părului. Începuseră să-i apară riduri pe față, dar toată ființa lui emana energia necesară spre a putea fi numit, pe bună dreptate, călăul Torenei. Câțiva inși în uniformă au intrat și ieșit din birou fără să ceară permisiune și fără să-l bage-n seamă pe Oriol, de parcă ar fi fost o furnică. Vorbeau între ei în spaniolă. Vinovată era enciclopedia în douăzeci de volume de la parohia Santa Madrona din Poble-sec, căci nu-i avertizase, nici pe el, nici pe Rosa, că Torena, dincolo de-atâtea calități, avea un defect, venise rândul câtorva morți ce nu mai puteau aștepta.

— Sper că ne vedem la cafea, după masa de prânz, a zis primarul drept încheiere a scurtei discuții. Azi și zi de zi, că-s ore la școală sau nu.

Era un ordin, dar Oriol nu așa l-a interpretat și a replicat că au multă treabă, curățenie-n casă, pus lucrurile în dulapuri, poate mai târziu.

— La trei la cafea, a fost răspunsul domnului Valentí înainte să-și întoarcă în altă parte capul și să dea de-nțeleș că nu mai e în birou nimeni. Atunci a priceput Oriol că e ordin și a zis da, domnule primar. A privit portretele lui Franco și José Antonio de pe peretele din spatele primarului și nu i-a trecut prin minte decât că pereții ăia au nevoie de vărui. Și, în cafenea la Marés, câțiva inși fără treabă susțineau în șoaptă că domnul

Valentí Targa a cumpărat jumătate de versant din Tuca Negra, a lui Cascant. Și nu era de vânzare. Că din ziua în care Tomàs fusese denunțat ca republican, bucata aia de Tuca fusese, miraculos, pusă-n vânzare... Da. Eu am auzit că nu el e cumpărătorul. Și au schimbat subiectul, căci intra primarul, ca în fiecare după-amiază, să fumeze liniștit o țigară, la o masă la care, pe lângă domnul Valentí Targa, primar și șef local de Movimiento, mai era un coleg de-al lui de uniformă, un bărbat cu părul creț și negru, la fel de mut ca el, nerăbdători și tăcuți amândoi, parcă în așteptarea cuiva. După trei, a observat Oriol, puținii bărbați din local rămăseseră tăcuți, se făceau că-și văd în tăcere de cârnatul lor și aflau de partea cui e noul învățător.

Noaptea, în căsuța învățătorului, despre care acum toți știau de ce parte e, Oriol și Rosa, ea reprimându-și tusea, se iubeau pe salteaua de paie, cu grijă, din cauza sarcinii, dar, mai ales, ca să nu facă zgomot, să nu spargă liniștea atât de plăcută din colțul idilic de lume. De-atunci îi tremurau mâinile, de parcă ar fi știut tot ce-avea să se-ntâmple. Mâinile. Într-un portret trei lucruri sunt cel mai greu de redat: mâinile, ochii și, mai ales, sufletul. Mâinile Elisendei erau doi porumbei albi în zbor, elegante, sigure. Urma să le atace în curând. Ochii, spre sfârșit, când o să-i poată privi fără consecințe. Iar sufletul, ei, asta nu depinde de el. Ori intră-n pânză din proprie voință ori rămâne afară, cu o grimasă de dispreț.

— Ne oprim, un pic, Oriol?

— Dacă vrei, sigur.

— De ce nu-i spui Rosei să vină să bea un ceai? a zis Elisenda ridicându-se și-ntinzându-și brațele să se dez-morțească, cu o familiaritate care l-a tulburat. Vrei să trimit după ea?

Vrea să se apere de mine? I-e teamă de mine?

În fața nehotărârii lui Oriol, a sunat din clopoțel și a zis Bibiana, spune-i lui Jacinto să se ducă s-o ia pe doamna Fontelles, dacă-i face plăcere să vină. Bravo, Jacinto, foarte bine.

Montse Bayo? Nesărata-aia! Când ești cu ea, ți se scurg ochii.

Marcel a condamnat la tăcere obrăznicia cu un sărut impetuos care a lăsat-o fără suflare. El conducea, era pe terenul lui și mai era nițel și se făcea opt seara. Dar jocul trebuia făcut, regulile trebuiau urmate și de aceea a privit cu alți ochi bibelourile de pe cămin când ea l-a-ntrebat de unde scosese ră toate astea.

— Nu știu. Aici le-am văzut de când mă știu.

— Și ceasu-ăla...

Arăta spre un ceas de aur cu cadranul flancat de doi îngerași, care bătea discret orele, acut și timid, conștient parcă de faptul că aici dicta venerabilul dangăt al ceasului de perete.

— Ce-i cu el?

— E drăguț. De unde știi că nu vine nimeni?

— Hai, nu fi pisăloagă. De ce vrei să știi?

— Am putea merge sus.

— Unde?

— În camera ta.

— De ce? S-a întors spre ea: Vrei să te joci cu trenul electric?

— Eee... Lisa s-a trântit pe-un fotoliu, toată mutre. Mutre calculate. De unde știi că nu vine maică-ta și...

— Nu vine, i-a tăiat-o Marcel. Și de ce vrei să știi?

Lisa s-a ridicat și și-a scos bluza. Pe dedesubt purta un maiou de lână Stadler, din cele de care-i cumpărau părinții la Zürich.

— Fiindcă dacă stăm așa aproape de foc mi-e cald.

— Și mie. Marcel și-a scos jerseul și cămașa. Maioul lui, tot de lână, era marca La Pastora, din Mataró.

— Și dac-ar veni acu' maică-ta și ne-ar vedea așa-ncălziți... A râs nervos, foarte nervos.

- E la Madrid.
- E frumoasă.
- Cine?

Lisa a arătat spre portretul de deasupra căminului. O elegantă Elisenda, foarte tânără, dar cu aceeași eleganță de-acum, cu o carte-n mână, privind înainte, privind spre ea, cu ochi plini de viață, luminoși, parcă-i vorbeau și-i spuneau, Lisa, fetițo, tu vrei să-mi agăți băiatul, da' nu-i de nasul tău.

— Cât e de bisericoadă, de ne-ar vedea, nu știu ce-ar apuca-o.

Pe tine nu știu ce te-ar apuca, și-a zis Marcel în gând. Că parcă ți-ar plăcea să ne vadă cineva, japiță, a gândit. Și i-a sărutat gentil mâna. Ea și-a întins picioarele spre foc, lent, să prelungească momentul, îi plăcea să i se sărute mâna. Dar niciun sărut nu durează o veșnicie.

— Cum de știi să schiezi așa bine?

— De când aveam..., nici nu știu, vin de câte ori pot.

— Da, și eu tot de mult... L-a privit în ochi: Dar tu...

— Pentru mine zăpada e un mod de viață. Muntele, copacii încărcăți de zăpadă, liniștea, schiurile alunecând, vântul ce-ți taie suflarea... Și oameni departe, puncte, nu vorbesc, nu strigă, nu te enervează... E un mod de-a-nțelege viața. Și-a pus pe fotoliu cămașa. La cota două mii o sută, sunt zeu.

Lisa l-a privit cu gura deschisă, puțin uimită de declarația de principii. Marcel era mulțumit de cum reușise s-o lase paf pe Lisa Monells. Brusc, fata s-a răsucit și înainte să-și dea el seama și-a scos pantalonii de schi. Picioare albe, rotunjite, netede, perfecte, cu o gropiță-n genunchi, premoniția fericirii.

— Oh, ce căldură cu focu-ăsta!

— Vrei un whisky?

— Nu, nu acum.

Ceea ce însemna că, poate, după, în caz c-ajungem naibii odată la după, că din toată Facultatea de Drept, orice-ar zice Montse, ești tipul cel mai lent cu care-am dat ochii.

Jucăușă, Lisa i-a descheiat lui Marcel cureaua și, râzând, l-a făcut să-și arunce pantalonii dintr-o mișcare.

— Hai, râdea, c-o să te topești de-atâta căldură!

Picioarele lui Marcel Vilabré, păroase, bronzate, puternice, musculoase, de atlet. Exact cum îi spusese Montse Bayo.

Și le-au lipit și ea a remarcat diferența de culoare a pielii, parc-ai fi negru, Marcel. El i-a mângâiat coapsa moale, iar Lisa zicea-n gând, hai naibii, era și timpul, Marcel Vilabré, ce Dumnezeu. Și ca să-l stimuleze a zis și-ai prieteni în sat? și el s-a strâmbat eu, aici, ai înnebunit?

— Păi dacă zici că vii în toate weekendurile...

— Cei de-aici put a vacă.

— Uite cine vorbește! Lisa devenise apărătoarea celor din Torena. De parcă l-ar fi acuzat: Și tu ești de-aici.

— Eu m-am născut la Barcelona. I-a prins în palmă gropița de la genunchiul stâng. Ce chestie! Eu vin aici doar să schiez și s-o văd pe mamă, s-a justificat. Și să mă pierd în munți.

Spusele lui Marcel Vilabré nu erau chiar exacte. E drept, n-avea de-a face cu lumea din sat, cu excepția lui Xavi Burés, acum student la agronomie. E drept, venea la Torena de câte ori putea și pleca pe Tuca Negra. Umbla ore-n șir singur, cheltuindu-și surplusul de energie sau cu Quique, dacă n-avea lecții. Ei, cu Quique avea și cu el de-a face. Atât de mult încât, cu doi ani în urmă, când intrase la facultate, serbaseră printr-o coborâre liberă, clandestină, de pe Montorroio, pe pante necunoscute, el spunându-și, poate ne facem smântână biluțele, dar voia să fie mai curajos decât Quique, care parcă-l pune la ncerare. Și pe urmă, era deja întuneric, când au ajuns la club însuflețiți de aventură, înghețați, dar plini de sudoare, s-au băgat sub apa caldă a dușului și-atâta au stat încât Quique a început să glumească, ți-e mierloiul cât o cireasă și, tot jucându-se sub apă, mierloii nu mai erau cireșe și Quique i-a oferit prima din cele trei sute douăzeci și două de felaii de care Marcel Vilabré avea să aibă parte în viață și-a fost atât de ciudat c-a rămas două sinistru de lungi weekenduri la Barcelona, întrebându-se, oi fi poponar, că mi-a plăcut, și s-a pus pe plâns, că el nu vrea poponar și-atunci a-nceput să vâneze toate femeile la-ndemână, să-și demonstreze

că eu, nu, nici vorbă de poponar, și-așa i s-a dus faima printre fetele de la facultate. Cel mai straniu e că mi-a plăcut s-o fac și Quique gema când eu. În fine. N-au vorbit niciodată de asta, dar de-atunci, Marcel evita să-și mai facă dușul la monitori, mai sigur.

I-a mângâiat mai departe Lisei Monells genunchiul drept și, ca să alunge imaginea lui Quique gâfâind la duș, i-a tras brusc peste cap Stadlerul, cu ajutorul ei generos, ea i l-a tras pe-al lui și el a-ncercat, agitat, să-i desfacă gaica la sutien. Lisa Monells gândea, uite-mi-l, aprins, marele schior, studentul cel mai dorit din anul trei, deși picase civilul în unu și penalul în doi, deși atât de departe de politizații care-ncepeau să organizeze sindicatul studenților, se uita ironic la ei, zicându-le parcă, nu merită, măi băieți, eu nu, nu vreau să mă bag în rahat, schiul și politica nu se-mpacă defel; studentul plin de succese, fiindcă era generos și te invita la o cafea sau un whisky fără să stea pe gânduri, cică e plin de bani și-i expert în amor, frumușel, cu niște mâini super și ochii, o nebunie, și cu mâinile-astea super tipul nu știe să desfacă o gaică, aici o să-nțepenim până... și Lisa a trebuit să-i oprească mâna și c-un singur gest sec, precis, a desfăcut gaica și a dezvelit cele două bijuterii, pe care de mult voia să i le arate lui Marcel Vilabré, să vadă dacă-și schimbă expresia sau, așa, pur și simplu, fiindcă privirea ochilor ăia îi provoca niște frisoane aparte. În plus, era la un pas să câștige pariul cu Montse Bayo. Atunci a sunat telefonul.

— Da, mamă.

Marcel a blestemat că în casa Gravat era doar un telefon, ca în neolitic. El în chiloți, cu sexul ațâțat, și Lisa, ocrotită doar de niște chiloței cu dantelă, ascultându-l cum zice da, mamă, da, mamă. Și-ascultându-l cum zice sigur că-s singur, tocmai voiam să mă duc în pat, că mâine vreau să fac toată Tuca Neagra. Da, cu Pere Sans și Quique, da. Și Lisa s-a ridicat și a-nceput să facă spectacol, lăsându-și încet-încet chiloții, abia ținându-și răsul, și el înnebunit s-o privească, dar întorcându-se spre perete căci nu voia să facă vreo nefăcută și zicând o să

plec luni, spune-i lui Jacinto să vină luni dimineăta, da, că luni nu-s ore, e grevă, da. Bineînțeles c-o să fiu prudent, nu știi că știu Tuca Negra ca pe buzunarele mele? A, și Quique spusese că, ăăă, cota două mii trei sute, în direcția Batllia, ar putea să devină cea mai grozavă pârtie dacă s-ar pune un telescaun și s-ar arunca-n aer câteva stânci. Da, mamă. Și a pus, cu fața la perete, receptorul în furcă, bodogăninându-și mama care sunase de la Madrid doar ca să-l controleze și să-l facă de răs în fața indiferent cui, căci Marcel știa că ea nu crezuse povestea cu greva de luni și sigur l-așteaptă un perdaf luni seara dacă ea ancorează la Barcelona înainte s-o ia spre casa Gravat și Marcel știa că ea știa că nu o mințise că tocmai voia să se ducă în pat.

— Da, mamă.

Marcel s-a întors, paralizat de tonul batjocoritor al Lisei. Fata-și scosese chiloții și-i rotea într-un deget. Ce frumoasă, Lisa! A țâșnit spre ea, s-au rostogolit pe jos, el a pretextat că e incomod să te relaxezi pe o suprafața așa de dură și, cum hotărâse destinul de mai multe ceasuri, au ajuns în pat. Nu fiindcă suprafața era prea dură, ci fiindcă privirea magică a tinerei și zveltei Elisenda din tabloul de deasupra căminului îl stingherea. Au ales patul maiestuos al mamei, din camera cu temperatură plăcută și cu pereți tapetați cu fantasmеle a zece generații de Vilabré, dar, mai ales, fără portrete să te facă să te simți stânjenit și să-ți aducă aminte că acum mama ta e în faza pioasă și umblă doar cu episcopi și popi și o ține-ntruna cu obsesia ei pentru sfinți și beatificați și de m-ar vedea că mi-o trag cu Lisa Monells mi-ar vorbi de păcat, de pedeapsă, de îndreptare. Iar de m-ar vedea părintele August, bietul, ar cădea pe loc mort.

Al treilea om a făcut un semn cu brațul stâng. Știa că-l pot vedea doar dacă silueta i se demarca pe zăpadă, de-aceea se

așezase în mijlocul pajiștii ninse. Știa și că, dacă-l văd ai lui, îl văd și dușmanii, în caz că sunt. A avut confirmarea când glonțul i-a făcut praf jumătate din față. N-a avut timp nici să-și coboare brațul. Pe neaua albă a peisajului de Crăciun din ziua de șase decembrie o mie nouă sute patruzeci și trei, la cinci după-masă, s-a format o pată întunecată din sângele primului partizan căzut în Vall d'Isil în lupta împotriva fascismului. Tovarășii lui n-au rostit amin, și-au înghițit o înjurătură, căci colonelul Nerval îi asigurase că până la sud de Isavarre n-au instalate posturi de observație. Al doilea om a făcut un semn și a dispărut în întuneric. Locotenentul Marcó a înțeles că se duce să vadă cine le oprea înaintarea. Și-a privit oamenii, treizeci de bărbați nebărbieriți, doar hotărâre în ochi, fără umbră de autocompătimire. Câteva clipe s-a simțit mândru că le e comandant, mândru și speriat, și l-a durut amintirea lui Paco, cel ce pătase zăpada pajiștii de cealaltă parte-a șoselei, și al doilea om îi șoptea liber, i-am lichidat, doar doi soldați.

Cele trei patrule au traversat râul, au trecut prin fața postului de observație, inexistent după nemernicul de Nerval, format din doi soldați morți, două mausere, o ladă cu muniție și una cu năut înghețat și n-a aruncat nimeni nici măcar o privire de compasiune spre cei doi soldați cu beregata tăiată, atât de tineri. Doi partizani au confiscat armele, al treilea cutia cu muniție, totul în tăcere, aproape mașinal, căci scopul lor era să ajungă acolo unde primului om îi înghețaseră pesemne picioarele de-atâta așteptare.

— Ce-a fost cu-mpușcătura-aia? a zis el, tropăind din picioare, să nu-nțepenească.

— Aveai soldați la mai puțin de-o sută de metri de tine.

— S-a auzit peste tot. Curând o s-avem aici un camion. Acum trebuie să fie pe la Borén. Sau chiar mai aproape.

— Deci trebuie profitat.

— Și podul?

— Să meargă trei artificieri. O să poată lucra-n liniște, te asigur. Celorlalți: Împrăștiati-vă și pregătiți grenadele. Și, ca mama care-și ia rămas-bun de la copilul care pleacă la școală,

îi pune cu grijă fularul la gât și la nas, îi pune în spate ghiozdanul cu cărți și entuziasm și-l îndeamnă să fie atent când coboară de pe trotuar, locotenentul Marcó a șoptit detașamentului său: Atenție la focul încrucișat!

Nu unul, trei. Trei camioane pline cu soldați. Deci aveau trupe mai sus de Esterri. Ei, care-și petrecuseră după-masa în colibe așteptând întunericul, nu le simțiseră nici măcar mirosul. Încet, dar inexorabil, camioanele avansau, unul după altul, ca într-o procesiune, luminând slab panglica albă a șoselei înguste, privind tot spre nord, spre dușmanul invizibil, comandantul mormăind supărat, partizanii dracului, de mi s-ar da mână liberă, i-aș termina într-o zi.

Locotenentul Marcó a lăsat primul camion să treacă și oamenii fremătau, tulburați, asta-nsemna război pe viață și pe moarte, nu doar o ambuscadă și rupt la fugă, și nu doar unul și-a zis ce fac eu aici, mort de frică, de foame și frig, și cu coada ochiului priveau spre locotenentul cu ochii negri ațintiți pe șosea și când a trecut al doilea camion și, aproape lipit de el, al treilea, a dat semnalul și cinci grenade au țâșnit spre platforma celui de-al treilea camion și alte câteva au intrat în cabină. Trei-patru secunde și un șir de explozii, țipete, flăcări, înjurături au colorat în durere noaptea, iar camionul s-a pus de-a curmezișul șoselei împiedicându-le pe cele din față să dea înapoi, de parcă șoferul, cu brațele amputate de grenadă, ar fi fost un strateg vândut partizanilor.

Cei doi cu mitraliera, de lângă șosea, la strigătul locotenentului Marcó au început să tragă în camioanele celelalte, din care săreau soldați, fugeau să se salveze în albul zăpezii, dar se duceau drept spre moarte, nu-și dădeau seama de unul dintre principiile de bază ale ambuscadei: să-ți calculezi mișcările, să le prevezi și să le forțezi pe-ale inamicului în așa fel încât să te miri și tu când vezi cum face, pas cu pas, ce vrem noi să facă și-așa câștigăm partida, căci noi mutăm piesele, noi părem un pic zei, ei, parc-ar fi la o procesiune. Chiar și Aureli Camós, din Agramunt, care luptase la Ebru în armata republicană și, când se întorcea acasă

fusesse luat de franchiști la oaste, cu doi frați în exil și doar douăzeci și trei de ani în memorie, a sărit din camion și s-a aruncat în întâmpinarea destinului. Iar comandantul supărat din camionul din față și-a dat prea târziu seama că acolo, în fruntea convoiului, mitraliera nu-i e de niciun folos, că, dacă trage în spate, își spulberă propriii soldați, și a blestemat partizanii și a fugit și el să-și găsească moartea în zăpada albă, așa cum e scris în manualele elementare despre ambuscadă.

Douăzeci și trei de morți, cincizeci și doi fugiți în zăpadă, în râpe, în apa înghețată a Noguerei, în dezonoare, optzeci de puști, două mitraliere, trei lăzi mari de muniție, un transmțător radio, 100 de grenade, un briceag multifuncțional pătat de sânge și mândria armatei franchiste căzute în mâinile partizanilor și intrate în posesia armatei de eliberare de sub fascism. Și douăzeci de perechi de cizme confiscate. Un sfert de oră de împușcături, țipete și confuzie, sub privirea înghețată a locotenentului cu ochi negri ca smoala, zece minute pentru strângerea prăzii și o întreagă viață ca să se cațare pe stânci, să dispară spre colibele din Risé și mai sus, în Pic de Pilàs, și-n zorii zilei, în lumina acuzatoare, cu încălțăările speciale de zăpadă, să ajungă, rupți, la frontiera cu Franța de la Mont-roig. Nu toți oamenii din detașament au urcat însă în munți, cu sentimentul datoriei împlinite. A rămas unul cu locotenentul, ascunși într-o grotă, să observe reacția inamicului.

Generalul Sagardía. Însuși generalul Antonio Sagardía Ramos, fostul șef al Diviziei 62 din Corpul de armată din Navarra, care, cu un meritoriu efort, dobândise renumele de măcelarul Pallarsului, în vizită neoficială în zona în care devenise faimos, văzând suprafața de cadavre mutilate a plesăit cu dispreț din limbă și a zis locotenent-colonelului care făcea onorurile că de vină a fost comandantul incompetent care zăcea-n fața lui, fără un ochi și fără strop de viață, cu steaua pe chipiu însă, că se lăsase atras de gherilă în cea mai elementară ambuscadă. Și pe mine mă trec în rezervă.

Rezultatul a fost cel prevăzut de partizan: dublarea efectivelor în vale și reducerea lor în alte părți. Când grosul forțelor de inspecție se întorceau cu morții și cu o parte din soldații risipiți de spaimă, când camionul cu personalul era pe podul peste Àrreu, locotenentul cu ochii ca smoala a zis acum! Unul din oamenii lui a aruncat o rachetă de semnalizare și în douăzeci de secunde podul cu două jeepuri și-un camion zbura voios în aer. Locotenentul Marcó știa că-ncepând din clipa-aia pentru grupurile de partizani care acționau între Isil și Collegats va fi mult mai greu, între altele fiindcă drumul de ieșire prin pasul Salau li se închidea și trebuiau să facă largi, destul de sigure însă, ocolișuri, prin Espot, Estanyets și Montsent.

— Pictura-i pentru fătălai.

— Pe mine mă destinde. La școală e muncă de rutină.

— Și? S-a dat la tine?

— Poftim?

— Dacă doamna Elisenda ți-a dat de-nțeleș să te culci cu ea.

Dacă doamna Elisenda i-a dat de-nțeleș să se culce cu ea... Ultima ședință venise cum vine orice rău în viață și Oriol, după ce a schimbat tonurile pliseurilor, după ce a contemplat ochii vii ce crescuseră-n pânză și după ce și-a dat seama că dacă-n ei nu e foc nici mult nu mai e, a oftat în timp ce-și ștergea pensula cu o cârpă și privea ochii de pe pânză și-și zicea am impresia că mai mult de-atât nu se poate. Am terminat, Elisenda. Elisenda s-a ridicat imediat, s-a dus la pânză și a contemplat-o în tăcere un lung minut și Oriol avea-n față ochii ce perforaseră inimi și-n spate parfumul care-l purta nu știa unde. Cu mâinile-i fine și blânde răspândind mireasmă de tuberoză, a aplaudat în fața tabloului.

— E o operă de artă, a zis, emoționată.

— Nu știi, a răspuns Oriol. Dar mi-a ieșit din suflet.

Cu câteva clipe înainte ca Oriol să moară îmbătat, o undă electrică i-a străbătut șira spinării, căci ea-i pusese mâna pe

umeri și n-o retrăgea. Și, fără aviz prealabil, s-a înclinat, dând la iveală începutul șanțului dintre sâni, și l-a sărutat în tăcere pe frunte.

— Îți sunt recunoscătoare, a zis. E un portret extraordinar. Ar trebui să te consacri picturii.

Dacă doamna Elisenda i-a dat de-nțeleș să se culce cu ea. Dumnezeuule! Doamna Elisenda nu mi-a dat de-nțeleș să mă culc cu ea, eu mă gândesc întruna la ochii ei și Rosa-i tot mai acră, că simte ceva, nu știu ce antene au femeile pentru asemenea lucruri. N-ar fi trebuit poate să accept comanda asta, ar fi trebuit să mă mulțumesc cu școala, să le spun Elvirei Lluís, Cèliei Ventureta și lui Jaume Serrallac, cei mari din clasă pe care părinții nu-i luaseră de la școală la cosit de fân, că nu, Spania este subiectul, un subiect niciodată nu are prepoziție-n față, înțelegeți, Jaume, înțelegeți? Când zicem Spania crește din dragoste pentru caudillo, din dragoste nu e subiect.

— Dar e cuvântul cel mai important, a tușit Elvira Lluís.

— Ce-nseamnă Spania crește din dragoste pentru caudillo, domnule?

— Mă rog, asta e exemplul din carte. Să dăm altul: Lanul crește din dragoste pentru apă.

— Ce-i lanul?

— Holda. Grâne, cum ziceți aici.

— A, așa se mai înțelege. Și subiect trebuie să fie lanul, nu?

— Doamna Elisenda nu mi-a dat de-nțeleș să mă culc cu ea. E o doamnă.

— O s-o cunoști tu. Chiar, ți-a plătit?

— Până la ultimul bănuț.

A mestecat în ceașca de cafea goală și a pus lingurița pe farfurioară. Voia să se ducă acasă și se temea să se ducă și să dea ochii cu privirea plină de reproșuri mute a Rosei, nu zâmbise nici măcar când îi adusese banii pe tablou.

— Vă aduc aminte că doamna Elisenda este căsătorită.

— Căsătorită cu un terchea-berchea care-și face veacul... În fine.

Oriol s-a ridicat și domnul Valentí a fost surprins că are el inițiativa. Asta l-a iritat. Cu un gest sec, l-a făcut să se-așeze. S-a-ntins peste masă până a ajuns cu fața lângă fața lui Oriol, să-i poată simți fără probleme respirația acră și-a zis eu mi-am tras-o cu doamna ta. Și te-asigur că nu e ceva să-ți stea mintea-n loc.

Când Oriol era gata să răspundă indignat cum vă permiteți, unul din oamenii domnului Valentí, cel cu părul creț, a intrat în cafeneaua Marés, s-a dus glonț la masa primarului și i-a șoptit, agitat, ceva ce Oriol n-a putut să-nțeleagă. Valentí Targa a țâșnit și a făcut același gest sec de mai înainte, dar de data asta-nsemna urmează-mă și Oriol a răspuns trebuie să mă duc acasă, că Rosa.

— Lasă tot și urmează-mă, a zis, ca Iisus. Și-mbracă-te gros.

Cel cu sprâncene stufoase a oprit mașina lângă cimitirul din Sort, în fața unui șopron în care erau înșirate douăzeci de sicrie. Au coborât din mașină trei falangiști în uniformă, urmați, mașinal, de Oriol. Soldații din pază i-au salutat și i-au lăsat să intre. Într-un colț, pe pământ, un trup, într-o vagă uniformă militară, cu un ochi deschis, implorând o victorie imposibilă, și cealaltă jumătate a feței transformată într-o masă de sânge. Cu vârful piciorului, domnul Valentí a-ntors cadavrul cu burta-n sus. Oriol, lângă el, tremurând, incapabil să privească până la capăt chipul morții, n-a mai putut să se stăpânească și s-a dus într-un colț să vomite. Valentí l-a privit câteva secunde, și-a păstrat pentru el comentariile și s-a lăsat pe vine lângă cadavrul partizanului.

— Ia uitați-vă, a zis fără să se întoarcă.

Palid, cu picioarele tremurânde, Oriol s-a apropiat. Ceilalți i-au înconjurat. Valentí trăgea de reverul jachetei mortului. În butonieră lucea o insignă metalică. A scos-o și a ținut-o în palmă. Un clopoțel de culoare roșie. Oriol l-a privit în tăcere, nu pricepea ce-nsemnau toate astea.

— Țăsta era din trupa locotenentului Marcó, a zis spre grup. Poartă un clopoțel, să-și bată joc de noi. Le e comandant Eliot.

— Cine e Eliot? a zis cel cu mustață subțire.

— Un englez, care știe zona piatră cu piatră și-i place, se pare, să se joace cu noi. Cu armata. Parcă invidios: E foarte bun.

Oriol privea, nefericit, șirul de soldați morți. De parcă le-ar fi ținut o lecție, domnul Valentí Targa continuă spunând că sunt deștepți Eliot și Marcó, dar el le știe mișcările. Dacă armata m-ar asculta...

A pus clopoțelul în buzunar, a făcut semn cu capul spre soldații morți și-a zis acum or să afle ce-mi poate osul. Pân-acu' a fost joacă.

Ceilalți l-au privit în tăcere, fără să priceapă. Oriol s-a gândit că, dacă să căsăpești, cu falangiștii tăi, doi oameni din sat bănuți c-ar fi fost părtași la moartea celor doi Vilabré, și încă alți câțiva, considerați anarhiști, înseamnă joacă, oare cum o s-arate oroarea de-acum încolo.

13

Cu un zâmbet discret, Tina i-a mulțumit Joanei pentru cafea. S-a uitat pe fereastră. Deși copiii plecaseră nu de mult, începea să se-ntunece.

Maite, urcată pe-un scaun, prindea-n pioaneze hârtii pe enormul panou de plută pe care-l pusese pe coridor, ca reclamă și tabel cronologic al expoziției. Tina sufla în cafea și-o privea pe Maite. Evident, putea fi ea. Sigur, de ce nu. Dar ce găsea la ea Jordi? De ce ei doi... Mai deșteaptă, mai cultă. Maite e mai cultă ca mine. Asta să-l fi atras? Și nu s-a-ngrășat, ca mine.

— Dă-mi foaia-aia. Da, aia cu fotografia.

Biata Maite, își zicea Tina-n gând, în timp ce-i întindea foaia cu fotografia. A vrut să se concentreze pe treabă, dacă nu, nu mai terminăm niciodată, și-a zis cred c-ar trebui să facem o secțiune cu războiul civil. Și Ricard Termes și Joana au ridicat

capul din tăieturile lor și au privit-o. Și-a dat seama că e-n centrul atenției tuturor, asta o stresa întotdeauna.

— N-avem mare lucru despre războiul civil, a îngăimat, precaut, Ricard Termes.

— Îți dai seama ce muncă-ar însemna asta? Maite, prudentă.

— Și oboseală, este? a întărit Ricard.

— O să mă ocup eu. Se pare că pe-aici a fost agitație multă în timpul războiului și după, cu partizanii.

— Dacă te angajezi tu... Ca explicație: Dacă mai durează mult chestia-asta, nevastă-mea divorțează.

Fără o vorbă, Joana s-a dus la secretariat, în timp ce restul calcula încă dacă merită făcută o secțiune despre școli în timpul războiului și Ricard zicea am înțeles că-n timpul războiului au funcționat toate, că pe-aici n-a fost așa de crunt și Joana s-a-ntors de la secretariat cu un dosar burdușit de hârtii. L-a deschis. Înăuntru, numere din buletinul parohial. I-a-ntins Tinei unul.

— E-n legătură cu ce zici tu, arătând un articol cu titlul „Un nou martir pentru Dumnezeu și pentru Patrie”, cu o fotografie ștearsă în care se vedeau două figuri mici, îmbrăcate în uniformă falangei, privind spre cameră. Unul își sprijinea brațul pe umărul celuilalt și viața le surâdea. Tina n-a putut să-și dea seama dacă unul din ei era Oriol Fontelles, căci nu li se distingeau trăsăturile și singura imagine a lui Oriol pe care-o avea ea era cea din autoportretul făcut în fața oglinzii din toaleta școlii.

În timp ce citea articolul, Tina auzea, cu jumătate de ureche, că Maite întreabă ce e și Joana răspunde e despre un învățător din Torena. Și Ricard, a, ă! de-a căsăpit partizanii, da, am auzit. Și Joana către Maite cică a fost unul din cei mai mari fasciști din zonă, imaginează-ți, și era învățător. Și Ricard strâmba din nas și zicea ne complicăm existența, dacă deschidem un nou front n-o să fim gata până la inaugurare și Maite răspundea, bine, bine, mai vorbim, nu te speria. Între timp Tina citea, într-un stil înflorit, întortocheat, artificial, că

În urmă cu o săptămână, în ziua de optsprezece octombrie nouă sute patruzeci și patru, ziua evanghelistului Luca, știind că-i o zi în care pot face mai mult rău, o numeroasă și puternică trupă de partizani a atacat trei sate (Torena, Sorre și Altron) ca să ia-n stăpânire zona înaltă și apoi să înainteze nestingheriți și să bombardeze cu artileria grea valea Noguerei și capitala districtului ca să distragă atenția forțelor naționale etc. etc. A sărit rapid peste rânduri. Aici, aici: „valoroasa faptă a învățătorului din Torena, Oriol Fontelles Grau, care, singur, cu un pistol de calibru mic, a ținut piept turmei roșii care voia să pătrundă în biserică s-o profaneze. Oriol Fontelles, noul martir, le-a ținut piept dinăuntru, le-a făcut față până când, după două ore, i s-a terminat muniția. Din câte am aflat, în agonie fiind, i-a spus prietenului său, primarul Torenei, camaradul Valentí Targa, în ale cărui brațe și-a dat obștescul sfârșit, c-a rezistat ca să dea timp forțelor de ordine să ajungă la Torena înainte ca roșiii să-și consolideze poziția. Știa, a spus, că și-a dat viața ca să salveze alte vieți și era mulțumit. Și marele luptător, neobositul învățător, și-a încredințat sufletul, încă în floarea tinereții, în mâna marelui domn al Oștilor Cerului și Pământului. Odihnească-se-n pace falangistul erou și martir Oriol Fontelles i Grau (1915 – 1944)”. Maaamă.

— Pot păstra asta? Tina către Joana, despre dosarul burdușit cu buletine parohiale.

— Din partea mea..., Joana s-a uitat la Maite, nici ea n-avea nimic împotrivă.

— Că... poate pentru carte... Nu știu... Mă interesează tema. Chiar dacă poate n-o s-o tratez.

— Dar în expoziție, a profitat Ricard, lăsăm deoparte războiul, ne-am complica prea mult, nu?

Au socotit că da, că pot să lase deoparte războiul, fără probleme.

Când închidea dosarul pocnind elasticul, Tina s-a dus la Joana și i-a zis mulțumesc, o să-mi fie de mare ajutor, și ea a privit-o-n ochi și a întrebat-o de ce ești tristă, Tina? Și Tina a

rămas cu gura căscată și i-au trebuit câteva secunde ca să reacționeze. Și înghițind în sec a zis fiindcă... fiindcă Arnau a hotărât să se călugărească.

14

Rosa puna zarzavatul la foc. Prin fereastra minusculă, dotată acum cu perdele noi în carouri albe și verzi, a văzut trei sau patru siluete întunecate de bărbați, aproape indistincți în lumina slabă a pieței. Și-n spatele lor Oriol, mergând mai încet, șovăielnic, dar urmându-i. I s-a părut că aruncă spre geam o privire furișă și i s-a mai părut că urmează, mai degrabă constrâns, grupul de falangiști care urcau pe Carrer del Mig, spre ceva amenințător. A oftat, s-a așezat în fața coșulețului cu coji de cartofi și atunci a simțit prima lovitură de picioruș a copilului și și-a dorit din tot sufletul să fie fată.

Oriol se lăsase depășit de cei trei în uniformă și ei se-așezaseră imediat lângă șeful lor. Urcau pe strada îngustă și, în ciuda frigului, Quim Narcís era la poartă, privea trupa cu ochii strălucitori de bucurie, de-abia se ținea să nu bată la Birulés la poartă, să-i zică, ei, Feliu, în sfârșit pune cineva lucrurile la loc. S-a mulțumit să-l salute pe noul învățător cu un gest foarte politicos la care celălalt, prea copleșit, n-a putut să răspundă. Ajuns la casa Venturei, Valentí a bătut în geam nerăbdător. Și apoi s-a-ntâmplat ce s-a-ntâmplat și ce Oriol a văzut din pragul ușii: unde e derbedeul de taică-tu, lăsați-l în pace, el nu știe nimic, și, mai ales, privirea Venturei, dură, înfiptă în ochii lui când a zis știți unde vine Franța? să vă spună învățătorul, înainte să zboare aruncată de palma lui Valentí. Și apoi n-a mai văzut nimic, căci ieșise în stradă. Și, când s-a-ntors acasă, palid, încercănat, Rosa, palidă, încercănată, tușind, nu l-a-ntrebat ce s-a-ntâmplat, iar el n-a zis nimic, s-a așezat privind în gol și ei a început să-i fie greață de bărbatul ei. N-a mâncat, s-a dus la culcare fără să scoată o vorbă, cum au făcut și cei din casa Ventura. Oriol a trebuit să

dea oala de pe foc la o parte. Atunci a auzit bătai în poartă și câteva clipe a crezut că e Elisenda Vilabré, venită să-i spună, cu glasu-i de catifea, că totul a fost o greșeală. Dar nu. Era falangistul cu mustață subțire.

Pe Ventureta-l chema Joan Esplandiu Carmaniu, avea paisprezece ani și ochii holbați de spaimă. Îl pusese să stea pe un scaun, nelegat, nimic, iar Valentí, cu un zâmbet blajin, i-a oferit un pahar cu apă, băut cu aviditate, și apoi o țigară și băiatul a zis că nu și Valentí, hai, sigur fumezi pe furiș și băiatul a zis, da, domnule, câteodată, dar mă cam amețește, și Valentí, cum vrei, și și-a retras oferta. Și-acum că suntem prieteni, poți să-mi spui tot ce știi de taică-tu, și băiatul, eu nu știu nimic, are dreptate mama.

— Nu. S-o luăm de la cap: taică-tu e-n Franța?

— Cred că da.

— Unde e?

— Nu știu. Tata și mama sunt despărțiți și mama nu știe nimic, nici nu vrea să știe.

— Și cum de-a fost văzut sărind la voi în curte în zori?

— Dar, domnule, nu știm nici dacă-i viu.

— Eu știu. E viu și e un criminal. Vreau să știu când vine-acasă să vă vadă pe-ascuns.

— Da' dacă vă spun! Băiatul nu-ndrăznea nici să-l privească pe Valentí. Când s-au despărțit, el a plecat cu armata republicană și n-am mai auzit de el, domnule.

— Nu-mi zice domnule, zi-mi camarade.

— Da, camarade.

— De câte ori vine-acasă?

— Nu vine, camarade. Jur.

— Nu jura strâmb!

— Nu jur strâmb, spun adevărul.

— Învățătorul e-afară, a băgat capul unul dintre-mbrăcații în uniformă, cel cu mustața subțire.

— Să intre.

L-au introdus pe Oriol în biroul primarului și a putut să-l privească pe Ventureta în ochi. Băiatul și-a-ndepărtat cu

dispreț privirea și a fixat-o în perete, sub fotografia lui Franco în uniformă victorioasă de campanie.

— Ce i-ați făcut?

— Nu i-am atins niciun fir de păr. L-a luat de braț și a ieșit din birou spunând, în așa fel ca Ventureta să audă, că dacă tatăl băiatului nu se predă, îmi pare foarte rău, dar o să fim nevoiți să-i atingem vreun fir de păr. Pe coridorul întunecos, în fața ușii biroului, Valentí, cu mâna-nclăștată de brațul lui Oriol i-a zis la ureche, cu vocea lui adâncă, insinuantă, și cu furie-n ochi, să fie ultima oară când te pui contra-n public la o hotărâre de-a mea.

— Doar am întrebat dacă...

— Aici eu comand.

— E un copil. Doar un copil.

— Ai să faci procesul-verbal al interogatoriului.

— Eu?

— Lui Balansó și-alor lui le-ar lua zile-ntregi.

— Dar ce e, judecată? De ce nu anunțăm la Sort?

— Dacă-ți mai bubuie mintea vreo minune d-asta, a zis scrâșnind, te jupoi de viu.

Până acum nu-i lăsase brațul lui Oriol, furibund. Ceva mai senin, l-a-mpuns cu degetu-n piept:

— Eu răspund aici de ordinea publică. De-aia vreau să se consemneze-n scris, să fie lucrurile bine făcute.

— Un copil n-avea ce să facă.

— Ți-am spus vreodată cum trebuie predată tabla-nmulțirii? În caz că se mai predă.

Când Valentí a reluat interogatoriul, Oriol Fontelles, învățătorul devenit grefier, stătea, cu hârtia într-un colț și nu privea spre băiat. Valentí s-a așezat în fața băiatului, l-a bătut de câteva ori pe umăr prietenos și i-a zis ei, unde rămăsesem, a, da, voiai să-mi spui unde se-ascunde taică-tu.

— Am spus că nu știu, camarade.

— Tu mie să nu-mi zici camarad, nu meriți.

— Nu știu unde se-ascunde, domnule.

— Bine. Așteptăm. S-a dat mai aproape și l-a privit țință: Cum taică-tu e un laș, n-o să se prezinte la mine și n-o s-avem încotro, o să te omorâm. Păcat.

Oriol a ridicat brusc capul. A întâlnit privirea de gheață a lui Valentí, de parcă anume vorbise așa, să-l facă pe el să reacționeze.

— Tata n-o să știe că eu..., a continuat Ventureta.

— Ei, n-o să știe! Nu știu cum se-ntâmplă, dar veștile zboară. A luat tabachera și a început să-și răsucescă o țigară. Dacă nu vine, nu vine fiindcă-i un laș.

S-a oprit din răsucit și-a-ndreptat spre băiat țigara neterminată:

— Numele Eliot îți spune ceva?

— Nu.

Cu capul plecat, Oriol scria. Auzi vocea tremurândă a băiatului:

— Aș putea fuma, domnule?

— Nu. Trebuia să zici adineauri da. L-a privit fix. Nu mai suntem prieteni. O să fiu obligat să-ți fac rău ca să-mi spui ce știi.

Joan Esplandiu din familia Ventura, Ventureta, a scos primul suspin, căci nu mai putea ține-n el toată frica acelei nopți.

— Eu n-am ce face. Valentí, aprinzându-și țigara. De vină e derbedeul de taică-tu.

Ventureta a suspinat iar, și Valentí l-a privit cu dispreț:

— Am văzut copii mai mici ca tine cum mureau cu arma-n mână și bucurie-n suflet. Cu voce joasă, la o palmă de copil: Tu plângi ca o muiere. l-a suflat fumu-n față. Aproape șoptind:

— Unde-i taică-tu?

— Domnule învățător. Spuneți-i că eu...

— Domnul învățător e-aici domn grefier. N-ai dreptul să-i vorbești.

S-a ridicat, s-a dus în colțul unde Oriol bătea la mașină, i-a făcut semn să-i dea hârtiile scrise în timpul interogatoriului. Le-a citit pe diagonală, sub privirea atentă a lui Ventureta,

care părea că așteaptă ca în hârtiile grosolane, înnegrite, cu litere redându-i vina, să apară a fost o greșeală, ne cerem scuze, în numele lui Caudillo personal. Brusc, primarul se strâmbă dezgustat. Ciocănea, gânditor, peste fragmentul ce nu-i plăcea. Când l-a terminat de citit, i-a dat înapoi hârtiile lui Oriol.

— Nu e-așa. Notează!

Cu mâinile la spate, a-nceput să se plimbe, recitând, că fiind invitat numitul Joan Esplandiu zis Ventura să se prezinte la primărie, a făcut-o cu deplinul consimțământ al lui și-al familiei. Că, în lipsă de sală de interogatorii, ajuns în biroul meu, i s-a oferit un pahar cu apă. Și fiindcă n-a fost elucidat motivul pentru care i s-a cerut să facă act de prezență, a fost invitat să-și petreacă noaptea la primărie, idee la care el a aderat cu entuziasm. Valentí a arătat spre hârtii și mașină:

— Treci tot pe curat, a zis în timp ce-și puneia scurta și fularul.

15

Deși prin poziție, istorie, avere și fire, Marcel Vilabré era tipul de om specializat în a-i face pe alții să sufere, să rupă inimi, să absoarbă voințe, să trezească fidelități, totul fără să miște un deget și, cum se spune, fără să vrea, a comis eroarea să se îndrăgostească de cine nu trebuia. O chema Ramona, era din familie de muncitori din cartierul Sants, era entuziasmată de atacurile studenților din Nanterre la adresa puterii, își însușise ideea de revoluție și i-a propus lui Marcel să meargă s-o vadă in situ. El termina anul ăla dreptul și avusese la civil și la comercial necazuri mai mari decât ar fi fost previzibil. Ea era la filosofie și urma ceva vag situat între anii doi și cinci. Niciunul n-avea de gând să lucreze în domeniul pentru care se pregătea, Ramona fiindcă hotărâse că o să fie scriitoare, Marcel fiindcă nu hotărâse nimic.

— Bilet de tren, rucsac, fructe uscate și ciocolată.

Marcel n-a îndrăznit să-i spună că nu călătorise așa niciodată, căci ochii-ăștia, gura-asta, felul de-a fi nu știu cum, care-mi place atât, și a zis ce bine, bilet de tren, rucsac, fructe uscate, ciocolată. Și-a anunțat mama că se duce să vadă pistele din Saint-Moritz cu Quique, că acum nu-i așa multă lume, i-a cumpărat tăcerea lui Quique care s-a dus imediat s-o informeze pe Elisenda care, l-a rându-i, l-a răsplătit, a luat două bilete de tren, și-a cumpărat un rucsac pentru mari înălțimi, două kilograme de fructe uscate și 30 de tablete de ciocolată și a plecat cu iubita la gara Franța.

În lipsa fiului, Quique a petrecut două nopți în apartamentul din Barcelona al doamnei Elisenda, într-un alt fel de oază decât cea a întâlnirilor pe ascuns din Torena. Secretul strict era singura condiție rămasă neschimbată de la începutul complicatei și neașteptatei relații care dura de unsprezece ani, de când el era un june bine făcut, cu idei clare și nouăsprezece ani pe umeri, iar ea avea de peste două ori vârsta lui. Acum Quique era un bărbat, tot bine făcut, tot cu idei clare, de treizeci de ani, iar doamna trecuse de cincizeci. Și nimeni nu știa de relația lor. Sau, mai bine spus, doamna Elisenda credea că nu știe nimeni și de-aia trebuia făcut orice efort merit să păstreze secretul, totala clandestinitate, căci ea nu putea risca să gândească cineva ceva ce nu trebuia să gândească. Acum, că Bibiana murise, nici personalul de serviciu nu trebuia să știe că doamna Elisenda avea singurele orgasme din neregulata ei viață sexuală în clipele când cei doi amanți trebuiau să se-ascundă până și de minciuna lor.

În timpul ăsta Parisul a fost o sărbătoare. Marcel și Ramona ieșeau din camera de la pensiunea din Rue Guisarde doar să-nghită ceva, să ia aer, apoi să se topească iar în cuibul lor. Nu le-a rămas prea clar cam pe unde vine Cartierul Latin, dar au zărit un pic Sena, câteva poduri și silueta Turnului Eiffel. În curriculumul lor era consemnat, începând din clipa aia, c-au fost la Paris. În linia-ntâi.

În trenul de întoarcere, el, șovăielnic, puțin jenat, sau foarte jenat, a mărturisit unei perplexe și progresiv indignate Ramona

că nu e ce pare, să nu se sperie, dar că, el nu, Doamne ferește, dar familia lui e, să zicem, devotată regimului, că pielea-i e măslinie nu din naștere, ci de la schi; că e a doua oară-n viață când mergea cu trenul, prima fiind la dus; că verile se duce să schieze în Argentina, că e scandalos de bogat și că da, cu toate astea, nu-i așa că ea încă-l iubește?

Când, la ieșirea din gara Perpignan, trenul începea să prindă viteză, Ramona a sărit din mers, cu ochii-n lacrimi, visul făcut praf, bucuria zob, iar Marcel, dezolat, n-a mai putut coborî, căci trenul se ambalase și a strigat Ramona, Ramona, cu disperare, de câteva ori, și a devenit un amuzant spectacol pentru necunoscuții din vagon.

În ziua când doamna Elisenda Vilabré, văduvă Vilabré, a împlinit cincizeci și trei de ani, două luni și cinci zile, a hotărât că în viața ei trebuie făcut un retuș și și-a cumpărat un bilet spre Fiumicino. Pe-atunci era o femeie respectată în toate mediile în care asta conta. Începuse atât de tânără și profitase atât de mult de timp, că era dificil de ghicit ce-o făcea atât de atrăgătoare pentru deținătorii puterii, talentul ei înnăscut sau faptul că poseda, prin moștenire, una dintre cele mai mari averi în terenuri și în contul din bancă. Sau poate era scrupuloasa educație la tereziane, care-o-nvățase că, prin forța lucrurilor, avea să intre într-o lume în care nu trebuie să se teamă dacă-ntâlnește oameni fără morală și fără principii, dar să-i fie clar că-n lumea-aia singurul lucru ce nu se iartă e lipsa de educație. Bunele relații inițiate la San Sebastián, talentul înnăscut, farmecul, inflexibilitatea când era cazul au făcut restul și-au făcut-o de neocolit în lumea afacerilor și a contactelor politice adecvate. Poate cel mai spectaculos era că bătuse primul țaruș, sau poate pe al doilea, în afacerile cu zăpada, îi depășise pe cei mai îndrăzneți pariind pe industria materialului sportiv, înțelese că, decât să ai un produs bun, mai bine un brand bun și cheltuiase bani mulți (în ciuda scepticismului consilierilor ei, între care Gasull) să aibă un brand cu decenii înainte ca asta să devină obișnuit. Și a

dobândit prestigiul oferit de produsele sportive Vilabré care, din rațiuni de marcă, au ajuns să se cheme Bru: schiuri, bețe de schi, clăpări, rachete, mănuși, ochelari, cremă de cacao și pantaloni, promovate de Karl Schranz; rachete de tenis, mingi, fileuri, palete, scaune pentru arbitri, manșete pentru încheieturi, tricouri, cămăși, vândute cu sprijinul zâmbetului lui Gimeno, Rod Laver și Newcombe, croșe pentru hochei pe iarbă și patine de hochei, mingi de volei, fileuri de volei, mingi de handbal și baschet, mingi de fotbal cu valvă și ghetă marca Brusport, cele mai ușoare. Și magnificele palete de tenis de masă care se exportau în China, Suedia și SUA, fiindcă ofereau ușurință, precizie și impact fiabil. Reușise ea singură, căci nimeni din jurul ei nu credea în strategia aceea. Fiindcă-i plăcea să înoate împotriva curentului, agățată doar de incertitudinea unei simple intuiții. De fapt, toată viața-i fusese așa și așa avea să-i fie. Crease, de parcă ar fi fost un fleac, societăți, le condusesse și le crescuse profitul doar cu mirosul ei și cu sfatul, întotdeauna de pe-o poziție mai conservatoare și mai timidă, al avocatului Gasull, un bărbat nu prea sclipitor, dar mereu bine informat.

Gurile rele susțineau că Elisenda Vilabré avea totdeauna un ambasador personal la Consiliul de Miniștri. Gurile rele erau uneori la fel de bine informate ca avocatul Gasull. Sigur era că, deseori, între cei aflați în grațiile generalului Franco se număra avocatul, înaltul funcționar, proprietarul de pământuri care primise o injecție economică sub formă de acțiuni dobândite la momentul oportun de la doamna Elisenda. Mai mult, ea, ca o furnicuță, cumpărase mereu, versant cu versant, mari suprafețe de teren, în primul rând în Pallars, căci aici voia să-și demonstreze triumful, dar, când se iva ocazia, și-n alte părți. Se spunea că jumătate din parcul Doñana¹² era al ei. Și totuși se simțea vinovată că nu-și dedicase suficient timp educației fiului ei. Acum, când ea făcea cincizeci și trei de ani,

¹² Rezervație naturală în Andaluzia.

două luni și cinci zile, Marcel era pe punctul să termine dreptul și devenise, cu un efort titanic, un pierde-vară perfect. Doamna Elisenda se simțea responsabilă, dar mare lucru nu putea face, doar să plătească oalele sparte de fiul ei și să-i țină, autoritară, predici, care, lui Marcel, care le primea cu o figură umilă, îi intrau pe-o ureche și-i ieșeau pe cealaltă.

Din același motiv din care părea că vrea să cumpere întregul Pallars, doamnei Elisenda nu i-a trecut niciodată prin cap să plece din casa Gravat. Cu toate că satul, deși nu sărac, arăta jalnic, ea trăia în continuare în casa Gravat, de unde ținea lungi conferințe cu Barcelona sau Madrid, cumpăra și vindea cu precizie rece și făcea socoteala mânjilor rapid înălțați, a vacilor căzute-n prăpăstii, a tonelor de lână facturate după tuns și a tuturor hârtiilor întinse de administrator pe masa din sufragerie, unde se întâlneau o dată pe săptămână, și doar o dată – de două ori pe an cobora, cu o batistă parfumată la nas, în viermuiala din casa Padrós, locul unde se genera bogăția. Să locuiască-n casa Gravat, să-i mărească vechile grajduri și să le transforme-n garaje, să-i refacă fațada cu sgrafitti, să-și ia televizor și să iasă-n balconul care dădea spre piață să-și împrăștiie parfumul de tuberoză era un mod de-a împușca vinovații care nu sucombaseră în fața Goelului¹³ ei și erau încă vii; de-a le arunca-n fața bogăția-i deșănțată și de-a privi spre orizont ca și cum casa lui Feliçó n-ar fi existat, ca și cum casa Ventura ar fi fost dărâmată, ca și cum toți Gassia lui Misseret, care se înmulțeau precum iepurii, ar fi fost niște pietricele din piață; era modul ei de a spune că războiul nu se-ncheiase și n-o să se-ncheie în veci, căci ea știa să păstreze amintirea morților din familie. Dar, pentru mai multă comoditate, își aranjase și imensul apartament din Pedralbes, în care petrecea cât mai puțin timp posibil, dar era practic. Își vedea, deci, metodic, precis, de afaceri, din Torena, din Barcelona sau de

¹³ În Biblia ebraică, răzbunătorul morții unei rude care fusese ucisă pe nedrept.

pe drum, din mașină, de aceea Jacinto Mas, mereu la volan, era unul dintre cei mai bine informați oameni despre doamna. Și dintre cei mai fideli, căci mă privește cu ochii ăia ce zic, bravo, Jacinto, foarte bine; în tine mă-ncred, în mâinile tale-mi pun tainele căci tu ești, Jacinto, paladinul liniștii mele. De-ai ști cât te iubesc, Jacinto, spun mereu ochii ei; dar barierele sociale se interpun între iubirile noastre nemuritoare.

Intensa viață religioasă a doamnei Elisenda avea lacune. Când fuseseră uciși bărbaii familiei și fugise la San Sebastián cu mâinile goale și cu Bibiana, atât i se răcise credința, că încetase ostentativ să meargă la biserică. Așa-l pedepsea ea pe Dumnezeu că nu fusese la înălțimea împrejurărilor. Dar când s-a întors la Torena și se-ntâmplase ce se-ntâmplase, când, cu mâna pe suflet, putea să spună că i-a sosit vremea tihnei, a început iarăși să se ducă regulat la biserică, spre marea bucurie a părintelui Aureli Bagà, devenit, pe de altă parte, confidentul inevitabilelor păcate ale doamnei. De când revenise la formele stabilite ale credinței, n-a lipsit o duminică la întâlnirea obligatorie. Întotdeauna sta în aceeași bancă din față; întotdeauna, în ultimul rând, lângă intrare, Jacinto Mas, cu brațele încrucișate, veghea să fie toată lumea cuminte. Niciodată, în nicio duminică, nimănui, nici măcar Ceciliei Bâscones nu i-a trecut prin cap să-i ia locul. La biserica Sfântul Petru din Torena a făcut Marcel prima comuniune, deși i se oferise s-o facă la catedrala din Seu d'Urgell, chiar și la biserica iezuiților din Sarrià, în cele mai bune relații cu liceul-internat Sant Gabriel. Și în fiecare duminică, când ieșea de la missă, punea o bancnotă frumos împăturită în mâna părintelui Aureli când el venea, grăbit, s-o salute și să-i salute, chipurile, și pe ceilalți credincioși. O dată – de două ori pe trimestru, îl întreba în ce stadiu se află Procesul și părintele Aureli Bagà, mereu speriat de întrebare, trebuia să facă un drum la Seu să se intereseze de stadiul exact al Procesului, se interesa și apoi îndulcea răspunsul pe care doamna-l primea întotdeauna în tăcere. În asemenea momente de zbucium,

părintele Bagà conchidea că i se cuvin cu vârf și-ndesat donațiile generoase ale doamnei Vilabré.

O dată pe lună, venea să slujească în biserica din Torena bătrânul canonic August Vilabré, iar nepoata lui, Elisenda, asculta missa cu aceeași devoțiune. Părintele August, greu încercat de cei nouăzeci și ceva de ani ce-l împiedicau să înțeleagă rapid problema proprietăților ergodice ale proceselor aleatorii în spații metrice compacte, căci îi jucau formulele în fața ochilor înroșiți, ar fi vrut să aibă cu treizeci mai puțin, să poată fi martor al noului drum al matematicii, și se mișca tăcut, cu ochi triști, de câine de vânătoare.

Deși păcătuia de trei – patru ori pe lună, doamna considera că n-are de ce să-l amestece în povestea asta pe părintele Aureli Bagà și nu aborda subiectul la spovedanii. În plus, treptat, păcătuia mai mult în apartamentul din Pedralbes decât în sat, căci nu voia să-i audă-n Torena nimeni strigătele de spaimă. Nimeni. Nici bunele familii devotate lui Franco, ca Birulés, Savina, Majals sau Narcís, n-aveau onoarea să se bucure de intimitatea ei. Și cel mai puțin Cecilia Băscones, imposibila. Doamna Elisenda hotărâse că nu vrea să aibă în Torena prieteni. La Torena trăia ca să aducă aminte câtorva indivizi că ea a câștigat. Și să poată merge o dată pe lună la cimitir, fie soare, fie ploaie, fie ninsoare. Și să susțină privirea lui Dumnezeu mai de-aproape.

A examinat pe-ndelete biletul de avion, de parcă în el ar fi fost soluția la problemele ei. Măcar hotărâse că mutarea-i revine ei.

A plecat din Torena de dimineață. În timpul interminabilului drum spre aeroportul din Barcelona, a discutat cu avocatul Gasull și, ajunsă-n parcare, i-a cerut s-o lase singură cu Jacinto. Acesta a coborât geamul despărțitor, și-a dilatat nările să se poată îmbăta cu mireasma de tuberoză și ea i-a dat în ceafă instrucțiuni. Jacinto le-a asimilat privind-o prin oglinda retrovizoare și a-nțeles, ca-ntotdeauna perfect, ce hotărâse ea că trebuie să facă el ca să pună capăt spectacolului lamentabil oferit de Marcel cu fufa aia hippie.

— Când mă-ntorc, focul să fie stins.

— Stins o să fie, doamnă.

— Mulțumesc, Jacinto.

Un fel de spasm în inimă, ca de fiecare dată când zicea ea bravo, Jacinto, foarte bine. Dar s-a mulțumit să răspundă drum bun, doamnă.

Se-ntorsese cu un tren de noapte, obosită, tristă și, mai ales, cu demnitatea știrbită, căci, din cinci în cinci minute își zicea acum se deschide ușa și intră Marcel și-i zic ești o javră, așa ceva se spune de la-nceput, da' dacă vrei, putem discuta, OK? Dar Marcel nu-și făcea apariția pe ușa vagonului fiindcă-n clipa-aia îi recita mamei, din catalog, ce impresie îi făcuseră părțile din Saint Moritz și doamna Elisenda, cu biletul pentru Fiumicino în buzunar, îl asculta răbdătoare, zicându-și cu cine-oi fi fost, cine ți-o fi sucit în halu-ăsta capul de montezi tot show-ul ăsta, tu, care nu miști un pai.

Când Ramona era dispusă să-și considere reacția precipitată și să se-ntrebe în fond ce-i rău în asta, să fii milionar, pentru Dumnezeu, și se pregătea să-l sune pe Marcel, Jacinto Mas găsisese camera studentească și a purtat cu Ramona o conversație deosebit de interesantă, ea așezată pe pat, el în picioare, trăgând din țigară și mijindu-și, din cauza fumului, ochii, mângâindu-și cu degetul cicatricea de pe obraz, cum făcea-ntotdeauna când gândea, și privind, din când în când, bețișorul parfumat care fumega solitar pe o noptieră salvată din târgul de vechituri.

— Decizia-ți aparține.

Ramona l-a privit derutată. De parcă-i ghicise nehotărârea, Jacinto a scos din buzunar un plic voluminos și l-a pus lângă Ramona, pe pat. N-a-ntins mâna spre plic deși, după calculele lui Jacinto, murea de dorință s-o facă.

— Asta plus chiria pe doi ani pentru noul apartament.

Acum Ramona a luat plicul și l-a deschis. Jacinto știa deja că a câștigat partida. Fata a pipăit surprinsă teancul de bani.

— Sunt toți, a liniștit-o Jacinto Mas. Tot ce ți-am promis. A-ntins o mână: Numără-i.

Fata a scos teancul și a numărat, fără jenă. Bărbatul a așteptat să termine. Atunci, fără să o privească, cu palma făcută căuș sub țigară, fiindcă nu zărea nicio scrumieră, a zis, dacă aflu c-ai făcut vreo mișcare să te vezi cu Marcel, la facultate sau oriunde altundeva, te găsesc, îți iau banii, te denunț ca hoată și te-arunc de la balcon. Vrei mai clar?

Ramona nu l-a privit. Părul lăsat liber aproape-i acoperea fața și Jacinto a conchis că fata asta-i drăguță, iar lui i s-a acrit să dreagă busuiocul acolo unde Marcel își bătea cuie-n tălpi.

— Sunteți tatăl lui Marcel?

Cum ar mai vrea! Închipuie-ți ce nopți, ce strigăte, ce cer atins cu mâna.

— Da.

Au încheiat afacerea și Jacinto însuși a ajutat-o să-și facă valiza și a dus-o la noul apartament, unul vechi, lângă Rambla, plin de puțină lumină și multe mirosuri, dar suficient de mare să cuprindă toate bețișoarele parfumate din lume. Ce chestie, ar fi fost simpatic să ajungă milionară.

Marcel n-a găsit-o-n camera studentască, a plâns-o neconsolat câteva luni, n-a mai văzut-o în nicio aulă, în nicio curte, în niciun bar de la Universitate și a convertit-o în sfântă fiindcă pusese ideologia mai presus de tentația unei vieți ușoare. Începând de-atunci, când îl întreba cineva ce experiențe trăise în mai șaiszeci și opt, răspundea lugubru că unele profunde și refuza să intre-n detalii. N-a mai luat niciodată un tren. N-a mai văzut-o niciodată pe Ramona și nici n-a aflat dacă a ajuns scriitoare.

Întreaga încăpere era ca lacrima de curată, căci curățenia fizică e simbol și preludiu al curățeniei spiritului. Palid, cu sângele scurs, ținut pe perete, suficient de sus ca să nu deranjeze, Cel Răstignit prezida toate negocierile ce se purtau în sala tăcută. Masa, dată cu lac până la sațietate, părea o

oglinză. Într-o parte ea, pe scaun, în față cu documentele pe care cerneala semnăturii nu se uscase încă.

— Dacă într-adevăr Institutul urgentează sau ajută la urgentarea substanțială a cauzei Procesului, a zis, arătând din sprâncene teancul de hârtii, Excelența Voastră nu-și poate imagina cât de mare ar fi recunoștința mea.

Monseniorul Josemaría Escrivá de Balaguer y Albás, doctor în drept, doctor în teologie, profesor de drept roman, profesor de filosofie și deontologie, rector al Patronatului Sfânta Isabela, prelat al casei papale în timpul Sanctității Sale Paul VI, membru *ad honorem* la Pontificia Accademia Teologica Romana, consultant la Sacra Congregazione di Seminarii ed Università, membru fondator și președinte general al congregației Opus Dei¹⁴, membru al Colegiului de Aragon, doctor honoris causa al Universității din Saragossa, mare cancelar al Universității din Navarra, Fiu al orașului Barbastro, Fiu adoptiv al Barcelonei și Pamplonei, distins cu Marea Cruce Sant Raimon de Penyafort, Marea Cruce Alfonso X el Sabio, Marea Cruce Isabel la Católica, Marea Cruce Carlos III cu ecuson alb, Marea Cruce Beneficència și Marquès de Peralta, și-a plecat capul cu umilință și a zis, cu glasul atât de plăcut, cine-ar putea fi mai interesat decât mine ca Procesul să se încheie de-o manieră mulțumitoare. Și-a îndepărtat mâinile, cuprinzând parcă într-o îmbrățișare fraternală masa, pe doamna Elisenda Vilabré, darul generos și documentația adusă și semnată, și-a spus îi voi încredința personal misiunea monseniorului Álvaro del Portillo.

¹⁴ „Lucrarea Bisericii”, instituție a Bisericii Catolice, formată din laici și preoți, fondată la Madrid în 1928 de Josepmaria Escrivá de Balaguer, condusă de un prelat, reunind credincioși din diferite dioceze, menită să îndemne la sfințenie în viața de zi cu zi și excelență în profesie. În 1928 i s-a conferit de către papa Ioan Paul II rangul de prelatură personală (singura existentă), supusă jurisdicției supreme a Papei. I s-a reproșat proximitatea cu cercurile puterii și influența asupra acestora.

— Și referitor la tăcerea în fața cererii mele personale de intrare în Institut?

Monseniorul și-a unit mâinile și s-a așezat de cealaltă parte a mesei. În tăcerea din încăpere, ea a putut auzi, foarte stins și îndepărtat, haosul circulației din Roma. Și-a privit interlocutorul în ochi, spunându-i parcă răspunde, că n-am toată ziua la dispoziție. De parcă ar fi înțeles-o, celălalt a spus:

— Deși viața dumneavoastră socială este creștinește exemplară, iubită doamnă, există un aspect al vieții private care poate provoca scandal. Și vai aceluia care provoacă scandal, mai bine...

— Nu pot provoca niciun scandal, l-a întrerupt stăpânindu-și indignarea, fiindcă nimeni nu poate cunoaște acest aspect al vieții mele private. Cu o doză de dispreț: Excelența Voastră cum ați aflat?

Monseniorul Josemaría Escrivá de Balaguer y Albás, doctor în drept, doctor în teologie, profesor de drept roman, profesor de filosofie și deontologie, rector al Patronatului Sfânta Isabela, prelat al casei papale în timpul Sanctității Sale Paul VI, membru *ad honorem* la Pontificia Accademia Teologica Romana, consultant la Sacra Congregazione di Seminarii ed Universită, membru fondator și președinte general al congregației Opus Dei, membru al Colegiului de Aragon, doctor honoris causa al Universității din Saragossa, mare cancelar al Universității din Navarra, Fiu al orașului Barbastro, Fiu adoptiv al Barcelonei și Pamplonei, distins cu Marea Cruce Sant Raimon de Penyafort, Marea Cruce Alfonso X el Sabio, Marea Cruce Isabel la Católica, Marea Cruce Carlos III cu ecuson alb, Marea Cruce Beneficència și Marquès de Peralta, a zâmbit și a preferat să privească spre draperiile din celălalt capăt al sălii.

16

Bibiana l-a privit în ochi și a ghicit într-o clipă câtă nenorocire avea să-i aducă fetei bărbatul ăla. A făcut un pas

Înapoi, să-l poftească să intre. L-a condus în salon și l-a lăsat singur. Oriol a aruncat o privire în jur. Deasupra căminului, portretul Elisendei lui, terminat. Mirosul de vopsele, încă impregnat în pânză și în perdele. Da, era superbă.

— Bună.

Oriol s-a întors, speriat. O privea de parcă făcea comparații între portret și original. Era și mai elegantă decât în tablou. Și-au strâns mâinile. Înăuntru, ceasul și-a slobozit tic-tacul solemn, afară, în piață, o poartă se izbea de un zid. Oriol se apropie de Elisenda. Era cât pe ce să-i prindă-n mâini mâinile ca niște porumbei sălbatici. Ce s-a-ntâmplat, i-au zis ochii de aramă în tăcere.

— Primarul Targa vrea să trimită un copil la moarte.

— Ce spui? ea, oripilată.

I-a povestit totul. L-a ascultat în tăcere. Oriol insista că el n-a putut să-l convingă. Că Rosa e indignată. Mai mult decât indignată. Că Rosa e tot mai rece, mai distantă. Că Rosa, în după-masa asta, când el a venit de la școală, cum a intrat în casă i-a zis știi ce mi s-a spus?

Oriol a privit-o curios, în timp ce-și scotea geaca.

— Că tu l-ai denunțat pe Joan Ventureta.

— Eu?

— C-ai auzit fetele Ventura când vorbeau despre tatăl lor. Că, se pare, vine pe-ascuns acasă, uneori, noaptea.

— Cine-a spus asta?

— Toți.

— Rosa...

— Dacă nu faci ceva... o s-ajung s-o cred și eu.

Oriol s-a așezat abătut. Cum putea cineva să creadă că el...

— Și ce pot să fac? L-am rugat în genunchi să-nceteze. N-o să-i facă nimic, Rosa, știi.

— Lumea din sat spune că-i în stare, și nu doar de-atâta. Familia Altron, care-l cunoaște bine, zice că e diabolic.

— Iar eu îți spun că n-o s-o facă. E imposibil.

— Hai să mergem la Sort să spunem. Hai să stăm de vorbă cu cineva.

— O să ne rădă-n nas. Dacă nu cumva pe urmă o pățim noi.

— Ești un laș.

— Da. Dar Targa n-o să-l omoare. Și eu n-am turnat niciun copil.

E sinistru ca propria ta nevastă să gândească așa, a zis Oriol. Și, cum deja se simțea un pic acasă, s-a lăsat să cadă într-un fotoliu fără să ceară voie. Elisenda s-a așezat în fotoliul de-alături și i-a prins mâna. Era foarte gravă, dar nu zicea nimic.

— Tu ai influență asupra omului ăsta, a zis el rugător.

Elisenda îi păstra mâna în mâna ei și, în ciuda agitației, Oriol a simțit un frison plăcut.

— N-am influență asupra nimănui...

— Da, dar se spune că...

Și-ar fi mușcat limba. Prea târziu:

— Ce se spune?

— Nu, nimic.

Elisenda i-a dat drumul mâinii, cum se-aruncă la coș o hârtie mototolită. A observat că era încordată, dar tonul era neschimbat.

— Ce se spune?

Oriol a privit-o. Pentru prima oară era gravă. Pentru prima oară nu-l privea cu ochii pictați de el. S-a simțit obligat să reacționeze:

— Nu, că... se zice că aici, la Torena, Targa se răfuieste cu cei care...

Elisenda s-a ridicat și-a terminat fraza lăsată de Oriol în aer:

— Cu cei din sat care mi-au omorât tatăl și fratele, da.

— Asta.

— Și ție trebuie să-ți aduc aminte că n-am nimic de-a face cu trogloditul ăsta?

— Nu, eu...

— Când m-am întors acum un an, din păcate deja se-n tâmplase... Și, apoi, răfuieli au fost și-n alte locuri. S-a-ntors cu spatele, de parc-ar fi vrut să-și contemple tabloul. Și n-am de ce să-ți dau explicații.

Oriol și-a frecat obraji. A insistat:

— Eu nu vreau să știu decât dacă poți să intervii pentru viața lui Ventureta.

S-a răsucit puțin, gata parcă să pozeze-n picioare pentru pictor, în poziție aproape frontală, arătându-și discret bustul. În loc să spună, stau bine acum, a dat scurt din cap și-a zis, pleacă.

Oriol s-a ridicat, simțea nevoia să plângă, simțea nevoia să nu fi fost învățător în satul ăla și să nu fi pictat o femeie superbă, odioasă și admirabilă. Din ușa salonului, a auzit-o pe Elisenda spunând nu fi îngrijorat, copilul n-o să pățească nimic.

17

A fost cea mai chinută cină de care-și amintea Tina. Cu ochii plecați, cei doi bărbați ai ei se străduiau să-și mănânce supa, ea îi privea și încerca să lege o conversație și zicea când putem să venim să te vizităm și Jordi proclama dur, fiindcă era distrus, că el în veci nu se duce și Arnau i se adresa ei și-i răspundea nu știu exact, dar, cum aflu, vă spun: m-ar bucura mult să veniți. Sau să vii. Și un sfert de oră de digerat acel sau să vii, care ar fi putut însemna că Jordi e exclus din discuție, din viitor. Și apoi ea rupea tăcerea spunând nu știu, dar nu mi te-nchipui îmbrăcat în negru, cu o carte de rugăciuni în mână, plimbându-te sau cântând în cor. E-atât de ciudat, parcă m-ai face bunică, a fost singura dată la Ultima Cină când Arnau a râs. Într-adevăr, a izbucnit în râs, și Tina știa sigur că Jordi-și ținuse râsul fiindcă era atât de căpos că nu putea să renunțe la rolul pe care-l juca și, deși-i părea rău, nu voia să glumească. A avut atât de puțin tact încât să spună, când terminau omleta, o să-ți lipsească femeile.

— Da. Știu.

— Atunci de ce-o faci?

— Din alte motive. A băut o gură de apă. Nu știu dacă chiar te interesează.

— Pe mine, da – Tina, cu un fir de voce.

Atunci Arnau le-a vorbit, precum Iisus apostolilor, despre comuniunea sfinților, despre puterea rugăciunii, despre *ora et labora*, despre sensul pe care îl dă el vieții monahale. Despre semnificația orelor canonice, a liturghiei, despre faptul că el cere intrarea în Abadia de Montserrat ca să-și trăiască tot restul vieții la mănăstire. Că nu știe dacă or să-l aleagă să fie hirotonisit preot: dar important e că devine călugăr. Și când a zis tot restul vieții, Tinei i s-a părut c-a zis tot restul morții și-a auzit o muzică de piatră funerară, ca acelea ale lui Serrallac, închisă cu un bum răsunând într-o navă întunecată dintr-o biserică. Arnau vorbea senin, cu tonul lui molcom dintotdeauna, fără să vrea să dea nimănui lecții, și-și exprima bucuria sufletească la începutul noii etape din viață și, nu, preferă să se ducă singur, e mult mai bine. Că nu, de-adevărat, nu. Că nu vrea să-l însoțească. Părinții, în tăcere, pigulind o firimitură pierdută prin șervețel, neîndrăznind să se privească-ntre ei, își ascultau fiul și gândeau amândoi, cu tristețe, cum de l-au amețit cu asemenea chestii, Dumnezeu, comuniunea sfinților, el care părea un băiat rațional, inteligent, cult, muncitor. În numele a ce, Doamne, și pentru ce naibii i-au sucit capu-n halu-ăsta scrijelitorii de suflete?

Au spălat farfuriile fără să scoată o vorbă. Au renunțat să deschidă televizorul, nu se cădea, s-au așezat în fotolii și Jordi și-a aprins pipa. Tăceau toți trei, dar nu era o tăcere stingheritoare. Cel mult forma lor stângace de-a-și lua rămas-bun, căci se pare că n-o să mai vii niciodată acasă, în caz că eu și cu taică-tău o să mai avem casă-mpreună. Când Jordi și-a termina pipa, Tina a simțit iarăși înțepătura, trei zile fără durere și tocmai astăzi. Și-a alungat norul negru din minte, s-a ridicat și-a ieșit din cameră. Din birou, a auzit vag că Jordi comenta dacă te-nchizi într-o mănăstire o să pierzi toată bogăția dialogului cultural, din ce în ce mai prezent în lumea

noastră. Răspunsul lui Arnau, cu voce joasă, nu l-a putut prinde. Ce pui de lele, Jordi ăsta; nu știe ce să-i spună. Ca și mine. Eu i-aș spune dacă intri la Montserrat o să pierzi o femeie care te-ar iubi mult. Și-o să mă faci să mor de tristețe. Dar asta nu-i pot spune. S-a întors c-un pachet în mână.

— Pentru tine.

L-a dat unui Arnau surprins. L-a despachetat, la fel de curios ca Jordi, care nu știuse nimic. Era un album cu cele mai bune fotografii pe care i le făcuse fiului ei, de la primul căscat la clinică (ce mândrie să fii mamă, să fii răspunzătoare de-o viață de om) până vara trecută, când se-ntorsese, cu pielea arsă de soare, dintr-o tabără de muncă a unui ONG francez în Bosnia. În fotografia asta era alături de-un Jordi zâmbitor, deja încurcat cu încă nu știu cine, căci Renom îl văzuse la Lleida când teoretic nu era acolo.

Arnau a privit atent fotografiile. Era sigură că reușise chiar să-l emoționeze; dar n-a vrut s-arate. A observat c-a trecut foarte repede peste portretul de la optsprezece ani, cadrul cu fundal de brazi și câmp de zăpadă și ochii lui Arnau privind spre vis, băiatul meu frumos, eu l-am născut; un portret ca să fiu mândră. Un fiu ca să fiu derutată.

S-au dus târziu la culcare, parcă n-ar fi vrut să se sfârșească vreodată momentul atât de liniștit al lor trei împreună. Și Tina a trebuit să recunoască, da, Jordi fusese aproape decent, n-a făcut nicio scenă, și le-a păstrat pentru când or să fie singuri. N-a vrut să se ducă în pat odată cu Jordi.

— Vă trezesc eu! a zis Arnau, când punea ceasul să sune.

— Nu pricep de ce trebuie să pleci atât de devreme.

— Noapte bună, Arnau.

— Noapte bună, tată. Și-a sărutat mama tandru înainte să-nchidă ușa camerei lui. Mulțumesc pentru fotografii, sunt superbe. Mi-ai făcut o mare bucurie.

În camera lui, Arnau s-a așezat pe marginea patului. Fără să-și dea seama, a început să-l mângâie pe luri, instalat în mijlocul patului. Animalul a scos un miorlăit trist și s-a dus

lângă el și el a avut un soi de revelație și-a zis știu că n-o să te mai văd niciodată, Iuri Andreevici. Pe mama și pe tata, da. Dar pe tine nu. După ce făcuse pe durul în timpul Ultimei Cine, în timpul Ultimului Spălat de Vase, al Ultimului Dar de Fotografii din Viață, după ce rezistase la tristețea derutată a mamei, la mânia dezarmată a tatei... acum, mângâierea lui Iuri-i scosese o lacrimă neprevăzută și și-a zis iar n-o să te mai văd niciodată Iuri Andreevici, căci ești foarte bătrân. Doctor Jivago, mișcat de emoție, a răspuns c-un căscat energic și a sărit din pat ca să vâneze un zgomot necunoscut, de vreme ce cu fiul casei nu se mai vorbea.

Ce-o să mă fac acum? se întreba Tina, așezată în fața computerului, așteptând să audă sforăielile lui Jordi. Fără copil, fără bărbat. A deschis dosarul pe care i-l dăduse Joana și a dat de relatarea morții lui Oriol Fontelles. A recitit-o. A încercat, cu o lupă, să scruteze chipurile celor doi falangiști din fotografia sepie. În uniformă amândoi. Cel care bănuia că e Oriol, căci era mai tânăr, era înalt, cu părul vâlvoi. Celălalt, un bărbat matur, bronzat, cu părul pieptănat în spate și mustața subțire, bine tăiată. A recitit articolul, omul onest, omul muncitor, erou și martir. A vrut să-și imagineze moartea aia, ca să nu se gândească la Arnau. I-a venit ideea să citească din caietele găsite la școală, scrise cu litere ordonate și mici. Jordi nu sforăia încă. Iubita mea fiică, nu știu cum te cheamă, dar știu că existi, căci ți-am văzut o mânuță, mică și dulce. Aș vrea ca atunci când vei fi mare să-ți dea cineva aceste rânduri, vreau să le citești... Mi-e frică de ce ți se poate povesti despre mine, mai ales de către mama ta. De-aceea-ți scriu scrisoarea asta care-o să fie lungă și care, sigur, o să-ți ajungă când eu voi fi mort. N-o să te doară prea mult, căci nici nu m-ai cunoscut. Știi? Am impresia că scrisoarea asta e ca lumina stelelor: când o s-ajungă la tine eu voi fi mort de mult. Iubita mea fiică, nu știu cum te cheamă. Iubitul meu fiu Arnau, știu cum te cheamă, dar nu știu cum ești.

În clipa aia i-a venit ideea să introducă-n computer cele patru caiete. Să poată fi cunoscute. Să salveze memoria unui

înfrânt. Și a hotărât ca a doua zi, când o să-i dea Ultimul Sărut, să-i spună lui Arnau că-l iubește enorm și s-o ierte că nu știuse s-o arate mai bine. Și că-i e frică să se ducă la doctor să i se spună că. Toate astea o să i le toarne în timpul Ultimei Îmbrățișări. A pus caietele cu grijă la loc și s-a dus să se vâre-n patul sforăielilor lui Jordi.

A fost prima oară, din câte-și amintea Tina, când Arnau îi mințise deliberat. Când a sunat ceasul la opt fără un sfert, ca să plece la școală, și-au dat seama, triști, că fiul lor plecase de ore bune, în tăcere, din viețile lor.

18

O aștepta în picioare, sprijinită în baston. Servanta a închis ușor ușa și le-a lăsat singure. Doamna Elisenda a aruncat o privire, tristă și derutată, spre perete. De parcă îi ignora prezența, s-a așezat și s-a uitat înainte. A făcut un gest cu bastonul, poate o invitație să ia loc. Atunci și-a dat seama Tina că bătrâna cu privirea atât de vie era oarbă. S-a așezat stingherită pe canapea, în fața ei. Ar fi putut careva să mă avertizeze că stăpâna casei Gravat e oarbă. A cuprins cu privirea, în deplină impunitate, întreaga încăpere. Mobilată confortabil. Tablourile din fund păreau lucrări de Urgell, Vayreda și Vancell, foarte probabil autentice. Lângă cămin, o mobilă jumătate birou, jumătate scrin, plină de fotografii înrămate. Deasupra căminului, portretul unei femei tinere, superbe, cu mâinile ca niște porumbei ce-și înfrâneau dorința de zbor și apucau cu tandrețe o carte. După privire, după ochi, a înțeles că era portretul doamnei din fața ei.

Servanta a intrat cu ceaiul și-a început să le toarne în cești. Până n-a ieșit, doamna Elisenda Vilabré n-a revenit la înfruntarea cu Tina. A vorbit de parcă discuția fusese începută de mult.

— Ce-i povestea-asta cu o carte despre nu știu ce.

Tina a scos unul din caietele lui Oriol din dosar și l-a deschis la-ntâmplare.

— Nu atât o carte, cât un caiet. Niște caiete. Aș vrea să le-aruncați o privire. I l-a întins, dar imediat l-a tras înapoi, rușinată. Iertare.

— Despre ce-i vorba?

— Dumneavoastră l-ați cunoscut pe Oriol Fontelles, așa-i?

S-a lăsat o tăcere densă, grea, aspră. Tina s-a uitat stingherită în dreapta și-n stânga, așteptând parcă să intre cineva, și-a închis caietul.

— Bineînțeles că-l cunosc, a zis femeia. Tina observă că, deși foarte slabă, cu chipul devastat de cei optzeci și cinci de ani de viață, trăsăturile frumuseții de altădată se lăsau cu greu duse. Ce vreți să știți?

— Îi caut fiica. Și soția, dacă mai trăiește.

Doamna Elisenda a făcut o pauză scurtă, foarte scurtă, dar percepută de cealaltă.

— Din ce motiv?

I se schimbase și timbrul vocii. Tina a pus încet caietul la loc în dosar.

— Nu, că... Fac o carte de fotografii din zona Pallars și... Doamna și-a îndreptat ochii spre vocea ei și ea s-a simțit străpunsă de privirea moartă, la fel de intensă ca a lui Arnau. S-a văzut obligată să continue:

— Nu, că... Aș vrea să fac fotografii cu casa Gravat.

— De ce vreți să stați de vorbă cu fiica domnului Fontelles?

— Păi... Că... Am găsit niște scrisori și...

— Ale lui Oriol? După câteva secunde de autocontrol: Ale domnului Fontelles?

Tăcere. Amândouă în gardă. De mulți ani nu mai fusese doamna Elisenda atât de derutată.

— Unde le-ați găsit?

— Vreți să-mi spuneți unde-o pot găsi pe fiica lui Fontelles, sau nu?

Doamna Elisenda s-a ridicat, cu ajutorul bastonului. De când avea șapte ani și-i dispăruse mama de-acasă se obișnuise

să comande. De când avea șaptesprezece și tatăl ei îi făcuse o sărbătoare de zile mari, ce adusese-n Torena politicieni și finanțiști care-n viața lor nu puseseră piciorul pe munte fiindcă murdărește pantofii, înțelesese că inteligența și frumusețea ei pot face ravagii printre bărbați și o pot ajuta. Din clipa aia înțelesese că, dacă știe, poate să facă totdeauna ce vrea. Ca să le fie clar bărbaților care începeau să roiască în jurul ei, a nctat să le mai vorbească și s-a limitat să le dea instrucțiuni. A fost un succes: oricine era lângă ea a început să stea drept; chiar și tată-său și Josep. Iar Bibiana, așezată la picioarele patului ei, lua câte-o gură de ceai și-și spunea, știam eu că fata e mai deșteaptă ca toți. Dar Elisenda credea că poate să domine lumea și viața, nu-i spunea nimeni că există momente, ea încă nu știe, când presiunea vieții este prea mare și trebuie să-nveți să te-ndoi dacă nu vrei să fii spintecată de aerul din jur. Elisendei i-a explodat inima pe 20 iulie '36, când detașamentul de anarhiști din Tremp, informat, călăuzit și încurajat de criminalii invidioși din sat, i-au ucis tatăl și fratele și au făcut-o s-o ia pe unicul drum posibil, acela de-a nu uita, niciodată. Niciodată, Bibiana, îți jur.

— Ar trebui să-mi arătați scrisorile astea.

— Nu. Sunt personale, nu vă privesc pe dumneavoastră.

— Tot ce-i legat de Oriol Fontelles mă privește.

— Poftim?

— Am impulsionat, finanțat și urmărit îndeaproape cauza beatificării și...

— Poftim?

Doamna Elisenda s-a așezat iarăși. Preluase controlul situației și nu voia să-l piardă.

— Primăvara asta Sfântul Părinte îl va proclama fericit pe venerabilul Oriol Fontelles.

— Glumiți.

— N-ați auzit pân-acum?

— De beatificarea lui Fontelles?

— Da.

— Nu. Sunt teme... – s-a gândit fugar la Arnau – străine de interesele mele.

— Doamnă. Tonul, chipul, gesturile, totul se schimbaseră în femeia aia. Oriol Fontelles a fost un mare prieten al casei noastre. Un mare prieten în momente dificile și un martir al Bisericii. A-ntins o mână oarbă: De-aceea zic că mi-ar face plăcere să-mi lăsați câteva zile această...

— Vorbim despre același om? Fiindcă din ce se vede în caiete... n-avea nimic dintr-un sfânt.

Doamna Elisenda a făcut un semn cu bastonul spre cămin. Arăta cu precizie spre o fotografie de pe marginea lui.

— Acela e. Nu a existat altul.

Tina s-a ridicat și s-a apropiat. Un prim-plan cu Oriol Fontelles privind într-o parte, spre viitorul pe care nu l-a avut. Aceeași expresie, același rictus al gurii ca în autoportretul făcut în fața oglinzii din toaleta școlii. Dar în uniformă falangei. Era fotografia în care sta lângă Valentí Targa, mărită. Aceeași, unica fotografie, mereu. Lângă ea, altele, ale unor oameni necunoscuți. Din familie, sigur. Un preot așezat pe scaun și un bărbat în picioare, în grădina casei Gravat. La vedere, înrămată în argint, o strângere de mâini între o femeie, sigur doamna Elisenda mult mai tânără, și un zâmbitor general Franco, înconjuțați de uniforme binedispuse, chiar excesiv. Fotografia unui băiat, cu un vag aer familiar, în diverși ani ai vieții. Și alte persoane, și ele necunoscute.

— Da, e aceeași persoană, a recunoscut Tina. Nu știam că...

— Aveți obligația să-mi dați scrisorile alea. De ce ziceți că n-avea nimic dintr-un sfânt.

— Sunt adresate fiicei lui. Nu pot...

— Domnul Oriol Fontelles n-a avut nicio fiică.

— Ba da, a avut.

— Vă asigur că nu.

— Și soția lui?

— A murit cam în aceleași zile când el...

— Extraordinar...

— Noi am fost familia lui Oriol.

— Da, dar...

— Eu sunt ultimul martor în viață al morții lui.

— Dumneavoastră?

Doamna Elisenda a arătat cu bastonul spre canapea și Tina a renunțat să examineze fotografiile și s-a întors unde-i poruncea gazda. Și atunci doamna Elisenda a început să spună tragic e că odată cu trecerea timpului se șterg chiar și actele eroice, mie, însă, doar moartea o să mi le poată șterge fiindcă, în noaptea aia, tot muntele era în fierbere. Primarul Targa, cu oamenii lui, patrula, să nu cumva să apară vreo ceată de partizani să vină să facă infamii în Torena, căci începuse invazia partizanilor în Vall d'Aran, sigur nu știți despre ce vă vorbesc. Și în ziua aceea, amintitul aspirant la titlul de Venerabil, slujitorul martir al lui Dumnezeu Oriol Fontelles Grau se afla la școală. Era târziu, dar pentru el nu venea niciodată vremea să părăsească sala de clasă, devenită o a doua casă. Toți copiii din Torena, toți părinții copiilor din Torena pot depune mărturie despre abnegația cu care s-a dăruit misiunii de a transmite adevărurile vieții și ale religiei catolice copiilor din satul Torena. Încă de la sosirea sa, atmosfera din sat a început să se schimbe, căci a avut darul de-a reînvia armonia între familiile învrăjbite de război. Depunem de asemenea mărturie și confirmăm ordinea și succesiunea faptelor care l-au dus la martiriu pe amintitul aspirant la titlul de Venerabil, Slujitorul lui Dumnezeu Oriol Fontelles Grau. Care sunt după cum urmează: Pe 19 octombrie 1944, la orele 8 ale serii, după o zi de muncă obositoare, aspirantul a zărit lumină în Biserica Sfântul Petru. Aspirantul a fost uimit, știind că, de două zile, părintele Aureli Bagà Riba, Perseverentul Postulator al acestei cauze, se afla la Seu d'Urgell în vizită canonică la monseniorul episcop. Mânat de ardoarea credinței, aspirantul la titlul de Venerabil s-a dus să vadă ce se întâmplă. Când a deschis ușa, ochilor săi li s-a înfățișat înfiorătoarea, cruda realitate: un grup de partizani, briganzi din gherilă, comuniști, separatiști și anarhiști, încercau să desprindă Tabernaculul cu Preasfântul Sacrament,

neîndoielnic spre a-i fi topite puținele părți din aur. Indignat și oripilat, aspirantul a scos un țipăt puternic și astfel au fost alertați martorii care validează acest document, domnul Valentí Targa Sau, primar la data aceea în satul Torena, și doamna Elisenda Vilabré Ramis, care au mai avut timpul necesar să ajungă la biserică și, dintr-un colț, neputincioși, întrucât nu aveau asupra lor arme, să vadă martiriul amintitului aspirant. Potrivit mărturiei numiților Targa și Vilabré, au fost nevoiți să privească, oripilați și neputincioși, cum slujitorul lui Dumnezeu Oriol Fontelles se îndrepta, cu pieptul gol, spre agresorii sacrilegi, admonestându-i și cerându-le să renunțe la acțiunea nefastă. Departe de a-l lua în seamă, oamenii din gherilă au râs și l-au amenințat cu moartea. Aspirantul, în ciuda amenințărilor directe și grave, și-a continuat drumul până în fața Sfântului Tabernacul.

Martorii mai declară că tot ce-au văzut și trăit este adevărul adevărat și afirmă că slujitorul lui Dumnezeu Oriol Fontelles, indignat de lipsa de respect arătată de grupul de degenerați, a reușit cu un brânci să dea la o parte câțiva și a ajuns la altar. Surprinși de această mișcare, le-a luat câteva clipe până să reacționeze și i-au dat astfel posibilitatea să îmbrățișeze Tabernaculul. Căpetenia anarhiștilor i-a poruncit să părăsească altarul. El a răspuns că doar mort o va face. Că este hotărât să-și dea viața pentru Tabernacul, pentru Preasfântul Sacrament și pentru Sfânta Biserică (textual). După o mică șovăire, căpetenia bandiților (fost contrabandist de tristă memorie, cu numele Esplandiu), cu sânge rece a îndreptat arma spre martir și a tras, iar glonțul a lovit nobila frunte a slujitorului lui Dumnezeu și i-a produs moartea aproape instantaneu, potrivit medicului legist don Samuel Sáez de Zamora, care a examinat cadavrul. Cu totul neobișnuit, și aceasta dorim să aducem la cunoștința tribunalului, a fost că, după ce și-a dăruit viața pentru Biserica Catolică, pentru Tabernacul și pentru Sfântul Sacrament, anarhiștii, oricât au încercat cu toate forțele lor, nu au putut îndepărta trupul martirului din altarul pe care îl

îmbrățișase. Nu a existat cale omenească de a-l despărți de Tabernacul. Au mai încercat un timp, cu blasfemii și injurii, până ce căpetenia lor le-a ordonat să fugă înainte să ajungă forțele de ordine. Ca amintire a nefastei lor treceri prin sat, au aruncat câteva grenade care au explodat, au distrus toată aripa nordică a clădirii primăriei și au provocat un mic incendiu.

Doamna Vilabré declară că ea, cu puțină sa forță și impresionată de ce văzuse, imediat ce biserica a rămas liberă de blasfemii și asasinate, s-a dus lângă martirul Oriol și-a reușit să-l desfacă din îmbrățișarea de Tabernacul fără niciun efort. O confirmă amintitul Valentí Targa, a cărui mărturie de asemenea o alăturăm. În anexă, adăugăm și valoroasa mărturie a părintelui Augustí Vilabré Bragulat care, anunțat imediat, a mers personal la locul faptei, confirmând.

— N-aveam nici cea mai mică idee. Sunt înmărmurită.

Doamna Elisenda vorbise cu capul plecat, de parcă astfel amintirile curgeau mai ușor în minte. A arătat cu capul spre serviciul de ceai și Tina și-a dat seama că nici nu-l gustase. A luat o gură. Și a zis, într-o revistă a vremii se dădea o versiune puțin diferită.

— Știu. Dar nu trebuie luați în seamă. Ei n-au văzut.

Și cu acestea încheiem acest Processus declarând, ca prelat al acestei diocese, că Postulatorul cauzei a consemnat notorietatea publică, virtuțile și miracolele slujitorului lui Dumnezeu Oriol Fontelles Grau. De asemenea, avem certitudinea că a fost respectat decretul Sfântului Părinte Papa Urban al VIII-lea privind interdicția cultului public și pronunțăm sentința asupra faptelor repetat amintite. În ce privește cercetările numite *processiculi diligentiarum* trebuie să menționăm că, în afara unor adnotări personale fără valoare, în afara corespondenței poștale normale, lipsite de relevanță, nu am găsit niciun fel de hârtie, confesiune, jurnal, reflecție scrisă, studiu teologic sau filosofic care să poată însoți probele cauzei, fie în favoarea, fie împotriva aspirantului la titlul de Venerabil. Ca atare, astăzi 18 octombrie 1954, la zece ani de la

moartea eroică a aspirantului, declarăm, prin puterea încredințată nouă de Sfânta Biserică-mamă, că Oriol Fontelles Grau, în clipa morții sale, a practicat până la eroism virtuțile creștine și de aceea îl putem considera un adevărat martir și îl declarăm Venerabil.

Confirmăm, în prezența Postulatorului, părintele reverend Aureli Bagà Riba, preot la parohia unde s-au desfășurat faptele, și în fața Notarului Major al acestei episcopii, monseniorul Norbert Puga Closa, că procesul preliminar este încheiat și sigilat, cum o cer dispozițiile ecleziastice privind procesul de beatificare, care poate în viitor continua, în favoarea Venerabilului Oriol Fontelles Grau. *Tenore praesentium indulgemus ut idem servus Dei venerabilis nomine nuncupetur.* Joan, episcop de Seu.

— Dumneavoastră, doamna Elisenda, vă datorăm această bucurie, a zis părintele, cu ochii strălucindu-i. Apoi s-a adresat tuturor celor de față: Ce n-aș da să prind venerarea imaginii celui devenit sfânt, dacă îmi îngăduiți, chiar în această biserică.

— O să trăiți mulți ani de-acum înainte, părinte, a decretat doamna Elisenda.

Pere Cases Majals a zâmbit amabil. Zâmbea oricui, fiindcă prin acest act debuta ca primar și voia să se distanțeze, cât mai mult posibil, de amintirea lăsată de predecesorul său. El și doamna văduvă Vilabré și consistoriul, primindu-l pe părinte în ruinata sală de ședințe a primăriei spre a vorbi despre viitorul Fericit și Sfânt din sat. Nu chiar din sat, da' dă-o naibii, e ca și cum s-ar fi născut aici.

— Cauza beatificării nu poate fi deschisă decât după cincizeci de ani de la moartea Venerabilului.

— O mie nouă sute nouăzeci și patru, a zis, gânditor, noul primar. Poate-i trecut prin cap că o să conducă și atunci consistoriul.

— Astăzi este o zi mare pentru parohie, pentru școală, pentru sat, a proclamat părintele, încă purtat de valul entuziasmului.

— Și pentru Spania. Primarul privi spre ceilalți, nesigur.

— Da, evident, a zis cineva.

Apoi cei prezenți s-au apucat să guste din măsline în memoria Venerabilului și să discute dacă viitorul pod de la Boscarró să aibă parapet din piatră sau din fier, pro și contra, și Elisenda Vilabré s-a depărtat de grup și, de la fereastră, privea partea de sat cu școala și mica biserică a Sfântului Petru, totul părea la fel de liniștit și de amuțit, ca în urmă cu ani, când se dusesse să se spovedească, cum făcea tot la cincisprezece zile, și părintele Aureli o poftise în sacristie și-i spusese, am avut lungi discuții cu unchiul dumneavoastră, părintele August, în urma cărora mi-am întărit convingerea de-a continua cauza învățătorului martir, am înțeles că este și a domniei voastre; mi-a povestit impresionante detalii din viața exemplară a aceluia bărbat și am decis să mă prezint ca Postulator, cu sprijinul explicit al părintelui August. Mă bizui pe colaborarea dumneavoastră, doamnă, și a celui alt martor direct. Și a insistat că, nu știa sigur, dar, dacă miracolul cu trupul martirului imposibil de desprins de Sfântul Tabernacul pe care îl apăra e acceptat de episcopie, ar putea fi inclus într-o viitoare cauză de beatificare și părintele Aureli era numai entuziasm și doamna Elisenda a zis cu voce gravă, da, toată colaborarea necesară, inclusiv financiară, părinte. Ca să-i demonstreze, i-a sărutat mâna și, cu talentu-i deosebit, a lăsat în ea o bancnotă frumos împăturită. În sfârșit. Prima cărămidă.

Seara, doamna Elisenda Vilabré îi comunicase totul lui Valentí Targa la primărie și-i ceruse să colaboreze în tot ce e necesar; în tot; mă-nțelegi când spun în tot? Și-apoi, cei doi au păstrat un minut de tăcere, parcă liturgică, până ce ea s-a dezmeticit și a zis, deci ai auzit. Și-acum, când Oriol devenise Venerabil, în sala de ședințe a primăriei Elisenda și-a întors privirea de la peisaj și, răsucindu-se, i s-a părut că, din tabloul de pe peretele lateral, Valentí îi ocolește privirea.

— Acum înțelegeți ce importante pot fi aceste scrisori ca informație despre viitorul Fericit?

— Și dacă folosesc exact în sens invers?

— Pot fi utile să scoată la iveală adevărul.

— Nu. Ca să schimbe tema: Deci celălalt martor al morții lui Fontelles a fost primarul Targa.

— Da. Dar e mort. Sunt peste patruzeci de ani de când a murit.

S-a ridicat și s-a dus la scrinul cu fotografii. De parcă vedea, a arătat spre una discret retrasă lângă perete. Alb-negru, ca aproape toate. Așezat la un birou impozant, un bărbat matur, privind întrebător spre obiectiv, parcă ar fi stat de vorbă cu fotograful. Din ținută, sau poate din privire, i se ghicea energia. Părul negru pieptănat pe spate, mustața subțire și dreaptă. Nu era în uniformă: haine negre, elegante. În scrumieră, o țigară fumată pe jumătate, în spatele primarului Targa drapelul spaniol și, mai sus, aproape gata să iasă din cadru, portretul generalului Franco. Ceasul de perete din cealaltă parte arăta ora nouă. Dimineața sau seara. Bună emulsie, și-a zis în gând Tina, detalii foarte clare, deși fotografia e, oho, veche. După poziția brațului, părea că Valentí Targa abia atârname carcasa neagră pe care-o foloseau pe post de telefon. Ochii albaștri, pătrunzători, nu priveau exact spre obiectiv, ci puțin spre dreapta, spre morți.

— Valentí Targa?

— Da.

Era prima oară când îi vedea chipul clar.

— Lumea din sat nu-și prea aduce aminte de el cu simpatie.

— Ce știe lumea. A zis-o de parcă ar fi scuipat, cu dispreț.

— Mi-l închipuiam mai tânăr.

— Fotografia-i făcută cu puțin înainte să moară.

Stăpâna casei Gravat s-a întors în fotoliul ei fără ajutorul bastonului. Tina a privit iarăși fotografia, să-i rețină trăsăturile.

— Să fi avut cincizeci sau cincizeci și unu de ani.

— În ce an era?

— O mie nouă sute cincizeci și trei. A zis-o fără să șovăie.

Valentí Targa nu se uita spre Tina; se uita mai spre dreapta, spre morți, spre unde stătea Elisenda, după ce, cu o figură preocupată, pusese receptorul în furcă și făcuse cu mâna un gest energic spre fotograf. Elisenda Vilabré, căreia îi murise soțul de-o săptămână, aștepta rece, în picioare, îmbrăcată în doliu, în fața mesei primarului. Îl aștepta să vorbească. Cu coada ochiului, a consultat ceasul de pe perete: nouă. Când fotograful a-nchis ușa și au rămas singuri, i-a aruncat o privire furioasă.

— Ei, despre ce e vorba, a zis, în final.

— Un telefon ciudat.

— Și pentru asta m-ai pus să vin?

— Dacă nu mă lași să-ți calc casa...

— De ce e ciudat? a zis doamna arătând cu bărbia spre telefon.

— Unu', nu știu cine-i, vrea să discute cu mine despre Tuca.

— Cu tine? Pauză densă. Cine?

— Unu' Dauder. M-a sunat secretara lui.

— Îl știi?

— Nu. Zice că el e adevăratul proprietar pe Vall Negra.

— Și de ce nu mi s-a adresat mie?

— Cică are o informație care...

— N-ar trebui să știe nimeni că vreau să cumpăr... L-a privit în ochi: În fața cui te-ai dat mare?

— Eu n-am vorbit cu nimeni! a izbucnit, iritat.

— Tu să nu ții la mine, a zis ea cu voce joasă. Adu-ți aminte.

Valentí Targa și-a trecut mâna peste față și s-a așezat în scaunul lui, abătut.

— În fața cui te-ai dat mare?

Tăcere. Doamna Elisenda, în loc să-l privească, s-a întors spre fereastră. Cer cenușiu de noiembrie. Încă o zi de frig și de polei pe șosele. Domnul Valentí Targa, călăul Torenei, a deschis gura, a închis-o. Cum nu spunea nimic, ea, cu ochii încă la cerul de plumb, a zis cine ți-a dat voie ție să te vâri în afacerile mele.

— Păi eu...

— Nu, nu..., a zis ea încet: Te-ntreb cine ți-a dat voie.

— Nimeni. Valentí și-a lăsat capu-n jos, înfrânt.

— Just. Acum să-ți spun ceva.

S-a uitat la el. Ghemuit în scaun, primarul, ca un copil în bancă, în fața învățătoarei. Elisenda i-a vorbit rar, ca unui copil:

— Stațiunea de schi e o investiție pe termen lung și, dacă nu iese bine, e jale. Ce mă interesează pe mine e să vând muntele Tuca suedezilor. Dacă iese bine, ajung atât de bogată, că...

— Știu asta.

— Tu bagă la cap ce-ți spun, a zis, sec. Ca să vând un munte, mai întâi trebuie cumpărat pe bucăți, la preț mic. Tu m-ajută, eu te plătesc împărâtește. De acord?

— Da, doamnă învățătoare.

Dar, dacă-ncep să circule zvonurile, adio preț mic. Pe-un ton blând: Și-acum îmi spui cu cine-ai vorbit de povestea-asta ori adio pauza mare.

— Poate vreun comentariu cu... nu știu... delegatul provincial al...

— Ești un imbecil, tu și amicii tăi falangiști de rahat.

— Să nu mă insulti.

— Fac ce vreau. A arătat spre aparatul voluminos de pe masă: În plus, asemenea lucruri nu se discută la telefon.

— De ce?

— Fiindcă poate să asculte operatoarea.

— Cinteta e-o fată foarte...

— E ca toată lumea, își vâra nasul.

Elisenda privea pe fereastră în continuare, meditănd. Până când s-a decis și și-a îndreptat privirea spre Targa.

— Foarte bine. Du-te și întâlnește-te cu Dauder asta și fă-l să creadă că nu vreau să cumpăr. Și, mai ales, lămurește-l că tu n-ai nicio putere de decizie. Iar delegatului tău de provincie adu-i aminte că a rămas de rezolvat o reevaluare, dacă nu vrea să-i spun guvernatorului civil tot...

Rănit, Valentí s-a ridicat, și-a pus pardesiul și pălăria și a deschis ușa.

— Îți pare rău că-mi câștig și eu viața.

— Pentru Dumnezeu, Valentí! Acum chiar că era indignată, e bătut în cap omu-ăsta. Câștigă câți bani vrei, i-a zis, pe-un ton deliberat didactic, dar nu vorbi despre lucrurile mele și nici despre mine cu amicii tăi. Niciodată. Înainte ca Valentí să dispară pe ușă, a mai zis, privind pe fereastră, cu glas scăzut:

— Fii atent, poate Dauder ăsta o fi doar un intermediar.

Valentí a intrat din nou și-a închis după el ușa. Cu furie:

— Fac ce cred că e de făcut.

— Asta, niciodată. Cu banii mei la mijloc, niciodată. Convinge-l că nu mă interesează să cumpăr nimic. Așa, cu vorbele-astea. Să-și vâre muntele unde vrea.

— Cu asta se-ntârzie totul.

— Da. Din vina ta. Fiindcă-ți place să te dai mare. Și rămâi fără comisioane.

Valentí a ieșit trântind ușa propriului birou.

— Valentí, a zis ea fără să ridice vocea.

Ușa s-a deschis iar.

— Știi că nu-mi place s-aud uși trântite.

Roșu de furie, domnul Valentí Targa a închis încetișor ușa. Nu se uitase la el când ieșise; n-avea cum ști că e ultima oară când îl vede viu pe primarul din Torena. Pe șoseaua ce coboară spre Sort sunt trei curbe unde soarele nu bate niciodată. În noiembrie, la prima oră a dimineții, dacă nu ești atent, deraparea e sigură, din cauza ghețușului. S-a întâmplat la a doua curbă, cea de la Pendís. Cum, se pare, stabiliseră că la 10 la Sort, Valentí nu voia să întârzie la întâlnirea misterioasă și, potrivit expertizei, mergea cu peste 50 la oră și n-a mai avut timp să reacționeze. A luat-o-n jos, ca o piatră-n rostogolire și s-a izbit de parapetul pe care chiar el îl construise la hotarul comunei, ca să împiedice alunecările de teren și, la momentul potrivit, să se poată omorî-n el.

— Da, da. Avea doar cincizeci și unu de ani.

— A fost un om foarte... controversat, a zis, serioasă, Tina și a luat un biscuit.

— Da. Dar măcar a-ncercat să pună ordine-n haos, a răspuns doamna.

Doamna Elisenda nu se-atinse de ceai. Se gândea la ziua din noiembrie '53, când Ernest Tremoleda Sancho, primarul din Sort, o sunase și-i zisese doamna Elisenda s-a-ntâmpat o nenorocire și o pusese să se ducă la spitalul din Tremp, l-a văzut pe Valentí făcut zob și oamenii nătângului de guvernator civil i-au zis și-acum ce facem, n-o să vrea nimeni să fie primar după el. Sau să ne gândim să trecem toată valea la primăria Sort?

— Spuneți-i lui don Nazario că mâine-o să aibă un voluntar.

— Mulțumesc, doamnă.

— Ce s-a-ntâmpat?

I-au spus de ghețuș și de zidul de ciment și-a zis în gând prost moment ți-ai găsit să mori, Valentí, n-ai apucat să-mi spui cine e Dauder ăla atât de bine informat despre cum vreau să cumpăr eu Tuca.

— Vreți să ajutați la identificarea decedatului, doamnă?

— Poftim?

— Medicul legist întreabă dacă vreți să-l identificați. Formalități legale.

— Aaa. Și ce vreți să-i spun?

— Păi, că este domnul Valentí Targa, nu?

Da, e Valentí, greșeala mea, omul care trebuia să mă răzbune, Goelul meu, Goelul familiei mele. Și-a făcut datoria și pe urmă a făcut o greșeală. O greșeală mare. Cum ajunsesem să te urâsc, Valentí, că știi că special ai făcut-o.

— Mulțumesc, doamnă.

Doamna văduvă Vilabré, cu cei treizeci și cinci de ani ai ei, cu chipul îndurerat, cu veșminte cernite, în timp ce Jacinto o ducea înapoi acasă, a mulțumit zidului de beton fiindcă-ntr-un fel o făcuse văduvă pentru a doua oară într-o săptămână și s-a simțit eliberată: închidea o etapă, închidea o carte. Adio, Santiago. Mulțumesc pentru imboldul de la-nceput. Adio,

Valentí. Mulțumesc pentru servicii. Acum e rândul meu. Și corul a răspuns în *saecula saeculorum*.

— De ce spuneți că n-avea nimic dintr-un sfânt?

— Doamnă... În primul rând, nu credea-n Dumnezeu.

— Asta e calomnie.

— Și avea o amantă.

— Total fals. Și aflați că sfințenia unui martir se măsoară prin eroismul morții.

— Iertare, dar n-am venit să discut probleme teologice cu dumneavoastră, ci să dau de urma membrilor familiei lui.

— Nu mai există.

— Povestea cu beatificarea este o farsă. Oriol Fontelles merită o altfel de amintire.

Doamna Elisenda și-a dus o mână la piept, parcă palpând ceva. S-a ridicat. Deși foarte slabă, deși oarbă, deși cu pielea încărcată de ani, ceva din figura ei impunea, ceva ce-a împiedicat-o pe Tina să-și continue pledoaria.

19

Tusea firavă a Elvirei Lluís venea de la tuberculoză. Oriol nu știa dacă se poate transmite și altor copii; dar îi era limpede că ar fi fost mai crud să le spună părinților n-o mai aduceți la școală, să moară acasă. A lăsat-o să tușească mai departe în clasă, lângă sobă. Doar tusea Elvirei se auzea. S-a uitat la copii. Lipseau trei, Miquel Birulés avea amigdalele umflate și nu veniseră nici Cèlia și Rosa Esplandiú Ventura. După ce-au spus Tatăl Nostru și s-au așezat, toți prefăcându-se că nu le fug ochii la banca goală a surorilor Ventura, copiii l-au pironit cu privirea. Acum auzea doar tusea Elvirei Lluís și-l răneau privirile mute ale copiilor lipite de el. Cu cei mari trebuia să vorbească despre râurile din Spania (Miño, Duero, Tajo, Guadiana, Guadalquivir, Ebro, Júcar, Segura) și despre principalii lor afluenți (Sil, Pisuerga, Esla, Tormes, Alagón, Alberche, Genil, Gállego, Segre). Cu cei mici avea de făcut

astăzi scriere, dar a dat de-un munte tăcut de priviri mărunțele, căci toți copiii erau cu gândul la banca goală a Venturetelor, care nu erau fiindcă fratele lor nu era fiindcă tatăl lor nu era, da' domnul învățător era, ieri, când l-au luat pe Joan Ventura de-acasă; tot satul știa; ei, n-avea uniforma falangei; da' era; era abătut; nu făcuse nimic; avea o figură tristă; și ce ne-nvăță pe noi tristețea domnului învățător; fascist ca și ăia. Nu vorbi așa tare. Sunt furios că nu pot nici să-l reclam. Tu nu te băga. Și, pentru Dumnezeu, nu te-apuca să turui la cafenea.

A fost liniște-adâncă toată ziua, fiindcă-n tot satul oamenii se-ntrebau ce-o să facă primarul Targa dacă Ventura tatăl nu se prezintă, și asta mai mult ca sigur. Bineînțeles că nu e posibil să omori un copil; ș-atunci, ce? O să-i lase p-ăia pe care-i știe de-o viață să râdă doșiți în casă că n-a apărut Ventura? Ai? Vreți iar s-ajungem la debandada anarhiștilor, ai? Și, pe căi de toată lumea știute, dar neștiute de nimeni, s-a dat sfoară-n țară s-ajungă la Ventura Vestea cea Bună împărtășită oamenilor de bună credință că, înainte de Crăciun cu doar patru zile, fiul lui a fost arestat din ordinul lui Irod și erau toți convinși că Ventura tatăl o s-asculte chemarea și-o să pornească la drum, pe cărările Palestinei, călăuzit de stea, și, ajuns în miez de noapte la Bethlehem, o să se dea pe mâna lui Valentí Targa, fiu al Altronului, ca el, dar primar în Torena. Ca să salveze viața fiului său Joan Ventureta care-acum primea informația că suntem în miezul zilei și taică-tu nu dă semne de viață, știi ce-nseamnă asta? să te rogi, asta-nseamnă, și Ventureta cerea o țigară, că nu vrea să facă pe el și-orice era bun să-l facă să uite de frică. Foame nu ți-e, Ventureta? După-masă, când copiii au plecat spre casă, ca niciodată de liniștiți în ultima zi de școală, triști că încep vacanța Crăciunului c-un nod în gât căci toți se temeau pentru viața lui Ventureta, cei mai înceți dintre ei au putut s-o vadă pe mama Ventureta venind iarăși la primărie, pentru a patra oară, să implore să-i cruce viața fiului ei și, cu capul plecat în fața primarului, zicea luați-mă pe mine, da' lăsați băiatu', și Valentí Targa, cu

dispreț, zicea eu sunt cavaler, nu țin femei în arest; dacă nu-mi aduci vești de la bărbatu-tău, nu mai veni! Află că știu din sursă de-ncredere că din când în când bărbatu-tău vine pe-ascuns noaptea acasă.

— Da? a zis batjocoritoare Ventura. Și cin' ți-a spus minciuna-asta? Vreun nemernic care-mi vrea răul.

— Învățătorul nu e nemernic și nici nu-ți vrea răul, a improvizat fără să își închipuie urmările spuselor lui. Sau poate da, că-n război e permis totul și-n momentele mari, când viața devine Istorie, mai bine să ai tovarăș decât să fii singur. În plus, nu de-aia există prieteni, pentru ocazii de-astea? E un patriot.

— Învățătorul minte.

S-a dat câțiva pași înapoi și l-a privit în ochi pe Valentí Targa.

— Fii blestemat în veci! s-a rugat cu ardoare în timp ce dispărea de sub privirea primarului.

Mai venise totuși la primărie de încă două, trei, patru ori și Valentí n-o primise, l-a pus pe cel cu mustața subțire să-i spună că dacă-l mai enervează, dacă mai pune piciorul în primărie fără bărbat adus de urechi, îl omorâm sub ochii tăi, ai înțeles? Ventura s-a-ntors suspinând acasă, spunându-și de ce mi se-ntâmplă mie asta, că nu-s om rău, și oamenii se uitau după ea cu milă. Sau nu. Plătește pentru omu' ei, scurt! Erau și unii care ziceau ar trebui să mergem să spunem ce se întâmplă; unde vrei să te duci, bleago, dacă te duci te ia pe tine de trădătoare și machisardă. Unde vrei să te duci? La generalul Cutare, bleago? Acum Falanga taie și spânzură la Torena și, cu asta, basta. Și, cât timp or să bântuie prin munți partizanii, Falanga o să taie și spânzure la Torena. Da' bărbatu' meu n-a făcut în război nimic. Ce spui! Jur, de ce crezi că n-am fugit noi în Franța? Da' ce-o să se-ntâmple? Nu se poate, e un copil!

Seara, Rosa, cu burta ei mare-n față, s-a prezentat în fața lui Valentí și i-a zis, dumneata, dacă vrei să-ți arăți bărbăția, omoară-mă pe mine, dar lasă în pace copilul și Valentí a

ascultat-o-n tăcere și n-a spus nimic, a sunat dintr-un clopoțel și a intrat unul din bărbații în uniformă, cel cu părul creț, și i-a spus ceva la ureche și cel cu părul creț a ieșit și Valentí s-a uitat la burtă, a măsurat-o din ochi de sus până jos și-a zis ce e?, cumva a venit Ventura și nu știu eu? Și ea a adus argumente împotriva uciderii unui băiat de paisprezece ani: argumente de bază, de exemplu la vârsta asta toți sunt nevinovați; suntem siguri că n-a făcut nimic rău; și periferice, de exemplu remușcarea c-ai omorât un copil. Și Valentí a lăsat-o să se descarce și, când a venit Oriol, speriat, anunțat de cel cu părul creț, lui Valentí i-a revenit energia și a zis domnule învățător, soția dumitale bate câmpii de peste jumătate de ceas; fii amabil și du-o acasă, c-a-nceput să mă calce pe nervi și Oriol a luat-o de braț și i-a zis în șoaptă hai, Rosa, iar ea și-a smuls brațul din mâna bărbatului ei și a plecat singură și Oriol, amărât, nu-ndrăznea nici să se uite la Valentí, până i-a zis ei!, ca să ridice capul și să-l privească; l-a ridicat și Valentí i-a făcut cu ochiul: nimic nou, așa-s muierile, repede-și pierde busola; tu să menții ordinea, cum ai făcut azi la școală.

— De unde știi dumneata ce-am făcut eu la școală?

— Știu tot. Am informatori buni. M-au informat și că Pisuerga e afluentul lui Tajo.

— Al lui Duero.

— Eu am făcut baie-n el când luptam în zonă în timpul războiului împotriva comunismului pe care nevastă-ta vrea acum, vezi Doamne c-un gest de milă, să ni-l aducă pe cap iar.

— Nevasta mea nu...

— Ți-am spus, muieri. A împins un sertar cu zgomot. Dar nu mai tolerez vreun amestec în misiunea mea, eu trebuie să fac ordine și să nu-mi stea-n drum nimeni! Strigând: Ți-aduci aminte câți soldați din armata spaniolă au murit în ambuscadă?

Oriol Fontelles a tăcut și niciun cocoș n-a cântat, că era noapte. A mai avut putere să zică doamna Elisenda nu ți-a spus să termini cu povestea-asta?

— Doamna Elisenda e la Barcelona, are probleme de rezolvat cu netotu' de bărbatu-său. Chestii cu pământurile Vilabré i Vilabré de-aici. Mai vrei să știi ceva?

— Eu întrebam dacă nu ți-a spus să termini cu povestea-asta.

— Doamna Elisenda nu e autoritate-n Torena.

Doar două becuri erau în tot satul. Unul în piață, lângă micuța fereastră prin care Rosa privea încăpățânată, ca să nu fie nevoită să-ntoarcă iar capul și să-și vadă bărbatul. El știa că ea nu-și lua ochii din piață ca să nu-i întâlnească privirea.

Seara, erau toți convinși că nu mai e mult și Ventura sosește; toți voiau să creadă că vestea-l prinsese departe și de-aia întârziase atât. Pentru orice eventualitate, cum armata avea alte griji, să-și numere morții și să-și lingă orgoliul rănit, două detașamente de falangiști au ocupat Torena și-au stabilit un sistem de contact cu garda civilă din vale, care, oficial, nu știa nimic, în caz că lui Ventura i-ar fi trecut prin cap să fie destul de nebun și să se-ntoarcă însoțit și înarmat. Valentí era agitat, cu un gol în stomac, bătea cu bricheta în masa din birou, incapabil de altceva decât s-aștepte să vină Ventura-n genunchi și să-l implore să-i lase fiul în viață și el să-i spună că, atunci când a fost momentul, el, criminal, porc scârbos, oricât ar nega, îi luase viața domnului Vilabré, nu ți-ai pus problema dacă vrea cineva să se roage de tine pentru viața unui bătrân, acum ai de plătit cu băiatul tău, și-o să plătești cu băiatul tău, și-o să plătești tu, eu n-o să am tihnă până nu termin cu toți vinovații de moartea domnului Vilabré și-a băiatului, avea doar douășase de ani când l-au lichidat. Da, la douășase de ani un copil, nu ca ăsta, că pare deja bătrân, că un război ne-mbătrânește pe toți, deci cât e ceasu'?

— Nouă fix.

— Ventureta o mierlește și nu din vina mea. Pregățiți-l.

Ca să străbată cei trei sute de metri până la dealul lui Sebastià, au folosit mașina neagră, lucioasă. Pe banca din spate, Ventureta, în lacrimi, laș ca tatăl lui, cât de departe de curajul cu care-nfruntase moartea Josep Vilabré, spaniol

exemplar, patriot decent, când ăia din FAI¹⁵ l-au stropit cu benzină. Lui Ventureta îi curgeau și muci. Lângă el, Gómez Pié, cel cu părul creț, și andaluzul cu chip întunecat. În față, Balansó, cu mustața lui fină, și un șofer necunoscut. Pe scara mașinii, Valentí, c-o mână prinsă de geam, c-un pistol în cealaltă, se lăsa în bătaia frigului de Crăciun, euforic că luase hotărârea să mai șteargă un nume de pe lista apostolilor condamnați să cadă din imperativ biologic și de pură răzbunare. Și-n jurul satului, detașamentele de falangiști în alertă, în caz că machisardul.

Mașina se zgâlțâia pe drumul spre deal, nu se poate să mor așa, și a zis cu glas tare nu vreau să mor și Valentí s-a lăsat pe vine, și-a vârât capu-n mașină și a zis ce zice? Vrea să cânte?

— Zice că nu vrea să moară, a răspuns Balansó. Valentí și-a tras capul, că nu vrea să piardă izbiturile vântului în setea lui de viitor și progres.

Ventureta i-a văzut pe cei cinci bărbați de gardă lângă fâșie și speranța disperată că tată-său o să-i răpună pe cei răi în ultima clipă a început să se năruie, căci totul era negru și rece ca uitarea. L-au dat jos, l-au dus la zidul de lângă cimitir luminat doar de farurile mașinii și-a izbucnit în plâns, nu vreau să mor, nu știu unde e tata. Plângea și când îl legau de stâlp, căci începea să învețe că destinul e inexorabil și a strigat mi-e frică, mi-e frică, mi-e frică!! Valentí i-a tăiat isteria c-o lovitură bine plasată și i-a scuipat în față că e un laș, să-nvețe dracu' odată să moară curajos, cum mor eroii. S-a îndepărtat, a-ndreptat spre el pistolul pe care nu-l lăsase o clipă din mână și-a zis, n-o să te omor, lașule, vream doar să știu dacă ești în stare să rezisti fără să faci pe tine și Ventureta a-nceput să suspine, disperat, mulțumit, fericit, îngrozit și și-a lăsat privirea în jos și și-a plecat capul și-atunci Valentí a țintit ceafa ce i se oferea așa bine și-n clipa când băiatul ridica din nou capul a tras de două ori, iar Joan Ventureta a încetat să

¹⁵ Federația Anarhistă Iberică.

suspine, să plângă și să-i fie frică și-a devenit dracului odată, datorită mie, un curajos fără un ochi, mort.

Noaptea, e aprinsă în Plața Major o lumină tristă. Și alta la margine, la ieșirea din sat spre Sorre și Altron. În ambele cazuri, un bec prost apărat de-o placă de tablă ce se mișcă-n vânt nu reușește să lumineze nicăieri. Prin ferestruica de la casa învățătorului, Rosa privea în stradă, nemișcată, tăcută, sperând că zgomotele ce răsunaseră dinspre cimitir n-au fost împușcăturile morții, nevrând să se-ntoarcă fiindcă, așezat la masă, făcea cocoloașe din firimituri de pâine lașul de soț al ei, care-și închipuia că are situația sub control. În clipa aia, o mașină necunoscută, rablagită, s-a oprit sub bec. Un bărbat pe care nu-l mai văzuse nimeni vreodată a deschis ușa și-a dat drumul unui balot. Mașina a pornit, tușind, pe șosea-n jos. Deși balotul era chiar sub bec, era greu de distins ce e, până când Rosa a șoptit l-au ucis, au ucis un copil și și-a pus mâna pe pântec, iar Oriol a venit lângă ea și-a luat-o pe după umeri s-o consoleze, dar ea s-a smuls și-a zis cu glas șoptit, dar energic, nu mă atinge! În piață, Ventureta, îngenuncheată, acoperea cu o mână disperată găurile din cap și din ochiul drept al băiatului ei, conștientă că-n casa lor a intrat nenorocirea și n-o să mai iasă niciodată. Talita cumi, a gândit Oriol. Talita cumi, te rog, și-n sufletul lui furia disperată și perplexă începea să ia locul fricii.

Mașina doamnei Elisenda s-a intersectat cu cea a necunoscuților, care cobora rapid, în drum spre o altă misiune sau spre un pahar de coniac binemeritat. Când Jacinto a oprit în fața casei Gravat, erau cinci minute de când familia Ventura luase trupul din piața întunecată și rece. Nu era nimic ciudat, dar liniștea avea un altfel de sunet, amenințator, de parcă întregul sat asculta murmurul tăcut al apelor reci ale lui Pamano, și de aceea a decis să treacă pe la primărie să înțeleagă ce-nseamnă liniștea aia.

Domnul Valentí Targa, în uniforma impecabilă, bea, înfășurat în aceeași liniște, în compania a trei sau patru necunoscuți în uniforme, și când a văzut-o pe doamna a zis,

camarazi, treceți în sala de ședințe, vin și eu imediat. Camarazii, cu paharele-n în mâini, au trecut în sala de-alături, unde domneau praful și mobilele dărăpănate de nefolosit și Elisenda a scos foc pe nări și-a zis ce s-a-ntâmplat sau ce-o să se-ntâmple. Și Valentí, nu știu la ce te referi. Și ea, l-ați prins pe Ventura?

— Nu.

— Ce-ai făcut?

— Dreptate.

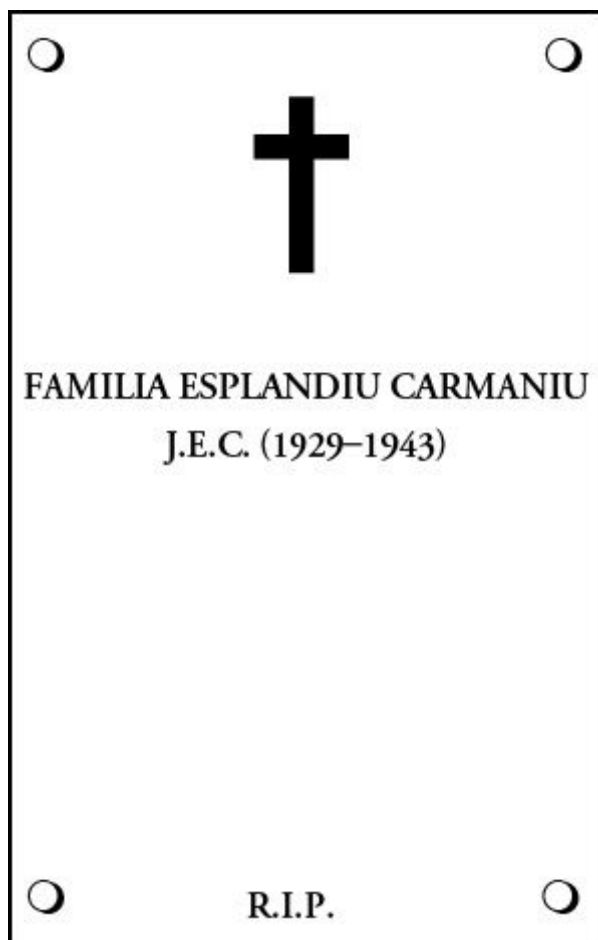
Elisenda-n picioare, calmându-se, a zis nu știu ce ai cu Ventura, dar te asigur că nu face parte din misiunea ta.

— Ce știi tu! Privirea lui Valentí era ușor încețoșată de coniacul cu care se apăra.

— Ai omorât băiatul?

Drept răspuns, Valentí a dat pe gât tot coniacul din pahar dintr-o înghițitură și-a plescăit din limbă. Atunci doamna Elisenda Vilabré i-a zis începând din clipa-asta lucrurile se schimbă un pic între tine și mine, că nu-mi place stilu-ăsta, și i-a mai zis nu știu dacă-ți aduci aminte că mi-am dat cuvântul că n-o să se-ntâmple nimic și tu m-ai asigurat că n-o să se-ntâmple nimic, că vrei doar să dai o lecție satului și-acum se vede că lecția e să omori copii.

— Ei, ei, ei: un copil. Doar unul.

Asta-i cea mai tristă din câte pietre am făcut eu pân-acum. O mie nouă sute douăzeci și nouă liniuță o mie nouă sute patruzeci și trei înseamnă paispe ani. Mai avea nițel și făcea cînșpe. Un criminal nu află iertare de la Dumnezeu. Iară tu, băiatul meu, să-ți aduci mereu aminte de el și când o fi mai senin cerul, dacă eu mi-s deja mort, să-i faci o piatră nouă lui Ventureta. Oricât ai duce-o de greu, nimeni din casa lui Ventureta să nu-ți dea un ban pentru piatra ta. C-o să vină și ziua când cerul va fi mai senin și n-o să fie păcat să scrii pe

pietrele de mormânt numele adevărate, Jaumet. Atunci să scoți desenul ce-ți fac eu acum.

— Și-acum nu putem să-i mai punem nimic?

— Doar Familia Esplandiu, și fără accent¹⁶. Nu vor nimic mai mult. Nu-i lasă să mai pună nimic. Uite ordinul scris. Nici numele lui Joanet, nici măcar în spaniolă. Familia doar. Și crucea.

— Și-n piatra de-adevărat?

— Uite ce-am pregătit.

— Maamă, ce cruce frumoasă!

— Da. O merită.

— Știi ce poți să mai faci, tată? Să-i mai pui ceva. Primarul, dac-atunci n-o fi mort, n-o să-și dea seama. De exemplu, așa:

— Bravo, Jaumet: ai cap bun. Ține minte: o să las desenul pregătit, da' ascuns. Mă bazez pe tine, și când o fi timpu', facem piatra de-a adevărat a lui Ventureta. Știi ceva? O să gravez și-un desen după ștanțele lui Manel Lluís.

— Care?

— Nu știu, ceva ca... Uite, asta.

¹⁶ Scrierea fără accent a cuvântului „familie” indică interdicția limbii catalane în timpul dictaturii franchiste.

- Un guguştiuc.
- Nu. Un porumbel. Un simbol. Dumnezeu!
- Nu plânge, tată, că mă faci şi pe mine să plâng.

PARTEA A TREIA STELE CA NIŞTE SPINI

*...Pulbere de var,
zboară când Dumnezeu şterge praful*
Jordi Pàmias

Cele două canaturi ale uşii se deschid energic. Un grup de cinci bărbaţi serioşi, grotesc costumaţi, intră în Sala Sfânta Clara. Cel din mijlocul grupului, cu eşarfă de ambasador mai lată decât a celorlalţi, se îndreaptă spre doamna în negru. Avocatul Gasull se apleacă şi-i şopteşte ceva la ureche doamnei. Ea-şi înalţă cu aplomb mâna uscată, ambasadorul i-o sărută. Avocatul Gasull e nervos, stă ţepăn, nu prea ştie ce-ar trebui să facă. Ambasadorul vine în faţa lui întrebându-se-n gând ce-o fi, rudă directă de-a doamnei sau ce. Fac schimb de saluturi generice. Doamna în negru percepe, cu neplăcere, flash-urile câtorva fotografi care immortalizează momentul. Unul dintre asistenţi spune că seniorul episcop a sosit şi, desigur, or să-l întâlnească la primirea oficială ulterioară. Ambasadorul perorează despre bucuria şi mândria care ne stăpânesc pe toţi,

În timp ce un asistent îi pune în mână un pahar cu suc de fructe. Femeia în negru dă din cap că da și nu reușește să-și smulgă un zâmbet; e doar grăbită, să se facă odată, să se întâmple înainte să moară. Nepotul privește scena, atent, de lângă fereastră. Cum vede că ambasadorul cere unuia dintre asistenți o țigară, scoate și el una, în sfârșit liniștit.

În timpul ăsta, Marcel Vilabré discută cu atașatul de la ambasadă despre posibilitățile de comerț nule cu Vaticanul în zona sporturilor de iarnă. E foarte simpatic, foarte amabil, cine știe, poate omul ajunge mai târziu ambasador în vreo țară unde să fie nu doar frig, ci și munți.

Ambasadorul o întreabă pe doamnă despre gradul de rudenie cu victima și ea răspunde că, strict vorbind, nu sunt rude directe. Dar, dintotdeauna, ei i-au fost singurii oameni apropiați, unica familie cunoscută pe care-a avut-o. Da, desigur, zice ambasadorul. Se știe, în război se întâmplă multe și-s multe familii distruse, intervine Gasull, ca să dea o mână de ajutor doamnei. Desigur, repetă ambasadorul privind ruda directă sau ce-o fi, singurul pe care-l poate privi-n ochi, ce stresant.

Un bărbat cu păr scurt, rebel, alb, îi scoate, pe unde-au intrat, pe ruși, care sunt polonezi după ce-au schimbat câteva vorbe seci cu ghidul. Câțiva dintre polonezi se răsucesc și-i privesc pe cei din grupul părintelui Rella de parcă ar fi la porțile Treblinkăi și ar spune adio ființelor dragi.

Odată completat grupul, bărbatul tânăr îi conduce pe coridor pe cei salvați de la exterminare. Nu pot înainta prea repede din motiv de varice și fiindcă respectivul coridor este interminabil. Din când în când, un tablou întunecat, prost luminat, probabil de mică valoare, pe care nu îl privește nimeni.

— Varicele anastomotice sunt de tip anevrismal.

— Zică-se cum și-or zice, mă omoară cu zile.

La capătul noului coridor, după un zigzag curios, ghidul îi introduce în camera de gazare, o sală, de data asta bine

luminată, cu prea puține scaune, deja ocupate de polonezii care, se vede, au ajuns înainte pe o rută secretă. În mijloc, pe mese de lemn rustice, de dimensiuni medievale, antipasti pentru invitați.

Ce repede trece timpul când ai vrea ca ziua cu-adevărat glorioasă să dureze viața întreagă. Trecuse ceva timp de când scosese gustările și firimiturile de conversație și brusc, după ce deja se terminase de spus totul, se simt eliberați de portar care deschide ușa pe dinafară (la Vatican toate ușile cu canaturi se deschid cu o solemnitate deosebită) și li se spune că, dacă sunt atât de amabili, să îl urmeze, că are onoarea deosebită să le arate drumul. Atunci rostește ambasadorul fraza ce repede trece timpul când ai vrea ca ziua cu-adevărat glorioasă să dureze viața întreagă.

Doamna nu îi răspunde, fiindcă anxietatea i-a prins plămâni. Se ridică, să ascundă tulburarea care-a cuprins-o odată cu intrarea atât de solemnă a portarului ceremonios, educat, și așteaptă ca restul familiei s-o escorteze și fiul să-i ia brațul. Atât de maiestuoasă, că ambasadorul, în sfârșit, înțelege că dacă-n sala-aia există o autoritate, ea e.

Grupul părintelui Rella intră în bazilică. Părintele Rella îi explică domnului Guardans că doctrina infailibilității Suveranului Pontif în canonizarea unui sfânt este obiect de discuție. Sfântul Toma spune că trebuie să credem cu pioșenie că infailibilitatea însoțește decretul pontifical de canonizare și majoritatea teologilor îl urmează. Dar, potrivit celei mai răspândite opinii, certitudinea infailibilității este de sorginte teologică; nu se regăsește în Sfânta Scriptură, ca atare nu este de credință divină; și n-a fost definită nici de Biserică, prin urmare, nu este de credință ecleziastică.

Ca să nu simtă prea tare singurătatea, a hotărât să-și mute cele câteva lucruri la școală. A transformat camera de

materiale didactice într-o locuință austeră, aproape de călugăr, căci pentru el începuse timpul penitenței pentru lașitatea lui. Un pat simplu într-un colț, un dulap plin de cari și un pupitru descleiat care-i servea drept masă de lucru erau tot ce avea. Scaun trebuia să se ducă să-și ia din clasă, iar frig, la discreție. A terminat de aranjat totul, dar nu era mulțumit, căci se gândea-n fiecare zi, obsedant, la Rosa, la prânz se ducea să ia masa la Marés, iar, la cafea, în tăcere, lua un păhărel de lichior cu Valentí, oamenii-i lăsau singuri la masa autorităților și, cât erau ei doi, în local nu se discuta; doar priviri pe furiș și grabă să plece. Într-o zi Valentí i-a zis că-i pare rău de ce-a pățit cu nevastă-sa, Oriol, drept răspuns, a dat peste cap paharul de lichior. Ca să-i abată gândul de la necaz, Valentí i-a spus am auzit că armata se retrage din zonă, pleacă în Aragon.

— În ciuda atentatelor?

— De-atunci, liniște totală. Deși-n Franța lucrurile merg prost pentru gloriosul Reich.

Oriol n-a zis nimic. Îi era prea greu să gândească.

În aceeași zi, după-masa, Cassià din casa Maria del Nasi, singurul din familie care putea circula, fiindcă nu era-n toate doagele (Josep Mauri fugise, iar Felisa, amărâtă și mută de durere, stătea la bunici, republicani irecuperabili la vârsta lor), a bătut în geamul clasei și i-a făcut semn că are scrisoare. Cei mari repetau încă lista afluenților, cu harta peninsulei agățată pe tablă, cei mici făceau exerciții de scris. A ieșit din clasă, a luat scrisoarea cu inima strânsă din mâna poștașului improvizat și s-a întors în clasă cu gândul să deschidă imediat plicul. N-avea expeditor, dar recunoscuse scrisul Rosei. Ștampilă de Barcelona. L-a pus în buzunar, prefăcându-se c-a și uitat de el în timp ce-l întreba pe Ricard Llates al cărui râu este afluent Alagónul.

N-a putut s-o deschidă până n-au plecat toți copiii și atunci, lângă sobă, a rupt nervos plicul. În caiet, Oriol păstrase și plicul prost desfăcut, alături de scrisoarea foarte scurtă pe care Tina o citise de zeci de ori:

„Oriol, mă simt obligată să-ți comunic că ai o fată și că e sănătoasă. N-o să ți-o aduc niciodată, căci nu vreau să știe că tatăl ei e un fascist și un laș. Să nu încerci să mă cauți sau să să pui pe cineva să mă caute: nu suntem la mătușa ta, ne descurcăm noi, fata mea și cu mine, singure. Nu mă mai supără tusea. Probabil mi-o provocai tu.

Adio pentru totdeauna.”

Ce crud, se gândea Tina. A privit distrată spre doctor Jivago care, cocoțat pe computer, era absorbit în contemplarea peisajului aproape primăvărat, plin de lumină și iluzii, care se zărea prin fereastră. Ce-o fi făcând Arnau, acum? Cu mâinile lipite și ochii dați peste cap, s-o ruga cum noi nu l-am învățat niciodată s-o facă? Sau o cânta? Sau poate-și blestemă zilele că s-a vârat într-un infern din care o să-i fie greu să iasă. Sau nimic din toate astea. Ce dor mi-e de el. S-a gândit la Jordi și a fost nevoită să recunoască, da, și ea ar fi făcut la fel ca Rosa dacă ar fi avut curajul ei.

Cu mâini tremurânde, Oriol a pus scrisoarea la loc în plicul rupt prost și primul impuls a fost să deschidă ușița sobei, s-o ardă. S-a răzgândit însă și a pus-o în buzunar, că-i făcea prea rău. În toaleta școlii, veșnic friguroasă și c-o duhoare acidă care-i străpungea nările, și-a petrecut cinci minute privind-se în oglinda ciobită, încercând să înțeleagă o situație fără ieșire. Erau cincisprezece zile de când Rosa plecase. Nu putuse suporta moartea lui Ventureta. Nu putuse suporta ca bărbatul ei să fie considerat de toți brațul drept al lui Valentí Targa, eminența lui cenușie. Nu putuse suporta ca lumea să spună că învățătorul comisese nefasta crimă de a se folosi de copii ca să le denunțe părinții. Că-i lua în pauza mare și, cu blândețea lui falsă, îi făcea să spună ce voia el. C-a ajuns chiar să știe cine se-ascundea acasă la Llovís. Și nu poți s-acuzi copiii, bieți îngeri, mare lucru că nu mor de frică. N-a putut suporta nici că, două zile la rând, când s-a dus să cumpere pâine, tocmai se terminase când a ajuns ea. Pâinea și discuțiile. Femeile care erau acolo amuțeau în clipa aia sau își aduceau aminte că sunt grăbite și-o lăsau singură, ridicolă, în pitorescul sătuc

Torena, din Vall d'Àssua, nu departe de Sort, în regiunea Pallars Sobirà, cu trei-patru sute de locuitori consemnați (plus douăzeci și unu de trădători roșii separatiști care aleseseră exilul, plus treizeci și trei de morți în timpul cruciadei împotriva marxismului, din care doi ca eroi: tânărul Josep Vilabrú și tatăl lui, Anselm Vilabrú, proprietar al unei jumătăți din pământurile comunei, puși la zid de un detașament de anarhiști la cincisprezece zile după pronunțarea fascistă). Și, deși între culturi se distingeau secara, orzul și grâul pentru consum, la ora când Rosa se ducea să cumpere pâine, nu mai era. Nici n-avea să mai fie. Și din cauza aia a plecat din sat. Și poate și din cauza privirilor tandre ale doamnei Elisenda din casa Gravat către soțul ei.

— O să-mi plătească, o mie.

— Să-ți plătească și-un milion... Nu poți să-i faci tu portretul.

— De ce nu?

— E un asasin.

— E vremea de plecat capul. O să-l ridicăm iar.

— Una e să pleci capul și alta... Nu ți-e greață? Dinspre Sfântul Petru se auziră clopotele de mort. Rosa înțepeni, dar nu se mișcă. Oriol puse paharul cu lapte pe masă, arătă spre pântecul Rosei și insistă, cu glas șoptit, nu vreau să ne omoare ca pe băiețasu-ăla.

— Lașule.

— Da, mi-e frică de moarte.

— Dacă te gândești bine, moartea nu-i atât de rea pe cât pare.

Oriol n-a răspuns, Rosa s-a ridicat și a ieșit din bucătărie. După un timp, Oriol auzi suspine înăbușite venind din dormitor. A dat la o parte paharul cu lapte de parcă i-ar fi venit să vomite și a căzut pe gânduri, privind fix, în gol, dorindu-și să fi fost altfel. A ridicat capul: Rosa ieșea din dormitor aranjată, îmbrăcată într-o rochie sobră.

— Unde te duci?

— La înmormântare.
— Ar fi mai prudent să...
— Profită și du-te să-i faci portretul stăpânului tău.
— Trebuie să plec la Sort, la o întrunire cu învățătorii, a răspuns el, rănit. Dar ea ieșise, nu mai așteptase să-i audă răspunsul. În clipa aia Oriol nu știa că n-o să mai vorbească niciodată cu ea.

Rosa a plecat din Torena în ajunul Crăciunului, când a fost înmormântat Ventureta, când toată lumea era la muncă, când Oriol era la Sort la o întrunire cu învățătorii din văile din jur, convocată de delegatul de la Falange Española, care voia să-i îndemne să se înscrie în bloc în Falange, camarazi. Rosa a plecat ca fugarii, fără să anunțe, știind că duce, în sacoșă și în valiză, toate iluziile și tot ce-ar fi putut fi frumos. A făcut-o fiindcă era o femeie puternică și nu voia să-și trăiască viața copilul ei alături de un fascist. Toată speranța îi era în pântec.

Nu știa prea bine de ce, dar Tina păstra scrisoarea aceea ca pe-o comoară în caiete, căci era o dovadă de cum poate nefericirea să străpungă carcasa oamenilor și să-i anihileze. Rosa avea speranța în pântec, nu ca mine, care-am pierdut-o într-o mănăstire plină de curent.

21

În fața imaginii veneratei Nuestra Señora del Coro, în prezența unei reduse, dar ultraselecte reprezentări a oficialităților și oamenilor de bine (Căpitanul General al Primei Regiuni, aflat zilele acelea la San Sebastián, trei colonei, vechi tovarăși de arme cu nefericitul căpitan Anselm Vilabré, și vreo douăzeci de persoane dintr-acelea care contează și, mai ales, vor conta la Barcelona și la Madrid), în încărcata de istorie și prea împodobita parohie Santa Maria, don Santiago Vilabré Cabestany (din Vilabré-Comelles și Cabestany Roure), vrei să iei pe domnișoara Elisenda Vilabré de soție, la prosperitate și la sărăcie, la sănătate și boală?

— Da, părinte.

— Și tu, Elisenda Vilabré Ramis (din Vilabré de Torena și din Ramis dinspre partea lui Pilar Ramis de Tírvia, jumate târfă, jumate mai bine să nu vorbim, din respect pentru bietul Anselm), splendidă fată pe care, de n-aș fi preot militar, te-aș lua la bani mărunți acum și aici, care la douăzeci și doi de ani ai tăi ai știut să tragi sforile printre refugiații de la San Sebastián, care așteaptă cu nerăbdare să cadă Catalunya în mâinile trupelor franchiste ca să-și recupereze ce le-a răpit violent marasmul roșu, și n-ai pierdut timpul, ți-ai căutat un bărbat nerușinat de bogat și se spune că nici tu nu stai mai rău. Nu știu prea bine ce-a fost cu maică-ta, Pilar Ramis, dar toată lumea vorbește. Îl iei pe don Santiago Vilabré Cabestany (din ramurile Vilabré-Comelles și Cabestany Roure) ca soț și ca sinecură perpetuă, la prosperitate și la sărăcie, la sănătate și boală, la coarne și la indiferență conjugală? Că eu, deși în mine nici strop de poponar, nu m-aș da-n lături să mă căsătoresc cu acest Santiago chiar de m-ar pune capră o dată pe lună, doar pentru averea lui. Spune, fiica mea.

Într-o bancă din rândul douăzeci, Bibiana, care avea darul de a cunoaște sfârșitul întâmplărilor, privea cu teamă ceafa domnului Santiago și a Elisendei și zicea, nu, copilă, zi nu și ia-o la fugă.

— Da, părinte.

În numele Domnului, vă declar soț și soție. Ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă, doar moartea. Viva Franco. Arriba España. San Sebastián 28 de Febrero de 1938. Anul al treilea de la Victorie. Să semnați aici, dedesubt. Amândoi, da. Și martorii, de asemenea. Stați liniștiți, e loc pentru toți. Și acum, aplauze pentru miri. Da, așa, tare. Viva Franco. I viva el ejército español.

Fusese o decizie mult gândită. Iubitul unchi August îi sugerase că e destinată să cunoască averi europene, dar ea acceptase deja că războiul distruge tot, inclusiv visele, și optase pentru Santiago; era cu doar doi ani mai mare, era un tânăr plăcut, foarte bine crescut, cu o anume faimă de

flușturistic, da, dar îndrăgostit nebunește de ea. În plus, avea bunul gust să se numească Vilabré. Și, mai ales, îi amintea de fratele ei Josep, cum și-l amintea în noaptea aia când, în casa Gravat, zicea dacă lucrurile merg prost, plecăm toți dincolo, la San Sebastián, prin Franța, că știu un contrabandist care-o să ne conducă fără probleme și tata asculta gânditor și zicea poate că da, ar trebui să discutăm. Cine e? Ventura, bărbatul Venturei, știe văile și potecile ca nimeni altul. Dar n-au apucat, că trupa de anarhiști din Tremp, după denunțul a trei bestii din sat, a făcut ce-a făcut, un glonț în ceafa tatei și bietul meu Josep stropit cu benzină. Iar Santiago îi aducea aminte, mult, foarte mult, de Josep. De parcă se mărita cu amintirea lui Josep, nu cu Santiago Vilabré i Cabestany (din Vilabré-Comelles și Cabestany Roure).

Ea i-a împărtășit sentimentele și ce-avea de gând să facă după ce se întorc și el și-a ascuns o strâmbătură din nas și-a zis, foarte bine, iubito, dar să ne gândim acum la noi doi, ceea ce însemna hai în pat pentru sfânta consumare a căsătoriei, că mor de dorință să facem sfânta consumare a căsătoriei, cum prescrie Scriptura, și după ce-au făcut sfânta consumare a căsătoriei, Elisenda a insistat, eu vreau cei trei din sat să plătească pentru ce au făcut. Santiago Vilabré și-a scărpinat bărbia și-a zis lucrurile-astea eu... Știi ce? Mai bine ne instalăm la Barcelona, să nu mai fii așa obsedată și o să mergi la Torena din când în când și ea și-a încrucișat brațele și-a zis n-o să mai fie nicio sfântă consumare până nu-mi juri că ne instalăm la Torena, iar el a zis, cum vrei, iubito.

— Ești hotărât să răzbuni moartea tatălui și fratelui meu?

— Sigur. Mai arată-mi sânii-ăia o dată. Vino-aici, minune.

— Nu. Jură-mi.

Au ajuns la o înțelegere: el o să-i indice persoana adecvată, știe pe cineva ideal pentru asta: e din zonă, cunoaște oamenii și are ce trebuie avut când vrei... Hai, descheie-te la cămașă.

— Cine e?

— O cunoștință. Din familia Roia, din Altrona. Mi-a făcut diverse servicii... Mă rog, e expeditiv.

— Unde-l pot găsi?

— La Burgos. Vino-ncoace, bobocel de floare.

A doua zi după căsătorie, după patru sfinte consumări, Elisenda Vilabré Ramis (din Vilabré din Torredembarra și din Ramis dinspre Pilar Ramis de Tírvia, jumate curvă jumate mai bine să nu vorbim, din respect pentru bietul Anselm) a obținut, cu cinci minute de conversație și un plic plin, un permis special și a închiriat un taxi care le-a dus, pe ea și pe Bibiana, la Burgos. De câteva zile începuse să reordoneze energicele învățături ale mamei Venància, căci începuse să înțeleagă că, dacă nu deschizi ochii, lumea e pentru răi, răufăcători, asasini, comuniști, roșii, anarhiști, atei, masoni, evrei și catalaniști. Ca atare, e de făcut o evaluare a preceptelor morale și de negociat care dintre ele pot fi trecute-n rezervă pentru moment. Spovedania dinaintea nunții, în fața părintelui militar căpitan don Fernando de la Hoz Fernández y Roda (cam supărat că părintele colonel Macías fusese ales pentru ceremonie), o luminase deplin, căci bunul om, după ce-și exprimase entuziast credința în figura Sfântului Caudillo care-o să-i ducă la Victoria Finală, a asigurat-o că orice, fiica mea, orice e merit să ajute la anihilarea hoardelor haine, răufăcătoare, asasine, comuniste, roșii, atee, masone, evreiești și catalane separatiste, este plăcut Domnului Nostru, Stăpânul Dreptății, cel care dă Pedepsa Divină, Garantul Sacrei Unități a Spaniei. Gândește-te la figura biblică a lui Goel, niciun teolog, niciun sfânt părinte sau papă nu l-a disprețuit. Pentru mine asta-nseamnă război total roșiilor. În aceste momente, fiica mea... (aici căpitanul don Fernando de la Hoz Fernández y Roda a trebuit să se oprească, să-și șteargă fruntea cu batista și să tragă aer în piept fiindcă, în pofida grilajului despărțitor, era îmbătat de vocea catifelată, de scânteierea din ochii care reflectau flăcăriuța celui Prea Sfânt și-o transformau în pasiune, de mișcarea nevinovată a briliantelor de la cercei și de parfumul atât de senzual că mă înnebunește. Și-a suflat nasul ca să se liniștească și a continuat, în aceste momente, fiica

mea, spun, toate Actele de Dreptate sunt bine privite de Domnul Hristos Rege. Și acum, roagă-te cu mine o Ave Maria. Nu, du-te și roagă-te singură în fața Sfintei Fecioare, fiica mea, încredințează-te Imaculatei, că este patroana armatei terestre. *Ego te absolvo a peccatis tuis et hic et nunc, domina, te moechissare cupio.*

— Amin, a răspuns Elisenda cu devoțiune.

Tot frigul iernii timpurii se adunase pe Paseo del Espolón din Burgos, în pensiunea unde erau cazate, când Bibiana o ajuta să-și pună paltonul și îndrăzne să-i spună fii atentă, copilă, poate-i prea mult pentru tine. Elisendei nu-i ardea însă de sfaturi. A zis, mulțumesc, Bibiana, dar e viața mea, și a ieșit din cameră în micul hol unde o aștepta bărbatul scund, cu ochi de-un albastru gheață, păr negru, de vârstă mijlocie, care, între curios și uimit, i-a întins mâna. Și Bibiana, în timp ce pune la loc hainele date la o parte, gândea, păi, copilule, viața ta e viața mea, încă n-ai înțeles?

— Nu, nu vreau pereți cu urechi, ne plimbăm pe jos, a zis ea când bărbatul cu ochi albaștri îi sugerase c-ar putea merge într-o cafenea unde știu că.

Erau lângă Piața Prim și ceața care urca dinspre Alanzón începea să acopere tot cartierul. Au traversat în tăcere piața. Au trebuit să aștepte să treacă o lungă caravană de camioane ale armatei naționale, încărcate cu piese de artilerie mijlocie, în drum spre o inexorabilă distrugere. Fără să-și scoată mânușile, perechea a aplaudat trei minute și treizeci și două de secunde, ca toți trecătorii surprinși de caravană în mijlocul pieței. Când camionul cu felinar roșu a părăsit piața în drum spre victorii, ea i-a dat de-nțeleș s-o ia spre Piața Libertății, nu de-altceva, dar le e în drum. De-acolo, prin Calle de la Puebla, au ajuns în piațeta San Lesmes și atunci s-a întors spre bărbatul cu ochii de-un albastru gheață și i-a zis tu ai să fii Goelul meu.

— Ce?

Din gura bărbatului cu ochii albastru gheață ieșeau norișori derutați.

Deși era mai în vârstă ca ea, l-a tutuit, să fie clar, chiar din prima clipă, cine dictează.

Apoi i-a dăruit un zâmbet scurt. Din gura bărbatului ieșeau și mai mulți nori derutați. Cu un aer didactic, Elisenda i-a povestit ce s-a întâmplat cu tatăl și cu fratele ei și s-a mirat că nu auzise, iar el i-a răspuns că-s ani de când nu mai stă în Altron. Nu, nu auzise. Teribil, nu? Și ce vrei dumneata să fac eu?

— Să te-angajezi să răzbuni moartea tatălui și fratelui meu.

— Coios! Mormăise, dar i-a părut rău că a zis-o în fața îngerului ăla.

— E vorba de făcut dreptate. Strict dreptate. Dreptatea divină trebuie să cadă peste adevărații vinovați.

Privirea albastru gheață a străbătut femeia atât de atrăgătoare și era cât pe-acți să zică dacă ordoni dumneata, n-o să-mi tremure mâna. Dar a tăcut la timp. A măsurat-o iar de sus până jos, e un frig de-ți îngheață mintea și ea vorbește calmă despre ucis.

— Tu ce aspirație ai? a întrebat ea, didactică.

— Ce să am?

— Vis.

— A... Să curăț lumea de comuniști și separatiști. M-am înscris în Falangă.

— Bun. Eu o să-ți spun cine sunt comuniștii și separatiștii din Torenă.

— Poate cunosc vreunul.

— Joan Bringué din familia Feliçó, Rafael Gassia din familia Misseret și Josep Mauri din familia Maria del Nasi. Și încă alți câțiva, care nu au făcut nimic, dar își râdeau în barbă când mi-au stropit fratele cu benzină.

Au înaintat câțiva pași în tăcere. Frigul scârțâia sub încălțările lor. Brusc, ea s-a oprit și s-a așezat în fața lui. I s-a părut superbă.

— Și de ce-aș face-o?

— O să semnăm un contract. Te aranjezi pe viață.

— Îl cunosc pe Josep Mauri.

— Întâi studiază contractul pe care ți-l fac și pe urmă îmi spui dacă mai cunoști vreunul.

I-a explicat în detaliu, pe un ton aproape mecanic, câți bani o să primească pentru o execuție și ce situație avantajoasă o să aibă tot restul vieții. Și ce relație o să fie din clipa aia între ei doi. Dacă-mi spui da, îți jur c-o să respect înțelegerea până la moarte.

— Când o s-ajungă armata, or să fugă ca iepurii.

— Sau nu. Ei nu știu că-s decisă să fac orice. A tras în piept aer înghețat și-a zis: Oricum, sper să-i prinzi înainte să fugă.

Omul a stat pe gânduri câteva secunde. Calcula câștigurile, evalua condițiile.

— Și dacă îi lichidează soldații înainte s-ajung eu?

— Sub nicio formă. Vreau să-i pedepsesc eu. Pedepsa să fie personală. A mea. A Goelului meu. Dacă-i pedepsești tu, e ca și cum aș face-o eu. Dacă o face altul, nu iei niciun ban.

— Înțeleg. Dar cum...

— De cum, mă ocup eu. Tu trebuie să te duci la Torena imediat ce poți și să mă informezi. Eu o să vin când o să decid că-i momentul. Trebuie pregătit minuțios totul.

— De exemplu?

— Tu să te remarci pe front. Și-o să te fac primar în Torena.

— Tu? Pauză rece. Dumneata?

— Poți să-mi spui tu. Accepți să fii Goelul meu?

— Dacă respecti înțelegerea de care mi-ai spus... Încă sovăielnic, de parcă și-ar fi luat o greutate de pe umeri:

— Ce-nseamnă Goel?

— Figură biblică, răzbunătorul sângelui vărsat. Accepți?

— Dacă-nțelegerea pe care-o semnez e aia de care mi-ai spus, mi se pare bine. Dar...

A privit-o-n ochi. Ea i-a-nfruntat privirea.

— Dar ce.

— Accept c-o condiție.

— Care.

— Să ne-o tragem.

— Ce-nseamnă să ne-o tragem?

El i-a spus că înseamnă consumarea căsătoriei, da-n cazul-ăsta fără căsătorie. Consumare. Cordeală. Moechissare. Acum. Știu un loc unde putem să stăm cât e nevoie. Te fac să vezi cerul.

Ea s-a oprit și l-a măsurat de sus până jos. Cerul. Câteva clipe bărbatului i-a fost teamă că tot, slujba-chilipir din Torena, banii, cordeala se duc pe apa sâmbetei, tot, fiindcă a vrut să-ntindă prea mult și prea repede coarda. Dar, împotriva oricărei prudențe, ea a zis că-i drept, că dacă el îi face anumite lucruri, în contrapartidă... Și a tăcut, căci trecea prin fața lor un cuplu de vârstă mijlocie și nu voia să aibă necazuri, auzise că unora din Calella li se atrăsese atenția cu asprime că, se pare, în Burgos nu se putea vorbi catalana pe stradă sau în locuri publice. Când au fost iarăși singuri la intrarea în San Lesmes, ea i-a zâmbit, i-a pus pe obraz o mână înmănușată și i-a zis, de acord, dar chiar acum, că-s grăbită.

În drum spre locul știut de el, ea-i explicase că o să discute cu unul dintre aghiotanții generalului Antonio Sagardía Ramos ca, a doua zi chiar, să-l includă în Statul Major al Diviziei 62 din Corpul de Armată din Navarra, pe punctul să intre în Catalonia prin Pallars, pe sergentul, cum te cheamă pe numele mic?

— Valentí.

Valentí Targa, fiu al Altronului, fost contrabandist, viitor asasin sinistru, excelent cunoscător al zonei și al locuitorilor ei, patriot incoruptibil, falangist, animat de dorința de-a face să intre în devertebrata Catalonia, indiferent prin ce mijloace, lumina, ordinea, legea, religia. El i-a răspuns uluit că se miră că o fată de douăzeci și câți?

— Douăzeci și doi.

Că o femeie de douăzeci și doi de ani e în stare să organizeze lucrurile de-așa natură, cu-atâta precizie. Nu, te rog, nu-ți scoate cerceii.

A fost o cordeală dominată de gâfâielile bărbatului care nu-și revenea din mirare de ce noroc îi picase-n brațe, poate cu

speranța nebună că asta o să-i facă amanți pe vecie. Dar cum și-a vărsat el neliniștea în trupul ei, Elisenda s-a ridicat și, goală, zveltă, i s-a așezat în față, el gâfâind încă, și i-a zis, foarte bine, asta ți-a fost condiția. Dar nu mă mai atingi niciodată. Țsta mi-e prețul.

Carmencita. După un drum de întoarcere mut, în care Bibiana înțelesese că fata pune la cale ceva foarte grav și știa că n-o s-o poată opri, Elisenda Vilabré Ramis (din Vilabré din Torenă și din Ramis dinspre Pilar Ramis de Tírvia, jumate curvă jumate mai bine să nu vorbim, din respect pentru bietul Anselm) a trebuit să afle că o cheama Carmencita, că o înlocuise eficient în timpul absenței ei și că folosea un parfum greșos.

— Nici nu te-ascunzi, i-a zis bărbatului ei, uluită.

— De ce? Tot ai fi aflat. Nu pot să rezist mai mult de-o zi fără să fac amor, să știi, iubire.

Elisenda a lăsat jos valiza, timp în care Carmencita, confuză, și-a pus fusta pe ea și a ieșit, desculță, să-și termine îmbrăcatul pe palier.

— Mâine va trebui să-mi semnezi niște acte.

— Nu există divorț. Ești la curent?

— Nu. E vorba de testamente. Ce-am discutat.

— Aaa. Foarte bine. Santiago s-a așezat pe fotoliul de-alături: Deci nu ești supărată?

Ea n-a răspuns. Nici nu l-a privit. Probabil începeau cei treisprezece ani de indiferență. El insistase:

— Păi... dacă nu ești supărată... am putea încerca...

L-a privit, o privire venind de departe, dinspre hârtii semnate, dinspre Goelul ei și trupul lui tare și înnegrit, și n-a zis nimic. El a insistat:

— Țăă... am putea încerca... amândouă, tu, ea și eu. O să ne distrăm... Cu sclipiri în ochi: Ai făcut-o vreodată?

Doar femeile din casa Ventura, Manel Carmaniu, văr primar al Venturei, niște rude Esplandiu din Altron, cu cutele feței încărcate de ură mută, femeile Misseret, curajoase acum că, după moartea lui Rafael, nu mai aveau ce pierde, Felisa din familia Maria del Nasi, cu omul fugit nu știa unde, și Cassià Mauri, cumnatu-său cu mintea împrăștiată, o verișoară Bringué Feliçó și părintele Aureli Bagà, care nu știa încotro să privească și-și spunea-n gând, Dumnezeuul meu, când s-or sfârși toate astea. Plus Pere Serrallac, groparul satelor de pe versantul apusean și, de câțva timp, negustor, că-și deschisese o afacere cu lespezi, pietre de mormânt, sculpturi industriale, țiglă, gresie, deocamdată nu prea profitabilă, prea multe hârtii și puțin câștig. Cine-ar fi zis c-o să m-apuc de afaceri, eu, care mi-am petrecut viața predicând evanghelia frăției universale. Doar doisprezece oameni l-au condus pe Ventura, mort de-un glonț în ochi. Mulți din sat șopteau că și ei s-ar fi dus, dar nu voiau să treacă prin fața oamenilor lui Targa, patru, proțăpiți la cotitura drumului, în uniforme de falangist, nu interziceau nimănui trecerea, dar sfredeleau cu privirea sufletul oricui se apropia de cimitir, notându-și în minte numele și chipul, în timp ce Valentí Targa era la Sort, la Tremp sau la Lleida explicând ce se-ntâmplase de fapt, să nu se ia-n seamă tot felul de trâncăneli. Că Dumnezeu, de există, are să-i bată, blestemații. Unii stăteau în casă, ascultând vântul și spunându-și în fond o merită, cu toate că Ventura nu e anarhist, nici... Ceva o fi făcut el; cu ce trecut are, dă-ți seama. Ce trecut? Ei, contrabandă. Ca tine. Da, dar el începuse mult mai de mult; vulpe bătrână. Sigur. Păcat, că era un copil, da' să vezi acum cum or să stea toți dreptți. Aici ai dreptate. Le-au ieșit fumurile din cap. Bibiana de la casa Gravat zice că doamna Elisenda e-n pat, c-o durere grozavă de cap. Săraca femeie. Săraca? Aș vrea eu să fiu ca ea de sărac. Eu am auzit că nu e aici, c-a plecat ieri la Barcelona. Stă aci, lângă piață, da' niciodată nu știm unde e.

— Nu-nțeleg de ce dracu-l îngroapă cu popă.

— Omule...

— Nu, nu... Părintele-ar fi trebuit să refuze. Ventura e un păgân.

— Ascultă, poate mai bine...

— Una-i taică-su și-alta băiatu', sau femeia.

— Nu, nu. Eu consider că... Dacă-mi vine o dată, mă duc și-l denunț, ascultă la mine.

Părintele a ținut toată slujba în latină și niciunui dintre cei prezenți nu i-a trecut prin cap să-i ceară o ceremonie mai lungă, căci n-aveau gând decât pentru durerea lor, atâta durere, că-mi sfâșie inima. Înainte ca femeile inimoase și puținii bărbați curajoși să plece din cimitir spre viețile lor amărâte, Pere Serrallac s-a apropiat de Ventura, cu ochii ei tăioși ca diamantul, și i-a spus la ureche fac o cruce de piatră pentru băiatul tău; pe banii mei. Și când aici o să se poată iar respira, o să și-o aibă, dar din partea casei. Și ea i-a răspuns, fără să îl privească, Dumnezeu să te răsplătească, Serrallac, și a plecat și ea spre viața ei amară, spre reclamația la garda civilă, spre acuzarea lui Valentí Targa, spre lungile așteptări pe o bancă de lemn în cazarmă, spre rezultatele minuțioaselor cercetări ale poliției care ajungeau la concluzia că băiatul fusese nefericita victimă a unui răufăcător din ăia care se-ascund prin păduri și gata cu acuzele pe nedrept la adresa oamenilor cu care ai socoteli de-ncheiat. De ce crezi că vi s-a interzis dumitale și familiei dumitale să lipsiți din sat fără permis?

— Că domnul Valentí îl urăște pe bărbatul meu. Pentru Malavella.

— Vrei s-ajungi la-nchisoare pentru calomnie?

Și Ventura nu știa încotro s-o mai ia să reclame, poate numai la Dumnezeu; de-aia a luat statueta Sfântului Ambrozie, că-i venise rândul s-o țină acasă, s-a dus la biserică și a lăsat-o afară, în fața ușii. Poate că sfântul n-avea nicio vină, dar Domnul atotputernic, da. S-a închinat și din clipa-aia n-a mai vorbit cu el niciodată.

Serrallac, după ce a acoperit groapa și a bătut cu lopata pământul, cum știa că e singur, a scormonit într-o găletușă

veche de lângă zid și a scos câteva panseluțe, cu galben, culoarea vieții, și albastru intens, a cerului, și le-a sădit în pământul răscolit proaspăt, știind că domnului Valenți, dacă i-ar fi atras atenția în legătură cu-această nepotrivită manifestare florală, avea să-i spună, eu mi-s toată ziua-n atelier, nu știu dacă mă înțelegeți. Dar n-a putut evita o tresărire de panică în clipa când a auzit că poarta ruginită se deschide și nu din cauza vântului. S-a ridicat și s-a trezit în față cu soția învățătorului care, în loc să-l acuze că face apologia terorii cu panseluțe galben-albastre, aducea un buchețel de flori de pădure, smulse în grabă, dar delicat aranjate. După fața ei, se vedea că și ea crezuse c-o să fie singură. S-a lăsat jos lângă mormânt spunând în gând Ventureta, n-am venit mai-nainte, că femeile curajoase care te-au adus azi aici nu m-ar fi privit cu ochi buni. Dar îți las florile astea și iartă-mă, iartă-mă, iartă-mă.

— Paisprezece ani, a zis Serrallac, acuzator.

— O crimă.

— Dumneata spui asta?

— Plec din sat, a zis ea.

— Și soțul?

Dar ea se și ridicase, gata să plece. L-a privit și i-a zis mulțumesc că i-ai pus panseluțele-astea frumoase.

În clipa aia i-a venit o idee, a umblat în geantă și a scos o bancnotă.

— Te rog... cât ajung banii ăștia, să nu-i lipsească florile.

Serrallac i-a refuzat însă banii c-un gest grăbit și a asigurat-o că n-o să-i lipsească băiatului florile. Ea a schițat ceva ce de departe putea să pară un zâmbet și a zis ești un om bun. Și și-a pus mâna pe pântecul umflat, de parcă ar fi fost un preot venerabil.

— Unde pleci?

— Nu trebuie să știe nimeni. Nu-s iubită aici.

— N-au contra dumitale nimic. Bănuiesc.

— Cine știe... Brusc, îndreptă spre el degetul: Aș putea să intru-n legătură cu dumneata, în caz c-o să am nevoie?

— Poți să-mi scrii la atelier. Mai bine. Scrisoare comercială.

Din fundul buzunarului apărură tot felul de hârtioare mototolite, murdare. Portretul lui Bakunin cu primele fraze din *Dieu et l'État* pe verso, ca o rugăciune înflăcărată, traduse în esperanto, un calendar vechi, o fotografie cu băiatul și nevasta lui și o mulțime de avize de livrare mototolite. Cu degetele lui umflate de-atâta piatră, a scotocit delicat prin avize, până a ieșit la iveală o carte de vizită. I-a întins-o fără o vorbă Rosei. Ea i-a mulțumit cu un semn și a luat-o spre poartă. Pere Serrallac o urmărea cu privirea. Atunci a văzut în fața intrării în cimitir taxiul lui Evarist din Rialb, cu o valiză mare deasupra, și i-a urat în gând drum bun soției învățătorului, care pleca fără să apuce să-și înmoaie picioarele în Pamano.

23

Infailibilitatea pontificală în materie de canonizări este un adevăr de sorginte teologică, nu divină, nici ecleziastică.

— Și-asta ce-nseamnă?

— Înseamnă, stimată doamnă, că nu este amintită în Sfânta Scriptură, nici Codul de Drept Canonic nu-i stipulează esența. Se stabilește, în schimb, în practică. Puse ceașca de ceai exact unde, cu o săptămână în urmă, o pusese Tina Bros și făcu o glumă. Știm toți spiritul eminamente reglementar al Codului Bisericii.

Căută complicitatea pupilelor moarte ale femeii din fața lui. Dar nici femeia, nici, cu atât mai puțin, pupilele ei n-au reacționat. Dimpotrivă, doamna Elisenda s-a întors ușor și, trecând peste forme, a zis explică-mi, Romà, și avocatul Gasull i-a spus, din câte înțeleg eu, dacă Sfântul Părinte consideră că probele oferite de postulatorul cauzei sunt suficiente, poate acționa. Către ilustrul cleric:

— Așa e, nu?

— Exact, mulțumesc. Sau, mai bine zis, aproximativ.

— A existat un al doilea miracol.

— Sigur, doamnă. Problema e că la Sfânta Congregație se spune că poate e mai bine de așteptat un an-doi.

— Sub nicio formă.

Clericul scoase din mapa cu documente un pachet de țigări și-l privi întrebător pe Gasull. Acesta a dat îngrozit din cap, nu, și omul a trebuit să pună la loc pachetul. Privind, resemnat, în jur. Pictură scumpă, mobile nobile, aer curat, liniște elegantă.

— Trebuie spus că primul postulator, părintele Bagà...

— Fostul preot al satului, zise ea înclinându-se spre Gasull.

— ...și la fel monseniorul August Vilabré, unchiul dumneavoastră... au lucrat cu mare precizie și meticulozitate. Mai ales unchiul dumneavoastră.

— Era un om deosebit de atent la detalii, admise ea. Și continuă să privească în față.

— Dumneavoastră sunteți credincioasă?

O mie nouă sute șaptezeci și cinci. Tina Bros și Jordi Bofill, în trenul care-i ducea în Europa să respire, își puneau în comun toți banii pe care-i aveau și ajungeau la concluzia că, la Paris, nu le-ajung nici pentru pensune. S-au sărutat să confirme. Cu cinci ani în urmă luaseră același tren, dar s-au oprit la jumătatea drumului, căci destinația lor era Taizé, cu o lumânare în mână și cu credința în comuniunea ecumenică în cap și pe buze. Au cunoscut acolo excepționali prieteni pe viață, din toate părțile lumii, pe care nu i-au mai văzut niciodată, căci, deși juri prietenie eternă, cum ei trăiesc la Cairo, la Helsinki sau la Ljubljana, iar tu la Barcelona, contactele devin imposibile și-ntotdeauna se impune până la urmă plictisitorul zi de zi. O mie nouă sute șaptezeci și cinci. În dreptul Lyonului, au început să vorbească despre Taizé, despre consiliul tinerilor și despre cât de departe a rămas totul, ți-aduci-aminte de fata arabă, ce s-o fi-ntâmplat cu ea? A, da, cum o chema. Și băiatu-ăla semialbinos. Din Suedia. Nu, cred că era din Finlanda. Da, cred că da. Doamne, ce nume ciudat, da. Eram foarte tineri și credeam tot. Da. Consiliul tinerilor, imaginează-ți! După Lyon, ținându-se de

mână, privind peisajul străbătut de Rhône, și-au spus eu, Tina, eu, Jordi, oameni liberi, hotărâm în deplină libertate și în deplină cunoaștere să abjurăm orice fel de credință religioasă pe care vreodată în viață am putut-o trăi. Fiindcă suntem femei/bărbați liberi. Ce ușurare, Jordi. O, pentru mine, într-adevăr... Cum deja mă depărtasem firesc. Ar trebui să facem un document. Ei, nu trebuie. Dar, de-acum, ce ușurare. Și Jordi a zis acel ceva atât de frumos să fii om bun nu înseamnă să mergi la missă, înseamnă să fii credincios celuiilalt și cinstit. Ți promit c-o să-ți fiu credincios toată viața, și, în împrejurimile Lyonului, în drum spre Paris, Tina a fost mândră de bărbatul ei.

— Nu, părinte. Nu sunt credincioasă.

Dar am un băiat călugăr benedictin.

— Și de ce vreți să vă spovediți?

— Nu-i chiar asta. Vreau să vă cer un sfat și vreau să fie sub taina spovedaniei.

— Fiica mea, taina spovedaniei... Mă rog, n-are importanță: spuneți și, dacă vă pot ajuta, o s-o fac. Și nimic din ce-mi spuneți n-o să iasă de-aici.

— Jurați?

— Cum vreți să jur așa ceva, pentru Dumnezeu?

— Da, văd un inconvenient și, de aceea, am recomandat amânarea cauzei Venerabilului Fontelles.

— Ce inconvenient? Tăcere, ruptă de doamna Elisenda: Spuneți. Deschis.

— Mmm, că dumneavoastră sunteți ultimul martor în viața al morții lui.

— Câți martiri și câte martire, interveni avocatul Gasull, ce n-ar fi dat, mă rog, așa vine vorba, s-o aibă ca martor. Câți! Câte!

— Neîndoielnic. Dar...

Doamna Elisenda s-a aplecat spre Gasull, el a făcut același gest, ca să se-apropie și s-a emoționat, căci de mult timp ea nu mai accepta asemenea confidențe. Parfumul de tuberoză,

Gasull nu-l mai simțise de mult. Era cât pe-acți să-i dea un sărut. Un sărut pe pupilele moarte.

— Oferă bani, a șoptit ea, în loc de sărut.

— Poate fi contraproductiv.

— Nu pentru omul din fața noastră. Oferă-i bani grei.

— Câți?

— Eu să știu? Asta e treaba ta.

Au zâmbit amândoi și avocatul Gasull a explicat că nu mai pot aștepta, candidatul Fontelles trebuie să intre în procesul din martie, cum li se promisese la Vatican. Și-a spus suma exorbitantă. Cu voce tare.

— Ca să fie beatificat, un om trebuie să fi exercitat anumite virtuți în grad eroic. Așa se spune, nu?

— Unde vreți să ajungeți?

— Imaginați-vă că Biserica e pe punctul de a beatifica un necredincios.

— E o ipoteză absurdă.

— Nu. E realitate.

În întunericul confesionalului, preotul se mișcă stingherit pe scaun. Lăsa cuvintele să dispară, urmărite de scurtul lor ecou, în vreunul din colțurile întunecate ale imensei nave a catedralei. Și, când nu mai rămăsese nicio urmă din ele, continuă:

— Și tu cum știi... Cum știți dumneavoastră că așa stau lucrurile?

— Cred că nu vă pot spune. Ce mă sfătuiți să fac? Sparg petrecerea sau ignor fericiții și sfinții?

— Fiica mea... Ce-mi spui dumneata este atât de ireal...

— Deci papa se poate înșela.

— Vezi tu, fiica mea, infailibilitatea papei în materie de canonizări nu este confirmată de niciun text din Scriptură.

— Și asta ce înseamnă?

— Că nu e un adevăr de credință divină. Nici măcar de credință ecleziastică, căci Biserica nu a elaborat o doctrină în această problemă.

— Deci papa se poate înșela și nu se-ntâmplă nimic.

— Eu n-aș spune așa.

— M-am documentat zilele-astea: există sfinți care-au fost de-a dreptul canalii.

— Fiica mea, fii amabilă și controlează-ți limbajul.

— Sfântul Chiril al Alexandriei. Sfântul Ștefan al Ungariei. Sfântul Ferdinand al Castiliei, Josemaría Escrivá, Sfântul Vicent Ferrer, Sfântul Pavel... Toți au fost oameni violenți sau ahtiați de putere, onoruri și bogății.

— Refuz să mai discut pe tonul ăsta.

— Perfect. Nimic nou. Denunț una dintre apropiatele beatificări?

— De ce ar trebui denunțată?

— Fiindcă vor să facă Fericit un domn care nu credea nici în Dumnezeu, nici în Biserică. Spun că a murit ca un martir.

— Frumoasă moarte...

— M-ați înțeles bine, părinte. Nu credea nici în Dumnezeu, nici în cer, nici în ispășire, nici în comuniunea sfinților, nici în autoritatea Sfintei Mame Biserici. Nici în sfinți, nici în infernuri.

Au tăcut amândoi. De parcă-și măsurau forțele. Tina a subliniat și mai mult cele spuse:

— A fost un erou, dar n-a avut nimic dintr-un martir al Bisericii.

— Dar de ce-mi ceri mie părerea, fiica mea?

— Fiindcă vreau să împiedic asta.

— De ce, dacă nu crezi în nimic din ce-ai spus?

— Fiindcă omul respectiv nu merită să-i fie memoria atât de falsificată.

Tăcere. Întuneric în confesional. Atât a durat, încât Tina, câteva clipe, crezuse că părintele a fugit cu umerii încărcăți de dubii. A avut chiar timp să-și recunoască sieși că se încăpățâna în problema aia fiindcă sunt supărată pe Biserică, mi-a răpit copilul fără să-mi ceară părerea, pe-ascuns, pe-ntuneric, mie, care nu cred nici în Dumnezeu, nici în comuniunea sfinților, nici în transsubstanțiere, ca Oriol Fontelles, machisardul pe care vor să-l deghizeze în Fericit.

— Sfatul meu este să nu te-amesteci, a zis, după ani, c-un glas sec.

— Mulțumesc, părinte.

— Lasă-i pe credincioși să rezolve treburile credincioșilor.

— Tocmai asta e, prietenul meu nu credea.

— Am zis să nu te-amesteci. Voiai un sfat, nu?

Părintele F. Rella, citi ea pe plăcuța de pe confesional. Părintele Rella mă sfătuiește să nu mă amestec, își spunea Tina-n gând ieșind din catedrală, orbită de strălucirea rece și indecisă a după-amiezei. O durea capul. Drumul de întoarcere până la Sort a trebuit să-l facă cu lanțuri, fiindcă pasul Cantó era albit de zăpadă. Se întunecase bine când parca în fața casei și era doar cinci și ceva. S-a uitat în sus, spre ferestre, și și-a zis Jordi n-a venit încă. Când înclua mașina, s-a apropiat de ea un bărbat înalt, slab, cu figură de om înfrigurat, deși purta o scurtă groasă, și a întrebat-o, scoțând un nor de aburi, dacă ea e Tina, învățătoarea.

— Da. Ce doriți?

— Putem vorbi înăuntru?

— Despre ce este vorba?

— E important.

— Dar despre ce este vorba?

A făcut Jordi un accident. Arnau a căzut la hora tertia într-o prăpastie; s-a urcat luri Andreievici într-un pom și nu știe să coboare. Nu, mama...

— Despre Oriol Fontelles.

— Poftim?

— Oriol Fontelles. Putem urca la dumneavoastră?

— Nu. Ce doriți?

— Am înțeles că aveți documente care nu vă aparțin și...

— Eu? Aș putea ști cum de știți dumneavoastră?

— ...și mă ofer să le fac s-ajungă la destinatar.

— Îl cunoașteți pe destinatar?

— Da. Fiica lui.

— Mi s-a spus că n-are nicio fiică.

— Aș putea să văd hârtiile?

Tina s-a îndreptat spre ușa blocului ei. Ajunsă acolo, s-a întors spre bărbatul cu chipul înfrigurat, care-o urmăsea:

— Nu. Și spuneți-i doamnei Elisenda să nu mă mai deranjeze, că n-o să-i dau hârtiile niciodată.

— Care doamnă Elisenda?

— La revedere.

A intrat și a încuiat ușa cu cheia. A urcat scările cu umerii apăsăți de neliniște. Ajunsă în casă, a tras zăvorul și l-a privit pe Iuri Andreevici care medita-n tihnă în fotoliul lui Jordi. Deși-i era foame, că nu mâncase nimic la prânz, s-a așezat la computer, decisă să termine transcrierea caietelor lui Oriol Fontelles, căci nu știa cum, nici de ce, dar se părea că decum înainte trebuia să fie cu ochii-n patru. L-a auzit, în spatele ei, pe Iuri Andreevici, deranjat în binemeritata-i odihnă, căscând cu poftă, și l-a invidiat.

24

A luat hotărârea în a doua ședință de pictură. Chip dur, ochi albastru gheață trezind neliniște, primarul Targa, așezat la biroul lui, privind spre pictor de parcă ar fi vrut să-i descifreze secretele.

— Marii oameni sunt mai mult pictați, nu fotografiați, a stabilit.

— Da.

— Să-ți iasă mai bine decât al lui madam Vilabré. Al doilea decret.

— Fiecare portret e altfel. Dumneata, însă, nu te mișca.

— N-ai tu dreptul să-mi spui ce să fac.

Oriol a aruncat pensula în vasul cu esență de terebentină, s-a șters pe mâini cu cârpa și a oftat. Cu o iritare pe care nu și-o știa nici el, a zis aici eu comand, dumneata, dacă nu-ți place, caută-ți altul. Era pasul necesar. Fără el, imposibil de imaginat restul.

Tăcere. Perplexitate în ochii lui Valentí Targa. Până s-a hotărât să pufnească în răs, stricând poziția, alungând tensiunea, și a zis, ai dreptate, camarade, ai dreptate. E ca atunci când te duci la doctor. Și și-a lipit încheieturile mâinilor ca s-arate că e prizonier în mâinile artistului. El era doar marele bărbat.

Atunci i-a venit în cap, parcă o consecință logică a primei revolte. Sigur, se gândea la Ventureta. Dar și la Rosa și la fiica pe care n-avea s-o cunoască. Și la Ventura mama, cu care se-ntâlnise după-masă la marginea satului. De fapt, îi întâlnise privirea plină de perplexitate și de dispreț, plină de de ce, de cât de infam ești, învățătorule. Și când el era gata să-i spună nu-i așa cum se zice, n-am nimic de-a face cu, ea lăsase găleata în mijlocul drumului și o luase spre casă, tremurând de durere, iar Oriol s-a simțit atât de mizerabil, că frica a început să fie împinsă în spate de sentimente mai presante. Și acum, în fața marelui bărbat, își dăduse seama că cine ține hăturile în mână ține hăturile. Că, dacă e în stare să țină hăturile, n-are a se teme de nimic. Sau aproape de nimic. A răspuns cu un zâmbet condescendent la râsul primarului și a luat iar pensula. Dar nu mai era același Oriol. A observat imediat, în tușele sigure cu care a trasat cele cinci săgeți falangiste pe buzunarul cămășii albastre a lui Valentí Targa. Totul e să ai inițiativa. Cred. Mă rog, presupun. Și să nu te gândești la moarte.

La Torena, eventual, se auzea doar un muget de vacă, un plâns de copil izbucnit din senin, scârțâitul de lemn obosit al căruței ce vine de la câmp când se-ntunecă sau răsuflarea astmatică a Elvirei Lluís, așezată în banca întâi, învățând tabla înmulțirii cu nouă cu liniștea celor ce nu știu că mai au puțin de trăit, privindu-l cu ochi mari, disperați care, ei, da, știau că nu-i sigur că-n viață există timp pentru tot. Pe strada Fontanella din Barcelona îi ajungeau însă concomitent un claxon insistent de bicicletă, tusea unui camion cu gheață care scuipa un fum imposibil, pocnetul vesel al ușilor de troleu

deschise și-nchise în fața lui și fluieratul imperios al polițistului care, ceva mai încolo, spre Piața Catalonia, dirija un șir de taxiuri cu motor răgușit. Dar el nu scăpa din ochi intrarea în clădire, prefăcându-se că așteaptă troleul, privind în sus și-n jos, să nu cumva să-l urmărească cineva și să-și dea seama că el urmărește pe cineva. Când a ieșit din magazin Valentí Targa, vârându-și un pachetel în buzunar, privind în stânga și-n dreapta, așteptând parcă o ambuscadă sau căutându-l parcă pe el sau pur și simplu privind în stânga și-n dreapta, Oriol s-a pus în mișcare pe celălalt trotuar, ceva mai în urma lui. Dar imediat, de frică să nu-l piardă, a traversat strada în slalom printre niște taxiuri lente. Și-a tras bine peste ochi cozorocul șepcii și s-a așezat în spatele viitoarei lui victime. A trecut, fără să o privească, pe lângă motocicletă tuberculoasă ce-l adusese de la Torena într-un periplu nocturn, înghețat, interminabil, de parcă dădea astfel asigurări cui îl spiona că n-are nicio legătură cu motocicletă acuzatoare, nici cu planul nebun decis în clipa când domnul Valentí, într-o pauză dintr-una din ședințele de pictură, când el îi zisese că luni e sărbătoare și putem avansa cu portretul, răspunsese cu însuflețire că nu, că luni profit să mă duc la Barcelona (și coborâse vocea, de parcă ar fi fost spionați de cineva), să mă-ntâlnesc c-un bobocel de floare care mă-nnebunește. Valentí Targa dăduse din cap în fața tabloului, distrat, cu privirea pierdută, neinteresat parcă de portretul lui sau poate cu gândul la bobocelul de floare.

— Așa ar trebui să faci și tu, hotărâse după câțva timp, indicându-i cu degetul inima. Te-a lăsat baltă? Distrează-te, caută-ți o muiere să-ți ia mințile.

— Poate ai dumneata dreptate, zisese apucând pensula ca să gândească mai bine. De ce nu te-așezi, să mai avansăm puțin?

Cât picta glorioasa cămașă albastră, se gândea că Targa luni pleacă singur la Barcelona și n-o să știe nimeni c-o să-și petreacă ziua pe drum ca să se culce c-un bobocel de floare. Atunci s-a pus cu-adevărat să rumege ce și cum și să asude de frică și admirație pentru asemenea gânduri.

Doar noaptea, când și-a amintit de privirea strălucitoare a lui Valentí, i-a apărut cum. Poate într-adevăr l-ar putea prinde cu garda jos. Dacă nu altceva, măcar fără tipul cu părul creț și fără cel cu mustața subțire, lipiți de el ca niște căpușe. Ca să fiu cinstit, fata mea, și ți-am spus, asta vreau în hârtiile astea, nu pricepeam cum de era-n stare omu-ăla să facă opt ore pe drum pentru o, mă rog, pentru un, să se-ntâlnească cu o femeie. Să nu mi-o iei în nume de rău. Dar făcusem atâtea nopți albe cu gândul la Ventureta, la privirea tăcută a mamei Ventura, la reproșul mut a jumătate de sat, la aplauzele necăutate ale câtorva inși, la frica de toți și, mai ales, la disprețul mamei tale și la tine, fiica pe care n-o cunosc, fiindcă m-am purtat ca un laș... Atunci, când terminam de pictat umbrele cămășii albastre de falangist, cu ochii holbați de descoperirea mea, am hotărât că singurul mod de a nu fi laș e să nu te gândești la moarte decât ca la un pas. Nu că te-ar face curajos, dar ajută. Atunci am urzit un plan perfect. Ei, mi se părea perfect.

La trei dimineța, după ce trecuse pe la primărie să rechiziționeze Browningul pe care domnul Valentí îl ținea în sertarul al treilea, după ce și-a făcut cât de cât idee de cum urma să funcționeze unealta și după ce verificase că-s gloanțe în încărcător, a ieșit din Torena târând fără zgomot motocicleta, simțind asupra lui privirile neîncrezătoare ale întregului sat, ce-l acuzau și acum că-i un laș și că încearcă să ceară iertare printr-un act nebunesc. Primul kilometru de drum l-a făcut cu motorul oprit și fără lumini, rugându-se să nu-i dea prin cap vreunei patrule a gărzii civile să-și facă rondul pe-acolo. Deși cu mânuși, îi înghețaseră mâinile înainte s-ajungă la Sort și mai avea încă patru-cinci ore de drum.

I-o fi cumpărat un stilou, s-a gândit, cinci pași în urma domnului Valentí. A trebuit, îngrozit, să-și ducă batista la față, chipurile să-și sufle nasul, căci Valentí Targa se-ntorsese brusc, de parcă privirea celuiilalt i-ar fi ars ceafa. Se blestemă că se hazardase în halul ăsta. A făcut semn, a oprit un taxi, a

zis iertare, voiam doar să-ntreb pe unde s-o iau s-ajung la Columb, taximetristul l-a trimis pe Columb la dracu' și a plecat fără să rezolve enigma, iar el a privit cu coada ochiului, tocmai la timp să vadă cum domnul Valentí intră pe-o poartă din capătul străzii Llúria.

Dacă Valentí Targa își petrecea dimineața zilei libere în brațele unei femei care-i lua mințile, visând, trăind în vata tandreței, mulți oameni voiau să investigheze dacă soarele domină frigul și-și făcuseră planuri să meargă la Escullera sau Tibidabo să-și scoată copiii bine înfodoliți să se zbenguie. Iar Oriol și-a petrecut dimineața strălucitoare privind intrarea, mângâind pistolul din buzunar, gândind ai fost prea aspră cu mine, Rosa, doar discutaserăm, Rosa, eu nu sunt fascist, Rosa, sunt doar fricos, dar acum încerc s-o rezolv; știu că e prea târziu, dar furia că e prea târziu mă face să-mi controlez frica. Cum o cheamă pe fata noastră? mi-e foame, Rosa, dar nu vreau să-mi iau privirea de pe intrare. Și dacă nu ies viu Rosa, și Ventura, aș vrea să știți că domnul Valentí Targa merită glonțul care, o să încerc, o să-i intre în ochi, cum a făcut el cu Venturita. În numele dreptății lui Dumnezeu, dacă există, că am impresia că nu. Să-i spui fetei noastre, Rosa. Așa gândeam, fetița mea.

Tina se opri din scris și apropie caietul lui Oriol de lumină. O linie trasă peste câteva rânduri. Era imposibil de distins ce scrisese și-apoi ștersese Oriol Fontelles în momentul deciziilor împărtășite caietelor ca să nu-i fie atât de greu să fie singur. În clipa aia a simțit iarăși înțepătura și i-a fost frică de durere, de moarte, de Dumnezeu, dacă există, că mi se pare că nu, ca lui Oriol; de destrămarea iubirii cu Jordi și, mai ales, de înțepătura din piept, amenințarea de care doctorița-i spusese că, dacă n-o scot, e ca o bombă cu ceas fixată-n corp. Ca să nu-i fie frică, s-a concentrat pe cele două rânduri tăiate. Ce s-o fi întâmplat în luna-aia rece de februarie, și-a zis, ca să nu se gândească la înțepătură.

S-a întâmplat că, la prânz, domnul Valentí Targa a ieșit în stradă cu bobocelul de floare în mână. Bobocelul era o femeie

între tânără și matură, într-adevăr destul de drăguță. S-a întâmplat că s-a ținut după ei până la Arcul de Triumf, pe strada Trafalgar. S-a întâmplat că victimele au intrat într-un restaurant de lângă Parcul Ciutadella și Oriol a tras dispozitivul de siguranță al pistolului și, ținându-și respirația, a intrat și el.

E ușor să ucizi. E-atât de ușor să ucizi pe cineva. Cu-atât mai mult dacă forța care-l împinge pe homicid e ura pură și, foarte important, dacă el ține hăturile. De aceea, când Oriol a trebuit să intre în local (restaurantul Estació de Vilanova, două după-amiaza, cinci mese pline, cea rezervată în colț tocmai ocupată. O umbră a întunecat geamul ușii de la intrare și a deschis-o), după ce i s-au obișnuit ochii cu lumina mai slabă decât cea din stradă, l-a văzut pe Valentí și a luat-o spre masa lui cu hotărârea în suflet, încercând să păstreze în fața lui chipul lui Ventureta și al fiicei necunoscute. Bobocel de Floare se-așezase cu spatele spre perete și zicea e bine-aici, dragule?, iar domnul Valentí răspundea da, da, și se-așeza cu spatele spre moarte. Oriol ajunsese-n dreptul cefei lui Valentí și scosese pistolul din buzunar. Și-n timp ce femeia din fața lui deschidea gura fără să înțeleagă ce se întâmplă, Oriol s-a gândit la domnul Valentí Targa din familia Roia din Altron, primar în Torena, imoral, asasin, necinstit, curajos, arogant, un metru șaptezeci și cinci, prieten prietenilor lui și doar prietenilor lui, dușman dușmanilor lui, și a început să-i tremure mâna, căci să ucizi nu-i atât de ușor cum credea, mai ales când știi numele victimei, mai ales când îl urăști pe cel pe care trebuie să-l ucizi, dar n-ai ajuns să-l disprețuiești. Și mâna îi tremura atât de ridicol că un client de la o masă apropiată a privit distrat într-acolo și el a trebuit să țină pistolul cu ambele mâini în timp ce domnul Valentí se-aclea peste masă ca să ofere mai bine ceafa și era pe punctul să spună, cu voce catifelată, ești fantastică, după ce mâncăm, ne întoarcem iar, dar a oprit fraza la început, căci a văzut că Bobocel de Floare deschide gura și privește-n spatele lui și el s-a mirat că n-are nicio reacție, căci Bobocel de Floare era foarte

sensibilă la laude și-atunci i-a căzut fisa cum vrei să aibă reacție dacă încă nu. Atunci a auzit explozia sinistră lângă ureche.

Oriol a tras o dată, de două ori și gata, fiindcă a treia oară n-a mai ieșit niciun glonț, a făcut-o doar cu gândul la Ventureta și la ochiul lui de adolescent transformat într-o gaură de plumb. A băgat arma în buzunar și a ieșit, n-a fugit și nu i-a văzut pe cei doi bărbați împietriți în holul restaurantului. A putut doar s-audă că unul zicea mama lui, dar, mânat de graba asasinilor, nu s-a oprit să ceară explicații. Când ușa de sticlă se închidea după el, a auzit țipătul lui Bobocel de Floare și zgomot de scaune trase, dar nu s-a întors, căci cobora deja scările la stația de metrou Arcul de Triumf, din patru-n patru, și-și spunea că o dată-n viață-i merg toate șnur, că venea metroul. Poate nu și-ar fi spus-o de-ar fi știut că un bărbat scund, cu o figură anonimă, îl urmasse de la restaurant și intrase-n același vagon cu el. La stația următoare Oriol era deja în strada Fontanella, iar umbra scundă în spatele lui. După jumătate de oră conducea pe șosea, spre Molins de Rei, cu respirația încă întretăiată, gândind l-am omorât, am omorât un om din răzbunare, am omorât, l-am omorât pe Valentí Targa și nu mă simt mândru, fata mea. Dar mă gândeam, când am făcut-o, la mama ta; și la mama lui Ventureta. Pe motocicletă aveam senzația că încep să-mi scot pielea de laș și mă lăsa rece ideea că, dacă or să mă descopere, nimeni nu mă poate scăpa de strangulare. Ajuns în Torena pe seară, pe întuneric, am dus, în primul rând, pistolul la locul lui, descărcat, căci nu știam unde-și ținea defunctul gloanțele și am intrat la Marés să iau o cafea și să las să-mi scape, într-o doară, că tocmai m-am întors de la Lleida, și Modest, după ce-a dat cu cârpa peste marmura curată i-a zis, nu de mult a sunat domnul Valentí.

— Ce? cu panica strânsă în nodul gâtului.

— Păi da. Cafea cu rom?

— Domnul primar?

— Da. Să fie vreo oră. A întrebat de dumneavoastră.

Tremurând, cu inima asudându-i de frică, Oriol s-a prefăcut că tema îl plictisește.

— Sigur era el?

— De ce să nu fie? a zis, punând păhărelul pe masă. Întrebați-o pe Cinteta de la telefoane.

În loc s-o ia la fugă spre Tuca Negra să se transforme în brad, în loc să se-afunde, să se topească în pădure, s-a apucat să-și bea cafeaua. Îi părea doar rău că pusese la loc pistolul. Îi părea doar rău c-o făcuse atât de prost că nu trebuiseră decât să interogheze câțiva clienți sau chiar pe Bobocel de Floare și aveau descrierea lui, așa că Valentí Targa și oamenii lui pesemne deja-l vânau. Îi părea rău că mai are atât de puține ore de viață. Și-i părea cumplit de rău că n-are curajul să se ducă la Elisenda să-i reproșeze m-ai asigurat că n-o să i se întâmple nimic lui Ventureta, să-i zică de-atâtea zile nu te-am văzut, să se lase cuprins de brațele pe care el le pictase detaliu cu detaliu. Un vis imposibil cu o femeie imposibilă. Și-a terminat dintr-o-nghițitură cafeaua, i-a făcut cu ochiul lui Modest și-a plescăit, chipurile de satisfacție.

Când a ieșit de la Marés, luceafărul de noapte domnea în apusul rece și a simțit fiorul morții.

La aceeași oră, în bucătăria casei Gravat, Bibiana făcea bucățele scrisoarea pe care reușise s-o intercepteze de dimineată, când venise, în care un anume Joaquim Ortiga îi comunica domnului Anselm Vilabré i Bragulat că iubita mea soție s-a stins de curând din viață și, respectându-i ultima dorință, vă trimit aceste rânduri spre a vă încunoștiința că Pilar nu se căiește că a plecat la timp de lângă dumneavoastră, unde a găsit doar indiferență, dispreț și rea-voință, și vrea să știți că singurul lucru de care i-a părut rău după ce ne-am stabilit la Mendoza (unde, în paranteză fie spus, n-am părăsit niciodată teatrul) a fost c-a pierdut legătura cu micuța Elisenda și cu Josep, probabil acum măricei. Vă rog să le transmiteți aceste sentimente, căci, la urma urmelor, au fost copiii ei. Cum poate femeia asta, gândea Bibiana, să fie-n stare

să spună așa ceva dacă în dimineața aia de duminică, numai vânt, o prinsese când, cu valiza în mână, se chinuia, cu nepriceperea ei obișnuită, să deschidă ușa dinspre străduță și ea, deșteptată de vuietul vântului, când a văzut ce se-ntâmplă i-a zis, doamnă, gândiți-vă că vă sunt copilașii mici și ea o privise aspru și-i zisese nu te vârî unde nu-i treaba ta, sunt sătulă de plâns de copii mici, sunt sătulă de dezinteresul și disprețul bărbatului meu, așa că dă-te la o parte și lasă-mă să urmez chemarea iubirii o dată-n viață și Bibiana trebuie să se dea la o parte fiindcă nu-l putea anunța pe domnul, care de zece zile vâna arabi. Nu se poate să-i faceți asta fetei, doamnă, zisese, ca ultim recurs. Și viața mea, Bibiana? Aproape plângând, a zis, deschide-mi ușa sau te omor și Bibiana a deschis ușa dinspre străduță și a zis, blestemată să fiți în veci, doamnă. Pilar Ramis din Ramis de Tírvia a dispărut din casa Gravat și din viața Bibiane, a fetei și a lui Josep, care dormeau sus, și dintr-a domnului, ocupat să omoare arabi în Africa. Bibiana n-a fost capabilă să-nceapă să strige, să avertizeze îngerul păzitor. Când închidea ușa i-a trecut prin cap doar cum o să-i spun fetei și lui Josep.

Bibiana a strâns bucățelele de hârtie și le-a aruncat în jarul din cuptor, să fie sigură că amintirea femeii ăleia avea să fie ștearsă pentru totdeauna fără să facă rău fetei și memoriei bietului Josep și a nefericitului domn Anselm.

— Ce faci?

— Nimic, îmi fac un ceai de tei, a răspuns slujnica. Vrei și tu puțin?

Elisenda n-a știut niciodată că infuzia pe care-a băut-o în seara aia fusese încălzită cu ultimele vești de la vaga ei mamă.

25

N-a-nchis un ochi toată noaptea, la școală, așteptându-l pe Valentí cu banda de falangiști. Or să bată tare în ușă? Or să spargă geamurile clasei? Nu: or să intre trăgând. Orele nopții

ăleia s-au scurs îngrozitor de încet. Când soarele înghețat se trezea în pasul Cantó, nimeni nu deranjase pacea școlii-refugiu a proscrisului Oriol Fontelles, fost laș, recent incapabil erou al cauzelor pierdute.

Domnul Valentí a trecut pe la prânz, când copiii erau la masă. Viu. Fără nicio gaură-n ceafă. Cu țigara lui groasă între buze și cu privirea lichidă, mai albastră, mai rece ca niciodată, care străpungea tot ce întâlnea și Oriol se întreba mă lichidează aici sau face tam-tam? E-n stare s-o facă în piață. A, nu, clar: pe fâșia lui Sebastià. Al optsprezecelea.

Domnul Valentí a intrat în tăcere în clasă și l-a privit câteva clipe pe Oriol de parcă ar fi gândit *tu quoque*. Și-a scos mâna din buzunar și-a îndreptat spre el degetul:

— Azi facem ședință, că vreau să-mi văd tabloul gata.

— Dar...

— La șase.

Nimic mai mult. Nicio referire la nimic. Ședință de pictură. Niciun știi ce mi s-a-ntâmplat ieri. Nimic. Din clipa-aia Oriol n-a mai îndrăznit să-l privească-n ochi. Jur că i-am ochit ceafa, s-a scuzat.

Când, la ora paharului de după masa de prânz, s-a așezat, supus, ca zi de zi, la masa domnului primar, acesta l-a întrebat parcă într-o doară, tu ieri unde-ai fost?

— La Lleida. De ce?

— La curve?

— Eee.. A așteptat să-i servească Modest și, când au fost iar singuri, a zis, în șoaptă, da, la curve.

Valentí Targa, de parcă se-aștepta la răspunsu-ăsta, și-a dat peste cap paharul și s-a ridicat. A plecat fără o vorbă, târât parcă de forța gândurilor. Și Oriol s-a simțit neajutorat.

Tina îl auzi pe doctor Jivago căscând iar și iar l-a invidiat, căci atunci când căsca nu se gândea decât la căscat și la linsul mustății pe urmă, ea-n schimb, acum că trecea în computer un moment culminant din via crucis lui Oriol Fontelles, via crucis care-l purtase spre crucificare, se gândea la doctor

Jivago și-i părea rău că nu poate fi luri, la Jordi trădătorul iluziilor, nu-ți aduci aminte de sărutul la intrarea-n Taizé, jurământul de fidelitate nu ți-l amintești, Jordi; și proclamația ta de fidelitate în trenul spre Paris? se gândea și ce-o face acum Arnau. Dă, Doamne, să nu-și dea ochii peste cap, să nu-și ia glasul ăla impus, liturgic, fals, ritual, să rămână un băiat bun, amin. După ce a văzut dispărând ultimul elev, după ce a văzut tabla cu grijă ștearsă, cenușa din sobă scoasă, Oriol s-a dus la toaletă să se spele pe mâini de creta adunată de-a lungul întregii zile. Apa, aproape la fel de rece ca sufletul lui, îi făcea insuportabil de rău, le-a ținut însă în ea o vreme, să se moaie creta, să nu-i crape. Când se ștergea, încet, apăsător, cu prosopul murdar, și-a contemplat privirea în oglinda plină de pete, căci nu știa ce să facă, dacă să aștepte plutonul de execuție sau să fugă la Rosa, nu știa unde, să-ngenuncheze în fața ei și să-i spună am încercat să ucid pentru tine și pentru memoria lui Ventureta, vreau să știi că mi-am scos de pe mine pielea lașității; dar sunt mort de frică, iubito, și am nevoie să te văd. Și să-mi cunosc fetița, fiica unuia care era laș și nu mai e chiar așa. S-a șters pe mâini, s-a întors în clasă și, deși era întuneric, a simțit o prezență ciudată. A-nțepenit în mijlocul clasei încercând să deslușească fantasmelor umbrelor. Afară, în stradă, era deja noapte, iar înăuntru persista încă miros de copil. Dar pătrunsese un aer nou, cu miros de pădure și de privire neagră ca smoala.

— Cine e? a-ntrebat.

Din perete s-a desprins o umbră. În lumina anemică a becului din stradă luminându-i profilul prin geamurile murdare, Oriol a distins că individul ținea ceva strâns în mână, un pistol probabil, și s-a gândit, gata, s-a terminat tot, n-am putut să-i spun Rosei că nu mai sunt laș. Cum umbra nu se mișca, a răsucit întrerupătorul, și omul iar s-a lipit de perete și a putut să-l vadă mai bine: murdar, înnegrit de vânturi și de ploi, cu o geacă hărtănită. Și da: un Browning, în mână, îl privea cu ochiul lui negru.

— Stinge lumina, porunci intrusul.

— Cine ești?

Bărbatul stătea în continuare lipit de zid, departe de privirile de afară, țintindu-l întruna.

— Ce faci în fiecare zi aici la ora asta?

— Corectez. De ce?

— Fă-te că acum corectezi și vorbim. Vine cineva?

— Despre ce să vorbim?

— Aștepți pe cineva?

— Nu.

— Dă-i drumul.

Bărbatul nu lăsase încă arma în jos. Oriol se-apucă să facă ordine pe masa cu caietele elevilor lui, ale celor mari, cu temele de geografie: treisprezece caiete; unsprezece, dacă lua-n calcul că ale Venturetelor erau încă albe.

— Cine ești? Întrebă puțin derutat. El aștepta uniforme albastru închis de falangiști.

Celălalt tăcea și Oriol, ca să facă ceva, a deschis sertarul de sus și a pus înăuntru rigla de lemn. S-a dus la tablă și a scris Miercuri 16 ianuarie 1944, exact în același loc unde, după aproape cincizeci și șapte de ani, Tina avea să scrie Miercuri 13 decembrie 2001, cu același scris frumos de învățător, cu câteva ore înainte să fie distrusă tabla, dărâmată școala și toate tainele rămase atâta timp captive lăsate să-și ia zborul.

— De ce-ai vrut să-l omori pe Targa?

— Eu? Tăcere, gândit ce fac, ce zic, Doamne. Eu?

— Tu, l-a acuzat necunoscutul tot cu pistolul spre el.

— Nu-i adevărat. Când?

— Ieri.

— Eram la Lleida ieri. La curve.

— Nu ești prieten cu Targa?

— Tu cine ești?

— Dacă ai de scris de-ale tale, fă-te că scrii.

Oriol se-așeză la masă și deschise un caiet. Soba începea să se răcească, în curând sala de clasă avea să fie un bloc de gheață.

— Ești din gherilă.

— De ce-ai vrut să-l omori?

— Fiindcă ucis un băiat din sat. Ar fi putut să-mi fie elev.

— Da' nu ți-a ieșit.

Oriol a tăcut. Nu, nu-i ieșise, căci nu e ușor să ucizi când ai conștiința atât de întortocheat înfășurată între degete.

— Ce vrei de la mine?

— Ai dat peste cap un atentat care ar fi reușit.

— Eu?

— De ce crezi că nu te-a fugărit nimeni?

— Nu-nțeleg.

— Am pus pe unul de-ai noștri să se prefacă, s-alerge, chipurile, după tine.

— Ce făceați acolo?

— Îl așteptam. O dată pe lună Targa se duce la Barcelona să cordească și mănâncă la prânz la Vilanova. Mereu la fel. Îl așteptam, ai intrat tu și s-a dus tot de răpă.

— Eu...

— Ești falangist.

— Eu...

— Ești marele prieten al lui Targa. Toți spun. A lăsat arma jos. Și mai spun și că nevastă-ta a plecat cu altu'.

— Nu. Furios. Nu-i așa! M-a lăsat... dar n-a plecat cu nimeni.

— De ce te-a lăsat?

— Nu e treaba ta.

— Este.

— M-a lăsat fiindcă sunt un laș.

— Un laș care-și riscă viața ca să-l răzbune pe Ventureta.

— Îl cunoșteai pe copil?

Omul nu a răspuns. Oriol privi strada și, în fundal, piața. Nu distingea nimic, lumina din clasă era mai puternică decât cea de-afară. Poate-n fața ferestrei stătea mașina neagră a domnului Valentí și patru tipi în uniforme, cu mâinile-n șolduri, îl așteptau să iasă, să-l ciuruie cu gloanțe, strâmbându-se cu dispreț.

— Ce vrei de la mine?

— Să știu de partea cui ești.

— De ce?

— Fiindcă ai să ne-ajuti.

— Eu? Dar cine sunteți voi?

— Vrem să ne dai toate informațiile pe care ți le dă Targa.

— Eu nu sunt... Poziția mea... A închis caietul din fața lui, îngreșat. Trebuia eu să fug înainte ca domnul Valentí...

— Nu. Rămâi aici, în fața oamenilor ești mai departe prietenul lui Targa, dar lucrezi pentru noi.

— Cine sunteți?

— Mai mult, comandamentul a hotărât că școala din Torena e ideală ca loc de popas și de legătură. Ne folosim de pod.

Școala din Torena, pe care poate n-ai s-o vezi niciodată, dă, într-o parte, spre piață, iar în cealaltă parte, dinspre curtea unde ies copiii la joacă, dă spre munte; e ultima clădire din satul îndreptat cu fața spre vale.

— Cum de știți că există aici pod?

— Dormi la școală, nu?

— Da.

— La sfârșitul săptămânii o să ascunzi niște fugari. Vin din Olanda, se duc în Portugalia.

— Și dacă refuz?

Omul și-a desfăcut puțin geaca, să-i poată vedea Oriol chiulasa pistolului.

— Mai mult, îl controlezi pe Valentí Targa. Ne spui tot ce-ți spune, ne informezi de toate mișcările lui.

— Nu sunt un om de acțiune, a zis, aproape gata să plângă.

— Din afară n-o să fii. O să fii mai departe învățătorul din sat, ticălos falangist, prieten bun al călăului din Torena. Dar lucrezi pentru noi.

— Domnul Valentí știe c-am vrut să-l omor.

— Noi credem că nu știe.

— Nu-s om de acțiune.

— Nici eu nu eram. Până la război nu era nimeni.

Omul a așteptat câteva secunde și, cu o anume solemnitățe, a zis, din clipa asta ești soldat de-al partizanilor. Și mai lucrezi

și pentru armata aliată în lupta împotriva nazismului și fascismului.

— Dar eu...

— N-ai de ales.

Atât de simplu a fost, fetița mea, să încep să lucrez cu partizanii. Împotriva voinței mele, căci nu-s curajos, dar cu dorința să pot să fiu iertat de Ventureta, mort la paisprezece ani fiindcă eu nu fusesem destul de puternic în fața lui Valentí Targa. Comandamentul mi-a ordonat să-mi duc viața de mai înainte, exact la fel, la școală, la cafenea cu Valentí, să-l însoțesc în incursiunile lui, să colaborez cu Falanga în așa fel, încât toți din sat să fie convinși că sunt un fascist veritabil.

Prima sarcină au fost niște olandezi fugiți din Europa nazistă fiindcă erau evrei. Pe urmă, trei bărbați, care fugeau de regimul franchist spre nord, spre o altă oroadă, și și-au petrecut o duminică întreagă sus în pod, până s-a întunecat. Mai târziu, un grup de șase bărbați care trecuseră granița cu câteva ore înainte și mergeau spre sud. Doi erau aviatori britanici. Toți oameni duri, taciturni, care știau ce-i așteaptă, căci de prea mult timp își trăiseră viața în pericol. Și am aflat că nici în Franța siguranța lor nu-i prea mare, că dacă-i descoperă guvernul de la Vichy îi predă naziștilor. Și singurul loc de-adevărat repaus sunt insulele – insulele le zic – ca școala mea, loc unde știu că nu-i poate nimeni găsi, fiindcă nu știe nimeni că există.

— Cum de știți că e pod aici?

— Nu pune-ntrebări.

— Și de unde știu că-mi spui adevărul? Dacă ești agent de-al lui Valentí Targa?

— Noaptea-asta o să fie agitație la Sort. E dovada mea că nu mint.

— Ce agitație?

— Știi podul pe care l-am aruncat în aer în toamnă în partea dinspre Isil?

— Da. Tu ai fost?

— Știi podul spre Rialb?

— La Sort, da.

— Bum.

— Ah.

— Măine, când vezi dezastrul, indignează-te. Să aibă Targa încredere-n tine. Să te iubească, să te giugiulească, dacă-ți pică bine. Dar să-ți povestească tot. Până-l lichidăm. Cu asta ne ești dator.

— Pot să-ncerc iar.

— Tu stai cuminte, controlează-l. După o pauză, a insistat: Și, cât e-n viață, să scoți de la el tot.

Cel mai greu, fata mea, nu e să-ți riști viața: când știi că mai mult de-atât nu ți se poate-ntâmpla, frica, niciodată dispărută, trece pe planul doi. Ceva în sensul ăsta mi-a spus mama ta înainte să fugă de mine. Câteva zile am trăit cu orgoliul noii mele realități interioare: începeam să nu mai fiu laș. Cel mai greu nu e să-ți riști viața: mult mai rău face frica de durere, de tortură. Dar pentru mine există ceva și mai rău: să fiu un fascist declarat în ochii tuturor. Fiindcă la două zile după vizita aia, i-am jurat lui Valentí c-o să mă ocup de toți partizanii din lume și ce se-ntâmplă de n-am încă uniforma de falangist. Valentí era bulversat de lovitura spectaculoasă a partizanilor: sub nasul armatei, aruncaseră în aer podul de la Hostal Nou, pe vechiul drum spre Rialb. Nu acționaseră niciodată partizanii atât de la sud și-asta-i înnebunea de furie și pe militari și pe falangiști. Din ziua aia m-a considerat unul de-al lui fără nicio urmă de dubiu, mai mult, în ziua următoare mi-au făcut fotografia oficială în uniformă. Acum îmi dau seama că există ceva și mai rău decât să trec în ochii întregului sat drept falangist: să fiu așa ceva în ochii tăi, fata mea. Și într-ai tăi, Rosa.

— Din motive de siguranță. Când s-o termina tot, vine și vremea explicațiilor.

— Dar e soția mea.

— Nu. Imposibil. Și-n plus, nu mai sunteți împreună.

— Atunci refuz să colaborez cu voi.

Omul și-a scos pistolul și i-a zis, cu o voce neutră, în cazul acesta am ordin să te lichidez pe loc.

— Faci din viața mea un iad.

— Gândește-te la iadul în care trăiește Ventura, de exemplu. Sau Tònia Misseret. Sau familiile miilor de soldați care-s la partizani. Gândește-te.

I-am argumentat că sunt ani de când se terminase războiul și el mi-a răspuns că Europa e-n flăcări, că naziștii nu sunt înfrânți și că aici e încă multă lume în război. Că să decid. Oriol a rămas tăcut un sfert de oră, prefăcându-se ocupat să corecteze temele, bărbatul întunecat, impasibil, observându-l din colțul ce-l ascundea de priviri indiscrete. În capul lui Oriol aveau loc un fel de Patimi, cu Via Crucis și Răstignire și el se ruga, tată, ia acest pahar de la mine, și striga Eli, Eli, lama sabactani, și necunoscutul acolo, ghemuit, trăgându-i la sorți tunică, privindu-i agonia și-așteptându-i decizia.

Când i-am spus că accept, am făcut-o fiindcă n-aveam altă ieșire, mă gândisem chiar la posibilitatea să mă duc să denunț mai târziu totul. Dar un fel de rușine, de dorință de a-mi păstra restul de demnitate, m-a făcut să fiu sincer când am zis de acord, accept, dar nu pot să trăiesc așa, să nu pot să îi spun soției.

— O să vedem ce putem să facem, a zis vag. Și, mai energic: Mulțumesc, camarade.

— Nu-mi zice camarad. Toți îmi zic camarad. Falangiștii, deși nu sunt oficial membru; în ziar, poza mea e a camaradului Fontelles. Nu vreau să-mi ziceți camarad. Mă cheamă Oriol Fontelles.

— Bine, bine. Pe mine locotenentul Marcó.

Și uite-așa, fata mea: de câteva săptămâni o mare parte din legăturile dintre interior și exterior trec prin mâinile mele. M-am înscris în Falangă, Valentí mă tratează ca pe-un egal și spune că e mândru de mine, în timp ce eu pregătesc cu grijă noua lui execuție. Eu, da, sunt mândru de mine, deși trăiesc cu frică. Știu că, scriindu-ți scrisoarea asta, încalc toate ordinele și normele ce mi s-au dat. Dar n-aș vrea, dacă voi fi

ucis, să rămâi cu ideea că sunt un laș. O s-o citești doar dac-o să mor și dacă mama ta o să-și aducă aminte de ascunzătoarea noastră secretă, unde, i-am spus, într-o zi va găsi comoara. Dacă totul se va sfârși cu bine, fata mea, eu însumi, de-o să-mi dai voie, o să-ți explic, ție, și Rosei, dacă o să vrea să m-asculte, adevărul istoriei pe care-o murim.

Când am zis că accept, am adăugat că, să m-ajute să mă țin de cuvânt, mă voi gândi la Ventureta ca și cum ar fi fost elevul meu sau, mai bine, copilul meu. Omul cu barbă și privire ca smoala, după ce a verificat dacă piața e goală, a venit lângă mine și mi-a pus o mână pe umăr. Nu observasem până atunci că mâinile deformate erau mâini de țăran, nu de soldat.

— Bună idee, mi-a zis. Și a adăugat: Pe mine m-ajută să lupt mai departe gândul că, spre nenorocirea mea și a nevastei, Ventureta era copilul meu, cel mare.

A dispărut pe nesimțite, așa cum venise, topit parcă-n beznă. Și-n clipa aia am știut că n-o să trădez niciodată și am devenit partizan autentic, invizibil, și mi-am băut mai departe lichiorul cu Valentí și-am înțeles că e-atât de ciudat să iubesc un om care mă detestă, Rosa... Și multe alte lucruri pe care poate n-o să le-nțelegi, fata mea, niciodată, dar cred c-o să ți le spun. Sau poate nu.

A doua zi am aflat că o trupă numeroasă de partizani aruncase în aer podul de la Hostal Nou. Era dovada pe care mi-o promisese Ventura, de furie, generalul Yuste aproape făcuse infarct. Ziua aia nu i-a mai ars nimănui de vreo ședință de pictură.

Să nu te mire aceste caiete școlare. A fost unica hârtie la îndemână. Sunt caietele neîncepute ale Cèliei Esplandiu, una din surorile lui Ventureta, care, după vacanța de Crăciun, n-a mai venit la școală, mă urăște până la moarte.

Oriol a stins lumina din clasă și, pe întuneric, a tras tabla și a pus caietele Venturetei în cutia de havane. Adevărul vieții lui într-o cutie de havane.

— Mertxe Centelles-Anglesola i Erill.

— Cum?

— Mertxe Centelles-Anglesola i Erill.

Marcel se așează în fotoliu cu paharul de whisky în mână. Concentrat, de parcă numele ăla îi evoca alte momente. În salonul imens al apartamentului din Pedralbes unde locuia, când nu era la Torena, de când intrase la drept, se auzea doar tic-tacul ceasului de perete, cu un sunet mai nobil, un lemn mai exotic, un mecanism mai solid decât la ceasul casei Gravat din sat. Un tic-tac molcom, căci, pentru un atât de important orologiu, timpul curgea mai încet.

— Cine e?

— Mezina familiei Centelles-Anglesola. Cei cu casa la Viladrau, lângă Dilmés.

— A, da. Și când zici că vine?

— După-masă.

— Salut-o din partea mea. N-am cum să fiu de față.

— Nu. O să fii.

— Ți-am spus că nu pot, mamă!

Doamna Elisenda Vilabré se ridică și se îndreptă spre balcon. Cu un glas mai șoptit, privind afară, spre Barcelona, spre mulțimea de case din depărtare, unde oamenii, deveniți punctișoare, își purtau viața-n spate, a repetat, cu o infinită oboseală, o să fii aici și-o să fii pentru ea.

Marcel luă o gură de whisky. Niciodată, în toată viața lui, nu-i trecuse prin cap că ar fi posibil să contrazică dorințele mamei. Cel puțin, nu pe față. Era nevoie de subtilități de gherilă ca s-ajungă la ce voia. Și deseori nu se putea face nimic. De data asta optă pentru aruncat înainte:

— Ai de gând să mă-nsori? Tot sarcasmul din lume în înghițitura de whisky.

Elisenda se întoarse spre fiul ei. Tic-tac lent. Un fluierat de hamal, ciudat în eleganta stradă a liniștii. În fundal, geamăt de ambulanță transportând o viață ce stătea să se frângă. Departe, ca un decor teatral, orașul pulsând.

— Vreau să vă cunoașteți.

— Am o iubită.

— Da? Cu o tușă de ironie în ton: Aflu acum prima oară.

Înainte de masa de prânz, Marcel recunoscuse în fața mamei că nu, n-am nicio iubită, e o amică.

— Ai multe amice.

— E ceva rău în asta?

— Nu. Dar vine o clipă când e de pus punct și de luat de la capăt. Nu poți să fii un adolescent toată viața. Ai douăzeci și șase de ani.

— Nu i-am împlinit.

— Ai terminat de doi ani facultatea. E vremea să te gândești la ceva util.

N-avea cum să nu vină. Totul în viață are o limită și Marcel știa că limita pentru dulce far nientele lui va fi ziua când mamă o să-i spună e vremea să te gândești la ceva util și să-i vorbească despre punct și de la capăt, te-ai distrat destul. Era un moment dur și Marcel se-ajută cu o altă înghițitură de whisky: a doua? a treia? Și-și lăsă capu-n jos, resemnat. S-auzim ce propune mamă. A patra.

Punctul și de la capăt decis de doamna Elisenda pentru fiul ei însemna să o cunoască pe Mertxe Centelles-Anglesola i Erill, să se-nsoare cu ea, să-și unească averile, să-i dăruiască nepoți și să fie fericiți, și Marcel se simți ca regii sau ca principii moștenitori, dar fără avantajele coroanei.

— Cum ar veni, nu mă-nsor cu cine vreau eu, ci din rațiuni de stat.

— Cu cine-ai vrea să te-nsori? Elisenda a ascuns amărăciunea din tonul întrebării.

— Nu vreau să mă-nsor. Sunt destul de mare ca să decid.

— Crezi?

— Am douăzeci și șase de ani.

Mamă și fiu muți. Ea, la ușa de la balcon: el, cu paharul gol în mână.

Până la douăzeci și șase de ani avusese timp din belșug să zburde, să cunoască viața, să guste diverse etc etc. Mamă i-a

zis, dacă n-ai făcut-o, ești prost. Iar dacă-ai făcut-o, gata, acum trebuie să-ți aduni mințile, să te însori și să vii la lucru, zilnic, cu mine sau cu Gasull, s-a terminat cu făcut toată ziua planuri de noi instalații și noi părții pentru avansați. Ești avocat, trebuie să lucrezi aici, la Barcelona, la birou. Zilnic.

Magnific. Magnific. Un pic l-a mai liniștit tic-tacul ceasului și l-a făcut să evite cine știe ce contraproductiv ex abrupto. Sfârșit de etapă. Câteva clipe, cât decidea că gata, destul whisky, e abia prânzul, i-a trecut prin cap ideea revoltei: nu, gata, basta, șa suffit, s-a sfârșit, adio, finitto, finish, mamà, refuz, sunt un om liber și o să mă-nșor când am chef cu cine am chef, punct. Și o să vin la lucru când m-o trage inima să o fac. Așa ceva nu se poate impune. Ce frumoasă-i revolta, Che și așa mai departe. Dar până să deschidă gura să rostească primul lui nu, îngerul rațiunii i-a trecut prin față lista cu consecințele imediate ale unui asemenea act și viața i s-a părut prea grea, așa că-a preferat să aștepte după-amiaza, poate chiar Mertxe asta o fi vreo tipă. Nu?

I-a plăcut de cum a văzut-o. Frumoasă, deșteaptă, binefăcută, sclipitoare, simpatică, discretă, super frumoasă, vie, un înger, Mertxe e una de-aia pentru care-aș putea să fac nebunii, puțin spus frumoasă, ce voce plăcută, ce elegantă, cu toată spaniola ei ostentativ nazală etc. Bronzată de la schi! Beatrice. Laura. Teresa.

Marcel n-a aflat niciodată sub ce pretext venise Mertxe, singură, acasă la ei. N-a avut nevoie, căci s-a aprins imediat și n-au fost necesare pretexte. A invitat-o la film, a invitat-o să-și ia schiurile și să-și petreacă weekendul la Torena, să nu-mi spui că nu-ți place să schiezi!!!!!! Câteva clipe tot planul părea să sară în aer, el, de parcă s-ar fi plâns mamei: cum ești așa neagră, credeam. Nu? Mamà nu scotea un cuvânt și Mertxe Centelles-Anglesola i Erill a fost nevoită să lămurească, nu, e de la plajă, am fost în decembrie în Canare și pe mine mă prinde soarele imediat. Ce noroc, a zis mamà, încercând să salveze situația. Criza de moment s-a rezolvat fiindcă el i-a

spus că între pâtiile pentru avansați e zona pentru începători și o s-o ajute să se deprindă cu schiurile și tot ce trebuie.

— O poate face Quique, e slujba lui.

— Nu, nici vorbă.

Acest sec nu, nici vorbă, a făcut-o pe doamna Elisenda să descopere două lucruri. Primul, că, dacă Marcel n-avea încredere-n Quique, era fiindcă Quique-i dăduse motive să n-aibă, ei, care-și petrec zilele schiind și trâncănind despre femei, presupun. Dacă Quique nu e de încredere pentru un bramburit ca Marcel, înseamnă că eu am ceva de lămurit cât mai curând posibil. Și-al doilea, că pe Marcel îl interesa Mertxe, ca atare, ca-ntotdeauna, o nimerise alegând-o pe Mertxe Centelles-Anglesola i Erill, din Centelles-Anglesola rude cu Cardona-Anglesola dinspre partea Anglesola, și din familia Erill de Sentmenat, căci mama lui Mertxe e fata lui Eduardo Erill de Sentmenat, de la Maderas Africanas, lemn african, președintele consiliului de administrație al Băncii Ponent. Da, gândea el, de acord, dar ce buze, ce ochi. Ce eleganță.

— De ce nu Quique? a săpat mamă.

— Păi nu e-n concediu medical?

— Da, dar n-o să fie veșnic.

Trei cuvinte și câteva gesturi îi fuseseră de-ajuns doamnei Elisenda ca să-și dea seama că fiul ei era îndrăgostit lulea. Marcel încerca însă să-și ascundă entuziasmul pentru Mertxe în fața mamei și doamna a înțeles și n-a vrut să fie crudă. A făcut pe distrată, a ieșit de două-trei ori, a menționat că Mertxe are douăzeci și doi de ani și la Paris, e, vorba-aia, ca la ea acasă și a propus, parcă din partea lui Marcel, să iasă undeva la plimbare, nu știu, în centru, pe Rambla, nu? Atunci Marcel și-a dat seama că nu călcase de veacuri pe Rambla și s-a gândit ce-o să creadă Mertxe despre mine și a fost dezolat, era prima oară în viața lui când se simțea mic în fața unei femei alta decât mamă, lipsit de apărare și dornic să-i demonstreze ceva, de parc-ar fi fost mamă. Contra tuturor regulilor, Elisenda le-a propus, parcă fără să vrea, să plece la Paris câteva zile și, când se întorc, el începe lucrul. Paris.

Orbirea era atât de intensă, că nici măcar atunci nu i-a trecut prin cap să se gândească la Ramona, ajunsă probabil scriitoare. În loc să protesteze contra comenzii materne, Marcel și-a zis, imaginează-ți, niște zile la Paris cu Mertxe. Lăsase garda jos, era fără apărare. Marcel Vilabré i Vilabré (din Vilabré-Comelles și Cabestany Roure dinspre partea Vilabré și din Vilabré din Torena și Ramis, dinspre Pilar Ramis de Tírvia, jumate târfă, jumate mai bine să nu vorbim, din respect pentru bietul Anselm) se îndrăgostise, de data asta, de cine trebuia.

Când juna pereche a plecat spre Rambla sau spre ce i-o purta valul entuziasmului, doamna Elisenda a sunat la Ministrul Industriilor să rezolve o problemă, pe care o putea rezolva doar ministrul în persoană, cu importul blestematelor de mașinării de făcut mingi, n-am niciun chef să le cumpăr făcute, de zece ori mai scumpe. Eventual pot să vând altor producători. Vreau mingi, Enrique. Aștept vești, bine? Aaa, în seara asta iau masa la Madrid. Cu cine? Cu Fontana. Și-a închis, în timp ce ministrul încă zâmbea la telefon amintindu-și după-amiaza fermecată cu doamna Vilabré și parfumul ei, nu știu din ce-o fi, dar vrăjește, și-l invidia pe cutra de Fontana. Elisenda l-a informat pe Gasull de demers și, cum avea la-ndemână câteva ore, a cerut să fie anunțat Jacinto să aibă mașina pregătită. Și-a scos lăntișorul de la gât, l-a sărutat și l-a pus în caseta de fildeș. Câteva clipe a simțit că-i e dor de Bibiana, dar a alungat-o din minte, cei vii nu pot sta cu gândul doar la morții lor. Bravo, Jacinto, îmi place.

Dar pe drumul până în centru nu i-a făcut niciun comentariu în ceafă. Niciunul. N-a deschis gura. Când nu dădea ordine era semn că gândea intens. Dacă gândea intens însemna că trebuia să gândească. Dacă trebuia să gândească însemna că avea o problemă. Aș vrea să i le rezolv eu pe toate, dar nu mă lasă. Mă lasă doar să dreg porcăriile prostului ăla de fi-su. Doar. Eu, care mi-aș da viața pentru. Eu, care mi-am dat viața pentru. Eu, care.

— Oprește aici, Jacinto.

În mijlocul Pieței Catalonia. Asta înseamnă că nu vrea să știu unde merge.

— Vino peste o oră. Nu, peste două.

Acum o să ia un taxi și o să se ducă acasă la japița de Quique Esteve.

— Da, doamnă.

Quique umblă cu bărbați. Și cu femei. Cu orice mișcă. Știți asta, doamnă?

Doamna Elisenda a coborât din mașină și-a închis ușor ușa. A așteptat să dispară din vedere Jacinto, a chemat un taxi și i-a zis, acasă la japița de Quique Esteve, repede.

— Ce surpriză. A poftit-o înăuntru. O vizită într-adevăr neașteptată.

— Am avut treabă la Barcelona și... uite.

— Foarte bine. Dar dacă nu mă găseai?

— Sau dacă erai cu alta?

Quique a închis încet ușa și a condus-o.

— De ce mă privești așa?

Din diverse motive. Unu, fiindcă erau amanți de treisprezece ani și, dacă la început pentru doamna el fusese un simplu instrument ca să-și verse furia împotriva lumii întregi, încet-încet devenise înclinație, întreruptă doar uneori de câteva săptămâni de îndepărtare, provocate de o spovedanie prea fierbinte, mereu într-o altă biserică, mereu cu preoți necunoscuți și nu fiindcă ar fi luptat împotriva păcatului, ci fiindcă încerca să-și sugrume slăbiciunea; nu e posibil ca un băiat drăguț ca el. Nu e posibil. Dar era. Doi, fiindcă între ei erau peste douăzeci de ani diferență și asta, chiar amuzant la început, devenea tot mai greu de suportat, eu îmbătrânesc și el e încă bărbat în floare, fără fir de păr alb. Trei, fiindcă până de curând, până nu-i intrase Mertxe în casă, trăia într-un fel de vată crezând că răsplata economică oferită împiedică orice tip de infidelitate; în plus, era gata întotdeauna când i-o cerea. Patru, fiindcă, atunci când și-a dat seama că venise vremea să-

și însoare fiul, brusc se simțise bunică și ridicolă și înțelesese că-i logic să fie geloasă. Cinci, fiindcă toate astea erau complicate: de ce trebuia să fie geloasă pe Quique dacă nu-l iubea și știa că el mai degrabă i se supune decât o iubește. Lucru confirmat de rarisimele expresii de afecțiune schimbate între ei în treisprezece ani. Șase, fiindcă, deși nu se iubeau, convenția era de dedicare exclusivă. Și șapte, fiindcă era convinsă că dac-ar scotoci prin apartament, ar da de iubite și nu era dispusă să treacă printr-o asemenea umilință.

— Vrei să controlezi? Da? Vrei să vezi câte femei țin ascunse? Da?

— Da.

— Dă-i drumul.

Pe un ton ce voia să ascundă o neplăcere, ea nu știa dacă inventată sau nu, Quique a zis, nu mi-aș fi închipuit niciodată că ai atât de puțină încredere-n mine. A deschis larg brațele indicând apartamentul, îți stă la dispoziție, tot.

Doamna Elisenda Vilabré i Ramis, care seara avea să ia masa cu ministrul Fontana ca să-i aducă aminte că vrea un răspuns imediat în problema Procesului de la monseniorul Escrivà de Balaguer; care avea să primească indiferentă educatele mostre de linguseală ale ministrului căruia trebuia să-i mai spună o dată să-i aducă aminte monseniorului Escrivà că unchiul ei, părintele August Vilabré, deși foarte uzat, bietul, e încă-n viață și-n urmă cu câteva zile îi reamintise povestea prelaturii de onoare a monseniorului Escrivà, în care părintele August Vilabré avusese un rol important, căci papa Paul nu prea avea încredere în monsenior; care avea chiar să fie în stare să-i spună ministrului c-ar fi bine să se gândească la schimbarea guvernatorului civil de Lleida, om fără cultură și maniere, mi-a făcut figuri când i-am spus că vreau să dezvolt pârtiile și am tot dreptul s-o fac (iar ministrul Fontana își deschidea carnetelul și cu scrisul lui mărunțel, numai purici, își nota, căci nu voia să dezamăgească această mare doamnă. Și, ca să

fie clar că îi este alături, plesnea din limbă zicând îl știm noi pe García Leone. Mă interesez, vă asigur); care, după cina cu ministrul Fontana, avea să-i convoace în apartamentul ei din hotel pe frații Garrigues să vadă ce-ar fi de făcut cu niște taxe vamale pentru trei tone de material sportiv pe care voia să le plaseze în Mexic, Columbia, Costa Rica și Chile; care, a doua zi, înainte să plece să se claustreze în casa Gravat, avea să se întâlnească, probabil, cu ambasadorul argentinian să-l ajute să gândească corect astfel ca racheta Brusport Champion de înaltă clasă să se numească Guillermo Vilas fără să intre un ban în tezaurul țării, el primind, ca dreaptă recompensă, o sumă pe care Excelența Voastră și cu mine o putem stabili chiar azi în beneficiul ambelor părți (și, dacă Excelenței Sale nu-i era clar, o să-i spună că racheta se va chema Falkland și adio comision gras), a făcut un pas înainte în sufrageria apartamentului lui Quique, finanțat chiar de ea, cu inima bubuindu-i, gândind dacă găsesc ceva o să plâng, dar sunt hotărâtă să descopăr toate amantele ascunse-n dulapuri.

— Cum vrei, a continuat pe același ton rănit Quique, îndreptându-se spre bucătărie. Cât te uiți pe sub paturi, îți fac o cafea.

Elisenda, amanta secretă, a privit în jur. Niciun semn. Era dezolată de scenă, dar trebuia. Niciun semn. Șase cupe, două la slalom, una la SuperG, la Sestriere, alta la coborâre la Internaționala de la Tuca Negra unde Quique luptase pe viață și pe moarte împotriva lui Magnus Enqvist și putuse să-i smulgă cu opt zecimi aurul doar fiindcă știa terenul, zăpada și aerul, dat fiind că, dacă nu era la Barcelona să și-o tragă, bătea ca un apucat pârtia. În loc să se ducă în dormitor să se uite sub pat și s-o surprindă pe nemernica de Mamen, s-a așezat pe divan, în fața cupelor. Quique ieși din bucătărie. Se ștergea pe mâini c-un prosop de-o curățenie îndoielnică.

— Ai făcut turul? Paturi? Dulapuri? Gata?

Ea și-a ferit privirea. A luat o țigară din caseta de piele de pe masă pe care i-o dăruise chiar ea a doua zi după noaptea cu cinci orgasme la rând. Mai erau zece lungi ani până să devină

o fostă fumătoare convinsă. Quique se așeză lângă ea, îi cuprinse umerii blând, cum de ani visau să o facă avocatul Gasull, Jacinto Mas și câțiva miniștri. Elisenda privea încă fix, spre peretele din față.

— Ce ai? i-a zis Quique cu cel mai seducător glas. De ce mă provocă în felu-ăsta?

— Fiindcă n-am cum să știu dacă-mi ești credincios.

Acum chiar că se despuia, doamna Elisenda, cu toată rușinea din lume, implorând credință unui instructor drăguț.

— Cuvântul meu nu contează?

— Nu. Cinstiți, nu.

— Ei, află că-ți sunt credincios de sus până jos. Ce sens ar avea să te-nșel?

Au tăcut. În bucătărie, cafetiera începuse să protesteze, parcă în dezacord cu declarația lui Quique, iubitul fidel. Quique înțelese că trebuie reacționat, a zis, află că-ți sunt fidel, că sunt iubitul tău credincios, a prins-o pe doamna și, cu calculată bruschete, a ridicat-o, i-a scos jacheta și i-a smuls bluza, în timp ce ea își descheia fusta.

Mamen Vélez de Tena (soția lui Ricardo Tena de la Export-Import SRL), mai mare cu trei ani decât doamna Vilabré, de care-o lega o prietenie bazată pe confidențe reciproce, pândind, înfrigurată, prin gaura cheii de la ușa din dormitor, vede cum Quique, bărbat ca lumea, lasă cafetiera să horcăie, îi trage fusta japiței de Vilabré și-o face să dispară cu o sălbăticie care-i da fiori lui Mamen, se dezbracă cât ai zice pește și-o întinde delicat pe sofa. A observat că porcul dracului se-așază-n așa fel ca ea, prin gaura ușii, să poată să vadă tot și Davidul lui Michelangelo se urcă pe aprinsa văduvă de cincizeci și cinci de ani buni, în viața ei n-ar fi zis că Vilabré e-n stare s-o facă cu porcul de Quique, în viața ei. Cu cât mai sfinte, cu-atât mai curve. Întotdeauna crezuse că Elisenda era deasupra lucrurilor astea și, uite, și-o trage cu Quique și cine știe cu mai cine încă. Mamen Vélez de Tena era excitată, excitată rău, de spectacol și mai ales de secretul smuls, târfa de Vilabré, când o să se afle, ce scandal. Ce-ar mai vrea să se afle! Cum găfăie, mîța blândă!

Pentru una de vârsta mea, are picioare frumoase, ce-i drept e drept. Ce fund, Quique, Dumnezeule, David. Apollo. Narcis.

Quique, iubitul fidel, a făcut-o pe doamna Elisenda să călătorească, departe, atât de departe, încât, când au terminat, o vreme a rămas goală, așezată pe canapea, privind pe fereastră, cu gândurile și mai departe, fumând calmă o țigară, în timp ce Quique intra-n dormitor, ce-o fi făcând, și când ea stingea țigara în scrumieră, a privit într-acolo și, cu glas răgușit, a strigat, va trebui să te duci să-mi cumperi o bluză. Quique? Auzi? Că trebuie să prind avionul.

Din bucătărie venea un miros vâscos, trist, de cafea răsfiartă și arsă.

27

Marc! Poți s-arunci sticla.

Cei șaptesprezece copii dintr-a doua, după ce un timp adunaseră pietricele, se-așezaseră-n jurul ei pentru fotografia dinaintea ceremoniei de aruncare a sticlei cu mesajul care, cu un pic de noroc, urma să ajungă la elevii de-a doua din școala de la Ribera de Montardit, trei kilometri mai la vale, una dintre activitățile din cadrul temei prioritare „Râul și împrejurimile lui”.

Ziua atât de luminoasă, în plină iarnă, n-o îmbia să se întoarcă în laborator să dezvolpeze filmul, nici în sala de clasă, să gândească, gândească, gândească, chiar de n-ar fi vrut, și să rumege, să calculeze dac-ar trebui angajat un detectiv să depisteze identitatea femeii care-i fura liniștea acum, când ea o angajaze pe doctorița Cuadrat să depisteze identitatea nodulului care-i dădea când și când înțepături. Două investigații în curs. E oare posibil să mai fiu fericită?

— Poți s-arunci sticla. Fii atent!

Marc Bringué, alesul, nu fiindcă ar fi fost dintre cei mai buni, ci fiindcă avea numărul doisprezece, strănepotul lui Joan Bringué din familia Felió din Torena, cu numărul trei pe lista

neagră a lui Valentí Targa, lista secretă a doamnei Elisenda, a sărutat sticla de plastic (cum îi recomandase Pep Pujol) și a aruncat-o în Noguera. Priveau toți, ușurați, cum sticla ocolește vârtejurile de lângă mal, se-ndreaptă spre mijlocul apei și-ncepe să coboare, cuminte, animată, parcă grăbită s-ajungă la mare, urmând același traseu ca trupul inert al lui Morrot, cu documentele-n buzunar, într-o cutie de metal ascunsă, documente ce dezvăluiau autorităților la care avea să ajungă, că grupurile de partizani se retrăgeau din valea Sort și din văile Àssua, Ferrera, Cardós și Àneu, ca să se concentreze spre Figueres, indiciu militar clar că era-n pregătire ceea ce-avea să se numească Marea Operație și că războiul avea să fie în altă parte.

— Sunt Tina Bros, da. Tocmai a pornit sticla. Fii atent peste vreo jumătate de oră.

— Cum or s-o agațe? Ei, Tina. Cum or s-o agațe?

— C-o plasă de prins fluturi, răspunse Pep Pujol, atoateștiutorul.

Au făcut-o cu un cârlig de spart gheața, cu mâner mai lung, căci ajunsese aproape de mal, de parcă nu și-ar fi înțeles pe deplin soarta. L-au întors, să vadă dacă-l cunosc și s-au uitat unul la altul.

— Nu știu cine e. Nu-i de pe-aici.

— E mort.

— Trebuie s-anunțăm garda civilă.

— O s-avem probleme. Or să vrea să știe...

— Nu putem să-l lăsăm aici.

— De ce? Mai poți să-l învii? Un cot și semn să-l urmeze spre car: Hai, vino, până nu ne zărește careva.

Îndoit, speriat, cel mai reticent, tânărul, s-a folosit de cârligul de gheață să întoarcă trupul mort al lui Morrot în mijlocul apei, să-și urmeze cursul și să fie găsit de patrula gărzii civile de la Ribera, adevărata lui destinație. Tânărul s-a urcat în căruță și cei doi bărbați au evitat să spună cuiva despre descoperirea macabră, nimănui, nici nevastei, căci nu erau timpuri de mărturisiri. Patrula gărzii civile a descoperit

trupul lui Morrot, l-a tras din apă, l-a scotocit și a descoperit cutia metalică pe care-au deschis-o chiar acolo, dornici să se-arate merituoși în fața superiorilor, și au despăturit hârtia și cel mai scund, nerăbdător, a citit cu glas tare, să-l audă toți, pietrele, pietricelele, mrenele, păstrăvii, Morrot și colegul de patrulă:

— Bună, colegi dintr-a doua de la școala din Ribera de Montardit. Acest mesaj demonstrează că, dacă am merge pe râu în jos, am ajunge la mare. Am văzut pe hartă că am trece prin multe sate ca al vostru și prin ecluze, și am intra în Segre la Camarassa, apoi în Ebru la Mequinensa. Și apoi, direct în mare. După Săptămâna Mare vom face o excursie de trei zile în delta fluviului Ebru. Voi?

Gardianul mai brun a pus hârtia la loc în cutiuța metalică, a vârât-o în buzunarul jachetei și a șoptit asta trebuie să afle sergentul.

— Ce facem? Cu înecatul.

— Anunțăm să vină să-l ia. Și lovi ușor în cutiuța metalică. Descoperirea mea poate fi importantă.

— Eu am văzut mortul.

— O să consemnez în raport, a zis, generos. Și câteva clipe și-a permis să viseze că poartă cusute pe uniformă galoanele de caporal meritate.

— Miño, Duero, Tajo, Guadiana, Guadalquivir, Ebro, Júcar și Segura.

— Foarte bine. Acum tu, Helena. Ce râu e ăsta?

— Guadiana.

— Foarte bine. Și ăsta, Jaume?

— Tajo.

— Și de Noguera de ce nu vorbim? glas din spate.

— Sau de Pamano, interveni Jaumet Serrallac.

— E un râu mic.

— Tata zice că Noguera e mai mare ca Miño, Xúquer și Segura.

— Are dreptate tatăl tău.

— Nu, n-are. Mai important e Pamano. Poți să prinzi pește-n el.

— Noguera unde e?

— Aici. Uite, ăsta e Segre. Și ăsta ar fi Noguera. Și aici, Torena.

— Unde, unde?

Cu toată oroarea, orele de clasă sunt un fel de insulă departe de pericole. Fotografiile lui Franco și José Antonio, omniprezenta hartă a Spaniei, privirea întunecată a domnului Valentí care, am impresia, trece prin fața școlii mai des ca niciodată, parcă m-ar supraveghea îndeaproape, parcă ar ști perfect ce-am făcut în ziua când ducea la braț Bobocelul de Floare. Se spune chiar c-ar putea să mai vină un învățător și-am putea lucra mai bine. Mă doare sufletul că Venturilele n-au mai venit la școală. Nu pot să mă duc la Ventura să-i zic, am fost un laș când ți-au omorât fiul, încerc însă să ispășesc, dacă nu mă crezi, întreabă-ți bărbatul pe care nu-l vezi niciodată, că stă prin păduri. Din fericire, copiii nu mă privesc cu ură. Poate de teamă unii, ca Jaumet, un băiat care-ar putea să ajungă departe dacă ar studia, fiul lui Serrallac pietrarul, un anarhist visător, singuratic, care, greu de-nțeles, nu intră în planurile de răzbunare ale domnului Valentí. Știi, fata mea? Azi am început să pregătesc terenul pentru ceva ce nu știu ce e, dar o să aflu când s-o considera necesar să aflu. Azi-noapte n-am dormit, am coborât cu un grup la râu, sub Rialb, să lăsăm un mort cu o informație falsă. Mi-e greu să mă obișnuiesc cu felul în care oameni pe care-i cunosc își stăpânesc sentimentele. Șeful grupului era fratele mortului transportat. Deși galicieni, mortului îi ziceau Morrot. Făcuse cangrenă la o rană prost îngrijită și n-am văzut nicio clipă o lacrimă, o șovăire, la fratele lui, nici măcar când i-am lăsat trupul în râul rece ca gheața și ne-am rugat, fiecare în felul lui, să fie găsit, la Sort sau mai jos, să nu fi fost în zadar înmormântarea atât de crudă. La întoarcerea spre bază, grupul și-a petrecut ziua la școală, în pod, așteptând întunericul ca să-și reia drumul. Mi-e o frică adâncă, teribilă, să țin doi, trei,

până la douăzeci de oameni sus, în pod, în timp ce eu le explic copiilor ce înseamnă adjectiv calificativ. Mi-e și mai frică când îl văd pe Valeriu Targa sau pe oamenii lui plimbându-se prin sat sau privind, de departe, spre fereastra clasei, de parcă m-ar suspecta de joc dublu. Știi? Scriu ca să-mi treacă frica. Și să nu plesnesc de neliniște: mai mult decât să-mi salvez viața, aș vrea să-ți fi putut explica tot ce fac. N-aș vrea să cunoști vreun război, fetița mea. În sfârșit. De-aș mai trăi o viață, aș vrea să fiu scriitor și pictor. Desenul și scrisul mă fac să mă simt viu.

Nu de mult am avut zece nopți la rând o familie de evrei fugiți din Lyon, însoțiți de-un câine teribil de înțelept, pe care-l chema Achille, eu l-am rebotezat Ahile. Tăcuți, educați, liniștiți. Toți patru erau zob. Drumul prin munți este istovitor pentru un avocat de patruzeci de ani neobișnuit cu efortul fizic sau pentru o casnică de treizeci și ceva de ani, dar mai ales pentru cei doi copii. Au avut noroc că ghidul care urma să-i preia a întârziat: a fost providențial pentru ei, să mai prindă forțe. Ghizii noștri sunt contrabandiști din zonă care știu munții ca pe buzunarele lor. Majoritatea s-au format profesional în pasul Salau. Sunt ori de-aici, ori franțuji. Dar toți făcuți după același calapod: închiși, tăcuți, cu privirea vie, de vârstă mijlocie, cu o imposibilă rezistență fizică, cu ochii la banii pe care o să-i câștige trecând un aviator sau două fete evreice cu codițe, punându-și, dacă-i nevoie, pielea-n joc. E clar că-și pun în pericol viața, dar nu reușesc să am totală încredere în ei, venind din contrabandă. Aici, toți cei ce știu să se miște dincolo de munții din satul lor vin din contrabandă.

Cei doi copii. M-a impresionat disciplina micuților, doi băieței de șase și șapte ani, Yves și Fabrice, singurele nume aflate de mine, în afară de-al câinelui, cu niște ochi permanent deschiși, marcând condiția lor de veșnic speriați și perplecși, căci le-o fi greu să înțeleagă că un căpcăun vrea să-i omoare, ca-n basme, și să-i înghită. Iar Ahile, de parcă ar fi înțeles misterele insondabile ale vieții din basme, își petrece ziua vânând zgomote și tăcând, privindu-mă când urcam în pod cu

mâncare și coboram cu fecalele lor. Deși dădea impresia că e permanent în gardă, n-a lătrat nicio clipă, nici măcar n-a scheunat. Înțelegea că sunt de-ai lui. Poate înțelege un câine că există oameni mai răi decât fiarele și că el e dator să și-i apere pe ai lui? Ahile știa că viața copiilor depindea de tăcerea lui. A doua noapte, eu și Ahile ne-am împrietenit. Familia dormea și noi doi am străbătut toate cotloanele școlii, am privit un pic pe fereastră și ne-am făcut confidențe. I-am vorbit despre tine și-a dat din coadă. I-am spus că n-ai încă nume, și-a mișcat-o și mai însuflețit, de parcă lui i-ar fi fost cunoscut... M-a lins pe mâini și pe față, parcă m-ar fi-nțeles. După câteva zile de tensiune și așteptare, un nou ghid, tot încruntat și tăcut, i-a luat spre Barcelona, prin Pobla, apoi spre Portugalia, un drum nu așa dur fizic, dar la fel de periculos. Când grupul se topea în noaptea rece, Ahile mi-a aruncat o privire de care-mi aduc aminte și-acum. Fabrice și Yves m-au sărutat tăcuți. Tatăl, cu aceeași privire tristă, a încercat, bietul om, să îmi dea ca răsplată ceasul lui. Răsplata, iubita mea fată, e pentru mine mândria să știu că am ajutat la salvarea unei familii. O să încerc să-i fac un portret câinelui, să poți să ți-l imaginezi când vei citi asta. Te iubesc, fetița mea. Spune-i mamei tale că și pe ea o iubesc. Cum aș mai vrea să se termine tot, să pot să vin să te văd, să cad în genunchi și să-ți spun cum a fost. Și dacă n-o s-o pot face, rămân caietele astea, cea mai lungă scrisoare care-ți va fi vreodată scr

Tina a privit uimită sfârșitul abrupt. De parcă ar fi fost o scrupuloasă cercetătoare, a scris „cea mai lungă scrisoare care-ți va fi scr” și s-a simțit obosită. Cât imprima textul cules în ziua aia, încerca să și-o imagineze pe Rosa, aproape absentă din scrisoare, care-avusese curajul să se revolte. N-avea nicio imagine de-a ei; doar fața fără ochi și fără buze de la sfârșitul ultimului caiet. Și profundul dispreț sugerat de scurta notiță prin care își anunța soțul că nu-i mai este soț și că n-o să își vadă niciodată fiica. Încerca să-și imagineze cum arăta și cum suna disprețul ăla și-l compara cu al ei, acum, pentru Jordi.

— Iuri Andreievici, ieși de-aici, nu fi enervant!

Ultima pagină, limpede imprimată de laser, spunea și dacă n-o s-o pot face, rămân caietele astea, cea mai lungă scrisoare care-ți va fi vreodată scr

Tina n-avea cum ști că atunci când venerabilul martir Oriol Fontelles scria aceste rânduri, seara, așezat la catedră, se deschisese brusc ușa și intrase cel cu păr creț, fără să ceară permisiunea, cum fuseseră învățați de capii Falangei, cuceritori ai spațiului convenit lor prin drept divin, și zisese domnul Valentí spune să vă duceți la primărie chiar acum. Oriol ascunsese caietul cu fraza neterminată printre ale elevilor, spunându-și că nu-i prudent să-și lase viața, și-a lui și-a partizanilor, atât de la-ndemâna dușmanului.

Ordinu-i ordin și Oriol a trebuit să închidă școala, să-și pună geaca și să plece la primărie, sub privirea ironică a falangistului cu păr creț, fără să poată ascunde caietul în spatele tablei. Acum o să-mi spună și am ajuns la concluzia că tu ești licheaua care-a ochit prost.

— Investigăm de zece zile un caz, i-a zis, când a pășit în birou. Oriol a rămas mut, cu inima chircită de frică. Domnul Valentí a arătat spre șevaletul pus într-un colț, acoperit cu o pânză plină de pete de vopsea. Azi am o clipă liberă, adăugă, fără să îl întrebe dacă e disponibil sau dacă are chef.

Era, după atentatul eșuat, prima ședință. Era prima oară singur cu Valentí de când Bobocelul de Floare îl privise în ochi când țintea, sau așa avusese impresia, ceafa primarului din Torenă. Cu o disciplină aproape militară, Valentí s-a așezat în poziția corectă, iar Oriol, la început, era neliniștit și nu găsea cu niciun chip un acaju asemănător cu al mesei.

— Ce caz? se auzi rostind Oriol. Ce investigați?

— Tot felul de lucruri, răspunse Valentí. Fără să ceară voie, își răsuci o țigară. Tu știi pe unul Eliot?

— Nu. Referindu-se la țigară. N-o țineți în gură.

Valentí trase un fum și, ascultător, puse în scrumieră țigara. O coloană hipnotică de fum urca în spirală spre misterul tavanului întunecat din birou.

— Ești curios, este?

— Eu?

A trebuit să răsuflă adânc, căci inima stătea să-i sară pe pânză și s-o păteze groaznic.

Nu știu nimic. Pare imposibil, dar nu știu c-am fost eu. Zece zile trăite cu spaima-n suflet; și mai debutase și ca legătură pentru partizani, cu ordinul strict să nu fugă căci, potrivit lor, Valentí și ai lui nu știu nimic. Pare sigur: n-au nici cea mai mică idee. Avea dreptate locotenentul Marcó.

A pictat o bucată de masă, din partea din față, să-și liniștească mâna și s-o învețe cu tușele. Când era un pic mai calm, a schimbat pensula și s-a apucat de sprâncene. Stufuase, ușor încărunțite, aproape fără nicio legătură între ele.

— Vrei să-ți spun un secret?

Acum chiar că i-a sărit inima și i-a rămas lipită pe pânză.

— Nu vă mișcați, a zis, să se-ascundă.

— Știu ceva ce încă nu știu cei de la comandament.

Valentí Targa era fericit când devenea purtător de vești. Era puterea în stare pură, informația contra ignoranței, adevărul contra haosului. A luat țigara și, încălcând dispozițiile, a ținut-o-nre degetele cu care arăta spre Oriol.

— Vrei să știi?

N-a zis nici da, nici nu. Dacă zicea da, spuneți, spuneți, pe celălalt putea să-l pună pe gânduri atâta nerăbdare. Dacă zicea nu vreau să știu nimic, putea deveni la fel de suspicios, cine nu vrea să afle un secret, mai ales în vremuri de penurie! De-aceea, a făcut un gest ambiguu, insinuând un început de zâmbet, și s-a prefăcut concentrat pe sprâncene. Valentí nu mai putea să rabde:

— Gherila se retrage din zonă, a zis, privindu-l în ochi să-i prindă cea mai mică reacție.

— Cum de știți? S-a întors la pânză, să dea de înțeles că-l interesează, dar nu îl interesează. Și ca să nu fie nevoit să-i susțină privirea.

— Secret, a răspuns, satisfăcut. Dar ştiu din sursă de primă mână.

Gherila se retrage din zonă. Adio, Morrot, prietene pe care nu te-am cunoscut viu. Dar nicio vorbă, ştii că mai alaltăieri au vrut să mă lichideze, tu ai fost ăla. Nicio vorbă, pui de lele, acum zece zile ai vrut să mă omori c-un glonţ în ceafă. La restaurantul Estació de Vilanova, sunt clar? I-a spus, în schimb, cum întâmplarea făcuse să se întâlnească pe drum, când venea de la Pobla, cu doi din garda civilă care-l informaseră despre ceva foarte important şi aşa colonelul Salcedo, care-şi închipuie că el dictează aici sus, o să vadă că vor veni de la Tremp ca să-i spună ce se-ntâmplă în zonă. Un incompetent care crede că poate să-mi dea lecţii de patriotism şi crede că poate să-mi pună beţe-n roate când lipseşte bietul Yuste, că nu şi-a revenit nici acum din criza de furie.

Au rămas o vreme tăcuţi. Valentí şi-a terminat ţigara şi i-a strivit mukul în scrumieră. Poate cu gândul la colonelul Salcedo.

— A, şi mâine vii la masa cu camarazii din regiune.

— Eu?

— Da. Ne vizitează camaradul Claudio Asín, vreau să-l cunosc.

— Cine e?

— Un sfânt şi-un luptător. Maestrul meu. Cu degetu-ntins: Uniformă completă.

A ezitat câteva secunde. Apoi l-a privit:

— E imposibil să fie gata mâine, aşa-i?

— Tabloul?

Oriol şi-a arătat palmele să arate că nu-i nicio păcăleală la mijloc.

— Nici dacă am face noaptea albă şi nu m-aş duce la şcoală.

— Poţi să-ţi iei liber. Îţi dau eu voie.

— Dar nici aşa n-am termina. Şi ar avea de suferit calitatea.

— Asta nu. A meditat un timp şi a dat din cap. Păcat.

— Dumneavoastră vreţi să fiţi adjunct al şefului Movimiento de provincia.

Poate acum depășise măsura. Sau nu. Privirea domnului Valentí, ascunsă de perdeaua de fum împrăștiat, l-a speriat. Acum o să-mi zică pui de lele, acum zece zile etc. etc.

— Ești deștept. Cum de știi?

— Indicii.

— Dacă m-ajută, jur că te fac secretarul meu personal.

Se joacă cu mine?

— Ar fi o onoare, domnule Valentí. Și cum vă pot ajuta?

— Pentru-nceput să te ocupi de hârțogăraie, tu la scris te pricepi, eu, adevărul e că nu mă descurc. Sunt la primărie hârtii...

— O mână de ajutor la primărie.

— Exact. Până o s-avem secretar...

Tăcere la Oriol. Ce putea spune.

— O să-ți dau un supliment la salariu. Ca și cum ar fi fost hotărât totul. Și... ai putea să-mi scrii un raport despre... Stai, știi ceva? gata cu portretele pentru azi. Uite ce poți să-mi faci...

Și uite așa am scris un panegiric pe care, de n-aș fi avut norocul să dau de partizani, tot l-aș fi scris, dar ca un om distrus de frică, acum l-am scris știind că fac un serviciu cauzei libertății. Un text mizerabil, în care spuneam că, din fericire, Targa pune ordine într-o zonă profund lovită de acțiunile partizanilor, în care localnicii sunt oameni total neinstruiți și plini de prostiile vârate-n cap de anarhiști și de comuniști în timpul perioadei de haos. Și lucruri de-astea. Și, mai ales, ce noroc avem cu domnul Targa, căruia nu-i tremură mâna când este vorba să-și apere Patria. De parcă trebuia să rezulte că într-o bună zi domnul Targa, asasinul Torenei, ar putea fi făcut sfânt. Și încheiam cu urarea de viață lungă pentru patriotul distins Valentí Targa Sau. Viva Franco. Arriba España.

Joc dublu înseamnă cuțit cu două tăișuri. Dacă nu ești atent, te tai urât. Mi-e atât de frică, fata mea.

Ningea iarăși, Tina Bros îl mângâia pe doctor Jivago și privea fulgii obosiți cum cad fără grabă și acoperă satul. Își petrecuse după-masa sunând la spitale, cu o voce curtenitoare, dar hotărâtă, inventând o teză de doctorat despre anii patruzeci, mințind fără jenă, de parcă ar fi fost Jordi, dând jumătăți de nume, promițând mențiuni în lista celor cu mulțumiri pentru inestimabilul sprijin și până la urmă se predase, convinsă că nu avansează și că sigur e absurd să vrea să-și vâre ea nasul în ce e pecetluit implacabil ca adevăr istoric. A închis agenda, plină de note indescifrabile scrise în grabă și a rămas cu privirea pierdută pe geam, la zăpada care, într-o liniște aproape pioasă, albea totul. În fața ei, sutele de fotografii aranjate pentru cartea despre casele, drumurile și cimitirele din Pallars, aproape gata, fără goluri; în capul ei însă, caietele lui Oriol Fontelles, pline de zone albe, pline de semne de întrebare, pline de unde pot s-o gălesc pe fiica lui Oriol Fontelles care n-are nume nici pentru tatăl ei, nici pentru mine. L-a lăsat jos pe luri, a luat agenda și a părăsit camera hotărâtă. Era prima oară când intra în camera lui Arnau de când plecase de-acasă. Totul în ordine, el parcă dus într-o excursie de sfârșit de săptămână, fiecare lucru la locul lui, de unde-am scos un asemenea fiu, cu o viață nici măcar bănuită.

S-a așezat în scaunul lui Arnau. Masa curată, toate în ordine, toate la zi, nimic în așteptare, Arnau n-are în așteptare o discuție cu soțul să-i ceară explicații pentru necinste. Dacă ar fi avut, el ar fi făcut-o; are întotdeauna masa curată, lună. A tras un sertar. Lucruri, amintiri, stiloul primit în dar de la ea și Jordi când a împlinit zece ani. Creioane colorate, pioneze, mi-e dor de tine, Arnau, băiatul meu. Când a deschis sertarul de dedesubt, i-a tresărit inima, căci n-a înțeles. Și n-a acceptat.

A luat albumul și l-a pus pe masă. Albumul pe care i-l dăruise în seara dinaintea fugii la mănăstire, albumul de fotografii cu el, cu tatăl lui și cu ea, când toți eram fericiți și cinstiți, fotografii din diverse epoci, care-l bucuraseră atât, așa mi-ai spus, mi-a rămas întipărit, mulțumesc pentru fotografii, mamă, mi-ai făcut o mare bucurie. Așa mi-ai spus și acum

descopăr că le-ai lăsat în sertarul mesei din camera pe care n-ai de gând s-o mai vizitezi niciodată, căci ești hotărât să te-ngropi toată viața într-o mănăstire rece, cu tavanul înalt și numai curent. Ce păcat, băiatul meu, ce păcat!

A privit iarăși fotografiile, una câte una, încercând să-și dea seama ce nu-i plăcuse de îl lăsase și n-a găsit vreun indiciu s-o lumineze. Doctor Jivago intră tăcut ca un fulg de zăpadă, sări pe pat și privi, cu milă, perplexitatea Tinei.

— Ce părere ai, luri Andreevici? Îi arată albumul. N-a vrut să-l ia.

— N-o fi ffrut nimic să-i trezească dor, răspunse doctor Jivago. Și-și linse o labă din față să-și ascundă emoția. N-a vrut s-o privească în ochi. Atunci a început să-nțeleagă Tina că, pentru noua lui viață, Arnau renunțase și la amintirile vieții de până atunci. Cât ești de rău, gândi: dacă renunți la album înseamnă că renunți la mine. De ce ești așa de crud? Și-și aminti cum crudul Iisus zisese urmează-mi, părăsește-ți părinții și frații, lasă morții să-și îngroape morții, invers de ce făcea ea cu amintirea lui Oriol Fontelles și a chipului imprecis al Rosei, care-o împingea să găsească spitalul în care soția lui Oriol murise în urmă cu cincizeci și cinci de ani. Eu nu sunt inteligentă, am patru kilograme în plus, n-am prea multă cultură, dar încerc să nu fiu crudă ca tine, dumnezeu al mănăstirilor, care faci din fii pescari de oameni fără să le ceri mamelor părerea. Mă rog, șase kile.

A-nchis albumul și l-a pus la loc în sertar. A închis fără zgomot, de parc-ar fi trebuit să se miște pe-ascuns. Atunci a observat într-un colț al mesei o agendă. Ți-ai lăsat și agenda, băiatul meu? A deschis-o fără permisiune, niciodată nu-ndrăznise s-o facă. Ultima săptămână, ultimele zile: luni, zi pentru Mireia, scria cu litere mari și-o linie trasă pe toată pagina. Mireia. Lleida. Cine-i Mireia? Cine-i fata care n-a izbutit să-l salveze de ghearele călugărilor? Mireia, aș vrea să te cunosc, să-mi vorbești despre fiul meu. Îl cunoști mai bine ca mine, sigur. L-ai iubit? Ați făcut dragoste? A făcut dragoste vreodată băiatul meu? Eu nu-l mai pot întreba. Când avea, nu

știu, vreo zece ani, în excursia de la Vall Ferrera i-am spus la ce-i va folosi penisul când va fi mare și el a zis, o să am copii mulți, sigur. Iar noi tocmai luaserăm, nu de multe zile, hotărârea definitivă, niciun alt copil, Arnau și-atât. Mireia. Lleida. Pentru Mireia o zi-ntreagă de rămas-bun. Trebuie să fi fost importantă în viața lui. Marți, Ramon și Elies la patru. Cervera, cercuri creștine. Miercuri șaisprezece, platforma comunității, după-amiază, parohie. Tremp. Seara: Rămas-bun părinți, cină. Cu părinții, o cină. Toată lumea știa, minus părinții, totdeauna sunt ultimii care află. Părinților le dedică doar o cină. Pentru Ramon și Elies, o după-amiază. Pentru Mireia, o zi întreagă. Știu toți că Jordi mă-nșală? Or ști toți, doar eu nu? Am aflat ultima? Iar joi, 17 ianuarie 2002, cu scris viguros, aproape exultant, scria, la nouă dimineăta intrarea la mănăstire. Bunul gust înnăscut îl împiedicase să pună vreun semn de exclamație. Intrarea la mănăstire, punct. Nimic altceva. Era prevăzut că n-avea să mai noteze nimic, într-o agendă aproape goală. Sau nu, în aprilie... Tinei i-a țâșnit o lacrimă neașteptată când a citit, treizeci aprilie, ziua mamei. Da, avea notat, dar își lăsase agenda. A închis-o, tristă. A lăsat-o-ntr-un colț, parcă grijulie ca atunci când s-o-ntoarce Arnau după o întreagă viață să nu-și dea seama că ea umblase-n secretele lui. Și s-a gândit de ce-ar fi vrut o agendă la mănăstire dacă rugăciunile de matutinium, prima, tertia, sexta, nona, vesperele și completorium se fac totdeauna la ora de matutinium, prima, tertia, sexta, nona, vespere și completorium. Bietul băiat, o să-și petreacă viața așteptând clopotul de matutinium, prima, tertia, sexta, nona, vespere și completorium și o să se creadă fericit.

A fost o noapte cu mari emoții: seara, când se pornise un vânt tăios, dușmănos, care îmbrăca într-un giulgiu de chiciură versanții Montsent, a sosit coletul pe care îl așteptam de două

zile: un bărbat cu ochi îngroziți și mâini tremurânde, o femeie de vârsta lui, tăcută, aproape resemnată cu fuga, și două fetițe cu codițe, livide de oboseală. Iar o familie, nu!, și-a zis. Din fericire, nu aveau câine. Iar ghidul, un bărbat din Son, mi-a zis la ureche lasă-i să doarmă o zi-ntreagă, că nu mai pot.

— De unde vin?

— Din Olanda. Noaptea asta rămân și eu.

— Nu-i o noapte prea bună de ținut aici oameni.

— Niciuna nu e. Dar nu mai pot.

A trebuit să-i împing pe scară spre pod, căci chiar în blestemata aia de clipă sosea Valentí Targa cu doi dintre oamenii lui. De asta mi-e cel mai mult frică: să nu cumva, când e cineva nedorit în clasă, să strănute careva-n pod sau pur și simplu să înnebunească. Femeia olandeză mi-a spus mai târziu povestea ei: și ei erau evrei. Ea era mama celor două fete. Bărbatul era un matematician pe care-l voiau aliații la Lisabona în cincisprezece zile, nu-l cunoștea, îl ura, căci luase locul soțului ei, nevoit să rămână la Maastricht și să aștepte un nou transport. Mi-a mai spus că fetițele se învățaseră să tacă și să-și înghită teama. Îmi aduceau aminte de Yves și Fabrice, aceeași spaimă mută în ochi. Femeia mi-a mai spus că se învățaseră și să nu spună nimic despre buncii lor dispăruți într-o noapte când SS-iștii au răscolit Haarlemul și au umplut, în țipete și în ghionturi, două trenuri întregi: așa reușeau să reziste ororii. Pe femeie o durea însă, frica asta le face la inimă rău și nu știu ce-i de făcut. Iar eu nu știam ce să-i spun, biata, dar am înțeles că probabil întotdeauna există oameni care o duc și mai rău decât tine.

Am impresia că Valentí Targa începuse să miroasă ceva. Dacă nu, de ce tocmai seara-aia să vină la școală să ia hârtiile să le ducă la Lleida, să vorbească, cum voia să mă facă să cred, de asfaltarea șoselei până la Sort. De ce nu mă chemase la primărie? Verificarea hârtiilor a fost mai lentă ca niciodată, intenționat parcă. Cu lungi tăceri, parcă aștepta tusea necontrolată, în pod, a unei fete evreice cu codițe. Când a plecat și eu mă făceam că mă pregătesc de culcare în camera

mea de la școală, am stins luminile și-am așteptat peste jumătate de oră. Și, pe întuneric, le-am dus sus primusul cu petrol și le-am făcut o supă să-i mai întărească. De douăsprezece zile nu mâncaseră ceva cald. De săptămâni întregi eu dormeam pe sponci. Războiul, fata mea. Ghidul mi-a spus că grupul ăsta de olandezi nu venise din Arieja prin Montgarri și Pla de Berret, nici prin pasul Salau, ci dinspre Andorra. Făcuseră un ocol ciudat prin văile Tor și Ferrera. O să te-ntrebi de ce mi-i aduceau la Torena; motivul e simplu și dramatic: nu e niciun alt loc sigur nicăieri în Pallars, căci nimeni nu vrea să colaboreze atât de mult. Școala Torenei e unicul depozit sigur pentru colete; oamenilor din văile și munții de pe-aici le e foarte frică, aproape tot atâta cât mie.

Tina și-a apropiat caietul de ochi și l-a pus iar pe masă. Și-a scos ochelarii și s-a frecat la ochi. O obosea să citească scrisul îngrijit, dar excesiv de mărunț. Pe ecranul computerului, cu font Helvetica, corp doisprezece, angoasa lui Oriol Fontelles se citea mai ușor. Tina se întreba dacă fetele tăcute cu codițe reușiseră să ajungă la Lisabona sau le lovise nenorocul la jumătatea drumului. Despre Fabrice și Yves avea informații, dar despre fetele cu codițe nu știa nimic. Erau cincizeci și șase de ani de când fetele olandeze fuseseră fete cu codițe și frică în ochi care sorbeau o supă caldă în podul școlii din Torena dărâmată în urmă c-o lună. Cât aș vrea să pot să le... Cât aș vrea să fi vorbit mai mult cu Arnau, să-i știu visurile. Să știu dacă el are în ochi frică. Cât aș vrea să nu trebuiască să merg la doctor joia ce vine. Cât aș vrea să nu mă fi mințit niciodată Jordi. Doamne, ce-am făcut rău în ultimii patruzeci de ani din viața mea?

Ziua începuse cu nori și cu nori avea să rămână, începând cu nenorocita asta de uniformă, c-am zis să fie lună.

Drama primarului din Torena era că n-avea casă în Torena, ci la Altron, unde trăiau ceilalți din familie, care nu voiau să știe de el, că erau certați de ani buni, de când cu povestea de la Malavella. Un primar pricopsit, foarte pricopsit, dar n-avea

nicio amărâtă de casă unde să-și afle tihna, cu nevastă, copii și-o grădiniță în spate, că nici în casa Gravat, unde-s Goel personal, nu mă lasă să calc. Parc-aș fi ciumat. Parcă truda mea pentru Patrie i-ar deranja pe toți. Sunt stup de bani, da' stau la Marés cu oamenii mei; doar la gându-ăsta, îmi vine să vărs. Când o să-mi termin misiunea mea de Goel, am să-mi fac casă dincolo de Arbessé, cu vedere spre sat, nu-l scap eu din ochi, și-am să ies la geam și-am să mă piș pe Torena. Jur! N-am zis că nenorocita-asta de uniformă să fie lună? Ai?

— Mama nu mi-a spus nimic.

— Ce spune maică-ta... A răsuflat adânc, să se liniștească. E bine ce zice maică-ta, da' am și eu un cuvânt de spus. Plătesc că stau aici.

Modest, la bar, ascultând suduielile primarului și șoptind, măcar de-ar plăti...

— Ce-i?

— Nimic, mamă, domn Valentí...

— O spăl acu', pe loc.

— Nu te mai osteni. Poți să și arunci cămașa-asta dacă ai chef, că-i târziu, să vă ia pe toți dracu'. Pe toți, mamelucilor.

— Dacă domnul primar ar plăti pentru... poate-ar avea drept să țiepe...

Tăcere. Muțenie. Modest, la bar, punându-și mâinile-n cap, implorând, ești nebună, Maria, ne nenorocеști.

— Ce vrei să zici, Maria?

— Că nu ne-ai dat un chior pân-acum. Stai aici de trei ani.

— Oamenii mei plătesc.

— Eu de dumneata spun.

Ce porcărie, un erou cu marea cruce „Meritul militar” cu dungă roșie (două schije în pulpă pe frontul din Aragon, cu trei zile-nainte de intrarea-n Tresp), respectat de oamenii importanți, șef local și raional în Falangă, ucenic spiritual al lui Claudio Asín, prieten intim cu generalul Sagardía îndepărtat pe nedrept din zonă, cunoscut de generalul Yuste (slab urmaș al energicului generalul Sagardía), dușman intim al colonelului Salcedo, posibil subșef pe regiune în Movimiento

dacă trăgea bine sforile, cu două magazine în Barcelona și-un Bobocel de Floare spectaculos cu care mai avea ceva probleme de rezolvat, cu un teanc adecvat de bani, are doar două nenorocite de cămăși regulamentare. Iertare: două glorioase cămăși regulamentare. Fiindcă nu se găsesc; fiindcă economia e tot de război, cămășile kaki au prioritate, nu cele albastre, și, deși ceruse vreo șase-șapte, nu. Și dacă mai și stai într-o casă de mameluci.

A coborât scările cu pasul greu, călcând apăsător, atât depăsător, că Modest, la bar, s-a făcut că spală ceva. Domnul Valentí, îmbrăcat țărănește, a ieșit din casa Marés fără să zică la revedere, cu pălăria pe cap, mâinile în buzunarele trenciului de culoare deschisă și gândul negru, fiindcă se anunța o zi grea. Le-a spus lui Gómez Pié și lui Balansó că nu-i nevoie să-l însoțească, că merge în zonă sigură, dar nu le-a zis de-asta, le-a zis fiindcă nu voia martori la vreo posibilă umilință, căci întâlnirea cu colonelul Ramallo Pezón avea să fie dură, foarte dură, eu știu ce spun, că mie nu poa' să-mi dea nimeni lecții de dragoste pentru Spania după tot ce-am făcut pentru patrie etc. etc. Că tot ce fac, fac din dragoste pentru patrie, din devotament nemărginit pentru Caudillo, din dorința să scot la iveală toți trădătorii care mișună prin munții ăștia și să scot la iveală cuiburile scârnavă cu soldați inamici care împratură Pirineii.

Cât vorbea, Targa își plimba ochii prin biroul la fel de imaculat ca și colonelul, Generalissimul și martirul José Antonio tronând pe peretele principal, iar într-o parte o hartă cu Pirineii Orientali la scara de 1:50 000. Și-n aer, putoarea tutunului oribil al imbecilului de Ramallo Pezón, care tăcea, tăcea și-l lăsa să vorbească. Și-atunci a privit circumspect tăcerea colonelului, care-și mângâia distrat favoriții albi, milimetric sculpați. În sfârșit, militarul privi pe fereastră și-și îndreptă privirea obosită spre Valentí Targa.

— În Pirinei nu sunt soldați inamici, sublinie. Țigara de foi care împratură aerul fumează în scrumieră. Nu suntem în război. Sunt doar bandiți.

— Asta spuneam și eu, domnule colonel. Dar bandiții-ăștia știu zona, au oameni din partea locului, trădătorii. Contrabandiști, ciobani, țărani. N-a rezistat să nu dea cu pumnul în masă. Și eu îi cunosc! S-a lovit în piept ca un penitent: Eu sunt de-acolo. Sunt din partea locului. Îi cunosc pe toți!

— Nu se pot face lucrurile oricum. Colonelul Ramallo Pezón a vorbit calm, să se situeze deasupra nerăbdării celui alt. Dumneata poți să-ți dai seama, mie mi-e totuna dacă faci ce vrei. Sigur, indivizii ăia sunt vinovați de ceva. Dar a venit vremea când trebuie respectate anumite forme.

— La mine-n sat, în satul unde-s primar, eu trebuie să merg cu escortă!

— Serviciul în slujba Patriei este dur.

— Pot să anihilez trădătorii.

— Armata spaniolă se ocupă de asta. A luat țigara și, înainte să tragă: Falanga... ar trebui să-și schimbe stilul.

— N-ai niciun drept dumneata să spui ce să facă Falanga.

— Nici dumneata să discuți ordinele armatei.

— Sunt prieten cu generalul Sagardía.

Colonelul îi aruncă o privire absentă. Trase din havană și trimise fumul spre Targa, în cazul că nu l-a-nțeles. Primarul Torenei pe-același ton:

— Sunt prieten cu generalul Yuste.

— E o amenințare?

— Nu: e șeful dumatăle ierarhic.

Tina s-a îndreptat în scaun. Pe computer, profitând de căldura degajată, doctor Jivago, întins elegant, privea, cu indiferență, peretele la o palmă de el și ea l-a invidiat puțin. Și-a pus ochelarii, a scris „Arnau” pe un post-it și l-a lipit de monitor. „Arnau” cu creionul pe fond galben însemna de sunat la mănăstire și de cerut permisiunea unui glas mieros al cuiva pe care nu îl cunosc, dar care se pare că, într-o anumită măsură, e ca din familia mea, să-l implor să vorbesc cu băiatul meu care, el, da, e sigur din familia mea. Fiul meu, pe care eu

I-am născut. Îmi pare rău, doamnă, dar acum nu pot fi deranjați. Tocmai am spus că eu l-am născut și-acum e imposibil aproape să vorbesc cu el la telefon, să-i spun că nu știu ce vor unii de la un ONG din Chile, cer o explicație, se vede că aveai să le spui nu știu ce de-acum două luni și n-ai spus nimic.

— Dar, mamă, dar eu... N-are importanță, dă-mi telefonul lor.

— Cum îți merge, Arnau? În fond, de-asta sunase.

— Mulțumesc, mamă, bine. Voi?

Taică-tău mă-nșală cu o necunoscută, eu trebuie să mă duc la doctor, băiatul îmi fuge de-acasă, dar totu-i bine, foarte bine.

— Mamă? Ce faceți?

— Bine, băiete, bine.

— Sărută-l pe tata din partea mea.

Imposibil, nu-l mai sărut: imposibil, băiatul meu. Nu-mi cere asta.

— Foarte bine, o să o fac. Ești fericit?

Când, în sfârșit, îndrăznise s-o spună, Arnau a închis, se vede că era grăbit tare să se-ntoarcă la stratul de flori pe care-l dichisea sau să cânte mai departe *rorate coeli de super, et nubes pluant justum* cu ochii dați peste cap, căci mereu sunt lucruri mai importante decât să vorbești cu mama. Am impresia că devin o frustrată.

A reluat transcrierea pornind de la rândul în care Oriol spunea că în văile Noguerei toată lumea se teme, cu partizanii și armata la doi pași și amenințările de aplicare ultrasumară a pedepsei cu moartea în caz de. A doua zi dimineața, când domnul Valentí era deja în drum spre Lleida, iar eu explicam complementul direct celor mari, a venit Cassià din familia Maria del Nasi, când și când ajutor al lui Taio, că nu putea suferi să-și petreacă ziua gură-cască cu ochii la nori, cu un plic total diferit de puținele care veneau la școală. În fața a peste douăzeci de copii l-am rupt și-am citit de-o mie de ori ciudatul mesaj, mai degrabă un ordin: fără mari ocolișuri, mi

se cerea să mă prezint, la un ceas după ce se termină orele, la o pensiune din valea Cardós unde o să primesc instrucțiuni. Mi s-a părut ciudată, chiar riscantă, o asemenea convocare prin poștă. Dar răul era deja făcut. Am tot întors-o pe toate fețele, să mă supun sau nu ordinului. Mai mult, într-o zi când era nevoie să fim atenți, toți atenți la Lleida, o zi care trebuia să fie pentru toți normală, să nu poată bănuî nimeni că el îi informase că peste zece zile, pe 23 martie 1944, de Sfântul Josep Oriol, Targa pleacă singur la Lleida, să se întâlnească cu șefii civili și militari, chemat pentru excesele lui. Fac pariu pe ce vrei că o să meargă singur, căci vor să-i frece ridichea. Era o informație bună, care mobilizase oamenii din grupul locotenentului Marcó. Pe urmă o să se vadă cu un militar, protector de-al lui. Nu știu unde; la întoarcere. Și-acum vin cu povestea asta fără nicio noimă, să se ducă la pensiunea aia.

A câștigat în final spiritul meu de disciplină și după-masă, după ce am închis școala, m-am dus la Sort cu camionul lui Pere Serrallac. Omul ăsta e bun ca pâinea caldă, mă ocolește ca să-mi arate clar disprețul lui pentru un falangist profitor ca mine, dar nu se poate abține să nu-mi dea o mână de ajutor și m-a lăsat lângă Ribera, așa că n-a trebuit să merg pe jos nici jumătate de oră. Tot drumul am încercat să mă înfrânez să nu-i strig lui Serrallac că nu, nu-s ce crede el. Mereu sunt tentat să strig asta lumii. Mândria mi-e la pământ. Ca să mă liniștesc, i-am vorbit despre băiatul lui, l-am asigurat că Jaumet e bun la carte, e un cititor bun, e sensibil.

— Avem cărți acasă.

— Se vede. Ar trebui să-l dai pe urmă la școală la Tremp.

— Nu pot să-mi permit, e nevoie de prea mulți bani.

— Atunci dă-l la Seminarul Teologic.

— Nici mort. Iertare, domnule Oriol, dar...

— Nu, înțeleg... Dar acolo poate studia gratis. Și mai târziu poate oricând să renunțe.

— Și dacă-i place?

Serrallac pietrarul dădea din cap că nu, în timp ce-și arunca mukul țigării pe geam.

— Noi, țărani, tot țărani rămânem.

— Mata nu ești țaran.

— Cum să nu! Dar eu ar pietre.

Și a privit pe fereastră, în altă parte, să-mi dea clar de-nteles că gata, oi fi eu învățător, dar el hotărăște viitorul băiatului. Nu ne-am mai vorbit pân-am ajuns la Ribera.

Cât se îndepărta de șosea, Oriol a mai auzit un timp gâfâitul astmatic al camionului care urca temerar pe îngustul și-ntortocheatul drum spre Estaon.

Pensiunea Ainet, o clădire izolată, cum lumina lipsea, se confunda cu peisajul. Oriol a făcut ce specifica nota: să intre, să întrebe de Cincisprezece și să fie discret.

— Cine ziceți?

— Cincisprezece.

Omul i-a întins fără o vorbă o cheie și-a plecat înăuntru, de parcă nu voia să știe nimic. A citit ce scria pe plăcuța metalică cu numărul: cincisprezece. A presupus că e sus, pe scara aproape în întuneric. Da. Numărul cincisprezece. Era cât pe-aci să ciocănească la ușă, dar s-a gândit la cheie. A vârât-o-n broască și a răsucit-o. Primul lucru pe care l-a perceput a fost mirosul. Parfumul. Ușa s-a deschis c-un geamăt disperat și l-a văzut pe locotenentul Marcó, care trebuia să fie-ntr-alt loc cu oamenii lui, așezat într-un scaun, privind spre ușă, împrăștiind o derutantă mireasmă de tuberoză. I s-a tăiat respirația și i-a zvâcnit de mii de ori inima: nu, nu era locotenentul Marcó. Elisenda Vilabré, Elisenda cu parfumul ei de tuberoză, se ridicase, serioasă, și-i spunea sunt sigură că sunt prima care te felicită de ziua numelui tău. Abia atunci a început să schițeze un zâmbet timid.

Prima surpriză plăcută a zilei a fost întâlnirea, la ieșirea din Comandamentul Militar, cu un admirator, camaradul Cartellà, cu care împărțise glorie și pericole în timpul înaintării victorioase din Aragon, cu care trăise onoarea de-a fi primii soldați intrați în triumf în Catalonia fugărind hoardele sovietice și separatiste, primii care-au obligat oamenii din sătucele cucerite să salute cu brațul întins și să zică vivaspaña

și arribaspaña. Obligându-i să-i îmbrățișeze veseli, căci erau apărătorii Patriei, neînvinșii soldați ai Glorioasei Armate Naționale a Generalisimului Franco. Cartellà și el s-au salutat în mijlocul străzii, plini de emoție, cu brațul în sus și pocnind din călcâie, el, civil (japițele de servitoare de la Marés!), iar camaradul Cartellà în uniformă completă, impecabilă. Poate lângă capitală erau mai bine serviți decât la munte.

Sub umbrela cafenelei Sendo, observați de departe de două perechi de ochi neliniștiți, cei doi falangiști s-au pus reciproc la curent, iar Targa și-a avertizat camaradul să țină minte cât o trăi, că-s oameni în armată și în guvern dispuși să pună bețe-n roate adevăraților patrioți.

— Nu.

— Da. Militari.

— Tu fă-ți datoria. Toți camarazii din toată provincia te admiră.

Poate n-o fi atât de greu s-ajungă adjunctul șefului de provincie în Movimiento.

— Crezi tu?

— Cum să nu! Vorba-aia, trăiești la graniță, păstrezi liniștea într-un sat de ticăloși.

— Da, da, dar un nenorocit de colonel tocmai asta îmi reproșează. Va trebui să discut cu Sagardía. Sau cu Yuste.

— Ești în relații cu ei? Ochi rotunzi, gură căscată.

— Intimi. Euforic: Vrei să ți-l prezint pe Yuste? Ce faci azi?

Elisenda s-a dus la ușă și a închis-o. Briliantele de la cercei au făcut minuscule explozii tăcute, de-o parte și de alta a feței. Oriol a rămas în picioare, țeapăn, neștiind ce să facă. Câteva clipe de nebunie a crezut că Elisenda e de-a partizanilor. Ea i s-a așezat în față și i-a zis, mulțumesc c-ai venit și el era cât pe-aci să-i răspundă credeam că-i o întâlnire cu locotenentul Marcó și... Ea i-a prins mâinile și i-a zis, Oriol dragă, știu că ești singur, că după ce soția ta a... în sfârșit, te-ai simțit foarte singur. Vreau să te-ajut, căci mă simt responsabilă.

— Nu-mi dau seama cum poți s-o faci. În gardă, speriat.

El, care credea că are de rezolvat o discuție cu femeia asta, fiindcă mi-a spus că nu va păți nimic Ventureta și eu cu o femeie ca asta nu vreau să am de-a face. De parcă i-ar fi ghicit gândul, ea s-a ridicat pe vârfuri, l-a sărutat pe buze și l-a lăsat fără suflare, fără dubii și fără memorie, e imposibil s-o intereseze pe-o femeie ca ea unul ca mine care...

Atât de mult o interesa că nu și-a dezlipit gura de-a lui până n-a simțit că se sufocă și l-a privit în ochi, l-a mângâiat și-n sinea ei își zicea, un bărbat cinstit, cult, frumos. N-o să-l las niciodată să fugă.

Un spațiu alb. Mâzgăleli. Cu siguranță, Oriol se-ntreba dacă să-i spună fetei lui că are o amantă imposibilă, al cărei nume îl ascundea din cine știe ce motive. Îi înțelegea dubiile, dar începea să-l urască, fiindcă întâlnirea fusese la pensiunea unde Jordi. Mă rog, unde. Unde povestea. Cincizeci și ceva de ani mai târziu, dar la aceeași pensiune.

— Îți plac?

— Da, mult. Dar...

— Știam eu. Când mă pictai... știam.

— Dar tu, tu ești căsătorită și...

— Și tu la fel. De ce mă eviți în ultimul timp?

— Nu, nimic.

— De ce? insistă. Oriol, uită-te la mine.

A ezitat mult până să-i dea drumul:

— Știi deja. Am impresia că puteai să faci mai mult să nu fie omorât...

— Valentí Targa – l-a întrerupt ea ferm – m-a înșelat. Îmi jurase că nu vrea decât să sperie oamenii, că n-o să pățească băiatul nimic.

— Și tu l-ai crezut.

— Când m-am întors, era fapt împlinit.

— De ce nu l-ai denunțat?

— De ce nu l-ai denunțat tu?

Au tăcut. Întâlnirea era pe punctul să se termine cu un eșec, dar indiferent cum, cuvintele astea trebuiau spuse înainte de intrarea în paradis. Elisenda a venit lângă Oriol, i-a

pus mâinile pe umeri, l-a privit în ochi și toate reticențele lui s-au făcut fărâme. A zâmbit, întors din depărtări, ea a răspuns zâmbetului și a zis, cu glas liniștit, cu autoritatea pe care o emana întotdeauna:

— Sunt hotărâtă să nu las pe nimeni, oricine-ar fi, să ne despartă, acum, că ne-am regăsit.

S-a dat un pic înapoi și a continuat:

— Să încercăm să lămurim lucrurile: mă placi, te plac, nimeni nu trebuie să ne distrugă sentimentele. Bine?

— Bine.

— Și nimeni nu trebuie să știe. În primul rând Bibiana.

Îi propunea un pact, un cod de acțiune. A acceptat, cu inima palpitând. Ea a continuat:

— Niciodată, niciun avocat de-al soțului meu să nu mă poată acuza de... De adulter. Niciodată. Acesta e prețul.

— Situația e un pic...

— Te plac. Mă placi?

— Da. Mult. Mult de tot.

— Deci nu e nicio situație. Problema cu soțul meu, dacă e vreuna, e a mea, nu a ta. Ești de-acord?

— Sunt. Nu știu. Surprins.

— Dacă ai ținut cont de scrisoarea mea, înseamnă că știai la ce să te-aștepti.

— Credeam că. Mă rog, nu contează.

A făcut un pas înainte, fără să se gândească la pericol. A făcut pasul. S-a dus la ea, i-a ridicat, cu o familiaritate pe care n-ar fi bănuț-o posibilă, bărbia, a alungat amintirea vinovată a Rosei cu pântecul ei umflat și a lui Ventureta cu ochiul de plumb și și-a coborât pleoapele să se îmbete cu parfumul de tuberoză.

— Mi-ai plăcut din prima zi, de când te-am văzut.

— Și tu mie.

— Dar asta e... e o nebunie.

— Am eu grijă de tot.

— Nu știu dac-ai să poți. Știu doar că te am întipărită în minte după atâtea ore în care te-am privit. Închid ochii și te

văd așezată, cu gâtul ușor înclinat, ușor răsucit, să iasă bustul în evidență. Măinile mângâind o carte și ochii...

În sfârșit, un bărbat pentru care merita să privească lumea altfel și să accepte, dacă trebuie, renunțări. În sfârșit, un bărbat pe-al cărui piept să-și poată sprijini capul.

— Tu ești poet. Te iubesc, Oriol.

— Adevărul e că mă simt amenințat de tembelul ăla de colonel parazit, zise Valentí Targa privind cu coada ochiului la efectul vorbelor lui asupra lui Cartellà. După el, partizanii nu există.

— Vrei să zici că sunt în Spania partizani? Întrebă, surprins, Cartellà.

Nici Valentí Targa, nici comandantul adjunct al generalului Yuste nu s-au obosit să-i răspundă. Kilometri de tăcere, zgâlțâiți de gropile din șosea. În fața lor, camaradul Cartellà, cu mască impasibilă de pokerist, uluit de încrederea dintre comandantul adjunct și amicul lui, Targa. După câteva zguduituri, Valentí:

— Mie mi se pare trădare, careva dintr-ai noștri să...

— Cum ai zis că-l cheamă?

— Faustino Ramallo Pezón. Colonel de artilerie trimis pe lângă Statul Major al Administrației Militare din Lleida. Cincizeci și nouă de ani. Poponar înrăit. Munci administrative în timpul întregii Glorioase Cruciade. Nu și-a pus pielea la bătaie. Detașat la Lleida de trei luni.

— Generalul Yuste o să-i spună câteva vorbe, te asigur.

Cartellà, și mai multă admirație mută.

— Mulțumesc, comandante. Și-n treacăt, spune-i că vinerea viitoare e invitat la o acțiune falangistă la Sort. Și tu, Cartellà.

Camaradul Cartellà și-a ascuns un oftat admirativ, cu ochii pe fereastră. În fața lui rămâneau în urmă salinele din Gerri. Când au ieșit din sat, mașina a trebuit să frâneze cam brusc. Control militar.

— Cine-a zis să se pună aici punct de control? a întrebat comandantul pereții. Și, spre șofer: Încet. Să vedem ce vor.

Coborî geamul, să-i vadă căpitanul necunoscut chipul.

— Ce se-ntâmplă?

Cartellà s-a uitat la Valentí și i-a făcut cu ochiul, în semn de admirație pentru discuție.

— A fost o explozie la Sort.

— De ce n-am fost informat? Unde e generalul?

— Fiți amabil și coborâți.

— Ce? De ce nu-mi cereți și parola!

Trei soldați se-așezaseră lângă căpitan, unul a deschis portiera.

— E o cursă, a apucat să zică Valentí Targa, înainte să răsunе două împușcături și șoferul să-și plece blând pe volan capul, prins parcă de un irezistibil somn. Cealaltă ușă, la care nu mai fusese nimeni atent, s-a deschis violent. Cineva a introdus un Sten negru lucios și-a golit jumătate de-ncărcător în falangistul Cartellà, în timp ce, în spate, altul făcea același lucru cu comandantul adjunct. Impermeabilul de culoare deschisă al lui Valentí Targa a fost făcut în asemenea hal ferfeniță, că el părea mai ciuruit decât toți. S-a prefăcut mort, a rămas cu gura căscată și l-a auzit pe cel ce se da drept căpitan zicând ciur l-am făcut. Sus.

Ea a fost cea cu inițiativa. Ea l-a ajutat să se dezbrace; ea l-a tras de braț să-l facă să intre în patul în care două-trei sticle de apă caldă aveau menirea să taie din răceala sinistră a lenjeriei. Contactul a fost pasionat, foarte pasionat din partea ei și progresiv din partea lui, până în clipa în care s-a scuturat și de amintirea Rosei cu privirea ei de reproș tăcut și de teama că Valentí, bine pieptănat ca întotdeauna, în loc să fie la Lleida, să se lase a doua oară omorât, deschide brusc ușa, o trânteste violent de perete și mângâindu-și, mustața, zice iete-l, javra, tot mai negi că Elisenda e o târfă? Îm? N-ai niciun drept să te-ntinzi cu ea, că eu am fost primul, și-apoi tu ești de-al partizanilor; și după proclamație o să tragă, nu în cap sau inimă, ci unde doare mai tare, de exemplu în testicule, și o s-aștepte răbdător să i se scurgă sângele și viața să i se stingă lent prin orificiul nemilos al durerii.

— Nu trebuie să iei nici o...

— Măsură de prevedere?

— Da, nu știu...

L-a-mbrățișat și s-a lăsat pătrunsă și-a fost o incredibilă explozie de plăcere.

După două ore, Elisenda l-a eliberat din lanțurile ei și l-a asigurat că nu-i ultima oară, căci ești unicul om unic din sat și din toți munții. Ai venit cu motocicletă?

— Nu, cu Serrallac pietrarul. Mi-e defectă motocicletă.

Afară, pe șosea, era întuneric. În locul unde peste cincizeci și șase de ani un congelat Citröen roșu va deplânge o trădare, mașina neagră a Elisendei Vilabré cu o umbră întunecată înăuntru.

Elisenda, înfășurată în paltonul de blană, a făcut un semn și mașina neagră s-a apropiat fără zgomot, ca o amenințare. Ea a deschis ușa din dreapta șoferului și l-a introdus pe Oriol.

— Te lăsăm la intrarea în sat.

Elisenda s-a așezat în spate, singură. Oriol s-a uitat la șofer: veșnic tăcutul cu fața brăzdată de-o tăietură, Jacinto Mas, care l-a privit c-un reproș profund și a pornit mașina fără să scoată o vorbă, fără să-l acuze că s-a culcat cu doamna, de parcă nici n-ar fi fost acolo. Șoferul a tras cu ochiul prin oglinda retrovizoare. Bravo, Jacinto, foarte bine. Tot drumul până la Torena n-a deschis nimeni gura. Parfumul de tuberoză se risipise, dar nu și din mintea lui Oriol, nici dintr-a lui Jacinto.

Când Elisenda Vilabré, în mâini cu amintirea iubirii încă proaspătă, a ajuns în casa Gravat, a observat în aer ceva ciudat. Știe, și-a spus. În ciuda precauțiilor, Bibiana știe. Cum a privit-o-n ochi, când i-a deschis ușa, și-a dat seama că știe. De-aceea, când a intrat în salon și l-a văzut înconjurat de gorilele lui, s-a speriat, nu se-aștepta la așa ceva. În picioare, în fața bărbaților cruzi, simțea cum i se-ncrețește pielea. Santiago se folosisese de propriul ei Goel s-o spioneze! A zis, ce se-ntâmplă, hei, ce se-ntâmplă, doar să câștige timp.

Drept răspuns, Valentí s-a aplecat și-a luat de pe podea o boccea cu haine. A ridicat-o s-o vadă ea: un impermeabil de culoare deschisă devenit o cârpă plină de sânge. Și o cămașă.

— Ce s-a-ntâmpat?

— Au vrut să mă omoare.

— Dumnezeu! Ce ușurare, doar atâta era. Și sângele?

— De la alți eroi, alți martiri.

Valentí a dat energic din cap și Balansó și Gómez Pié au ieșit din salon. După câteva clipe, Elisenda auzi ușa de la ieșire. Începea să-și recapete liniștea.

— Povestește-mi.

— Nu, e neplăcut.

— Și-atunci ce vrei?

— Nu mi-am terminat încă misiunea.

— Îl mai ai pe Josep din casa Maria del Nasi.

— Da.

Fără să ceară permisiunea, încalcând normele impuse de ea la Burgos, Valentí Targa se-așează pe primul fotoliu la îndemână. Cel pe care avea să stea Tina cincizeci și ceva de ani mai târziu. Deși nu voia să arate, era tulburat.

— De ce-ai venit?

— Pe tine te lasă rece dacă mă omoară.

— Nu-i adevărat, rezistând tentației de-a sta jos. Ce vrei?

— Bani mai mulți.

— Mai mulți? Mai mulți decât primești?

— Povestea-asta a ajuns prea periculoasă. Mai mulți bani sau o las baltă.

— Cât timp îți mai ia să-l găsești pe Josep Maria Nasi?

— Pot să-l iau gaj pe-ăla sărac cu duhul, Cassià nu e-n toate cele, să-l forțez pe Josep să vină.

— Câteodată pari chiar idiot, i-a tăiat-o sec. Nici până acum nu mi-ai spus ce legătură are Ventureta cu toate astea.

— Sunt primar. Nu doar Goelul tău.

N-a fost târguială, căci Elisenda nu voia, sub nicio formă, să-și lase Goelul ei treaba neterminată. I-a plătit generos noua frică și Valentí a plecat resemnat cu destinul lui. Nu resemnat,

entuziasmat, căci obținuse mult mai mult decât ar fi putut vreodată să-și imagineze. Eloi Cartellà, ilustru fiu al orașului Tàrrega, mi-ai făcut un mare serviciu. Onoare ție, camarad Cartellà!

Seara, la Marés, după ce a golit cu trei dintre oamenii lui o sticlă de lichior, l-a luat pe Modest deoparte și i-a pus, pe o masă cu marmura numai crăpături, un teanc de bancnote, destul de noi, nici măcar nu le-a numărat, să-și arate disprețul. Un teanc bun. Când a terminat, a urcat scările spre camera lui, n-a zis nici asta îți datorez, nici mulțumesc pentru răbdare, nici scuipe pe toți calicii din casa asta, nici grație fiică-ti care nu mi-a spălat cămașa, sunt viu, nici noapte bună. Modest a împăturit hârtiile c-un sentiment contradictoriu de ușurare și greață. De-ar putea el...

A doua zi primarul Targa a trebuit să aștepte anchetatori și autorități, să stea cu popi la priveghi și să-și îndemne camarazii să fie vajnici în acțiune. Iar seara, ședință de pictură la primărie: dacă-l lichidează, să fie măcar tabloul gata.

— Vezi?

Flutură ziarul și-l puse pe birou. Oriol lăasă pensula în vasul cu esență de terebentină, sătul de atâtea întreruperi, și citi că persoana care-și pierduse viața în nefericitul accident de circulație era camaradul Eloi Cartellà, fiu al orașului Tàrrega, șef local al Falangei Spaniole și ghinionist pasager în mașină.

— Cum a fost?

— Niciun accident. Asta-i ca să nu vâre panică-n oameni. Au vrut să mă lichideze. Vor să mă radă.

— De unde știi că pe dumneata te voiau?

— L-au făcut ciur pe bietul Cartellà.

— Deci poate pe el îl voiau.

— Nu știe nici Dumnezeu cine e Cartellà. A apucat iar ziarul. Eu, însă... În fine, sunt cunoscut.

— Dar i-au omorât pe ceilalți doi.

— Pe Cartellà fiindcă era în uniformă.

— Dar nu semănați deloc!

— Ȑia de-au tras nu mă știaa la față. M-am salvat fiindcă am fost îmbrăcat civil. Și, desigur, și fiindcă am făcut pe mortul.

S-a uitat la Oriol aspru, de parcă nu-i făcea plăcere să fie contrazis în privința asta: victima el era. Doar el.

Oriol a luat iar ziarul. Îi ardeau ochii. Poate de prea puțin somn. L-a auzit pe Valentí zicând, e a doua oară în puțin timp.

— A doua?

Celălalt a făcut un gest de las-o baltă, că n-are chef să vorbească. Oriol s-a văzut obligat să insiste:

— Cum adică a doua?

— Cu cât mă vor ei mai mult în mormânt, declamă Valentí parcă drept răspuns, cu-atât mai mult vreau eu să termin cu toți colaboraționiștii. Unul câte unul. Fără ură, rece, drept. Începând cu Ventura, sunt sigur că el e-n spatele poveștii ăsteia.

— Dumnezeule!

— Îți țâțâie fundul, este?

Tăcere. După o vreme, a continuat:

— Ventura face războiul pe cont propriu. Ca pe ceva personal.

— Dumneata cum de știi?

— Serviciile secrete germane. Au oameni infiltrați. Dar se pare că lui Ventura îi dă ordine un anume căpitan Eliot.

— Cine e?

— Încă nu știm.

Oriol lăsa ziarul în fața dușmanului. Era amețit. Se întoarse la șevalet, să se apere mai ușor.

— De ce zici că a doua oară?

Cu siguranță ca să se dea mare, căci să fii un viteaz în ochii unui bărbat atât de instruit ca învățătorul Fontelles e întotdeauna plăcut; indiferent ce-o fi fost, cert e că Valentí i-a spus că a fost chiar în ziua când a plecat la Barcelona să-și vadă Bobocelul de Floare, ți-aduci aminte? ei, în ziua aia.

— Și cum s-a-ntâmplat?

Valentí i-a povestit ceea ce el știa, dar privind spre perete și fără să vadă ce se întâmpla în spatele lui. Valentí ajunsese la concluzia că trebuie să fi fost cineva din sat, cineva fără prea multă experiență militară, că ratase o țintă mai greu de ratat decât de nimerit.

Se ridică brusc, deschise sertarul, scoase pistolul, se duse la șevalet, se-așeză-n spatele lui Oriol și-l îndreptă spre ceafă.

— De-aici, zise. Tu crezi că se poate greși?

Oriol, lipsit de putere să fugă, aștepta lovitura de grație.

30

Dacă papa Iulius al II-lea, ca abate in commendam de Montserrat, a finanțat claustrul gotic al mănăstirii înainte de-a fi Iulius al II-lea, când era doar Giuliano della Rovere, zise, punând pliantul la loc, doamna Elisenda Vilabré văduvă Vilabré este dispusă să plătească oricât, m-ați auzit bine, să poată avea loc cununia în ziua de 24 aprilie.

— Presupun că-mi vorbiți de anul șaptezeci și doi.

— Nu. O mie nouă sute șaptezeci și unu. Douăzeci și patru aprilie o mie nouă sute șaptezeci și unu.

— Sunt nebuni. E doar peste șase luni.

— Mai mult decât suficient.

— Ziua e ocupată.

— Eliberați-o. Dați-mi adresa celor în cauză, îi pot convinge. Vreau liber începând de la ora douăsprezece.

— Stați puțin, nu merge așa. Am dispoziții să nu fac schimbări în ordinea cererilor. Sub niciun motiv.

Avocatul Gasull se uită aproape cu milă la omul de la agenție. A făcut un gest de ușoară preocupare, și-a băgat mâna în buzunar și a scos un teanc de bancnote noi-nouțe.

— Pentru dumneavoastră, doar fiindcă m-ați ascultat.

— Ce-nseamnă asta? puțin speriat de stil, dar scânteindu-i ochii.

— Că, dacă nu doar mă ascultați, dacă vă îngrijiți de ce trebuie ca în ziua de 24 aprilie 1971, de azi în șase luni, să poată fi celebrată cununia domnului Marcel Vilabré i Vilabré cu domnișoara Mercedes Centelles-Anglesola i Erill, cine știe, poate puteți chiar renunța la slujba asta.

Omul de la agenție a simțit că i se usucă gura. Era pe punctul să ia parte la prima vânzare-cumpărare ca lumea de când începuse să se ocupe de birou, cu ordinul de absolută inflexibilitate pe tema Montserrat, că toți vor să se cunune aici și sunt în stare de orice, înțelegi. Înțelesese imediat, făcuse și el ce putuse și din când în când primea discrete dovezi de recunoștință.

— Vă promit că-ncerc să fac tot ce pot.

— Nu vreau doar să-ncercați. Vreau să reușiți.

Gura și mai uscată. A vârat incomodul teanc de bani în sertar și a zâmbit hieraticului Gasull. Vara asta, în sfârșit, în Canare, și-a zis, cu răsufierea încă tăiată de grosimea teancului.

Nu s-a îndoit nimeni că pe douăzeci și patru aprilie o mie nouă sute șaptezeci și unu, la orele douăsprezece, între sexta și nona, Marcel și Mertxe vor fi cununați în altarul principal al mănăstirii Montserrat, mireasa îmbrăcată în alb vaporos, fotografii alergând după personalitățile aflate printre invitații mirelui și ai miresei. Nu s-a gândit nimeni că *Matutina ligat Christum, qui crimina purgat. Prima replet sputis. Dat causam tertia mortis. Sexta cruci nectit. Latus ejus nona bipertit. Vespera deponit; Completa reponit*, fiindcă erau ocupați să tragă cu coada ochiului, să înregistreze și să se bucure, căci existau și nechemăți de-a dreapta Tatălui.

Guvernatorul civil și șef de Movimiento pe regiune se prezentase în uniformă de gală, chelie și mâini asudate, unicul dintre autorități care făcuse o asemenea gafă, căci dispoziția era să se evite parada de falangism, întrucât cei ce-aveau în mâini pâinea și cuțitul socoteau că-i mai bine să fie eficienți fără prea mult zgomot, situați unde știm că e bine și

conducând în numele lui Dumnezeu și în numele Lucrării lui Dumnezeu, cu blândețe, dar cu fermitate. Cu umilință, dar cu ambiție. Cu excepția a doi colonei și a generalului care, în mod justificat însă, își etalau medaliile pe pieptul valoros. Este de datoria noastră să remarcăm splendida rochie a miresei, din satin în strat dublu, cu un îndrăzneț decolteu pătrat și o lungă trenă, cum nu s-a mai văzut de mult. La pălărioară un fel de ultraeleganță coronită din flori de pădure albe, al căror parfum se simțea chiar de la distanța de la care trimisul nostru special trebuia să privească. Voalul vaporos cădea cu o eleganță rar întâlnită, încununând incredibila operă a lui Charo Rodríguez. În mână, nefericita mireasă care încă nu știa că ia în căsătorie un spin care-avea să-i distrugă zâmbetul pentru totdeauna, purta un frumos buchet de trandafiri alb și roz, printre ei iasomie parfumată, creație Mateu & Trias (de la trimisul nostru special).

Aceasta este cea mai importantă dintre instituțiile sociale, baza și fundamentul tuturor celorlalte; matrimoniul este o instituție naturală, socială, religioasă, și juridico-civilă. Nu voi intra acum în etimologia cuvântului matrimoniu, vă voi aminti totuși că vine din latinescul *matres munium*, adică menirea femeii de-a aduce pe lume prunci, scopul și piatra de temelie teologală a acestui sacrament. Încă Sfântul Toma d'Aquino a definit trăsăturile principale ale instituției: procreația, educarea copiilor și ajutorul reciproc și condițiile necesare pentru împlinirea scopurilor ei – unitate, rodnicie, indisolubilitate, legalitate. În timp ce asculta toate astea, doamna Elisenda Vilabré întindea pe masa memoriei căsătoria ei cu Santiago, iubirea pentru Oriol, unicul bărbat pe care îl credea unic, relația cu ticălosul de Quique Esteve. Atunci a vărsat o lacrimă controlată, mai mult pentru ea decât pentru mirii care se pregăteau să spună da, da, el fiindcă nu vedea alternativă, dat fiind că dacă hotăra mamă ceva era imposibil de ocolit și-apoi gagică e ceva de nu-ți poți imagina, da' mă enervează că trebuie să mă-nșor, să mă leg atât de tânăr, iar Quique sau oricare alt confident din ultima și disperata ultimă

săptămână de burlăcie a lui Marcel îi zicea, lasă, oricui îi vine rândul, e lege. Și Mertxe fiindcă știa că-și unește viața cu una din cele mai mari averi din țară, unii ziceau că mai solidă ca Banca Spaniei. Ce credea Marcel c-a putut să păstreze drept cel mai bine păstrat secret din puținele pe care spera că putuse să le-ascundă de mamă, era că, deși nu voia să se-nsoare, era îndrăgostit. Îndrăgostit nebunește de Mertxe. Logodna fusese lină, rapidă, cu câteva crize ridicole și puține femei clandestine. Chiar și când s-a dus cu Lisa Monells, să-și ia rămas-bun, a simțit că-l roade ușor conștiința, Mertxe nu merita asta. Dar trebuia închis episodul, că el e cavalier. Și Lisa se regulează dumnezeiește. În viață nu poți să-nchizi toate ușile. Și, cât timp Mertxe nu știe, n-are cum să-i facă rău. O să te sun, Lisa, jur.

— Poftim?

— E rândul dumneavoastră să spuneți da, dacă vreți.

— Da, mamă.

Vezi, iubitele? Îl avem însurat. Și cred chiar că foarte bine însurat.

În fotografia oficială se poate vedea, moment culminant al strălucitoarei ceremonii, nobilul gest al tânărului Vilabré punându-i inelul nefericitei mirese. Potrivit trimisului nostru special, au existat speculații despre oficierea căsătoriei de către abatele de Montserrat sau de episcopul de Seu sau de monseniorul Escrivá de Balaguer. Dar, în semn de omagiu pentru vechea familie Vilabré, slujba a fost săvârșită de un modest, tânăr preot de țară, părintele Fernando Rella, strălucit teolog în pofida tinereții lui, poate puțin plicticos, căci predica a fost cenușie, parohul bisericii Sfântul Petru din Torena, un idilic, îndepărtat sat din Pirinei, cunoscut astăzi de lumea civilizată prin magnificele dotări pentru practicarea sportului zăpezii, pe zi ce trece cu tot mai mulți adepți. Acest simpatic detaliu, oficierea ceremoniei de către preotul umilei parohii din satul de origine al ilustrei familii a fost comentat de toți invitații deosebit de favorabil.

Un detaliu intim, ignorat de presă, a fost primirea, de către prea cuviosul abate al mănăstirii, a mirilor, mamei și unchiului mirelui. Părintele August Vilabré, care-și ducea viața prins cu o mână nervoasă de un baston de stejar și fildeș, a mulțumit în tăcere prea cuviosului abate care, după ce a binecuvântat mirii, s-a îndreptat spre el să-i sărute mâna ridată. În timpul ăsta doamna Elisenda a poruncit nefericitei perechi să iasă pentru plicticoasa, dar obligatoria fotografie cu invitații, că dacă nu, aici ne-apucă noaptea. În sfârșit, cei trei au rămas singuri.

— Câți ați spus?

— Nouăzeci și trei, părinte abate.

— Cine nu și-ar dori să ajungă la această frumoasă vârstă cu sănătatea și curajul dumneavoastră!

Era o minciună. Pioasă, dar minciună, căci părintele abate știa că părintele August își publicase ultimul articol, despre aplicarea derivatelor la teorema creșterilor finite, la sfârșitul anilor '50 și după ușoara criză de apoplexie din urmă cu trei ani nu mai era cel care fusese și abia mai putea să-și recite părțile din breviar, să se dedice rugăciunilor lui și, cel mult, să mediteze asupra proprietăților numerelor prime. Părintele abate nu știa: atacul de apoplexie fusese unicul răspuns al trupului său muritor la discuția dură avută cu lumina ochilor lui, diamantul pe care nu-l transformase în briliant dar care, de ce Doamne (*felix qui potuit rerum cognoscere causas*), devenise o bijuterie al cărei spectaculos diamant ascundea un venin fatidic, cu efect fulgerător. Ea, pe care-am crescut-o în dragoste pentru Domnul și Sfânta Mamă Biserica Catolică, Apostolică și Romană, în devoțiune pentru spiritualitatea părintelui Enric d'Ossó, a cărei meritată beatificare nu o s-o mai apuc, în respect pentru măreața operă a Creației Divine... Ea, fiica mea spirituală, speranța bătrâneții mele, care n-a vrut să se dedice matematicii, ci îmbogățirii; ea, femeia cea mai inteligentă pe care-am cunoscut-o vreodată, devenită o inteligență demonică... mi-a adus întunecare în inimă pentru totdeauna. Doar că părintele abate nu știa asta. Și nu știa

nimeni că acum era cât pe-acî să se repete experiența. Ca răspuns la dorințele părintelui abate, părintele August s-a mulțumit să facă un gest vag cu mîna liberă, gest mai mult decît grăitor. Prea cuviosul abate a zâmbit fără să priceapă nimic, iar senyora Elisenda stătea la pîndă. Pînă cînd a văzut c-a sosit momentul și-a zis, cu cea mai suavă și convingătoare voce, unchiul ar vrea să vă reamintească de promisiunea legată de cauza beatificării Venerabilului Oriol Fontelles.

— Eu nu...

— Taci, unchiule, să poată vorbi părintele abate – ea, grijulie, aplecată peste preotul așezat.

Inima părintelui August a început să zvâcnească necontrolat. Spre a trece de bariera Elisenda, a ridicat un deget timid, neobservat însă de părintele abate. Și apoi, privit cu rigoare, și gestul timid de protest era un păcat și el nu voia să se simtă vinovat, la porțile morții, de delictul grav de a dezvălui informații cunoscute prin intermediul teribilei taine a confesiunii. A lăsat în jos degetul.

— Am și făcut-o, fiica mea. Părintele abate i-a privit mulțumit: Înainte de sfârșitul anului va exista un nou procurator al cauzei. Mi-a dat asigurări domnul episcop de Seu.

A făcut un gest înțelegător spre doamna Elisenda, cu referire la bătrînul care-și ascunsese privirea asaltat de scrupule.

— Sunteți obosit, părinte?

L-au ridicat din scaunul așezat special în mijlocul claustrului de vizite, l-a îmbrățișat cu devoțiune filială, a strîns scurt mîna doamnei și a privit, cu un zâmbet patern, cum trupul aplecat al bătrînului profesor care îl ghidase prin capcanele și deliciile trigonometriei și ale calculului infinitesimal în cei cinci ani petrecuți la Roma, se îndepărta încet, condus de mîna grijulie a doamnei atît de elegante care-i era nepoată. Părintele August și doamna Elisenda au calculat distanța care îi despărțea, zece pași lenți, de zâmbetul glacial al fratelui portar, din cealaltă parte a aripii claustrului.

— Trebuie să încetezi asta.

— Nu. Memoria lui Oriol merită.

— Ești o prostituată dezgustătoare, murdară.

— Din câte știu, confesorul care îndrăznește să rupă taina sacramentală, a zis ea, cu voce palidă, e excomunicat, prin excomunicarea special rezervată la Scaunul Apostolic.

— Fii blestemată!

— Articolul două mii trei sute nouăzeci și nouă, unchiule. Așa e.

— Învățătorul n-avea nimic de sfânt. Era doar amantul tău.

— Codul de drept canonic, unchiule. Beatificarea va merge înainte.

— Doriți să vă odihniți un pic? Părinte? Doamnă?

— Nu, nu, mulțumesc, ne așteaptă invitații.

Părintele August plângea în sinea lui și nu auzise întrebarea fratelui portar. S-a forțat să-și ridice capul cu o grimasă de durere sufletească interpretată de fratele portar ca dovadă a bucuriei de care erau cuprinși la fericitul eveniment.

Când au ieșit pe poarta mănăstirii, mitralierea nemiloasă a blițurilor fotografiilor de la tabloide l-a derutat de părintele August. Ceva mai departe de presă, un grup de fete vesele, cu rucsacul în spate, privea perechea asimetrică coborând scările printre blițuri, iar fata cu codițe și ochi de culoarea ierbii de munte a zis, or fi mirii, nu? Și toate au început să râdă cu și mai multă poftă, fiindcă așa își echilibrau ele excesul de vitalitate ce le țâșnea din trup. Jacinto, nu știu unde ți-e capul, și-asta de niște zile; trebuie să stau să aștept să te-nvrednicești să-mi aduci mașina? Iertare, doamnă. Iertare, Elisenda, dar ochii tăi mânioși sunt încântători. Și mai încântători când nu domnește-n ei calmul.

Odată încheiată strălucitoarea ceremonie, audiențele private intime și plictisitoare, dar obligatoria ședință de fotografii, autoritățile și invitații s-au reîntâlnit într-un hotel luxos din centru, unde petrecerea a continuat pe gustul tuturor, inclusiv cu o altă plictisitoare și obligatorie ședință fotografică în grădinile hotelului. Numărul atât de mare de invitați a impus

pregătirea, pentru sărbătoare, a două saloane din prestigiosul hotel. Înalta societate și, de ce nu, vechea nobilime s-au îngemănat la spectaculosul eveniment al unirii dintre moștenitorul imperiului sportiv Vilabré (Brusport, Instalații Sportive Brusport, Stațiunea de Ski Tuca Negra SA, Vilabré Sportwear) și Mertxe Centelles-Anglesola i Erill, descendenta uneia dintre cele mai importante familii din selecta și redusă lume a aristocrației. Din Centelles-Anglesola înrudiți cu Cardona-Anglesola dinspre partea Anglesola, și din Erill de Sentmenat, căci mama lui Mertxe este fiica lui Eduardo Erill de Sentmenat, proprietarul companiei de import material lemnos Maderas Africanas și președintele Consiliului de Administrație al Băncii Ponent. Aristocrați veritabili, înlănțuiți de pierderile companiei Maderas Africanas, pierderi ce se reflectă la burse sub ochii ginerelui lui Eduardo Erill de Sentmenat, domnul Fèlix Centelles-Anglesola, care, cu doar șapte zile în urmă vânduse ultimele posesiuni argentinienne spre a putea face față creditorilor. Da, doamnei Elisenda Vilabré. Nu, la un preț rezonabil, căci doamna Vilabré, ce-i al ei e-al ei, nu-i jupoai pe săraci. Operațiune rapidă, sigură și toți mulțumiți. Vorba vine. De fapt, se putea spune că rămăneau în familie, căci dacă fericita pereche ar avea un copil, acesta ar fi un Vilabré-Centelles-Anglesola și Vilabré Erill de Sentmenat, din Vilabré Cabestany dinspre Vilabré-Comelles și Cabestany Roure și Vilabré Ramis din Vilabré de Torena și din Ramis dinspre partea lui Pilar Ramis de Tírvia, jumate curvă, jumate mai bine să nu vorbim din respect pentru bietul Anselm, și din Centelles-Anglesola din Cardona-Anglesola și Erill de Sentmenat, dinspre Eduardo Erill de Sentmenat, fost președinte al Consiliului de Administrație al băncii Ponent, cel cu porcăria de Maderas Africanas, că de douăzeci și ceva de ani îi tot zic, papă, trebuie vândut înainte să intre-n lemn carii și el, crezi?, și-acum ne omoară pierderile. Sânge-n vine are femeia-asta, putred de bogată, doldora de bani, cu pământuri pe tot mapamondul, da' toată ziua face tricouri de baschet,

vânează clienți noi, concepe mingi de fotbal și i se-nmulțesc banii ca dracii, drace!

Și-n plus, în timpul sparanghelului cu castraveți de mare (mă costă de mă rupe, o sută de pesete un castravete și mironosița-aia cu diademă nici nu se-atinge de ei, mănâncă sparanghelul, care-i din conservă), domnul Fèlix Centelles-Anglesola trebuia să suporte c-un zâmbet forțat, menit să pară de simpatie, cum ginerele proaspăt inaugurat se umfla-n pene cu rachetele de tenis de masă, eu mă ocup personal, și de negocierile cu Saint-Moritz pentru niște francize interesante, un sistem numit forfait, foarte comod, avem multe de-nvățat de la Europa, ei, e o muncă pasionantă blablabla și câteva clipe și-a-ngăduit să viseze că doamna Elisenda o să-și plece capul spre el și-o să-i zică nu-ți face griji, Fèlix, rezolv eu cu banchetul. Putea s-o facă, pentru ea e un fleac. Dar, așa cum e femeia asta, n-o să facă pasul dacă nu iau eu inițiativa. Iar eu așa-ceva nu pot nici să sugerez.

— Nu cred că-i momentul de discutat asta. Quique (din Esteve, cu magazinul alimentar) zâmbea, în drum spre sala de dans, de mână cu splendida nepoată a unuia dintre militari. Elisenda a rămas cu gestul în aer și-a hotărât c-a venit timpul să dea drumul tunetelor: cu zâmbetul ăla, tânărul își căutase pierzania singur și-o să-l facă s-o afle de-așa manieră, încât să-și aducă aminte cât o trăi.

Maniera a fost ziua următoare, când ea s-a-ntors la Torena, l-a convocat la casa Gravat, a așteptat răbdătoare să plece la culcare Carmina, l-a introdus în dormitor, s-a lăsat parcursă bine de el și când, epuizat și stors în pat, meditând la întâmplările vieții, gol, își fuma țigara de după, cu privirea dusă, poate cu gândul la alte femei, sigur cu gândul la alte femei, ea s-a-mbrăcat și din ușă i-a comunicat, ai la dispoziție două ore să-ți iei ochelarii de soare din dulapul din sala personalului de la pârtii.

— Poftim?

— Ești dat afară. Nu mai ești directorul monitorilor de la Tuca. Nu mai ești monitor. Nu mai ești nimic.

Quique s-a-ntors, și-a lăsat țigara prost stinsă în scrumieră și s-a ridicat. În picioare în fața ei, încerca să-nțeleagă ce i se spusese.

— Din ce motiv?

— Din motiv de incompetență. S-a uitat la ceas. Timpul trece.

— Dar ce ți-am făcut?

— Regulat cu Lali Mestres, Glòria Collado, Mamen Vélez de Tena – mai mare ca mine, Sònia Ruiz – mai mică... A scos din buzunar o hârtie și-a continuat: Ai fost și cu Gary Spader, blondinul cu chip de înger, și cu Ricardo Tena, aici ai făcut dublet mamă-fiu. Mamen are șaiszeci de ani. Nu ți-e greață?

— Sunt un monitor bun.

Era felul lui de-a mărturisi că da, Lali, Glòria, Mamen Vélez, Gary, Ricardo și ceilalți pe care nu-i știi, javră. Fiindcă nu știi tot: mai am un dublet important: am petrecut două superbe weekenduri cu Mertxe Centelles-Anglesola i Erill când am înțeles că-i contactai părinții cu scopul cu care i-ai contactat. Și, ca să închei, îți comunic că-ntr-o zi ți l-am atacat pe iubitul Marcel la duș, i-am tras-o și i-a plăcut. Triplet lux. În America i s-ar spune un hat-trick. Ți-a povestit feciorașul tău? Îmi place să inaugurez, îmi place să ți-o iau înainte, chiar și când tu crezi nu că ești înaintea mea, ci deasupra mea, și-mi place să te regulez, da, așa e, ești o femeie coaptă, dar ai ceva care te face irezistibilă, nu știu ce, dar au o limită toate, mai ales când te tăvălești ca o cățea în călduri și pe urmă, când eu mă simt stăpân, mă umilești și mi-aduci aminte că jocul s-a terminat, iubițel, și-mi poruncești să mă duc la Teixonera să-nvăț oamenii cum să-și rupă un picior.

— Și? Monitori ca tine, găsesc o sută.

Sau nu, că ești foarte bun. Dar sunt prea indignată de-atâta minciună, m-am săturat că oamenii vorbesc despre lucruri despre care n-ar trebui să vorbească. Știai, nenorocitul, că primul punct, cel mai important, din relația noastră era

secretul absolut și mi-ai jurat, ți-amintești pe ce? O să-mi lipsești.

— Te-ai săturat de mine.

— Sunt indignată, nu doar că m-ai înșelat, dar i-ai dezvăluit lui Mamen secretul nostru. Cui ai mai spus?

— Nu i-am spus nimic, jur.

— Cât ești de mărunț.

— Jur că...

— Nu te obose. Dacă vrei, vă pun față-n față și discutați problema.

— Dacă faci pe nebuna, o să torn la ziare. Îți jur că pe mine mă doare-n cot. Dar ți-nchipui scandalul?

— Dacă te mai porți ca o javră, fie și-n glumă, pun să fii omorât.

A ieșit din cameră, a deschis ușa spre stradă și i-a aruncat hainele în mijlocul drumului. Primul gest prost calculat după ani de zile de socotit reacțiile la milimetru și de evaluat consecințele. Lumina stelelor a căzut blând peste chiloții, șosetele, hanoracul, pantalonii, maioul și cămașa de amant expulzat. Și mucusul de țigară încă fumegând, pe care-l aruncase cineva, în cealaltă parte a pieței.

31

De două ori însemna nicio patrulă între Sort și pasul Bonaigua. De trei, soldați între Sort și València d'Àneu. De cinci ori însemna nu veniți în vale, rămâneți sus pe creste și Dumnezeu (vorba vine) să v-ajute, dacă o vrea. Mai mult de cinci ori era semn că mai bine n-ar fi ajuns în podul școlii, că-s pe punctul să fie descoperiți, nefericiții, v-ați vârat într-o capcană mortală. Era un sistem primitiv, dar eficient. Și periculos pentru emițător, fiindcă, așa cum vedeau ei cele două, trei, patru, cinci sau mai multe scânteieri, le vedea și Faustino Pacón, caporal la garnizoana din Sort, din Batlliu, unde urcase cu câțiva oameni, că nu știu ce comandant auzise

că urmează nopți agitate, să fie făcute ronduri de noapte, ca la Rembrandt. Ce dracu-o fi cu lumina asta. Ce dracu' spun. Cui dracu' spun. Trebuie să pun în raport.

Oriol și locotenentul Marcó, la fereastra casei învățătorului, în întuneric, cu ochii ținută spre pasul Cantó, sub Torreta de l'Ori, știind că încărcătura care dormea-n pod e sensibilă, gândind vin în casa-asta doar să mă uit pe geam să văd dacă mi se aprinde farul, gândind nu vreau să mă-ntorc în casa asta decât cu Rosa și cu fata mea fără nume, gândind la ce-i zisese Valentí Targa, că el ar putea strânge toți învățătorii din zonă, să-i convingă s-adere dracu' o dată la Falangă ca militanți și el răspunsese da, da, excelentă idee, da, dar gândind iar Eli, Eli, Lama sabactani.

— Ce?

— Excelentă idee.

— Ce excelentă idee? Întrebă Ventura uimit.

— Gândeam cu glas tare. Scuze.

Au coborât vocea, căci într-un sat liniștit și suspicios, noaptea dezvăluie tuse, țiște-n vis, sforăieli, invidii, iar pereții devin foiță de țigară.

— Ești nervos.

— Da. Vreau s-o-nchei.

— Acum nu poți.

— Oamenii mă urăsc. Nevasta ta mă urăște. De ce nu-i spui că...

— Nu, l-a-ntrerupt. E mai sigur așa. Pentru toți e mai sigur. Cu referire la bezna de dincolo de geam: Nu vezi că nu poți să pleci?

Tăcură. Privind în întuneric, așteptând. O stea căzătoare scria pe cer o dorință imposibilă.

— Și soția mea mă detestă. E insuportabil Și-o să facă-n așa fel încât să mă disprețuiască și fata mea.

Locotenentul, parcă ținând seama de steaua căzătoare, fără să-și ia privirea de pe Torreta, scoase din buzunar o hârtie și i-o întinse lui Oriol.

— Ce-i asta?

— Citește.

Despături hârtiuța și, la flacăra tremurândă a brichetei locotenentului, citi Placeta de la Font, trei, Barcelona.

— Ce-i asta?

— Unde stau nevasta și fata ta.

Placeta de la Font, trei, Barcelona. Unde locuiesc Rosa și fata mea al cărei nume nu-l știu.

— Duminică mă duc.

— Nu. Te-anunțăm noi. Pân' la Crăciun, nimic.

— Pân' la Crăciun? Numărând pe degete: Una, două, trei, patru, cinci, să rabd cinci luni? Ești nebun!

— Nebun ești tu dacă nu m-ascuți.

— De unde știi c-o să mai fiu în viață de Crăciun?

— Nu știi. Și arde hârtia. Nu vreau să fii în pericol din cauza noastră.

Placeta de la Font, trei, Barcelona. O pensiune? De ce-ai fugit atât de departe, Rosa, dacă acum ispășesc. Placeta de la Font, trei, Barcelona, murmura în timp ce ardea hârtia deasupra farfuriioarei pe post de scrumieră. Și, cum gândul era insuportabil, cu ochii tot în întuneric, zise, Targa mă-nnebunește. Am impresia c-are bănuieli.

Locotenentul Marcó mormăi ceva, iar Oriol, indignat de ton, i-a aruncat mânios:

— Iar voi sunteți atât de tonți, că nu sunteți în stare să-l omorâți.

— Fusesem avertizat să nu-ți spun unde are nevastă-ta locuința.

— Iartă-mă. A făcut un efort să se stăpânească.

Locotenentul Marcó trase aer în piept și, cât îl dădu afară, decretă:

— Targa ăsta e de-un noroc porcesc.

Alte câteva minute de așteptare. În depărtare, un lătrat circumspect de câine încerca să sfâșie vâlul nopții. Atunci, fără nicio legătură cu ce se discutase înainte, locotenentul Marcó a zis, MI 5 te felicită pentru ideea cu operațiunea Morrot. Obiectivul a fost atins.

— A fost simplu. Dar mi-e frică. Fac pe mine de frică.

— La toți ne e frică. Dar vrem oameni ca tine. Ca omul care ține în funcțiune farul de la Torreta. Ca omul care-i duce informații. Eliot s-a întors să facă o nouă organizare în interior.

— Lucrezi pentru englezi?

— Lucrăm pentru forțele democratice de oriunde-ar fi. Pauză nesfârșită. Da, lucrăm pentru aliați.

Oriol se îndepărtă de fereastră și, pe bâjbâite, a găsit vasul cu fructe uscate. A luat un pumn de alune vechi și s-a întors lângă coleg.

— Când o să-l cunosc pe Eliot?

— Deja îl cunoști.

— Tu ești? I-a-ntins o mână de alune.

— Nu, tu ești.

Oriol a rămas mut multă vreme.

— Nu-i adevărat: Eliot e de doi ani în acțiune.

— Ești al treilea Eliot. Întotdeauna omul nostru de legătură e Eliot.

Eu, Eliot. Adică Eliot nu e nimeni. Eu, un învățător respins de nevastă și fiică, încurcat cu o femeie nepotrivită, fiindcă-i de partea cealaltă, rezultă că, potrivit legendei, am o capacitate de organizare și o mobilitate cu totul aparte.

— Dar eu nu mă mișc și Eliot acționează la...

— Mai suntem câțiva Eliot. Nici noi nu știm bine cine e. Într-o zi am inventat clopoțelul roșu. Altă zi... Important e să ținem pe jar armata.

— Și ce-am eu de făcut ca Eliot?

— Deocamdată, să rămâi în viață.

— Aha.

— Da. Ești de șapte luni Eliot. De șapte luni e insulă școala. Un record.

— Record de ce?

— De supraviețuire. Niciodată n-a rezistat atât o insulă.

— Aha.

— Nici vreun alt Eliot. Statul Major spune că, dacă rezisti, o să te umplem de conținut.

Partizanii, MI 5, armata aliată or să mă umple de conținut, cum ai umple un canelone de Sfântul Ștefan. De parcă n-ar ști că-s doar un învățător care picta peisaje dar acum, de când trăiește înconjurat de-o panoramă splendidă, se consacră portretelor de persoane importante, ca Rosa cu burta ei, în care erai tu, fetița mea. Ca Elisenda Vilabrú, ca Targa. O să-ți vorbesc într-o zi despre-o femeie pe care-o cunosc, fata mea. Nu știu dacă o să pot.

— Cu ceilalți doi Eliot ce s-a-ntâmpat?

— Nimic. Au fost omorâți.

— Da, sigur. E periculos să fii om de legătură.

— Da. Ventura mesteca în tăcere: Sunt râncede.

— Altceva n-am.

— Săptămâna viitoare o să vină să-ți instaleze un emițător-receptor în pod.

— Sunteți nebuni. Și dacă mă prind?

— O să-ți dau și-un pistol. Dacă te prind, nu le spui frecvențele.

— Simplu.

— Da. De-aia e-atât de puternic Eliot, că e așa cum e.

— O fantomă.

— Nu știu. Ce vrem noi, de pildă, e ca atunci când s-or întâlني SS-iștii cu generalul Yuste și coloneii lui să tremure că poate să le zboare pământul de sub picioare. Deși le criticase, a mai luat alune. Da, bună comparație: ca o fantomă, da. Cum umblu mult, și eu sunt Eliot câteodată. Ești peste tot.

— Dacă umbli atât, de ce n-ai venit să-i iei locul băiatului tău?

Cu privirea tot fixă în întuneric, locotenentul Marcó și-a terminat alunele. Și-a mai îngăduit câțva timp de tăcere, cât și-a răsucit o țigară. A lipit-o bine cu buzele și-a zis:

— Crezi c-ai vreun drept să mă-ntrebi?

— Nu știu. Dar de ce n-ai venit?

— Eram la Toulouse. Când am aflat...

Când a aflat, Ventura a-nnebunit, l-a amenințat cu moartea pe comandantul Caspe că nu-l lasă să plece să se predea și a

fugit, încalcând o mulțime de ordine. A ajuns la Torena noaptea, tocmai la timp să poată vedea mormântul proaspăt al băiatului său. A ajuns târziu, a murit de durere și-a fost forțat de cei trei bărbați care-l însoțeau să dispară chiar noaptea aia. La Toulouse a scăpat de tribunalul militar doar fiindcă erau puțini oameni ca locotenentul Marcó.

— Ce?

— Nu, nimic. Eram la Toulouse. Cu degetul spre fereastră: Atenție, nu mai e mult.

Au tăcut iarăși. Mult. Din când în când, când Ventura trăgea din țigară, chipurile întunecate le deveneau sângerii.

— În clipa asta aud râul Pamano, a zis Oriol.

— Pamano nu se-aude de la Torena.

— Eu îl aud. Tăcere. Tu nu?

Ventura și-a reprimat un zâmbet, venit din adânc. Oriol observă și-l privi uimit. Ventura trase lung din țigară:

— Ăăă... bătrânii din Torena, bunicii, când eu eram copil, ziceau că...

— Ce?

— Ăăăă... ziceau că-l aud doar cei care urmează să moară.

— Toți oamenii urmează să moară, răspunse Oriol, tulburat.

— I se spune râul cu o mie de nume, zise Ventura, să rupă vâlul așternut între ei.

— De ce cu o mie de nume?

— Întâi ia numele muntelui unde-și are izvorul și se cheamă Pamano. Mai la vale, unii-i zic Bernui și, dincolo de Bernui, se cheamă Altron și i se schimbă vocea și gustul. Chiar carnea păstrăvilor e altfel, nu așa de dulce, nu așa de gustoasă ca a celor prinși în Pamano.

A tras iar din țigară. Era departe. Privea înainte, spre Torreta de l'Orri, dar pescuia pe malul lui Pamano.

— Iar și mai jos, spre podul de la Molí, îi zic râul Sfântului Anton și nu mai cântă.

Tăcere. În Torreta de l'Orri, beznă. Și ei cu ochii aprinși de-atâta străpuns noaptea. Ventura clipi, scuipe un fir de tutun și zise:

— Știi ce m-a-ntrebat într-o zi Ventureta?

— Ce?

— Coboram din Bony de la Mata și, ajunși la Pamano, pe dealul Seurí, i-am urmat cursul.

— Și ce ți-a zis?

Locotenentul Marcó tăcu. Iar tras din țigară.

Oriol se gândea că ori e pe malul lui Pamano cu băiatul lui ori adormise. I-a respectat tăcerea. Dar a durat atât că, într-un târziu, a îndrăznit să zică hei, ce ți-a zis Ventureta?

— Ce?

Parcă abia trezit, a strivit țigara în farfurioara pe post de scrumieră și a oftat:

— N-are importanță. Avea cinci-șase anișori. Energic: Hai, că e timpul!

— Ce ți-a zis?

În întuneric, a auzit cum îi picură lacrimile și i se opresc în barbă. Niciunul nu-și mișcase privirea dinspre Torreta de l'Orri, poate semnalele vin mai devreme, și ochii le ardeau. Glasul locotenentului a sunat și mai negru:

— Mi-a zis, tată, când o să fiu mare câți ani o să am? Și-a șters cu mâneca apăsând fața. Asta m-a întrebat Ventureta.

Unsprezece fix. Cu punctualitatea rece care-l făcea să tresară întotdeauna, farul începu să vorbească. Două fulgere au rănit noaptea. Două lumini. Întuneric, tăcere, frig. Două lumini. Două semnale. Mai adânc întuneric. Nu era niciun dubiu: două. Atâta așteptare pentru o secundă de contact. Spectacolul s-a terminat, la culcare.

— Două, a zis locotenentul Marcó și a luat ultimele alune. Mergem sus.

— Două semnale luminoase, a confirmat caporalul Faustino Pacón pe drumul ce cobora de la Pujalt la Sort. Ce dracu-or fi?

— Mergem ori nu, domnule caporal? Sergentul tremura de frig și-și lăsase tutunul la cazarmă.

— Trec în raport, evident. Evident, a conchis caporalul.

— Nu te odihnești niciodată, Ventura.

— Când s-o termina războiul.

— Ascultă...

Ventura se ridicase și privea spre umbra care era Oriol.

— Spune.

— Tu ai fost amestecat în moartea celor doi Vilabré, tatăl și fiul?

Ventura își puna paltonul negru care-avea să-l ajute să se contopească cu frigul când va traversa piața, lipit de pereți ca o șopârlă, spre școală, unde treisprezece soldați înarmați până-n dinți îi așteptau ordinele ca să ducă în munți propunerile Serviciului de Informații Britanic pentru Marea Operațiune. O mapă plină de observații, temeri, hărți, doctrină, neîncredere și speranță nebună.

— De ce vrei să știi?

— Ca să mă situez.

— Învățătorul vrea să se situeze.

— Da. De ce te urăște atât de mult Targa?

— Întrebă-l.

— Zice că tu l-ai stropit cu benzină pe fratele... doamnei Elisenda.

— Tu fii atent cu femeia asta. Se spune că sunteți prieteni foarte apropiați.

— Cine spune?

Joan Esplandiu Ventura a deschis fără zgomot ușa și-a dispărut cu agilitate de pisică pe drumul spre școală, lăsând fără răspuns întrebarea.

Oriol l-a urmat și el fără zgomot.

32

N-avea cum să fie bucuros, fiindcă uniforma de falangist, fiindcă Rosa, fiindcă nu-și cunoștea fiica, fiindcă Elisenda, fiindcă viața lui atârna de-un fir, fiindcă Ventureta, fiindcă femeile Ventura mă disprețuiesc, fiindcă privirile piezișe nu doar ale unei femei cu bărbatul înmormântat poate pe-un câmp anonim la Ebru sau, și mai rău, la doi pași de-aici, lângă

drum, spre Escaló sau Rialb. Fiindcă un lung, lung etcetera. De-aceea, singura mea mângâiere e să-ți scriu ție, fetița mea, și să-ți povestesc. Cel mai probabil nu o s-ajungi să citești niciodată. Dar eu scriu. Poate cineva, altcineva decât șoarecii care se plimbă noaptea prin școală, o să găsească aceste caiete, lângă desenele mele. Poate. Dacă se-ntâmplă, îl rog pe acel cineva să le facă s-ajungă la fata mea. Îl implor.

Despre ea era vorba. Oriol Fontelles i se adresa direct Tinei, când zicea cineva să le facă s-ajungă la fiica mea. De ce zice să fac eu să ajungă caietele la fata lui dacă, potrivit doamnei Elisenda, Oriol Fontelles n-a avut nicio fată.

N-avea cum să fie bucuros, din atâtea motive. Și, pe deasupra, ea, în balcon, privindu-l; era convins că nu-și lua ochii de pe el, căci îi ardea ceafa de intensitatea privirii. Dumnezeu! Cu toate astea, Oriol Fontelles, după ce și-a șters sudoarea de pe frunte, căci soarele, când ieșea din nori, îl bătea-n față, i-a zâmbit cordial domnului Valentí Targa când urca pe podium în Plaça Major din Sort, acum Plaza Mayor, alături de alți unsprezece oficiali. Doisprezece inși pe podiumul care, în urmă cu ani, când încă exista muzica, era folosit de orchestră. Toți doisprezece, de parcă ar fi fost muzicanți, în uniformă de vară, cu jacheta albă a combo-ului lor, cu jugul și săgețile falangiste brodate pe buzunarul de la sacou, mustața subțire, bine tăiată, părul pieptănat cu cărare și bine pomădat să nu cumva să se ciufulească, privind cu ochi de experți norii neregulați care, din când în când, acopereau soarele, cât nu plouă e bine, și-au manifestat bucuria pentru gloriosul alzamiento care adâncise țara în tristețe și în ruină și pentru inaugurarea monumentului ridicat în memoria victimelor locale ale hoardelor roșii și-au prevestit c-or să vină vacile grase dacă-și aduce fiecare contribuția și se termină cu porcăria de speculă, ceva imposibil, fiindcă chiar cei de pe podium, cel puțin trei dintre ei (Rubió, Emparança și Dauder), erau vârați în ea pân' la cot și aprobau spășiți când Guvernatorul Civil, Șef de Movimiento al provinciei, din Salamanca de fel, cu o voce-n falset și oratorie solemnă,

condamna specula după ce dăduse mâna cu Rubió, Emparança și Dauder și privise în altă parte. Oriol, cu mâinile-n față, protejându-și vintrele parcă, în primele rânduri, se străduia să arate mândru că primarul din satul lui face parte din cei doisprezece apostoli albi care le spuneau celor adunați (cincizeci și nouă la sută din populație, aduși cu forța în Plaça Major) că toți trebuie să fim pregătiți să ne dăm viața pentru Patrie, cum au făcut mii de patrioți care au căzut pradă urii roșii, de-aceea îi comemorăm astăzi prin acest umil, dar extraordinar monument, rustic și viguros (Bravo, frumos spus, da, au zis Minguet Roda din Rialb, Cândido Mora din Bernui, Báscones, de la chioșcul din Torena, cei trei Cases Majals, soț, soție, fiică, tot din Torena, Andreu Pona din Llavorsí, Feliu Birulés din Torena, și încă douăsprezece sau cincisprezece perechi de mâini; aplaudau cu fervoare, deși nu-nțelegeau foarte bine ce-nseamnă un monument rustic și viguros, în caz că-nțeleseseră bine spaniola pompoasă a guvernatorului civil). Pleurezie parapneumonică, și-a zis Cecilia Báscones.

Porcii: îți dau la dispoziție cinspe zile și-ți zic să faci ca-n desenul în care nu se-nțelege aproape nimic, faci ce poți, ai monumentul gata când trebuie, banii-i iei peste-un an și-acum e rustic și viguros. Porcii.

Oriol Fontelles, în uniformă de vară completă, a zis, da, da, c-o mișcare ușoară de cap și s-a uitat spre domn Valentí, care în clipa aia îl privea. Mă supraveghează? Mă studiază? Apoi predicatorul i-a înștiințat că forțele de ordine controlează treptat-treptat toți munții și că, în sfârșit, un detașament special al gărzii civile se instalează permanent la Sort, să apere viețile supușilor devotați de teroarea puținilor bandiți din munți, de fapt inexistenți, și, de asemenea, să aducă frica în inimile celor necredincioși, oricât de bine ascunsă și-ar păstra necredința. Căci Dumnezeu vede tot și Dumnezeu e cu noi. Și restul orchestrei aproba c-un ușor zumzet de maracas și zâmbete până la urechi în timp ce trompetistul solist își pipăia buzele dureroase de forța soloului său, sufla în trompeta udă să elimine saliva și-și muia buzele hotărât să-și reia rolul.

— Nu te-ntoarce. Locotenentul Marcó te-așteaptă la noapte. La miezul nopții. E important. Oriol și-a mișcat instinctiv capul. Celălalt, cu vocea crispată, dar în șoaptă: Am zis nu te-ntoarce! E important.

În timpul ăsta, Șeful de Movimiento al provinciei, pe-același ton sol major, își continua incursiunea pe tărâm teologic, iar Ventura zicea, Doamne, de ce n-am putere să țin ascuns în haine un cuțit de bucătărie și să-l înfig ăstora drept în inimă, de ce n-am putere, Domnul iubirii, și stătea țeapănă, în colțul rezervat celor din Torena, privind înainte fix, spre durerea dinăuntru ei.

Oriol tocmai voia să spună nu știu dacă o să fiu la miezul nopții fiindcă..., dar răsuflarea fierbinte din ceafă se topise. Atunci s-a-ntors. În spatele lui erau două femei, niciuna cu figură sau glas de partizan.

A profitat să-și arunce privirea spre balcon și privirile li s-au încrucișat în timp ce Șeful de Movimiento, cu vâna gâtului umflată de-atâta suflat, își încheia discursul cu glăscioru-i subțire. Într-o zi, la o masă de celebrare a unei victorii, la discursul de la cafea, coniac și trabuc, spusese ce repeta acum: că Dumnezeu e cu noi. În euforia digestiei, adăugase, și, dacă e nevoie, îi înmănăm un plic ca să rămână cu noi, căci pentru fiecare există un preț, camarazi. Azi, în fața celor cincizeci și nouă la sută, nu amintise de bacșișul divin; se mulțumise, drept încheiere, să se refere la haosul din Europa, la marasmul războiului, de care noi suntem feriți grație lui Caudillo, și să remarce că Dumnezeu vede tot și e cu noi. Discursul nu s-a încheiat cu amin, ci cu exclamațiile obișnuite cântate cu ardoare de cei doisprezece apostoli (saxofonul tenor – urări de viață îndelungată pentru dictator, clarinetul – repetat îndemnul, iar bateria rezumând urările de fericire și progres pentru Patrie), repetate cu fervoare de grupul lui Minguet din Rialb și ratificate cu un murmur timid de cei cincizeci și nouă la sută. Și toți cei ce nu erau de teapa lui Minguet și Birulés gândeau Eli, Eli, lama sabactani, deși în văile triste din Pirinei nimeni nu știa aramaica.

Cu o mișcare ușoară, de toreador în arenă, Guvernatorul Civil cu glas de oboi a tras pânza în galben și negru care acoperea monumentul cu plăcuța pe care acum Pere Serrallac o examina cu ochi de profesionist, fără s-audă fanfaronada componentilor acelui combo, care începeau să declame, să strige în patru vânturi, acum cu inflexiuni de ton militar, citind rând pe rând numele de martiri gravate în piatră de Serrallac. Nu știu... după gustul meu plăcuța e puțin prea sus și literele din rândul trei prea înghesuite; mmm, pentru cât trebuie să dureze ... Atunci a răsunat numele excelentisimului senior don Anselmo Vilabré Bragulat și-al lui José Vilabré Ramis, ultimii de pe lista în ordine alfabetică, căzuți pentru Dumnezeu și pentru Patrie. Le rostise cu voce spartă domnul Valentí și întreaga comunitate de devotați a răspuns: Present. Când a terminat, domnul Valentí a privit spre balcon și privirea lui s-a întâlnit cu a Elisendei care, în picioare, cu mâinile crispate pe balustradă, primea omagiul Goelului ei privat.

Ceremonia s-a încheiat cu caralsol și oamenii s-au privit cu neliniște, fiindcă înainte de concert umblase zvonul că partizanii au de gând să bombardeze satul ca să împiedice sărbătoarea și să sperie orchestra în plen și pe toți care, unii mai mult, alții mai puțin, se simțeau cu musca pe căciulă. Cei mai mulți dintre cei cincizeci și nouă la sută au răsuflat ușurați, unii își ascundeau înjurăturile, alții tremurul picioarelor și începeau să se risipească, fără să piardă din ochi camionul ce urma să-i ducă acasă.

De la Torena veniseră douăzeci de persoane în camionul pe care Pere Serrallac îl folosea să transporte blocuri de marmură și țigla pentru acoperișuri. Făcuseră drumul tăcuți, fără să se privească, privind peisajul de parcă așa le-ar fi fost mai ușor decât să privească în ochii cuiva care tace din același motiv ca tine. Domnul Valentí rezervase un loc în camion pentru Ventura, căci sigur discursurile de la Sort or să-i limpezească ideile. Și toți au tăcut pentru Ventura, căci toți știau că nu-i mai ucigătoare durere decât să-ți vezi copilul murind, iar Oriol a privit tot drumul, trist, în depărtare, nu privind la Ventura,

nu întrebând-o de ce nu mai vin la școală Cèlia și Rosa, ca să nu audă ura cea mai direct exprimată, de la suflet la suflet.

În spatele monumentului celor căzuți, tocmai inaugurat, Serrallac pietrarul așeza-n coș dalta cu care, la nevoie, poate-ar fi trebuit să dea un ultim retuș, că mereu se găsește vreun cant de piatră prost măsurat să-ți facă zile fripte. De-ar fi avut auzul fin, l-ar fi auzit pe domn Valentí cum îi spune lui Oriol că-l invită la o mică reuniune, o să-l cunoști pe Claudio Asín, ai să vezi, crește inima-n tine, și Oriol zicea, da, sigur, mi-ar face plăcere, da. Și l-a prins pe Valentí de cot și l-a dus lângă monument explicându-i că i-a venit o idee, să facă o mare pictură murală cu faptele de eroism ale cuceritorilor, iar domnul Valentí îl asculta cu interes, căci el era, fără nicio-ndoială, unul dintre cuceritori; în timpul ăsta, Pere Serrallac strângea uneltele de zidar cu băiatul lui, care aduna în coș visuri și-și întreba tatăl dacă o să-l lase să graveze el și piatra cea nouă, iar tată-său și-a scos din gură țigara, a scuipat un fir de tutun și-a zis, o să vedem, Jaumet, dar acum hai de-aici, repede.

— Lasă-mă să mă mai uit puțin...

— Jaume...

— Doar un pic!

I-a tras o scatoalcă și, cu o figură severă, l-a îndepărtat de monument, ia-o-ncolo, iar băiatul gândea ce nedreaptă e viața, voiam și eu să mă mai uit nițel la literele-alea de le-am scris eu în piatră, tata ăsta-i cam prost.

Peste umărul domnului Valentí, Oriol a văzut în spatele monumentului doi bărbați, îmbrăcați la fel ca Pere Serrallac, cu un coș identic, cum se-ableacă, păreau că pun la punct un mic amănunt de ultimă oră.

— Unde-o să fie?

— Ce?

— Pictura murală.

— Aaa! Improvizând: La primăria din Sort, în sala de ședințe.

— Sau la Torena.

— Sau la Torena, da.

Au terminat, și-a zis, când cei doi s-au ridicat. În clipa-aia domnul Valentí, deși îl interesa tema, l-a părăsit, căci, de departe, guvernatorul îi făcea semn că el o să plece și Oriol a rămas în fața monumentului singur, rugându-se ca oamenii să se-ndepărteze, cărați-vă, duceți-vă să vă luați ceva de băut undeva. S-a pornit ploaia și lumea a început să se-mprăștiie, să se îndeprăteze de centrul pieței, iar Oriol s-a trezit singur, ridicol, el, piatra, amintirile și bomba, privind monumentul. A făcut câțiva pași înapoi, gata s-o ia la fugă, dar s-a lovit de trepiedul fotografului însărcinat să immortalizeze ziua, care, vârat cu capul în manșonul negru, îndreptase obiectivul spre monumentul inaugurat. Și, când piața era aproape goală, un bubuit surd, grav, puternic, a făcut multe vieți să tremure și am-părțit în cinci bucăți monumentul celor căzuți, abia inaugurat, vernisat acum ca ruină. Unul dintre fragmentele de rocă viguroasă și rustică a tășnit în căutarea inimii fotografului care-a mai avut timp să facă ultimul lui instantaneu. Fugă, țipete de panică, urlete, fulgere de mânie, mama lor de partizani care nu există și Oriol a-nceput să strige în direcția șoselei și-a râului aici! aici! aici! și oameni înarmați îl urmau în căutarea vinovaților de-un atentat atât de criminal deși Dumnezeu e cu noi. În ce lume te-am adus, fiica mea fără nume, căci, clar, acolo putea s-o pătească oricine. Bietul Peret al lui Moliner, mort pentru o fotografie, a mai rămas întins ceva vreme pe dalele pieței așteptând judecători, medici legiști și colegi fotografi din poliție. Cei cincizeci și nouă la sută au fost trimiși imediat acasă cu camioanele, stați liniștiți, nu s-antâmplat nimic, trei-patru cârcotași, ca de obicei, e știut, stați liniștiți, iar Ventura își ascundea zâmbetul, căci era sigură că și Joan al ei fusese astăzi la Sort.

Peste două ore, când soarele, prudent, hotărâse să se-ascundă pe culmi, calmul revenise în Plaça Major, acum invadată de o companie de soldați dezorientați, conduși de un căpitan rumen în obraji care striga schimbând idei cu domnul

Valentí și cu ceilalți componenți din combo; se simțeau cam orfani, căci guvernatorul civil hotărâse, din rațiuni de strictă securitate, să se evapore, vreau anchetă cu rezultate concrete, le vreau pe birou mâine dimineață. Primarul din Sort trimitea la origini întreg mapamondul, să mi se-ntâmpale mie cu guvernatorul aici, visa să facă praf și pulbere toți partizanii și rămânea singur, cu necazul lui, lângă umilul, dar magnificul, rusticul și vigurosul monument făcut bucăți, în timp ce oamenii lui Valentí, după un sumar interogatoriu luat unui teribil de indignat Serrallac că bandiții îi distruseseră opera vieții, îl foloseau acum ca să proclame expert, cine mă-sa, unde, cum, când umpluse piatra-aia nenorocită ca pe-o petardă de revelion. Doar după ce-am plecat eu puteau s-o facă.

— Și cine garantează că n-ai pus-o tu, înainte.

— Dacă mai zici că eu...

— Hai cu mine, a zis domnul Valentí. Poate-o să-ți folosească pentru pictură.

— Ce pictură?

— Aia de-o s-o faci tu la primărie.

Fata mea... eu... Am zis c-o să-ți povestesc tot și-am de gând s-o fac. Dacă-ș fi refuzat să îl însoțesc, poate-acum aș fi mort. Dar, de-atunci, nu trăiesc. Ei, cu câteva ore-nainte, o patrulă mixtă pusese mâna pe un bărbat care făcea nopțile semnale luminoase din zona dinspre pasul Cantó, de la cota Embonui sau și mai de sus, de la Torreta de l'Orri. De câteva zile îl căutau, știau de existența lui de câteva săptămâni, dar nu știau ce face exact, mereu le scăpa printre degete și nu lăsa nicio urmă. Până când un vecin supărat și-o pană la motocicletă care-l purta prin munte au ajutat la prinderea lui. Era un țăran pașnic din Ribera de Montardit, colaboraționist, roșu, trădător, republican, pederast, catalanist, comunist, separatist, iudeo-mason care, când era nevoie, o pornea la drum spre locul de unde, la unsprezece fix, făcea două lumini sau trei sau chiar, ferească Domnul, cinci lumini desperate, cu

gândul că frigul și frica îndurate de el or fi de folos cuiva la fel de înghețat și înfricoșat. Funcționa de cinci luni ca far și acum, o oportună delațiune pusese capăt rolului său în navigație.

S-au dus în suită, ațâțați de explozia bombei, la Montardit, la casa delincventului, acum în cătușe la intrarea în grajd, și-au izbucnit în râs când unul dintre secretarii lui Valentí Targa, cel cu părul creț, i-a tras câteva cizme-n burtă, până a început să verse sânge, căci refuza să spună cine-i responsabil în Rezistență cu corespondența și comunicațiile. Și încă: unde mă-sa se-ascunde Eliot și cine-i? Ai înțeles? Unde și cine. Dar omul, aproape în convulsii, a început să bolborosească vorbe de neînțeles, căci se îneca cu propriul sânge și eu, fata mea, am tăcut, am zâmbit, privind când spre unul, când spre altul, n-am avut curajul să-i fac să oprească masacrul, n-am avut forță să intervin și cred că țăranul m-a privit o dată în ochi și am impresia că știa tot despre mine, dar tăcea.

— Știați că doar cu o lovitură de picior poți să omori un om? a zis unul înalt și slab, nu-l știam, pe urmă am aflat că era renumitul Claudio Asín, ideologul preferat al lui Targa, izvorul lui, inspirația lui, concepția lui despre lume, viață, Patrie.

— N-am avut habar.

— Da, a continuat teoreticianul, dar se poate și experimenta câtă durere poate fi suportată și cum se pierde treptat capacitatea de rezistență. Totul științific.

— Asta poate să fie interesant pentru armată.

— Și pentru poliție. Asín i-a privit intens și a repetat: pentru poliție, camarazi.

— E-adevărat, recunosc unu nu atât de clarvăzător, poate Targa. Nu mă gândisem.

Renumitul Claudio Asín a luat deoparte doi camarazi și s-a așezat în fața nefericitului țăran. Cu voce de conferențiar a enunțat: republicanii (și-a dat, etiologic, un picior în rinichii celui care-i servea drept exemplu) nu se căiesc de ce-au făcut: sunt doar la pământ.

— E o iluzie, am sărit eu, fetița mea, să crezi că republicanii se pot căi de crimele lor.

— Exact, a zis, plin de admirație, Claudio Asín, referința, nordul. Mi-a pus mâna pe umăr: Cum te numești, camarade?

— Fontelles.

— E învățătorul din Torena de care-ți spuneam – mândru, Targa.

— A, faimosul învățător. Privind la țăranul îngenuncheat în fața lui: De-aceea datoria noastră sfântă e să-i ținem în starea asta de-ngenunchere permanentă, totală. Teroarea absolută, fermă, implacabilă, exercitată de cel ce deține Adevărul, e singurul leac pentru cine are ochii orbiți de-ntunerice.

În cazul că nu fusese destul de clar, a repetat lovitura. Parcă obligat să-și spună opinia, Targa, conștient că n-are cum excela în reflecții teoretice, i-a tras țăranului un picior în coaste, destul de tare ca să-l facă să se prăvălească. S-a uitat, mândru, la Claudio Asín, nordul, ghidul lui.

— Nu-l omorâți, trebuie să vorbească, zise unul din grup cu ceva mai mult simț practic. Și-atunci țăranul s-a târât la picioarele mele, i-am simțit mirosul acru al fricii.

— Nu vreau să mor, a zis. Ceilalți comentau însă că experimentul cu durerea trebuie făcut științific, știu din sursă bună: cumnatu-meu a avut contacte cu SS-iștii la Rhône și-a auzit.

— Cumnatu-tău? Da, cel din Saragossa, e locotenent.

— Ai văzut tu vreodată uniformă de SS-ist?

— Jur. Ce dracu'!

— Da.

— Da' cică trebuie făcut cu un doctor, să explice; că, realmente, se-nvață o mulțime de lucruri.

Și eu, cu bărbatul martir la picioare, mut, fata mea. Mut. Mai mult de teamă că omul poate mărturisi lucruri pe care nimeni, nici el, nu trebuia să le știe și să spună cine e Eliot sau să le spună că învățătorul din Torena e un infiltrat care dă partizanilor informații și-ascunde oameni în podul școlii, are chiar și un radio, sau să le spună mie mi se cerea doar să fac semnale înspre partea Torenei, sub Montsent.

— Hai, putem să verificăm pe el.

— N-avem doctor.

— Du-te dracu'! Celorlalți: Vreți?

Cât discutau cine începe să verifice științific pragul durerii pe un țăran din Montardit, Oriol se-aplecaser spre rănitul care-ncerca să spună ceva și-și apropiase de el urechea în ciuda duhului pe care o emana, omul zicea c-o voce-ngrozită, nu mă omorâți, eu trebuia doar să semnalizez spre Torena, învățătorul...

— Ce zice? Valentí, sceptic.

Oriol s-a ridicat.

— Că să-l omorâm, să nu-l mai chinuim.

Științifica lovitură de picior a lui Claudio Asín i-a ajuns în splină și l-a făcut să rămână cu gura deschisă, dar fără suflare.

— Atenție, că dă ortul popii.

— Da – deziluzie-n glasul unuia dintre medici. Să vezi că nenorocitul nu ne lasă să ne facem experimentul.

Pentru orice eventualitate, un alt medic i-a turtit nasul cu tocul cizmei de la uniformă. Țăranul devenea cenușiu precum cerul, tot mai întunecat.

— Fiți atenți, interveni un traumatolog, coastele, menite să protejeze părți importante ale corpului, se rup repede. Ca să ilustreze, i-a tras un picior în coastă, țăranul aproape că n-a gemut, fata mea, că se sufoca, iar eu tăceam, nu scoteam o vorbă, priveam, aș fi vrut să-i înfig un pumnal în piept, să nu mai sufere, cum se face aici în văi cu câinii și cu catârii. În schimb, continuă traumatologul lovind în tibia piciorului drept, femurul sau cum i-o zice suportă tot.

— Interesant. Da', tu, camarade Fontelles, nu-ncerci?

I-am tras bietului om, cu piciorul, o lovitură timidă. Cred că i-am atins genunchiul, căci a scos un geamăt surd de durere. La fel și sufletul meu. Așteptam să aud cântatul acuzator, dar timpul era atât de negru, că amuțiseră și cocoșii de frică.

În casă se mișca, neputincioasă, o lumină tremurătoare și domnul Valentí a privit în jur, parcă stingherit că face niște lucruri care mai târziu i-ar putea aduce neplăceri și ghionturi

de la tot felul de Faustini Pezóni, imbecili care n-au cum pricepe de la masa lor din birou că viața se trăiește pe viu, dar sunt colonei și privesc c-o anumită rezervă teoretică la eroii camarazi falangiști. Cu-atât mai mult când se joacă de-a doctorii. Dacă ar fi toți militarii ca Sagardía, noi, falangiștii, am fi la mare cinste.

— Luați-l și duceți-l la Sort, a zis drept concluzie.

— Nu-i nevoie, a răspuns cel mai savant dintre cei prezenți, patolog din Sallent, secretar la primăria din Gerri. Nu mai respiră.

Oriol se-aplecă și-i luă pulsul. Și cel mai oribil din tot, fetița mea, e că știind că e mort mi-a ușurat inima, că n-avea cum mă trăda.

— Drace, puteați să fiți ceva mai cumpătați!

Tăcere. Mortul, cu ochi sticloși de culoarea castanei. Lumina din casă tremura și mai tare, de parcă omul care-o ținea de-abia mai rezista să nu înceapă să plângă. Oriol s-a uitat fix la Valentí și c-o voce senină a zis:

— Trebuie să-l ducem la Sort, oricum.

— De ce?

— El a pus bomba.

— Imposibil, a sărit patologul. L-au prins de dimineață.

Zisesem așa, fetița mea, fiindcă suntem în război. Fiindcă mă simțeam mizerabil. Atât de mizerabil, c-am impresia că sunt pregătit să ucid.

— El a pus bomba! Acum Valentí, uluit, a-nțeles: Are dreptate camaradul Fontelles.

— A murit când fugea, zise un ginecolog fără studii, dar dornic să se facă util. A căzut pe stânci și...

Valentí Targa s-a aplecat să examineze mortul. S-au apropiat și ceilalți medici și câteva clipe mi s-a părut că Rembrandt tocmai terminase de pictat lecția de anatomie a doctorului Targa.

— Da, a tras concluzia medicul Targa. A sărit de pe-o stâncă.

De-atunci domnul Valentí, când mă privește, dă din cap și-mi interzice să-i mai spun dumneata. Mă admiră atât, că, la ultima ședință de pictură, când îi făceam ochii atât de dificili, mi-a mărturisit, ajutat de două-trei păhărele de coniac, că doamna Elisenda Vilabrú și cu el, trup și suflet. Că e îndrăgostit. Că se iubesc. C-ar fi-n stare de-orice ca să, nu știu de ce-ți spun, fata mea, toate mizeriile-astea. De-abia de suport să mă privesc în oglindă.

Miros de tutun. Oriol aprinse lumina palidă din sufrageria casei învățătorului. Așezat pe saltea, locotenentul Marcó, fostul țăran, fostul contrabandist Ventura, cu figură inexpressivă. În picioare, într-un colț, un bărbat cu chip și mai întunecat și un Sten sub braț; era asturianul căruia îi ziceau Valdés, care n-avea frică nici măcar de frică. Oriol își sprijini capul de canatul ușii, amețit, cu senzația că începe să verse.

— Nu mai pot.

— Am rămas fără far – Valdés, din fund.

— Nu mai pot, insistă Oriol. Targa mă poate descoperi din clipă-n clipă.

Am mai zis și că nu vreau ca tu, fetița mea, să crezi toată viața că tatăl tău a fost fascist. Și că mama ta...

— Ce ți-a spus Targa ce-ar trebui să știm?

— De ce știa farul că semnalele mi-erău adresate? a răspuns Oriol ignorând întrebarea.

— De ce zici că știa.

— Fac semne învățătorului din Torena, a zis amărâtu-ăla.

Marcó țâșni fără zgomot, ca o felină. Oriol, ca să-l liniștească:

— Doar eu am auzit.

Ca un automat, s-a dus la dulap și-a scos sticla. A pus-o pe masă și cei doi bărbați și-au turnat. Cât Valdés gâlgâia c-un suspin de satisfacție, Oriol a povestit că Targa zice că guvernatorul civil i-a spus, stați liniștiți, avem spioni infiltrați la vârf printre partizanii din Toulouse și ne dau toate informațiile.

— Minciună! Valdés ștergându-și gura cu dosul mâinii. Puse sticla pe masă și continuă: E imposibil.

— Nimic nu e imposibil, comentă sec locotenentul.

— Și că o să-ncepeți atacuri mai puternice în Navarra și Benasc.

Locotenentul Marcó și Valdés se priviră.

— N-a zis niciun nume de infiltrat?

Oriol luă sticla și zise, n-ar fi fost rău. Tăcură.

Atunci, locotenentul Marcó, de parcă așteptase momentul, începu să vorbească așa cum făcea când dădea instrucțiuni, cu voce profundă, fără pauze, dar calm, ca să-i intre-n cap celuilalt, cât mai corect posibil, toată informația: e-n pregătire Marea Operațiune. Și-avem de trecut o mulțime de oameni spre sud și alții, la fel de mulți, spre Franța.

— În cât timp?

— O săptămână.

— Sunteți nebuni.

— Suntem nebuni; tu la fel. O să-ncepem vineri.

— Și toți trebuie să treacă pe la mine?

— Nu, dar aproape toți. Facem manevre în vale să le abatem atenția. Tot timpu-ăsta muntele o să fie un furnicar de oameni, încărcăți, încolo și-ncoace.

— Ce-i asta, Marea Operațiune?

— Nu sunt autorizat să-ți spun. Ai adus adresele?

Da, adusesese adresele aghiotanților lui Targa din Saragossa și Barcelona.

A fost o săptămână agitată, cu somn pe sponci, fata mea, făcând pe ghidul pe vechile rute ale contrabandiștilor pe care mi le-arătase locotenentul Marcó. Conducând grupuri tăcute de oameni dispuși să moară; dinăștia, zilnic, cel puțin zece dormeau în podul școlii și eu mă minunam că Targa și-ai lui nu-și dăduseră seama de vânzoleala aia. Valentí s-a trezit, indignat, fără colaboratori câteva zile, că unuia îi luase foc casa, altuia nu'ș ce draci îi pățise taică-su, iar cel cu păr creț trebuia să rezolve o problemă de viață și de moarte cu niște pământuri de curând dobândite. Ce zile de rahat! Cert e că

Targa folosea orice scuză să plece la Sort. Torena, când era singur, fără escortă, nu-i pria sănătății.

Tentaculele lui Eliot au reușit să distragă atenția armatei aruncând în aer un pod la Seu și-un altul la Gerri sau tăind drumul spre Esteri. Tonele de piatră zvârlite de explozia din vârful Bruixes, aproape de întâlnirea râului Noguera cu Baiasca, au făcut în asemenea hal praf șoseaua, că și pe 25 aprilie 1971, la douăzeci și șapte de ani de când soldații chemați de autoritățile speriate și indignate înlăturaseră ruinele, încă mai erau gropi zdravene, perene, care puneau la nercare sistemul de frânare al unei mașini negre, luxoase care vira la stânga, pe drumul spre Arestui.

— Mi-ai spus că mașina poate să ajungă până la biserică.

— Îmi pare rău, doamnă. Oi fi confundat satul. Că-s toate la fel.

Doamna Elisenda a coborât, enervată, a lăsat ușa deschisă și-a luat-o spre centrul satului Baiasca. N-a catadicsit nici să mă privească, de parc-aș fi jignit-o, eu, care trăiesc pentru ea, cu ea, în ea, ce ai împotriva mea, iubire?, zicea Jacinto cât ieșea, închidea ușa doamnei și se pregătea să te-aștept cum am făcut toată viața mea, Elisenda.

Au urmat-o curioși doi câini, puținii locuitori din sat au preferat să observe din case intrusa și să dea verdictul: din Barcelona, vine să ia tablourile. Le-o smulge de pe perete, nu știu cum. Anunțați-l pe părinte. Sigur, sigur c-a venit după ele. Fiindcă ultima oară când avuseseră un vizitator, episcopul de la Seu, le luase, c-un zâmbet sincer, câteva vorbe blânde și o binecuvântare din toată inima, pe Maica Domnului de la Sant Serni, cu pruncul Iisus în brațe, cu globul pământesc și familia de cari care-și făceau acolo veacul de secole.

Hoața de picturi a intrat în biserică în clipa când părintele Dot se-așezase, gata de martiriu, în fața altarului baroc care ascundea absida pictată. Orbită de lumina de-afară, doamnei Elisenda i-au trebuit câteva secunde să recunoască figura neagră a părintelui, lângă altar, cu o expresie de om hotărât până la sfârșit, indiferent care.

— Bună ziua, părinte.

Nu e din Barcelona. E doamna-aia de la Torena. Din casa Gravat. Vilabré. Gura, la fel ca a părintelui August, cel cu numerele.

— Bună ziua, doamnă.

Elisenda Vilabré n-a mai spus nimic, s-a îndreptat spre colțul unde picotea un confesional micuț, ca de jucărie, din lemn scorjit de-atâta mizerie ascultată două veacuri și și-a făcut semnul crucii. Părintele Dot a înghițit în sec și, cum intrusa nu se mișca, s-a dus spre scaunul lui, a luat stola, a sărutat-o, și-a pus-o, s-a așezat și s-a scufundat într-o baie de parfum de floare înmiresmată, plăcută, păcătoasă. Doamna Elisenda Vilabré din casa Gravat, din Torena, a mărturisit o relație furtunoasă căreia hotărâse să-i pună capăt pentru totdeauna, vreau să pun punct, n-o să mai fac niciodată.

— Vă căiți, doamnă?

Nu. Lupt doar să-mi controlez viața.

— Da, părinte.

— Căința e calea spre mântuire.

Nu-mi pot permite să fiu la mâna unui tinerel ca derbedeul de Quique Esteve.

— Mă-nțelegeți, doamnă?

Am nevoie de control total.

— Da, părinte. Dar vreau să spun cu voce tare, în fața unui martor ca dumneavoastră, că de-acum niciodată, niciodată.

— Vă felicit, doamnă – poate pe un ton prea lingușitor.

— Mulțumesc – sec.

— Asta înseamnă voință.

Cum doamna din casa Gravat din Torena amuțise, părintele Dot a zis *ego te absolvo a peccatis tuis* în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh și Elisenda Vilabré s-a închinat ca semn exterior al pactului pe care tocmai îl încheiase cu ea însăși.

— Mergeți cu Dumnezeu, doamnă.

— Și penitența?

Îl luase pe nepregătite. Ce naiba penitență să-i dau eu doamnei din casa Gravat, Doamne! Douăzeci de Ave Maria, doamnă. Doamna s-a ridicat să plece și el s-a trezit, în mâna perplexă, cu o bancnotă împăturită. A desfăcut-o instinctiv și-a făcut-o să dispară în cutele sutanei.

La ora la care doamna Vilabré, la ieșirea din biserica Sant Serni din Baiasca, clipea orbită privind în jos, spre locul unde o aștepta mașina, dar cu douăzeci și șapte de ani în urmă, tentaculele lui Eliot aruncau în aer un stâlp de înaltă tensiune lângă Rialb. Cu câte aveau pe cap, militarilor le era imposibil să le treacă prin cap să privească-n sus, spre munții cu un tranzit de-o densitate aparte.

Știi, fata mea? E cumplit de obositor să fii erou. Mi-e la fel de teamă ca întotdeauna. Singura diferență e că sunt atât de obosit, că am ajuns să privesc pericolele cu un soi de indiferență. Sunt nu puține zile de când trecem oameni prin Torena. Și de-ar fi numai oameni! Alaltăieri, un grup a trecut prin comună cu un tun demontat neridicat de nimeni dintr-o poziție defensivă republicană de-acum patru ani. E de necrezut. Noaptea asta am trecut zece catârți încărcate cu muniție furată, mi s-a spus, chiar de la armată. Nu știu ce e, dar se pregătește ceva masiv. Toți oamenii pe care-i adăpostesc la școală au privirea întunecată, dar hotărâtă, gata parcă de ceva important. Dar toți sunt muți ca pământul. Noroc că elevii cu privire tristă nu sunt la școală, căci e vacanța de vară, așa că am mâinile mai libere și-mi pot permite ca, deasupra capului meu, să doarmă zece sau doisprezece bărbați din munți, să-și refacă forțele așteptând să le folosească într-o noapte de lucru până peste cap. Ce mult aș vrea să-ți pot povesti față-n față... Ce mult aș vrea ca tu și mama ta să mă ascultați. Dar acum mă opresc, că sunt zob, n-am dormit în trei zile decât câteva ore. Sunt cinci luni de când duc o viață, de zi și de noapte, dublă. Opt luni de când a fost asasinat Ventureta și de când Rosa a fugit de lașitatea mea și toate astea mi-au schimbat destinul.

Deși era șase dimineața, nu era frig. Avea să iasă în curând soarele, dar străzile dormeau încă în întuneric. Placeta de la Font, din cartierul Poble-sec, deși în mijlocul Barcelonei, era pustie, aproape la fel de pustie ca Torenà. Se întâlneau în ea patru străzi înguste, convertind centrul intersecției în piața cu urme de porumbei și câțiva platani anemici. Doar uguitul porumbeilor matinali, unici stăpâni ai locului, spărgea liniștea. Într-un colț al pieței, scheletul întunecat, din lemn putrezit, al unui chioșc. În mijloc, fântâna care-i dădea numele. Oriol se aplecă spre robinet și-l deschise. Jetul de apă îl stropi pe obraz. Avea un gust oribil, acum că se învățase cu gustul apei de munte. Brusc, răsună un păcănit de mitralieră și Oriol, speriat, se ghemui, tremurând, în spatele fântânii; după o vreme, aruncă, precaut, o privire pe sub sprâncene, să vadă ce se întâmplă în cealaltă parte a pieței. Cine, cum, de ce îl descoperise, că eu venisem cu gânduri pașnice, sunt doar un învățător amăgit de partizani, eu nu voiam să m-amestec în nimic să... Porumbeii, speriați ca și el, se ridicaseră-n zbor și urmăreau din copaci lupta. Apărat de fântâna din fontă, îl văzu, în cealaltă parte a pieței, pe stăpânul cafenelei Manel; ridicase jaluzelele metalice și acum intra și aprindea un biet bec obosit. Oriol privi în stânga, în dreapta. Niciun detașament de soldați sau de gărzi civile nu luase cu asalt piața. Își privi mâinile tremurânde, le înmuie în jetul de apă de la fântână. Ventura, investit locotenent Marcó, îl avertizase, niciun contact până la Crăciun. Atunci de ce mi-ați mai dat adresa? Fiindcă e dreptul tău s-o știi. La sfârșitul lui august a încălcat ordinul. Sfârșitul lui august nu e Crăciunul, dar nu i se poate nimănui cere ce nu poate face.

Se așează pe o bancă. Rari trecători începeau, ici-colo, să spargă liniștea dimineții. Numărul trei, o ușă scorjită, întunecată, într-o clădire destul de veche, de trei etaje. La unul

din ele locuiau Rosa și fata lui, adică tu, cea care mă citești. Trebuia să aștepte o oră rezonabilă ca să poată să sune și să-i spună, Rosa dragă, nu sunt cel care crezi: sunt un nenorocit, că m-am îndrăgostit de-o altă femeie, dar nu sunt fascist. Sunt laș, da, mi-e groaznic de frică; dar nu sunt nedemn, nu merit disprețul tău, căci, datorită ție și lui Ventureta sunt de-al partizanilor, mi-e viața-n pericol, nu-ți pot însă spune, din rațiuni de securitate pe care-acum le încalc, fiindcă mi-e prea greu să trăiesc detestat de tine, disprețuit de fata mea de doar trei luni, dar deja rușinată că are un tată fascist, prieten cu ucigași de copii. Voiam să-ți spun toate astea. Toate astea voiam să i le spun mamei tale, fiica mea fără nume. Tresări. Se uită spre cer, îi nimerise pe ceafă un găinaț de porumbel. Nu: o picătură. Cât nu privise în sus, cerul se-acoperise, parcă grăbit să descarce peste piațetă toată mânia contra partizanului neascultător care fugise din sat la gara din Pobla cu Pere Serrallac, acum ispitit de ideea să-și trimită băiatul o vreme la seminarul din Seu, în camionul încărcat cu pietre de viitoare morminte și de dale pentru vestibule, cu scuza că se duce să-și vadă o biată mătușă, brusc căzută la pat, profitând de vacanță s-o șteargă câteva zile; lui Valentí Targa-i spusese că nu, nu vreau să plec din Torena în timpul vacanței. Unde-ar fi mai bine decât la Torena? Dar așa e viața, trebuia să se ducă să-și vadă, poate pentru ultima oară, mătușă. Nu spusese că mătușica nu locuiește la Barcelona, ci la Feixes, și că, în ciuda celor șaptezeci și cinci de ani, avea o fragilă sănătate de fier. Începea să plouă. Picături mari, rare, se izbeau de pământ și săreau precum sângele amărâtului de țăran din Montardit mort de frică în brațele mele. A zărit lumina slabă din bar și n-a mai stat pe gânduri.

— Cu ce vă servim?

— Cafea cu rom.

A arătat spre un scaun crăpat și murdar, cerând parcă permisiunea să se așeze. Vânzătorul i-a făcut semn, poftiți. Se-așeza în clipa când picăturile până acum solitare deveneau un șuvoi continuu, năucitor, continuu, zgomotos, continuu, care

topea toate contururile, și al fântânii, și al fricii pe care-o trăise lângă ea. Într-un minut, ploaia era o perdea de apă care-l împiedica să vadă fațada clădirii cu numărul trei.

— Ce porcărie, furios, un bărbat intrând. Acum câteva clipe se vedea luna. Și se scutură de apă ca un câine.

De n-ar fi fost ploaia torențială, nu și-ar fi dat seama. Bărbatul cenușiu se ghemuise sub o umbrelă de magazin strânsă și răbda, stoic, ploaia. Partea aia din stradă, pe punctul de-a se vărsa în piață, era singurul loc unde putea să stea cineva care-ar fi vrut să aibă o vedere bună spre bar. Lănceput l-a mirat că nu și-a căutat alt refugiu și vrea cu tot dinadinsul să-l ude până la piele. Până și-a dat seama.

Și-a băut cafeaua cu rom, încercând să-și ascundă nervozitatea. El măcar stătea înăuntru, uscat, respirând aerul acru din barul îmbâcsit de fum vechi de tutun rânced. Și-a pus mâinile pe marmura rece a mesei, de-aceeași culoare cu a pietrei pe care curând avea să i-o facă Serrallac lui, să graveze pe ea ce trebuia să rămână pentru totdeauna în amintire, că a murit pentru Dumnezeu, pentru Franco, pentru Patrie și celelalte. Încă o gură de cafea caldă. În cafenea, patru-cinci clienți matinali ca el. Afară, în stradă, cel care îl urmărea, singur cu ploaia, căci nu i-ar fi trecut nimănui prin cap să iasă din casă cu perdeaua de apă în spate.

Și-a scos cartea din buzunar și și-a luat un aer de om adâncit în lectură, dar cu un ochi îl supraveghea pe cel care-l supraveghea, iar cu celălalt veghea ca nu cumva pe ușa de la numărul trei să ieși tu în brațele mamei tale și să te pierd iar, pentru totdeauna.

Cine m-o urmări. S-a uitat la clienții din bar: nu erau nici urmăritori, nici nu păreau să aibă figură de urmăriți. El o avea figură de urmărit? Și-a golit ceașca. Ploaia începea să se domolească.

— Înc-o cafea cu rom, a zis, fără să-și ia privirea de pe spion. Ușa cu numărul trei s-a deschis și a ieșit un bărbat cu părul cărunt, cu pachetulul cu mâncare sub braț, pregătit să-și înceapă ziua asemenea celor din bar care acum, că ploaia

slăbea, începeau să dispară după ce-și tușiseră prima țigară din zi cu o cafea tare. În ciuda norilor, lumina câștiga partida cu întunericul și, încet-încet, pe străzile ce dădeau în piață apăreau stropi umani, alb-negru, ușor nesiguri, neîncrezători, de început de dimineață de după un război care-i lăsase pe toți fără vlagă. Spionul era un necunoscut. Din uniforma falangistă avea doar mustața subțire și privirea arogantă, era modul lui de-a merge incognito. Nu era armata. Falangiștii erau.

Atunci a văzut-o. Ieșea din casă cu un pachet în brațe. Nu! Cu fiica lui în brațe. Rosa ieșise în stradă într-o bluză ușoară. Nu era frig, dar fata lui, în ceva ca un coșuleț de mână, era bine învelită. Unde plecau atât de devreme? El se pregătise să stea și să aștepte, repetând ce să-i zică, cum să-i zică, cum să facă să o convingă, dac-o fi corect să-i spună ce-o să-i spună și-apoi s-o oblige să rămână în Placeta de la Font, iar el să se-ntoarcă în munți să-și pună-n joc viața. Și dac-o fi mai corect să nu-i spună nimic? Și dacă făcuse drumul în zadar?

Iar se-ntrebă cum de pleacă așa devreme. În clipa aia Rosa a tușit și el s-a ridicat, să traverseze piața să se ducă la ea. Atunci a văzut că bărbatului ud până la piele i se alăturase un altul și amândoi priveau spre el, nu știu ce-și spuneau, și-am înțeles că mai bine nu vă amestec, nici pe tine, nici pe mama ta, că oamenii-ăștia n-au niciun scrupul. De-aceea Oriol Fontelles s-a așezat iar, și-aproape că n-a văzut-o pe Rosa când trecea, sobră, prin fața cafenelei, cu viitorul în brațe, căci ochii lui, cu o singură lacrimă grea, au refuzat. A putut doar zări o mână albă, cu degețele ca niște cârnăciori, mâna fetei lui, mâna care era celălalt important motiv să păstreze secretul. Oriol nu știa că asta era nu doar prima, ci și ultima dată când vedea mânuța. El gândea că nu, că, știind unde stau, în maximum două săptămâni o să încerce iar.

Peste cinci minute a părăsit cafeneaua și-a avut confirmarea că e urmărit de cei doi. S-a simțit ca lăstunul când se preface rănit de moarte, ca să îndepărteze prădătorii de cuibul cu mamă și pui.

- De ce i-ai pus să mă urmărească?
- Ce-ai făcut după ce-ai luat tramvaiul?
- E un interogatoriu? Sunt suspectat de ceva?

Suspectat, cel puțin, că m-am culcat c-o femeie pe care-o vrei tu, dar te despart de ea ani-lumină; suspectat că sunt Eliot, suspectat că ajut partizanii să pregătească marea operațiune care nu știu ce e. A, da: și suspectat c-am fost un trăgător mizerabil când am vrut să-ți trimit în ceafă un glonț în restaurantul din Barcelona. Și mă opresc aici.

Valentí Targa a sorbit și-a pus delicat ceașca pe farfurioară:

- Ce-ai făcut după ce-ai luat tramvaiul?
- M-am dus la curve. Vrei detalii?

Valentí nu l-a privit și asta l-a speriat pe Oriol. De ce răceala asta. Ce-a descoperit.

— M-am dus la curve, insistă. Oamenii tăi nu-s în stare să urmărească pe nimeni. Sunt ogari proști. Va trebui să-i drezezi.

Îl privi în ochi. După moartea farului, Oriol Fontelles învățase să-l privească-n ochi pe Valentí: descoperise că nu-i susține privirea mai mult de cinci secunde, de parcă îl apăsa ceva.

— Mă doare că n-ai încredere-n mine. Voiam să mă duc să-mi văd mătușa.

Marés le aduse paharele cu lichior și Valentí așteptă să se ndepărteze ca să-i spună, cu glas înghețat, de l-a-nfiorat, mătușă-ta nu stă la Barcelona. Stă la Feixes. Și, după prima sorbitură: De ce te-ai dus la Barcelona?

— Eu nu... Nimic. Curve.

— Nu-i nevoie s-ajungi la Barcelona ca să regulezi. Știi că și doamna Elisenda era la Barcelona?

— Aha.

— Te-ai întâlnit cu ea?

— Poftim?

— Dacă te-ai întâlnit cu ea la Barcelona.

— Cum vrei să... Ascultă, Barcelona e mare și...

Valentí Targa e gelos pe mine, Elisenda...

— Eu nu... Tăcu, dar izbucni brusc: Și tu, ce te bagi?

Valentí Targa și-a golit paharul și l-a trântit cu zgomot pe marmură. C-o voce răgușită, fără să-l privească, a zis, dacă aflu cumva că-i dai târcoale, te omor.

— Ce drept ai tu asupra acestei doamne? a contraatacat cu o bună doză de imprudență.

— Tot dreptul din lume.

— Am impresia că ea e de altă părere.

— Aha, deci vă vedeți.

Deci. Trebuie să m-ascund de partizani ca să mă duc să-mi văd de departe soția și fiica pe care nu știu cum o cheamă, dar știu că are o mânuță drăgălașă, care parcă spune mereu pa; trebuie să fentez niște falangiști care fac pe spionii și, ca să nu vă pun în pericol, fata mea, renunț să vorbesc cu soția mea și ție să-ți dau un sărut, să te-apuc de mânuță și să facem cip cirip ura măcar o dată în viață; trebuie să mă prefac zi de zi și noapte de noapte în fața falangiștilor lui Targa ca să fac ce mi-a ordonat Înaltul Comandament; trebuie să tac când sunt cu copiii, ei trebuie să creadă întotdeauna că sunt un simplu învățător, nu unul care ascunde fugari sau luptători în podul școlii; trebuie să mă prefac în fața lui Valentí Targa să nu-și dea seama că în podul școlii se odihnesc oameni care străbat drumul fricii și eu le sunt gazdă; trebuie să m-ascund de femeile Ventura, care mă urăsc, și de toată lumea ca să mă pot întâlni cu o femeie excepțională care și ea se-ascunde de toată lumea ca să mă poată vedea, să-mi poată pune o mână pe obraz, să mă privească cu ochii ăia și să-mi spună cred că te iubesc mult, Oriol, deocamdată pentru tine și pentru mine totul e imposibil, dar am să găsesc eu soluție, că-ntotdeauna reușesc să găsesc soluții la tot. Trebuie să m-ascund de mine însumi fiindcă am fost foarte laș. Și-acum nenorocitu-ăsta de Targa e gelos, că miroase că eu și cu Elisenda ne vedem pe ascuns. Mai rău e că are dreptate. Ne vedem pe ascuns și-atunci e cerul pe pământ și n-am de gând să renunț. Știu că nu e bine ce fac, că n-o să fie bine, dar femeia asta este irezistibilă. Dumnezeule! Vreau să fug, Rosa, ajutor!

— M-aș bucura, domnule primar, a zis, înălțând foaia cu însemnări, de parcă ar fi vrut să toasteze cu hârtie, dacă ați privi efortul dascălilor drept un semn de recunoștință față de locul unde ne exercităm misiunea, unde învățăm și ne învățăm elevii cât de important este multiculturalismul în societatea tehnologică globală, în care ne revine rolul de protagoniști, unde îi învățăm să privească metisajul cultural ca pe un proces de deschidere mentală spre atâtea alte orizonturi, de îmbogățire spirituală...

Jordi, cât ești de penibil: ce faci tu e amestecul de femei, lasă-te de povești...

– ...și, de ce nu?, vă mai cer să-l priviți ca pe-un omagiu închinat colegilor noștri din alte epoci, mai puțin fericite... Toți facem parte din același motor social care este învățământul.

Au fost epoci mai puțin fericite? Am trăit eu vreodată cu-atâta durere-n suflet? Nu sunt în stare să ies în față, să mă postez în fața ta și să-ți zic Jordi, lasă discursurile și gândește-te un pic: au fost epoci mai fericite, îți amintești? când credeam că suntem cinstiți; dar, mai ales, când credeam că noi o să fim totdeauna cinstiți, da sau ba, răspunde, da sau ba?

Au trezit-o aplauzele protocolare ale participanților la inaugurarea expoziției „O jumătate de secol de viață școlară (1940-2002)” în sala polivalentă. Deschisă o lună, până la carnaval, cu vizite ale profesorilor de la școlile din regiune, și ei implicați în proiect. Primarul a declarat expoziția inaugurată și toată lumea s-a apucat să ciugulească măsline și chipsuri la pungă, totul stropit cu puțină Fanta. Joana, totdeauna activă, a profitat de moment să termine de pus etichete unde nu erau încă. Însoțit de Maite, Jordi s-a îndreptat zâmbitor spre ea. Tina, care nu voia să stea cu ochii pe mișcările lui Jordi, le urmărea fidel, de la câțiva metri distanță, ocupată, chipurile, să-și ia ceva de băut. A zis nu unui coleg care-i oferea cartofi;

i-a făcut un semn grațios de refuz care-nsemna acum câteva zile am constatat că soțul mă-nșală, nu-mi arde de cartofi prăjiți, că am în stomac un ghem de durere. Nu-ți spun mai mult, c-ai începe să plângi. Jordi ajunsese în fața secretarei:

— Te felicit, a zis, cu o măslină-ntr-o degete. A ieșit fantastic.

— Aș fi preferat, răspunse sec Joana, o mână de ajutor în ultimele zile, nu o felicitare acum. Spre Maite: Catalogul nu-i încă gata.

— Dar am inaugurat-o la timp.

Tina vedea cum Joana, vizibil supărată, lipește etichetele care explicau proveniența celor cinci bucăți de cretă găsite, miraculos, întregi într-o școală din Vall Ferrera, apoi dispare spre secretariat, că ea mereu avea ceva de făcut. Jordi și Maite au rămas puțin stânjeniți. Amândoi, încercând s-o ascundă. Tina îi fixa cu privirea și-ncerca să și-i imagineze în hanorace, la miezul nopții, în ușa pensiunii Ainet. Să fie ticăloasa de Maite? Nu era sigură, dar putea fi. Da. Putea fi ea. Ca directoare are destulă libertate de mișcare. Bineînțeles că da.

Aproape că s-a înecat văzând perechea adulterină că se ndreaptă spre ea, care refuza iarăși mâncarea oferită de colegul pus parcă să o hrănească bine, fără să observe că are un surplus nu doar de necazuri, ci și de kilograme.

— Ce-i cu Joana? Știi de ce-i așa?

Îi venea să-i spună eu ar trebui să fiu așa și chiar mai rău, fiindcă voi doi îmi distrugeți moralul și n-am cu cine vorbi și mă faceți praf. Dar a zis, nu știu, nervii, bănuiesc. A tras mult, nu?

— Fiecare și-a făcut datoria, se apără Maite.

Tina n-o auzi fiindcă-l privea pe Jordi cum își cere scuze c-un gest și, cu o față radioasă, pleacă. Aaa, nu e Maite. S-a răsucit să-l vadă alături de amanta adevărată. Dar l-a văzut cum se bate pe spate cu Miquel Darder. Maite, iar ești tu. Au zâmbit amândouă când l-au văzut pe Darder. De fapt, la drept vorbind, erau șase kile-n plus, oricât de greu îi venea să accepte. O clipă, Tina a fost pe punctul să zică Maite, de ce-mi faceți asta? Dar s-a oprit la timp, a privit spre Darder, l-a

salutat de la distanță, el i-a răspuns tot de la distanță și, incapabilă să se stăpânească, s-a auzit spunând Maite de ce-mi faci asta?

Maite, care se-ndepărta, se opri, deschise gura, tot zumzetul discuțiilor dispăru. Era Tina contra Maite, să-nțeleagă de ce se-ntâmplă ce n-ar fi trebuit să se-ntâmples niciodată dacă am fi rămas cinstiți. După câteva secunde:

— Cine ce-ți facem?

— Ei, lasă. Și, pe deasupra...

— La ce te referi?

— La nimic, n-am zis nimic. Și, cât mai sec posibil: lertare.

Și a lăsat-o pe Maite singură și s-a gândit că-i atât de sătulă de toate, că singurul cu care i-ar plăcea să fie-n clipa aia e doctor Jivago.

S-a-ntors însă în sala mare și s-a uitat la panoul pe care puteau fi admirate, cu toate defectele lor, fotografiile ei, între care cea a școlii din Torena, făcută cu o zi înainte de dărâmare; școlile din care se luase materialul erau desenate pe-o hartă enormă, care coincidea perfect cu raza preferată de acțiune a detașamentului locotenentului Marcó, un grup de bărbați aproape toți născuți în Pirinei, toți născuți la munte, care-aveau obiceiul să-ncalece, după cum putuse să-și dea seama din ultimele lecturi, directivele oficiale venite de la Toulouse.

Deși nu-i era foame, a luat o măslină, să ronțăie ceva, și a privit în jur. Un învățător îi explica primarului ce acte de vitejie trebuise să facă să găsească un anumit material, iar primarul își ascundea un căscat. S-a trezit cu Joana, c-un teanc de hârtii.

— Te interesează așa ceva, nu?

Tina le-a aruncat o privire: tăieturi din ziare de epocă.

— De unde le ai?

— De la vechea școală din Sort. Strânse, se vede, de un învățător, care colecționa puținele lucruri scrise despre partizani.

— Știi cine era? Privind tăieturile avidă.

— Nu. După o scurtă pauză: De ce te interesează atât... războiul?

— Fiindcă un învățător care-a fost erou de-al partizanilor a intrat în istorie ca stâlp al fascismului în regiune. Aș vrea să restabilesc adevărul.

— Și pentru cine ar prezenta interes?

— Pentru memorie. A lăsat ochii-n jos, căci i s-a părut că vorbele ei sunaseră prea solemn. Pentru familia lui. Pentru fata lui. Pentru mine.

— O știi pe fata lui?

— Nu. Nu știu nici dacă e-n viață.

— E mult de-atunci.

Cum putea să-i spună c-o îngrozea gândul că oamenii, ca Oriol Fontelles sau ca Jordi, nu sunt ce sunt. Se ocupa de Oriol fiindcă era lașă. Câți lași în atât de puțin spațiu, Dumnezeuule! Să-i spun Joanei? Să-i vorbesc despre Jordi? Despre medic? Despre Arnau?

— Presupun că, în primul rând, o fac pentru mine, a zis drept concluzie.

Joana o privea în ochi. Acum își dădu Tina seama că-i tremură mâinile și le lăsă în jos, cu tăieturile din ziare, să nu observe Joana.

— Ce știți de Arnau?

— Nimic. Zice că-i fericit.

— Ați fost la el?

— Nu ne lasă. Trebuie să treacă un timp. Dar cred că eu o să mă duc pur și simplu.

Au tăcut amândouă, ușor stingherite. Joana o strânse de braț în semn de mai vorbim și Tina rămase singură cu dezamăgirea ei cauzată de Arnau, băiatul meu care și-a ales liber un drum după ce eu luptasem să nu fie obligat niciodată să-l aleagă. Băiatul meu, o cu totul altă viață. Ca fata lui Oriol Fontelles, care trăiește cu ideea că tată-său a fost fascist și sigur n-a fost.

S-a uitat pe două-trei tăieturi de ziar. O secvență de trei fotografii foarte bine făcute, puțin îngălbenite, din Plaça Sant

Eloi sau poate Plața Major, cu un monument a cărui inscripție nu era prea clară. Se apropie de lumină, să distingă detaliile mai bine. Legenda primei fotografii spunea că e un monument rustic și viguros, ridicat în memoria celor căzuți, inaugurat în o mie nouă sute patruzeci și patru, puțin înainte ca un atentat să-l distrugă. Fotografia fusese făcută în urmă cu exact cincizeci și șapte de ani, cinci luni și opt zile; în spatele monumentului, un muncitor și-un băiețel dispăreau din câmp, copilul privind supărat spre piatră. Ploua. În fundal, doi tineri, îmbrățișați, se sărutau. Câțiva bărbați în picioare, în haine albe, care-o duceau cu gândul la membrii orchestrei Plateria, priveau spre monument și făceau comentarii cu aere de experți. Și oameni tot cu ochii spre el, poate spre fotograf (Peret al lui Moliner). Fotografia era plină de amănunte nevizate de autor, era clar că el se concentrase pe monument. În clipa fixării celui de-al doilea instantaneu, cu monumentul fără lume în jur, mai erau trei secunde până la explozia bombei care-avea să-l ucidă pe fotograf. Partizanii îl uciseseră pe Peret al lui Moliner, care votase întotdeauna stânga, când în lume se mai vota încă.

O a treia fotografie, de-o cu totul altă factură, sigur făcută de altcineva, arăta dezastrul de după explozie și un bărbat cu figură dură care înjura comuniștii și separatiștii care ne distrug patria, în timp ce oamenii fugeau spunând Ave Maria, îngroziți de-atâta război. Și miros uscat de pulbere explozivă și cea mai mare bucată din monument, la zece pași distanță. Un bărbat aproape indistinct, coborând în fugă, care-și spunea-n gând fata mea fără nume, în ce lume te-am adus.

Tina privi din nou fotografiile. Un material bun. N-avea nicio legătură cu cartea ei, dar avea legătură cu Oriol. Mulțumesc, Joana, realmente, a zis în gând, privind spre secretară.

Cer de primăvară curat, intens, scânteietor, cu stele ca niște spini explicându-i lui Jaume Serrallac că mesajul lor luminos e-atât de vechi și-atât de îndepărtat, că nu poate fi înțeles. Dar lui Serrallac nu-i ardea de chemarea stelelor. Privea constelația de forma literei M fără să știe despre Cassiopeea că adusese nenorocirea-n familie cu orgoliul ei, când afirmase că fiica ei, Andromeda, e mai frumoasă decât nereidele. Decât nereidele! Ce îndrăzneală! Acum stătea lipită, nemișcată, pe cerul rece, cu soțul ei Cepheus, lângă Andromeda și lângă Perseu, îndrăgostitul care-o salvase. Câtă pasiune, câte pedepse, câte destine retezate deasupra capului lui Serrallac. El privea însă cerul și-și fuma liniștit ultima țigară, cu mintea la cum dracu' să fac să mai cer un credit s-astup găurile din reparația camionului. L-a trecut un fior și și-a tras până sus fermoarul de la jerseul gros.

Becul anemic din celălalt colț al pieței se stinsese, ca-n zilele de demult, când era copil, când grupuri de partizani sau colete speriate, bărbați, femei, copii cu ochi plini de teamă, codițenghetate, tremur de fugari, apucau drumul clandestin spre școală și se odihneau câteva ore în periplul lor spre incertitudine. Serrallac n-a știut niciodată asta. El, din banca din stânga, de lângă perete, privea hărțile care-l ajutau să viseze și-și închipuia cum urcă pe Amazon cu barca, pe banda albastră înconjurată de verde, iar când ajunge în zona maronie și albă, la izvoarele Amazonului, scoate un strigăt atât de puternic, că-l aude America toată, de la Strâmtoarea Bering la Țara de Foc.

— Spune, Jaumet!

— Păi, că... Amazonul mă ametește.

— De ce, spune!

— Păi... de câte ori e cât Pamano. Sau de câte ori cât Noguera.

Oriol privea scrutător în ochii albaștri ai lui Jaume Serrallac încercând să le afle adevărul. Era probabil singurul copil mereu atras de idei; singurul care, în alt loc și alt timp, ar fi ajuns să studieze lucruri importante; dar, la Torena, Jaumet,

dacă tată-său nu făcea curând semn din cap, avea să studieze doar coasa, iarba, vaca, oaia și, cu un pic de noroc, animalele de tracțiune, destul de bănoase și de viitor, acum că toți catării și măgarii erau rechiziționați pentru războaie. Sau avea să rămână să facă pietre de mormânt și dale de podele cu tată-său, Serrallac pietrarul.

— Amazonul e... de peste-o mie de ori mai mare decât Pamano.

— Nu. Uimit, depășit, Jaume Serrallac.

— Da.

Toată după-masa aia friguroasă Jaumet nu mai scosese o vorbă, căci încerca să-și imagineze mii de Pamano uniți și toată Vall d'Àssua transformată-ntr-un fluviu la fel de imposibil ca legendara întindere a mării. Lucruri de-astea visa în timp ce deasupra capului său, în pod, două fetițe cu codițe încercau să-și facă frica să amuțească, nu cumva vreun elev inocent să se ducă acasă să spună că șoarecii și șoriceii din podul școlii strănută ca fetele cu ochii plini de frică și cu codițe blonde.

Serrallac n-a aflat asta niciodată, căci el nu doar visa hărți, ci începea să-și ajute tatăl să taie piatra cu dalta și-l admira pe Ventureta, înainte să fie ucis, că era-n stare s-ajungă la Coma Alta și să se-ntoarcă în fix cinci sferturi de ceas. Acum însă becul era stins nu fiindcă-l deșuruba vreun învățător când era nevoie, ci fiindcă Pòrtules era un nepriceput cu un salariu sigur și puțină treabă, și-o mai face și prost și nimeni nu se miră. Îl invidia că are salariu de funcționar, în timp ce el trebuia să trăiască veșnic cu inima cât un purice, camionul încă neachitat și planetara făcută praf fiindcă-și pusese-n cap să urce cu el încărcat infernalul drum spre Pujalt.

Tocmai aruncase chiștocul, când s-a deschis poarta casei Gravat și el a rămas nemișcat pe banca de piatră, ascuns de întuneric, cu ochii la silueta feminină care ieșea cu un braț de rufe în brațe. Doamna Elisenda. Doamna Elisenda cu niște rufe-n brațe. Le-a aruncat exact în băltoaca de lângă zid. Au făcut pleosc și-au rămas nemișcate, parcă infinit obosite,

îmbâcsindu-se de nămol. Elisenda a intrat și a-nchis ușa, iar Jaume Serrallac și-a zis că mai bine nu se clintește, că sigur nu s-a terminat tot. De parcă zeii i-ar fi urmat gândul, poarta casei Gravat s-a deschis iar și a ieșit o siluetă albă. Un bărbat gol, desculț, care, izbit de frigul nopților de aprilie la Torena, și-a-nghițit o înjurătură, a luat hainele, din care cădeau picuri, și-ncerca să-și pună chiloții, negri de mâl, căutând furibund printre rufe și-atunci iar s-a deschis poarta și-un braț a zvârlit drept în mijlocul pieței o pereche de pantofi c-un zgomot ironic a gol și a-nchis, iar bărbatul din nou a-njurat, dar s-a repezit să-i ia. Atunci, în lumina stelelor mitice, i-a văzut chipul: era dobitocu-ăla care se dă mare cocoș pe pârtii, cu mare spor cică la fete în Barcelona. Doamna Elisenda și pământălu-ăla? Mamă! În casa Gravat. Maaamă! Ca-ntr-o constelație parcă, doamna Elisenda cea mândră și papițoiul cu ochelari de soare.

Jaume Serrallac s-a făcut una cu zidul, să nu-l descopere. S-a enervat, că dacă avea cineva ceva de ascuns, ăla era monitorul lu' pește, nu el, care trăgea ultimul fum pe banca de piatră din fața casei, cu nevasta și fata deja culcate. Dar nu s-a clintit, fiindcă toată lumea-n Torena învățase de ani lecția că mai bine nici în clin, nici în mănecă cu ăia din casa Gravat. Monitorul și doamna Elisenda. Tare. Doamna Elisenda, mironosița de cumpărase jumate din pământul comunei și-l revânduse, zice-se, pe-o avere, doamna veșnic înconjurată de popi, călugări și episcopul de la Seu, se dă-n bărci c-un schior.

— Nu cred.

— Cu ochii mei l-am văzut. În fundul gol, în piață.

— Imposibil. Doamna Vilabré...

— Doamna Vilabré are picioare ca orice om. Și cine are picioare are și ce e-ntre ele.

Era o declarație de principii a lui Jaume Serrallac când lua ultima gură de cafea cu rom la Rendé în compania nemernicului de la asigurări, care nu voia cu niciun chip să accepte că o planetară ruptă e accident, nu avarie.

— Știu din sursă sigură: mi-a jurat un amărât cu casa în fața casei ei, unul de face pietre de mormânt și-alte chestii din piatră.

— E imposibil.

— Uite că nu e: doamna Elisenda și-o trage cu tinereii și le dă drumul în fundul gol prin sat.

— Ca-ntr-o orgie?

— Nu știu: îți spun ce mi s-a spus. Eu nici măcar n-am călcat prin Torena în viața mea: eu fac asigurări, mă-nțelegi.

— Da, dar ce spui e groasă.

— Cine mi-a spus stă chiar vizavi de ea. Din partea mea...

— Orgii în sat, domnule delegat.

— Nu cred.

— Dispuneți o cercetare.

— Nu sunteți îndreptățit dumneavoastră să-mi spuneți ce am de făcut. E cineva care-i vrea răul. E o doamnă foarte, foarte...

— V-am spus, știu din sursă sigură. De primă mână.

— Ca delegat mă văd obligat să vă cer să se deschidă o investigație, domnule.

— Dacă-i atât de grav, cum se spune... Lovituri îngrijorate cu creionul în masă.

— Sunt convins că-i o exagerare. Vrea careva s-o-nfunde. O să se lămurească tot la investigație, domnule.

— Dați-i drumul. Discreție, prudență, rezervă, tact, circumspecție.

Doamna Elisenda închise ușa și se rezemă de ea, de parc-ar fi vrut să împiedice să intre în casa Gravat zvonurile ce începuseră să circule din clipa aia. Îl auzi pe Quique cum își înghite o înjurătură. Și răsunară primele bătăi. Cum îți spun, cu pantalonii încă în vine s-a pus să bată-n ușa casei Gravat c-un pantof, în liniștea aia, și să strige și cu câteva clipe-nainte să se aprindă luminile în trei-patru case de lângă piață, doamna a deschis ușa, l-a apucat pe Quique de păr și l-a băgat

Înăuntru. N-am mai văzut nimic, cu toate c-am stat ceva, da-i așa cum îți spun, să mor de te mint.

— Acum ascultă la mine. Quique încă era cu pantofii-n mână și găfâia de furie. Ea, fără să se întoarcă, a zis, mulțumesc, Carmina, du-te înapoi în pat, e-n regulă tot.

— Da'... doamnă... Vă cheamă la telefon.

— La ora asta?

— Zice că e urgent.

— Bine, vin.

— Ce. Ce trebuie să ascult. Quique se încălța și-și scutura, nervos, noroiul de pe cămașă.

— Nu-mi place să repet. Dacă spui cuiva despre tine și despre mine, te lichidez. Vorbesc serios.

— Ei, mor de frică!

— Tu-ncearcă. Am mijloace s-o fac.

— Doamnă, zice că...

— Mulțumesc, Carmina. Tot neîntoarsă. Am spus că poți să te duci la culcare.

Când Quique a terminat cu îmbrăcatul, doamna a deschis din nou ușa și el, înainte să iasă, neputincios, a scuipat pe podea și-a zis, privind-o în ochi, mi-am tras-o cu iubitul tău fiu. L-a-ncântat. Pederast pierdut. Dacă vrei să afli detalii, sună-mă.

Doamna Elisenda a închis ușa după povestea ei cu Quique și, când s-a-ntors, a văzut-o pe Carmina speriată de moarte, în cămașa de noapte, în ușa sufrageriei; fără măcar s-o privească, în drum spre salon a zis, Carmina, mâine la prima oră îți faci valiza și pleci din casa asta.

— Dar...

— Bani-i găsești aici.

— Doamnă, eu...Doamna intrase-n salon și lua receptorul de la telefonul de pe cămin.

— Alo.

— Doamna Vilabré?

— Eu sunt.

— Unchiul dumneavoastră.

— Ce-i cu el?

Superiorul căminului de bătrâni i-a spus că-i pare extrem de rău, dar trebuie să-i comunice că de data asta e grav, bietul om a avut un atac, e semiparalizat, nu se mișcă și...

— Ce spune medicul?

— Să ne-așteptăm la ce-i mai rău, doamnă.

— Bine. Într-o oră sunt la cămin.

— Nu, l-am dus la spital și...

— Am spus că-ntr-o oră sunt la cămin.

A preferat să conducă ea, să meargă singură, să plângă, simțindu-se slabă, de furie, să se descarce, să strige-n mașină cât urca spre pasul Cantó. Când a ajuns la căminul de bătrâni de pe lângă Palatul Episcopal, părintele Llebaria o aștepta, nedumerit.

— Tocmai i s-a dat împărtașania. Nu trece de noaptea asta. Privind cu coada ochiului spre clădire: Dar... e la spital.

Urmată de responsabilul casei, doamna Elisenda a urcat în camera unchiului August. Când a fost înăuntru, s-a întors și a zis cu glas înghețat, părinte, aș vrea să rămân puțin singură, dacă-ar fi posibil să-mi respectați durerea.

Omul s-a grăbit să închidă, jenat, ușa. Elisenda a examinat rapid din ochi locul; patul desfăcut încă, bastonul, inutil, al unchiului rezemat de perete, o carte de exerciții matematice deschisă pe masă, cu un creion bont pus semn de carte la pagina cu rezolvări. Ce căuta a găsit în primul sertar: o scrisoare redactată pe jumătate, adresată episcopului de Seu și noului postulator al cauzei beatificării Venerabilului Oriol Fontelles, mort pentru cauza credinței, în care, cu un scris tremurat, dar perfect descifrabil, părintele August spunea mă văd în oribila situație de a alege între două rele și conștiința mea nu poate îndura povara. Orice aș face, sunt condamnat. Dacă tac, fiindcă sunt complice la o înșelăciune; dacă vorbesc, fiindcă încalc sfânta taină a împărtașaniei. Sunt prea slab să înfrunt această situație, de aceea, sfătuit de duhovnicul meu, doresc, iubite monsenior, să vă avertizez că am motive

întemeiate să cred că nu trebuie continuată cauza beatificării Venerabilului Oriol Fontelles. Punct. O scrisoare neterminată, fără formulă de încheiere, nici de adresare, dar cu numele destinatarilor. O schiță plină de îndoieli.

Când, după un sfert de oră, părintele Llebaria bătea timid la ușă, ea a zis cu glas spart, intrați. Era așezată și-si ștergea ochii. Părintele îi împărtășea durerea și a tăcut.

— Sunteți atât de amabil să-mi arătați cum ajung la spital?

Ajunși în stradă, părintele i-a dat instrucțiuni doamnei și, când închidea ușa mașinii, ea a scos capul pe fereastră și-a zis, părinte, dumneavoastră știți cine-i duhovnicul unchiului meu?

— Duhovnicul?

Ea, cu cheia-n contact, gata să pornească motorul, aștepta răspunsul.

— De ce vreți să știți?

— Să-i mulțumesc pentru tot ce-a făcut pentru unchiul.

— Eu i-am fost duhovnic.

— Mulțumesc mult, părinte. O să vin să vă vizitez peste câteva zile, să vă exprim întreaga mea grațitudine.

A întors cheia în contact și l-a lăsat pe secretarul căminului și mai nedumerit decât la sosire.

Răul cel mai mare era privirea. Mai mare decât horcăitul, decât ușorul tremur al umerilor, decât senzația morții iminente care plutea în cameră. Privirea. O privea fix, cu ochii ușor închiși, cu ură parcă.

— Nu recunoaște pe nimeni, i-a dat asigurări medicul. De-acum, știința este neputincioasă.

Ba mă recunoaște. Mă privește și mă trimite-n infern și asta îmi dă puțin fiori. Dar să știi că scopul e bun, că n-ai tu dreptul să-mi spui care mi-e datoria, iar eu am hotărât că trebuie să se știe, să știe toți, că Oriol a fost un martir, vreau să-i cinstesc memoria. Nu te-ai entuziasmat tu, la-nceput?, tu și părintele Bagà. Nu mai pot să dau înapoi. Mi-e absolut imposibil. Pentru nimic în lume. I-am spus și lui Dumnezeu c-

o să reușesc. Dacă nu vrei să-nțelegi nu contează: fac toate astea din dragoste pentru dragostea mea și-ți jur c-o s-o scot la capăt.

— Mă auziți, unchiule?

Mă blestemă. Nu sunt rea, unchiule; tu mă crezi rea, dar eu fac totdeauna ce fac cu un scop nobil. Acum trei zile m-am spovedit, sunt curată. Aproape. N-ai dreptul să mă judeci, n-ai dreptul să mă privești așa.

— Luați loc, doamnă. Gândiți-vă și la dumneavoastră.

Mă gândesc întruna la mine. Unchiule, de ce ești așa dur? Nu-nțelegi, nu știi că nu pot să dau înapoi? Crezi că știi tot, dar nu știi nici jumătate. Lucrurile-au fost cum au fost și dacă m-a-nvățat ceva viața e că lucrurile care au fost nu pot fi schimbate fiindcă-ți dorești: trebuie suportate. Asta-nseamnă să fii tare. Și dacă vrea cineva să mă judece pentru ce am făcut, și n-am făcut decât să păstrez amintirea tatălui și fratelui meu și să fac dreptate, să se uite întâi la el, dacă nu-și știe nicio vină, că toți oamenii au ceva de ascuns. Și nu-mi mai vorbi de iertare. Nu eu trebuie să iert. Tatăl și fratele meu trebuie. Și dragostea mea. Da, dragostea mea, unchiule, ce-i cu asta? Tu n-ai să-nțelegi niciodată ce-nseamnă să iubești nebunește un om. N-o să-nțelegi niciodată că, deși au trecut atâția ani, noaptea mă gândesc mereu la Oriol, deși s-a-ntâmplat ce s-a-ntâmplat, ce tu nici nu bănuiești. Îmi simt inima zob. Mă gândesc la asta noapte de noapte, unchiule. Tu nu știi ce e pasiunea, nici ce suntem în stare să facem din pasiune. Eu m-am îmbogățit fiindcă-am trăit câteva clipe în brațele lui Oriol: a meritat, unchiule. Clipele alea clandestine au fost, atât cât au fost, cerul vieții mele. Celelalte decizii, care mă fac cu fiecare zi mai bogată, n-au nicio valoare, unchiule. Important e să păstrez memoria lui Oriol, important e ca el să fie cinstit totdeauna. Contra oricui o fi. Chiar și contra lui Dumnezeu, unchiule, Dumnezeu să mă ierte. Și jur că n-o să-mi scot lăntșorul ăsta cu cruce până la moarte, unchiule August.

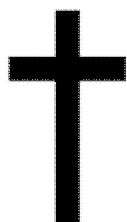
— Doamna Vilabré!

— Da?

— Părintele August e mort.

Privirea părintelui August era aceeași: plină de ură, fixă, ochii încă întredeschiși, țintind-o, acuzând-o de toate relele, cât ești de nedrept, unchiule August.

— Ar putea să-i închidă cineva ochii?

AUGUST VILABRÚ BRAGULAT
PREOT
(1878–1971)

A IUBIT CUVÂNTUL LUI
DUMNEZEU
A IUBIT ȘTIINȚA

R.I.P.

A iubit Cuvântul lui Dumnezeu. A iubit știința. A plâns moartea unui frate și a unui nepot asasinați mișelește de anarhiștii din Tresp și a simțit dorințe păcătoase de răzbunare. A trăit în exil la Roma, unde l-a cunoscut pe

Massimo Vivaldi, care l-a îndemnat să scrie *Despre un spațiu al funcțiilor întregi de ordin finit*. A avut mari rezerve față de încercarea lui Whitehead și Russel de a construi matematica pe axiomatica mulțimilor, dar, când a citit *Principia Mathematica*, le-a devenit apostol înflăcărat. A fost de două ori consecutiv candidat la medalia Fields, deși, după întoarcerea de la Roma, nu s-a mișcat de la Seu, unde avea un modest loc de canonic la catedrală care îi permitea să mediteze cât e ziua de mare la funcțiile variabilelor reale. A fost însă slab cu nepoata, în opinia lui o furie rece care avusese abilitatea de a-l introduce într-o spirală absolut nerezolvabilă a deciziilor. Asta spunea cratima pe care, deși ignorând povestea, o gravase Jaume Serrallac între 1878 și 1971. Ai mâini mai dibace ca ale mele, recunoscuse tată-său, Pere pietrarul, care, după pensionare, își omora timpul în atelierul acum al fiului, recitind extrase din gândirea lui Bakunin, devenită nu doar o doctrină, ci și amintire din epoca idealurilor, mângâind blocurile de marmură și mormăind pe sub nas că pietrele de azi nu mai sunt ce erau.

Era, categoric, piatra de cea mai înaltă ținută din câte avea să facă, căci oamenii de la munte nu duc în spate atâta istorie. În plus, nu se zgârceau la bani, doar la timp. Jaume Serrallac a trebuit să-și petreacă după-masa și noaptea gravând rezumatul de viață și vis cu litere Perpetua Titling MT, iar când terminase, le pictase cu negru, să scoată în evidență griul elegant al pietrei. O operă de artă. Bietul părinte, de mult ajunsese un sac de oase. Și nu și-a putut opri gândul să alunece la nu mi-aș fi-nchipuit că doamna Elisenda... Clar, e frumoasă și elegantă, dar... Ce chestie! În timpul ăsta, doamna, singură, fără Carmina, se plimba prin grădina casei Gravat, agitată, și nu s-a retras decât târziu, când Casiopeea își făcuse aproape tot rondul, iar stilizata Andromeda trecuse pe deasupra Torenei. Nu se gândise nicio clipă la stele sau la pasiunile cuprinse în asterismele lor: era prea frământată, prea tulburată și-avea prea multe de făcut, de exemplu să arunce în vasul de WC scrisorile făcute bucăți ale unchiului sau să

reziste amintirii privirii de muribund, mai greu de suportat decât cea căreia trebuise să-i reziste Perseu când învinsese gorgona Medusa, acolo, sus, pe tărâmul stelelor.

PARTEA A PATRA CÂNTEC FUNEBRU PENTRU ASASIN

„*Dragă polițistule: sunt Dumnezeu.*”

John Allen MUHAMMAD,
francțiror din Virginia

*Introibo ad altare Dei, ad Deum qui laetificat juventutem meam.
Adiutorium nostrum in nomine Domini. Qui fecit cælum et terram.*

Părintele Rella aproape că nu-și amintește missa în latină și se minunează, cum mai trece timpul. Douăzeci de ani, ori chiar treizeci, de când nu mai slujise în latină. Dumnezeu! Groaznic.

Mult înainte de citirea Evangheliei, în băncile invitaților speciali circulă niște foi, unii le pun, pioși, în buzunar, să le studieze pe urmă, alții le citesc imediat și-și ridică apoi speriați ochii, privind în stânga și-n dreapta, parcă prinși în flagrant.

— Pofțiți.

Părintele Rella ia foaia. O desface cu gândul c-o fi o nouă instrucțiune pentru complicatele ceremonii ale zilei și citește, în spaniolă, noi, membrii Falangei Spaniole, în numele poporului spaniol, pledăm pentru mult așteptata și dorita canonizare a lui Caudillo de España, Generalissimo Francisco Franco Bahamonde. Viva Franco, arriba España. Și un paragraf cu adrese pentru adeziuni. Dă-o-ncolo! Eu cred... Iritat, părintele a făcut ghemotoc hârtia și, ostentativ, i-a dat drumul jos. Să nu amestecăm lucrurile, să nu amestecăm lucrurile, și-a zis, să se calmeze. Bărbatul din dreapta lui se apleacă, ia hârtia mototolită, o pune pe spătarul scaunului, o netezește, o împătorește apoi cu grijă și i-o întinde părintelui:

— V-a căzut, îl mustră sever.

După citirea Evangheliei, secretarul Congregației pentru Cauzele Sfinților vine la altar în timp ce papa, escortat de un plin de solitudine preot înveșmântat în sutană albă, dar fără cazulă, ia loc să asculte. Secretarul Congregației pentru Cauzele Sfinților vorbește în latină despre virtuțile eroice ale celor ce vor fi beatificați astăzi și încheie recitând cu solemnitate cuvintele papei, *tenore praesentium indulgemus ut idem servus Dei beati nomine nuncupetur*, iar părintele Rella, mișcat, ridică un deget și-i spune domnului Guardans, așezat în stânga lui: având în vedere cele spuse, îngăduim ca acest slujitor al Domnului să fie numit Fericit. Aproximativ astaseamnă. Și, începând din clipa asta, învățătorul, Venerabilul Oriol Fontelles, martir al Bisericii, asasinat de hoardele comuniste, curajosul soldat Venerabilul Chrzystoff Fuggs, asasinat de hoardele naziste, mărinimoasele surori, Venerabilele Nebemba Wgenga și Nonaguna Wgenga, asasinate de hoardele revoluționare, și Venerabila infirmieră Koí Kayusato, asasinată de-o hoardă de pirați, primesc consacrarea ca Fericiti. Biserica, prin intermediul Sfântului Părinte, Summus Pontifex, declară solemn că acești slujitori ai Domnului, ale căror virtuți eroice au fost prezentate, se bucură de fericirea veșnică și li se poate aduce cult public.

Când secretarul rostește aceste cuvinte, doi ministranți înalți, foarte blonzi și cu ceafa atât de rasă că par mormoni, trag pânza ce acoperă partea din față a altarului și ies la iveală cinci fotografii, cinci prim-planuri cu chipurile celor cinci noi Fericiti ai Bisericii Catolice. Un frumos evantai multirasial. Biserica este universală și în martiri. Al doilea, după soldatul în uniformă, este Oriol Fontelles, în unica lui fotografie cunoscută; cine e informat poate să recunoască gulerul și reverele proaspetei uniforme de falangist. Amin.

Părintele Rella din nou mototolește hârtia și din nou o aruncă pe jos. Bărbatul din dreapta se-apeacă iar, o ia și o netezește. Până atunci, preotului nu-i veniseră-n minte cuvintele necunoscutei din întunericul catedralei. O voce puțin

răgușită, obosită, care zicea vor să-l facă Fericit pe cineva care nu credea în Dumnezeu și în Biserică. Spun c-a murit ca martir.

— Frumoasă moarte...

— M-ați înțeles bine, părinte. Nu credea nici în Dumnezeu, nici în cer, nici în ispășire, nici în comuniunea sfinților, nici în autoritatea Sfintei Mame Biserici. Nici în sfinți, nici în infernuri.

— Dar de ce-mi ceri mie părerea, fiica mea?

— Fiindcă vreau să împiedic asta.

— De ce, dacă nu crezi în nimic din ce-ai spus?

— Fiindcă omul respectiv nu merită să-i fie memoria atât de falsificată.

Tăcere. Întuneric în nava solitară a catedralei. Întuneric în inima preotului care nu știa încotro să-și îndrepte gândul. A privit grilajul, tăcere. Atât a durat, că, la un moment dat, părintele crezuse că penitenta ciudată a dispărut, după ce-i injectase în suflet un mic infern.

— Sfatul meu e să nu te amesteci, fiica mea, își aduce aminte c-a zis după ani de tăcere, cu o voce seacă. Și-atunci s-a sfătuit cu un superior și acesta i-a spus că, dacă va zice cineva cine cunoaște vreun impediment în calea, să facă un pas înainte, tu fă-l, fiul meu.

— Și dacă nu zice nimeni?

— Atunci taci, fiul meu, pentru totdeauna.

— Să nu vă mai cadă, îl avertizează bărbatul din dreapta întinzându-i din nou hârtiuța care solicită canonizarea lui Franco.

În banca pentru oaspeții de onoare, nemișcată, palidă, cu capul plecat, doamna Elisenda ascultă ce-i povestește avocatul Gasull despre fotografii. Marcel și băiatul lui se uită din când în când la ceas, nu se mai termină povestea asta. Mertxe, ca la poker, impenetrabilă. Neliniștit de înfățișarea Elisendei, Gasull n-a scăpat-o din ochi nicio clipă. Nu-ndrăznește s-o-ntrebe te simți bine, fiindcă de ani de zile s-a învățat doar să-i răspundă la întrebări și să-și rumege suferința singur.

Elisenda arată ciudat, căci ar vrea să plângă, dar nu reușește. Își amintește ultima noapte, surpriza, spaima, biserica, o scuză stângace, cărțile, ochii lui, cum mă priveau, și eu uluită, perplexă, nevoită să zic, unchiule, e învățătorul din sat, a venit să ia niște cărți. Pe urmă, de ce, cine m-a pus să nu-mi scot din cap privirea aia, de ce-am vrut să știu ce voiai să-mi spui și-n blestemat ceas mi-am pus pe mine paltonul și am ieșit, de ce, Oriol, dacă ne iubeam așa mult? Cu tot gustul amar al amintirilor, femeia nu poate vărsa nicio lacrimă. Fericitul Oriol. Vezi, Doamne? Ți-am spus c-o să reușesc.

În băncile mai din spate, doamnele pisăloage plâng, hârtiile despre Franco circulă mai în forță, cineva șoptește ce de sfinți spanioli, ce frumos. Cel mai mare, sfântul Escrivá de Balaguer y Albás. Poate-acum e momentul să-ncepem să ne zbatem s-ajungă-n altare sfânta Regina Isabela Catolica; da, ar trebui să începem. Și, mai în spate, în fundul sălii, lângă o coloană, părintele Rella și-aduce-aminte de-o spovedanie și-și dorește să fie în Vall d'Àssua, să asculte muzica lui Pamano, eternă.

36

Pe piatra de mormânt a lui Peret al lui Moliner scria Pedro Moner Carrera (1897-1944), Pere Serrallac o făcuse încercând în zadar să nu lase durerea să-i șuiere-n piept. Ar fi trebuit să-l prevină; dar eu cu gândul doar la Jaumet, să nu se mai plimbe pe-acolo, nu mi-a trecut prin cap nenorocita de poză. Trebuia să-ți fi zis, Peret, du-te de-aici, chestia-asta stă să plesnească, ai grijă, să n-o pățești.

În biserica parohială Sant Feliu, autoritățile ocupau primele bănci din dreapta, lăsaseră stânga pentru Encarnació, biata femeie, și pentru băiatul ei, lucra la Lleida, venise năuc de uimire și-așa a rămas întreaga ceremonie. Printre autorități, iluștri domni primari și șefi locali de Movimiento din Sort, Altron, Rialb, Montardit, Enviny, Torena, Llavorsí și Tírvia, scuza oficială a Guvernatorului Civil pentru absență și corpul

didactic în bloc, din tot districtul, minus învățătorii care se bucurau de-o meritată vacanță în localitățile lor de baștină, de pe întinsul patriei.

Peret al lui Moliner. Pere Moner Carrera, gândea Oriol, cu privirea inexpressivă fixată în ceafa părintelui Colom, care-și oficia tainele în altar și părea că nu vrea să le-mpărtășească și lor.

La predică, într-o spaniolă fantezistă, părintele a tunat și fulgerat împotriva barbariei comuniste, împotriva bandiților care vor să ne tulbure pacea. Nu suntem sătui de-atâta război? Nu vrem să dispară de pe buzele noastre cuvântul război? Nu ne e de ajuns atâta durere? Două, trei, patru secunde de tăcere, de parc-ar fi fost în clasă, la seminar, așteptând răspunsul, da, părinte, ne e de ajuns. N-a scos nimeni o vorbă și părintele și-a-ncheiat predica vorbind despre actele de vandalism precum cel în care partizanii, care nu existau, distruseseră monumentul închinat martirilor Cruciadei și-l adăugaseră și pe Peret, republican și ateu, care acum beneficia de înmormântare religioasă condusă de franchiștii din sat și nevasta lui plângea-n sinea ei și zicea bine că nu poți să vezi, Peret, c-ai muri iar, de scârbă. Cineva îl trăgea pe Oriol de sacoul alb și s-a-ntors. Jacinto Mas, șoferul doamnei Elisenda, i-a dat o hârtie și el a băgat-o în buzunar chiar în clipa când Valentí, care discuta cu primarul din Sort, se răsucise, de parcă voia să-l supravegheze. În clipa aia părintele Colom s-a-ntors cu fața spre credincioși, a ridicat, liturgic, brațele și le-a îndepărtat zicând *Dominum vobiscum* și toată adunarea s-a ridicat și-a rostit cumesprintutuo¹⁷, părinte.

În seara aia, Valentí Targa a trimis după el, să vină la primărie. Își petrecuse după-amiaza în pensiunea Ainet, învăluit în parfumul de tuberoză și-nconjurat de taina știută doar de șoferul cu tăietura-n obraz, Elisenda și el își juraseră

¹⁷ Denaturarea formulei latine *cum spiritu tuo*.

iubire veșnică, pasiune eternă. Oriol spusese Dante zice că iubirea noastră-i iubirea ce mișcă soarele și celelalte stele.

— Ce frumos.

— Cred că sunt fericit.

— O să vină și ziua când n-o să mai fim în situația asta, îți jur.

Viața pe-ascuns de Santiago și Rosa, pe-ascuns de Targa, de autorități și de partizani, de vaci și tăuni, pe-ascuns de caietele pentru copilul căruia nu-ți știu numele, dar plutind amândoi printre nori, știind că-s parte fiecare din celălalt.

— Uite, ia asta. O cruciuliță de aur.

— E foarte frumoasă, dar eu nu...

— Păstreaz-o, să-ți aducă aminte de mine.

— N-am nevoie de cruci ca să... Hei, e ruptă-n două.

— Nu. Jumătatea cealaltă o s-o port eu. Să n-o pierzi niciodată. Nu-ți face griji, lăntșorul e rezistent.

I-o prinsese la gât, ca unui atlet medalia; el își plecase capul în semn de iubire, privise pereții nevăruiți ai camerei și se gândise că-s granițele fericirii lui infinite, dar nu voise să lase stinghereala care îl invada uneori să pună stăpânire pe clipa lui de fericire și zisese nu știu, nu știu, dar nu mă pot lipsi de sărutările ei, de mângâierile ei, vreau să m-afund în ochii ei adânci, iubitori, îmi pare rău, îmi pare rău.

— Termină dracu' odată tablou-ăsta de rahat sau pun să te-mpuște.

Oriol a intrat în birou în tăcere. Cu mâinile-n șolduri, Targa își contempla, pe șevalet, propriul tablou, cu spatele spre ușă. Oriol se duse la șevalet, deschise sticla cu esență de terebentină, alese două pensule cât de cât curate, puse maro, albastru și alb pe paletă și privi spre masă. În clipa aia Valentí se-așeza pe scaun în postura adecvată. Încă nu-și scosese uniformă. Îl privi-n ochi pe Oriol și zise era o glumă. Dar n-a râs când a zis-o. În tăcere, privind în ochii lui Valentí, Oriol i-a făcut ochii; atent să pună-n ei albastrul-gheață al privirii cu lama atât de tăioasă. Poate din cauza pupilei negre din mijloc. Sau a urii pe care-o putea strânge în ea privirea aia. Oriol s-a

gândit la ură, la Ventureta, la Rosa, la tine, iubita mea fetiță, și am făcut cei mai buni ochi pictați de mine vreodată, cum n-o să mai pictez niciodată. Păreau vii. Erau vii, ar trebui să-i vezi. Ai putea să-i vezi, dacă ai vrea.

După o oră, în care a făcut peretele în fundal, a zis, gata, l-am terminat. N-ai de ce să mă-mpuști.

Valentí Targa a țâșnit din scaun să vadă rezultatul final. S-a privit câteva secunde, destul de timid. Poate jenat că-l are pe Oriol alături, căci un bărbat nu se uită în oglindă în fața altui bărbat. A tăcut. Și-a păstrat pentru el comentariul. A scos portmoneul din buzunarul sacoului și-a pus banii pe masă, bancnotă peste bancnotă, în timp ce Oriol curăța pensulele și încerca să nu se uite la teancul de bani.

— M-am gândit, a rupt liniștea Valentí. Am putea, tu și eu, să fim parteneri.

Oriol încă mut, spăla, concentrat, pensulele.

— Ei, te-ai supărat c-am zis chestia-aia cu împușcatul.

— Parteneri unde? Acum Oriol venise la masă și lua teancul de bani.

— Eu caut clienți, tu le faci portretul. Da' să meargă ceva mai repede.

— Excelentă idee.

— Fifty-fifty.

Noroc că foarte probabila moarte o să m-ajute să nu ajung partener de afaceri cu Targa. Un bun motiv să nu mă plâng prea tare de pericolele în care ne aflăm toți cei care, de bunăvoie sau obligați, avem de-a face cu locotenentul Marcó.

Erau șapte luni de când, la 24 aprilie 1971, așa cum hotărâse doamna Elisenda, Marcel se însurase și o-nșelase pe Mertxe doar de șase ori, dar, trebuie spus, cu șase femei diferite, așa că nu conta, iar doamna Elisenda consulta notele, tot mai imprecise, mai dezlânate, despre starea căsniciei fiului

ei, puse la dispoziție de Jacinto Mas și la început își zicea nu știu ce-i mai bine, să-l las să se mai zbenguiască sau să-l țin din scurt. Dar, între escapade, Marcel începuse să-și lărgescă orizontul privirii și atât Mertxe, cât și viața îl ajutau să vadă că pe lume există și altceva decât pârtii negre. Există pârtii roșii și verzi și de orice altă culoare, căci clienții pârtiilor pentru începători cheltuie bani frumoși la bar și cu închirierea de schiuri mici; nu poți să pretinzi să-și cumpere toți micuțele, atât de simpaticile, schiuri rămase, după două sezoane, mici. Închirierea e o afacere bună. Mai mult, Marcel Vilabrú i Vilabrú descoperea cu uimire că pe lume există și altceva decât sezonul de schi, că există oameni care trăiesc, uneori fericiți, fără să aibă sub tălpi niște Rossignol bune. Deci, nici clăpări de schi. Cine zice Rossignol o să zică-n final Brusport, căci, încet-încet, începeau să câștige teren, mai ales în lumea închisă a săritorilor. Marcel făcuse, un fel de dar de la mamă că intrase în câmpul muncii fără să protesteze, un lung sejur la Helsinki (două memorabile partide de sex cu două valkirii norvegiene, sau cum și-or zice, din Helsinki) și se minunase că televiziunile suedeze nu doar că toată scurta, întunecata, recea, înnorată ziulică erau color, dar și-o petreceau transmițând obsesiv concursuri de sărituri de la trambulină, de schi fond și de schi alpin și i-a venit ideea ca la schiurile de sărituri Brusport marca să fie pusă pe talpă, c-o să vină și ziua când multă lume o să privească schi la televizor și schiorii or să ne facă publicitate pe gratis. Că aici în Finlanda norvegienii se nasc cu câte-un schi sub braț și eu vreau asta să fie curând Brusport. Mă calcă pe nervi că nu pot să spun de unde vin, că strâmbă din nas toți și zic Franco pfuu, noi pentru ei suntem undeva departe, pentru ei Spania e tot una cu Italia și Portugalia, chiar cu Grecia, pentru ei toate țări sărace sub veșnicul soare. Ce ignoranță, să confunzi Grecia cu Spania și Portugalia, și cu Italia! Din partea mea, n-au decât, eu vreau doar să vând produse Brusport norvegienilor și o să vând cu toptanu', că-n magazinele lor or să fie la juma de preț. N-au decât s-o țină oblu cu datu-n Franco.

Marcel Vilabré a mai învățat și că, dacă nu se iau măsurile adecvate, Mertxe poate rămâne însărcinată și, hopa!, a rămas, nu, mă bucur, da' nu știu, poate prea repede, nu? Și a învățat să nu-i tremure mâna când a decis că Palacios, Costa, Riquelme, cei doi Vila, Guiteres, Garcia Rialto, Pilarica nu știu cum, aia bună la cordit, da, și Cândida, trebuie dați afară dacă vrei să mergi înainte cu extinderea controlată. Pilarica bună la cordit, Cândia, Garcia Rialto, Guiteres, cei doi Vila, Riquelme, Costa și Palacios au fost dați afară, ațâțați de Paco Serafín s-au adresat tribunalului și nu le-a folosit la nimic, fiindcă Marcel i-a spus lui Gasull ce-ar face el de-ar fi avocatul casei și avocatul Gasull a avut o discuție amiabilă, destinsă, utilă ambelor părți, cu don Marcelino Bretón Coronado, Magistrat la Sala a Treia. Doamna Elisenda lua notă în tăcere, uimită, de calitățile lui Marcel, ea, care se resemnase să-i rezerve un colțisor în birou, să nu deranjeze prea mult și să justifice o leafă bună. I-a părut rău că-și subestimase atât fiul. I-a părut rău că gândise mereu hai să mai încercăm. Greutatea istoriei era prea mare pentru umerii atât de puternici ai doamnei.

— Mamă, vreau să reduc la jumate secția de confecții, sunt niște pierde-vară, cred că producem dublu cu stimulente și ore suplimentare.

— Fă cum crezi, Marcel. Dar să nu se observe.

— Ba să se observe. Primul care-o să zboare e Paco Serafín.

— Nu mai știu cine e. De ce?

— E de la sindicat.

— Atenție.

— Îl dau afară ca imoral. S-a... Marcel și-a stins țigara și a mutat receptorul la cealaltă ureche. Te scutesc de detalii, mamă. N-au cum să-l apere nici măcar ai lui. Chestia asta îmi vine mănășă. Am avut o baftă!

Marcel, n-ai împlinit nici treizeci de ani și parcă ai fi fiul meu.

Marcel Vilabré i Vilabré a mai descoperit că în lume, între sezoanele de schi, se poate juca tenis, ping-pong (am văzut în Danemarca niște mese pliante drăguțe foc; le distribui în

Spania și Portugalia), volei, hochei pe iarbă și, la suedezi, pe gheață, și că poți să transpiri și să strici șosete, pantofi, genunchere, tricouri, pantaloni, costume sportive și tot ce mai trebuie și-a devenit ambasadorul noii evanghelii în Europa, deși în anul Jocurilor Olimpice de la Saporro și de la München încă-i venea peste mână să spună de unde vine, că Franco putea a pește putred. Dar a descoperit și că, folosiți ca deodorant, dolarii fac minuni.

În timpul ăsta, doamna Elisenda, scăpată de șase luni de umbra incomodă a lui Quique, cocoșul părțiiilor,

(— Este exact pe dos, stimată domn delegat. Au început loviturile nervoase cu creionul în masă. A rupt o relație, să zicem, bolnăvicioasă.

— Nimic orgie, nu?

— Calomnii, invidii, interpretări greșite, bârfe... Lovituri cu vârful creionului. Doamna Elisenda e inatacabilă sau, cel puțin, invincibilă. O știm de ani buni.

— Slavă Domnului.)

vedea cum i se deschid ușile de la Opus cu un surâs părintesc. Începea mult râvnită întâlnire, ea, Excelența Voastră, vă mulțumesc că m-ați primit atât de prompt, el, de cealaltă parte a mesei, deschizându-și larg brațele, nu, nu, doamnă Vilabré, nu Excelența Voastră, spuneți-mi cel mult monsenior, nu-mi doresc onoruri, titluri, elogii... mă înțelegeți, doamnă. Și ea, da, monsenior, vă înțeleg. Și, după primele vorbe calde, întâlnirea a continuat cu fulgere, tunete, zâmbete, rafale de vânt, grindină, promisiuni, confidențe și pacte. La sfârșit, doamna Elisenda a hotărât să nu intre acolo unde cu câțiva ani în urmă nu fusese dorită, dar a injectat Opusului o sumă suficientă încât să fie considerată o foarte grata persona și de la Roma au început să se pună-n mișcare fire mai eficace în legătură cu procesul de beatificare al Venerabilului Fontelles, Saverio, ce naiba se-ntâmplă cu procesul, ia vezi. Și a rezultat că da, aveți dreptate, doamnă Vilabré, rămăsese blocat într-un birou de auditare internă de la Vatican, din nu se știe ce motive procedurale pe care n-au putut să mi le

explice, deși în introducerea documentului scrie că pe 6 iulie 1957 papa Pius XII a decretat caracterul miraculos al unei vindecări atribuite intervenției lui; în mod normal, în asemenea cazuri, procesul nu se oprește. Dar nu vă faceți griji: în câțiva ani ne atingem țelul, doamnă. Acum, între noi doi, ce motive vă mână să acționați cu atâta dârzenie în cazul Fontelles? Monsenior Escrivá etc. zâmbi cu dulceață, destins, în așteptarea răspunsului doamnei.

Aflați, monsenior, că eu cred că nu vă interesează nici cât negru sub unghie motivele mele, dar, din educație și bună creștere, o să vă spun: iubirea. Iubirea ce mișcă soarele și celelalte stele, monsenior. Am jurat că o să-l venerez veșnic, indiferent ce-o să ni se-ntâmple, dacă o să putem să ne căsătorim sau nu. I-am jurat în pensiunea Ainete unde ne întâlneam pe ascuns de lume. Să nu ridice nimeni primul piatra, căci nimeni nu știe puritatea sentimentelor noastre. Sigur, a existat, da, amor fizic, dar a fost numai și numai rezultatul iubirii noastre nebune, profunde. N-am fost, până acum, o sfântă, dar știu că iubirea ne-a fost sfântă. De la prima atingere a degetelor, în prima zi, când pozam pentru el și a vrut să-mi corijeze poziția brațului, până la glasul lui domol, la siguranța ce izvora din privirea lui curată... Privirea lui în ultima noapte, disperată ca și a mea, de parcă am fi știut ce-avea să se-ntâmple... Am spus deja că n-am fost o femeie sfântă; m-am măritat ca să mă pun în slujba dreptății. Nu îl iubeam pe Santiago, dar credeam că o să-mi fie util. Din același motiv m-am culcat cu un bărbat mizerabil. Dar într-o zi am cunoscut marea mea iubire și am pierdut-o din vina vieții. Iar acum, monsenior, doar eu mai păstrez amintirea lui Oriol; nimeni altcineva. A rămas o urmă-n Torena, un sătuc pe care n-o să-l vizitați niciodată, căci v-ați murdărit pantofii și poala sutanei. În Torena sunt două plăcuțe pe care stă scris Calle Falangista Oriol Fontelles, pe-o stradă în pantă, tapisată cu balegi de vacă, pe care oamenii continuă să o numească tot Carrer del Mig și pe care, se spune, trei femei din sat n-au pus niciodată piciorul din cauza numelui său. Nu asta vreau

pentru Oriol și mă simt responsabilă. Regimul lui Franco va trece, vor veni alții, care-i vor înjura pe cei dinainte și-or să dea la o parte plăcuța. E primul lucru pe care-o să-l facă: să schimbe numele. Și atunci Oriol va mai muri puțin. N-a fost un om rău, în pofida celor întâmplute. Era falangist, clar, logic pe vremea aia; dar nu merită ura cu care e pomenit. Pentru toate astea, și pentru altele care acum nu-mi vin în minte, am hotărât, monsenior, cu mulți ani în urmă, să profit că împrejurările morții lui ar putea impulsiona inițiativa preotului din sat și a unchiului meu, monseniorul August, pe care-l cunoașteți bine, ca Oriol al meu să fie proclamat Venerabil. Am înțeles că regimurile trec, dar Biserica rămâne neclintită. De aceea am vrut să fac din Oriol un astru fix al acestei Biserici. Oriol va ajunge sfânt și eu am s-apuc clipa asta. Ca să pot, monsenior, să-l venerez public. Fac un enorm efort de sinceritate și doar eu știu cât mă costă. Beatificarea și canonizarea Venerabilului Oriol Fontelles au devenit rațiunea esențială a vieții mele; într-o asemenea măsură, că am sacrificat multe alte posibilități. Și n-are nimeni dreptul să se amestece în decizia mea. Mi-ați spus într-o zi că exista un aspect al vieții mele private care mă împiedica să intru în Opus. Da, aveam un amant. L-am avut, timp de, nu știu, doisprezece, treisprezece ani. Știu deja ce-o să-mi spuneți, dar n-am fost niciodată sfântă. Sfânt este Oriol, nu eu. Eu sunt o femeie care-a iubit puțin, dar intens. Așa și urăsc, probabil. Am plâns moartea și absența lui Oriol cum le plânsesem pe-ale tatălui și fratelui meu. Am plâns pe ascuns, mulți ani; pe ascuns, să nu afle nimeni de suferința mea. Plângeam și munceam fără milă. Până-ntr-o zi când am zis destul și-am dat la o parte batista. Mă simțeam singură, mai ales că soțul meu avea o concepție cu totul aparte despre căsătorie. Când a murit Santiago, am hotărât că gata, am și eu dreptul la... mănțelegeți, monsenior, și mi-am căutat un tinerel nu prea strălucit, dar sănătos și la dispoziția mea, acasă și la muncă. Nu i-am cerut să mă iubească, i-am cerut să mi-o tragă. Nu l-am iubit niciodată, deși între noi a planat umbra geloziei. Nu

vă cer să-nțelegeți, monsenior, dar relația cu derbedeul de Quique a durat până a încetat să mai fie secretă. Și-acum am făcut legământ față de Oriol, și vreau să îl împlinesc, să nu mai existe bărbați în viața mea: nu-mi pot permite să pierd controlul... Și mai e ceva ce mă împinge... Vedeți dumneavoastră, monsenior, în fond cred c-o fac să mă răzbun pe Dumnezeu.

— Din fidelitate pentru memoria unui om care n-a ezitat să-și dea viața pentru Biserică și pentru integritatea Sfântului Sacrament al Euharistiei, monsenior. Și-a lăsat ochii-n jos cu aceeași onctuozitate ca interlocutorul și a insistat: Numai de-asta, monsenior.

38

Așa, poate te-ajut să-ți amintești puțin de mine, fetița mea. Copiasse tot, așa cum scrisese Oriol. În pagină, după fraza asta, mai rămânea desenul unui chip de bărbat cu ochi probabil de culoare deschisă, comun, tânăr, cu trăsături blânde, anonime. L-a privit îndelung, încercând să-și imagineze cum își desena Oriol suferința în fața unei oglinzi murdare. Era exact portretul suferinței lui, când, dezamăgită și scârbită, Rosa plecase, iar el, devenit pe neașteptate erou, n-avea cum să-i spună nu mai sunt un laș, Rosa. Se simțea mai singur, el și autoportretul făcut în fața oglinzii pătate, ciobite, din toaleta școlii. Cât desena își zicea oh, de-aș putea uni dorință și realitate, de-aș putea face s-ajungă paginile-astea acum la Rosa, acolo unde-o fi, și ea să-nțeleagă să nu se-ntoarcă aici până nu trece pericolul, oh, de-aș putea uni vis și veghe. Căci peste câteva zile vom fi ori morți, ori vii, n-am cum alege. Asta mi-e incertitudinea, Rosa iubită, care mă urăști fiindcă sigur știai ce era-n sufletul meu când mă duceam la Elisenda să-i fac portretul. Iar, tu, fata mea, să știi că-ntr-o săptămână ori se sfârșește totul, ori... Și-a terminat în grabă autoportretul. Leșise o figură stinsă, tristă. Poate-așa arăta. N-avusese nevoie

să facă niciun retuș, de parcă se desenase de mii de ori. Când l-a terminat, și-a zis că poate fi o amintire bună pentru fiica lui în caz că soarta decide finalul, căci acum zilnic se gândea la moarte ca la una din multele circumstanțe ce pot să apară până la miezul nopții. Îmi pare rău că te-am rănit, Rosa.

Tina a auzit zgomot la ușa de la intrare și a închis caietul. Caietele secrete ale lui Oriol Fontelles erau secretul ei, neîmpărtășit lui Jordi, cum nici Jordi nu-i împărtășea ei secretul amantei necunoscute. Era răzbunarea ei de moment, atât timp cât n-avea puterea să-i zică-n față că e necinstit, el, care-ar fi trebuit să fie cinstit.

— Ce faci?

Îl ignor? Îl trimit la dracu'? Îi zic Jordi, trebuie să vorbim, știi că ai o amantă? Îi zic tusea probabil mi-o provocai tu?

— Nimic, revăd niște materiale. Vreau să las totul gata pentru când mă întorc.

— Să nu vin cu tine?

— Nu, chiar nu...

— Sună-mă când știi ceva.

Tina nu a răspuns. Ce să zică. Că-i pare rău că nu se oferă să meargă cu ea la doctor; că i-ar fi părut rău să meargă, fiindcă prăpastia dintre ei e prea mare; că-i e frică să se ducă la doctor singură; ce are ea și n-am eu. Cine e. O cunosc? Nu, toate astea-mpreună însemnau că-i mai bine să plece singură, să înfrunte singură frica.

Știa că în clipa când o să ia mașina să plece oficial câteva zile la Barcelona pentru examenul ginecologic, Jordi o să se simtă eliberat de lanțuri și o să se-arunce în brațele amantei misterioase. Dar n-avea ce face. La urma urmei, în felul ei, și ea avea să-l înșele, căci, ajunsă la Barcelona, nu s-a dus la rude, ci la direcția de evidență a persoanelor, să caute o fată născută în '44, cu numele de familie probabil Fontelles și numele mamei Rosa. În caz că se născuse la Barcelona. După două ore pierdute în noianul de date, i-a venit ideea să urmeze incerta pistă găsită în caietele lui Oriol, doctorul Aranda, probabil specialist în tuberculoză, probabil la spitalul TBC.

Acolo au tuflit-o, asta-i bună, un doctor din anii '40, și-a plecat abătută spunându-și că poate-i adevărat, cine-o pune să se vâre în viețile altora, nu-s nici istoric, nici detectiv, nici ruda vreunuia dintre cei implicați, nu știa că, în calitate de cititoare a caietelor lui Oriol, era implicată. Cât medita așa în drum spre ieșire, una dintre infirmiere și-a părăsit măsuța, a luat-o de braț și i-a spus că-n pod sunt teancuri de registre puse-n ordine și legate, ușor de consultat, și când mâinile-i erau negre de praful adunat pe hârtiile sfărâmbicioase, cu un ușor miros de mucegai, l-a găsit, printre medicii anilor '42-'49, pe Josep Aranda și-acum știa că, dacă pe-atunci s-a lucrat serios, ar putea să găsească și numele pacienților lui. A citit, pe listele cu bolnavi internați în perioada aia zeci de nume de femei, câteva Rosa, dar toate cu imposibile vârste. Când începea să recunoască, da, pierde lamentabil timpul, i-a venit ideea să se uite și la datele despre Aranda. Lucra și la spitalul Tòrax din Feixes. Îndărătnică, Tina a lăsat tot deoparte și a urmat pista asta, deși știa că după-masă are oră la ginecolog și trebuie să se pregătească și apoi ia masa cu mama ei și pentru asta trebuie și mai mult să se pregătească. Peste două ore era la arhiva spitalului Tòrax din Feixes, perplexă, cu patru fișe de femei cu copii mici în față. Doar pe una o chema Rosa. Rosa Dachs. Dar avea băiat, nu fată. Altă pistă falsă.

La șapte deja se-nsera. Femeia sosise precedată de tusea ei și aștepta-n sala înaltă, pustie, cu copilul în brațe. Sora Renata s-a-ntors:

— Doctorul Aranda e ocupat până seara târziu.

N-a avut când s-aștepte răspunsul, căci femeia a leșinat. Deși și-a pierdut cunoștința, și-a protejat cu brațele, instinctiv, copilul. Când și-a revenit, era întinsă-ntr-un pat, într-un salon mare, despărțită de restul paturilor printr-un fel de paravan de pânză, cu chipul tânăr al sorei Renata plecat asupra ei și-a auzit-o vag pe călugăriță, s-a trezit, doctore. Și a adormit iar înainte să poată să-ntrebe de fiul ei. N-a avut cum s-audă că doctorul Aranda strâmbă din nas și zice urâtă treabă, de ce-o fi venit așa de târziu?

N-avea cine-i spune că Rosa, când a fugit din Torena, ca să n-o poată găsi bărbatul ei, nu se-ntorsese-acasă și nu luase legătura cu nicio rudă. Se instalase într-o pensiune umilă din piațeta de la Font, în Poble-sec, și-acolo își adusese pe lume băiatul, cu moașa chemată urgent de cei de la pensiune. Copilul părea bine, sănătos, ea l-a botezat Joan și l-a înregistrat ca fiu de mamă singură, Joan Dachs. Iar lui Oriol i-a scris o scrisoare în care-i spunea Oriol, mă simt obligată să-ți comunic că ai o fată și că e sănătoasă. N-o să ți-o aduc niciodată, căci nu vreau să știe că tatăl ei e un fascist și un laș. Să nu încerci să mă cauți sau să pui pe cineva să mă caute: nu suntem la mătușa ta, ne descurcăm noi, fata mea și cu mine, singure. Nu mă mai supără tusea. Probabil mi-o provocai tu. Adio pentru totdeauna. Și semna, tușind, misiva plină de minciuni cu speranța că astfel lui Oriol n-o să-i fie ușor să dea de ea. Ce crud, se gândea Tina; dar la fel aș fi făcut și eu. Poate. Nu știu. Dacă nu sunt în stare să-i zic lui Jordi în față că e o japiță, ce-aș fi făcut în locul Rosei? Cum nu voia să se ducă la poștă să ridice banii trimiși sigur de Oriol, Rosa a început să-și câștige viața remaind ciorapi, stopând coate și genunchi și încercând să uite că trăise și clipe mai fericite, când credeam că toți oamenii-s buni. Nu s-a gândit c-or să i se agraveze tusea și febra, de-acum permanentă. De-aceea a folosit puținii bani strânși pe-o interminabilă călătorie la Feixes să vadă dacă doctorul Aranda poate să o consulte și să-i redea sănătatea. În loc să-i redea sănătatea, doctorul Aranda, obosit, fiindcă la șapte seara avea multe ore lucrate, strâmba din nas și zicea-ntruna urâtă treabă. Și de ce-o fi-ntrebat de mine?

— Zice că v-a fost pacientă. Nu v-o amintiți?

— Dacă ar fi să-mi aduc aminte de toți care... Copilul cum e?

Copilul părea bine, de parcă voia să ignore deliberat că-i fiu de tată fascist și mamă bolnavă, amândoi condamnați la moarte, cu sentința pe punctul de-a fi împlinită. Joan luase ce era bun la Oriol și Rosa și-și sugea zâmbind degetul.

Medicul l-a examinat îndelung: era sănătos. I l-a pus iar în brațe sorei Renata și nu s-a putut abține să-și spună că, de fapt, dac-ar fi vrut să examineze atent pe cineva, acel cineva era călugărița angelică, tinerică, numită responsabilă de etaj, a cărei aromă de tinerețe îl făcea să-și piardă-n așa măsură capul, că uneori se surprinsese privind-o și-nchipuindu-și-o goală, în brațele lui, cum zâmbește și spune te iubesc, doctore. Sora Renata s-a îndepărtat cu copilul. Îl fulgerase pe doctor cu o privire scânteietoare, atât de scânteietoare, că doctorul s-a gândit că-i citise gândul și s-a înroșit. Nu i-a trecut prin cap că era de emoție la gândul că bietul copilăș o să rămână singur dacă mamă-sa nu trece de noaptea asta.

Rosa s-a trezit de câteva ori, a spus că pe băiatul ei îl cheamă Joanet și-n fața balsamului convingător al glasului sorei Renata, deși nu voia, a spus că tatăl copilului se numește Oriol Fontelles și stă foarte departe.

— Chiar de-ar fi la capătul lumii, spune unde e și-o să-l căutăm.

— Nu, nu vreau să-l ia.

— De ce?

Criză de tuse. Sora Renata i-a mângâiat mâna întruna și-a așteptat răbdătoare să se liniștească. Apoi a rostit, blând, cu glasu-i trecut prin vaselină:

— Hai, Rosa... Dacă-i tatăl lui, de ce să nu-l ia?

— Fiindcă e... Nu vreau să-mi crească băiatul sub influența lui.

— De ce nu vrei?

— Avem vederi diferite. Total diferite.

Sora Renata a tăcut. Mmm. Cu neîncredere în vârful limbii:

— Politice?

Cu un suprem efort, Rosa s-a ridicat în capul oaselor și i-a spus sorei Renata, c-o voce cavernoasă, jură-mi că dacă mor o să faci tot posibilul ca tatăl copilului să nu-l găsească vreodată.

— Jur, a zis călugărița sperjură.

— Mulțumesc. Epuizată de efort, Rosa s-a prăbușit în pat cu privirea pierdută-n febră.

— Sunt cu tine, Rosa.

A fost până ce, complet terminată, Rosa a adormit și-atunci s-a consacrat explorării detaliate a genții în căutarea unui oricât de mic indiciu, până-i venise schimbul și-n loc să se ducă la culcare, se dusese în biroul ei de pe etaj, pusese în balanță gravitatea faptelor, conchisese că e mai puțin grav să minți decât să abandonezi un copil, aruncase o privire spre locul în care Rosa lupta cu puținele-i forțe să supraviețuiască pentru fiul ei și ceruse legătura cu satul Torena. Ținea în mână cartea de vizită a unui anume Pere Serrallac, pietrar la Sort, dar cu locuința în Torena. Existau doar zece telefoane în Torena; durase enorm să obțină legătura; îl ceruse pe Serrallac dar au informat-o că n-are telefon și-or să se ducă să-l cheme. Atunci întrebase de Oriol Fontelles, iar Cinteta, telefonista, năucită de tot ce se-ntâmpla în Torena, a zis, învățătorul? Vă referiți la învățător? Iar călugărița sperjură a zis, cu o involuntară plecare a ochilor ce-ar fi trebuit să fie văzută de doctor, e învățător Oriol Fontelles? Și, după câteva secunde, trebuie să vorbesc cu el într-o problemă urgentă, gravă.

Cu ochii-n lacrimi, Cinteta nu l-a găsit pe învățător la școală și, cum a văzut lumină-n biserică, s-a gândit că poate părintele... După un lung interval de zgomote și așteptare, sora Renata a auzit un glas autoritar de femeie, alo, cine-i la telefon. Sora Renata a spus că trebuie, neapărat, să intre în legătură cu domnul Oriol Fontelles. Elisenda șovăi. Era gata să-nchidă telefonul, dar mirosul ei pentru lucrurile importante a reținut-o, deși-n clipa-aia nu-i ardea de subtilități. Sora Renata insista că trebuie să vorbească personal cu domnul Oriol Fontelles.

— Nu poate veni... Nu... E imposibil – cu voce obosită, Elisenda.

— Am un mesaj important pentru el.

— Domnul Oriol Fontelles tocmai a murit – acum voce de gheață.

— Iertare. Eu...

Deși în clipa-aia trăia ce trăia, Elisenda și-a încordat atenția:

— De ce-l căutați?

— Ăăăă... fiindcă... doamna... soția lui... e pe moarte.

— Rosa?

— Da. Îl am aici pe fiul lui.

— Oriol Fontelles are o fată.

— Un băiat.

Deși în Torena se-ntâmpla ce se-ntâmpla, deși se-ntâmplau lucruri cumplite și, rușinate de-atâta ură, cele patru becuri publice se stinseseră, Elisenda a simțit importanța veștii și s-a făcut că n-aude împușcăturile din stradă.

— Sunt o prietenă de-a familiei. O să mă ocup personal de copil. Spuneți-mi unde sunteți și vă trimit avocații mei.

Sora Renata, jinduia, când a auzit că vocea-i cerea discreție absolută, a închis telefonul, alarmată mai ales de cuvântul avocați și de tonul autoritar; se gândea că poate-ar fi trebuit să se sfătuiască întâi cu superioarele ei, se gândea că poate-ar trebui să mărturisească minciuna spusă lângă patul unei bolnave, se gândea că, dacă nefericita femeie supraviețuiește, o să-i fie greu s-o privească-n ochi, nu se gândea că doctorul vrea s-o privească, s-o consulte amănunțit, nu se gândea că la cei douăzeci și unu de ani ai ei, la trei ani de când intrase în ordin cu dorința să ajute năpăstuiții, se convertise în destinul unui copil.

Când Tina a ieșit din spital se-ntunecase deja. Nu-și putea scoate din cap gândul că Rosa n-ajunsese niciodată să știe adevărul întreg despre bărbatul ei, care-o înșela c-o amantă, dar și cu un război secret. Joan. Fetița mea al cărei nume nu-l știu se chema Joan și-n spitalul ăsta i se pierde urma, total, de parc-ar fi murit lângă biata Rosa. Sigur din cauza proaspetelor descoperiri, n-a fost deloc relaxată în timpul vizitei și a durut-o când ginecologa, mai tăcută ca de obicei, a consultat-o, apoi, amândouă așezate, față-n față, doctorița a rămas un minut cu ochii în gol și Tinei a-nceput să-i fie cu-adevărat frică.

— Îmi spuneți, doamna doctor, odată?

Doctorița a privit-o, a schițat un zâmbet și a luat hârtiile din fața ei, parcă să se apere.

— Trebuie să extirpăm, a zis, în sfârșit, aproape neuzit.

Toată viața cu frica de clipa asta și blestemata venise. Acum, terapie agresivă, slăbit, chelit și moarte.

— S-a-ntins?

— Nu e metastază. E o veste bună. Dar trebuie să acționăm repede.

— Nu mi-am adus pijama.

Doctorița n-a putut să-și oprească un zâmbet. Au stabilit, cu agenda-n mână, data internării. A asigurat-o că totul e sub control, că terapia n-o să fie excesiv de agresivă, c-au depistat-o la timp, eu aș zice peste șaptezeci și cinci la sută, că practic nu există niciodată surprize, că, în tot ghinionul, a avut noroc și ea, în taxi, cu ochii larg deschiși privind în gol, își repeta, jos pălăria, să-mi mai și spună că trebuie să fiu mulțumită și cina cu mama a fost dificilă, mai ales fiindcă a trebuit să suporte predica bunicii dezamăgite că unicul ei nepot plecase fără să spună nimic, doar un telefon grăbit, bunico, intru la Montserrat și ea ce-nseamnă că intri la Montserrat? Și el, mă călugăresc. Bunica gândise că Arnau glumește și nu comentase cu nimeni. Nu-și sunase nici măcar fata căci, pur și simplu, nu crezuse. Și-acum, cu gura căscată, asculta confirmarea zăbăucei de Tina, care-i lăsase unicul ei nepot să plece.

— Mamă, nu-ncepe. Așa au mers lucrurile.

— E vina voastră.

Știu că-s vinovată de tot ce se-ntâmplă, dar cred că, dacă Arnau ne-ar fi vorbit despre visele lui, nici noi n-am fi rămas la fel de surprinși ca tine.

— Nu-i vina nimănui. A luat hotărârea ca un bărbat adult.

— L-ați crescut prost. După o tăcere sinistră, enormă: Jordi ce face?

Pune coarne.

— Bine.

— Și tu? Neplăcerile-alea?

Cancer de sân.

— Nu, nimic, sunt bine.

39

Madame Corine (Pilar Mengual, în afara slujbei), s-a uitat cu neliniște la femeie și la cei doi însoțitori. Femeii, cum purta un voal de culoare închisă, care-i ascundea trăsăturile, n-a putut să-i distingă fața bine.

— Sunteți conștienți că, dacă accept, pierd un client?

— Nu mă interesează problemele dumneavoastră de serviciu, a zis, neutru, avocatul Gasull în timp ce-și scutura scrumul pe farfurioară.

— Pe mine, da. Ridicând glasul: Vă închipuiți că...

— Dacă refuzați, a întrerupt-o Gasull blând, fără s-o privească, trăgând din țigară, doar anunțăm poliția și le spunem că El Nidito există, în ciuda interdicțiilor explicite date de Caudillo, și le furnizăm adresa; probabil că-ntâi or să trimită un grup de falangiști indignați să distrugă tot, iar poliția o s-ajungă prea târziu, și, când or fi aici, le spunem povestea de la Crăciunul trecut cu fata galiciană. Și-a scos un fir de tutun din gură și i-a zâmbit madamei: E contrapropunerea noastră.

Palidă de furie, madama s-a ridicat, s-a dus la un dulăpior, l-a descuiat cu o cheie pe care-o purta asupra ei și-a scos dinăuntru o altă cheie. Strălucea pe ea eticheta cu numărul cincisprezece și Elisendei i-a zvâcnit inima.

— Etajul doi. Gasull aproape că i-a smuls-o dintre degete. Și, pentru numele lui Dumnezeu, nu faceți scandal.

Bărbatul gras i-a făcut un imperceptibil semn, cu un ochi lăcrimos, doamnei cu chipul sub voal, au ieșit din salonul de la Nidito și-au luat-o spre scară.

— Să le ia dracu' de doamne fine, mai curve ca toate curvele, mormăi madama când oaspeții părăseau salonul.

— Ce-ați zis? Întrebă bărbatul gras amenințător.

— N-am voie nici să mă-nfurii? acum madama ridicase vocea, fără să se încrunte.

— Lăsați-o-n plata Domnului, ordonă Elisenda, punând piciorul pe scară. După cea mai cruntă privire din repertoriu aruncată madamei, cei doi bărbați o urmară.

Gasull a băgat cheia-n broască și-a răsucit-o. Au intrat toți trei deodată. Domnul Santiago Vilabré Cabestany (din Vilabré-Comelles și Cabestany Roure) tocmai practica un elaborat cunilingus unei tinere planturoase pe care Elisenda a identificat-o imediat cu boarfa de Recasens. Tita, sora lui Pili, poreclită Milonga.

Domnul Santiago, gol, cu membrul treaz, s-a întors îngrozit. S-a albit când a văzut că iubita-i soție, pe care n-o mai vizitase de două luni, poate și mai mult, acum cu voalul scos, înaintea spre el și spre Tita Recasens care-n clipa aia-și strângea picioarele, și mai derutată. Santiago Vilabré și-a acoperit cu mâinile sexul, iar Tita a sărit din pat cu gândul să dispară.

— Stai pe loc, a poruncit Elisenda.

Perechea clandestină era atât de surprinsă, că n-a fost în stare de nicio reacție. Tita nu s-a clintit, iar Santiago a rămas în picioare, palid, roșu, verde, dorindu-și să fie oriunde altundeva.

— O să-mi semnezi acum, a zis Elisenda, câteva hârtii.

— Ce-i? Ce vrei?

— Domnul Carretero, și arată cu capul spre bărbatul gras, va întocmi respectivele acte notariale.

— Vrei să mă șantajezi...

— Nu știu. Către Tia Recasens: Soțul meu vine-aici de două ori pe săptămână: o dată cu tine și altă dată cu o prostituată. Cu un zâmbet amabil: Ai grijă să nu-ți fi dat ceva, că-i plac cele rodete.

— Ești o...

— Da. Să-ți spun ce ești tu?

— O clipă, să mă-mbrac.

— Nu, stai aci, cumințel.

— Nici gând.

— Foarte bine. Către Tita Recasens: Ți-a rezistat bine machiajul, drăguță? Și, sec, spre Gasull: Să între fotografiile!

N-au intrat fotografiile, Tita Recasens a fost trimisă la baie, iar domnul Santiago Vilabré Cabestany (din Vilabré-Comelles și Cabestany Roure) a făcut toate tranzacțiile gol-goluț. Primul document se referea la adopția, de către soții Vilabré i Vilabré, a unui băiat cu numele de Marcel, din părinți necunoscuți.

— De unde-a ieșit?

— Nu te interesează.

— Ce-i cu povestea-asta?

— Tu semnează aici și taci.

Gasull i-a dat stiloul și Santiago Vilabré a trebuit să se folosească de patul amorului și-al păcatului ca să semneze hârtia prin care își arăta dorința fierbinte de-a adopta copilul.

— Ce-mi faci?

— Ce mi-ai făcut tu de când ne-am întors. Și înainte.

Al doilea instituia pe doamna Elisenda Vilabré Ramis (din Vilabré de Torena și din Ramis dinspre partea lui Pilar Ramis de Tírvia, jumate curvă, jumate mai bine să nu vorbim, din respect pentru bietul Anselm) ca beneficiară testamentară a averii domnului Santiago constând din cinci case de închiriat, în Barcelona, o mână bună de hectare în Vall d'Àssua și-n alte locuri din district și un capital cât cuprinde, dar care se împruțina, chiar dacă nu într-un mod alarmant, căci domnul Santiago Vilabré Cabestany hotărâse că-i mult mai comod să trăiască din rentă. Semnat la Nidito, la 20 noiembrie 1944.

Gasull i-a luat stiloul, parcă temător să nu-l ascundă în vreun loc imposibil.

— Mai bine nu mai veni la Torena. i-a zis ea. Dar dacă e nevoie neapărat, anunță-mă.

— Am dreptul să vin când vreau. Și, trăsnet de-o idee, parcă amuzat, să-mi văd fiul, nu?

— Mi-am cumpărat o casă la Barcelona. Păstrează-ți casa din Sarrià și fă un efort să nu mai vii niciodată. Nici să-mi vezi fiul.

— Veți primi un exemplar din actul notarial, l-a informat rece notarul Carretero.

— O să-l arunc în foc.

— Faceți-o liniștit. L-a privit în ochi și, pentru prima oară-n după-masa aia, a zâmbit și-a dat din cap. O să vă simțiți mai bine. Elisendei: Eu am terminat, doamnă.

— Puteți continua, a zis amabilă Elisenda. Vrei să-ți aduc aminte unde-ați rămas?

40

Cerul era atât de spuzit de stele, că lumina lor le era prea de-ajuns pentru mers. Nu-l mai văzuse vreodată atât de limpede și curat, rafala de ploaie de după-amiază spălase de praf peisajul. Se uita la cer și-și zicea cât mi-aș dori să admir fericit minunea asta. De prea mult timp era numai lacrimi pe dinăuntru, că ajunsese să-i pară rău că există asemenea mișcătoare spectacole, căci el n-avea cum le trăi nici cu Elisenda, care-l credea la școală dormind, nici cu Rosa, care nu știe că nu-s așa laș, nici cu fetița mea, pe care n-o cunosc. Înainte să apuce fâșia albă a drumului spre Xivirró, sub stânca Fitera, aproape de locul unde se înfundă potecuța dinspre Cometa, căpetenia trupei, un asturian taciturn cu ochi scânteietori, se opri brusc, atât de brusc, că Oriol, cu gândul la durerea lui, a dat peste el. Într-o liniște mai adâncă decât nimic, s-a oprit toată trupa, iar Oriol a-nțeles că oamenii ăia s-au învățat să se transforme în pietre și nu se plâng. Poate și ei plângeau pe dinăuntru; dar știau să devină peisaj. Fără să-și dea seama, a suflat prea tare și-o mână nervoasă l-a ciupit de umărul stâng, poruncindu-i mut mai degrabă să moară asfixiat decât să nu mai fie stâncă. Acum și-a dat seama de ce liniștea. Pe drumul pe care urmau să o ia, venea zgomot de

picioare târșite și clinchet de tălângi vesele. Capre? Oi? Vaci? Auzit tusea baciului, răgușită, mult înainte să vadă ceva. Când i s-au mai învățat ochii cu panglica alburie a drumului, a văzut că oile vesele erau o companie a gărzii civile, iar baciul avea gradul de căpitan. Cum de patrulau la-nălțimea aia? Ceva se schimbase pesemne în mintea comandanților zonei, căci până atunci evitaseră incursiuni în Serra d'Altars și-n partea împădurită, de teama pierderilor prea mari și a capacității reduse de reacție.

Turma de oi, înarmată până în dinți, a trecut prin fața minusculei trupe de partizani solid întărită cu un învățător de sat care tremura ca frunza. Un miros greu, surd, dens, însoțea ciurda, ca un ecou. După o vreme, căpetenia trupei s-a ridicat. Oriol s-a dus lângă el:

— Sunt de multe ore pe drum. Țștia s-au rătăcit, îi șopti la ureche.

— De ce?

— Nu merg spre Sort, umblă noaptea și au fost prinși de ploaia de după-masă.

— Cum de știi?

— N-ai simțit mirosul de lână udă? Sunt pierduți.

O mitralieră cu opt benzi de cartușe, trei grenade de mână pe cap de om, opt lente, dar fiabile, puști automate. Trupa de zece oameni și-a reluat mersul silențios și, la cotitura de la Solanet, a intrat în pădure. Mitraliera și cei doi servanți, în mijlocul drumului, apărați de pietroaie special rostogolite. Semnal aveau să fie două împușcături, menite să-i neutralizeze pe baci și pe ciobănaș, pe căpitan și pe locotenent. Și speranța că gardienii, înspăimântați, fără conducător să le dea ordine, or s-o ia-n jos la fugă, să scape de gloanțele mitralierelor și ale celor opt puști. Mai mult de-atât n-aveau ce să improvizeze și căpetenia trupei ar fi vrut să-l aibă alături pe locotenentul Marcó, să binecuvânteze el propunerea tactică făcută de învățător, care se dovedea mai deștept decât părea.

Cel mai greu le-a fost să-și stăpânească degetele, să nu apese pe trăgaci înainte să treacă de cotitură toată compania. Apoi, doi bărbați au coborât în drum și au barat trecerea prin partea-aiă. Căpetenia trupei a țintit spre baci, au răsunit primele împușcături, iar mitraliera a început să scuie frânturi de moarte. Învățătorul Oriol Fontelles nu știa că, din punct de vedere militar, cel mai bun mod de-a organiza un atac e să prevezi reacția inamicului și să devii tu destinul lui orb, ca sora Renata, jinduită. Oriol nu știa, fiindcă niciodată nu luase direct parte la o acțiune militară, iar când primești botezul focului nu ți se explică prea multe subtilități, dar se vede că am un talent evident în probleme strategice. Te-ai fi așteptat? S-ajung învățător când aș fi putut să devin faimos cu... Nu, nu-mi arde de glume, Rosa. Ție îți scriu sau fetei noastre? Nu știu: dar nu pot să nu-ți spun că am fost uimit să văd cum, inexorabil, gardienii scăpați de primele gloanțe, după ce trăsese războaie spre nălucile ultimilor fagi și după ce-ășteptaseră inutil să le spună căpitanul sau locotenentul ce să facă (baciul, un glonț în gură, ciobănașul, după un atac de panică, rămas la pământ paralizat), începeau s-o ia la goană în jos, printre fagi, la-ntâmplare, încrezători, că din partea aia nu venise nicio împușcătură. Dar, după treizeci de pași de iluzie, zburau blând, c-un țipăt amortit de șuierul gloanțelor pornite de sus, de pe coama pasului Forcallets, și-și făceau memoria zob de pietrele albe din vale, de parc-ar fi știut că pe ele, cu infinită răbdare, le tăia Pere Serrallac pietrarul, să le transforme în lespezi. De parc-ar fi fost grăbiți să închidă cercul. De parcă le-ar fi fost dor de căldura mormântului rece.

Oriol și-a descărcat mauserul. Era sigur c-a omorât doi-trei oameni. Trei. N-avea nicio remușcare, fiindcă avea în față ochii mari ai lui Ventureta la primărie, ațintiți spre el, sperând poate că învățătorul e mai tare de înger și îl salvează. Și auzea horcăitul îngrozit al țăranului din Montardit, farul lui; el pe Valentí Targa ar fi vrut să-l aibă-n față. Zece cartușe ar fi golit în ochiul lui stâng, să-i redea amintirii lui Ventureta un strop de bucurie.

A doua zi, după multe ore de căutare, fiindcă terenul, fiindcă accesul deloc ușor, autoritățile au putut face bilanțul infamei operațiuni de trădare a inexistenților partizani dușmani ai patriei: șaisprezece gardieni civili cu capul zdrobit de pereții pasului Forcallets, un caporal prins într-o creangă de fag, ca o măslină umplută, când fugea să-și zdrobească senin capul, paisprezece morți de glonț, șapte răniți imobilizați, iar restul, împrăștiați, albi de frică după ce verificaseră că să-ți petreci singur o noapte-n pădure sau în răcoarea muntelui golaș, cu mâna înțepenită pe mauser, și să te doară ochii de-atâta ținut deschiși e mai obositor decât să te lași să mori de frig. Și apoi, un căpitan fără gură și-un ciobănaș încă paralizat de frică și de via crucis care îl aștepta începând chiar din clipa aia, căci nu putea prezenta nici măcar pașaportul unei răni, ca să diminueze rușinea lașității.

Locotenentul Marcó se uita la căpetenia trupei și la Oriol Fontelles. Ucenicul de general și învățătorul.

— Doișpe oameni contra peste optzeci. Spre omul lui: Inconștiența nu e o virtute militară.

— Am mers la sigur. Locul era perfect. Despre învățător: E bun, se pricepe la mișcări de trupe. Cu admirație: A lui a fost ideea.

— Locul lui nu-i aici, a răspuns, sec, celălalt, cu privirea și mai întunecată. Și le-a făcut semn să-l urmeze.

Au intrat într-o încăpere mai mare, cu podeaua de scânduri, care dădea direct acolo unde, în epoci amărâte, dar mai fericite, vitele din grajd ajutau la încălzirea celor care tremurau deasupra. Îi așteptau de mai multe ore zece chipuri întunecate. Epuizate. Fără introduceri, locotenentul Marcó le-a spus ce-i cu Marea Operațiune, de ce trebuie aprinse mii de focare de tensiune în zonă, cum au făcut ei noaptea aia, când au eliminat o întreagă companie a gărzii civile. Acțiunile trebuie înmulțite, trebuie puși pe jar peste tot.

— Și Marea Operațiune?

— O armată de partizani va invada peninsula să dărâme fascismul.

Tăcere. Era ceva gigantic, de neconceput pentru niște oameni vlăguiți de hăituiala cotidiană.

— Sunt la partizani atâția oameni?

— Se recrutează din afară. Și dinăuntru. Instinctiv, privi spre Oriol, dar evitându-i privirea: E multă agitație săptămânile-astea.

— În ce zi? De unde? Cine comandă? Ce șanse sunt ca? Câți oameni or să fie? Ce-i prevăzut pentru după? Vor să se ridice poporul? Știu că oamenii-au obosit? Au cântărit...

— Nu știu nimic mai mult. Eu am primit doar ordinul să vă comunic.

— Și noi de ce nu intrăm în armata de partizani?

— Sarcina noastră-i să fim un buboi în fundul fasciștilor, ca până acum, nimic mai mult.

Îți pui la bătaie viața, fata mea, ca să ajungi un buboi în fund. Mărețul meu țel în clipa-aiă: să fiu un sinistru furuncul în fundul armatei lui Franco și al fasciștilor.

Douăzeci de ani mai târziu, iarna, pasul Forcallets nu mai păstra nicio urmă a celor căzuți ca urmare a talentului învățătorului din Torena în tehnicile de ambuscadă. Băiatul lui Pere Serrallac cumpăra marmură de la un angrosist din Seu care o comanda oriunde. Ninsese mult, de-atunci. Marcel frână brusc pe schiuri, o mișcare perfectă, chiar acolo unde îi arătase tatăl lui minerului asturian care comanda trupa să așeze mitraliera, chiar în mijlocul drumului, să bareze trecerea baciului și-a ciobanilor și să producă descurajare și confuzie în turma de ocupație.

— Aici. Chiar aici, zise Marcel.

Nu era o mitralieră, era o tânără cu plete lungi, negre, strânse sub șapca galbenă, care-a frânat chiar unde-i indicase Marcel.

— Perfect. Cred că de-acum pot să te las să mergi singură.

— Dar aici nu suntem pe-o pârtie, nu?

— Nu te teme, știu locul ăsta ca...

Era să spună ca pe-o zambilică de ciobăniță, dar și-a ținut gura. Cât îi lipsea Quique! Cu el făcea rute noi, stabilea trasee pentru schi fond, discuta despre potențialul telescaunelor și despre picioarele fetelor și viața era senină. Dar într-o bună zi, după povestea de la dușuri, Quique a șters-o fără să sufle o vorbă, fără să zică nici pâs. Mamă îi spusese, în treacăt, c-a primit o slujbă la Saint-Moritz, dacă-i adevărat, bine-a făcut că s-a dus, dar putea să sufle o vorbă. Sau să zică pâs, javra. Sau orice altceva, fiindcă oricât îl ura, invidia, disprețuia și iubea, Quique avea să rămână mereu Quique, dascălul lui în arta sexului și-n sex ca artă, la dușurile de la Tuca Negra și-apoi la Casita Blanca sau la Nidito, unde-l pusese-n contact cu femei adevărate, nu de-alea din playboy-uri clandestine. Și-acum dispărea fără urmă, idiotul!

— Coborâm?

— Stai. Nu ți se pare că-i frumos aici?

Ea a zis da. Marcel Vilabré și-a plimbat lacom ochii peste peisajul atât de iubit. Mai sus de Solanet, se zărea o bucătică de perete din Obi Blau. N-avea cum desluși pașii lui Oriol Fontelles, tatăl lui, care făcuse de cincizeci de ori drumu-ăla pe jos, mereu noaptea, încărcat cu material mai ușor sau mai greu, cu frica în oase, blestemând greutatea lăzii de proiectile, admirând liniștea înghețată a celorlalți luptători, fiecare în cap cu lumea lui de durere, uitare sau dor, dar bine ascunsă, de teamă că ochii în lacrimi l-ar putea face să rateze ținta.

— Da, foarte frumos. Mergem?

A sărutat-o apăsător pe gură, așa cum stătea, din lateral, din cauza schiurilor. A simțit că i se răspunde și a realizat că e prima oară de când se însurase cu Mertxe, lăsând de-o parte curve și nordice, că săruta o femeie căreia îi știa numele, de care s-ar fi putut îndrăgosti. Rezistase un an bun de devotată, eternă fidelitate. Mă rog, ar trebui eliminate din calcul Bascompte și, cum îi zice, da, Nina. Și alte câteva încă, just.

— Hai, lasă prostiile, îl împinse și-și aranjă schiurile.

Lasă prostiile, își zise-n gând Marcel, dar nu te-ai dat în lături, scumpo. Niciun comentariu n-a întrerupt coborâșul până în stațiune, nici când lunecau pe panta pe care-și zdrobise capul căpitanul-baci, nici când ocoleau bradul sub care plânse Oriol într-o noapte când se simțea părăsit și de forțele lui, căci nu dormise de șase zile mai mult de trei ore pe noapte. Jos îi aștepta Mertxe, puțin ofuscată, puțin însărcinată, puțin nervoasă, e două jumate, sunt moartă de foame. Să fi fost la mijloc sărutul furiș?, cert e că Marcel nu a protestat că mai vrea pe pârtie, și-a luat politicoș rămas-bun de la fata cu plete negre și de la alți câțiva clienți și, urmat de Mertxe, s-a îndreptat spre mașină.

Liturghia de douăsprezece de la biserica Sfântul Petru din Torena, în prezența autorităților locale, respectiv doamna Elisenda Vilabré din casa Gravat, domnul Valentí Targa, primar și șef local în Movimiento, domnul Oriol Fontelles, subșef local în Falangă și învățător titular în sat, credinciosul Jacinto Mas, șofer cu fața însemnată, specializat în secretele doamnei, Arcadio Gómez Pié, gorila cu părul creț, de dovedită fidelitate față de domnul Valentí, și Balansó, gorila cu mustață subțire, și în prezența a vreo douăzeci de fideli adepți ai măsurilor drastice, dar necesare, ale celui dintâi primar doar primar din istoria satului, s-a încheiat cu o scurtă conversație în umbra curții interioare, la care s-a alăturat cu plăcere părintele Aureli Bagà și-n care primarul Targa împărțea binecuvântări și proclama sentințe. Ce plăcut e să poruncești când autoritatea îți vine din chiar natura ta sau, cum ar spune părintele Bagà, când se acceptă că îți este dată de Dumnezeu. Cât își ziceau da, nu, mai vedem etc., mureau de dorință să plece să savureze vermul la Marés, ruina săptămânală a stăpânului, căci încă n-avusese curajul să-i prezinte socoteala lui Targa. Iar doamna Elisenda, cum nu călca nici prin cafenea, nici prin sat, a plecat acasă, căci era unul din puținele ei momente dedicate administratorului, cu discuție pe îndelete despre vite, tone de bălegar, prețul pe kilogramul de

carne, sănătatea animalelor, șanse de cumpărat niște versanți sub Batlliu. Părintele-l luă-ntr-o parte pe Oriol și, plin de bune intenții, din dorința de-a ajuta un om atât de cumsecade, îl întrebă ce-ar putea face să se rezolve separarea lui de soție.

— Cred că nu vă privește, părinte. A plecat din motive de sănătate.

— Prin sat nu se vorbește-așa. Nu-i bine să dați un exemplu rău. Și-apoi, mi se pare că n-arătați deloc bine. Dacă vreți să vă ușurați sufletul, eu...

— N-aveți dreptul să vă amestecați. Îl privi în ochi cu dispreț și se hotărî să-l mintă: Eu și soția ne întâlnim când și când.

— Dar...

— N-ați auzit-o tușind niciodată? Acum ridicase tonul, nu cu autoritatea dată de Dumnezeu (nu era cazul), nici cu cea din natura proprie (la fel, nu era), ci cu un început de iritare. N-ați văzut-o cât era de palidă?

— Și tu de ce n-ai urmat-o, fiule?

— Bună ziua, părinte. Pe duminica viitoare, dac-o să pot să vin. Alt dușman, fata mea. Cât de ușor reușesc să-mi atrag ura.

Domnul Valentí le-a spus celorlalți să se ducă înainte și el a pornit, la braț cu Oriol, în sus și-n jos pe Carrer del Mig, ca doi vechi prieteni, și-a așteptat, intervalul cerut de prudență, ca Oriol să se liniștească.

— Nu-l băga-n seamă. O ține-ntruna pe-a lui.

Oriol n-a răspuns. Valentí se opri și-l privi:

— Ai auzit?

— Da, toată lumea vorbește. Și-a luat o figură de adâncă preocupare: O companie întreagă? O sută de oameni?

— Optzeci. Sunt supraviețuitori. Se pare că i-a atacat o trupă de peste o sută de partizani.

— De unde ies atâția?

— Tu unde te-ai vârat? Ieri n-ai fost în sat toată ziua.

— Anihilam compania.

— Să n-o zici nici în glumă.

— Mă controlezi?

— Nu. S-a pus în mișcare, încet, tot cu ochii în ochii lui: Dar ar trebui s-o fac. Pe-un ton autoritar: După-masă trebuie să mergem să spunem tot ce-am văzut și-auzit noaptea asta.

— N-am auzit nimic. Dorm tun.

— Oamenii mei mi-au spus că se pare c-a fost mișcare în împrejurimi. Tu n-ai observat?

— Ți-am spus că n-am auzit nimic.

Restul drumului l-au făcut în tăcere.

Ca să scape de-o nțepătură ciudată, Oriol zise:

— În orice caz, sunt la dispoziția autorităților, nu-i nevoie s-o spun.

Valentí zâmbi. Poate asta și voia să audă.

41

Vine din latinescul *baptismus*, provenit, la rândul lui, din grecescul *baptisma* sau *baptismos*, scufundare, curățire, spălare. Aceasta este, frații mei, semnificația simbolică a acestei taine: curățarea, purificarea sufletului care sosește pe lume mort, prin păcatul originar. De aceea, tot ce putem spune despre actul baptismal este că el constă într-o spălare a trupului care prefigurează și reprezintă curățirea ce se petrece în sufletul neofitului. Așa îl definea Sfântul Toma d'Aquino, când îl numea abluțiune externă a trupului executată cu anumite cuvinte prescrise. *Sacramentum regenerationis per aquam in verbo*.

— Părinte...

— Da. În încheiere, vreau doar să mai amintesc că este adevăr de credință definit la Trento faptul că primirea botezului este absolut necesară pentru mântuire, deși Sfânta Maică Biserica, înțelegătoare și milostivă, distinge trei feluri de botez, după cum este administrată taina: respectiv...

— Părinte...

— O clipă doar: respectiv, botezul apei (sau fluminis), botezul dorinței (sau flaminis) și botezul sângelui (sau sanguinis).

Sânge din sângele tău, Oriol. Te perpetuezi tu și, prin tine, eu.

— Părinte, e...

— Da. Bun: ce nume i se dă copilului?

— Sergi, zise Mertxe.

Oriol, gândea Elisenda, nașa copilului. Iubitule, ai un nepot. Sânge din sângele tău. Poate așa o să poți să mă ierți. Știi că doctorul Combaliu zice că probabil fac diabet? Măine trebuie să mă duc la... Eu, eu sunt nașa, bineînțeles.

— Atunci fiți amabilă și veniți aici, cu sufletețul ăsta însetat, care cere intrarea în Biserica celor Drepti.

Doamna Elisenda s-a dus lângă vasul baptismal cu nepotul falangistului Oriol Fontelles în brațe. Același nas. Aceeași formă a gurii, chiar mai mult ca Marcel. Cum de nu-și dau seama? Sunt atât de orbi? Sau nu-și mai aduce nimeni aminte de chipul tainicului meu...

— Sergi, eu te botez în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.

Când părintele Rella zicea Sergi, se referea la Sergi Vilabré (din Vilabré-Comelles și Cabestany Roure și din Vilabré din Torena și din Ramis dinspre partea lui Pilar Ramis de Tírvia, jumate târfă, jumate mai bine să nu vorbim, din respect pentru bietul Anselm, presupus și, teoretic, străbunic al copilului) i Centelles-Anglesola (din Centelles-Anglesola rude cu Cardona-Anglesola dinspre partea Anglesola, și din familia Erill de Sentmenat, căci mama mamei e fata lui Eduardo Erill de Sentmenat, care peste cinci luni va face o angină pectorală din cauza tărășeniei de la Maderas Africanas. Sau poate fiindcă deja se cocea scandalul de la Banca Ponent). Așa că părintele Rella a zis, Sergi eu te botez în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. De fapt, a zis, Sergi, ego te baptizo in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.

— Amin, au răspuns cele optzeci și trei de persoane strânse la ceremonia intimă de la parohia Sfântul Petru din Torena, unde trebuiseră să ajungă fiindcă familiei Vilabré îi place să pună pe jar lumea și să ne pună să bântuim prin balegi de vacă, când normal ar fi fost să-l boteze la Barcelona, la catedrală. Ei, de unde, draci, dă-te tu peste cap, fă praf o zi-ntreagă, ia mașina și mânjește-ți pantofii-n Torena. Amin, au răspuns zâmbitori cei optzeci și trei de invitați. Pe cei optzeci și trei de invitați îi lăsa total rece Sergi/Oriol. Douăzeci și șase la sută din ei erau acolo doar ca să fie văzuți de doamna Elisenda, acum nașa primului ei nepot, deși nu din sângele ei. Alți douăzeci și ceva la sută voiau să fie văzuți de domnul Marcel Vilabré la botezul primului său copil, să vină mulți după el, domnule Vilabré. Nu ajungeau la nouăsprezece (mai exact, 18,7) la sută cei interesați să intre în vizorul familiei Centelles-Anglesola i Erill, fie în ansamblu, fie al vreuneia dintre ramuri: politică (acces privilegiat la informații despre situația exactă din Sahara), economică (inspecția unui pământău care nu-nțelege cum merg lucrurile, că e prea tânăr și-are sticleți în cap. Drace, îmi dă peste cap tot biroul), sentimentală (da, o iubesc pe Begoña Centelles-Anglesola Auger, verișoară primară cu Mertxe atât din partea Centelles-Anglesola, cât și din partea Auger, căci Augerii țin de Erill din Erill Casasses, dar infinit mai drăguță și inaccesibilă ca Mertxe. Nu, fecioară nu. Din câte știu, nu. Da' chiar nu contează). Poate grupul cel mai compact din blocul ăsta erau prietenele lui Mertxe, toate foarte-foarte, gândind ce curajoasă, Mertxe; e-atât de vulgar să ai un copil. Din restul de treizeci și patru virgulă opt la sută, jumătate erau rude directe, obligate, restul cazuri diverse, între care unul special, Jacinto Mas care, din rațiuni de serviciu, e clar că trebuia să asiste, căci a doua zi urma s-o ducă pe doamna la doctor și, bag mâna-n foc, în vizită la vreun episcop sau canonic neprevenit; de când nu și-o mai trage cu derbedeul de Quique Esteve, mi se face sfântă. Dar Jacinto Mas, cum avocatul Gasull era ținut la pat de-o gripă, era singurul dintre cei prezenți, el, adică eu, adică unu

virgulă doi la sută din cei prezenți la botezul lui Sergi Vilabré (din Vilabré-Comelles și Cabestany Roure și din Vilabré din Torena și din Ramis dinspre partea lui Pilar Ramis de Tírvia, jumate târfă, jumate mai bine să nu vorbim, din respect pentru bietul Anselm, presupus și, teoretic, străbunic al copilului) i Centelles-Anglesola (din Centelles-Anglesola rude cu Cardona-Anglesola dinspre partea Anglesola, și din familia Erill de Sentmenat, căci mama mamei e fata lui Eduardo Erill de Sentmenat, care la trei săptămâni după criza de angină va face un infarct ce-o să mi-l ucidă, bietul, în plin scandal la Banca Ponent) care știa că tatăl copilului, Marcel, nu era fiul doamnei, ci luat dintr-un spital de tuberculoși de lângă Feixes cine știe din ce motiv. Jacinto Mas știa totul despre stăpână: defecte și virtuți, temeri și bucurii, momente de slăbiciune și crize de furie. Știa chiar și marea minciună. Și până de curând ea era nobilă, dreaptă, elegantă. Și nu-i venise niciodată greu s-o slujească: da, ca un sclav s-o slujească, căci ea e zeita. Te iubesc, Elisenda. Dar acum, tot mai des, cauți pricini să mă cerți. Nu mai e bravo, Jacinto, foarte bine, acum e de ce-ai oprit aici?, fii atent, nu frâna așa, de ce nu mi-ai spus că mi s-a descheiat pardesiul, nu știu unde ți-e capul, Jacinto, zău. Mai fac și eu din când în când pocinoguri, da's fleacuri. Dar eu tot te iubesc: îmbătrânești, Elisenda, și nu-ți dai seama că am și eu inimă. Ori pentru tine sunt la fel ca mașina? Nu știu din ce motiv ai adoptat copilul, în plin vacarm, în plin festival al partizanilor, și de ce te-ai dus să-l iei de la Feixes. Dacă există un motiv, îl dibui eu. Nu-mi place să ai secrete față de mine, după atâția ani și ani de șters voma familiei. Mai ales a copilului. Amin.

După încheierea ceremoniei botezului, au ieșit toți în soarele binefăcător din fața bisericii, zâmbitori, cu siguranță fiindcă erau mulțumiți că Sergi Vilabré (din Vilabré-Comelles și Cabestany Roure și din Vilabré din Torena și din Ramis dinspre partea lui Pilar Ramis de Tírvia, jumate târfă, jumate mai bine să nu vorbim, din respect pentru bietul Anselm, presupus și, teoretic, străbunic al copilului) i Centelles-

Anglesola (din Centelles-Anglesola înrudiți cu Cardona-Anglesola dinspre partea Anglesola, și din familia Erill de Sentmenat, căci mama mamei e fata lui Eduardo Erill de Sentmenat, despre care, după înmormântare, a început să circule zvonul că, infarct, nici vorbă, a fost sinucidere) a intrat hotărât, fără nici pic de plâns, ca membru al Bisericii militante.

42

De n-ar fi vorba de-atâta, atâta război, sunt lucruri care-ar putea să mă facă și să râd și să plâng. Seara asta o să-ți spun o poveste, fetița mea. Totul a început când dormeam buștean (cum am parte de-atât de puțin somn, adorm oriunde, chiar și pe motocicletă). Visam că un bărbat tăia în pădure un pom cu un fierăstrău și-l întrebam de ce faci asta, camarade, iar el îmi spunea ca să nu puteți să v-ascundeți când vă vânează. Știam că visez, așa că nu prea m-am speriat. Și-atunci omul pleacă și se-apucă să-mi taie cu fierăstrăul ușa casei; mă rog, ușa școlii, care mi-e acum casă. Și-l întrebam, de ce-mi tai ușa casei, camarade? Iar el îmi răspundea să n-aibă mult de lucru ăia de te vânează. Atunci m-am deșteptat. Am deschis ochii și-am rămas nemișcat, de parcă nu m-aș fi deșteptat, cum am învățat să fac. Cineva tăia ușa școlii cu fierăstrăul. M-am îngrozit, căci eu nu sunt deloc curajos, fata mea. Când, după multe dubii, m-am dus tiptil, pe vârfuri, la ușă, mi-am dat seama că nici vorbă de fierăstrău. Cineva zgreptăna ușa. Și-n clipa-aia mi-am adus aminte... Nu ți s-a-ntâmplat niciodată, fetița mea, să-ți vină brusc în minte, cu o precizie uimitoare, amintiri vechi, pe care le credeai uitate, și să ți se pară că n-a trecut nicio zi? Asta mi s-a-ntâmplat mie. Am deschis ușor ușa și știi de cine-am dat?

Tina privea desenul câinelui, cu blana lui lungă, limba atârându-i, capul întors în direcția din care probabil auzise

un zgomot. Ce bine desena Fontelles! Care din cunoscuți o avea scanner?

Trecuse jumătate de an, fetița mea, jumătate de an de când Ahile își petrecuse zece zile aici, la școală, mut, ascuns, apărându-și copiii... Și acum se-ntorcea tăcut, murdar, cu părul încâlcit, labele rănite de-atâta mers fără pauză, doar piele și os. Mi-a lins mâinile și a intrat ca la el acasă, a privit în toate colțurile și s-a așezat la ușița podului, gemând.

— I-ai pierdut? Unde sunt?

M-a lins, s-a frecat ca un motan de picioarele mele și-atunci m-am gândit c-o fi mort de foame și i-am dat bucățica de pâine și cârnatul destinate mesei mele de dimineață. N-am mai văzut niciodată pe cineva să mănânce într-o asemenea goană. Niciodată. Și pe urmă s-a culcat bietul într-un colț și a adormit. Probabil era prima oară, după luni întregi de umblat, când dormea într-un loc sigur.

Mai târziu, locotenentul Marcó, pe care mi-ar plăcea să-l cunoști într-o zi când o să se poată numi iar Joan Esplandiu Ventura, mi-a povestit că familia din Lyon ajunsese îndeajuns de departe, de se zărea de-acum Portugalia; la Alameda de Gardón, la patru pași de Beira Alta, mașina-n care se aflau ei și-o călăuză, om al partidului, a fost oprită, căci cineva îi voia răul călăuzei. Fata mea, fă tot ce poți în viață, dar nu fi niciodată turnătoare. Mama o să-ți explice ce vreau să spun. Mă gândesc la ochii speriați ai lui Yves și Fabrice, când și-au dat seama că balaurul rău din poveste a reușit până la urmă să-i prindă și-i gata să-i înghită. Mi-a spus locotenentul Marcó că familia, al cărei nume nu l-am aflat niciodată, a fost trimisă în Franța ocupată și-acolo vârată într-unul din trenurile pline de evrei trimise-n Germania, într-un lagăr de muncă, Dachau, de unde, se spune, deși nu pot să cred, nimeni nu iese viu. Bieții copii; chiar când s-ajungă la liman, gheara balaurului i-a înhățat. Bieții mei copii. Asta înseamnă că Ahile s-a-ntors de dincolo de Salamanca într-un colț din Pirinei, locul unde, în odiseea lungului lor drum, s-au bucurat poate de singurele zile de odihnă.

— De unde-a ieșit câinele-ăsta?

— Abandonat. L-am adoptat.

— E frumos.

— Da.

— De rasă.

— Crezi?

— Cred. E un Spaniel. Ce-o căuta pe-aici?

— Pierdut.

— Aici? Pierdut aici? Neîncrezător, Valentí Targa. În munții aștia de rahat? Hălăduind prin păduri ca un mistreț? Cu mâinile-n buzunare, rezemat de speteza scaunului, aștepta răbdător să termine Oriol de examinat documentele. Balansó, cel cu mustață subțire, intră, dar un gest scurt al lui Targa l-a făcut să se tragă înapoi și să închidă ușa.

— Eu nu sunt avocat, zise Oriol, ridicând îngrozit capul.

— E ca să iei notă. Dacă vrei, poți să faci la fel.

Era denunțul domnului Valentí Targa, primar și șef local în Movimiento, împotriva lui Manel Carmaniu, din Torena, vărul Venturei, vărul locotenentului Marcó, ca ostil regimului, denunț în virtutea căruia devenea din proprietar fost proprietar a trei hectare de pământ ce ajungeau în patrimoniul doamnei Elisenda Vilabré din casa Gravat, proprietară și a terenurilor alăturate. Iar în al doilea document se stabilește un schimb între aceste trei hectare de pășune plus câteva vecine, tot de pășune, cu un întins teren din muntele Tuca Negra, de mică valoare agrozootehnică, proprietate a lui Jacint Gavarró Batalla, care, în plus, trebuie să compenseze în bani lichizi evidenta diferență de valoare dintre părțile schimbate.

— E bine. Dar nu înțeleg de ce-o faci. Și nu înțeleg cum doamna...

— Nu-ți arăt ca să-mi pui întrebări. Dacă vrei... Uite... Se ridică, se duse să închidă ușa bine. Se-așeză iar. Cu glas mai șoptit: Dacă vrei să profiți de situație, pot să te fac bogat.

— Cum?

— Dacă vrei un teren, îi denunți proprietarul. De restul mă ocup eu. Cu o comisie înțelegătoare.

Oriol rămăsese cu gura căscată. Zâmbi, să-și ascundă deruta:

— Nu vreau pământ.

— Nu vrei pământ, nu vrei comisioane, nu vrei cadouri...

Instinctiv, aruncă iar o privire spre ușă, parcă să se asigure că e închisă.

— Mă obligi să n-am încredere-n tine. I-a lăsat hârtia în față, pe masă: E simplu.

— De ce te deranjează că nu mă interesează averea?

— Nu mă deranjează: mă enervează. Mă face să n-am încredere-n tine.

— De ce?

— Fiindcă purii sunt periculoși.

— Nu sunt pur.

— Atunci fă ca orice om, ce dracu! S-a lovit cu pumnul în frunte, furios, strigând: Orice om c-un dram de minte o face. Pentru sacrificiile îndurate.

— Nu e obligatoriu.

— Ba este. De ce renunți la un beneficiu legitim? E pradă de război.

— Eu...

— Cine știe ce mișculezi pe furiș de mine. Amenințător: Cine știe...

— Iartă-mă, dar eu...

— Dacă descopăr ceva și nu-mi place... am eu ac de cojocul tău.

Înseamnă că nu știe. Nimic. Sigur. Nu știe că-ntr-o zi i-am pus în ceafă un pistol ruginit, nu știe că mă iubesc cu femeia pe care n-ar vrea s-o atingă nimeni. Sau poate ea se iubește cu mine. Nu știe nici de traficul de noapte din școală. Nu știe nimic.

L-a așteptat să-și răsucescă altă țigară. Targa a tras primul fum, s-a lăsat pe spate și, cât își lua un fir de tutun de pe vârful limbii, s-a uitat fix la el. C-un glas ieșit din adânc, din măruntaie, Valentí Targa, parcă să-l contrazică, a șuierat:

— Eliot.

Tăcere. Gata. S-a terminat. Era frumos să aibă speranță; dar acum, gata: tortură, delațiune, moarte. Nu sunt erou. Și rușinea să n-ai stofă de martir și să torni toate numele, cum făcuse amărâtu-ăla de țăran din Montardit. Pentru orice eventualitate, și-a luat o figură de total dezinteres și-a zis, ce-i cu Eliot.

Ca să fie și mai apăsător, Valentí a rămas tăcut, gânditor. La ce se gândește. Își bate joc de mine. Știe tot.

— Ce-i cu Eliot, insistă.

— Tot nu știm cine e. Tipii de la serviciile secrete militare nu știu cine e. Cic-ar fi unul cu viață normală.

— Ca tine și ca mine?

— Ca tine și ca mine. Da. A, sunt doi colonei interesați să le faci portretul. Ridicând degetul. Eu fixez prețul. Trebuie să te duci la Pobla să-i pictezi.

— Mai discutăm noi de-asta, nu?

Oriol se-ndreptă spre ușă. De-acolo, se-ntoarse spre el, serios.

— E-așa important de știut cine e?

— Cine e cine?

— Eliot.

— Dacă nu-l știm, n-avem cum să-l împușcăm.

Oriol zâmbi, just, suntem deștepți noi doi.

— Acum, pe bune – cu mâna pe clanță. E-așa de important Eliot ăsta?

— Fă și tu socoteala, zise Targa, pe-un ton profesoral. Punem mâna pe Eliot și se dărmă toată mașinăria de partizani din toți Pirineii.

— Îl supraestimezi pe Eliot. Nu cred că depinde tot de-un om. Și-apoi, o fi vreo fantasmă.

— Ce?

— Poate că Eliot e un fel de Ossian.

— Un fel de ce?

Dar Oriol ieșise din birou, euforic că pericolul trecuse și furios pe el fiindcă i se părea că vorbise prea mult.

Nu pricep unde vretzi s-ajungetzi.

Fata mesteca guma lent, cu zgârcenie, cum rumegă o vacă, și se uita la Tina de parcă avea-n fața ochilor o extraterestră, nu o femeie care vrea să recupereze crâmpiele necunoscute din viața băiatului ei.

— Nici eu. Arnau a stat aici?

— Doamnă, de ce nu-l întrebatzi pe el?

Că o fată ca aia i se adresa cu doamnă o deruta poate cel mai mult pe Tina. O făcea să se simtă bătrână. Ce Dumnezeu, n-avea decât patruzeci și șapte de ani, șase kilograme în plus și-un bărbat care-i puneă coarne. Dar patruzeci și șapte nuseamnă șaptezeci, nici șaizeci. Cum se putuse îndrăgosti Arnau de-o fată cu biluță încrustată-n bărbie. Mă rog, biluță, un pui de potârniche de-argint. Părul roșcat, scurt, drept. Buricul, și el metalizat. Dacă ar vedea-o Jordi ar eticheta-o imediat drogată, n-ar avea nevoie să simtă mirosul ciudat din încăpere. Ei, hai, să fim deschiși.

— Fiindcă sunt timidă.

— Kum m-atzi găsit?

— Din agenda lui Arnau. Mireia. Lleida. Înainte să plece la mănăstire a fost cu tine.

Fata se opri din mestecat și Tina avea impresia că privea în urmă, secole-n urmă, o lună întreagă în urmă, până la ultima ei întâlnire cu Arnau. Zâmbi, și Tina s-a simțit rănită, căci ea era exclusă din gândul ăla. Doi băieți, cu câte un sac de ciment în spate, traversau sala. Unul cu blugi strâmți, de-a dreptul piele albastră, celălalt cu pantaloni scurți largi, amândoi gâfâind sub greutatea poverii. Au schițat un început de salut, la care Tina a răspuns cu o scurtă, politicoasă, mișcare din cap. Mireia turnă ceaiul în două pahare murdare și Tina-și jură că n-o să se strâmbe de greață. Dar când a dus paharul la buze, a făcut-o.

— N-avem zahăr, o avertiză, prevenitoare, Mireia.

Cum de-l interesase pe-un băiat ca Arnau o asemenea fată?

— Nu contează. E foarte bun, minți.

— Îl cultivăm kiar noi, în grădină.

— Bravo, felicitări.

Cum de-o interesase pe-o asemenea fată un băiat ca Arnau?

Iar tăcere. Mireia și-a scos din gură guma și-a gustat din ceai. După mișcarea buzelor, rezulta că-l consideră tocmai bun. Tina oftă.

— Bun. Vreau doar să știu dacă Arnau e fericit.

A scos o hârtie din buzunarul pantalonilor și i-a întins-o. Niște cifre. Tina o privi nedumerită.

— Telefonul de la călugări. Nouăzeci shi trei tak-tak-tak. Ave Maria, Preasfântă Fecioară, alo, eshti fericit, Arnau?

Tina puse paharul pe masa vopsită în dungi portocalii și se ridică.

— Mulțumesc. Credeam că...

— Arni a ajuns aici k era prieten cu Pakó Burés. Kred că din sat.

— Au fost colegi la liceu la Sort. Privi fata și încercă să fie sociabilă. Și unde-l pot găsi pe Pako Burés.

— Missing. Ai lui îs plini de lovele și n-a mai avut chef să mai facă aici pe zidarul.

Paco Burés Savina. Potrivit bătrânei Ventura, cei din casa Burés se număraseră printre cei mai veseli când fusese ucis Ventureta.

— Dar locuiește aici, în Lleida?

— De un' să shtiu eu?

Tina s-a așezat iar, a dat peste cap ceaiul și s-a simțit imens de ridicolă când a rostit dar tu shi Arnau ați fost prieteni?

— Da. Arnau e ok. Da' dacă el nu kârâie, eu – mukles.

— Clar.

— E mai ușor să vorbești cu alții dekât ku kopilul tău, asha-i?

— Da.

După ce a recunoscut, s-a simțit ceva mai sigură. Atât de sigură, c-a trecut la contraatac:

— Tu stai de vorbă cu părinții tăi?

— Dingdong. Asta nu intră-n întrebările de examen.

Lăsase Citroënul pe Avinguda Blondel, lângă râu. Când pornea motorul încă avea în piele miros de marijuana. Arni, se gândea, cât pune semnalizatorul. Și eu, îngrijorată c-or să-i schimbe călugării numele.

44

Pe birou, puse deoparte, hârtiile aduse de avocatul Gasull personal ca să le semneze: dispoziția de a-i fi trimis direct și personal monseniorului Escrivá un cec de câteva zeci de mii de pesete spre a sprijini ridicarea sanctuarului de la Torreciudad și scrisoarea de scuze, fără prea multe brizbrizuri, că nu poate lua parte la recepția oferită de președintele Arias Navarro. În stânga, lumina opacă a străzii falangistului Fontelles filtrată prin perdeaua transparentă. Și-n fața ei, cu o hârtie în mână și tremur în bărbie, Jacinto. Nu i-a luat hârtia. Din zi în zi îi era tot mai greu să distingă, toate erau pâcle, de parcă lumea își pusese-n cap să-și ascundă toate rușinile de privirea ei.

— Spune, zise, fără măcar să-l privească, fiindcă știa despre ce este vorba.

Drept răspuns, Jacinto Mas a pus hârtia pe masă. Era o scrisoare, o înștiințare care spunea stimate domnule Jacinto Mas, mă văd în situația dureroasă pentru mine de a renunța la serviciile dumneavoastră ca șofer al familiei Vilabré și, având în vedere vârsta dumneavoastră, să vă propun pensionarea anticipată, de altfel binemeritată. Vă trimit în prealabil prezenta notificare spre a dispune de un interval de timp rezonabil pentru căutarea unei noi locuințe. În așteptarea răspunsului dumneavoastră, cu stimă, semnat R. Gasull, Torená, 23 martie 1974.

Elisenda a luat hârtia și și-a privit șoferul de parcă-l vedea prima oară în treizeci și șapte de ani, nouă luni și șaisprezece zile. I-a făcut semn să ia loc pe scaunul din față. Jacinto n-a înțeles și-a trebuit să repete gestul însoțit de vorbe.

— Ia loc, omule.

Jacinto a luat loc și a căutat privirea doamnei.

— De ce mă dați afară?

— Trei accidente în cinci luni. O mașină distrusă, două procese, treisprezece amenzi și mă mai și întrebă de ce te dau afară.

— V-am slujit treizeci și șapte de ani și n-ați avut a vă plânge vreodată.

— Tocmai am făcut-o.

— Da, da' asta-i acum.

— Așa stau lucrurile. Și nu-s chiar atâția ani de când ești în slujba mea.

— De la San Sebastián. Treizeci și șapte de ani, nouă luni și șaisprezece zile.

— Dar hai să vedem, unde e drama? Toată lumea ajunge la vârsta de...

— Nu mă pensionați, încă, doamnă. Pot să fac... ăăă... orice. Să fiu grădinar.

— Am unul, mi-e de-ajuns.

— Pot să fiu paznic la casa Gravat. Pot...

— Nu, te pensionezi acum, ți-a venit timpul. Chiar nu-nțeleg de ce-o iei așa...

— Sunt tânăr: am cincizeci și cinci de ani.

— Te-am văzut toată viața.

— Ei, toată viața-asta am făcut ce mi-ați spus, fără să scot o vorbă.

— Și-ai primit pentru asta un salariu bun. Și-acum ieși la pensie. Asta e legea vieții.

— Nu e posibil să fiți atât de aspră. Chipul lui Jacinto Mas era plin de stupoare. Nu vedeți că...

— Mie nu mi se pare atât de groaznic. Trebuie să accepți realitatea. E o vârstă frumoasă pentru pensionare, poți să te bucuri, sănătos, de odihna meritată.

— Mă alungați ca pe Carmina.

— Nu. Te pensionezi, atâta tot. Ca toată lumea.

Jacinto arată spre scrisoarea de pe masă. N-a citit-o, a recitat-o:

— Vă trimit în prealabil prezenta notificare spre a dispune de un interval de timp rezonabil pentru căutarea unei noi locuințe.

— E normal, dacă nu mai lucrezi aici...

— N-am unde să mă duc.

— N-ai o soră? Ești om în toată firea... Și dacă ai vreo problemă, discută cu administratorul, nu cu mine.

— Domnul Gasull taie și spânzură-aici și vă face să...

— Gata, Jacinto, i-a tăiat-o aproape în șoaptă. Dar Jacinto n-a vrut s-o audă, că, dac-o auzea, tot ce spunea ea devenea ordin ce-avea să-l pătrundă, atât de adânc, că el ar fi fost doar supunere oarbă în fața glasului ăla. Avea noroc, că vorbise încet, crezând că așa o să-l sperie. Elisenda Vilabré văzu cum îndreptă un deget spre ea, un gest atât de direct și lipsit de respect, cum nu mai văzuse vreodată în cei treizeci și șapte de ani, nouă luni și șaisprezece zile cât zicea c-a fost în slujba ei.

— ...Vă face să faceți ce vrea el. Că taie și spânzură și ceva-n plus.

— Ce spui?

— Că vă regulează.

Doamna Elisenda Vilabré se ridică țeapănă, indignată, surprinsă și rănită. Jacinto a continuat netulburat:

— După ce și-a dorit și-a așteptat ani buni, în sfârșit vă regulează.

— Ieși afară! Sufocată de indignare. Îți jur c-o să văd cum pot să-ți fac rău.

Jacinto Mas nu s-a ridicat, și pe fața Elisendei a trecut, o clipă, o umbră de panică.

De parcă ar fi simțit-o, rosti cu glas răgușit, alb, încărcat de treizeci și șapte de ani, nouă luni și șaisprezece zile de dorință interzisă. Pentru prima oară în toți, mulți, anii ăia, a tutuit-o:

— Ți-am fost credincios toată viața. Ți-am fost supus, n-am scos o vorbă, ți-am suportat măgării, am curățat mult căcat după tine și după fi-tu și am fost mereu lângă tine când ai avut nevoie.

Elisenda n-a protestat că o tutuie. Țeapănă, în picioare în fața șoferului, l-a nfruntat:

— De-asta ți-ai primit lunar banii. Ți-au lipsit vreodată?

— Mi-a lipsit viața mea. A trebuit să-ndur și s-ascund mizerii multe. Zi de zi să văd, să aflu, să tac. Zi de zi. Și să văd cum te-ntinzi cu bărbați. Și eu mut, mi-o luam la labă-n mașină și-mi închipuiam că eu eram norocosul. Ți-a fost rahat' de viață.

Elisenda-nghiți în sec și privi spre confuzul perete din față. Decisă:

— Îți făceai munca.

— Nu, te iubeam.

Ei i s-a tăiat respirația, căci acum Jacinto se ridicase și începea să dea roată mesei cât recita n-am avut viață, toată mi-a fost doar să te slujesc; nu m-am însurat, nu mi-am făcut o familie, nu mi-am văzut sora de ani de ani de zile, ți-am cunoscut secretele și toanele și le-am înghițit, fiindcă-n ziua când am intrat în slujba ta m-ai pus să jur pe ce am mai sfânt c-o să-ți fiu credincios până la moarte. Ți-am fost mereu credincios. Am rânit multe mizerii pentru tine, Elisenda. Și-acuma tu nu vrei să mă mai ții puțin, fiindcă-mi pierd vederea și reflexele. Mă dai afară din casă. Și, parcă acuzând-o, c-un glas aproape șoptit, zise, și tu-ți pierzi vederea, nu uita.

— Să nu mai faci niciun pas spre mine! O să-i recomand domnului Gasull să-ți primești răsplată.

— N-am nevoie de niciun căcat de răsplată: eu vreau să mor în casa asta, asta e casa mea.

Elisenda și-a recuperat tonul sec:

— Dacă vrei să mori, dă-i drumul, șuieră.

— O să te bată Dumnezeu, doamnă Elisenda.

— Nu-l vârî pe Dumnezeu... Furioasă: Fii atent ce vorbești.

— Sunt din familie. Nu pot să ies la pensie din familie.

— Acum văd că n-ai priceput nimic niciodată.

Deodată, fără să se gândească, Jacinto Mas a făcut ce pritocise-n cap treizeci și șapte de ani, nouă luni și șaisprezece zile. S-o ia, s-o atingă, s-o țină lângă el, să fie unul dintre puținii norocoși care-au avut-o, ca învățătorul, ca javra de Quique Esteve, ca guvernatorul civil, don Nazario Prat, de la care avea nevoie de-o aprobare; ca Rafel Agullana din Lleida, care pe urmă a dat-o în judecată fiindcă voia să rupă înțelegerea și ea l-a trăsnet cu amenințarea că-l denunță pentru viol, ca Gasull și, de asemenea, ca domnul Santiago, ultimul dintre ei, care la-nceput îi fusese bărbat. Deși cu asta pesemne n-a făcut mare lucru, că se urau. Ca atâția și-atâția miniștri din Madrid, parcă vede. Mâinile lui pe încheieturile mâinilor doamnei. Ea s-a albit, în viața ei n-o apucase așa un servitor. Nici n-o atinseseră. Voia să strige, dar n-a putut, că nu-i venea să creadă. Să se albească mai mult nu putea, dar ar fi trebuit să o facă, fiindcă nu doar c-o apucase de încheieturi, ci o îmbrățișa, o strângea la piept cu putere, îi căuta cu buzele buzele și ea era gata să leșine respingând intolerabilul atac al unui servitor și el a reușit să-i ridice fusta, să-i mângâie pulpa, gândind, în sfârșit, în sfârșit.

— Fă-o cu mine.

— Dar tu ai înn...

— Nu, n-am, i-o tăie, dur. Îmi ești datoare un regulat.

Elisenda nu putea striga, nu putea țipa și Jacinto Mas știa asta. Era-n stare să se lase să moară de foame decât să se dea în spectacol în fața oamenilor din Torena. De-aceea a reușit să-i ridice fusta, ea a zis, dar ce vrei, el a luat-o în brațe și-a dus-o pe canapeaua pe care douăzeci și șapte de ani mai târziu va sta Tina ca s-o întrebe știți unde-o pot găsi pe fata lui?

Acum Elisenda a trebuit să-și ascundă nedumerirea.

— Ce fată?

— Fata lui. Învățătorul a avut o fiică, nu?

— De unde știți?

Alt moment în care hățurile lumii aveau să-i scape din mână și avea să se simtă lipsită de apărare. De unde știe, ce se întâmplă. Ce vrea învățătoarea-asta băgăreață?

— Un regulat, insistă Jacinto. Îmi datorezi unul. Glas sec, parcă vorbea cu o bielă. Dezbracă-te, iubirea mea.

I-a dat drumul la mâini. Și-a scos cămașa, pantalonii și lenjeria demodată. În picioare, năucită, Elisenda n-a reacționat. Șoferul ei, omul credincios, mut, zidul care o apăra și-o acoperea cu propria-i viață, îi arăta acum rușinea ridicată. S-a așezat, aproape leșinată, pe canapea. Îi făcea groază noul registru al privirii lui Jacinto. Aproape la fel de multă groază ca peste câteva luni când va citi anonimele atât de sinistre. S-a uitat la șoferul gol și a dat încet din cap, nu, indiferentă, îndepărtată.

Un servitor meticulos, ales în vremurile tumultuoase de după moartea tatălui și a fratelui. Un servitor care răspundea de siguranța tinerei Vilabré cu viața lui, un om a cărui viață, douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru, era doar pentru ea, acum, gol pușcă, o implora să facă amor cu el, îi cerea o intimitate imposibilă, ridicolă. A optat pentru luptă:

— Servește-te singur. Nu-ți place mai mult?

— Scoate-ți hainele.

— Doar moartă mă violezi.

S-a ridicat și a venit lângă Jacinto, învingându-și repulsia, dar recuperându-și poziția, și a zis decide tu, omoară-mă sau îmbracă-te. Și-acoperă-ți burta asta ridicolă și dispari din casa asta dacă nu vrei s-ajungi la-nchisoare. Dacă ar fi după mine, n-ai primi nicio pensie.

Membrul lui Jacinto se scofâlcise după ce, fără consultări cu stăpânul, verificase că lucrurile nu se schimbaseră între el și stăpână.

Bătrâna Ventura și-a pus buricele degetelor pe mustață, apoi le-a trecut peste ochii severi ai chipului îngălbenit de ani.

— Joan al meu. N-am văzut niciodată poza asta. Și-a privit fiica: Tu, da?

— Nu.

— Ce zice? Bătrâna i-a dat înapoi tăietura din ziar Tinei și, cât o aștepta să explice, a luat ceașca de cafea a fiică-sii și, cu ochii închiși, i-a aspirat aroma. Ce zice?, insistă.

— Că se pare că banditul Joan Esplandiu Ventura din Torena, alias locotenentul Marcó, a fost văzut în împrejurimile orașului Lleida.

— De ce an vorbește?

— Mai, o mie nouă sute cincizeci și trei.

Bătrâna Ventura aruncă o privire rapidă, furișă fetei. Aceasta i-a ntors-o cu aceeași viteză. Tina se simțea exclusă din conversație.

— De ce, despre ce este vorba?

— Tata venea... Mmî... Pe un toc sec: Mai bine nu mai vorbim, mamă.

— Îs cincizeci de ani de-atunci, fato. Poate fi aflat, cred.

— Venea să vă vadă pe-ascuns, nu?

— A venit de două ori.

— Trei, preciză bătrâna.

— Da, trei, sigur, a admis Cèlia. O dată, când mi-au omorât fratele, puțin înainte de invazia din Vall d'Aran, altă dată... Cèlia Esplandiu a sorbit din cafea. Cântărea, să vorbească, să nu vorbească. Arată spre fotografie:

— Tata a fost printre cei mai activi în organizarea invaziei armatei republicane. Dar, ce motive or fi fost la partid, l-au trimis la treburile de uzură și de diversiune. Încă o gură de cafea. A fost foarte cătrănit.

— Invazia a eșuat imediat.

— A durat zece zile, o întrerupse bătrâna Ventura, sec, de parcă simțea și-acum tristețea. Joan era cu ai de ziceau să se meargă-nainte cu război de gherilă, nu înfruntare deschisă cu armata. Nu l-or băgat în seamă, și vedeți...

— A fost mai aproape de tezele anarhiștilor, nu?

— Cred că da, interveni fiica. Nu mă pricep prea mult, dar cred că da.

— Și celelalte dăți când a venit?

Mamă și fiică se priviră din nou. Mama i-a făcut un semn scurt Cèliei, să nu se miște, se duce ea să vadă. S-a dus la fereastră și a deschis oblonul o jumătate de palmă și a pătruns o mână. L-a deschis atunci tot. Joan Ventura sări în mijlocul camerei fără zgomot, ca o pisică sălbatică. Ventura și cele două fete, Cèlia și Rosa, au rămas cu ochii la el, fără vorbe, pline de speranță și nițel speriate, mai ales Rosa.

— E tata, Rosa.

— Totul e sub control, zise el șoptit. Și-a îmbrățișat nevasta. O îmbrățișare rapidă, prea scurtă, apoi a prins-o-n brațe pe Rosa, care s-a desprins și a fugit la mama, și a îmbrățișat-o pe Cèlia, a ținut-o strânsă la pieptul lui mai mult, că Ventura a simțit o mușcătură ciudată de gelozie. Să nu vadă, s-a dus la plită și a umplut o farfurie cu supă caldă. Ventura s-a apucat să mănânce, de parcă toate-ar fi fost lucrul cel mai normal din lume, să plece cu armata perdantă, să dea familiei asigurări că e treabă de săptămâni, să se-nroleze la partizani și să fie apreciat imediat fiindcă știa palmă cu palmă zona pe care, contrabandist, o bătuse ani de zile, să colaboreze cu Rezistența franceză devenind Marcó, temutul locotenent care opera în zona în care se născuse, s-ajungă, când i-au ucis copilul, prea târziu ca să plângă cu-ai lui, să nu dea un semn nouă ani și într-o bună zi să intre pe geam fără să ceară voie de la viața mea și eu să-i păstrez supa caldă și să am pregătită pentru el bucata de carne bine conservată.

— Credeam c-ai murit, a zis, ștergându-și pe șorț mâinile.

— Și eu. A mângâiat-o pe Cèlia. Ce-ați mai crescut, fetelor. A scotocit în buzunar, a găsit o caramă scofâlcită și i-a dat-o Rosei, care n-a îndrăznit s-o ia.

— Ai venit să rămâi?

— Nu. Și-a privit fetele: Sunteți niște domnișoare. Câți ani ai? spre Rosa.

— Paisprezece.

— Uau! Paisprezece. Uimit: Paisprezece?

— De ce-ai venit?

— Spune-i lui văru-tău c-o să-i fiu recunoscător când s-o termina tot.

— Manel n-așteaptă nicio recunoștință. De ce-ai venit?

— Să-l omor pe Targa. Știu cum s-o fac.

Dumnezeule, își spunea în gând Ventura, a venit în sfârșit ziua, ce să fac, Doamne, să-mi ajut omul să-l omoare pe Valentí Targa, să-ncerc să dorm iar fără chipul lui Joanel al meu c-un ochi găurit de glonț și-ălălalt plin de groază că n-am fost lângă el, Dumnezeul îndurării...

— Te-ajut. Poruncitoare: Fetelor, la culcare!

Erau prea speriate, prea sperau, ca să mai aibă putere să nu se supună. Cèlia s-a dus și și-a îmbrățișat tatăl. Cum știa lecția:

— Mâine mai ești?

— Nu. Da' mă-ntorc curând. Acum nu.

— Și dumneavoastră v-ați dus la culcare? Tina nu gustase până acum din cafea. Ca data trecută, foarte bună.

— Nu. Nici eu, nici Rosa. Am stat pe scară și-am auzit tot ce-și spuneau.

Tina privi pe fereastra încăperii-sufragerie. Cu coada ochiului văzu că televizorul din spatele ei era deschis, dar fără sonor. Acum era cursa de cinci sute de mile de la Indianapolis. Prin fereastră se vedea curtea, o grădină cu multe flori care anunțau începutul primăverii, în ciuda poveștilor triste ale stăpânelor casei. În fund, lângă un acoperiș, probabil de la bazinul de apă, prinsă în perete, un fel de cruce din tije de palmier, jupuită, înnegrită, și, într-un fel de cută în zid, o floare ciudată, artificială probabil, cu albastru și galben, ca peștii exotici. Cèlia se ridică să oprească televizorul. Când se întorcea la locul ei, privi pe fereastră în curte, gânditoare, și repetă pentru ea, de parcă trăia clipa aia, că auzise tot ce-și spuneau, că nu se dusesse în pat, se-așezase pe scară cu Rosa. Tot ce-și spuneau bărbatul și femeia lui, cu fibra uscată de-

atâția ani de durere, nu le trecea prin cap c-ar putea încerca să fie iar tineri, și vorbeau grăbiți, căci era mai important să scoată glonțul din ochii copilului lor decât să se ostoiască unul pe altul.

— Prin sat tot cu escortă merge.

— Știm. M-au ajutat să-l urmăresc și-i știm obiceiurile. O privi-n ochi: Există momente când merge fără escortă.

— Când?

— Când se duce la curve sau când pune la cale afaceri murdare. M-au ajutat pân-aici. Acum trebuie să acționez singur.

— Acum ai mai mult ca oricând nevoie de ajutor, Joan.

— La partizani... S-au schimbat mult lucrurile. Își vede de drumul lui fiecare. M-au ajutat oamenii lui Caracremada.

— De ce te lasă singur?

— Fiindcă e ceva personal. Nu pot să pună alte vieți în pericol. După o scurtă tăcere, mai în șoaptă, a spus adevărul. Vreau să-l omor eu, cu mâna mea. Nu vreau s-o facă nimeni altcineva.

— Atunci te-ajut eu. Ventura n-a șovăit. Chiar de-mi zici că nu. Fiindcă vreau să-i privesc în ochi pe-ai lu' Burés, Cecilia Băscones și toți Majalii veșnic pe buze cu Franco, cu Spania și cu blestemata lor de falangă.

— Așa aprinsă, n-ai cum să mă ajuți. S-a lovit peste frunte și a continuat cu voce joasă, căci de ani întregi nu putea să vorbească decât în șoaptă. Trebuie să fii rece.

— Bine. Nu mă aprind. Deloc. Da' nu vreau să fie fericiți oamenii ăștia, nu vreau să râdă, să creadă mereu că au câștigat, nu vreau să se mai bizuie pe Valentí Targa, nu vreau să se uite la mine de sus că mi-s nevasta unuia de-ăia de le zic ei bandiți. Să vadă că Targa nu e de neatins.

Se schimbase mult Glòria Carmaniu. Când, la treizeci și șase de ani, Joan al ei plecase, aproape fără să-și ia rămas-bun, și se dusesse pe front să apere Republica, Ventura se închisese în bucătărie, sta lângă foc, cu privirea pierdută, și aștepta să se sfârșească războiul. Foamea copiilor ei, trei copii,

o trezise și-o făcuse să iasă în sat și să vadă fețele văduve ale celorlalte femei și să se întrebe de ce, Sfinte Ambrozio, dacă există Dumnezeu, a rămas Torenă fără bărbați. Acum, după atâția morți, zicea, nu vreau să se uite de sus la mine că mi-s nevasta unuia de-ăia de le zic ei bandiți.

— Tu nu lua-n seamă jigodiile-astea. Nu te uita la ei, vezi-ți de ale tale.

— Nu, că trăim în același sat toți. N-am cum să nu-i iau în seamă. Te-ajut, orice trebuie. Să nu-ți treacă prin cap să-mi zici nu.

— Bine, a zis, în final. Măine dimineață la nouă du-te la Marés și sună la Valentí. Îi spui că ești secretara domnului Dauder.

— Atât?

— Nu, îi zici așa.

Scoase din buzunar o hârtie și i-o dădu.

— Și tu?

— Eu îl aștept. Dacă faci ce-ți spun, o să plece singur de-acasă.

Valentí Targa privi spre obiectiv. O poză. Își aranjă nodul de la cravată. Încă una, privind în dreapta, spre morți. Atunci a sunat telefonul, Cinteta, telefonista, i-a făcut legătura, a ascultat în tăcere, a zis, dar ce vă-nchipuiți, și-a închis cu un aer preocupat. Încă o poză, cât privea-n dreapta.

— Vino dumneata mâine, că mi-au picat pe cap multe treburi, i-a zis fotografului.

Peste două minute, când clopotele de la Sfântul Petru băteau de nouă, doamna Elisenda era în fața lui.

— Unu', nu știi cine-i, vrea să discute cu mine despre Tuca.

— Cu tine? mirată, doamna Elisenda. Cine?

— Unul, Dauder.

Doamna Elisenda așteptă să închidă fotograful bine ușa de la birou. Și, furibundă, s-a uitat la primar și l-a-ntrebat, cu dispreț aproape, ce ți-a spus exact. În timpul ăsta, Glòria Carmaniu Ventura sorbea paharul cu apă pe care i-l adusese Marés. I se uscaseră gura după ce-i spusese omului cu care

sperase să nu mai vorbească în viața ei că e secretara domnului Dauder din Lleida, care-l invită să se vadă la Sort peste-o oră, să discute despre proprietarul legitim al Tucăi, că, dacă nu vine, iese scandal, și-a-nchis, speriată, înainte să zică domnul Valentí Targa dar ce vă-nchipuiți, să închidă telefonul cu o figură preocupată și să privească în dreapta, spre morți.

După primele două curbe urmează bucata de drum drept de la Sant Antoni. La capătul ei, înainte de curba de la Pendís, un bărbat elegant, cu o mapă de birou în mână, energic, dar amabil, i-a făcut lui Valentí semn, să oprească. A băgat capul pe geam:

— Domnul Targa?

— Da.

— Sunt Joaquim Dauder.

— Nu trebuia să ne întâlnim la...

— Dacă-mi permiteți... Frig al naibii azi, este?

Domnul Dauder a intrat în mașină, lângă șofer.

— E cel mai bun loc de discutat despre Tuca. Fără martori.

— Vedeți, eu...

Valentí n-a apucat niciodată să știe cum s-a-ntâmplat: într-o clipită s-a trezit prins de volan cu cătușe, cu gura neagră a unui Luger din 1935 sub nas, îndreptată-n sus, și-o voce calmă și hotărâtă care spunea, a trebuit s-aștept zece ani, dar am avut răbdare. Cum nu vreau să fie hăituiți ai mei, o să trebuiască să mori în accident: dar vreau să știi că mori fiindcă mi-ai omorât băiatul, pe Joan Esplandiu, Joan Ventureta, și-ai făcut-o în cel mai laș mod din lume.

— Eu n-am... eu nu...

— Deși port barbă, sunt Joan Ventura.

— Dar dacă... Eu de fapt...

— Am ajuns prea târziu, că mi-ai dat doar douăzeci și patru de ore. I-a-mpins pistolul în nas. Aveam de gând să mă predau ca să-mi salvez copilul.

Valentí, cu capul sus, nu îndrăznea să se miște, să nu se descarce pistolul accidental. Trăgea cu coada ochiului la Ventura și, din când în când, trăgea de cătușe.

— Douăzeci și patru de ore! Am impresia că mureai de poftă să omori un copil, continuă Ventura. Voiai să intri-n istorie. A rămas un timp tăcut, pe gânduri. Acum Joan al meu ar fi avut douăzeci și cinci de ani. A zis-o cu o lacrimă-n glas. Și mai mori pentru toți oamenii din sat pe care i-ai băgat în pământ.

— Eu... vremurile erau...

— Și pentru moartea lui Fontelles. Cum pot, îi smulg săgețile de pe mormânt, bietul învățător.

Targa gemu de durere. Celălalt slăbi presiunea țevii pe nas.

— Tu știi că eu n-am avut nimic de-a face cu moartea celor doi Vilabré.

Valentí Targa nu a răspuns. Locotenentul Marcó împinse pistolul.

— Eram în Franța, treceam mărfuri prin pasul Salau, știai.

Un horcăit îngrozit drept răspuns. Joan Ventura își continuă monologul:

— Ai vrut să-mi faci rău pentru povestea de la Malavella.

— Tu mi-ai făcut rău, adu-ți aminte.

Când oamenii lui Caregue erau total derutați de năvala mascaților care-i alungau de pe rutele lor și le furau furnizorii, de parcă-n lumea contrabandei n-ar fi existat reguli, unul din locotenenții lui tineri, Valentí Targa din familia Roia din Altron, împotriva ordinelor exprese ale șefului, a pus doisprezece oameni, încărcăți cu marfa cea mai scumpă, să coboare prin trecătoarea Port Negre, că pe mine, când sunt încărcat, nu mă oprește și nu mă face să ocolesc niciun mascat, nici chiar Dumnezeu din cer. Și mascații le-au luat marfa, i-au pus pe fugă și l-au ruinat pe Caregue, că era marfa cea mai marfă ce-am adus vreodată eu din Andorra și, cu glas șoptit și flăcări în ochi, i-a zis, Valentí, mi-e greață de pământ ca tine, nu vreau să trag aer în piept lângă tipi care-mi pun în joc marfa așa că-ți las viața, da' ai la dispoziție trei zile să dispari pe vecie, că dacă te mai prind pe-aici, la Caregue, Altron, Sort sau în orice

alt loc mai sus de Tremp, îți jur pe toți sfinții că ieși dintre vii, mi-ajunge ce trag cu mascații. Iar tânărul Targa, cu tot sângele rece din lume, a pierdut două din cele trei zile bătând de sus până jos strâmtoarea Port Negre până ce, a doua zi spre prânz, pe malul Palancăi, a dat de-un obiect lucios, roșcat, metalic, ce-i încăpea-n pumnul strâns de furie. Și-a stat peste-o oră răsufând adânc, lăsând metalul să-i cresteze mâna și oasele să i se ncarce cu ură. Și-a luat-o spre Altron, că erau de mers multe ceasuri și voia s-ajungă pe întuneric.

— Mi-ai nenorocit familia pentru Malavella, a insistat Ventura.

— Să cădem la învoială, a putut, în sfârșit, să articuleze Targa. Și, pentru mai multă siguranță: am bani.

Locotenentul Marcó i-a luat prizonierului pistolul de sub nas. L-a pus în buzunar și-a deschis mapa.

— N-ai scăpare. Cădem la învoiala pe care-ai făcut-o tu cu băiatul meu.

— Crăpar-ai să crăpi, Ventura!

— Tu, primul.

Și-n loc să scoată din mapă un act notarial sau un certificat de posesie pentru Tuca, Joan Ventura a scos o pânză albă în care era înfășurată o fiolă cu ceva evident injectabil. A spart-o în pânză și-a dus pânza la gura și nasul lui Valentí, care se agita disperat și zicea o să-ți aduci aminte și-o să mi-o plătești, cu ochii plini de ură, până n-a mai putut și i-a dat peste cap; și-a-nclinat capul și-a adormit ușor. Joan Ventura i-a scos cătușele imediat, l-a rezemat de volan și, cu grijă, dar liniștit, căci știa că are la dispoziție timp din belșug până trece Torri cu laptele, a lăsat frâna de mână jos și-a sărit din mașină. Deși pantă, a trebuit chiar s-o-mpingă. Saltul elegant al mașinii părea că urmează fidel pe cel stabilit de strateg, cum se întâmplă când lucrurile sunt bine pregătite, apoi curg cum a prevăzut locotenentul Marcó. O curbă, o primă izbitură și geamuri sparte și bucle în tablă, trei piruete și sărutul mortal al parapetului care îl aștepta nerăbdător. Zgomotul bușiturii s-a topit în imensitatea peisajului din Vall d'Assua. Ventura a

luat-o la fugă pe poteca pe care-o studiasse înainte și, în trei minute, era-n fața epavei. Blocat, grav rănit, Valentí îl privi, cerând ajutor și, când l-a recunoscut, cerșind milă, apoi prăbușindu-se iar în somn. N-ar fi trebuit să fie treaz, a fost singurul gând al locotenentului Marcó. Trebuia să moară din cauza loviturilor. Și-a vârat brațele în mașină, i-a prins capul lui Valentí, de parc-ar fi cântărit un pepene roșu și, cu pepenele-n mâini, a făcut o răsucire de nouăzeci de grade. Trosc. Gata. Acum pot să dorm, băiețelul meu.

În două minute era sus pe Guzzi, care-l purta departe de curba de la Pendís, de bucata dreaptă de la Sant Antoni și de infern. Din clipa când camionul cu lapte a trecut pe drumul de la Sant Antoni și Torri s-a dat jos, îngrozit să vadă o mașină cu burta-n sus în parapetul de la granița satului, am știut că, din noaptea-ai-a-nainte, o să pot să dorm mai liniștită, fără chipul bietului Joanet prins în pielea ochilor, Doamne, în marea ta bunătate ai pus stavilă la ce-ai lăsat, în răutatea ta, să se întâmple.

— Nu credeți în Dumnezeu, nu?

— E cea mai prostească întrebare ce mi s-a pus.

— De ce?

— Cum vreți să creadă în Dumnezeu o mamă cu copilul omorât?

— Iertare, nu voiam...

— De ce vreți să știți lucruri demult îngropate? – Cèlia.

— Învățătorul.

— Ce vreți cu el?

— Vreau să știu cum a murit.

— Vreți să știți cum a murit învățătorul.

— Și vreau să știu cum a murit soțul dumneavoastră.

— Omul meu nu e mort. E dispărut. A luat cafeaua fiică-sii și i-a aspirat aroma. Din fericire, o mai trăit mult după Valentí.

— Când l-am întrebat dac-o să mai fie a doua zi, tata a răspuns nu, da' mă-ntorc curând, acum nu.

— Și-așa a fost?

Bătrâna Ventura luă ceașca fiică-sii, reumplută. Tăcea, atentă la ce spunea Cèlia.

— A spus adevărul, da. A venit curând, a treia oară.

Nu se priveau, mamă și fiică, observă Tina. Toate trei tăcute, cu incrustații de durere în gând. Brusc, bătrâna Ventura lovi cu bastonul în podea:

— Ce vreți să știți despre ticălosul de-nvățător?

— Au trecut cincizeci de ani.

— Să treacă și-o mie, tot ticălos rămâne. Ce vreți să știți.

— Cum a murit.

— M-am bucurat când s-o aflat. Mult. C-o fost mâna dreaptă a lui Targa și i-o dus de nas pe copii.

— Știți cum a murit?

— L-or luat pe Ovidi Tomàs fiindcă învățătorul îi auzise copiii la școală, că tata stă pitit în casa Barbal. Aproape pe nerăsuflăte. Și se plimba țanțoș în uniformă de falangist.

— Eu vreau să știu doar cum a murit.

Bătrâna Ventura își lăsă capu-n jos. Poate era obosită. Fiică-sa i-a prins mâna uscată și m-a privit în ochi și mi-a zis, în șoaptă, l-a așteptat într-o noapte o patrulă de partizani. Și-au făcut din el un martir și-un erou al fasciștilor. Ni s-a acrit de el de treizeci de ani, că, vezi doamne, curva de doamnă din casa Gravat, toată ziua cu Domnul pe buze, vrea să-l facă sfânt.

— De ce?

— Bazaconii de bogătași. Și o să-i meargă, sunt convinsă.

Cu mult tact, Tina a întrebat dacă știu cumva vreun martor al morții lui, vreunul din partizanii care-au fost de față... Atunci bătrâna și-a revenit din absență. Cu ochii în fundul ceștii de cafea a fiicei:

— De la partizani or fost patru necunoscuți. Da' dacă vreți să aflați ce s-o-ntâmplat, vorbiți cu ăia din partea-ailaltă.

— Da... Dar...

— Învățătorul și Valentí Targa nu umblau singuri. Mai erau cel puțin doi secretari ai lui Targa. Nu'ș cum îi cheamă. A tras aer în piept: Pot ști la primărie.

— Dar mamă, cum vrei să...

— La primărie. Targa le-o dat slujbe la primărie. Cum ar veni, noi ne plăteam călăii.

— Oriol Fontelles a fost colaborator de-al tatălui dumneavoastră la partizani, i-a spus Tina Cèliei. I se spunea Eliot.

— Eliot a fost un erou, țâșni bătrâna. Nu spuneți prostii.

— Eliot era învățătorul din Torena. Oriol Fontelles, sublinie Tina.

— Fiți amabilă și ieșiți din casa-asta.

Tina se ridică, hotărâtă să reziste:

— Și Ventura? Când s-a întors a treia oară?

— V-am spus să ieșiți afară.

Pe cine interesează să știe cine-a fost în realitate Oriol Fontelles? Pe mine. Pe nimeni altcineva. Poate-ar interesa-o pe fiica lui. Pe fiul lui, Joan, care-i viu. Nu-i adevărat: și Memoria e interesată să afle cine-a fost Oriol Fontelles. Iar eu mi-aș dori enorm să știu de ce o învățătoare ștearsă, cu probleme cu sânul, probleme cu fiul, probleme cu soțul și probleme cu greutatea, se transformă în detectiv și amușină urmele unui erou imprecis, sau poate ticălos, și cine-i femeia care mi-a furat fericirea. De ce.

Dumnezeu, dac-o exista, să mă ierte, da' piatra-asta o fac chiar cu inima veselă. Bine-ar fi fost s-o fi făcut-o noi mai demult, Jaumet. Chiar ți-o las, s-o termini tu. E ultima de-o gravezi înainte să pleci la armată.

— Nu-mi zice Jaumet. Mai ales de față cu prietenii. Și mai ales de față cu Rosa Ventureta.

— E o fetiță.

— Nu chiar fetiță: face curând cincisprezece.

— Bine. Poftim. E piatra ta. Poți să scrii și-n latină, tot, ducă-se pe pustii!

— Nu era din Altron?

- Da, de-a lu' Roia. Mi-s mulțumit azi.
- Și de ce-l înmormântează la Torena?
- N-o vrea să-i scape din ochii pe-ăi de le-o luat viața.

PARTEA A CINCEA

KINDERTOTENLIEDER¹⁸

Adesea am impresia că doar au ieșit pe afară

Friedrich Johann Michael Rückert

Primirea tuturor delegațiilor reunite în sala de audiențe. Între grupuri plutește o anumită neîncredere. Într-o poloneză aproximativă, maestrul de ceremonii anunță că Sanctitatea Sa va acorda imediat audiență tuturor celor prezenți: să nu aplaude nimeni, să nu se vorbească tare, să nu se facă niciun gest ce l-ar putea afecta pe Sfântul Părinte. Iar după încheierea audienței colective, cei cinci membri de familie, deja anunțați, vor urca pe scara sau rampa asta, să fie salutați personal de Sanctitatea Sa. Vreo întrebare? Nu. Repetă totul în japoneză și apoi și în celelalte limbi, mereu cu un remarcabil nivel de incompetență lingvistică.

Ce emoție să-l vezi pe papă de-atât de-aproape!, că-n bazilică parcă l-ai vedea pe un stadion. Ce amabil, e bătrâior, sărăcuțul. Da. De-abia se-nțelege. Păi acum vorbește în japoneză. De-abia deschide gura. Băscones, în schimb, o deschide-ntruna.

— Nu c-aș critica, dar, după cât a fost de măreț la canonizarea lui don Josemaría, m-așteptam la ceva mai grandios, mai nu știu...

— Da' nu-i totuna: aici îs cinci deodată și-s făcuți doar Fericiți.

¹⁸ „Cântece pentru copiii morți”, ciclu de cinci lieduri pentru voce și orchestră compus de Gustav Mahler între 1901 și 1904, pe versuri de Friedrich Rückert.

— Dar sunt martiri.

— E-adevărat, aici ai mata dreptate.

După discursul Sanctității Sale, le vine rândul membrilor de familie și primul e trimis un bărbat numai riduri, tremură tot de teamă și îngenunchează în fața lui Summus Pontifex. După zâmbetul papei, cei avizați ghicesc că e ruda soldatului polonez asasinat de hoarde. Poate un frate mai mic. Ori fiu. Ori nepot. Ori... N-ai cum afla, că din ce vorbesc polonezii nu se-nțelege nimic, săracii.

Urmează o călugăriță africană și, imediat, o femeie foarte neagră la față și cu păr alb, purtată în scaunul cu roțile, o fi vreo soră sau mătușă de-a celeilalte călugărițe asasinate de hoarde. Când femeia paralizată ajunge în fața lui, papa dă să se ridice din jilț, dar medicul în tunică și stolă schițează un nu hotărât și papa a înțeles imediat și se supune.

Îi vine rândul apoi unei doamne îmbrăcate în negru, elegantă, slabă, cu ochelari fumurii și pantofi cu cataramă de argint, care ține strâns o poșetă de piele neagră și care îngenunchează în fața unui bărbat pentru a doua oară în viață. Papa se apleacă să-i spună o formulă de salut, dar ea începe să vorbească în șoaptă și papa, la început puțin contrariat, apoi cu tot mai mult interes, o ascultă, după două minute toți cei de față încep să schimbe priviri nedumerite, derutate, așa ceva n-a fost prevăzut. Trei minute. Medicul cu tunică se uită la șambelan, care clipește din ochi să-i transmită că nu știe despre ce este vorba, iar după patru minute vorbește papa și medicul cu tunică e nevoit să se depărteze câțiva pași să nu audă ce spune. Ei stau de vorbă și noi răbdăm aici de sete. Cine-i doamna-asta? Nu știu. O soră, sigur. Poate văduva. Da, că Fericitul Fontelles ar avea acu', știu eu? Optzeci și cinci de ani, atât ar avea Fericitul nostru. Întreabă-l pe părintele Rella. Știu eu cine e: retinopatie cu microanevrisme intraretinale; dacă le tace gura, le spun.

— Ce face mamă? Ce dracu-i spune?

— Taci, că te-aud toți.

— Până nu-și face ea numărul nu se lasă. Ți-a zis ceva?

— Mie? Scumpule, nu ne vorbim de veacuri.

Cinci minute. Cinci minute de conversație privată între Sfântul Părinte și doamna Elisenda. Când se-ntoarce la locul ei, ambasadorul o privește cu mai multă considerație. Ea, în spatele ochelarilor fumurii, își amintește lucruri ce-i zumzăie tot timpul în minte, ieșite la suprafață în timpul discuției cu Sfântul Părinte. Își amintește cum, la înmormântarea lui Oriol, luase decizia să nu mai depindă niciodată în viață de altcineva, doar de ea. Cu orice preț. Își amintește de măicuța Venància și de povețele ei clare, fiica mea, ți-a hărăzit Domnul o viață mai grea decât a celorlalte domnișoare din școală, căci crești fără mamă. Dar unchiul August? Fără mamă, fiica mea. De aceea mă simt obligată să-i țin locul în clipa asta, când părăsești școala la șaptesprezece ani, cu gândul să fii o bună creștină, o bună soție și mamă și n-au cum să-ți spună părinții asta fă, nu face asta, fiindcă tatăl tău... Da' unchiul August, măicuța Venància? E altceva, fata mea. Tu trebuie să știi că bărbații ți sunt dușmani, că îi interesează un singur lucru, un singur lucru vor.

— Ce lucru, măicuța Venància?

— Unul.

— Dar care?

— Unul. Tăcere în sala de vizite. Geamantanul elevei Elisenda Vilabré Ramis (excelent la religie, matematică, geografie, istorie; bine la spaniolă, latină și științele naturii și suficient la croitorie și gimnastică), la picioarele ei, ca ogarul lui Quet când obosește să alerge vacile pe pășunea de la Sorre. Măicuța Venància nu știe cum să-i spună ce trebuie să-i spună, căci ea nu e decât o măicuță. În sfârșit, zice, vag, regula.

— Regula? Vor regula? Elisenda a bătut în podea cu piciorul: Le-o fac cadou.

— Nu, fiica mea, vreau să zic...

Măicuța Venància nu s-a descurcat. Dar i-a spus clar să se păzească de bărbați ca de păcat, căci, cu glasul ăla al lor așa de aparte, te pot fermeca, mai ales dacă au mâini frumoase și

ochi adânci, mă-nțelegi, fiica mea? Dar când o să-ți vină ceasul să-ți faci o familie, să dai ascultare voinței celui ce-ți va fi soț. Cum a spus părintele Ossó, în familie fericirea începe când femeia se supune bărbatului ei în toate. Sper că mă-nțelegi, fiica mea.

Nu se descurca deloc bine. Poate de-aceea a îndreptat tirul într-o direcție în care se simțea mai în largul ei și-a zis o femeie e fericită când e pioasă, merge des la biserică și poate deosebi binele de rău, căci aspiră la binele final. Care îi mulțumește lui Dumnezeu pentru darurile primite și se ostenește să le facă să dea roade.

— Să fii bogată e păcat?

— Ce spui, copilă? Dimpotrivă: oamenii bogați pot face bine, pot să-i ajute pe frații lor...

— Și vorba cu cămila și acul?

— Lasă imaginile, tu ai posibilitatea să faci binele și, prin urmare, obligația să îl cauți.

Au tăcut. Mașina sosise probabil de ceva timp și Elisenda stătea ca pe ace. A privit-o în ochi pe măicuța Venància. Aceasta a înțeles că tânăra enigmatică, inteligentă, tăcută, aspră, rapidă, frumoasă, nobilă, mândră și rezervată părăsește definitiv școala. Ar fi fost o bună călugăriță. Cel puțin o excelentă maică superioară. Să nu renunți niciodată să faci ce trebuie să faci, dacă tu crezi că trebuie să faci, i-a zis fără să știe că-i gravează cu foc, în sufletul tânăr, deviza care avea să-i ghideze viața.

46

După ce i-a înmormântat pe Santiago și pe Valentí Targa și Marcel s-a întors la internat, doamna Elisenda Vilabré s-a așezat să mediteze în fața portretului pe care i-l făcuse Oriol. Cum îi promisese guvernatorului civil, a doua zi după fulgerătoarea moarte a primarului din Torena, exista deja un voluntar să-i preia misiunea publică. S-a prezentat voluntar,

luat cu arcanul de Elisenda, Pere Cases Majals și a ținut un scurt, emoționant, discurs în care a elogiat virtuțile predecesorului său, primarul Valentí Targa, și a promis să-i continue activitatea; era să dea rău cu bâta-n baltă hazardându-se să atingă problema ridicării de noi case la coborârea dinspre Torre, dar o privire a doamnei Elisenda, mai vorbim noi ce trebuie făcut în Torena, că ea are planuri, l-a făcut să schimbe abil macazul și a sfârșit spunând că va fi totdeauna în slujba comunei, a provinciei și a Spaniei și, cu ochi strălucitori, a zis, vivaspaña, ăăă, viva Franco, arribaspaña.

O problemă rezolvată. Acum, don Nazario Prats.

— V-am spus deja la înmormântarea iubitului meu soț că vreau partea ce-i revenea.

— Partea din ce?

La Guvernul Civil din Lleida fuseseră nevoiți să schimbe ordinea audiențelor la guvernator, fiindcă o foarte frumoasă, dar nerăbdătoare doamnă dăduse buzna în cabinetul lui don Nazario vorbind de denunțuri și de prietenia ei cu ministrul Navarrete, iar don Nazario o invitasese înăuntru și de două ore discută. Notează-ți numele doamnei, probabil e important.

— Partea ce-i revenea din cele șapte tone de lapte praf american imbarcate pentru Malta la un preț usturător.

— Am o problemă, doamnă...

Unde mai pui că, de când e văduvă, e și mai și, nu știu. I-aș face-o aci, pe loc.

— Ce problemă?

— Augustín Rojas Pernerá.

Miercuri 30 martie 1953, la orele unsprezece, în biroul guvernatorului civil din Lleida, cu Caudillo pe perete, lângă José Antonio, și draperii de culoare închisă la balconul pe care-l făceau și mai elegant, doamna Elisenda Vilabrú a demonstrat, și sper că nu-i nevoie să revin, că tot ce zice ea e zis și făcut. În fața privirii îngrijorate a lui don Nazario, a pus mâna pe telefon și a cerut legătura cu ministrul Navarrete și după două minute, uluitul guvernator civil de Lleida auzea

cum doamna rostește, bună, Ricardo, ce mai faci. Da, mulțumesc. Da, o moarte fulgerătoare, bietul Santiago. Tocmai legat de asta aș fi vrut să discut cu tine... Da, o problemă rămasă neterminată, da, da. Un obstacol serios. Da. Augustín Rojas Perneră, delegatul Sindicatului Vertical în provincia Lleida. Mă prejudiciază. De acord: dacă se-arată receptiv, nu mă deranjează că nu zboară. Mulțumesc, Ricardo. Ce face Felisa? Ce bine! Și mie mi-e dor de voi. Cât timp a trecut de la San Sebastián și tot vă port în suflet. Vin la Madrid săptămâna viitoare, da. Aștept vești. Pa, Ricardo.

A închis, s-a uitat la ceas, apoi la guvernatorul don Nazario Prats. Și a zis, în jumătate de oră avem confirmarea că s-a rezolvat. Mie-mi revin șaiszeci la sută. Fără intervenția mea, ați fi rămas fără niciun ban.

Mâna moale, asudată, a guvernatorului pe masa unde, în afară de-o scrumieră destul de plină, mai era doar un splendid ceas de argint sprijinit pe doi elefanți furioși, cu trompele ridicate, sfidând, aroganți, curgerea timpului.

— Câți miniștri cunoașteți, doamna Vilabré?

— Miniștri și viitori miniștri. De acord cu șaiszeci și cinci la sută?

Peste o jumătate de oră, delegatul Sindicatului Vertical în provincia Lleida, don Augustín Rojas Perneră îl suna dezolat pe don Nazario și-i zice Nazario, prietene dragă, ce teribilă neînțelegere. Bineînțeles, ce-i al tău e-al tău. Bineînțeles că doamna Elisenda are dreptul. Azi după-masă se rezolvă tot: eu îmi păstrez doar comisionul de trei la sută din... Dar doamna Elisenda, care asculta la celălalt aparat, a zis, Augustin, nu așa ai primit ordin. Nu-ți oprești nici comision, nici altceva sau fac un denunț în toată regula la ministrul tău.

Niciun comision. Și pentru ea șaptezeci la sută. Începând din acel 30 martie 1953, în pragul vârstei de patruzeci de ani, Elisenda Vilabré a știut că găsisese stilul, tonul și modul de-a merge înainte în viață dacă-i dispusă la tot. Cu prudență de bun vânător, a așteptat câteva luni să vadă dacă țâșnește

iepurele numitului Dauder. Când a fost sigură că e liniște, s-a consacrat descurcării ițelor de la Tuca Negra.

— Plătesc pe loc.

Pentru Ignasi Parache problema era că, dacă doamna Elisenda cumpără fără să stea prea mult la tocmeală, înseamnă că știe de câștiguri pe care el nu le întrezărește și asta-l scotea din minți. A vândut o bucată din Tuca cu inima strânsă, cu o mutră opărită. Alți trei proprietari au făcut aceeași mutră, dar au luat bănișorii. Al cincilea era Rafel Agullana, vărul lui Burés, Burot, cum era poreclit, mutat la Lleida de ani buni.

— Nu.

— Plătesc bine.

— Ce faci cu el? La ce folosește un munte? La nimic. În negru femeia asta e și mai frumoasă.

— Ți-l cumpăr.

— Mergem juma-juma în ce ai în cap. Indiferent ce. Patruzeci de ani? Nu cred că-i are-mpliniți. Ce elegantă.

Biroul lui Burot nu era poate la fel de mare ca al guvernatorului, dar era mult mai bine luminat și cu cinci rafturi de cărți menite să nu fie niciodată deschise. Ea și-a trecut un deget peste masă, căutând parcă urme de praf. L-a privit pe Burot în ochi, Burot a-nfruntat-o. S-ar putea spune c-au mers juma-juma, dar nu-n sensul lui. A fost un proces minuțios calculat. Să nu renunți niciodată să faci ce trebuie să faci, dacă tu crezi că trebuie să faci. În biroul avocatului Agullana, din fața primăriei din Lleida, ea i-a zâmbit victimei, s-a ridicat, a privit pe fereastra de la balcon, și-a scos un lăntișor de la gât și l-a pus în geantă în timp ce observa stolurile de porumbei și, fără avizare prealabilă, s-a-ntors spre el și și-a descheiat bluza neagră. Lenjeria de corp era tot neagră. Cu o mișcare dibace, a eliberat un sân alb ca neaua, indicat de sfârc. Burot și-a-nghițit tresărirea, a făcut niște ochi cât cepele și n-a mai putut să și-i ia de la sfârcul roz. După un timp, Agullana s-a uitat la ușă, s-a uitat iar la sân, iar la ușă,

a ridicat un braț indicând-o, parcă spunând că... dar ea i-a zis în șoaptă, n-o-ncuia, e mai amuzant așa și el s-a lipit de sfârc, că nu mai putea, iar ea l-a mângâiat dulce, fiindcă știa că fiecare blândă trecere a mâinii ei peste chelia lui Agullana era pentru ea un hectar.

Când ea încerca să arunce în luptă și celălalt sân, s-au auzit ciocănituri ușoare în ușa. C-un gest poruncitor care confirma că-l are deja-n buzunar, i-a indicat lui Agullana să facă ce are de făcut și el a zis, intră Carme. Ea și-a pus jacheta și și-a mascat dezordinea după dosarul cu acte.

Carme îi adusese situația ieșirilor și el și-a blestemat zilele că-i ceruse să intre imediat ce o are gata. După ce-a ieșit secretara, Elisenda a pus dosarul pe masă. Își arăta sânul mușcat și-aștepta.

— Nu vând, a zis Agullana. A izbucnit în râs cu-atâta siguranță, că Agullana s-a speriat.

— Mai ai de explorat, și se-arată cu degetul.

— Aici e imposibil. Nu mă pot concentra.

Doamna Elisenda își deschise geanta și scoase plăcuța cu numărul camerei și numele hotelului. Și-a aranjat bluza, s-a ridicat și-n drum spre ușă, fără să se întoarcă, i-a comunicat:

— Peste o jumătate de oră.

În binecuvântata cameră de hotel, Rafael Agullana a trăit cea mai înflăcărată după-amiază din viața lui, cucerind nu vârful Montseny, nici culmile Altars, ci trupul legendar, inaccesibil până atunci, al Elisendei Vilabrú din casa Gravat din Torena, iar asta merita pădurea de la Pardinier și coasta Grossa, bine plătite. Ar fi pus și mai mult la bătaie dac-ar fi fost nevoie, căci Rafael Agullana era un bărbat focos și-n timp ce-i strângea Elisendei sânii se credea stăpânul lumii, al celor două emisfere, al prestigiului pe care și-l construia femeia aia aparte, iar singurul lucru rău în povestea asta era că n-o să-l creadă nimeni.

Când se aflau din nou în birou să oficializeze tranzacția, pe Agullana l-a apucat frica și-a zis, nu pot să vând, întâi trebuie să discut cu nevasta.

— Nu. Tu îmi vinzi acum, de nu, discut eu cu nevastă-ta.

— Și eu pot să trāncān.

— Eu n-am bărbat, să te duci la el să ciripești.

Operația s-a încheiat în după-masa aia, și tot în după-masa aia au stabilit și întâlnirea cu notarul.

Când ea a ieșit din birou, Rafael Agullana a rămas un sfert de ceas cu ochii spre ușă, descompus, cu privirea pierdută, cântărind ce făcuse bine, ce făcuse rău, ce meritase și mai ales ce se-ntâmplase în după-masa-aia.

Regia a fost impecabilă. Îi convocase la casa Gravat, pe teren propriu. Sub supravegherea lui Ció, succesoarea iubitei și regretatei Bibiana, servitorii își petrecuseră două zile ștergând praful inexistent. A cerut să i se aducă harta în relief, pe care o comandase Valentí cu scuza, plăcută cadastrului, că o cunoaștere exhaustivă a morfologiei zonei e de o deosebită importanță acum că problema partizanilor, între noi fie vorba, e departe de-a fi rezolvată, și angajase un cartograf deștept și ambițios. În compania lui Ció vizitase și beciul, să fie sigură că n-a băut nimeni cele cinci Châteauneuf, pregătise, pentru orice eventualitate, cinci camere pentru oaspeți și, când mai erau doar trei zile, se-așezase lângă căminul cu focul stins să-i aștepte pe suedezi.

Doamna Elisenda privea-n depărtare, de parcă avea în fața ochilor peisajul atât de iubit, când cartograful explica granițele exacte ale proprietății întregului munte Tuca Negra până la canalul acesta, a verificat chiar, cu ochii ei, actele când avocatul Gasull, foarte nervos, fiindcă își făcea debutul în afacerile internaționale ale doamnei, le arăta cumpărătorilor toate titlurile de proprietate, a privit iarăși spre infinit când avocatul le expunea condițiile de plată și s-a simțit fericită, împlinită, justificată, când Herr Enqvist a comunicat că prețul li se pare rezonabil. În clipa semnării actelor de vânzare-cumpărare își consolida averea, una dintre cele mai mari din țară, dar a avut abilitatea să folosească tactica pe care, inutil,

o încercaseră Ignasi Parache și Rafel Agullana, poate că înainte nu i-ar fi dat prin cap.

— Spune-le că-s dispusă să renunț la o bună parte din preț în schimbul participării la afacere.

— Știi ce vor să facă?

— O stațiune de schi.

— Care-nseamnă ruină. Domnii ăștia cred că pe-aici lumea e moartă după schi ca-n Suedia.

— Tu fă ce ți-am spus, prezintă-le propunerea, i-a zis tânărului avocat, zâmbindu-le suedezilor. De gândit și de hotărât mă ocup eu.

În timpul ceaiului, suedezii i-au lăudat aroma și culoarea, au vorbit despre toate, mai puțin despre afacerea tocmai încheiată: vânzarea întregului munte Tuca Negra și participarea doamnei Elisenda Vilabré, cu titlu personal, cu o cotă respectabilă, la acționariatul de la Frölund-Pyrenéerna Korporation. Cu un pișcot în mână, avocatul Gasull se dădea de ceasul morții să facă pe interpretul. Ea a fost încântătoare, atât de plină de aplomb, atât de sigură, în ciuda tinereții, că n-are nici patruzeci, dar atât de rece, atât de cu gânditul și hotărâtul mă ocup eu, atât de distantă, atât de zeiță, că nici nu observă că sunt în fața ei, gata să fac orice să-i fiu de folos. Aș fi dispus, ferească Domnul, să-ncalc chiar și legea. Treizeci și nouă de ani și e deja regină. Oriunde merge e regină. Regina mea. Totdeauna-ți voi fi credincios.

Apelul telefonic al directoarei de la internat a picat cum nu se poate mai prost. Când Herr Enquist și Herr Ahnlund cântăreau dacă să rămână să doarmă în casa Gravat și să comande a doua zi un taxi să-i ducă la aeroport, la telefon doamna Pol, cam speriată de comportamentul ursuz, ciudat, până la urmă îngrijorător, al fiului dumneavoastră. Nu lucrează, nu vrea să se joace, stă toată ziua cu ochii pe geam, într-un cuvânt, nu face nimic.

— Ce îmi recomandați?

— Să veniți imediat să-l luați.

— Iertare, dar eu acum...

— Spuneți-mi, își iubea mult tatăl?

— Da, bineînțeles.

— Poate că-l afectează mai mult decât am fi bănuț.

— Poate. De ce nu mi-l dați să vorbesc cu el?

— Acum nu-i aici. Sunt singură în birou.

Drept confirmare a cuvintelor directoarei, Elisenda auzi la capătul firului o tuse de bărbat.

— Bine, a zis cu glas obosit. Găsesc o soluție.

Cînd s-a întors în salon, dintr-o aruncătură de ochi a înțeles situația: suedezii rămăneau, Gasull era grăbit.

— Gasull.

Gasull a rămas cu mâna întinsă după pălărie.

— Va trebui să-mi faci un serviciu urgent și important.

Avocatului Gasull i s-au luminat ochii în timp ce încerca să ghicească ce nouă misiune îi încredința Ea.

— Nu, te-ntrebam doar dac-ai văzut ceva.

— Nu știu nimic.

Alți zece kilometri-n tăcere. Fiatul 508 al lui Gasull înainta voinicește, deși cu suspensia rău chinuită de gropile pe care avocatul nu le putea evita. Marcel se făcu iar comod pe banca din spate.

— Vreau să stau la Torena.

— Scuză-mă, ce-ai spus?

— Că vreau să stau la Torena. Mă plictisesc la colegiu și mă plictisesc și la Barcelona.

— Te pomenești că te-oi fi născut să te faci țăran, a-ndrăznit să glumească Gasull.

— Ce?

— Nu, nimic. Dar la ce școală ai să te duci?

— La aia din sat. De ce m-ai întrebat dacă mama invită domni la masă?

— Am vrut să zic domni și doamne.

— De ce vrei să știi?

— Fiindcă... O foarte oportună groapă i-a zgâlțâit zdravăn și i-a dat timp să-și gândească un pic răspunsul. Fiindcă...

muncește prea mult. Eu tot îi spun c-ar trebui să se culce un pic mai devreme, dar...

— Mama nu muncește prea mult. De fapt, cred că nu prea muncește.

Gasull l-a fulgerat cu privirea prin oglinda retrovizoare. Nu voia să lase conversația să se stingă.

— De ce?

— Vorbește toată ziua la telefon, și mai vorbește cu oameni și-n salon.

— Sunt munci și munci, de tot felul, Marcel. Vrei o citronadă?

— Da.

Mașina frână la intrarea de la Les Franqueses. Băiatul își savura sucul și privea înainte, privirea-i trecea prin corpul transparent al lui Gasull; a vrut să-l aducă pe pământ:

— Ce se-ntâmplă? Ești trist din cauza tatălui tău?

— Nt. De ce?

— Doamna Pol zice că poate...

— Doamna Pol e o proastă.

— De ce?

— Nu-mi pare rău c-a murit tata. Nu mă iubea.

— Asta n-ai cum să știi.

Prea tânăr să aibă asemenea griji, avocatul Gasull s-a simțit mișcat la gândul că, într-un fel, e mai tată pentru copil decât fusese domnul Santiago. Era un fel de tată pentru fiul Ei.

— Cum să nu știi! Se uita la mine ciudat. A luat o gură de suc. De ce nu mergem la Torena?

— Nu. Azi nu-i bine să fie copii acolo. Lucrează.

— Și ce dacă?

— Mama a zis să te duc la Barcelona și la Barcelona te duc. Mi-nchipui că nu vrei s-o superi.

— Mi se pare că mama nu știe nici măcar că exist.

Avocatului Gasull i-a părut rău că prin barul Les Franqueses a trecut un înger, căci fraza plină de obidă a copilului s-a auzit perfect, atât de clar, că a crezut că el o rostise.

Pe 18 noiembrie 1957, la câteva zile după fastuoasa inaugurare a stațiunii de schi de la Tuca Negra, se împlineau puțin peste treisprezece ani de la moartea eroică pentru cauza de beatificare a servului lui Dumnezeu Oriol Fontelles Grau. A fost ziua aleasă de Excelența Sa episcopul de Urgel spre a confirma că virtuțile Servului lui Dumnezeu sunt suficiente pentru a-l proclama Venerabil al Bisericii.

Ceremonia solemnă a avut loc la Seu, în prezența a numeroși credincioși însoțiți de un număr considerabil de reprezentanți ai oamenilor de vază din satul Torena, primitoarea localitate din Vall d'Àssua, din primitorul raion Lleida, din primitoarea și liniștita provincie Catalonia, unde s-a petrecut tragedia a cărei urmare a fost beatificarea celui ce, începând de astăzi, este Venerabilul Oriol Fontelles.

Ce n-au spus ziarele a fost că printre cei prezenți nu s-a numărat canonicul catedralei, ilustrul om de știință și piosul bărbat doctor August Vilabré, unul dintre promotorii ridicării la cinstea altarelor a amintitului Venerabil.

— Da, cum de n-a venit?

— E internat în spital.

— Maica Domnului! Da' ce are?

Părintele August Vilabré avusese prima discuție dură pe care fusese obligat să o poarte cu nepoata lui, Elisenda Vilabré i Ramis. Scuturatul rufelor murdare este dăunător sănătății.

Rufele murdare erau o notificare notarială cu un document atașat. Notificarea înștiința că, odată trecut termenul de patru ani de la moartea clientului său, biroul notarial Coma-Garriga din Lleida are obligația de a face să parvină persoanei indicate documentul alăturat. Persoana indicată era părintele August Vilabré, care a pus documentul atașat, de parcă frigea, pe masa din sala de vizite a episcopiei. Elisenda l-a luat, atentă să nu-i tremure mâinile, și a început să-l citească. A recunoscut

imediat limbajul primitiv al lui Valentí Targa și a înțeles că Goelul ei își păstrase această mișcare ca răzbunare pentru multe lucruri și pentru iubirea pe care ea și Oriol și-o juraseră. Cel mai mult Elisenda admira că Valentí fusese capabil să programeze ceva ce urma să intre în acțiune când el avea să fie în lumea morților. În document se declara lipsa de validitate a mărturiei pe care el și doamna Vilabré o depuseseră referitor la adevăratele circumstanțe ale morții lui Oriol Fontelles. Îmi reneg mărturia, deși am depus-o sub jurământ. Nici vorbă de partizani, martir, tabernacul. Oriol Fontelles a fost un adulterin viclean, amantul menționatei doamne Elisenda și asasin plătit în slujba partizanilor, care uneltise și contra vieții domnului Valentí Targa, respectiv a semnatarului acestui document. Iar ea, atât de doamnă, atât de etc., nu e decât o ștoarfă ordinară.

— Domnule, nu credeți c-ar trebui să....

— Sub nicio formă: ștoarfă ordinară, așa cum zic. Sau îmi mut toate afacerile la alt notar, dumneavoastră decideți.

Ștoarfă ordinară. Este voința mea ca, dacă mor fără să fi revocat acest document, să-i fie înmănat canonicului Vilabré la patru ani de la moartea mea.

— Să punem de la trecerea mea în neființă.

— Da, e bine. E o moarte mai elegantă. Și-aș vrea să mai adaug ceva.

— Ce, domnule Targa?

— Adevăratele circumstanțe ale morții lui Oriol Fontelles.

— Dumneavoastră le știți?

— Bineînțeles.

Tăcere. Notarul Garriga privea lumina din Piața Sant Joan, mult atenuată de draperii. S-a uitat la client, încă-n picioare, în fața lui, c-un aer nerăbdător.

— Eu le-aș păstra pentru mine.

— De ce?

— Prudență.

— Povestea asta iese la iveală doar dacă eu sunt mort, adică trecut în neființă.

— Și?

— Mă doare-n fund de prudență. Am fost destul de clar?

— Cum vreți, depinde de ce dezvăluire faceți, trebuie să știți însă că am obligația de a sesiza organele în drept dacă iau cunoștință de săvârșirea unor fapte penale.

— Și secretul profesional?

— Are limite.

— Atunci o păstrez pentru altă dată.

— Mult mai bine, domnule Targa.

Lleida, 10 ianuarie 1950. Semnat. Valentí Targa Sau.

Elisenda a pus hârtia la loc pe masă. Goelul meu voia să-mi tragă preșul de sub picioare. Era gelos că eram decisă să fac un colț pentru Oriol în memoria oamenilor. A tras aer în piept și-a zis, domnul Valentí Targa a început să mă urască, pe mine și toate visele mele, când i-am spus clar că nu, nu vreau să am cu el nicio legătură trupească. Asta-i e răzbunare, unchiule. Nu-i puteți da crezare.

Elisenda vorbise fără să-și privească în ochi unchiul. Când a terminat, a îngenunchat cu smerenie, acolo, în mijlocul sălii, i-a sărutat mâna și a zis, părinte, vreau să mă spovedesc, și părintele August n-a știut să reacționeze la timp, parțial surprins, parțial curios, de atitudinea nepoatei lui, parțial fiindcă lui îi era greu să ia decizii. Până-n clipa când dădea dezlegare sufletului însetat nu și-a dat seama că a căzut într-o capcană care avea să-l coste sănătatea. Fiindcă vorbele Elisendei, da, părinte, Oriol Fontelles, învățător în Torena acum zece ani, mi-a fost amant câteva, puține, dar intense, luni, erau o capcană periculoasă. Ne iubeam cu pasiune, părinte, continuase ea. Și-n șoaptă, mărturisesc că am comis adulter, părinte.

— Și te căiești?

Cum o avea cineva pretenția să mă căiesc vreodată de dragostea mea pentru Oriol?

— Da, părinte.

După ce i-a prescris o penitență severă, părintele August a început să recite formula de dezlegare și când a ajuns la te

dezleg de toate păcatele tale în numele, a tăcut. Ea și-a ridicat capul și l-a privit, speriată.

— Îmi întinzi o capcană.

— Eu?

— Ce s-a-ntâmplat exact în ziua morții lui Oriol Fontelles?

— E consemnat în documentele cazului, le-ai citit de sute de ori. Sunteți redactorul lor principal.

— Dumnezeu să te bată și să te pedepsească.

— Unchiule! îngrozită. Pe un ton dramatic: Sunteți nedrept. Foarte, foarte nedrept.

— Dumnezeu să te bată, fiindcă mi-ai încredințat asta la spovedanie.

Elisenda tăcu. Făcu un gest pios de reculegere. Să nu renunți niciodată să faci ce trebuie să faci, dacă tu crezi că trebuie să faci. Îngenuncheată în mijlocul sălii, l-a văzut pe părintele August cum oftează și se ridică, încet, cu greu.

— Intenționat ai făcut-o, să-mi închizi gura. A făcut câțiva pași prin sală, ca o fiară în țărc. Nu pot să-ți dau dezlegarea.

— Ați început să mi-o dați.

— Nu pot s-o fac.

Tot în genunchi, cu ochii închiși, Elisenda zise:

— Indiferent ce se-ntâmplă, mi-ați ascultat spovedania.

— E neterminată. Nu te-am dezlegat încă.

— Articolul opt sute optzeci și șase din Codul de drept canonic.

— Ce-i cu el?

— Dacă un confesor nu poate demonstra reaua credință a penitentului, iar acesta cere dezlegarea, să nu refuze, nici să nu amâne dezlegarea.

Tăcere. De fapt citase din memorie ceea ce revăzuse de sute de ori și nu fusese foarte fidelă originalului, dar conta pe faptul că părintele August n-o să se deranjeze să se ducă la izvoare. Insistă:

— În cod zice demonstra. Nu zice că dacă i se pare.

— Vrei să mă faci să joc după cum îmi cânti.

— Puteți demonstra că am acționat cu rea-credință?

Un enorm minut, lung cât un secol, acum amândoi în picioare, până când părintele August a zis, cu voce spartă, ego te absolve a peccatis tuis in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, amin. Și-ți poruncesc să spui tot ce știi postulatorului cauzei. Să-i spui că omul pe care mâine îl vor declara Venerabil a fost un bărbat care a trăit în adulter și, probabil, nici nu era credincios.

— Nota postumă a lui Valentí Targa e plină de minciuni. Eu vreau ca oamenii să și-l amintească pe Oriol ca om bun, cum era.

— Pentru asta nu trebuie făcut sfânt.

— Vreau să trăiască în memoria tuturor. A tuturor!

— Ești o ticăloasă, oricât mi-ai fi de nepoată.

Părintele August s-a închinat, speriat de ce rostise, și a părăsit sala tremurând, zbuciumat, îndreptându-se cu pas hotărât spre prima lui embolie.

Peste cincisprezece zile de la supărarea aia, Bibiane i-a căzut din mâini cearșaful pe care îl întindea ajutată de Caterina și i-a zis fetei fugi, fii bună și cheam-o pe doamna.

Când Elisenda a ajuns pe terasa de sus, Bibiana era întinsă pe jos, înfășurată în cearșaful ud ca într-un giulgiu, și zicea, copila mea, îmi pare rău că n-ai să-nveți niciodată să fii fericită și de-asta îs supărată că mor că nu vreau să te las singură, da- n sfârșit, o să mă odihnesc. Știi tu cât rău face să știi toate nenorocirile ce-or să vină și să nu poți să faci nimic să le ocolești?

— Caterina, cheamă doctorul, să vină imediat. Fugi!

— Nu te mai zbate, copilă, că eu știu că mă duc, cu doctor sau fără. Am vrut de-atâtea ori să-ți spun să nu faci ce țineai morțiș să faci ... De multe ori nu-ndrăzneam, că știam că n-o să-mi îngădui să-ți dau niciun fel de povață, cât de mică. Da' și de multe ori m-ai luat în seamă. Copilă, tu ai fost fata mea, eu mereu am gândit că eu ți-am dat naștere, nu doamna Pilar.

— Ai, Dumnezeuule, Bibiana. M-auzi? Mă recunoști? Zi ceva! Nu poți să mă lași singură, m-auzi?

Sigur, copilul meu, că te-aud. Ai fost fata mea și-am suferit pentru tine ca o mamă. Acum, că mă duc, vreau să-ți spun să ai grijă, că ai ales o viață primejdioasă, plină de dușmani mari, eu știu, că nu-s proastă. Cum te mai iubesc, fata mea. De-acum aud șopotul apelor lui Pamano. E ca o minune.

— Te duc în pat. Nu-ți fie frică, Bibiana, te-ngrijesc eu.

N-ai să poți nici să mă ridici. Mi-e drag să văd că te doare inima pentru mine. Mi-am petrecut patruzeci și doi de ani din viață numai în griji pentru tine, de când Conxita lu' Trilla te-a bătut peste curuleț și-am așteptat două minute bune să-ncepi să plângi. Acum, că-n ultimele mele două minute, ești tulburată, prima oară, din cauza mea, îmi vine să plâng de bucurie.

— Nu plânge, Bibiana, am să te-ngrijesc eu. S-anunțe cineva doctorul! Caterina!

Aș rămâne doar să am grijă de tine, că-mi pare că doar eu știu că dezastrul niciodată n-o să se stingă. Copilul meu, fata mea, să nu te-ncrezi niciodată în nimeni și în nimic, să nu uiți că nu știi niciodată unde e capătul nenorocirii.

48

Ca să nu forțeze norocul, au schimbat locul întâlnirilor: o pensiune amărâtă din Pobla, unde nu-i cunoștea nimeni. Ea și-a pus pardesiul pe scaun, s-a uitat pe geam și, fără să se întoarcă, a zis, te iubesc mult, aș vrea să trăiesc... nu știu cum, măritată cu tine. Să nu mai fim obligați să ne-ascundem.

— Știi că nu e posibil – răspuns sec.

— Dacă am putea divorța!

— În timpul Republicii am fi putut. Ai tăi au interzis.

— Ai mei?

L-a privit. Se-apropie încercând să dezlege secretul privirii total diferite de privirea pictorului care-o făcea să se simtă goală și-apoi acoperită cu o blană de jder.

— Nu sunt și-ai tăi?

Oriol nu răspunse, dar îi înfruntă privirea.

— Aș vrea să fim căsătoriți.

— Eu nu.

Tăcere. Ea a rămas nemișcată în fața oglinzii șterse de la dulap. Două Elisende privindul îngrozite. Oriol se-așează pe pat.

Saludo a Franco, Arriba España. Toren a Pallars a 26-10-1944. Continución. Serviciile noastre au descoperit, în apropiere de Toulouse, cadavrul dispărutului José Pardines (din raportul anterior) într-o stare avansată de putreziciune. Nu: de descompunere. Medicul legist, căpitan Aurelio Cordon, certifică că glonțul a pătruns în zona cerebrală frontală, de unde deducem că numitul Pardines a fost descoperit de bandiții între care îl infiltrasem. N-a apucat să ne spună; n-a apucat să ne dea; n-a apucat să ne faciliteze nicio informație.

— Ce-i cu tine? zise ea, încă nedumerită.

— Dacă vrei un teren, denunță-i proprietarul.

Când Oriol i-a povestit ce-i arătase Targa, a înțeles. Timp de reacție, trei secunde:

— Sunt terenuri pe care CNT¹⁹ i le confiscase tatei.

Oriol tăcu, puțin derutat.

...că mi-au parvenit zvonuri, încă neconfirmate, despre posibila legătură dintre Eliot și un anume Ossian, scris cum l-am scris. Cred că ar fi bine; ar fi grozav; ar fi prudent să se cerceteze antecedentele sus-numitului Ossian și dacă este localnic, dacă lucrează aici ascuns sub alt nume sau este din unul din gherilă sau un republican fugit.

— Te iubesc, nu vreau să te pierd pentru nimic în lume.

— Ești prietenă cu primarul, nu?

— Nu. Poate tu. Sunteți mereu împreună.

— Targa n-are încredere-n mine, că nu vreau să profit de situație.

¹⁹ Confederació Nacional del Treball (Confederația Națională a Muncii), centrală sindicală de ideologie anarhosindicalistă, fondată la Barcelona în 1910.

— Targa aplică legea și are grijă să fie respectată. Nu-i un răufăcător.

— Minus atunci când omoară copii.

— Dacă vrei să-l denunți, știi ce ai de făcut. Câteva clipe ca să se liniștească. Dar am vorbit destul despre asta, nu?

— Îl justifici?

— Nu. E un mitocan. Dar trebuia să vezi cum era Torena înainte să vină el.

A spus-o pățimaș, cât își descheia bluza.

Oriol s-a gândit imediat că, dacă-i răspunde că în Torena înainte de Targa erau mai mulți oameni vii, ar fi însemnat ruptura. Și el voia să vadă ce se afla sub bluza aia. Așa că a tăcut și-a lăsat-o baltă. I-a trecut chiar prin cap că poate a fost un act de inconștiență să înceapă discuția.

Privitor la îngrijorarea comandamentului militar și a acestui serviciu de informații că soarta conflictului belic european ca urmare a debarcării aliate din iunie trecut se îndreaptă spre o mai; nu: se manifestă o dezorientare mai mare în zonele de frontieră și trebuie să spun, cu mândrie, că în zonele muntoase de sub controlul meu civil nu se detectează mișcări suspecte, în limitele prudenței spus, dat fiind că e imposibil controlul total peste o zonă atât de mare și de greu acces.

— Te iubesc, i-a zis din toată inima lui și contra inimii lui. Ea a zâmbit, mai înseninată.

S-au iubit, dar între ei a persistat o minusculă fisură. El știa că, indiferent ce s-ar întâmpla, n-o să poată renunța niciodată la sărutările, la vocea, la parfumul acelei femei și s-a simțit mizerabil.

Privitor la una din ultimele informări în care mă întrebați despre securitatea mea personală, e încă prea devreme să renunț la garda personală când sunt în sat, fiindcă există oameni lași care nu acceptă restabilirea ordinii unde înainte au fost haos, asasinate, războaie și ură. Nu acceptă pacea pe care le-am dăruit-o și nu înțeleg că, spre a o apăra, suntem obligați să acționăm hotărât, în sensul celor spuse de Caudillo care ne-a ordonat să nu ne tremure mâna când este vorba de restabilit valorile Patriei și Religiei, și cu

respect. Nu: cu respectul. Nu: cu respectarea ordinelor ieșite, nu, cum se zice, emanate de la conducătorii Falangei Spaniole a cărei reprezentare mi s-a dat. Sunt mândru.

Apoi, întinși în pat, cu o palmă de liniște între ei, au rămas mult prea mult tăcuți. S-au despărțit fără vorbe. Elisenda a părăsit camera și nu și-a întors capul. Drumul spre casă, tăcută, fără un cuvânt pentru Jacinto, privind înainte, fix, parcă grăbită să ajungă. Și Jacinto spunându-și azi s-au certat. Azi nu și-au tras-o. S-au certat înainte să și-o. În clipa aia a simțit o adiere de tuberoză și s-a uitat în oglinda retrovizoare. Doamna plângea tăcută. Dumnezeu, ce i-a făcut nenorocitul, doamna plânge și eu nu pot să fac nimic.

Deși este vorba de o problemă neplăcută și cu foarte grave urmări dacă s-ar afla; dacă s-ar răspândi printre oameni, mă văd obligat să vă comunic că trebuie din nou începută supravegherea discretă a camaradului Oriol Fontelles în deplasările lui în afara localității Torena, prin persoane necunoscute lui. Nu știți, domnule, ce mult aș vrea să ajung la concluzia că bănuielile mele față de sus-numitul camarad au fost neadevărate; nu; nefondate.

Oriol rămăsese așezat pe pat, privea spre oglindă, îi era dor de Elisenda, se întreba dacă e înțelept să-și piardă capul pentru o femeie care în alte circumstanțe s-ar fi aflat, sigur, de cealaltă parte a baricadei. Dacă nu pune-n pericol toate Marile Operațiuni din lume cu frivolitatea lui. Frivolitate. Nu, pasiune. Pasiune împărtășită. S-a dat jos din pat și a simțit că parfumul de tuberoză încă nu dispăruse din încăpere.

De asemenea ar fi recomandabil să se cerceteze proveniența unui câine de rasă Springel Spaniel care răspunde la numele de Ahile; a apărut în Torena de Pallars de câteva zile și s-a instalat la școală, parcă ar fi un loc cunoscut de sus-numitul copoi; dulău; câine. Face parte din lucrurile mărunte care învâluie în semne de întrebare figura sus-numitului camarad Fontelles.

Deși nu face parte din atribuțiile mele directe, trebuie să arăt că la o masă cu mai mulți ofițeri din glorioasa șasezeci și doi; a șizeci și doua; divizia șizeci și doi, din glorioasa divizie șizeci și doi, am sezizat comentarii critice vizavi de, față de conducerea militară, la

căpitanul Alonso Fez; respectivele comentarii ale sus-numitului căpitan nu au fost condamnate de niciunul din cei prezenți.

Mașina n-a oprit în fața casei Gravat, ci în fața primăriei. Devenită valkirie, Elisenda, înaltă, hotărâtă, păr negru, piele măslinie, a urcat cele două trepte de la intrare și s-a proptit în biroul lui Valentí care în clipa aia scria *fiindcă apreciază că rămășițele; resturile gherilei ar fi lichidate definitiv; definitiv, dacă armata ar fi mai expeditivă. Și sus-numitul căpitan Fez și alți ofițeri prezenți s-au exprimat că regimul e prea slab cu insurgenții. Atenție.*

— Acum ascultă-mă cu atenție.

Elisenda se așează pe un scaun în fața lui, își aruncă pe podea pardesiul și geanta și, cu coatele rezemate pe birou, a așteptat să-și ascundă Valentí secretele în mapa de piele. Îi observă grimasa de bou înainte de tăiere și a fost mulțumită. Când boul o privi, în sfârșit, cu ochi triști și umezi, zise, fără să ridice tonul, încă n-ai priceput că sunt lucruri ce nu trebuie discutate cu nimeni, nici cu cel mai bun prieten. După o tăcere prea lungă, și-a pierdut răbdarea :

— Ei?

— De ce spui asta?

— Cum de știe Oriol Fontelles că eu am cumpărat o parte din Tuca?

— Cum de știi tu că Oriol Fontelles știe că tu...

— Răspunde!

— Eu... Valentí Targa răscolea printre lucrurile de pe masă căutând o scuză, a deschis mapa, a scos hârtii confidențiale, le-a pus la loc și tot n-a găsit răspunsul.

— Bine. Cum nu știi ce-nseamnă secret voi fi nevoită să te destitui din funcția de primar.

— Nu poți s-o faci. N-o să te lase armata.

— Ai fi mirat de-ai ști câte lucruri mă lasă armata să fac.

— Nu mi-am terminat treaba. Josep Mauri trăiește.

— Dacă nu l-ai prins...

— Contrabandiștii sunt foarte prudenți. Dar sunt pe urmele lui. Jur pe ce e mai sfânt în înțelegerea noastră.

— Nu ești bun decât să ucizi.

Valentí se ridică, furios.

— Tu m-ai vrut pentru treaba-asta, nu?

— Exact, nu să trăncăni. Pe tine gura o să te piardă.

Valentí făcu câțiva pași să scape de stinghereala pe care i-o provoca prezența femeii din fața lui, nenorocita de-i știa toate secretele; nenorocita de autoare a incredibilei lui îmbogățiri, a fericirii mele de rahat și-a spaimei de rahat din mine.

— Cum de știe Oriol Fontelles...

— A venit la mine indignat că-l nedreptățesc pe Manel Carmaniu.

— I-ai explicat ce-nseamnă confiscare?

— N-am ce să-i explic eu. Tu să nu vorbești despre lucrurile-astea. Acum ridică, moderat, tonul: Fiindcă nu trebuie să le afle nimeni.

— Exagerezi. Știu o grămadă de sate unde... mmm, se redistribuie bogățiile: acum e rândul nostru, e vremea noastră.

— E vremea ta. Dar amintește-ți, și nu uita niciodată, că vremea mea și a familiei mele este totdeauna. Totdeauna. Acum, înainte și peste o sută de ani. Tu ai grijă și fă ordine acum, că de-asta te plătesc. Ți-am spus de mii de ori că de gândit mă ocup eu.

— De parcă eu aș fi imbecil.

— Măine mă duc la generalul Yuste și-i vorbesc despre tine.

— S-o iau ca pe-o amenințare? În sfârșit țeapăn, în fața doamnei.

...că poate ar fi util dacă dumneavoastră personal ați schimba câteva vorbe cu generalul Yuste ca să-i explicați că nu sunt adevărate zvonurile care au început să circule despre umila mea persoană; despre persoana mea și despre presupusa mea lipsă de patriotism sau despre inventatele acțiuni îndreptate spre îmbogățirea mea personală, eu care mi-am dat viața pentru gloriosul Alzamiento și pentru gloriosul Movimiento. Această campanie care sigur va începe este orchestrată de indivizi dușmănoși, invidioși pe adeziunea mea entuziastă și necon,

necondiționată la Regim și la Caudillo din primul moment și fără umbră de rezervă. Oho!

Bibiana i-a deschis ușa. A observat imediat că plânse. Elisenda a înțeles imediat că Bibiana i-a observat urmele de lacrimi. A zâmbit și-a zis, nu mi-e foame, seara asta n-o să mănânc. Bibiana a zis, cum doriți, doamnă, și a gândit ai grijă, copilă, Elisenda, că lumea e plină de spini.

Că Dumnezeu; nu: Și Dumnezeu să vegheze asupra excelenței voastre mulți ani. Scrisă la Torena de Pallars în ziua a douăzecea; douăzeci; 26 septembrie o mie nouă sute patruzeci și patru, al noulea An de la Victorie. Semnată și parafată de camaradul Vale T rga S, primar și șef Movimiento în To na. Viva Franco. Trăiască revoluția național-sindicalistă. Arriba España.

49

Fierăstrăul circular scotea un zumzet insidios, ca un ac de viespe, și ridica atâta praf, că aerul din hală era irespirabil. Tina a zis bună ziua, dar Jaume Serrallac, cu masca de chirurg, ochelarii de protecție, mănușile sterilizate și zgomotul bisturiului electric, n-a auzit-o și și-a văzut înainte de treabă, să subțieze marginea unei lespezi pe care scria familia Gallec din Tírvia. Tina a așteptat până ce fierăstrăul n-a mai avut ce mușca din piatră. Atunci s-a făcut liniște. Serrallac și-a scos masca și ochelarii și a observat-o pe femeia grasuță de ieri, cea cu fotografiile.

— Nu-mi spuneți că aveți ceva pentru mine.

— Într-un fel, da.

Serrallac își scoase mănușile de chirurg și răscoli pe bancul de lucru după torturatul pachet de țigări. Alese una, o aprinse, își aținti privirea albastră pe Tina și așteptă.

— Vreau să dau de fata învățătorului.

— Care învățător?

— Oriol Fontelles.

— Dumneata ai făcut o obsesie, nu?

Serrallac o invită în biroul micuț, primitiv, ordonat, cu soba caldă. Fără s-o-ntrebe, puse pe masă două pahărele de plastic și turnă cafea.

Nu pot să-l refuz. N-o să dorm la noapte.

— Dumneata ți-o amintești pe soția învățătorului?

— Nu. Vezi mata, eram copil și ei... au stat puțin aici.

— Ea, câteva luni; Oriol, un an bun.

— Nu-mi face plăcere să mă gândesc la omul ăla. Și nu era învățător rău...

— Omul ăla era un om bun.

Serrallac sorbi din cafea privindu-și amintirile, care totdeauna se privesc în tăcere. N-a dat nici de-un om bun, nici de unul rău în Oriol Fontelles. De-aceea o-ntrebă din ochi pe Tina. A ascultat-o cum îi spune că există o lungă scrisoare pe care-o făcuse Fontelles fiicei lui, care nu-și găsisese încă destinatarul. Și că ea vrea să trimită acest jurnal fiicei, să afle că Oriol Fontelles n-a fost un fascist, ci un partizan plin de spaime și îndoieli, care trebuia să se deghizeze în falangist ca să fie eficient. Cât și-a fumat Serrallac țigara, ultimul an de viață al Oriol Fontelles a și fost povestit, ca o liniuță între două cifre pe piatra de mormânt.

— Cum de n-a știut niciodată nimeni?

— Fiindcă a fost un partizan eficient. Nu trebuia să știe nimeni.

— Și dac-a inventat tot?

— De ce-ar fi făcut-o? Ce câștiga? Dac-ar fi fost cu-adevărat falangist, de ce-ar fi inventat lucruri care-i puteau face rău?

— Ca să schimbe istoria. Nu știu... dacă eu fac un epitaf care spune erou al rezistenței partizanilor împotriva franchismului și-l gravez pe mormântul lui, schimb istoria.

— Ar fi un pas.

— Da, dar am inventat. Fiindcă nu cred nimic din ce-ai spus.

A sunat telefonul și Serrallac a răspuns. O convorbire fructuoasă, căci Tina a aflat că de afacere se ocupă fata lui Serrallac, că pe fată o cheamă Amélia, iar el, ca să nu se

plătescă acasă, cum este văduv, face lucrări mai fine, bate cimitirele din împrejurimi să vadă cum merge concurența, bate podele de holuri, mângâie materialul și deduce proveniența pietrei și nu se poate abține, cum făcuse și tată-său, să nu decreteze că nu mai sunt azi pietrele de-altădată. Tot el transportă materialul cu camionul cumpărat de Amélia cu trei ani în urmă. Tina a mai aflat că Jaume Serrallac are un nepot de șapte ani pe care-l cheamă, ca pe străbunic, Pere. Și care joacă fotbal. Și are tricoul cu numărul patru. Că duminică își așteaptă bunicul să-i arate fotografiile de la meciul școlii. Trei doi, da. Nu, el n-a marcat niciun gol, bunicule, eu joc în apărare. Să poți să fii bunic după ce-ai trăit frumos cu iubirea ta. Eu n-o să fiu niciodată bunică, mi-a interzis Arnau când a făcut strania opțiune monastică, în loc să joace în apărare. De ce ia viața întorsături atât de stupide? În fundul magaziei, un muncitor umplea aerul cu lovituri hotărâte de daltă într-un bloc de piatră și, câteva clipe, Tinei i s-a părut că omul îi sculpează ei gândurile și s-a simțit lipsită de apărare. A revenit la subiect:

— Cum era ca învățător?

— Nu mi-a rămas o amintire proastă. Înseamnă c-a fost bun. A venit pe urmă o femeie, una groaznică, nu-i mai știu numele. Dar eu eram deja la seminar și n-a mai putut să mă facă să urăsc cartea.

— Dumneata ai fost la seminar? La Seu?

— Da. M-a trimis tata... care era anarhist.

Tina se simți solidară cu pietrarul cu ochi albaștri și era cât pe ce să îi spună eu nu-s anarhistă, dar băiatul meu m-a făcut mamă de călugăr, fără să-mi ceară voie.

— Ai stat mult?

— M-am îndrăgostit.

Acum gândul Tinei se îndreptă spre Mireia din Lleida, n-avusese în suflet destulă forță să câștige partida cu Dumnezeu și l-a lăsat pe Arnau să-i scape printre degete. De aceea n-a observat că-n privirea albastră a bărbatului apăruse, câteva secunde, nedumerirea.

— Încă puțină cafea?

— Nu, mulțumesc. Insomnii, dat roată patului, Jordi de ce mi-ai făcut asta, cine e, spune-mi.

— Vezi, dumneata, doamnă...

— Mă cheamă Tina. Poți să mă tutuiești, dacă vrei.

— Tina. Nu cred; Oriol Fontelles a fost un fascist oribil, toți din sat am știut, mereu. Era trup și suflet cu Targa, cu ăl de-i ziceau oamenii călăul Torenei, închipuie-ți. L-au omorât partizanii într-o acțiune de represalii. Sfârșit de istorie. Lespede pe mormânt. Etcetera. De ce nu-mi arăți pozele?

— Care?

— Pe care le-ai făcut în cimitir. Cu o mișcare largă a brațului, Serrallac arată întregul atelier. Dacă-s bune, pot să-mi facă publicitate.

— Fotografiile mele sunt totdeauna bune. Despre moartea lui Fontelles ce știi?

Serrallac se uită spre pachetul de țigări, dar s-a abținut. Și-a lipit mâinile:

— Cică doamna din casa Gravat e printre puținii care-au văzut tot. Du-te la ea. S-ar putea să nu te primească, e-nțepată rău, ei tot satu-i pute a bălegar. Vrei să-ți spun un secret?

Îi străluceau ochii; era evident că-i plăcea să se-amuze. Și-a scos șapca și Tina i-a văzut prima oară părul bogat, alb, pesemne cândva blond ca spicul.

— Ea se ocupa, în persoană, să fie atât de bine-ngrijit mormântul învățătorului. Venea o dată pe lună la cavoul familiei, schimba florile etc. Pe urma stătea câteva minute la mormântul lui Oriol Fontelles. Tipa cea mai bogată din univers și, o dată pe lună, să fi fost la capătul lumii, tot venea să-i schimbe florile învățătorului, ea, cu mânușele ei.

— Acum nu?

— De când a orbit, nu. Trimite o slujnică.

— Tu ai avut de-a face cu ea?

— Doamna Elisenda a trăit totdeauna cu spatele la sat. Aici, în Pallars, în multe sate e câte-o familie de bogătași, fără nicio legătură cu restul; nouă, în Torena ne-a picat casa Gravat. Și

ura ei din cauza câtorva morți. Iar eu, s-a nimerit să am casa chiar în fața casei Gravat.

Tina tăcea, căci voia ca bărbatul să-și verse tot sacul și să facă lumină în poveștile care-i intraseră-n piele, dar lucrătorul din spate hotărâse că nu și a intrat în birou, cu dalta în mână, și a-ntrebat dacă lespezile sunt pentru primăria din Esterri. De fapt, voia s-o vadă de-aproape pe femeia aia, că arăta bine.

— Toate. Amèlia o să vrea să le vadă înainte să fie-ncărcate.

Lucrătorul a examinat-o, curios, pe vizitatoare. Nu. De-aproape nu merita. Prea dolofană. A dus mâna la șapcă, un gest care Tinei i-a amintit de zidarul-pușcaș marin, și s-a-ntors în colțul cu lespezile care, știa dinainte, erau pentru primăria din Esterri.

— Ce ziceam? Jaume Serrallac, ciocănind cu degetele în masă, ca să-și amintească.

— Doamna Elisenda.

— Da. Se spune c-a fost prietenă cu Franco, din fragedă tinerețe. Și-acum e cu regele. Cu toate că-i oarbă și nu se mai mișcă din casa Gravat. Cică are proprietăți... Că poți să te duci de la Viella la Puigcerdà sau la Lleida și calci doar pe pământurile doamnei Elisenda Vilabrú. Tare, nu?

— Da. I-am auzind pe mulți spunând asta.

Serrallac și-a terminat a doua cafea și a aruncat păhărelul la coș.

— Nu știu ce spune învățătorul în scrisoarea-aia, dar de la bun început nu cred.

Tina oftă, deschise dosarul și scoase câteva foi printate. Le-a pus pe masă.

— Sunt din scrisorile lui Fontelles către fiica lui. Apropo, tu știi dacă băiatul lui Burés e pe-aici?

— Paco? Cred că-i pe undeva prin Bosnia sau așa ceva. ONG-ist convins.

— De-am avea mai mulți de-ăștia.

— Nu zic că nu. E total altfel de restul din casa Savina, toți niște semifasciști. Vrei să le citesc?

— Dacă nu te deranjează să-ți modifichi schemele, da, te rog.

— De unde ți se trage interesul ăsta? Nu făceai o carte cu fotografii?

Tina a deschis gura, și-a scrutat sufletul în adânc, a înghețat un zâmbet timid și, fără să îl privească, a zis că nu știe prea bine de ce o face, dar mă revoltă minciuna și oamenii care profită de pe urma minciunilor. Aș vrea să m-ajuti s-o găsesc pe fata lui Fontelles. A, știu doar c-o cheamă Joan.

— Pe cine?

— Pe fiica învățătorului. Știi vreun Joan?

— Păi nu zici că-i fată?

— Tu citește și gândește-te câți Joani cunoști.

50

Două-trei zile, câțiva indivizi în treciuri, cu fețe posomorâte și trabuc subțire în gură au urmărit tot ce se-ntâmplă-n sat și s-au plimbat prin fața casei Ventura, a caselor Misseret, Feliçó și, mai ales, Maria del Nasi, de parc-ar fi fost convinși că Josep Mauri o să vină din clipă-n clipă să-și viziteze familia și, în treacăt, să se lase ucis. În timpul ăsta a sosit hârtia de numire a lui Pedro Cases Tribó (Pere Majals) ca nou primar al Torenei, în locul lui don Valentí Targa Sau (călăul Torenei) a cărui tragică moarte ne-a umplut inimile de tristețe. În timpul ăsta s-a făcut și impresionanta slujbă în biserica plină ochi de necunoscuți, pe lângă doamna Elisenda, Báscones, toți Burés, în fine, toată clica, iar restul satului acasă, cu ochii pe pereți, sperând să-l îngroape și răsîngroape, sperând că necunoscuții care strigau Vale Targa S. prezent, viva Falange Española, trăiască revoluția național-sindicalistă, viva Franco și arribaspaña, or să se care din Torena, să poată și ei respira liniștiți, iar la cimitir s-a făcut o emoționantă înmormântare, căci ilustrul Claudio Asín, ideologul preferat al defunctului Targa, izvorul, nordul lui, concepția lui despre lume, viață, Patrie, Claudio Asín, prezent, a avut inspirația să spună camaradul Targa e fiul frigului, e firească, așadar, să-și afle

odihna într-un cimitir bătut de vântul din nord, chiar dacă la fel de îngrijit ca o grădină biblică, viva Franco, arribaspaña. Din fondurile comunei, i se comandase lui Pere Serrallac o lespede pentru eroul îngropat la doi pași de nedespărțitul lui prieten, falangistul Oriol Fontelles, alt erou, și la niciun metru de victima lui, Joan Esplandiu, Ventureta, care nu doar că făcuse în pantaloni când îl omorau, dar probabil încă avea încrustat în ochi glonțul, ca pe o prețioasă bijuterie.

Bărbații cu fețele mohorâte au plecat fără să dea explicații, nici măcar noului primar, considerând închisă investigația asupra nefericitului accident al prematur decedatului camarad sindical don Valentí Targa Sau și dând drept validă și oficială moartea prin accident. Istoria nu ia însă-n calcul că și eroii sunt tați și, după ce s-a consumat răzbunarea care-l ținuse în viață, locotenentul Marcó nu s-a întors în Franța fără să se uite înapoi, cum ar fi făcut femeia lui Lot și Orfeu, ci s-a scufundat în infernul furiei și s-a afundat în pădure, nu însă în așteptarea Euridicei iubite, nici a măslinului și-a umbroasei vițe de vie și-a anilor fericiți la Sodoma, ci fiindcă nu voia să piardă înmormântarea dușmanului, nici strigătele de durere ale familiei lui din Altron, care nu a venit la înmormântare, sau ale camarazilor cu părul pomădat. Cățărat în stejarul ruginit de frigul toamnei, a fost prezent la aglomerata înmormântare, cu mulți bărbați în uniforme falangiste, niciun militar, primarii din Sort, Rialb, Tírvia și Llavorsí și câte un fanfaron venit de la Seu sau Tremp, uite-i pe Burés, Narcís, Felip Birulés, evident. Și Majalii. Și Bäscones de la chioșc. Dar n-a auzit un strigăt. Fapt e că locotenentul Marcó a rămas nesatisfăcut. Și, când Pere Serrallac a-nchis poarta cimitirului, spre prânz, când începeau să adie dinspre sat miresme îmbietoare, Ventura s-a dat jos din pom, a sărit peste zid, a sărutat piatra fiului său acolo unde scria Família Esplandiu, s-a întristat de crucea ruginită, a privit spre mormântul lui Fontelles, a făcut o timidă grimasă de neplăcere, sau poate de scuză, i-a zis, bună, Eliot, prietene, s-a dus la celălalt mormânt, a scos dintr-o cută de la pantaloni toporul și a-nceput să lovească în lespede abia

pusă de Serrallac care, începând din clipa-aia spunea EX. ON VALE T RGA S (Altron 1902-To na, 1953). Pr ar și Șef de Mov ien orena Pa ia recun ătoare. Și a făcut zob jugul și săgețile. Cât făcea corecturile astea, se gândea că i-ar fi plăcut să scrie pe piatră că porcul de câine a murit la cincizeci și unu de ani îngrozit, fiindcă, cu-atâția morți în spate și-atâta ură semănată în cale, îi cunoscuse Doamnei cu Coasa vocea și ochii mult înainte să vină, amin. A mai lovit în Altron, care-a rămas A t, și tot ar mai fi vrut să lovească, căci euforia îl făcea să stea de vorbă cu fiul lui și să îi spună, ca într-o rugăciune, copilul durerii mele, l-am omorât, m-a ajutat mama ta, el știe, copilul meu, că a murit pentru tine, iartă-mă, Joanel, că n-am ajuns la timp, eram mult prea departe. Gata, acum poți să dormi în pace. Și lasă-mă și pe mine să dorm. Și pe mama ta. Și pe surorile tale. Te iubesc, Joanel.

Când a terminat sfânta profanare, a scris foarte clar, cu un cărbune, moarte fasciștilor, pentru totdeauna. Pe mormântul lui Oriol a scris Eliot, în timp ce îl informa că nu se poate să te creadă așa, chiar azi o să-i povestesc tot nevastei, tot ce-ai făcut pentru noi, prietene; mai avem atâtea de pus la punct. Eu, săracul de mine, ce pot să fac, ascuns în munți; singurele nume credincioase, mereu, din jurul meu sunt brăie, coline, măguri, vârfuri, dealuri, munți; asta mi-a fost mereu lumea, la-nceput băiat la oi, pe urmă păstor, cu vacile sus pe creste, mai târziu, contrabandist, căram marfă prin pasul Salau sau Port Negre sau pe unde era nevoie și, și mai târziu, mai mult împotriva dorinței mele, om al gherilei, arătându-le drumuri, cotloane, secrete, tovarășilor de luptă, ca tine, învățător curajos, și, uite, de-o vreme trăiesc prin păduri, cu inima numai spini, căutând o cale să mă răzbun doar pentru una din multele morți pe care le-am cunoscut. Știu că mai mari răzbunări nu mie-mi revin. De azi înainte pot să dorm liniștit, prietene. Mi-a spus Ventureta.

N-a apucat să smulgă de pe mormânt săgețile și jugul, căci poarta cimitirului s-a deschis brusc, c-un geamăt, și, colerică, s-a izbit de zid, și cel cu mustață subțire, cel cu păr creț și încă

doi bărbați au intrat în incinta sacră scoțându-și pistolul din teacă. Cu reflexe de fiară sălbatică, locotenentul Marcó a aruncat spre ei cu toporul și-n felu-ăsta a avut timp să sară și să se-afunde între pomi, unde știa că e-n stare să se transforme, dacă este nevoie, în piatră. Trei focuri în aer, să nu se spună că nu, să anunțe garda civilă să patruleze prin munți, fiindcă un necunoscut c-un fel de cipilică care-i ascundea chipul a profanat binecuvântatul mormânt al camaradului Vale T ga S, primar de To na recent decedat. Abia se terminase înmormântarea. Și uite.

Patrula gărzii civile, condusă de cel cu mustața subțire, cel mai afectat de moartea lui Valentí, a scotocit cu tenacitate zona. La ora când lucrurile încep să-și piardă conturul și încep să iasă miresmele nopții, au tras într-o mogâldeată ce se mișcă spre Tossal. N-au îndrăznit să mai înainteze, căci se temeau să nu alunece prin grohotișuri. Dar ceva loviseră și, prin urmare, în calitate de caporal și șef de patrulă trimisă în urmărirea alienatului pângăritor, am ordonat întoarcerea la bază și am decis că vom merge mâine la locul unde am efectuat împușcăturile spre a verifica adevărul bănuielilor noastre. La detașamentul din To na detașat la Rialb, 15 februarie 1953. Semnat Fernando Ulloa, caporal.

— Ce-nseamnă alienat?

— Nu știu, da' le place superiorilor.

— Am impresia că-nseamnă nemernic sau așa ceva – Balansó, academic.

A doua zi, Balansó a spus că are multă treabă și i-a lăsat pe ceilalți doi să urce din nou la cota 1700 și să constate că mogâldeata mișcătoare nu era acolo, era în schimb o dâră groasă de sânge, ceea ce conducea la concluzia că a) îl loviseră pe alienat sau b) loviseră vreo fiară sălbatică necontrolată de forțele de ordine.

— Sau c) pe altcineva. Un nevinovat, adică.

— Drace, ce spui?

— Nici nu ți-a dat prin cap, ai tras. Nici n-ai strigat stai.

— Mi-am făcut datoria și n-am de gând să m-ating de raport.

— Nici eu nu-ți cer, da-mi rămâi dator.

Pierduse atât de mult sânge, că era mai alb ca zăpada care-ncepuse să se retragă din peisaj. Cu un efort titanic, a deschis ochii și și-a văzut fata, Cèlia, plângând deasupra lui, în tăcere, ca-n vremuri de război. Cineva se tot ducea și venea, iar, de departe, de foarte departe, se-auzea glasul dulce al Cèliei sau al Rosei, mamă, s-a trezit. Și nevasta lui, cu mâinile pline de sânge, lua cârpa pusă la rană dop, Joan, trebuie să te duc la doctor, că eu nu prea știu ce să fac, iar el a zis nu din cap, căci glasul nu putea să îi iasă printre buzele fără sânge.

— Dacă nu, mori. Nici apă vie de la izvorul Sfântului Ambrozio nu te mai salvează.

Joan Esplandiu Ventura din Torena, fiul lui Tomàs din Altron, fostul erou partizan devenit faimos ca locotenentul Marcó, a zis, scoate-mi tu glonțul, cu cuțitul de curățat cartofi, ăla cu mâner albastru, și ei întâi i-a trecut prin cap, Joan, de-atâtea nopți nu mai dormi acasă că nu știi de când s-a rupt cuțitu-ăla, și-a zis, nu, nu știu. Și el, e doar un glonț în burtă. Dacă-l scoți...

Dar Ventura nu știa cum să umble prin rană. Glonțul se ascunsese înăuntru, adânc, și ea nu știa nici că nu e moarte mai lentă și mai dureroasă decât a celui care-a primit un glonț în burtă. Ea știa doar că-n urmă cu nici jumătate de ceas, când se lăsase deja întunericul și oala era pe foc, se-auzise ceva la oblonul de la fereastră și l-a deschis cu emoție, gândind s-a-ntors Joan cum a promis fetelor, fără să anunțe, fără să ceară voie de la viața mea și după doar două zile de când a plecat. Da, se-ntorsese fără să anunțe, fără să ceară voie de la viața ei, după doar două zile, mai mult, cu un glonț în burtă, puțin sânge-n vine, palid ca un spectru și cu răsuflarea morții în ceafă.

— Dumnezeule! Ce să fac?

— Culcă-mă.

— Tu ai fost ăla din cimitir.

— Uite, nu mai țâșnește atâta sânge. Să se uite Manel.

Și-a leșinat. Cèlia și Rosa au izbucnit în plâns, era prea multă durere pentru doi copii.

— Du-te și cheamă-l pe unchiul Manel. Repede! – mama către fiica mai mare.

Nici Manel Carmaniu, care în viața lui ajutase peste douăzeci de vaci la fătat, n-avea ce să facă. Când au hotărât că, dacă e să moară, mai bine să-l vadă un medic, să nu aibă o moarte de câine, Ventura, căpos până la moarte, a murit, să uite.

La cinci dimineața, trupul locotenentului Marcó începuse să se răcească. Ventura plângea, cu capul plecat, fetele adormite de durere cu capul în poala ei, visând toate nefericirile din lume. Manel Carmaniu și-a lovit verișoara ușor peste ceafă și a zis Ventura, Joan e mort, trebuie s-anunțăm. Nu știu pe cine, da' pe cineva trebuie s-anunțăm.

— Aici nu s-anunță nimeni. Ventura ridicase capul și devenise, brusc, Ventura cea tare.

— Dar, omule... Dacă-i mort... N-au ce să-i mai facă.

— Tu știi pentru ce-l căutau?

— Pentru toate. Da' nu mai au ce să-i facă. Manel își privi vărul întins în pat. El a făcut aia la cimitir?...

Ventura a dat din cap. Și, din adâncurile fricii, a zis, da' cred că nu pentru asta-l vânau.

— Ce mai!, știu, toți și-l doreau pe Joan în închisoare, să putrezească acolo.

— Nu, nu, îl căutau pentru... Pentru altceva.

— Pentru ce?

— Mai bine să nu știi.

— Ți-s văr.

— Eu cu el l-am omorât pe Valentí Targa.

— Dumnezeule!

— Dumnezeu nu există. Am reușit, după nouă ani.

— Dumnezeule!

Panica lui Manel Carmaniu i-a făcut să ajungă până la nouă palme adâncime. El și Ventura au săpat toată noaptea, cu ochii încetoșați de lacrimi, până ce ea s-a prăbușit la pământ, mâinile o singură, imensă rană și Manel a săpat înainte, până la nouă palme în pământ, ca niciodată vreun câine, niciodată vreun șobolan, niciodată vreun fascist să nu ajungă nici să-i treacă prin cap că Joan Ventura, cunoscut ca locotenentul Marcó, urmărit de fasciști, condamnat la moarte în contumacie, urât de fasciștii din sat, murise de-un glonț rătăcit în burtă și se odihnea în curtea casei lui, fără piatră, fără nume la cap să-l poată citi stelele în nopțile senine și înghețate de iarnă. Se odihnea sub locul unde țineau căruța, lângă șopronul unde-și agățau hamurile și, dacă în viață plecase mereu de-acasă alergând după vise, acum Ventura avea să-l aibă mereu lângă ea, potolit, rece, dar lângă ea, odihnindu-se. Iar în memoria tuturor avea să fie mereu viu, puternic, rebel și misterios.

Când au acoperit groapa, cei doi veri și-au jurat să nu spună nimic nimănui și Ventura n-a spus nici fetelor, care, la orele alea, dormeau, istovite de tot ce se întâmplase. Sau poate nu dormeau, căci, a doua zi, Ventura a văzut cum, fără o vorbă, crezând că n-o vede nimeni, Cèlia a luat-o de braț pe Rosa, a dus-o în curte și, fără nicio explicație, a prins o cruce din tije de palmier în zidul de la șopron, deasupra mormântului. Și Ventura, deși nu credea în Dumnezeu, nu s-a atins de cruce, fiindcă era pusă de fetele ei, singurii oameni pe care-i mai avea pe lume. Mamă și fiice n-au vorbit despre asta, nici măcar la moartea nedreaptă a Rosei, n-au vorbit până-n ziua când învățătoarea cam într-o ureche, dolofană și curioasă, c-un aparat foto în mână, le-a întrebat și Ventura, când s-a întors a treia oară?

De-ar fi știut Pere Serrallac, și-ar fi luat băiatul de umeri, l-ar fi dus în mijlocul curții Venturei, și-ar fi scos din gură eternul chiștoc, ar fi scuipat un fir de tutun într-o parte și ar fi zis, ascultă, Jaumet, și gravează-ți în minte așa cum gravezi

piatra. Să-ți rămână întipărit că în curtea casei Ventura, lângă peretele dinspre curtea casei Maria del Nasi, la nouă palme sub pământ, sub locul unde Manel Carmaniu pune căruța verișoarei lui când vine de la câmp, însemnat de o cruce din tije de palmier jerpelită și putredă, se odihnește fostul contrabandist, partizanul rebel care-o ținea întruna pe-a lui și enerva statul major al comuniștilor din exil, dar era teribil de eficient, fiindcă era curajos și știa terenul palmă cu palmă. Numele lui de război, pentru istoria ce nu se va scrie, Jaumet, niciodată, e locotenentul Marcó. Numele de familie, Joan Esplandiu i Rella, fiul lui Tomàs din Altron, însurat cu Glòria Carmaniu, fata familiei Ventura din Torena, de-aia mulți îi zic Joan Ventura: e tatăl lui Joan Ventureta și al Cèliei și Rosei Ventureta și a reușit să fie soț și tată în cel mai incomod fel posibil. Să-ți fie pildă de ce să nu faci dacă într-o bună zi tensori, băiete. Nu avea pesemne alternativă. Poate am putea cât de cât înțelege dacă am ști ce s-a întâmplat pe 31 decembrie 1924 când, cap de ceată la doar douăzeci și unu de ani, după ce a descărcat marfa în refugiul de la Menaurí și după ce le-a dat drumul oamenilor lui sfârșiți de două zile de mers forțat, el, în drum spre casă, tot urmând cursul lui Pamano, în bezna de la Bernui a zărit, lângă stupii lui Ravel, unde zic unii c-au fost cândva zidurile castelului Malavella, un viermișor luminos, era un vârf de țigară. Valentí Targa Roia îl aștepta și i-a zis, cu vocea lui calmă de bariton, aș vrea să știu de unde mă-ta vii.

Dar Pere Serrallac n-a știut niciodată și n-a putut rosti aceste instructive cuvinte către fiul lui Jaume.

— Ce-i?

În lumina slabă a unui băț de chibrit, Targa i-a arătat clopoțelul de metal roșu pe care Joan Esplandiu îl purta totdeauna înfipt în cămașă, dăruit de o fată din Torena, cu voce gravă și niște ochi care, de te uiți drept în ei, mori, după ce-i spusese, bine, poți să vii să-mi faci curte. Ai pierdut-o prin refugiile din Palanca, a zis Targa; înseamnă că ești de-al mascaților; înseamnă că din cauza ta mi-a dat Caregue un șut în cur; înseamnă c-acu', pe loc, te omor, japiță. Lama cuțitului

n-a lucit fiindcă, rușinoasă, luna s-a acoperit cu nori, dar a intrat până-n plăsele în burta lui Joan Esplandiu. Targa n-a așteptat să treacă trei zile ca să părăsească Altronul, familia, muntele și murmurul lui Pamano și să se stabilească, la douăzeci și unu de ani, într-o Barcelonă sufocată de cadavre cu care muncitori și patroni pătau străzile; n-a apucat să le ducă dorul, căci imediat și-a găsit de lucru. Joan Esplandiu, contra tuturor pronosticurilor, nu a murit; a stat la pat două luni din cauza răniilor produse de coarnele unui berbec și, când s-a refăcut, înainte să se-ntoarcă în Torena să-i facă Gloriei curte, s-a dus la Sort și a comandat la negustorul de mărunțișuri alt clopoțel roșu, să nu cumva să-i ducă dorul Gloria Ventura.

51

De obicei, mersul la Barcelona, deși trei ore bune de drum, nu era pentru ea un sacrificiu. Dar azi ar fi preferat alt motiv pentru călătorie. Primirea regelui fără rege, cu șanse mari să dea peste javra de Mamen lipită de-un pahar de whisky, care-o să vină spre ea s-o îmbrățișeze vrând-nevrând, cu capul plecat, un rictus tandru pe buze, brațele-ntinse, whisky clătinându-se periculos în pahar. N-o să-i zică, oh, Elisenda, am suferit mult și-am plâns în acești patru ani de când nu ne-am văzut, îți cer scuze că m-am regulat cu Quique al tău. Nu, Mamen Vélez de Tena o să se poarte de parcă ieri o văzuse. O să vină la ea ca un buldozer, o să-i ștampileze pe fiecare obraz câte un sărut de luda și o să-i zică ce bucurie să avem rege, nu, Eli?

Aflase cu o lună în urmă, o sunase Ricardo Tena, bărbatul lui Mamen Vélez, pe cât de dezinformată în materie de coarne, pe-atât de informat despre tot ce-avea legătură cu regimul care se clătina, a murit și sunt foarte trist, că mi-a marcat toată viața.

— A murit, Elisenda, i-a zis.

— Cine-a murit?

— Caudillo. Sunt trist.

— Mamen unde e?

— Nu știu, n-am găsit-o acasă.

Se regulează cu amanții prietenelor.

— E sigură informația?

— De primă mână. Eram la Cerc și acolo... Mă rog, sunt oameni în contact direct cu Pardo. Nu știai?

— Nu.

— Mi-e frică de ce se poate-ntâmpla.

Ar trebui să te temi pentru nevastă-ta. Nu pentru țară.
Doarme.

— Ce vrei să se-ntâmple?

— Ce știu eu. Revoluție. Răzbunări. Să iasă lumea în stradă.

— Nu. Liniștește-te.

— Crezi că trebuie să-mi scot banii?

— Nu trebuia să-i mai ai aici. Acum Elisenda adoptase tonul rece, adecvat temei de conversație.

— Ce știam eu!

— Franco nu e etern.

Caudillo nu e etern, dar regimul, da.

— Și, cu regele ce-î?

— A fost hotărârea lui Caudillo.

Ea n-avea niciun motiv să susțină că, odată cu moartea dictatorului, viața susținătorilor lui avea să se schimbe. De unde să știe. Dar, mai mult din intuiție decât din calcul rece, pas cu pas, serviciu cu serviciu, se îndepărtase de guvernatorii civili și de miniștrii falangiști și aterizase, prietenă de o viață, în zona miniștrilor de la Opus.

— Dar ceva tot se schimbă, Ricardo.

— Știu că tu ai relații și...

Chiar nu știu ce-or fi crezând oamenii, că luam masa cu Franco săptămânal?

— Nu... Doar atât pot să-ți spun: stai liniștit, guvernul are situația sub control

Când închidea telefonul, doamnei Elisenda Vilabré i-a fost dat să audă un zgomot sinistru. Deși la sfârșit de noiembrie

geamurile erau închise, a auzit limpede, perturbator, provocator, ireverențios, dar, mai ales, neliniștitor, pocnetul clar al dopului unei sticle de șampanie. Familia Feliço sărbătorea moartea lui Franco. Și ei aveau relații.

În ziua ce a urmat nopții ăleia, după ce s-a uitat pe paginântâi a ziarului de pe tejgheaua de la Marés, Jaime Serrallac a zis, a murit, în sfârșit, Franco, Doamne, mă-mbăt cu șampanie! Și a privit spre casa Gravat cu alți ochi. Și a coborât în atelier cu sticla de șampanie cumpărată de la Marés, înainte să vină tată-său, care de ani de zile nu mai călca pe-acolo, să-i aducă aminte de datoria lor față de familia Ventura. A deschis sticla, s-a bucurat de pocnet, a luat desenul care se odihnea cu fața la perete și a început să graveze amintirea pe care o merita Ventureta, cu cruce elegantă și raze și cu desenul după Manel Lluís. Și cu multă teamă, căci nu știa cum vor merge lucrurile începând din acel noiembrie al speranței. Când a terminat, și-a chemat nevasta și fata, le-a arătat noua piatră și toți trei au ciocnit pentru sfârșitul bestiei și pentru noile zile de cer senin, chiar de-ar fi plouat.

În noaptea aia, după telefonul lui Ricardo Tena, Elisenda Vilabré, visase răzbunările familiilor Feliço, Ventura, Mauri și pocnetul sticlelor de șampanie deschise de oamenii care-și recuperau speranța. Și se făcea că ciocnea cu tot felul de cunoscuți și necunoscuți, împărtășindu-le firesc bucuria.

Viitorul e al viitorului, și-a zis în somn. Peste o lună, când i se sugerase că ar fi bine să ia parte la recepția de la Căpitănie, cerul Torenei plângea, plin de incertitudini, iar Ció pusese corespondența pe căruciorul cu micul dejun și îl adusese în sufragerie. Înainte să guste din ceai, doamna Elisenda a început să deschidă corespondența, cu răbdarea plină de nerăbdare cu care făcea lucrurile inevitabile. Treisprezece scrisori de la bănci, două previzibile invitații la sărbători, o ilustrată de la Marcel de la Stockholm, orașul e frumos, întâlnirea are loc mâine, nu azi, par interesați de propunere, și un plic aparte care, imediat, i-a dat un fior pe șira spinării. De

mărime normală, culoare ușor cenușie, ștampilă de Sort și fără expeditor. L-a luat, l-a lăsat. Și-a băut ceaiul și a luat cutterul. Hârtia dinăuntru, împăturită în trei, era tot cenușie, asortată cu plicul. Litere de tipar, dar scrise cu creionul.

ELISENDA CURVĂ GRUPU NOSTRU ȘTIE CUM A MURIT DOMNU ORIOLE FONTELLES ACU TREIZECI DE ANI ȘTIM TOT ȘI CEREM DOUĂZECI MILIOANE SĂ NU SPUNEM LA ZIARE NICI LA POSTULATORUL CAUZEI DE BEATIFICARE NICI LA POLIȚIE NICI LA RUDELE VICTIMEI O SĂ SE CERCETEZE TOT DACĂ ÎN DOUĂ ZILE N-AVEM DOUĂZECI MILIOANE POLIȚIA AFLĂ TOT FACEM PUBLICĂ ȘI ORIGINEA ĂLUIA PE CARE-L DAI DREPT FIUL TĂU MARCEL VILABRÚ TĂCEREA NOASTRĂ COSTĂ DOUĂZECI MILIOANE UNU CARE N-A FĂCUT AȘA A MURIT CĂ NU NE-A LUAT ÎN SEAMĂ. SPER CĂ AI ÎNȚELES LECȚIA ȘI LA TREI DIMINEAȚA NE DAI DOUĂZECI MILIOANE ÎN HÂRTII DE O MIE ȘI DE CINCI SUTE PE ȘOSEAUA DE ARRABASSADA KILOMETRU TREI TREI SUTE MÂINE NOAPTE LA TREI DIMINEAȚA CURVĂ GRUPUL DE ACȚIUNE REVOLUȚIONARĂ (GAR) NOTĂ MÂINE DIMINEAȚĂ PRIMEȘTI NOI INSTRUCȚIUNI DACĂ ANUNȚI POLIȚIA VĂ LICHIDĂM PE TOȚI (GAR)

În mâinile avocatului Gasull, hârtia tremura.

— Și zici că a apărut în cutia poștală.

— Da.

— Ce-i cu povestea-asta, că o să vorbească de moartea lui Fontelles?

— N-am nicio idee.

Gasull se uită în ceafa șoferului chel prin geamul protector. Se-ntoarse spre Elisenda și o privi în față. Nu știa ce să facă, să zică sau să tacă. A zis, în șoaptă:

— Vrei să anunțăm poliția?

A văzut-o că-și ține respirația patru, șase secunde și-apoi îi răspunde, stăpână pe ea, nu, mi se pare ridicol...

— Atunci de ce mi-ai arătat-o?

— Din prudență. Că tu...

— Bine. Vrei să afli părerea mea?

Mașina înainta maiestuoasă pe strada Fontanella, chiar pe unde, în urmă cu treizeci și unu de ani, iubitul Oriol Fontelles începuse să-l urmărească pe Valentí Targa, să-i găurească ceafa. A cotit-o curând pe Via Laietana, înaintând spre port. Avocatul a fluturat plicul și l-a lăsat pe măsută.

— Nu-i da nicio atenție. Vrea careva să te sperie.

Au tăcut o vreme. Gasull privea pe fereastră. Când ploua la Barcelona, semafoarele dezertau și circulația se îngreuna. Luă din nou hârtia și o citi.

— Mă-ntreb de ce moartea lui Fontelles – zise gânditor – poate fi o amenințare. Sau originea lui Marcel.

— Cine-i foarte interesat poate afla că Marcel a fost adoptat. E o crimă să adopți un copil?

— Și moartea lui Fontelles?

— Eu sunt singurul om în viață care a fost de față. Așa că știu cum a fost și nu înțeleg amenințarea.

Iar au tăcut o vreme, Gasull sperând c-o să-și dea drumul pe panta confidențelor. Dar Elisenda privea pe fereastră peisajul pătat de picăturile de pe geam.

— Trimite-l pe Gómez Pié. La ora la care scrie.

— Măine în zori.

— Să vedem dacă află ceva interesant pentru noi. Eu mă-ntorc la Torena, în caz că vin cumva instrucțiuni noi.

— Hai să anunțăm poliția!

— Să fim înțeleși: dacă anunți poliția, te dau afară. S-a rezemat de bancheta confortabilă și a tăcut.

— O să fie prieteni? La recepție? zise Gasull, ca să schimbe subiectul.

— O să fiu numai între prieteni monarhiști de când e lumea, ca mine. A închis ochii. Acum trebuie să mă concentrez.

Gasull a privit-o, nu știa, să zâmbească sau să-și ia o mină serioasă. Ea, cu ochii închiși, nu i-a dat nicio pistă, iar el n-a îndrăznit să ceară clarificări. La urma urmelor, Elisenda era superbă în după-masa aia ploioasă de decembrie, în drum spre Căpitănia Generală.

Recepția a fost plicticoasă și stranie. Cum regele proaspăt inaugurat nu avea aptitudini pentru miracole și nu putea fi în același timp la toate recepțiile oferite de toate regiunile militare în onoarea lui, invitații au trebuit să-i vadă pe militarii prezenți salutând bărbătește un Telefunken cu diagonala de cincizeci de centimetri la care se vedea regele și se-auzea scurtul lui discurs. În rest, strângeri de mâini, reverențe, zâmbete, priviri pieziș ale uneia cu numele Vilabré, cea cu Brusport, da, supermilionara, da, și Mamen, venind din celălalt capăt al sălii, lipită de un pahar de whisky, înaintând spre ea s-o îmbrățișeze vrând-nevrând, cu capul plecat, un rictus tandru pe buze, brațele-ntinse, whisky clătinându-se periculos în pahar și, când era aproximativ lângă ea, exclamând ce bucurie să avem rege, nu, Eli? Ea nu a fost agresivă și nu i-a adus aminte de Quique; s-a mulțumit să zâmbească și să se gândească la scrisoarea care zicea Elisenda curvă.

A doua zi, la micul dejun, sucul de portocale era același, pâinea prăjită și ceaiul aceleași, chiar și Cío era aceeași. Din muntele de corespondență, Elisenda a ales un foarte familiar plic. De data asta nu cenușiu, verzui. Ștampila tot din Sort, iar hârtia verzuie dinăuntru spunea, cu același scris, SUNT CEL DE IERI NOAPTEA ASTA DOUĂZECI MILIOANE ADU-ȚI AMINTE CĂ DACĂ ANUNȚI POLIȚIA RĂMÂI FĂRĂ NEPOȚI ȘI LE SPUN CUNOSCUȚILOR TOT CE-AI FĂCUT CU ÎNVĂȚĂTORU FONTELLES ȘI CU RESTU AMANȚILOR ANUME VALENTÍ TARGA UN CRIMINAL PRIMAR FALANGIST JACINTO MAS MARE CORDITOR AVOCATU ROMĂ GASULL ȘI BICISNICU DE QUIQUE ESTEVE TU HOTĂRĂȘTI CURVĂ ȘI SIGUR AU MAI FOST ȘI ALȚII PARAȘUTO GRUPUL DE ACȚIUNE REVOLUȚIONARĂ CASTRISTA (GARC). Așa că Elisenda a ascuns bine plicul, căci n-avea de gând să-i arate lui Gasull o listă falsă cu amanții ei. Să nu renunți niciodată să faci ce trebuie să faci, dacă tu crezi că trebuie să faci. Pentru binele tuturor.

Oricât ai duce-o de greu, nimeni din casa lui Ventureta să nu-ți dea un ban pentru piatră. C-o să vină și ziua când s-o însenina cerul și n-o să fie păcat să scrii pe pietrele de mormânt numele adevărate, Jaumet.

— Așa a zis bunicu'?

— Da. Ai grijă, Amèlia, fata mea. Hai, o punem aici sus.

— Ce bestie, nu?, primaru-ăla.

— Jaume, ești sigur că n-or să zică nimic că schimbi pia...

— Și ce-or să-mi facă? Să mă împuște? Franco e mort de douăzeci și patru de ore.

— Poate-ar fi bine să vorbești cu Ventura.

— Darul, ca să fie dar, trebuie să fie surpriză.

— Tată, și Rosa Esplandiu cine e?

— Una din surorile lui Ventureta.

— Avea sufletul curat și mare cât Montsent. Cine ți-a spus să pui epitaful ăsta așa frumos?

Jaume Serrallac și-a trecut, cu tandrețe, mâna aspră peste lespedea netedă, parcă să-ndepărteze cel mai mic fir de praf.

— A fost prima iubită a tatălui tău, își auzi Serrallac nevasta.

PARTEA A ȘASEA

MEMORIA PIETRELOR

Nu știi niciodată unde e capătul nenorocirii

Bibiana din Casa Moros din Baiasca

E, mai exact spus, o stare patologică a substanței vii (organ, țesut sau celulă) manifestată prin modificări ale structurii morfologice, fizice sau chimice. În cazul meu, a fost o degenerare hepato-cerebrală dobândită, numită, de trei colegi care au studiat-o, Woerkam-Stadler-Adams. Concret, e un cadru anatomoclinic necongenital, nefamilial, ci dobândit, de tip neuropsihic, foarte asemănător celui din maladia lui Wilson, observat la pacienții care suferă de afecțiuni hepatice cronice.

— Mamăăă!

— Da. Și medic-colonel Celio Villalón Cañete de Híjar și doctorul José Puig Costa au confirmat că respectiva degenerare Woerkam-Stadler-Adams dobândită a intrat în remisie și a dispărut complet într-un mod inexplicabil medical după ce bolnava, adică eu, l-a implorat pe Venerabilul José Oriol Fontelles să se prezinte în fața Celui Preaînalt cu o rugăciune făcută de mine, e pe poza-asta, poftim, da, și

dumneavoastră, era frumos, oh, care zice-așa, o, Doamne, care cu marea milă a ta primești sufletele creaturilor când le vine ceasul, dă-mi, Doamne, darul [aici trebuie spus ce se cere] prin mijlocirea Venerabilului martir José O punct Fontelles care se află cu tine în Împărăția Fericiților. Amin. Și pe urmă se recomandă să se spună zece Ave Maria și darul cerut vă va fi acordat. Nu dă greș ni-cio-dată. Niciodată.

— Domnișoară Băscones.

— Discut cu doamna asta.

— Despre asta e vorba: să nu mai discutați.

— Dar, părinte Rella, îi povestesc despre rolul meu în procesul de beatificare a lui...

— Bine, dar acum tăceți, ni se atrage atenția.

— Ce știu ei!

Unul dintre sicarii cu casulă și părul scurt se-apropie de colțul unde Cecilia Băscones împărțea poze care, pe lângă rugăciune, aveau, pe spate, unica fotografie a lui Oriol, retușată în laborator, cu uniforma de falangist ștearsă. Trei doamne și doi domni au sărutat pios imaginea celui Fericit începând de azi și au păstrat-o, împreună cu hârtia care solicita, nu, pretindea, imediata canonizare a generalului Franco, ce mai, splendide amintiri de la sărbătoarea de neuitat. Părintele Rella l-a luat deoparte pe cel cu casulă c-un gest menit să spună totul e sub control, înțelegeți, emoțiile ceremoniei etc.

— Când a fost asta, doamnă?

— Păi, dacă eu am acum optzeci și șase de ani...

— Nu.

— Cum ați auzit.

— N-aș fi zis. Arătați, știu eu, de...

— Și așa. Pe-atunci aveam patruzeci și unu. Nu de mult Fericitul nostru fusese declarat Venerabil.

— Fericitul Oriol.

— Fericitul José. Cel mult José O punct.

— Fericitul Oriol Fontelles.

— Cine să știe mai bine ca mine? Doar am fost victima miracolului.

— Domnișoară Cecilia Bäscones, doamnelor, fiți amabile, liniște.

— Doamna Elisenda stă de vorbă cu Sfântul Părinte și nu comentează nimeni. Zic și eu trei vorbe și, imediat, urecheala. Mai în șoaptă. Părintele Rella mă invidiază. Aia e.

— Se vorbește că doamna Elisenda a plătit personal tot procesul de beatificare.

— E bogată. Foarte bine-a făcut, dacă-și permite. E putred de bogată.

— O cunoașteți?

— Suntem din același sat. Dar ea e foarte... nu știu cum, distantă. E de-ăia de nu le-ajungi cu prăjina la nas. Dar știe ce vrea, asta da. Auziți? Țștia-s pesemne rudele polonezului. Cam țărani, nu?

În pofida posesorilor de casulă, în pofida părintelui Rella, Cecilia Bäscones a putut povesti auditoriului său fidel un rezumat al interesantei ei biografii, care-ncepea când tatăl, curajosul membru al gărzii civile Atilano Bäscones Atienza, de loc din Calahorra, Spania, a fost grav rănit de ceata de mascați, contrabandiști, care-alungaseră, cu o violență rar întâlnită, oamenii lui Caregue, care operau de ani de zile în văile Tor și Farrera, cu legături stabile în Andorra, spre mulțumirea tuturor. Știau pasurile Boet, Port Vell și Port Negre de Pallars ca pe buzunarul lor, cu mult înainte să se facă de răs Brigada Cincisprezece în valea Farrera, că nu s-a consultat cu cei care-o cunoșteau într-adevăr. Caregue, se pare, s-a dus să se plângă la autoritățile din Sort, a criticat tineretul care nu mai are niciun respect și s-a bucurat de înțelegerea autorităților, căci mascații nu dădeau la nimeni comisioane. Gurile rele bine informate susțineau că peste Caregue a venit nenorocirea nu din cauza insolenței lui Targa, ci fiindcă unul din oamenii lui, nu se știe care, a furat niște prosoape din rufele întinse de știmele apelor în fața peșterii Bones Dones de Tor și le-a ascuns în marfă. Cert e că, după intervențiile

disperate ale lui Caregue, a fost trimisă o patrulă, să treacă prin ciur și dârmon Noguera, să se uite sub pietre, să-și vâre nasul în mușuroaie, să se urce-n pomi, să intre-n toate peșterile, să-i prindă pe mascați și să-i ducă la închisoare. Dar n-a mers. Un dezastru total (un mort, trei răniți, din care unul, tatăl Ceciliei Bäscones, cu un genunchi făcut praf), care a obligat autoritățile să-nchidă ochii, că nimeni n-avea chef de probleme acum, când Primo de Rivera lua cârma navei. Tata, pensionat din motiv de glonț, s-a stabilit la Torena cu mama și cu mine, aveam cinci anișori. Și contrabanda cu Andorra a rămas în mâinile mascaților, nu știa nimeni cine erau. Până s-a ntâmplat povestea de la Malavella, clar. A, n-ați auzit? A, sigur, dacă nu sunteți din partea locului... Din Balaguer? Am niște veri acolo. Nu mai trăiesc acum. Campàs, da. Pe scurt, un scandal, povestea de la Malavella. Și în '40 mi-au dat chioșcul, da. Mă rog, chioșc de țigări și câte puțin din toate, ca la țară. Am avut noroc, nu m-aș fi descurcat cu pensia de orfană. Ce părere aveți de canonizarea lui Caudillo?

— Poftim?

— Hârțiile-astea, că Franco merită...

— O porcărie.

— În mine au o adeptă. Și-ascultați la mine, n-aș zice că nu e posibil, în ce mă privește, să mai intervină un miracol. Ui, ăștia sigur sunt rudele japonezei. Nu, da' sunt un pic tare de ureche și n-aud tot ce spun. Da' vederea o am ca atunci când eram o fetiță, da. Nu ca doamna Elisenda, biata, că e de nu știu cât timp oarbă.

— Din naștere?

— Nu, nici vorbă: diabet zaharat, caracterizat printr-o excesivă secreție urinară sau poliurică. Mai exact spus, vasculopatie diabetică, retinopatie diabetică provocatoare de amaurosis.

— Amaurosis... Prudență, în caz că s-o lua.

— Adică orbire.

— Aaa, orbire. Cum de știți atâtea din medicină?

— Voință de fier. Mă plictiseam la chioșc și m-am apucat să studiez farmacia. Tot ce e-n legătură cu sănătatea m-a interesat totdeauna. Sindromologie. Sinectenterotomie. Partenogenetic.

— Extraordinar.

— Îmi place cum sună medicina. Orthopantomografie.

— De-aș avea eu, la anii dumneavoastră, mintea așa limpede...

Ce-ai vrea tu să fii în viață, Cecilia? o întreba tata. Și ea răspundea Franco. Și tata, cu genunchiul zob, râdea și le spunea clienților de la Marés, vedeți cât e de drăguță? Iar oamenii își pironeau privirea înghețată pe fundul tăcut al paharului de cafea cu rom.

— Când eram mică, mi-ar fi plăcut să fiu Franco sau doctor. Da', cum eram femeie, n-aveam cum să fiu doctor.

— Niciun chioșc nu-i de ici de colo, nu?

Báscones n-a răspuns că, în tinerețe, când vindea un pachet de Celtas fără filtru lui Gassia (republican, catalanist, scârbos), tutun și hârtie de țigări lui Feliçó (republican, catalanist, scârbos) sau trabuce Farias și trei cutii de sardele lui Buré (patriot devotat), nu sardele, trabuce Farias, tutun sau Celtas scurte le dădea, ci le administra doze de insulină, paracetamol comprimate sau o fiolă cu un puternic antifibrinolic cu efect imediat, chiar picături de antihistaminic, eficiente împotriva șocului anafilactic.

— Un Bisontes, Cecilia.

Báscones se ducea-n cămăruța din spate, unde ținea conservele de tomate și sculurile de lână colorată, pune pachetul de Bisontes în cântarul de precizie, vedea în celălalt taler sare de Seidlitz, se imagina preparând comprimate și se întorcea în magazin cu pachetul de Bisontes și privirea pierdută.

— Și-un timbru de cincizeci de centime, Cecilia, m-auzi?

— Paracetamol, da.

— Cecilia...

— Da, sigur, e ceva, un chioșc. Uite cât e de vlăguit, bietul papă.

— La țanc am picat cu Fericitul nostru Oriol.

— Fericitul José O punct Fontelles.

52

La trei dimineața a închis computerul, epuizată. Din cauza unui vis, terminase de introdus și ultimul caiet al lui Oriol Fontelles. Cu câteva nopți în urmă, se deșteptase learcă de transpirație, visase că fusese distrusă cutia de havane. Jordi, se pare că nu din rea-voință, folosisese caietele ca să aprindă focul în cămin și, când ea ajunsese la locul crimei, făcea bucățele cutia, lângă o femeie necunoscută, și ea leșinase și se trezise. Jordi era în pat la locul lui, dormind liniștit, cu conștiința împăcată. A trebuit să se scoale să verifice, e cutia la locul ei în sertarul al doilea de la masă? Era. Atunci luase trei decizii: să facă o copie, să se intereseze cum e cu închiriatul de seif la bănci și să nu-i spună nimic lui Jordi despre caietele lui Oriol.

Și-acum rezolvase prima decizie. Un teanc destul de gros de pagini, mai ușor de citit, dar fără patina pe care circa șaiszeci de ani de îmbătrânire o dăduseră paginilor din caiete.

Atunci i-a venit ideea. La trei dimineața, când cel mai logic ar fi fost să doarmă, cu-atât mai mult cu cât afară, după cum informa termometrul de la fereastră, erau multe grade sub zero. Și-a făcut o cafea, căci la ora aia era imposibil de găsit ceva deschis, și-a luat hanoracul cel mai călduros și-a ieșit din casă, atentă să nu facă zgomot. În stradă, respirația-i devenea un nor dens. Nu ninge, dar pe jos era plin de zăpadă murdară, călcată. Citroënul, ghemuit în fața unei case vecine, a fost pe fază. În juma de minut era afară din sat, pe drum, singură, cu inima rece, ochii, obosiți de-atâta privit monitorul, acum obligați să se-nvețe cu panglica netedă a șoselei, flancată de nămeți de zăpadă. Tremura de frig, căci sistemul de

încălzire avea să intre în funcțiune de-abia după câțiva kilometri. Asta e, și-a zis. Asta e, fiindcă mult mai rău era să știe că Jordi nu-i cinstit, să știe că cineva cunoscut de ea ia parte la-nșelăciune. Și dacă femeia misterioasă era o prostituată? Aceași în fiecare săptămână? Nu, n-avea cum să fie o necunoscută: Jordi o găsisese în școală, căci n-avea nici timp, nici ocazii să facă noi cunoștințe într-un alt mediu, nu frecventa alt mediu. Era deci din școală. Problema era că la școală existau nouăsprezece profesoare și învățătoare, două secretare, două bucătărese și trei femei de serviciu; douăzeci și șase posibile candidate. Douăzeci și cinci fără ea. Din spate, o mașină începuse să-i facă semne cu farurile și s-a speriat, căci primul gând a fost că Jordi o urmărea. A redus viteza și s-a tras într-o parte, aproape lipită de zăpadă. Colegele. Le-a trecut din nou în revistă: Dora, Carme, Agnès sau Pilar. Pilar, nu, care șaiszeci de ani. Presupun că nu. Agnès, cu aer de sărăcuță cu duhul, da, dar e vicleană ca o vulpe. Sau Carme, are la activ un divorț și doi soți. E din alea nesățioase, i se vede în focul din ochi, nu se satură niciodată și-i stă gândul doar la lucru-ăla, ca bărbații. Dora, prea tânără. Acum mașina n-o mai semnaliza cu farurile, semnaliza stânga, s-o depășească. Prea tânără? Poate tocmai de-aia... Era o tortură să i se nvârtă roțițele doar în ruleta numelor de femei posibile. Când a ajuns în dreptul ei, a trimis, cu un gest, la dracu' mașina care o împunsese cu farurile. Când a văzut că Jordi era șoferul, a apucat-o panica. Mașina a trecut în timp ce ea gândea imposibil, sunt lumini galbene, și când a avut-o-n în față a văzut că numărul de înmatriculare era francez și a răsuflat ușurată. Și s-a enervat: ea trebuie să se teamă c-o descoperă? Cu excepția unei cutii de havane, n-avea nimic de ascuns. Și-a aprins luminile de distanță de câteva ori, să-i plătească franțuzului pentru ce-i făcuse, și s-a simțit un pic mai bine.

— Sper că e ceva important, a zis omul, suspicios. Și i-a făcut loc să intre.

În lumina precară a becurilor de veghe, sala părea adormită, odihnindu-se, ca să-nceapă peste câteva ore o nouă zi de fum, larmă, frig. Douăsprezece mese și scaunele ocupau cea mai mare parte din spațiu. Pe-o latură, tejgheaua barului și, în fund, lumina caldă a unei veioze pe lemnul măsuței de la recepția hotelului, cu panoul de chei. Tina și-a scos căciulița și și-a deschiat hanoracul. Bărbatul se-ndreptă spre măsuța luminată.

— Doriți o cameră? Insistent, clar că de-abia aștepta să se-ntoarcă-n pat.

— Nu. Aluzie la pijama și halat. Iertați-mă, credeam că e cineva permanent de gardă. Eu tocmai cu cel de noapte voiam să vorbesc.

— Nu-i așa mare fluxul ca să avem personal de noapte.

— Și dacă trebuie să plece un client la ora asta?

— Ce doriți? Conversație... Își apropie mâna de cercul luminos al veiozei de pe măsuță. Tina observă că face eforturi să nimerească distanța de focalizare. ... la patru dimineața? Sever: Aflați că la șase încep să servesc cafeaua.

Tina scoase o fotografie a lui Jordi. Ea i-o făcuse, cu doi ani în urmă, când se duseseră în Andorra să-și cheltuiască prima de Crăciun. Ochii lui Jordi străluceau, parcă îndrăgostiți de obiectiv.

— Îl cunoașteți?

Între confuz, uluit, iritat, bărbatul se uită la ea, luă fotografia și-o apropie de lumină. Îl examinează, cu chipul impasibil, pe Jordi.

— Cine sunteți dumneavoastră? Polițist? Detectiv?

— Sunt soția lui.

I-a dat înapoi fotografia și i-a făcut semn să iasă:

— Doamnă, încurcăturile dumneavoastră... Clătină din cap. ...nu mă interesează. Aici e o pensiune, un bar, nu răspund la întrebări despre clienți.

— Deci îl cunoașteți: vă e client.

— N-am zis asta. Am zis că...

— Mulțumesc.

L-a lăsat la jumătatea scuzei și a ieșit, cu o puternică senzație de ridicol. Bărbatul închise ușa, răsuci cheia și trase zăvorul enervat, iritat de dracu' s-o ia de tipă, vine aici să-și ascută coarnele, în zori.

Lăsase mașina în același loc ca data trecută, când îi spionase. Privi spre ușa de la intrare, acum în întuneric. Trecuse o lună și ce câștigase?, doar incertitudine și neliniște și se gândi că e infinit mai comod să ignori ce îți face rău decât să înfrunți. Dar este imposibil să ignori ce știi. Ea atinsese maximum de lașitate, căci nici nu ignora ce-i făcea rău, nici nu avea curajul să discute față-n față cu Jordi: se juca de-a spionul. Furioasă pe ea, a pornit motorul și l-a trimis undeva pe proprietarul pensiunii care n-avusese nici gentilețea... După doar câțiva metri, a apăsat brusc pe frână. Patru fix. Îi părea rău că nu se gândise la termos.

Femeia s-a uitat îndelung la fotografie, cântărind parcă fiecare din trăsăturile atât de iubite și-atât de urâte. Cum poți urî un chip atât de iubit înainte? Se gândi la Oriol, pe care Rosa-l iubise și, în scurt timp, îl detestase. Femeia lovi cu unghia frumos rotunjită unul din ochii căprui închis și-și scoase ochelarii, rămași atârând la gât.

— O dată pe săptămână. Cu soția lui.

— Eu sunt soția lui.

— Oh...

— Da.

Tina luă ceașca de cafea între mâini, să se încălzească. În spatele tejghelei, proprietarul împărțea cafele primilor excursioniști și camionagii și, din când în când, privea ranchiunos spre femei.

— Și eu ce pot să fac? oftă femeia.

— Vreau să știu cine-i ea.

— Mai bine lăsați-o baltă.

— Nu. Nu pot să dorm dacă nu știu cine e.

— Mai liniștită-ați trăi fără obsesia asta.

— Trebuie să fie cineva cunoscut. Sigur. Și nu vreau să-și bată joc de mine, nici să mă pună să joc teatru: nici el, nici ea. Vreau să le-o arunc în față.

— N-o s-o faceți. E greu.

— O s-o fac.

— Să-mi spuneți și mie.

Bărbatul îi aduse sandviciul Tinei. Enervat, în șoaptă, spre nevastă:

— Nu poți să-i dai informații despre clienți.

— Tu du-te și ocupă-te de cafele, scumpele... aproape nu l-a privit, a dat doar, severă, din cap, spre bar. Și-i zâmbi Tinei. Deschise registrul și-și puse ochelarii. Marțea trecută, spuneți.

— În fiecare marți. Nu știu de când.

— Din vară. Cel puțin, aici.

Din vară, Dumnezeuule, din vară o mințea Jordi și-i ascundea o parte din viața lui, din vară dragostea ei îi răpea dragostea.

— Îmi pare rău, zise proprietăreasa, continuăm?

— Da.

Femeia căută în registrul de la recepție mormăind printre dinți, marți, marți... Aici. Arătă cu unghia pilită două nume. Pe ea o cheamă Rosa Bel.

— Rosa Bel.

— O cunoașteți? Acum cea curioasă era proprietăreasa.

Rosa Bel. La școală erau două Rose, nu însă Bel. Rosa Bel. Rosa Bel. Deci n-o cunoștea. N-o cunoștea pe amanta soțului ei. Și ea crezuse că-i una din colegele ei de muncă. Poate mai bine că nu-i așa. Poate mai bine că... Dar de unde-o scosese? Că n-avusese timp s-o cunoască...

— Poate-i un nume fals.

— Atenție, stimată doamnă. Aici cerem cartea de identitate; totu-i legal.

— Iertare...

Mâncase jumătate din sendvici și parcă-i stătea-n gât. Ar trebui să fie încântată că niciuna dintre colege n-o înșală. Dar se simțea decepționată, în felul ăla Jordi era și mai străin, căci

avea o lume total în afara controlului ei, iar trădarea lui era și mai mare, oceanică. Atunci i-a trecut prin cap să-ntrebe:

— Pe bărbat cum îl cheamă?

— Jordi Oradell.

— Cum?

Proprietăreasa răsuci registrul, ca ea să poată să vadă. Cu scrisul lui Jordi era scris Jordi Oradell. Cu scrisul... cui?, al cui era scrisul ăla?, era trecut Rosa Bel. Începea să-nțeleagă.

Cât era la duș ca să se-ncălzească, Jordi trăgea perdelele, uluit.

— Nici n-ai venit în pat noaptea-asta?

— M-am sculat mai devreme, a zis ea și-a dat drumul mai tare apei, ca să evite alte întrebări. Acum avea ea secrete. Jordi s-a ras în tăcere, poate cu gândul la ale lui. Era încă în baie când ea a plecat la școală și-a scăpat de o a doua rundă de întrebări incomode.

Când a intrat în secretariat, Rosa și Joana au ridicat capul. Când au văzut cine e, s-au întors la lucru.

— Aveți o listă cu cadrele didactice?

— Da. Ce vrei să știi?

— Câteva telefoane.

— Dacă vrei, ți le dau eu. Joana-și trase scaunul în fața computerului. Cine?

— Agnès și... Ricard Termes, a trebuit să improvizeze.

Cu eficiența ei rece, Joana i-a zis, după două secunde, notează. Și ea a trebuit să-și noteze telefoanele lui Agnès și Ricard Termes care n-o interesau nici cât negru sub unghie. A zâmbit mulțumită, a zis pa și, după ce a ieșit, Rosa a ridicat capul din dosare și-a spus spre Joana mă-ntreb de ce nu le-o cere lor direct.

Frică. Noaptea școala îi făcea frică. N-avea ce să se întâmple, dar penumbra lăsată de becurile de veghe era mai rea ca bezna, căci alimenta fantasme și umbre. A tras maneta, a ridicat geamul și-a pipăit pe zid până și-a înțepat podul palmei în cârligul cu chei. A luat mănunchiul: două minute de

încercare până a găsit cheia bună și a intrat în secretariat. Avea la ea o lanternă, ca un hoț. Iar de nu vei priveghea, voi veni ca un fur și nu vei ști în care ceas voi veni asupra ta.

Acum, reflectată pe fața ei, lumina monitorului făcea din ea o fantomă. I-a luat un exasperant de lung sfert de oră să intre în fișierul profesorilor. Nu a avut răbdare să îl imprime, a parcurs lista să vadă cine are ca al doilea nume Bel, cum Jordi-și dăduse al doilea nume din cartea de identitate, care-n același timp îl masca. Agnès avea al doilea nume López; Dora, Espinalt, Carme se numea Duc. Și Maite? Riera. Nu-i nimeni cu numele Bel?

Nu-i nicio învățătoare cu al doilea nume de familie Bel. Niciuna, auzi? Niciuna. Perspicacitatea ta, zob; degeaba tot riscul operației ăsteia. Atunci i-a venit ideea să caute și la restul personalului școlii, în celălalt document, și-acolo a găsit-o. Nemernica de Joana Rosa Candàs Bel. Rosa Bel. Pe Joana o cheamă Joana Rosa. Secretara școlii. Jordi se ținea cu secretara școlii, o bună colegă de slujbă, exemplară, ireproșabilă, francă, cinstită, ingenioasă, sinceră, capabilă, decentă, serioasă, onestă, dreaptă, discretă, rece, cordială, harnică, corectă, integră, politicoasă, cultă, eficientă, ambițioasă, inteligentă, alpinistă, vicleană, fățarnică, duplicitară, tulbure, mincinoasă, necinstită, machiavelică, rea, trădătoare, perfidă, odioasă, impudică, execrabilă, perversă, infamă, oribilă, josnică și mizerabilă colegă, Rosa Bel. Tina a închis computerul și s-a făcut în inima ei întuneric.

53

Când Marcel Vilabrú i Vilabrú, fiul lui Oriol Fontelles Grau (dinspre Vilabrú-Comelles și Cabestany Roure) și-al Rosei Dachs Esplugues (dinspre Vilabrú de Torena și dintre Ramis dinspre partea lui Pilar Ramis de Tírvia, jumate curvă, jumate mai bine să nu vorbim, din respect pentru bietul Anselm) împlinea treizeci și doi de ani, trecuse un an de la moartea lui

Franco, trecuseră șase luni de când mama lui, doamna Elisenda, rupsesse legăturile cu unii prieteni, cei mai incomozi, s-ar putea spune servili, din cei cultivați în regimul anterior (ruptură totală, bruscă, nu, fiindcă, în principiu, schimbările ce urmează să aibă loc, cerute de țară, sunt gândite într-un mod rezonabil, ca aproape nimic să nu se schimbe) și trecuseră trei luni de când reușise să fie primită de rege, după ce prezentase drept curriculum ultraoportuna audiență obținută în ultima clipă (noroc c-am anunțat fotografii, în fine) de către un preocupat și epuizat Paul al VI-lea care, cu capul în altă parte, îi spusese, da, fiica mea, Vaticanul privește cu interes interesul tău pentru cauza Venerabilului Fontelles. O audiență regală însoțită de fiul prezentat regelui drept garanție pentru viitorul sporturilor de iarnă. Printr-o manevră de înaltă clasă, a reușit să smulgă promisiunea regală (nu chiar a regelui, dar, oricum, a casei regale) că în viitoarea vacanță de iarnă nu se mai dau în spectacol pe pășunile de la Vaquèira, or să o facă pe splendidele pârții de la Tuca Negra din comuna Torena, și ca recunoștință pentru excelențele diligențe, domnule colonel, dumneavoastră și întreaga familie aveți asigurate toate sejururile, oricând doriți, în stațiunea noastră. Amin.

Marcel a-nvățat din sursă de primă mână cum se face. A văzut că întâi trebuie atent studiată organigrama organizației victimei spre a ști cine ia deciziile, ce fel de decizii ia de obicei și ce decizii sunt mereu amânate. Apoi, prevăzute posibilele nuclee de rezistență spre a le ataca doar pe cele de neocolit, cu zâmbete și mulți bani aruncați, nu neapărat ca bacșișuri, ci, așa, azi pentru una, mâine pentru alta. E o artă subtilă la care se poate ajunge nu în virtutea studiilor strălucite sau a înaltului coeficient de inteligență, ci prin acel ceva atât de eteric dacă ai sau nu spiritul pregătit. Și el îl avea pregătit total. Atât de pregătit, încât devenise cel mai bun discipol al mamei lui. În cursul contactelor monarhice, Marcel s-a împrietenit cu tinerii din personalul casei regale și i-a invitat de mai multe ori la Tuca Negra să facă orice le dă prin cap, mai

puțin să se plictisească. Inițiativele respective i-au liniștit mama, care își dădea seama că Marcel, odată șlefuit, va fi un foarte demn succesor. Fapt e că în septembrie 1976, doamna Elisenda avea un bun manager pentru Vilabré Sport și pentru pârtiile de la Tuca Negra și, în plus, conta pe fidelitatea necondiționată a avocatului Gasull, care-l putea învăța pe Marcel jurisprudența. Ca atare, s-a hotărât să-și cumpere un alt bilet de avion pentru Roma.

— Nu suntem insensibili la generoasa dumneavoastră contribuție pentru terminarea sanctuarului de la Torreciudad în timpul vieții părintelui fondator, a zis, cu aceeași onctuozitate în glas, directorul Instituției și viitorul episcop al viitoarei prelaturi personale, monseniorul Álvaro del Portillo.

— Aș vrea ca această non-insensibilitate să se traducă în fapte.

— Stimată doamnă, orice pas făcut în această direcție este, prin forța lucrurilor, lent. Din prudență. Din iubire pentru adevăr. Aș zice chiar mai mult: din modestie evanghelică.

Monseniorul și-a pus palmele pe masă și a recitat pios: onoruri, distincții, titluri... goană după vânt, inflamări ale orgoliului, minciuni, deșertăciune.

— Și cum se face că deja se vorbește că se fac demersuri pentru beatificarea Venerabilului părinte fondator? În fața tăcerii monseniorului Portillo, doamna Elisenda Vilabré a zâmbit. Monsenior? Inflamări ale orgoliului?

— Nu știu unde vreți să ajungeți.

— Vreau să spun că dacă Instituția își asumă procesul de beatificare al Venerabilului Oriol Fontelles... acest proces va avansa spre final. Într-un ritm lent, de acord, dar nu etern.

— Iubită doamnă... Ar trebui să-mi explicați de unde interesul dumneavoastră pentru...

— Niciun interes, monsenior. Acum îi scăpărau ochii. Am fost martora morții lui eroice. Vreau să-și amintească toți. A înfruntat singur hoardele roșii. Și a murit pentru idealul lui, apărând Prea Sfântul Sacrament și Sfânta Biserică. Știți perfect, monsenior.

Nu i-a mai spus altceva. Nu i-a spus că moartea lui a fost atât de mult prea devreme, atât de nu-mi muri, Oriol, acum, când te iubesc îngrozitor, acum, când pentru prima oară în viață iubesc un bărbat, nu-mi muri, că n-o să pot să mi-o iert niciodată. Îl prinsese în brațe, capul rezemat de pieptul ei. Și el o privea fix cu ochii atât de negri, atât de adânci, până și-a dat seama că dobândeau luciul sticlei reci. Ce mi-ai făcut, Oriol, să mori acum, când eu ți-am zis nu, nu, nu trebuie să mori, nu-ntelegi? Și tu, Doamne, pregătește-te!

— Doamnă, e mort.

La întoarcerea de la Roma, a găsit o notă de la Gasull care-i spunea că-i pare rău, foarte rău, dar trebuie să-i comunice că Marcel nu e deloc prudent în relațiile extraconjugale, că într-o zi, după un bairam, a dus la birou o prostituată și a..., nu știu cum să spun, chiar pe masa de lucru. Așa ai făcut, Marcel?

— Mamă, eu..

— Hai să vedem... Tu ce vrei?

Când mamă se-apuca să pună întrebări încuietoare, lui începea să i se clatine pământul sub picioare periculos.

— Nu te-nteleg, mamă.

— E simplu. Vrei să fii mare om de afaceri? O iubești pe Mertxe? Vrei să te separi de Mertxe? Vrei să divorțezi de Mertxe când o să fie posibil, c-o să fie-ntr-o zi? Asta vrei? Nu-ți pasă ce-o să se întâmple cu copilul tău, care-i nepotul meu?

— De parcă tu ai fi fost o mamă exemplară.

Doamna Elisenda Vilabré și-a pironit fiul cu privirea rezervată pentru dușmani și a zis, în șoaptă, n-ai niciun drept să mă judeci. Și, pentru a treia sau a patra oară în viață, a fost cât pe-acți să-i zică, dacă nu te culegeam eu, copile, ai fi ajuns la azilul pentru săraci, așa că gura. A trebuit să facă un mare efort să nu zică.

— Vrei să-i spun lui Mertxe?

— Nu vreau să mă separ. A fost o prostie, m-am răcorit și gata. Nu are nicio importanță.

Din ziua în care îl dăduse afară din viața ei privată pe Quique Esteve, Elisenda începuse un lung drum spre abținere sublimată, care-o făcuse, pe de o parte, să aibă o amintire mai limpede despre Oriol, și, pe de altă parte, să se apropie mult de Instituție, până i-a ajuns aliată. Și, mai ales, îi dăduse reconfortanta senzație că-și controlează viața douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru, astfel încât foarte greu să poată privi vreun dușman prin crăpăturile vreunei slăbiciuni.

— Nu te înțeleg, băiete.

— Cât ești de habotnică, n-ai cum înțelege.

Ce-i zic? Îi povestesc viața mea? I-o iert pe a lui?

— Dacă te mai văd c-o femeie... care nu e Mertxe... o să-ți fie greu de tot în viață.

— Dar tu și Mertxe nu vă înghițiți.

— Ei și? Acum mamă a strigat. E nevasta ta și mama nepotului meu. A fiului tău.

Tatăl nepotului ei s-a ridicat în picioare și, pentru prima oară în viață, a înfruntat-o. I-a zis, mamă, eu am viața mea personală, asta tu n-o să poți să-nțelegi niciodată. Nu, nu, că încă n-am terminat. Am treizeci și doi de ani și pot să fac ce mă taie capul. Am câștigat clienți serioși în Suedia, Norvegia, Danemarca, Finlanda? Este? Este că nu dădeați doi bani pe idee, că ziceați că ei sunt piua-ntâi în sporturile de iarnă? Este? Este că șizeci și trei la sută din exporturile noastre de schi merg în țările nordice?

— Da.

— A zis Gasull că asta ne poate ruina și-am zis eu că atuul nostru e prețul? Calitatea e aproape aceeași, dar pătrundem prin preț.

— Ai dreptate.

— Și e stațiunea de schi o mașină de făcut bani mai ales de când am instalat tunurile de zăpadă artificială?

— Da.

— Foarte bine: rămâi tu la Torena, că mă ocup eu de tot.

— Nu. Faci bine ce faci, dar de tot o să te ocupi când spun eu.

— Deci, lasă-mă-n pace, nu mă călca pe nervi!

— Așa ceva nu permit nimănui să-mi spună, nici ție, nici altcuiva.

— Uite c-am spus. Și-acum, am treabă.

Mamă s-a ridicat și ea, a dat ocol mesei până a ajuns în fața lui Marcel care, iritat, își îndesa hârtiile în dosar. După ce l-a privit în ochi, mamă i-a tras o palmă răsunătoare și dureroasă. Era forma ei de-a avea, chiar în cădere, ultimul cuvânt.

54

Colonelul Silván coborî din mașina neagră cu o înfățișare severă, își puse chipiul și luă în posesie Plața Major din Torena cu-același gest cu care-i plăcea și lui Targa s-o facă: mâini în șolduri, privire de jur împrejur, rotit în jurul lui însuși, călcâie ușor ridicate de trei-patru ori, vârful picioarelor în contact cu solul. Gest de stăpân. Deși de un metru și șaiszeci și cinci, era stăpânul. Deși cu păr alb și voce cam în falset, era stăpânul. Primarul, în uniformă falangistă completă, ca și oamenii lui, alături, îl aștepta pe scările primăriei. Colonelul urcă în clădire urmat de adjutant și de Valentí Targa. În biroul primarului, militarul se opri brusc, surprins. Portretul lui Targa. Întinse o mână în spate și adjutantul i-a furnizat trabuc și foc. Cât trăgea primele pufăieli, scruta, în tăcere, privirea vie a lui Targa din portret. Fără o vorbă, înaintă până-n mijlocul sălii, își scoase chipiul, prins de adjutant, și se-aplecă deasupra hărților de pe biroul în jurul căruia doi locotenenți cartografi și învățătorul falangist Oriol Fontelles, și el în uniformă, stăteau țepeni, așteptând ordinele. Fără să îi privească, colonelul Silván le-a făcut semn de pe loc repaus și-un gest de ce-i, ce se-ntâmplă aici.

— Doi ciobani au informat primăria de prezența unor indivizi suspecti pe vechea rută a contrabandiștilor.

— Și ciobanii cum sunt? Iovind, nerăbdător, în pământ cu talpa.

— Devotați regimului.

— Care e ruta contrabandiștilor?

— Cea care urmează linia coamei lanțului Altars și merge spre nord, indică unul din cartografi. Cu un creion roșu, marcă două cruci lângă vârful Montsent.

— Dar ruta contrabandiștilor e pasul Salau.

— După război s-au schimbat lucrurile, interveni Targa. Salau e foarte supravegheat.

— Nu e nimic supravegheat.

Acum, dându-și un pic importanță, colonelul le-a mărturisit, lor și spionului partizanilor, falangistul Oriol Fontelles, cum dracu-o vrea înaltul comandament să fie supravegheată atâta frontiera mă-sii numai zăpadă, vânt și furtuni. Nu sunt nici destui soldați, nici gărzi civile, nici vreun partizan dispus să...

— Și indivizii suspecți? Acum intervenea Iuda Fontelles, ca să evite să-i rămână imaginea de individ care tace mereu. Cineva i-a văzut, nu?

— O să trimitem patrule în locul unde-au fost depistați. Să pieptene tot până la Sant Maurici. Privi cu atenție harta. E un traseu enorm! De ce intră pe-acolo? Întorcându-și capul spre adjutant. Cincisprezece zile patrule. Asistenței: Nu putem nicio clipă să lăsăm garda jos în Salau. Stăm și pieptănăm toată ziulica muntele, ca frizerii.

— Evident, evident – cu voce joasă, acordul celor prezenți.

— Ce ne recomandați să facem, domnule colonel? Targa, nerăbdător să facă un serviciu Patriei, lui Caudillo, armatei și colonelului Silván, unul dintre puținii militari de rang înalt prieten cu falangiștii, deci îl putea promova în Falangă, fiind el fratele eroului camarad Silván, prezent, și-al camaradului Silván șef de raion în provincia Lleida și, mai ales, fiul camaradului Silván, nu știu ce la José Antonio.

— Nimic. Partizanii să se simtă siguri. Armata va pieptăna zona până la sfârșitul lunii. Fiindcă pe urmă va trebui să...

— Se retrage cumva armata din Pallars?

Dacă ești spion profesionist și ai făcut cursuri intensive la emaicinci britanic, fie și doar o serie de instrucțiuni de la cineva cu experiență, primul lucru care ți se spune întotdeauna e că, atunci când faci joc dublu, n-ai voie, sub nicio formă, să pui întrebări directe, importante, fiindcă toți cei de față vor tăcea și-n tăcerea apăsătoare te vor privi și, în funcție de reflexe, vor scoate din teacă pistoalele și n-aveți idee ce greu e să recrutezi agenți noi.

Toți cei prezenți: Valentí Targa, primar al Torenei, colonelul Silván, comandant-șef al detașamentului de armată din zona Pallars, provenit din primul detașament al diviziei șaizeci și doi a Corpului de Armată din Navarra, caporalul Benicio Fuentes, adjutant al colonelului Silván, și cei doi locotenenți cartografi detașați, în serviciu special, de la al doilea detașament al diviziei șaizeci și doi, la cererea comandantului primului detașament din același corp de armată, au tăcut și, în tăcerea apăsătoare, au privit la falangistul Iuda Fontelles și la cuvintele veninoase tocmai rostite. Deocamdată n-au tras pistoalele din...

— De ce-ntrebați... camarade...

— E învățătorul Fontelles, un...

— Știu, știu. Către Oriol: De ce? Pufăit din trabucul deja mult scurtat.

— Ca să... Și-a imaginat că el este Viriathus și restul, romanii, și-a zis tare și cu mândrie, ca să mă pot pregăti, dacă va fi cazul, domnule, să insuflu spiritul combativ întregului corp profesoral din zonă. Cred că voi reuși să fac din ei niște informatori buni, domnule colonel.

Colonelul aruncă havana și o strivi sub talpă.

— Știți că nu-i deloc o prostie ce-a spus camaradul Fontelles?

A întins mâna-n spate și adjutantul i-a dat înapoi chipiul. A ieșit din primărie la fel de grăbit cum intrase. Cum avea faima printre apropiați, întâlnirea prezidată de colonelul Silván durase exact cât timpul pentru un trabuc Farias.

Valentí Targa era euforic căci, la despărțire, colonelul îi pusese prietenos mâna pe umăr, ceea ce se putea interpreta foarte pozitiv. Foarte. Revenit în sala unde falangistul Fontelles privea cu atenție hărțile, i-a venit chef de vorbă. Arată cu degetul satul Torena pe masă.

— Aici, zise.

— Aici, ce?

— Aici o să-mi fac o casă. Mi s-a acrit să stau la pensiune.

— De ce nu stai la Altron?

— Nu vorbesc cu ăia de-acasă.

Valentí Targa nu i-a povestit camaradului Fontelles ce sistem folosisese ca să obțină terenul, căci nu voia să se ia la harță cu învățătorul. Era o esplanadă primitoare lângă Albessé, cu vedere spre întreaga Vall d'Assua și aici visa să-și construiască o casă aidoma casei Gravat, tot cu slugi tăcute, cu tabloul lui agățat pe perete în salon, cu un ceasornic în lemn nobil, când o să bată orele, o să fie ca o catedrală. Și o s-o cheme pe Bobocel de Floare să se instaleze în ea și să fie stăpâna casei, dac-o reuși s-o convingă să vină să trăiască într-un sat atât de departe de Piața Urquinaona. Și, ca la casa Gravat, grafitti pe fațadă, ceva foarte fin: în dreapta Tatăl Atotputernic și Falanga, o femeie care poartă un scut cu efigia lui José Antonio; în stânga, Caudillo, Maica Domnului, patroana armatei, și niște soldați cutezători. Tu o să-mi faci în prealabil desenele. Apropo, dacă ai de gând să rămâi la Torena, acum e momentul să te gândești să-ți faci o casă. Ți-am zis, n-o să insist.

Noaptea la unsprezece, de la fereastra locuinței învățătorului, Oriol a trimis semnalele luminoase care-i spuneau farului cer întâlnire teren neutru urgent pericol. Și și-a dorit ca la far să fie careva dispus să facă pneumonie de dragul Rezistenței. Nimeni, să nu treacă nimeni prin lanțul Altars, să nu vină nimeni la școală cincisprezece, douăzeci de zile. Să se deschidă noi rute. E posibil ca armata să se retragă la vară din Pallars.

— Ești sigur?

Locotenentul Marcó își frecă bărbia și-l fixă cu ochii roșii de-atâta nesomn.

— Nu. Dar se discută.

— Hai, să-ți explicăm cum funcționează ăsta, e un radio.

Doi oameni tăcuți au deschis pachetul pe care-l căraseră și l-au depozitat cu grijă pe podea, în podul școlii. O cutie de metal, niște ace, niște căști și-un pericol în plus.

55

A lăsat-o la ușă, după ce i-a dat un sărut pe care ea l-a considerat prea scurt, poate fiindcă, în spatele lor, călugărul portar se prefăcea interesat de ecranul computerului plin de mistere monahale. Arnau a închis încet ușa și ea a coborât cele patru trepte, dezolată, privată de copilul ei, mi l-au schimbat, mi l-au transformat într-un om moale, resemnat. Dar e fericit. Și încă-l cheamă Arnau. Nici măcar Arni. Pe esplanada bisericii a orbit-o lumina ridicolă a după-amiezei și toată durerea s-a prăbușit peste ea, de parcă, ghemuită la poarta mănăstirii, ar fi așteptat-o să iasă, să se repeadă asupra ei fără milă. În timpul întâlnirii de mai bine de-o oră, reușise să îndepărteze imaginea mizerabilei de Joana și a nemernicului de Jordi mințind-o și umilind-o. O oră se străduise doar să încerce să ghicească dacă Arnau era realmente fericit sau se prefăcea. Era frumos chiar și în veșmânt de novice. Părul mai scurt, fără bărbuță, dar aceiași ochi și același mod de-a vorbi, nu foarte tare, cu o autoritate care-i venea nu știa de unde.

— Ești tristă.

— N-am acceptat încă gândul că te pierd.

— Nu m-ai pierdut. Sunt aici. Poți, când și când, să vii să mă vezi.

— Te-am pierdut.

— Și dacă aș fi plecat la studii la Boston sau Cambridge?

— Ai fi fost mai aproape. Acum e o barieră care...

Arătă spre scaunele de lemn negru, spre masa inutilă, spre micul vorbitor unde se aflau, în fața ei, pe perete, o imitație grosolană după un Joaquim Mir, care putea reprezenta oricare colț din Montserrat. Se dusesese să-și vadă fiul și se trezea într-o vizită.

Arnau i-a prins mâinile și a privit-o în ochi.

— Mamă, nu-i nicio barieră.

— Precis te rogi să mă convertesc.

A zis-o cu acreală și s-a căit imediat. El, însă, a schițat un început de zâmbet, l-a abandonat la jumătate, gânditor, și a răspuns cu siguranța de care ea nu fusese niciodată în stare, n-am niciun drept să vreau să-ți schimb modul de a vedea lucrurile. Dacă mă rog pentru ceva, mă rog să rămâi omul bun dintotdeauna.

Blestemat călugăr, are mereu la-ndemână toate răspunsurile, cele mai liberale, mai tolerante, inteligente, coerente, liniștitoare, de parcă totul era studiat, știut. De parcă ar avea toată viața desenată pe harta Adevărului și trebuie doar să despăturească o parte și s-o consulte în caz de dubiu. Întotdeauna un răspuns, mereu un răspuns, niciodată o îndoială, fiindcă juca în echipa lui Dumnezeu.

— Aș vrea să cred în Dumnezeu. Ar fi atât de odihnitor de-aș crede...

Arnau era prea deștept să răspundă. A tăcut, căci, cu siguranță, o înțelegea. Ea continuă:

— Dar Dumnezeu e o enigmă irezolvabilă.

— Pentru mine, nu. Enigmă înseamnă dovezi, căutarea soluției, rezolvarea problemei... Pentru mine Dumnezeu e un mister de care pot să m-apropii doar prin credință.

— Nu-ți trebuie dovezi?

— Credința se hrănește din credință, nu din dovezi.

— Și tu ești copilul meu?

— Din câte știu, da.

Au tăcut, căci realmente nu știa ce să spună. Dar tăcerea o stingherea. A enervat-o și mai mult că Arnau rămâne atât de calm. A vrut neapărat s-o rupă.

— E frig?

— Nu.

— Ai nevoie de haine? Mâncați ca lumea?

— Ce face Jordi?

— Taică-tău nu știe că am venit.

— Cum de nu știe?

— Fiindcă nu vin de-acasă. Cu o iritare pe care n-a fost în stare să și-o domine: Nu te gândi la bazaconii. Știi că a fost ales consilier la primărie?

— Da. Mi-a scris, am primit acum câteva zile scrisoarea.

N-a mai avut răbdare, ți-a spus repede. Ți-a mai spus ceva? Ți-a spus că-mi pune coarne?

— În urma demisiei lui Porta; el era al șaselea pe listă și, uite-așa, a intrat.

— E bucuros?

— Presupun. Îl văd puțin acum. Ca să schimbe tema: Și mâncarea, cum e?

— Foarte bună. Nu-ți face probleme.

— Îmi fac griji pentru sănătatea ta.

— În comunitate sunt opt călugări de peste optzeci de ani.

— Vrei să rămâi toată viața între zidurile-astea? Până la optzeci de ani? Până la moarte? Conștientă că începe să joace murdar: Și lumea? Invențiile, progresul, natura, filmele, nevoile săracilor, progresul tău personal? După o pauză răutăcioasă: Femeile?

Arnau i-a prins din nou mâinile și i-a zis, mamă, nu e niciun sacrificiu: sunt fericit, sunt liniștit și-aș vrea să nu-ți faci atâta sânge rău pentru mine: ai un copil fericit, zău. Nu toate mamele pot spune asta.

— Am venit la o oră nepotrivită?

— Nu, de ce? Asta ar mai lipsi. Peste trei săptămâni o să fie o festivitate pentru... dacă vreți să veniți...

— Ce fel de festivitate?

— Ăăă... O slujbă pentru familiile călugărilor din comunitate. Știu că...

Peste trei săptămâni o să fiu internată, să mă smulgă din ghearele morții prin chimioterapie sau așa ceva.

— O să primim o invitație?

— Dacă nu vrei să vieni, nu...

Tina privi parodia după Mir de pe perete. Cu ochii țintă la tablou:

— Cine-a zis că nu vrem să venim?

— Că... Liturghia și toate cele...

Mi-e frică, Arnau. Mi-e frică să mor.

— Știm să ne purtăm. Nu-ți face griji.

— De ce ești tristă?

Autoritatea morală a copilului. Acum copilul dispune de tine și vrea să știe de ce ești tristă. Iar tu, ca oricărui copil, nu o să-ți spui că ai o problemă de cuplu și una de sân, nu știi încă-n ce ordine. Și una cu identitatea unui învățător partizan agățată în diverse minciuni pe care vrei să le demaști, nu știi exact de ce, probabil să te salvezi, să te simți mai puțin vinovată. Viața e complicată, aș vrea să-ți spun că-s bolnavă și asta mă sperie. Dar nu vreau să-ți spun, că nu vreau să te rogi pentru mine, nu vreau să se-amestece rugăciunile și chimioterapia; din coerență, Arnau, înțelegi? Din coerența aceea pe care, brusc, Jordi nu o mai are. Mă ucide tăcerea, cum aș mai vrea să-ți spun sunt bolnavă, sunt bolnavă, trebuie să-mi extirpe sânul drept și sper să nu rămână sechele; doctorița zice că nu, că n-or să rămână, că am noroc, mă-ntreb dacă să ți se extirpe un sân înseamnă noroc.

— Mărunțișuri.

Tina se-apropie de Arnau și-l mângâie pe cap. Îl privi. Nu-i făcea plăcere să-l vadă îmbrăcat în negru, în haine de novice. Îi dădea, mai degrabă, o senzație de înfrângere, dar n-a zis nimic, căci nu voia să-l rănească.

Când întrebuse de el, fratele portar, în numele Comunității, se mirase, evident nu erau ore de vizită și ea a zis că-i de-afară, ce prostie, toată lumea-i de-afară la Montserrat. Că are ceva urgent de discutat cu fiul ei, să fie amabil, și fratele portar dispăruse discret și se întorsese și mai discret și, fără o vorbă,

o dusesse într-o săliță total depersonalizată, decorată cu un inutil avânt personalizator. Pe perete, un colț necunoscut al muntelui, în tonuri de ocru și verde, care imita un Mir, dar semnat de un anume Cuscó. În punctul ăla se simțea un aer special, difuz, nu știa cum să-l definească. Așteptase singură cinci minute gândindu-se unde s-or duce să-l caute, într-o asemenea clădire imensă? În grădină, în sacristie, la bibliotecă, la bucătărie, totul, la mii de kilometri. Atunci s-a deschis ușa de la vorbitoare și niște pași s-au apropiat de sălița ei. Un călugăr... Nu, Arnau. Arnau în haine negre și cu părul scurt, sănătos, puternic, dar scurt. Fără bărbie. Evadatul refugiat într-o mănăstire. Arnau camuflat în călugăr. Dumnezeu. Măinile albe, ca două păsări în zori, ascunzându-se în atâtea haine negre, și un zâmbet calm, zicând mamă, ce faci, s-antâmpnat ceva? L-a îmbrățișat fără să scoată o vorbă, căci imaginea lui Arnau îmbrăcat călugăr era pentru ea prea dură. Și nu putea să discute despre toate astea cu Jordi. Atâtea lucruri ținute în tine până la urmă fac rău.

— Nu-s tristă. Mai mult obosită. Știi că termin cartea?

— Despre ce era?

Decepție. Nu-și aduce aminte. Nu trăiește nimic din viața mea.

— Despre case, sate și cimitire din Pallars.

— Ce bine. O să aduci una pentru mănăstire?

— O să-ți aduc ție. A fost mai greu decât prevăzusem...

Textele, legendele fotografiilor... și ce descopăr nou. Dar merg înainte.

Atunci a bătut undeva un clopot, un clopot al cărui dangăt aproape că nu se-auzea de la vorbitoare. Dar ea observase că Arnau își ciulește urechile și, după douăzeci de secunde, foarte abil, o și făcuse să se ridice și-o însoțea spre sala de la intrare unde erau fratele portar, computerul lui, secretele lui, ochelarii lui și zâmbetul lui foarte asemănător celui al lui Arnau. Când, derutată, era deja pe scări, a auzit vocea lui Arnau, ce face luri Andreevici? pe-același ton pe care o întrebase înainte ce face Jordi. Atunci a înțeles că Arnau este irecuperabil pentru viața

ei și că, dintr-o singură lovitură, pierdea fiu, soț, motan și, cu puțin ghinion, sân și viață. Și scările cenușii, frigul de pe esplanadă, lumina apusului și dezolarea ei. A făcut o fotografie luminii, ca să fixeze undeva tristețea ce nu putea fi cuprinsă în vorbe.

Trenul de Saragosa pleca doar la zece seara. Avea timp din belșug să se ducă să plângă undeva într-un colț și să se considere femeia cea mai nenorocoasă din lume. De-atâția ani nu mai intrase într-o biserică, încât s-a mirat când s-a văzut căutând agheasmatarul. Mirosul de ceară arsă, resturile de tămâie de la liturghie, penumbra, tăcerea. S-a așezat într-un colț, într-o bancă din față. Patru curioși contemplau altarele laterale. O umbră întunecată puneă un anunț că se închide la garderobă și, deodată, altarul începu să se umple de copii de cor, parcă fără mâini, care, fără să zăbovească, au început să cânte „Virolai”²⁰. Deși se simțea obosită, Tina i-a ascultat cu atenție: cântau cu fermitate, cu o perfecțiune puțin monotonă, fără pată, fără șovăieli, nu ca ea. Se gândea cum nu călcase mulți ani într-o biserică, cum revenise apoi să asiste la concerte și regăsise semne, simboluri, slogane, imagini și miresme care-o chemau din depărtări și cărora le putea răspunde cu o anumită indiferență. Seara asta însă nu se simțea deloc indiferentă, căci privea biserica, iarăși, ca pe-un dușman care-i răpise copilul. De data asta intra ca o inamică. Doamne, noi doi suntem certați. De-asta nu-ți vorbesc, ca Ventura.

Când s-a trezit, biserica era în întuneric și a străbătut-o un fior. A tras cu coada ochiului în jur, speriată. Era singură, adormise în colțul ăla și... S-a ridicat brusc și s-a îndreptat spre ușă. Era încuiată. Panică. Ce faci când rămâi încuiat într-

²⁰ Imn dedicat Fecioarei Negre din Mănăstirea Montserrat, situată la circa 60 km de Barcelona, pe muntele cu același nume, devenit, în sec. XX, și un simbol al catalanismului.

o biserică? Ar fi putut să înceapă să țipe, frica ei să răsunе sub bolți, să se multiplice și Arnau să trăiască un moment de ridicol când or să-i spună mama ta e realmente imposibilă, să se lase închisă! S-a uitat la ceas. Era nouă seara și ea era acolo unica mostră de viață. A luat mobilul și, din inerție, a format numărul de-acasă, dar și-a revenit când a auzit vocea lui Jordi, alo, alo, Tina, ești tu? și a închis. Nu voia să afle Jordi că s-a dus la Arnau. Nu voia să-i răsunе glasul în nava întunecată; i s-ar fi făcut frică. Nu voia să afle Jordi că se lăsase închisă în biserică, nu voia să afle Jordi că intrase într-o biserică. Nu voia ajutor de la Jordi. Nu voia nimic de la el.

Lumina slabă a puținelor becuri aprinse făcea umbrele și mai evidente. S-a așezat într-o bancă, timorată de întunericul din spatele ei, dar resemnată să aștepte încă nu știa ce. După un timp și-a dat seama că plânge, nu fiindcă o usturau ochii, din pură dezolare. I-a trecut prin minte că ar putea să se roage, să ceară lui Dumnezeu ajutor, dar și-a dat imediat seama că, în clipa aia, o rugăciune ar fi o invocație obscenă. Evident, credincioșii trăiau mai bine ca ea. Credincioșii-n orice, fie și într-o idee politică. Ea doar ținea ore și făcea fotografii și credea în ce poate impresiona un film, fie materie, fie amintire ori sentiment. Dar nu prea credea în alte lucruri. Poate în conceptul abstract de educație. Iar de câteva luni nu mai credea nici în Jordi, marea ei dragoste convertită brusc în marea ei ură. Sau nu: în marea ei indiferență. Nu, indiferență, nu: în marea ei dispreț. Să-ți dai seama că ți-ai pierdut încrederea în cineva iubit fără rezervă e ca și cum acest cineva ar hotărî să-ți moară în brațe fără consimțământul tău. Ca atare, nu se putea ruga, nu putea să profite de timpul petrecut într-o biserică de mănăstire, toată la dispoziția ei. Putea doar recunoaște, sfârșită de durere, că fiul ei și bărbatul ei aleseseră alte iubiri și-o respinseseră pe a ei.

De luni de zile nu mai stătuse Tina atât de mult în liniște, gândind. Luni. Din clipa când Renom îi spusese că l-a văzut pe Jordi la Lleida când trebuia să fie la Seu, în întrunire de lucru. Din ziua când aflate că Jordi o minte, fusese incapabilă să stea

liniștită un timp, căci atunci toți demonii îi asaltau capul. Noroc că acum avea de terminat cartea și de dezghiocat viața lui Oriol Fontelles. Noroc că avea talent să evite momentele de reflecție. Până în ziua triumfală când se lăsase închisă, ca o nătăngă, în biserica mănăstirii Montserrat și nu mai putea evita ca toată mizeria pe care-o târa după ea să-i treacă prin fața ochilor ca într-o ironică, crudă, defilare de modele.

La zece fără un sfert, când ar fi trebuit să fie la gara Sants, simți în spatele ei zgomet și o lumină slabă aprinsă. S-a uitat. Era sus, la cor. Acolo era mișcarea. Și dacă ar începe să strige? Dintr-un necontrolat atavism, se ascunse după o coloană și-și îndreptă privirea spre cor. Intrau călugării și, din cât putea ea să vadă, se așeza fiecare într-un anumit loc.

Pentru prima oară în viața ei a asistat Tina Bros la rugăciunea completorium. Au cântat ceva scurt, auster, nu știa ce, și s-a gândit că una dintre voci era a lui Arnau. I s-a părut frumos, cu niciun preț n-ar fi vrut să rupă magia făcându-și ea apariția. Când au terminat, în mai puțin de-un minut corul a rămas gol și întunecat, iar în memoria ei a rămas momentul atât de plăcut. Până atunci nu se gândise la tren, oricum era foarte târziu. „Ca un fur voi intra în casa ta, oh, lahve și ca un fur voi ieși în zori”, citi într-o Biblie lăsată pe-o mobilă de lângă o coloană. Ca un fur voi trece prin viața mea și printr-a altora, dacă mă lasă.

Noaptea a fost rece, dar a putut să doarmă, în pofida fricii și a băncii incomode. Când s-a strecurat printre primii vizitatori și a clipit, izbită de lumina de-afară, cu oasele zob, și-a dat seama că, deși o orbise, ziua era cețoasă, învelită în ceața rece a primelor zile de martie, cel mai bun peisaj de visat, căci pânza de ceață acoperă pios detaliile, anecdoticul, defectele și-ți lasă doar conceptul și visul. Când mă întorc de la Saragosa, și-a zis în fața abisului de ceață, vin iarăși la Montserrat și-o să-i spun, ne-am separat, copile, deși taică-tău încă nu știe, să nu-mi ceri detalii, că n-am de gând să-ți dau.

Tina privi înapoi, spre mănăstire. Detesta să devină melodramatică, dar i-a trecut prin cap că poate n-o să-l mai

vadă niciodată. Te iubesc, Arnau. Nu sunt obligată să te-nțeleg, dar sunt obligată să te accept. Mănăstirea copilului ei. I-a făcut o fotografie tristă. Pierduse trenul de Saragosa și nu-și recuperase credința.

56

Feliu Bringué Felixó a pășit pe intrarea principală a casei Gravat pentru prima oară în viață, la treizeci și opt de ani. Casa Gravat trecea din gură în gură, oricare om din Vall d'Àssua putea să recite fără greșală așezarea mobilelor, textura lemnului, nuanța perdelelor, portretul doamnei, care-o păstra etern tânără și radioasă, liniștea covorului gros, mirosul suav de lavandă sau măr care impregna aerul, sunetul grav ale magnificului ceas de perete, parcă nu e posibil să existe în Torena o casă ca asta, scara din lemn nobil care ducea spre secrete majore, numeroasele fotografii din salon, trosnetul blând al butucilor în sobă. Și un dumnezeiesc parfum, când a intrat doamna.

— Tu ești un tânăr cu viitor și ambiție.

— Mă prezint ca să fac un serviciu satului. Nu e ambiție personală.

Trecând peste faptul că tânărul era fiul unuia dintre oamenii cei mai urâți de ea și că ezitase mult până să îl invite, a zâmbit:

— Firește. Și, după cum merg lucrurile, o să câștigi alegerile.

— Sper că da.

— Lista cealaltă-i făcută cu picioarele.

— Lista cealaltă – Bringué nu-și dădea seama că acum nu trebuie adoptat ton de miting – e plină de fasciști nostalgici care se-agață de putere.

— Sunt sigură că-s niște incompetenți.

Acum a privit-o în ochi. Parcă înțelegea, în sfârșit, că se află la casa Gravat fiindcă ea-l anunțase că dorește să-l întâlnească să facă un schimb de păreri etc.

— Dar dumneavoastră ce doriți? a zis, până la urmă.

— Tu ești foarte tânăr, sunt lucruri care... Umplu ceașca de ceai a viitorului primar care, în loc să se ocupe de ceașcă, s-a uitat la ceas.

— Mă bucur mai ales, a început să spună, că o să fiu primul primar ales democratic. O privi în ochi: Duc mai departe ce-a făcut tata.

Ce fac? O las pentru altă zi? Îi arunc vasul cu ceai în față?

— Eu știu cum merg toate-n Torena și-n vale. În țară, în general. Știi asta.

— Și?

— Ar fi bine să mă consulți.

— Scuzați, dar eu...

— Bogăția văii nu vine de la vaci, ci de la zăpadă. Eu aduc aici bogăția. Zahăr sau miere?

— Doamnă, eu... Măcar din demnitate, nu pot...

— Te-nțeleg foarte bine. L-a întrerupt cu glas blând: Dar consultă-mă. Toți ieșim câștigați.

— Poate ar trebui să vă amintesc – pe-un ton jignit – că zăpada nu durează tot anul.

Tocmai la vorbele astea ale lui Bringué i s-a aprins becuțul, băiete, Marcel, gândește-te, am putea face să nu se termine niciodată sezonul. Du-te în Colorado sau oriunde-s râuri repezi, observă, notează și stăm de vorbă.

— Adidas e interesat de pantofi de gimnastică.

— Bine. Nu pierde ocazia. Chiar de-ar fi numai tălpi. Și gândește-te la ce ți-am spus!

Știa că la-nceput n-o să fie ușor. Bringué Feliçó, băiatul detestatului Bringué, a fost proclamat primul primar democrat din Torena după dictatură și oamenii au ieșit în stradă să serbeze și, care mai mult, care mai puțin, toți priveau spre casa Gravat, care se făcea că nu pricepe, hotărâtă să înghită

gălușca. A doua zi după alegeri, Feliu Bringué a intrat în primărie, a deschis geamurile și, el personal, aplaudat de consilierii de pe lista lui, a dat jos tablourile lui Franco și José Antonio și, Dumnezeu să-l ierte, crucifixul, până atunci, dintotdeauna, în biroul primarului. A scos și tabloul în ulei ce amintea de figura lui Valentí Targa, călăul Torenei, care, de neînțeles, atârna încă pe un perete din sala de ședințe. Un bun portret. Ce ochi! Cine naiba l-o fi făcut? Și i-a invitat pe consilieri, ca și pe singurul membru al opoziției, Xavi Burés Savina, să se-așeze în jurul mesei și să se gândească la viitorul Torenei.

E vorba de răbdare, și-a spus doamna Elisenda. Dar a trebuit să mai înghită o gălușcă când consiliul a refuzat să-și schimbe hotărârea, în ciuda protestului ei logic, și, într-o zi ploioasă, când toate străzile erau goale, deși acțiunea fusese insistent anunțată, Feliu Bringué Feliçó s-a ținut de promisiunea făcută în timpul campaniei electorale, de a reda vechile nume și a invitat tot satul Torena la schimbarea celor de străzi. Din terasa de la etajul casei Gravat, la adăpost de ploaie, acoperită c-un șal, privea spre Plaça Major, încă Plaza de España. Un grup de oameni nu prea numeros și scorpia de Cecilia Báscones, veșnic pe baricade, acum democrată de când se știa, explicând consilierului pentru lucrări publice că drepanocitoza este o formă de anemie cronică, în care hematiile sunt distruse.

— Mamà, haideți înăuntru, o să răciți.

Elisenda s-a răsucit spre Mertxe, dar nu s-a învrednicit să răspundă și a revenit la pânda ei. Supărată, Mertxe a închis ușa.

Să schimbe ce vor, strada lui Franco și-a lui José Antonio, dar, pentru Dumnezeu, să nu mi se-atingă de strada lui Oriol.

În piață, Jaume Serrallac, băiatul pietrarului, desprinsese deja vechea plăcuță și o prezentase pe cea nouă, tot din marmură. Într-un minut era și pusă. Bruma de adunați au aplaudat, iar blestematul de Bringué a zis câteva vorbe pe care ea n-a putut să le prindă, dar i-a dorit toată moartea din lume.

A privit cu tristețe cum Serrallac face bucăți vechea plăcuță și adună în coș cioburile. În clipa aia i s-a ncețoșat privirea, cum i se întâmpla totdeauna la supărare. Și-a scos ochelarii și s-a frecat ușor la ochi cu vârful degetelor. Nu, nu plângea. Se mută la Barcelona înainte s-o vadă turma aia plângând.

— Maică-ta nici nu mă bagă-n seamă.

— Dar ce rău face că stă și se uită?

— E de trei ore afară. În picioare. Face de gardă de la opt dimineața. Nu vrea să-nghită nimic cald. Nici cald, nici rece. Și se mai și enervează când îi aduc aminte că trebuie să aibă grijă de ea.

— Drace. Sigur bocește că-i scot numele marelui Fontelles.

— Presupun. Uneori mi se pare că-i cam...

— Spune-i să vină la telefon.

— Dar nu vrea să știe de nimeni.

— Tu spune-i, ce dracu'!

— N-o să între, îți spun.

— Vezi dacă poți să duci telefonul pe terasă. Cât ajunge firul. Ce face băiatul?

— Bine. O să vezi că n-o să vrea să...

— Hai, să vină. Asta-mi mai lipsea azi.

Operația consta în scoaterea unei plăcuțe și înlocuirea ei. Operația nu consta în înlocuirea plăcuțelor, cu discreție, cu o zi înainte, de către o brigadă comunală (respectiv Jaume Serrallac) și în ziua fixată să se facă inaugurarea generală, cu un discurs și gata. Nu. În mintea contorsionată a lui Feliu Feliçó însemna transformarea acțiunii în smulgerea istoriei țării, în răzbunare, scoaterea de pe ziduri a numelor lui Franco, José Antonio și Oriol și înlocuirea lor cu alte nume, bastarde. Smulse, cum ai scoate o măsea. Îi spun act civic, dar e un act de răzbunare. Și Cecilia Bäscones, în rândul întâi, mereu după cum bate vântul. La vârsta ei ar fi putut fi mai demnă, căci tutun și nasturi vinde și unora și altora. Acum Elisenda se deplasa în terasă să vadă grupul oprit sub plăcuța străzii José Antonio. Continua să plouă și umbrelele autorităților și ale redusului public erau ca niște ciuperci

negre. O pată de culoare, niște necunoscuți cu impermeabile lucioase, care făceau fotografii. Poate de la vreo revistă.

— Mamà, Marcel.

— Nu. După.

— Mamà, e grăbit. Haideți până aici, că nu merge firul mai mult.

— Dă-mi-l. Alo.

— Mamà, ce se-ntâmplă?

— Nimic. Unde ești?

— La Paris. Închei afacerea cu Adidas.

— Ce produs?

— Șireturi pentru pantofi sport.

— Mai bine decât nimic.

— Cum... Dar e extraordinar.

— Ai fi putut să obții tot pantoful.

— Da. Și șosetele, nu crezi? Ce-i cu plăcuțele de pe străzi?

— Nimic de interes pentru tine.

— De ce nu intri în casă? Zice Mertxe că...

— Mertxe să tacă. Pa, am treabă.

— Dar mamà. Doamne, ești diabetică! Adu-ți aminte că...

Elisenda îi dăduse înapoi nurorii telefonul, căci acum grupul de ciuperci negre ajungea în capătul străzii Falangist Oriol Fontelles (1915-1944) și se oprea sub plăcuța care se zărea din terasă. A fost singura, bată-l Dumnezeu să-l bată pe Serrallac, pe care el a lovit-o direct în perete, s-o spargă. Parcar fi vrut să crucifice numele. Și apoi, cu dalta, a aruncat tot la pământ. Și au pus în loc, bănuia, numele Carrer del Mig.

— Eu numele ăsta nu l-aș fi schimbat, c-or să-l facă-n curând sfânt și iar o să-i punem placă.

— De unde știi dumneata c-or să-l facă sfânt? Dacă era un...

— Dacă voi, tinerii, nu mergeți la slujbă... Cecilia Bäscones și-a privit interlocutorul cu milă: Vindecări miraculoase, adăugă cu o figură misterioasă.

— Așa ceva nici Dumnezeu nu crede.

Când au terminat, oamenii s-au împrăștiat, parcă înfometați. Cei cu impermeabile lucioase s-au mai învârtit un timp, iar Jaume Serrallac a golit coșul plin de fragmente de istorie în lada de gunoi de pe strada Fontelles. Atunci, Elisenda a zărit două pete în capul străzii. Precis erau cele două Venture. Cele două pete au început să coboare, tăcute, privind în toate părțile, ca și cum n-ar fi mers, ca și cum ar fi pipăit traseul. Ajunse la lada de gunoi, una din ele s-a aplecat, de parcă avea nevoie să constate ceva. Și au plecat mai departe, pe strada Fontelles, în jos. Pe Carrer del Mig în jos.

57

S-a născut la Huesca la 2 mai 1919, într-o familie modestă. Tatăl lui ținea o prăvălie cu alimente, cu care a crescut o familie compusă din soție, mătușa Soledad, Jacinto și Nieves. Mult timp, visul micului Jacinto fusese să poată și el vâri lopățica de metal aurie în sertarul cu paste și să umple o pungă. La fel orez și zahăr. Și, dacă, eventual, ar ajunge să scoată un sfert de litru de ulei cu pompa unsuroasă, ar fi foarte aproape de fericire. De aceea, ziua de 14 aprilie 1931 a rămas de neșters, întipărită pentru totdeauna în sufletul lui, nu fiindcă în ziua aia se proclamase a Doua Republică la Barcelona și la Madrid, ci, fiindcă în urmă c-o zi don Rosendo hotărâse că studiile lui Jacinto s-au încheiat și că, începând de a doua zi, o să-l ajute în prăvălia de pe Desengaño colț cu Caballeros. S-a săturat de încărcat lăzi cu sifoane și de umplut sticle cu vin din butoi. Dar a gustat și din glorie: orez, macaroane, fidea, tăieței (care cer altă tehnică pentru lopățică), linte, năut, fasole și ulei; da: Jacinto a servit ulei și a fost foarte aproape de fericire când și-a șters mâinile cu cârpa dubioasă după ce a dat primul litru din viață lui Pilar de la vopsitoria San Vicente. La doisprezece ani era un copil fericit. Apoi, în timpul Republicii, situația a început să se complice. Și, odată cu războiul, și mai mult, căci era un martiriu să ai de

umplut pungi și pungi de macaroane și de orez și să te ungi pe mâini cu porcăria de ulei, mai ales dacă-ți vine o clientă drăguță și tu mânjit tot de să-i faci grație. I se acrise ca de mere pădurețe, încât, atunci când l-au acceptat, s-a înrolat, să scape de scârba de negoț cu alimente din scârba de Calle de Desengaño colț cu Calle Caballeros, să cunoască lumea și să caute fericirea. A trebuit să înainteze cu trupele republicane până în mijlocul a ceea ce-avea să devină bătălia de pe Ebru. A trecut râul pe la Vinebre, mulțumit, căci cunoscuse o fată extraordinară care-i dăruise o roză de culoare roz și care n-avusese timp să-i spună cum o cheamă, fiindcă asta se întâmpla când compania lui începea să coboare spre râu. A pierdut roza roză imediat ce-a trecut Ebrul, dar a ajuns viu în munții de la Fatarella. A tras în stânga și-n dreapta, a făcut pe el, căci nu puteau să iasă din cuibul de mitraliere de unde controlau o miriște care ziceau că e foarte importantă, a participat la o teribilă luptă corp la corp și o baionetă fascistă i-a marcat chipul c-un zâmbet sinistru pe obrazul drept. Din fericire, rana nu i s-a infectat. A supraviețuit peste optzeci de zile printre colegii morți și s-a retras tot pe la Vinebre. Oricât a căutat-o cu ochii, n-a găsit-o pe fata cu nume necunoscut și-n mână c-o roză de culoare roz pentru cei ce mergeau la moarte. Când s-au sfârșit războiul și lunile de retragere, s-a întors la Huesca, foarte revoltat moral, și a decis că n-o să mai servească în viața lui macaroane cu porcăria de lopătică și, pe ascuns de ai lui, s-a înrolat în Falangă și-n grupurile ei de acțiune; îi era sigur dor de uniforma care făcuse să vibreze o fată fără nume din Vinebre. Atunci a decis, cicatricea i-o făcuse un roșu separatist care nu mai apucase s-o vadă și să explice, fiindcă el personal, orbit de mânie, îi scosese ochii cu baioneta. Și șeful de centurie zicea bravo, Jacinto, foarte bine. Înțelegeți, camarazi? Asta-i mânia care trebuie să ne stăpânească. Înțelegeți, camarazi? Înțelegeți ce vreau de la voi? Jacinto Mas, care înțelegea perfect, și-a lăsat o mustață subțire, neagră, deasupra buzei. A învățat să privească cu cruzime și, când s-au cerut voluntari pentru un detașament

care să acționeze departe de casă, în Catalonia, o misiune de câteva luni, curățenie de nedoriți, s-a înscris, dar nu l-au ales. L-au trimis, în schimb, la San Sebastián și acolo a intrat, ca escortă personală, în slujba unei proaspăt căsătorite care voia să se întoarcă la casa ei. Ar fi fost mai eroic să fi făcut parte dintr-un detașament de asasini, dar lea fa ce i se oferea ca escortă, șofer și ce-o mai fi era impresionantă și n-a ezitat să accepte slujba. Jacinto Mas a ajuns pentru prima oară la Torena la volanul mașinii doamnei Elisenda Vilabré. A fost eficient, dur, liniștit, curajos, fidel și ea-i spunea, bravo, Jacinto, foarte bine și, din când în când, îi dădea un generos plus la salariu, în special când se petreceau diverse lucruri și el rămânea imperturbabil.

— Când s-a pensionat a zis că nu se-ntoarce nici mort la Huesca. Și mi-a cerut să vină la Zuera și eu i-am zis, cum să nu. Și-aici a murit, da.

— Nu. S-a făcut grădinar. Cu banii primiți de el am început o afacere cu flori. N-am de ce mă plânge.

— Doamnă, doar eram frați...

— Dumneavoastră sunteți de la poliție?

— Da' de ce-ntrebați toate astea? De ce vreți să știți lucruri de mult îngropate?

— Și ce-aș face eu cu niște amărâte de poze?

— Nu. Fratele meu a murit în 1976. Acum douăzeci și cinci de ani, doamnă!

— Infarct într-un bar din Zuera. Da.

— De ce-o spun cu reținere? Fiindcă poliția n-a vrut să afle nimic despre un tip care-a stat mult de vorbă cu el și a plecat c-un minut înainte să moară. După spusele lui Carreta de la bar.

— Cincizeci și șapte de ani, da.

— La-nceput, da. Da' pe urmă m-am gândit că poate și-o fi făcut dușmani mulți, mai cu seamă când a intrat în Falangă la Huesca și când o fi făcut cine știe ce treburi pentru doamna.

— Păi... Nu știu. Nu vorbea despre-așa ceva, dar am impresia c-a văzut de-aproape câteva morți.

— Fiindcă vorbea-n somn. Ceva de unul spânzurat de-un smochin. Erau vremuri foarte.. Dar eu nu știu nimic.

— Da. Poate-i mai bine să nu se zgândăre. Când am retras reclamația și-am renunțat la elucidarea circumstanțelor morții lui, am primit un mandat de la un donator necunoscut.

— L-am acceptat, sigur. Sunt bani, ca și restul.

— Nu, n-am de gând să mă întorc la Huesca. Mi-am făcut rostul meu la Zuera.

— Sort? N-am fost în viața mea.

— Nu. Dacă o fi făcut ceva rău... acolo-a făcut. Aici doar cultiva plante tropicale și avea o pepinieră de mușcate și de begonii, o minunăție. Da, aici, la Zuera, da.

— Așa erau vremurile. Pentru salvarea patriei.

— E știut; tinerii de zi nu mai cred în nimic. Eu, da. Și Jacinto al meu și mai și.

— E imposibil de demonstrat acum. A murit de infarct, punct.

— Nu. Din când în când, o depresie. Eu îi ziceam, bravo, Jacinto, foarte bine, și parcă asta îl remonta.

— Nu. Când era deprimat zicea mereu că fusese trup și suflet cu doamna Elisenda, că era o mare doamnă. Că pentru ea îl supraveghease îndeaproape pe domnișorul Marcel, un dezastru. Că pe doamnă o dusesse cu mașina mii de kilometri, c-o apăraseră de toate pericolele și, la sfârșit, l-a aruncat ca pe-un gândac.

— Nu știu de ce. Nu voia să spună.

— Sigur. O mare doamnă, întâi, doamna Elisenda, pe urmă Elisenda curva curvelor. Iertare. După părerea mea, Jacinto era îndrăgostit de ea.

— Nu mi-a spus. Nerecunoștință pentru toată abnegația lui, bănuiesc.

— Adevărul? Nu vreau să știu dacă-i vie sau moartă, nu mă interesează.

— Ei! Nu voia să vorbească, da' el știa atâtea secrete de-ale doamnei...

— Păi că... De ce vreți să știți?

— Ce să vă spun? Amanți. Mulți. Până-ntr-o zi, când s-a făcut sfântă și toată ziua bună ziua era prin biserici, de vorbă cu copii. Așa zicea Jacinto.

— Păi, uite, am impresia că Jacinto a fost unul din amanții-ăia... N-a zis niciodată, dar...

— Unele lucruri n-au nevoie să fie spuse.

— Nu. Era stearpă. Doamna Elisenda era stearpă. Nu putea să aibă copii.

— Fiindcă un șofer își duce viața-n mașină, închide bine geamul, sau prost, deschide ușile, aude discuții la telefon, duce scrisori, face tot felul de servicii... și e plătit să conducă și să tacă.

— De ce mi-ar fi spus minciuni, sărăcuțul. Când a venit aici era negru, nu mai voia să trăiască.

— Păi e foarte clar. Că domnișorul Marcel nu e copilul ei.

— Da, Marcel îl cheamă.

— De unde să știu eu! Al meu în niciun caz.

— Că bogații fac tot ce vor. Chiar au botezat din nou copilul.

— Simplu: schimbat numele de botez.

— Fiindcă a auzit de la volan. Nu vreau să-l cheme pe copil ca pe unul din ucigașii tatălui și fratelui meu. Romà, rezolvă.

— Trebuie să mă duc la oficiul stării civile și la parohie. Sper să nu fie...

— Descurcă-te, e treaba ta. Pe copilul meu îl cheamă Marcel, ca pe bunicul.

— O să rezolv, Elisenda.

— Așa că, întâi cum l-o fi chemat nu știu, dar pe urmă l-a chemat Marcel. Ați văzut ce glicine frumoase?

Cred într-o natură echilibrată, puternică, sănătoasă, și în Greenpeace, care o conservă și o ocrotește și în toate ființele umane care repudiază ura dintre indivizi și popoare. Cred în

egalitatea dintre oameni și blamez războaiele și diferențele pe motiv de sex, rasă.

— Sexele sunt diferite. Rasele sunt diferite, să fim serioși!

Cred în egalitatea dintre oameni și resping războaiele și inegalitățile pe motiv de sex.

— Acum, da. Inegalități.

Inegalități pe motiv de sex, rasă, religie, apartenență. Și cred că nu trebuie crezut în nimic ce întunecă spiritul liber al omului.

— Al făpturii umane.

— Al făpturii umane.

Spiritul liber al făpturii umane.

Din balconul noului apartament, Jordi și Tina contemplau râul ce cobora, alimentat de apele lui Pamano, și bucata de munte care se înălța, ei nu știau, spre Torena. Ce aer sănătos, ce aer! Cum de nu ne-a trecut prin cap mai înainte să venim să trăim la munte unde, se spune, oamenii-s mai puri și mai nobili, culți, bogați, liberi, spontani, fericiți!

— Te iubesc, Jordi.

— Și eu. Au, a rămas c-o să fim acolo la unu.

Tina și Jordi au sărbătorit prima lor zi la Sort cu o paella la casa Rendé, alături de masa la care Feliu Bringué lua prânzul cu un client după ce condusese actul civic al schimbării plăcuțelor din satul Torena și-i explica senzația de curățenie interioară pe care-o trăia pe măsură ce cădeau numele fascismului care-n zona asta a fost foarte dur.

— Peste tot.

— În satele mici, mai mult. Căci ura rămâne vârată în pereții caselor. Toți se cunosc între ei și toți știu cine ce a făcut. Eu știu unde sunt câteva gropi comune.

— Multă lume știe, dar tace.

— Există încă multă frică.

— Eu știu cine mi-a ucis tatăl.

— Targa. Dar e mort.

— Dar îi știu și pe cei care-au aplaudat când l-au împușcat pe tata. Turnura pe care-o lua conversația punea în pericol

conștiința de-a consuma, așa cum trebuie, o paella la casa Rendé. A vrut să închidă subiectul. E greu să trăiești într-un sat.

— Dacă n-ai o pășune s-o transformi în pârtie cu bilă neagră.

— Foarte bine. De-aia-am venit aici, nu să vorbim de lucruri triste. Sunt deschis la propunerile voastre, dar te avertizez că vreau să câștig lovele. Nu degeaba-s primar.

— Viața într-un sat e mai autentică.

— Mie mi se pare că... Sunt sătulă de oraș. Sătulă să fiu un număr...

— De ce nu-ncercăm? ziseseră cu patru luni în urmă.

Încercaseră. Ceruseră amândoi școala din Sort și, ca să se informeze, au deschis enciclopedia.

— Uite: oraș în Pallars Sobirà, în valea Noguera Pallaresa. Pe terenurile neirigate, se cultivă grâu și alte cereale; pe cele irigate, pășuni artificiale, pomi fructiferi și legume. Sunt nouă sute șaptesprezece hectare de pășune. Creșterea animalelor este o importantă ramură economică.

— Ce frumos, vaci.

— Da, industria lactatelor și brânzeturilor. Sort, centru al Pallars Sobirà, se întinde pe fundul văii, de-a lungul malului drept al râului Noguera Pallaresa. Prima mențiune documentară datează din 1069...

— Ți imaginezi? 1069!

— Da, ca posesiune a bisericii din Urgell.

— Dacă ne dau postul, ne stabilim chiar la Sort.

— Nucleul antic, format din străzi înguste și case vechi, este grupat la picioarele promontoriului pe care se sprijină marile turnuri cu diametru circular, fațada gotică (secolul XV) și zidurile (transformate în 1842 în gard al cimitirului) castelului Sort, vechea reședință a conților de Pallars. Localitatea s-a extins la poalele acestui ansamblu, de-a lungul drumului de pe marginea râului, până în Carrer Major și până în cartierul Raval, la a cărei intersecție cu nucleul antic se află Plaça Major, în care se ridică biserica parohială Sant Feliu.

— Un colțișor de pace, rezumase Jordi închizând enciclopedia, fără nicio umbră de ironie, căci el nu putea ghici viitorul și nu cunoștea trecutul.

— Nu cred să fie atât de solicitat. Și dacă-ncercăm să găsim o casă veche, de sat?

— Da. Iar dacă nu, un apartament normal.

— Există?

— Am putea să mergem la sfârșitul săptămânii. Să visăm.

Și acum sărbătoreau. Nu o casă veche, un apartament seminou cu chirie, foarte bun, căci era lângă râu și, dacă deschizi fereastra, poți să-i auzi murmurul. Și se vedea o parte de peisaj, Dumnezeule. Nu prea mare, apartamentul, dar ultrasuficient pentru noi doi, iar prețurile nu-s cele din Barcelona, nici pe departe. E o altă lume, aici oamenii trăiesc mai nu știu cum, iau altfel viața, se-ntâlnesc încă la cafenea să joace cărți, înțelegi?

— Ce frumos.

— Și dacă o să avem copii vor fi pallarezi.

— Va trebui să-ntrebăm ce fel de mâncare e tipică aici.

— E fabulos să ai școala la cinci minute de mers pe jos.

— E un lux să trăiești într-un sat. Și banii țin mai mult.

— Când începe școala, mă las de fumat.

— Am putea să ne facem vegetarieni.

— Te iubesc, Tina.

— Și eu.

Paella de la casa Rendé a depășit toate așteptările. Și Dumnezeu, căruia aici, în ciuda faimei lui, îi place să se amuze, așezase, la două mese distanță de Tina și Jordi, pe proaspătul primar democratic al Torenei, Felip Bringué (fiul nemernicului de Joan Bringué Feliçó, membru al Stângii Republicane, pentru unii fost primar martir, asasin pentru alții), care ducea tratative cu un cumpărător de terenuri, trimisul unei companii de comerț cu sporturile zăpezii. Și, și mai încolo, la o masă dintr-un colț, avocatul Gasull și tânărul și dinamicul Marcel Vilabré, de la Vilabré Sports, proprietar sau coproprietar sau asociat al stațiunii de schi de la Tuca

Negra din comuna Torena, duceau tratative cu un senzațional platou de paella de vițel cu carne moale și trandafirie, privind înaintea, în tăcere, fără să știe nimic despre oamenii de la mesele alăturate.

Rendé, la casă, la tejghea, se uita în stradă, adâncit în gânduri banale, n-avea nici cea mai mică idee câtă istorie a satului Torena era reunită în localul lui din Sort. Și, ca să fie și mai și, a servit o cafea cu rom unui bărbat cu ochi albaștri, cu hainele și mâinile impregnate de praf, care parcase camionul încărcat de țiglă și piatră pentru lespezi de mormânt chiar în fața localului. Jaume Serrallac și Rendé nu și-au spus nimic, căci obișnuința ucide cheful de vorbă. Noul venit a pus banii pe tejghea și, cât căuta după pachetul mototolit de Celtas, a privit distrat clientela și a rămas cu ochii pe perechea de hippy din casa Fanga, incapabil să își imagineze ce-avea să se întâmple peste douăzeci de ani și mai bine. Și-a băut cafeaua dintr-o înghițitură, și-a aprins țigara și a făcut un semn de salut lui Rendé. N-a-ntors capul. Nu avea, încă, niciun motiv să-l întoarcă.

— Mama ta nu se îngrijește. Pe zi ce trece are probleme mai mari cu vederea.

— Pe mine, dacă vrei să-ți spun, mă-ngrijorează că s-a făcut atât de bisericoasă. Mama nu era așa înainte.

— Mereu a fost. În felul ei, dar a fost mereu credincioasă. A sorbit din vin. Ea e întotdeauna cum e mai bine să fie. Las-o-n pace. A pus paharul jos și l-a privit. În plus, nu face rău nimănui.

— Pe dracu', nu face rău. Aruncă o avere pe popi și pe brambureala-aia cu sanctificarea sau cum i-o zice a lui Fontelles. Cu degetul spre Gasull. Câteodată cred că a fost ceva între ei, de ce atâta interes.

— Să nu zici niciodată așa ceva despre mama ta.

— Știu, vorba vine. Dar, gândește-te, dă bani la Opus.

— Să dai bani la Opus e un semn de maturitate și de inteligență.

— Dar ne-ndreptăm spre o societate laică. Și Opus s-a compromis cu regimul până-n creștet.

— Și tu, și eu.

— Eu eram foarte tânăr.

— Gândește-te, banii dați la Opus trebuie priviți drept cheltuieli ale firmei cu beneficii pe termen lung. Opus va avea totdeauna putere. E puterea, e parte intrinsecă din ea, ca lobby-ul regilor europeni sau ca industriile petroliere. În asta nimeni n-are nasul mamei tale. A știut totdeauna unde trebuie să fie și acolo a fost; pe cine trebuie să sune și pe ce ton. O știa cu un an înaintea celorlalți muritori. Și e mulțumită de ce faci tu în Europa.

— Ar putea să mi-o spună, nu?

— Știi cum e.

— Mamă se crede o excepție.

— Elisenda e o excepție. Avocatul îndrăgostit în zadar a luat o gură de carne și s-a gândit la alte lucruri, îndepărtate, apropiate, și la amintirea plăcută a parfumului de tuberoză pe care acum, de-atâta simțit, deseori era incapabil să-l mai perceapă.

— Știi ce mă bate gândul, Tina?

— Nu. Copii?

— Ei, nu. Poate mă-nscriu în PSOE²¹.

— Foarte bine. Și PSUC²², îl părăsești?

— Mă rog, deocamdată rumeg.

— N-ai nicio grabă. Lasă-ți timp. Privește din perspectiva de-aici.

— Tu?

— Nu știu. Vreau să citesc.

— Cum?

²¹ Abreviere pentru Partido Socialista Obrero Español – Partidul Socialist Muncitoresc Spaniol.

²² Abreviere pentru Partit Socialista Unificat de Catalunya.

— Pur și simplu. Vreau să citesc. Am douăzeci și doi de ani, m-am mutat în paradis alături de omul pe care-l iubesc, sunt măritată de puțin timp, simt că încep o viață nouă și vreau s-o trăiesc conștient.

— Dar asta n-are nicio legătură cu...

— Are, mult, l-a întrerupt Tina. La Sort simt pentru prima oară angrenajul vieții, simt, trăind în ritmul soarelui și al lunii, murmurul timpului ce-mi trece printre degete. La Barcelona, nu l-am perceput niciodată.

— Tu ești o poetă, Tina.

— Nu. Nu știu ce sunt. Mi-ar plăcea să știu să pictez, să pot să exprim ce simt. Pentru prima oară, la vârsta mea, îmi dau seama că să trăiești îți ia douăzeci și patru de ore din zi.

Tot Rendé le-a luat farfuriile și le-a adus înghețata de vanilie. Cafea? Două? Lichior? Nu? Atunci Jordi, cu ochii scânteindu-i de nerăbdare, și-a deschis rucsacul și a scos voluminosul pachet înfășurat în hârtie verde, pentru cadouri. L-a pus pe masă.

— Viața la țară nu-i face bine mamei.

— Elisenda nu vrea să se miște din Torena dacă nu e obligatoriu.

— La Barcelona ar avea toți medicii lângă ea și nepotul și eu aș putea... Și tu, Gasull...

— Mereu am considerat că o bună parte din salariul generos pe care-l primesc de ani de zile o câștig bățând drumul de la Barcelona la Torena. Într-o bună zi, nu știu cum, o să se poată conduce lumea din orice colțișor al pământului.

— Povești. Ascultă, și convinge-o: odată cu democrația și noile primării, o să fie cerere de săli polisportive.

— Vrei acum să ne facem și constructori?

— Nu: specialiști în instalații sportive. Va fi o mină de aur. Mai ales dacă ne situăm în prima linie. Gândește-te că primarii trebuie să-și creeze imagini noi, să schimbe înfățișarea localităților dacă nu vor să piardă următoarele alegeri.

— Câteodată mă-nspăimânti, ca maică-ta.

— De ce?

— Sunteți cu doi pași înaintea celorlalți.

— O fi o chestie de cromozomi. Și de ce nu constructori? Diversificăm riscurile.

— Mai vrei ceva, domnule Vilabrú?

Marcel s-a uitat la Gasull și, înainte să poată spune avocatul ceva, a decis el pentru amândoi.

— Trecem direct la cafea. Și două whisky-uri. Spre Gasull, după ce-a plecat Rendé. Nu ți se pare original restaurantul ăsta?

— N-am mai venit pe-aici de-un secol.

Tina a luat pachetul bucuroasă. Cu nerăbdare în vârful degetelor, a rupt hârtia, spunând azi nu-i onomastica mea, nici ziua de naștere, ce e?

— Azi se-mplinesc exact treizeci și șase de zile de când ne-am căsătorit.

— Atât de mult?

— Atât.

Doamne, cum trece timpul, treizeci și șase de zile. Da, tempus fugit. Ai, nu-i ușor de scos ambalajul ăsta! În hârtia de împachetat era o cutie neagră, ceva mai mică decât o cutie de pantofi. Jumătate. Nu, trei sferturi dintr-o cutie de pantofi. Tina se uita la cutia de pe masă. Și-a stăpânit bucuria care-i țâșnea din ochi, căci Rendé le aducea cafelele. Când au rămas iarăși singuri, a deschis cutia c-un gest aproape liturgic, suntem căsătoriți de treizeci și șase de zile, iar Jordi-și ținea respirația și smulgea petalele margaretei, îi place, nu-i place.

Era un superb Nikon reflex, pesemne te-a costat o avere, Jordi. Dar îți place? Mă-ncântă; problema e că n-am habar de fotografie. Poți să-nveți. Și să-l folosești să-ți exprimi emoțiile.

Tina a luat Nikonul cu degete curioase.

— Are film, a avertizat-o Jordi.

Marcel a văzut, în timp ce-și savura Cardhu-ul în compania lui Gasull, cum femeia din cuplul de hippy de la masa din mijloc făcea o fotografie tovarășului ei, un bărbos cu părul zburlit și gândirea, probabil, la fel de-ncâlcită.

— Știi cine-i cel de la masa din fund?

— Nu.

— Feliu Bringué. Noul primar al Torenei.

— A, asta e?

— Taică-său a fost primar în timpul războiului. O urăște pe mamă.

— De ce crezi c-o urăște?

— Povești din sat.

— Nu povești din sat. Gasull totdeauna informat. Bringué vrea să deschidă o nouă stațiune de schi.

— Nasol. Unde?

— Lângă Tuca Negra.

— Mama lui! Trebuie să acționăm.

— Tu ocupă-te de suedezi, de Tuca Negra are maică-ta grijă.

— Prima fotografie pe care-am făcut-o cu aparatul e a dragostei mele.

— Mulțumesc. Aș vrea ca dragostea noastră să crească mereu.

— Doar de noi depinde, Jordi. Știu că ești nobil și credincios și vreau să fiu demnă de dragostea ta.

Amin.

Trei-patru ani, Dumnezeu, care, după bătrâna Ventura, nu există, n-a vrut să se mai joace și n-a mai strâns toți oamenii ăia în același loc. Cum erau disponibili, s-au împrăștiat, vânându-și fiecare obsesia. Cea a tot mai stăpânului pe Vilabré Sports S.A. și coproprietar la Tuca Negra, Marcel Vilabré, în iarna aia grea din 1982 era la Strasbourg.

— ...nu-i totuna. Nici gând. Uite, eu îmi iubesc mult soția. Dar asta-i altceva. O expansiune, nu face rău nimănui, dacă stai să te gândești, o merit. De doi, ce zic doi, de...

— Ascultă, drăguță, eu te-ntrebam doar dacă ești însurat.

— Nu, voiam să spun că...

— Întrebam într-o doară.

— Aha.

— O să vezi c-o să mai vrei o dată.

Fata veni lângă Marcel care, împotriva obiceiului, nu el luase inițiativa. Începu să-l dezbrace și el se lăsa, aruncând

din când în când o privire spre telefon. Gândul că așteaptă telefonul lui Mertxe, bolnavă, îi da o senzație inedită de culpabilitate, care-l îngrijora, cu atât mai mult cu cât putea să-i îngreuneze erecția.

Serviciul era fantastic și, de câteva clipe, Marcel începuse să uite de eșecul în cumpărarea treningurilor la un preț scandalos, fiindcă i-o luaseră înainte Laxis Co., chestiune de ore. A uitat și de emoția pentru întâlnirea de-a doua zi de la Strasbourg cu responsabilii celor două stațiuni din Sapro, care voiau să cumpere Tuca Negra.

— Sub nicio formă, Marcel, îi zisese mamă-sa. Dacă vor s-o cumpere înseamnă că poate s-aducă și mai mari beneficii: să facem un calcul al profitului, dar de vândut, nimic.

De când Elisenda, în urmă cu zece ani, odată cu nașterea nepotului ei Sergi, devenise acționara majoritară a Tucăi Negra, stațiunea crescuse constant. Și, odată cu intrarea fiului ei ca nou asociat, în detrimentul suedezilor de la Frölund-Pyrenéerna Korporation, se înmulțiseră părțile negre, cu circuite extreme; o extraordinară ofertă de schi nordic într-o zonă atât de frumoasă, încât cine încerca o dată, sigur revenea. Și o amplă zonă pentru familii, cu părți blânde și cu tot felul de servicii. Depindeau doar de timp și trebuiau să-i aprindă lumânări sfântului corespunzător, fiindcă oamenii veneau deja singuri și, tot mai mult, cumpărau material sportiv Brusport, prestigiul mărcii în sport, eleganța devenită sport. Brusportwear, prestigiu mondial. Yannick Noah îmbracă Brusport. Stephan Edberg și Brusport, un cuplu insuperabil. (Ore în șir designerii analizaseră dacă ar fi mai bine inseparabil, apropo de inelele din logoul lui Brusport, dar până la urmă rămăseseră la insuperabil. Evident, căci inseparabil e ceva personal: dacă Edberg și Brusport se separă, treaba lor. În schimb, insuperabil înseamnă că dacă tu cumperi o cămașă Brusport cu cele două inele inseparabile, vei câștiga în tot, în sport, în viață și în al treilea, și definitiv, set. Și, cum doamna Elisenda a zis că da, au convins-o, a rămas insuperabil.)

— Aș da cu nasul prin Val de Proudhom – Marcel, deja în picioare.

— Mertxe ce face?

— Nu prea bine: povestea cu ovarele și... pe deasupra, gripată.

— De ce Val de Proudhom?

— Umblă zvonuri c-ar vrea să vândă.

— Du-te. Dar să nu faci un pas fără să mă consulți.

— Da, mamă.

Și-a luat pardesiul și-a închis încet ușa, înainte s-ajungă tot mai bătrâna Ció. Uitase să-și sărute mama, căci era grăbit să facă porcăria de drum până la Barcelona. Când s-o hotărî ea să plece din casa de la Torena, o să fiu eu la pensie.

De-aceea Marcel Vilabré era la Strasbourg, la hotel, prezentând penisul unei prostituate pe care nimeni n-ar fi crezut-o așa ceva, căci părea o regină din basme, dar cică făcea o relație insuperabilă, ca Brusport și Edberg, și el știa ce urmează, că era scris. La jumătatea insuperabilei relații, a sunat telefonul.

— Alo.

— Eu sunt. Unde erai?

— Eu? Cum te simți, scumpo?

— Mmm. Deprimată. Te-am sunat fiindcă voiam să te-aud și...

Penisul începea să se ofilească și regina din Strasbourg reacționează cu profesionalism, iar Marcel spunea la telefon întâlnirea s-a terminat mult mai târziu decât prevăzusem. Sun-o pe mamă și spune-i să nu fie amărâtă pentru Val de Proudhom. Nu ne interesează.

— Tu ești bine? Marcel?

— Eu, da. De ce?

— Nu știu, îți tremură vocea. Ce-i cu tine?

— Cu mine?

A dat-o la o parte cu mâna pe regina din Alsacia. Poate prea brusc. Cert e că ea a zis, hei, băiete, fii atent, iritată, tare și în franceză cu accent german.

— Ce-i? Cine e?

— Cine e cine?

— Cea care nu știi ce-a zis.

— Eu n-am auzit nimic. O fi vreo interferență.

Mertxe a-nchis. Nu-i lăsase nici timpul să rotunjească minciuna. A-nchis și el, încet, gândindu-se, cum naiba de-o dă așa-n bară în ultimul timp. Între timp interferența îi prindea din nou membrul și el, acum necontrolat, i-a lipit o scatoalcă de-a lăsat-o cu gura căscată de uluire.

— Tu es un con.

— Et toi une conne.

Interferența s-a ridicat, roșie de furie și de scatoalcă, s-a îmbrăcat în viteză și și-a luat geanta. Dar Marcel s-a așezat între ea și ușă.

— Dacă mă mai atingi, chem poliția. În franceză.

— Dacă chemi pe cineva, îți rup picioarele. Deshabille-toi! Hai!

Marcel s-a simțit sălbatic. Prea sălbatic. I-a lipit câteva palme și n-a fost blând nicio clipă, nici n-a încercat să se prefacă. După ce-a terminat, știa că cel mai greu lucru nu era întâlnirea de-a doua zi, ci sosirea acasă, cu capul plecat, gândind o strategie care nu se concretiza, și a găsit pe masa din sufragerie un bilet care spunea Sergi și cu mine suntem la mama. Nu mă suna. Nu mai am febră. Probabil mi-o provocai tu.

— Nemernica, și-a zis. Doisprezece ani de căsătorie, un copil de opt sau zece ani, multe aventuri fără probleme și, fiindcă o idioată de tipă a zis, fii atent, băiete, aruncă-n aer o familie. E groasă.

Recompunerea a fost o capodoperă realizată personal de doamna Elisenda. A evitat scandalul, a evitat să se vorbească, a evitat să afle Mamen Vélez de Tena, a făcut-o pe cuscră (din Centelles-Anglesola rude cu Cardona-Anglesola dinspre partea Anglesola, și din familia Erill de Sentmenat, căci mama mamei e fata lui Eduardo Erill de Sentmenat, care, când a izbucnit criza matrimonială a lui Mertxe, împlinea trei ani de la

sinucidere în care, acum se știa, interveniseră în părți egale rațiuni de buzunar și de suflet) să se implice și a întors nora și nepotul acasă. Începând din clipa-aia, Mertxe a învățat să zâmbească, a dispus paturi separate și și-a propus să nu mai vorbească în viața ei nici cu soacra, nici cu bărbatul. Lui Marcel caracterul i s-a acrit ca iaurtul și a căpătat obiceiul să-i învinovățească pe toți de toate, chiar și dacă ninge prea puțin sau dacă vântul își făcea de cap pe pârtiile înalte. Totul din vina unei interferențe, incredibil.

Când calmul a revenit în familie, Elisenda Vilabré și-a convocat fiul la Torena să-i predea direct un manual de instrucțiuni pentru viața familială. După o lungă discuție în care ea doar a dictat norme de conduită și el n-a putut replica nimic, când manualul era citit, Marcel Vilabré, ca să contracareze, a zis c-o voce înfundată de furie, dacă e să vorbim atât, am putea să vorbim și de obsesia ta de-a face un învățătorăș sfânt.

— Nu te băga în lucruri care nu te privesc.

— Tu te-ai băgat toată după-amiaza în lucrurile mele, care nu te privesc. În plus, ai aruncat o grămadă de bani pe povestea cu sfinții.

Doamna Elisenda Vilabré a deschis un sertar, a ales un dosar colorat, a scos din el o hârtie și a pus-o pe masă.

— Ce-i asta?

— Banii pe care i-ai aruncat tu pe târfe, doar de când te-ai însurat.

59

Lui Cassià îi lipsea o doagă. Balele care-i curgeau la cel mai mic zâmbet îi ofereau doar *lettre de marque*. De-aceea la Marés avea întotdeauna un păhărel de vin gratis. Chiar și Báscones, care la unii clienți strâmba din nas, era indiferentă când Cassià cumpăra tutun să-și răsucescă țigări și, uneori, dacă n-avea destul mărunțiș, îi zicea, lasă, Cassià, aduci altădată,

iar dacă avea chef să se-amuze îi zicea, zi condrotomie, și Cassià răspundea știi că nu m-ajută capu' și ea, mulțumită, repeta condrotomie de câteva ori și-i zicea, hai, du-te-acasă, ca și cum n-ar fi fost din familia lui Maria del Nasi din care ieșise unul din cei mai căpoși tipi, republicani, jechoși, masoni, separatiști, roșii, ateii, cataliniști feroci din sat, fratele mai mic al lui Cassià, Josep Mauri din familia Maria del Nasi, care-n clipa-aia număra bârnele din pod pentru a nu știu câta oară și încerca să nu privească, prin gaura timpului, nici trecutul, nici prezentul, nici viitorul pe care nu-l avea. Se chinuia să nu vadă noaptea din urmă cu opt ani când, după câteva zile de la rebeliunea fascistă din treizeci și șase, la sfârșitul lui iulie, sosiseră-n piața din sat, într-un camion înfășurat în steaguri, șapte anarhiști. Îi dirija un învățător din Tremp, Máximo Cid care, de cum a coborât, a zis, tu, tu, tu și tu, căutați-mi pe cine comandă aici și-atunci tu, tu, tu și tu s-au dus la primărie și nu l-au găsit pe primar, fiindcă Joan Bringué își cosea fânul, și Máximo Cid a fost nevoit să îl caute pe pajiștea de la Músic, un urcuș groaznic, și, veniți în sat, a pus să-i cheme pe Mauri și pe Rafael Misseret, cei doi consilieri, și i-a dus în piață și Bringué zicea, hei, hei, hei, suntem republicani, ce dracu' vreți să ne faceți, iar Cid a zis, nu vreau să vă fac nimic vouă, vreau doar să fac dreptate. Și ridicând, tragic, tonul a precizat, Istoria să facă dreptate. Bringué, Mauri și Cassià se și vedeau lichidați de anarhiști, de sticleții învățătorului Cid; dar atunci acesta le-a ordonat să-i arate casa bogătaşilor din sat și Josep Mauri și-a dat seama că Máximo Cid este idiot, fiindcă în timp ce-ntreba care e casa bogătaşilor din sat, stătea cu spatele la fastuoasa fațadă a casei Gravat în partea de sus cu sgrafitti, pe care Mauri se săturase să îi tot vadă, din ascunzișul lui din pod. Însoțiți de Bringué, Cassià și Mauri, anarhiștii au intrat în casa Gravat după ce au lovit cu pumnii în ușa de lemn nobil. Le-a deschis Bibiana, au îmbrâncit-o și, în prezența unei înspăimântate Elisenda, i-au luat tatăl, pe domnul Anselm Vilabré Bragulat, fost căpitan în armată, erou la Alhucemas, participant la câteva puciuri cât fusese activ, și fratele, Josep

Vilabré (din Vilabré de Torena și din Ramis dinspre partea lui Pilar Ramis de Tírvia, jumate curvă, jumate mai bine să nu vorbim, din respect pentru bietul Anselm), mai mare ca ea cu patru-cinci ani. Și învățătorul Cid a scuipat pe podea și-a zis ne-ntoarcem imediat să luăm în posesie casa, fiindcă începând din clipa asta e confiscată de popor. Și-n plină zi, cu lumina adevărului pe chipul sumbru, urmăriți de privirile îngrozite sau zâmbitoare ale celor care se uitau din spatele geamurilor, grupul de anarhiști cu Máximo Cid și Joan Bringué Feliçó, Rafael Gassia Misseret și Josep Mauri din familia Maria del Nasi, i-au dus pe cei doi bărbați din casa Gravat, cu mâinile legate la spate cu sfoară, pe dealul lui Sebastià, lângă cimitir. Dealul lui Sebastià are o pantă ideală, parcă fusese făcut cu gândul la necesitățile politice ale locului, Bibiana, de-asta-s vinovați doar Bringué și-ălalți doi, cum îi cheamă, cum îi cheamă, ei ne-au denunțat, Bibiana, ce să știe ăia din Tremp, ei i-au chemat, Bibiana, îți jur c-o să plătească amarnic morțile astea. Tu taci, că ești un copil. N-am de gând să tac, Bibiana, hai, cum îi cheamă pe ceilalți doi. Și Bibiana, cum o cunoștea pe fată și știa ce nenorocire putea să iasă, a zis Rafael Misseret și Josep din familia Maria del Nasi.

Învățătorul Máximo Cid i-a pus pe cei doi bărbați Vilabré cu fața spre pantă și Anselm Vilabré a zis, văzând că Josep căzuse-n genunchi, lăsați-l pe el, e prea tânăr. Învățătorul Cid l-a ridicat pe Josep și i-a dat un pistol lui Bringué, unul lui Mauri și-unul lui Gassia și le-a zis țintiți spre ceafă și adio; cei trei se uitau, cam șovăielnici, unul la altul. În spatele lor, grupul se bățâia, nerăbdător, când pe-un picior, când pe altul, așteptându-i pe cei trei burghezi republicani să se decidă să-nceapă revoluția în Vall d'Assua și-atunci Mauri din familia Maria del Nasi a dat din umeri și a țintit spre ceafa domnului Anselm în timp ce învățătorul Cid, pedagogic, explica în ce consta totul: să-și facă dreptate fiecare sat, nu să ne învățăm să vină unii de-afară să ne scoată castanele din foc. Atunci Gassia, convins de prezența atâtor oameni, a ridicat și el pistolul, iar Bringué, mai palid ca domnul Anselm, ținea

pistolu-n jos. Mauri a scos un strigăt, ca să-i treacă spaima, și-a tras și-n casa Gravat s-a auzit nu atât împușcătura, cât urletul. Domnul Anselm Vilabré, fost căpitan în armata spaniolă, a căzut cu câteva secunde înainte să poată spune niște cuvinte ce i-ar fi adus o mai epică moarte. N-a avut timp, fiindcă era preocupat de fiul lui. Dar tot a avut timp de-un gând negru pentru curva de Pilar; chiar când glonțul începea să-și facă drum prin creier a gândit târfă, ai profitat că eu îmi puneam viața-n joc pentru patrie ca să-mi pui coarne în casa mea, în patul meu, cu copiii mei în casă, cu un nenorocit plin de bani fiindcă-n teatru se câștigă mult, dar era un nenorocit perfect care, sper, te-a făcut nefericită pentru tot restul vieții tale, așa să fie. Atunci Gassia a scos un muget similar și a făcut țândări ceafa rasă a lui Josep Vilabré Ramis din casa Gravat, care-a căzut fără nicio lozincă, fără niciun geamăt neterminat, doar cu imaginea Júliei Sorre și cu ideea absurdă bine că mor fiindcă-așa n-o să fiu obligat să-i spun lui papă că vreau să mă-nșor c-o țărăncuță frumoasă, dulce și săracă, din familia Pona de Sorre, și papă n-are cum să-mi răspundă dacă mai spui vreo prostie ca asta te omor.

— Sunteți cu toții martori, a proclamat învățătorul Cid cât aduna pistoalele și-i dădea o canistră cu benzină lașului de Bringué, că satul Altron și-a luat dreptatea în propriile mâini.

— Torena.

— Cum?

— Aici e Torena, nu Altron.

— A, da? Sigur?

S-a uitat spre oamenii lui, o fulgerare cu o umbră de teamă, poate de angoasă. Și a zis cu glas sec stropește-i ca lumea, și Bringué, de parcă ar fi dat cu dezinfectant la intrarea în casă, a golit în tăcere canistra pe trupuri și învățătorul i-a dat un chibrit aprins și Bringué l-a aruncat pe Josep îndrăgostitul de țărăncuță, care s-a transformat într-o torță și la celălalt focul nu s-a întins, fiindcă era mai departe. Dar oamenii erau deja în drum spre sat și după niciun minut camionul cobora spre Sorre, Altron și Rialb. În mijlocul pieței din Torena îi lăsaseră

pe Rafael Gassia Misseret, Joan Bringué Feliçó și Josep Mauri din familia Maria del Nasi, care, începând de-acum trebuiau să fie tari de înger pentru revoluția lor. De la o fereastră a casei Gravat Elisenda i-a privit în ochi înainte s-o ia la fugă pe scări să vadă ce s-a-ntâmplat, cu speranța nebună că n-a fost nimic. Și nu doar unul-doi au spus că au meritat-o, ca bogătași și fasciști.

În ziua aia, când Báscones, după ce rostise pentru ea, în șoaptă, condrotomie, i-a zis, fumezi prea mult, Cassià, o să ți se-nfunde conducta, el a răspuns agitând pachetul de tutun stai liniștită, aproape toate le fumează Josep. Ea n-a zis nimic; doar i s-a zbătut vâna de la gât (sterno-cleido-mastoidian). I-a dat lui Cassià restul, a așteptat să dispară omul și veșnica lui ceață, a tras pe jumătate obloanele și s-a dus fuga să-i spună primarului (evident primarul Targa era la primărie) ce-i spusese Cassià, stai liniștită, aproape toate le fumează Josep, și Valentí Targa strigase mama lor la toți, la toți. Lui Báscones i-a zis, îți rămân dator, Báscones a salutat cu brațul ridicat și a zis, eu doar mi-am făcut datoria, viva Franco, și Valentí Targa, însoțit de trei sau patru din oamenii lui, când se lăsa întunericul, a intrat în casa Maria del Nasi, i-a speriat pe cei doi bătrâni care stăteau în bucătărie cu ochii la foc, amintindu-și crâmpieie din viață și vechi iubiri, au scotocit tot, tot, pivnița, șopronul și podul casei și, într-un colț care le scăpase în celelalte două dați când intraseră, căci era bine camuflat de un perete de chirpici, au dat de un alb ca varul Josep Mauri care de patru ani și unsprezece luni jumătate trăia nemișcat în pod, visând ziua când o să poată să iasă să cosească sau să pipăie ugerul vacilor, privind prin spărtura prin care intrau porumbeii ce putea să vadă de-acolo, acoperișul și-o parte din fațada casei Gravat și gândind o să vină ziua când o să plece Targa și eu o să ies iar, deși nu era sigur, căci Rafael Gassia și Joan Bringué o pățiseră și mai rău ca el sau, depinde cum privești, poate mai bine ca mine, că e un chin să trăiesc ca un șobolan în propria casă și să dârdâi

de frig sub munți de pături. Și cobora din pod numai noaptea, își dezmorțea picioarele, o mângâia pe fund pe Felisa și cerea mai multe reviste, mai mult aer, nu mai pot, Felisa, ce știți de războiul din Europa.

Josep Mauri părea o stafie, alb de pod și de spaimă, când l-au scos în stradă și a clipit orbit de lumina slabă a becului. Și-a zis în gând, gata, s-a terminat suferința.

A doua zi circula zvonul că Mauri, fugitul, da, se-ntorsese în sat să se sinucidă. Ce spui? Cum, unde? Pe dealul lui Sebastià, s-a spânzurat de-un smochin, Dumnezeuule, ce cumplit. Da, ce cumplit. Ca Iuda, și el spânzurat de-un smochin pentru nu știu ce treizeci de arginți. Ca asasin, revoluționar, anarhist, catalanist. Bietul Josep, câți ani să fi avut. Când s-or termina toate astea. Și Oriol a scris o notă pentru locotenentul Marcó, ieri, când eram în pasul Triador, alt mort al lui Targa și-al oamenilor lui. Nu pot demonstra, dar e evident. Un anume Josep din familia Maria del Nasi, pe care nu l-am cunoscut fiindcă era fugit, după spusele lor, a venit să se sinucidă.

— E-al treilea, a zis locotenentul Marcó și a zis tot satul, fiindcă li se întipărise în minte. Primul a fost Bringué, cum a intrat în armată. Dobitocul de el nu fugise și a devenit primarul martir. Pe urmă Gassia, cu el a fost mai greu, dar și pe el l-au ras. Și acum Mauri. Trei. Cei trei anarhiști ai lui Cid. A strivit sub talpă mukul de la țigară. Cei trei, se spune, le-au făcut felul bărbaților din casa Gravat.

Oriol, stingherit, s-a uitat în calendarul de pe perete, de parc-ar fi meditat la curgerea timpului. Locotenentul Marcó a tras de tăcere o bună bucată de vreme până ce, de atâta tras, a rupt-o.

— Tace și face, a zis.

— Cine?

Joan Ventura s-a ridicat și s-a uitat în jur: nici măcar alune râncede nu erau.

— Tu fii atent, nu face pe prostul, l-a avertizat înainte să deschidă ușa și să dispară pe nesimțite, cu viteza fumului de

la soba din școală. Oriol a rămas singur pe întuneric în clasă, privind afară piața, satul în beznă, lumea dormind sau prefăcându-se că doarme și el gândind e imposibil, e o femeie suavă și integră, e imposibil.

Îl găsiseră spânzurat de-o creangă de sus a smochinului mare de pe dealul lui Sebastià și Felisa a strigat de durere, dar n-a avut curajul să spună ce se-ntâmplase noaptea. Dar a strigat, s-a tânguit. Când a auzit din terasă strigătele Felisei, după ce a aflat că Goelul ei și-a terminat treaba pentru care fusese contractat, doamna Elisenda Vilabré a izbucnit în lacrimi pentru prima oară în opt ani și Bibiana a gândit, dacă nu i-aș fi dat eu numele, le-ar fi găsit ea la vreun colț de stradă; și-a-nchis ochii și-a zis, în sfârșit, biata fată, poate și ea să plângă ca toate femeile.

60

A tras aer în piept, de parcă ar fi vrut să se-arunce cu capul într-o piscină, și, fără să stea pe gânduri, a intrat în restaurantul pensiunii unde Jordi și cu Joana consumau adulterul în fața unui platou cu melci. S-a uitat în ochii lui Jordi, când a luat un scaun și s-a așezat între ei, ca unul care intră și el în joc; nu s-a uitat la Joana, a zis către șervețele, Joana Rosa Candàs Bel, am senzația că e mai bine să dispari un moment. Și l-a privit iar pe Jordi în ochi și el i-a susținut privirea și a cuprins-o o imensă furie, fiindcă în clipa-aia, în fața privirii lui, a simțit nu dispreț, ură, greață, dorință de răzbunare sau orice alt sentiment nobil, ci doar durere pentru atâția ani, pentru Arnau, pentru tine și mine, că trebuia să fim nobili și cinstiți, pentru biletele de tren în circuit, pentru ne stabilim la Sort, la munte, pentru zilele de fericire, de calm, înțelegere. A trebuit să facă un efort să nu se lase târâtă de propria istorie. Cum, palidă, mută, Joana se ridicase, își luase geanta și se topise, a profitat să se așeze față-n față cu Jordi, pe scaunul care încă păstra căldura fundului Joanei. Cu o

doză de satisfacție bolnăvicioasă, a văzut, cu coada ochiului, că oamenii de la mesele vecine și-au dat seama că se-ntâmplă ceva. De la măsuta recepției, își dădea seama și proprietarul pensiunii și-și zicea-n gând, oh, nu, e femeia-aia; iar soția lui, care tocmai ieșea din bucătărie, când a văzut-o pe Tina, își zicea da, e femeia-aia, și-și ascundea un zâmbet de admirație.

— Cel mai rău îmi pare că mă minți.

Roșu, alb, verde, Jordi nu știa dacă să se ridice și să plece sau să suporte rafala.

— Eu...

L-a privit cu franchețe, cu bărbia sprijinită în mâini, atentă, curioasă cum s-o scuza. Cum Jordi doar stătea cu gura deschisă, l-a împuns:

— Întrunirea de ciclu era întrunire de miniciclu.

— Da, păi... Până la urmă s-a... Da, s-a amânat.

— Da.

— Dar ce-i cu tine? Oh, nu, nerușinatul contraataca. De ce faci spectacol? Ce e-n capul tău?

— Vrei să-ți spun ce e-n capul meu?

— Nu, nu: mă acuzi de... S-a lovit cu două degete peste frunte. Te rog, să nu fim provinciali, am intrat în mileniul trei. A privit-o să vadă ce efect avuseseră vorbele. Ca să sublinieze: Nu știu ce îți imaginezi.

— Penibil.

Credeam c-o să fii mai elegant, Jordi, îți jur pe cancerul meu.

Tăceau. Jordi nu voia să se uite-n jur, să nu se jeneze mai tare. Când tăcerea a devenit grea, Jordi a vrut să o facă mai ușoară:

— Dar tu ce bazaconii visezi. Cu o figură didactică. Că Joana și eu... Chiar? Atât de puțină încredere ai în mine? Profund jignit. Atât de puțină?

— Când ajung diseară acasă nu vreau să mai văd niciun lucru de-al tău. Sau ți-l arunc pe geam. Ca Sofia Loren.

— N-ar trebui să discutăm puțin, nu?...

— Ai spus deja tot. Pe mine nu m-ai lăsat să vorbesc. Țeapănă, cu spatele drept, a ridicat tonul ca să se simtă și mai stingherit. Nu trebuia să fim cinstiți, Jordi?

Jordi a ridicat un deget, să inventeze vreo prostie. Dar după câteva momente de reflecție, a lăsat degetul și capul în jos. Nu mai opunea rezistență. Probabil fiindcă-l luase prea pe neașteptate. A mai avut tăria s-o privească în ochi:

— Ce ți-a spus doctorul?

Tina se ridică și se uită la ceas:

— Diseară, la unsprezece, sunt acasă. Să nu-ți treacă prin cap să-l iei pe luri.

Era să-i zică derbedeule, dar n-a făcut-o. Era să-i zică îți dau o a doua, o a treia și-o a patra șansă, dar n-a făcut nici asta. A plecat, cu privirea dură, opacă, să nu le dea voie lacrimilor să izbucnească înainte să ajungă la Citroën. Anfuriat-o și mai mult că Joana nu plecase. Stătea în mașina ei verde nouă, un model din astea noi, indefinite. Câteva minute crezuse că s-a dus să plângă de furie la ea acasă, dar nu: Joana era acolo, o aștepta să plece, să dispară, să-i lase drumul și viața libere, în sfârșit libere.

A pornit motorul. A răspuns la prima cheie, parcă grăbit să părăsească pensiunea scârboasă devenită al doilea cămin al lui Jordi.

Ca să-și omoare timpul până la unsprezece seara, s-a dus să-l viziteze pe Serrallac, să vadă dacă o fi citit hârtiile lui Oriol, dacă o mai bea cafea la ora aia, și l-a găsit în birouașul curat și ordonat din mijlocul halei pline de praf. Muncitorii plecau, iar el discuta ceva cu fata lui pe care nu i-a prezentat-o. Când fiică-sa a ieșit din birou, Serrallac i-a făcut semn să intre. Da, bea cafea și la ora aia. A poftit-o pe scaun, a tras un sertar de jos și a scos dosarul cu hârtiile lui Oriol.

— Asta-i tot? Arătând spre hârtii.

— Nu. Doar o parte.

— Vreau să citesc tot.

— Acum crezi?

— Nu știu. Poate că da. Nu e vorba de crezut sau nu, e vorba dacă-i adevărat sau nu.

Au tăcut. După un timp, el, venit din caiete, a zis, după părerea ta, pe fetița mea al cărei nume nu-l știu o cheamă Joan.

— A... Da. O chema Joan. Acum Marcel. Știi deja cine e.

Lui Jaume Serrallac îi venea greu să creadă că Marcel Vilabrú, pe care-l văzuse crescând și devenind la fel de enigmatic, la fel de intangibil și la fel de rigid ca mamă-sa nu era fiul mamei enigmatice, intangibile și rigide, ci al unei femei tuberculoase ca Rosa mea, pe care-o chema Rosa ca pe Rosa mea, și al unui învățător care fusese poate un trădător sau poate un erou. Și-o auzi pe Tina încheindu-și explicația, nu știu de ce doamna Elisenda l-a adoptat în secret.

— Poți să dovedești?

— Eu știu doar ce ți-am spus. Unde-aș putea să dau de acest Marcel? Știi?

— Stă la Barcelona. Eu ți-am spus... Brusc, speriat: Ascultă, ai plâns?

Pe neașteptate, Serrallac și-a trecut peste obrazul ei două degete aspre, dar blânde, aproape cu aceeași tandrețe cu care mângâia pietrele. Când și-a dat seama de gestul lui, și-a tras înapoi mâna, cum își retrage melcul cornițele. Iartă-mă, nu-i treaba mea.

Tina luă hârtiile lui Oriol. Le deschise, ca să nu fie nevoită să răspundă la întrebarea impertinentă și a dat de fata mea, noaptea-asta îți scriu doar ție. Alte pagini pe care ți le adresam voiam să le citească și mama ta. Dar dac-o citi ce-ți scriu seara asta, o să-nțeleagă că-i doar pentru tine. Seara asta sunt trist. Ți place câinele meu? E un Springer Spaniel, după cum mi s-a spus. E un câine credincios și inteligent, venit de foarte departe, presupun că, atunci când o să prindă puteri, o să dispară, căci crede că mai poate încă avea speranță într-o Europă făcută zob.

Știi că mi se termină timpul. Lunile astea frenetice se încheie cu o acțiune care, foarte probabil, indiferent de-o ieși

rău sau bine, o să dea la iveală adevăratul meu rol și o să trebuiască să fug în Franța. Știu că, dacă lucrurile ies prost, n-am să pot nici să fug. Așa că, cel mai probabil, tu și eu, copilul inimii mele al cărui nume nu-l știu, n-o să reușim niciodată să ne cunoaștem. Stai: nu ne cunoaștem, dar eu te-am văzut într-o zi. Ți-am văzut o mânăuță. De-atunci, noaptea, dacă am la dispoziție ceva timp pentru somn, mă gândesc la mânăuța ta și adorm puțin mai fericit. Sau, ca să fim exacti, mai puțin trist.

Sunt încredințat că o s-ajungi să citești aceste pagini. Sunt încredințat că mama ta, când o să afle că am murit lucrând pentru partizani, o să vrea să vină să-mi ia lucrurile și o să vrea să se uite în ascunzișul nostru secret. Sunt încredințat, fiindcă-i singurul mod ca tu să ajungi să citești ce-ți scriu. Dacă citești, înseamnă că n-am supraviețuit să distrug caietele înainte s-ajungă la tine. Știi? Sunt stele atât de îndepărtate, că trec ani și ani până lumina lor ajunge la noi. Atâția ani, fetița mea, că lumina pe care-o primim azi poate a pornit din stea înainte să fi existat omul pe Pământ. Ca lumina galaxiilor îndepărtate, vocea mea, dacă am noroc, va ajunge la tine mult după ce voi fi mort. Suntem ca stelele, fetița mea. Distanța ne face stele, ca spini pe cerul întunecat.

— Foarte frumos, ce zice despre stele.

— Tu ești pe jumătate poet, Serrallac, nu?

Bărbatul a sorbit ultima gură de cafea și a dat din umeri. Tina privi desenul câinelui, perfect, cu atâtea detalii ale blănii... și totul cu un creion de elev. Și autoportretul. Se observa că-și căutase ochii, nu-și evitase privirea.

Vezi? Țista-s eu. Mă desenez în fața oglinzii de la toaleta școlii, ca să știu cum era tatăl tău. Să nu crezi că te mint: chiar sunt frumos și bine făcut. Exact așa sunt, fiindcă dacă știu să fac ceva bine e să desenez și să pictez. Dacă m-aș fi făcut pictor, n-aș fi venit aici și n-aș fi avut ocazia să mă arăt laș în fața mamei tale sau curajos când nu era cazul. Și acum am trăi fericiți, te-aș duce la școală și te-aș învăța să dai grăunțe la porumbei. În plus, nu mi-ar veni atât de greu să mă privesc când mă rad în fața oglinzii. Deja nu-mi mai recunosc chipul.

leri eram, chipurile, în pat, cu febră, dar mă dusesem în pasul Triador, să aşez o antenă. Am creat o reţea de comunicaţii chiar sub nasul franchiştilor şi încă-mi fac cruci că n-au depistat-o. Când am ajuns în sat, am auzit voci, ţipete. Tânguielile Felisei din familia Maria del Nasi şi uşurarea celor care spuneau era şi timpul, era şi timpul să plătească pentru ce-a făcut. Mi-am zis că e mai prudent să mă duc în pat, să mă prefac că am febră şi a doua zi să descopăr o nouă nenorocire şi să mă arăt imposibil în faţa durerii. E-atât de greu, fata mea. Dar una sunt socotelile mele şi alta ale lui Valentí Targa. L-a trimis pe Balansó, unul din oamenii lui de încredere, să mă scoată din pat şi la unu noaptea ne-a ținut un discurs despre viaţă, moarte, dreptate şi să fie clar pentru toţi că nemernicul de Mauri s-a-ntors cine ştie de unde ca să se sinucidă cine ştie de ce la marginea satului. Şi cine-o să zică altceva e duşmanul meu pe vecie. M-aţi înţeles?

— Şi Felisa?

— N-o să spună nimic. Nimeni din familia Maria del Nasi n-o să spună nimic dacă nu vor să fie arestaţi pentru complicitate. Profund jignit. Ascuns cinci ani sub nasul nostru! Ridicând inutil tonul: A-nţeles toată lumea?

Da, sigur, bine, etcetera, în timp ce începeam să plecăm rând pe rând.

— Mi s-a spus că ai febră.

— Treişopt.

Targa a venit lângă Oriol şi, cu un gest ce putea să pară tandru, i-a pus mâna pe frunte.

— Arzi. Du-te.

Nu ştiu, fata mea, ce ardea, fruntea mea sau mâna lui. Sau râdea de mine. Cert e că mi-a zis, arzi, m-a privit cu ochii ăia ce trezesc teamă, pe care i-am fixat pentru totdeauna în portretul lui, şi s-a uitat în tăcere cum mă-ntorceam în patul în care, oficial, îmi petrecusem ultimele ore.

Lasă-mă să-ţi dau câteva sfaturi, că tot n-am putut să-ţi fiu tată niciun minut din viaţa ta. Ascultă-ţi mama; e o femeie extraordinară, tare, cu suflet deschis şi curajos. lubeşte-o, n-o

părăsi niciodată. Să nu-ți dorești nimic, fata mea, care să presupună să necăjești o altă făptură umană sau să-i faci rău. Fii liberă și curajoasă, fă în orice clipă ce trebuie să faci. Tatăl tău va muri, probabil, fiindcă a înțeles să nu accepte un regim care ne răpește libertatea. Adu-ți aminte, și fii demnă toată viața ta, de aceste gânduri pentru care eu îmi dau viața. Să nu mă crezi un erou. S-ar putea să mor pur și simplu de oboseală, imaginează-ți. Să știi că mi-a fost greu, foarte greu, să accept că trebuie să lupt pentru libertate. Dar într-o zi marioneta s-a revoltat. N-a fost o hotărâre rumegată. Mi-a fost doar prea grea de mine. Și m-au determinat, m-au obligat circumstanțele. Înainte de toate astea, eram un om și mai laș. Dar uite că permanentul pericol în care mă aflu m-a făcut să apreciez ideile pentru care îmi risc viața în fiecare noapte, când primesc fugari, transmit mesaje sau fac eu însumi pe curierul bătând drumul pe la poalele Tucăi Negra, un munte pe care-l știu mai bine noaptea decât ziua, mai departe de frontieră și mai ferit de privirea armatei, care e veșnic cu ochii în altă parte. Știi că-s două luni de când nu dorm decât două-trei ore pe noapte? Și nu trebuie să se observe. E-atât de greu să ascunzi... Aș vrea să n-ai niciodată nimic de ascuns; să poți să fii mereu tu însăși.

Fascismul și nazismul sunt acum învinse în Europa cu prețul multor vieți. Va mai rămâne doar regimul lui Franco. Sperăm să-l răsturnăm noi, cu puținele noastre mijloace. Și, dacă nu putem singuri, sperăm să ne-ajute Europa s-o facem.

Eu știu că nu-s la înălțimea unui bun tată și că spun lucruri care poate acum nu te interesează. Dar n-am vrut să-ți descriu o lume care nu există; n-aș fi fost în stare. O să ai de așteptat ani, s-ajungi o domnișorică, până să le înțelegi. Cum aș mai vrea să te văd la cincisprezece ani, poate cu codițe, undeva la plimbare, trăgând cu coada ochiului la băieți, ascunzând zâmbete timide, șoptindu-i prietenei tale la ureche. Cum aș mai vrea să

Aici e o pată și nu se-nțelege ce-ar vrea să Oriol Fontelles. Mai încolo, în josul paginii, continuă și să nu crezi că tatăl tău

scrie așa urât; dar e foarte frig și-mi sunt degetele amorțite. La sfârșit de septembrie la Torena nopțile-s foarte reci, chiar dacă faci foc în sobă. Peste o oră trebuie să plec la Tuca Negra să aștept un grup care-o să doarmă în școală. Să doarmă, să dorm.

Ce ai tu de făcut acum, fata mea, e să te joci, să mănânci bine, să ai încredere în mama ta și să crești sănătoasă. Când o să fii mare, aș vrea să-ți aduci aminte de tatăl tău cel fricos, puțin rebel, care-a făcut ce-a putut, prea târziu după gustul mamei tale, pentru libertățile noastre. Dă-mi voie să-ți mai spun niște lucruri cum spun părinții de obicei: când o să fii mare, fata mea, evită ipocrizia; nu-i judeca pe alții, nu le face rău, nu căuta onoruri, caută locul unde ești mai utilă, nu mai vizibilă. Și-ncearcă să nu existe prea mari secrete între tine și cei pe care-i iubești. Între mama ta și mine e un secret care ne-a rupt inima. Secret? Mai degrabă deosebiri. N-am iubit-o destul. Cert e că ne-a rupt inima, n-aș vrea să ți se-ntâmple vreodată ceva la fel. Nu știu ce să-ți spun ca să-nchei: am nevoie de ceva timp să-mi caut vorbele ca să-i spun fiicei mele adio. Nu le-am găsit. Trebuie să plec. De-aș avea la îndemână o caramă, ți-aș lăsa-o lângă caiete. Adio, copilul meu. Încearcă să ții minte și să respecti, toată viața ta, ideile pentru care eu mi-o dau pe-a mea. Tatăl tău care te iubește și, dedesubt, Oriol și cerneala întinsă de parcă Oriol ar fi plâns după ce-a terminat scrisoarea către fiica lui care nu exista.

— Înțelegi de ce-o iau ca pe ceva personal? Înțelegi?

— Cred că da.

— Nu vreau ca lumina acestei stele moarte să nu ajungă la adevărata ei destinație.

— Exact. Așa e, Tina.

A rămas un timp gânditor și-a arătat spre hârtii:

— Domnul Oriol e ca sculptorii de catedrale.

— Poftim?

— Da. Ei știu că nu lucrează pentru nimeni. Fac sculpturi, gargoie, balustrade, arhivolte, fleuroni, rozete pe care, după

ce-s puse acolo, sus, nu le mai vede nimeni. A privit-o, serios, pe Tina. Doar porumbeii, care se găinățează pe ele.

Au tăcut. Serrallac se juca cu păhărelul de cafea gol și-a zis, într-o zi părintele Llebaria ne-a dus să vedem partea de sus a catedralei de la Seu.

— Cine-i părintele Llebaria?

— Directorul de studii de la seminar. Nu știu nici dacă mai trăiește.

— El pesemne v-a spus că sculptorii lucrează pentru Dumnezeu.

— Presupun, nu-mi aduc aminte. Dar e-același lucru ca la domnul Oriol. Dacă n-ajungi să citești asta...

A dat din cap, impresionat de punctele de suspensie. Tina a pus hârtiile în dosar și a tras cu zgomot elasticul, semn că vizita s-a terminat. Nu i-a spus lui Serrallac că-și dăduse bărbatul afară din casă și că așteaptă să se facă unsprezece. I-a zis doar la revedere și Serrallac i-a răspuns cu vreau să mai văd din hârtiile-astea.

După ce a părăsit atelierul lui Serrallac s-a mai învârtit puțin ca să se facă unsprezece. La unsprezece și șase minute a intrat în casă și a găsit-o pe jumătate golită: jumătate din cărțile din sufragerie, aparatul de înaltă fidelitate, era al infidelului, hainele lui din dulap, jumătate din dulăpiorul de pantofi, niciun bilet de despărțire, de justificare sau scuză. În veceul mic, atelierul foto intact. Nu. Lipsea fotografia lui Arnau pe care-o avea prinsă în plută cu pioane. Nu conta, avea clișeul. Tina intră în sufragerie și se-așează pe un scaun, pe marginea scaunului, de parcă ar fi fost în vizită în propria casă. Pe masă, doctor Jivago, ocupat să-și lingă o labă, aproape că nici nu și-a observat stăpâna.

— Dar mi-am luat medicamentele cum trebuie, am ținut totdeauna seama de recomandările dumneavoastră...

— Doamnă... Știința are limitele ei. Astăzi, acest tip de leziune oculară, într-un caz ca al dumneavoastră – acum doctorul Combalia a coborât vocea, parcă rușinat de cuvintele lui – ...nu are remediu.

Când a auzit asta, s-a simțit adânc lovită. De știință și de Dumnezeu, cu care ducea o luptă dură de când intraseră-n viața ei anarhiștii din Tremp. Nu voia să-i dea satisfacție lui Dumnezeu și, deși întunericul veșnic îi făcea groază, n-a vrut să se plângă. Nici în fața doctorului. Așa că a tăcut, decisă să-și asume întunericul fără să facă mofturi. E plină lumea de orbi.

În ziua când împlinea șaptezeci și cinci de ani se sculase cu ochii mai ciudați, de parcă răul anunțat avea dată fixă ca să se facă cunoscut. A stat ore întregi la telefon, încercând să demonstreze că nu s-a-ntâmpnat nimic. Până când, după-masă, s-a hotărât să se alarmeze.

— Nu, nu: am spus că vreau să vorbesc cu doctorul Combalia personal.

— Doamnă, doctorul Combalia nu poate...

— Spuneți-i că-l caută doamna Elisenda Vilabré.

Se auzi o tăcere respectuoasă și-un murmur ezitant. După fix douăzeci și două de secunde, doctorul Combalia zicea, stimată doamnă, cu ce pot să vă fiu de folos? Și ea ar fi vrut să-i spună mi-e frică de întuneric, fiindcă să stai mereu în întuneric înseamnă să stai mereu cu tine, gândind, de parc-ai fi propria ta oglindă, judecând tot și nu știu dacă asta-i uman, doctore. Și mai era pe punctul să-i spună urăsc întunericul fiindcă nu mai poți controla lucrurile, fiindcă pot fi lovită pe la spate, fiindcă amintirile vor fi prea limpezi și n-o să pot să rezist durerii, fiindcă n-o să mai pot să închid ochii ca să stau în întuneric.

— Orbesc.

— Ce ați observat?

— Nu știu. Mă orbește totul, nu disting bine nici cu ochelarii, văd pete...

Era prima oară când doctorul Combalia observa o anumită lipsă de control la doamna Elisenda.

— Așa, brusc?

— Pot veni acum?

— Ăăă... Cât e ceasul?

— Nu sunt la Barcelona. Nu ajung decât în trei ore.

— Atunci, poate mai bine mâine...

— Nu vă faceți griji pentru mine, domnule doctor, în trei ore sunt la clinică.

A închis, i-a dat doctorului Combalia o cină peste cap, i-a poruncit lui Miquel să zboare pe șosea și, pentru prima oară în viață, și-a uitat acasă trusa de toaletă.

La opt și jumătate seara stătea în fotoliul pacientului și doctorul Combalia îi examina ochiul stâng și prefera să nu-i dicteze Vanessei, fiindcă și-ar fi speriat pacienta cum se speria el. Cum dracu' de pică pe mine să-i spun tocmai Elisendei Vilabré că s-a terminat totul, că era avertizată, dar că acum a sosit..., e chestiune de săptămâni, de câteva luni... Atunci și-a luat gândul de la colegii de cină (douăzeci și cinci de ani de la absolvire și era curios să vadă ce-ajunseseră Amouroux și Pujol) și, când ea l-a întrebat cât mai durează până ajung în întuneric, a tușit și-a zis, păăăăi jumătate de an – un an și a adăugat fraza cu doamna Vilabré, știința nu mai poate face nimic.

Câine sau femeie? Baston? Și socotelile? Și călătoriile? Și masa, o să se vadă că mă pot păta fără să-mi dau seama?

— Realmente, știința nu mai poate face nimic.

A trebuit să accepte că șoferul, în slujba ei de doar zece-zece ani, avea să devină ochii ei pe șosea; într-un fel, boala o făcea să-i ducă dorul lui Jacinto. A înțeles că Ció, cu toate reumatismele ei, o să-i fie cârja în casă, că Gasull va deveni secretarul ei și va avea acces la conturile bancare și va trebui să-i spună ți-au virat nemții banii. Și ea n-o să mai poată vedea niciodată chipul rugător al lui Gasull, întotdeauna

îndrăgostit orbește de ea, mereu visând că-ntr-o zi o să-i zică Gasull, nu mă interesezi fiindcă ești cel mai bun avocat să rezolve problemele cu imaginație, ci fiindcă te iubesc. Dar asta nu s-a-ntâmplat niciodată și Gasull continuase să o slujească. De ce-și întipăresc oamenii trecutul cu foc în memorie?

La miezul nopții doctorul Combalia terminase și zicea, cât așteptăm rezultatele, de obicei durează cinci-șase zile, dumneavoastră, doamnă Elisenda, nu intrați la idei. Totul are soluție-n viață și chiar în cele mai negre cazuri îi putem mulțumi Domnului, căci există boli și mai agresive.

Idiot. Ce poate fi mai agresiv decât întunericul? Plus că un tip care se predă așa, imediat, nu e doctor, nu e nimic.

— Vreau să mai consult pe cineva... Să aflu și alte păreri.

— Aveți tot dreptul, doamnă Vilabru.

Au fost trei păreri. Cu discrepanțe doar în privința timpului. Se deschidea un arc între cinci săptămâni și douăsprezece luni, ceea ce îi dădea un timp de respiro înainte de-a se lovi de umbra ei. Odată confirmată sentința, nu s-a văicărit. S-a gândit la ce îi spusese, că la început o să observe cum îi scade câte puțin vederea până ce, brusc, în câteva săptămâni, o să pipăie degradarea zi de zi, până rămâne cu pete negre. Și-n final, un punctișor luminos ce-o să se stingă ca o viață. Și oglinda va deveni o atingere rece și inutilă, ca moartea.

— Se spune că retrieverii sunt cei mai buni câini-călăuză.

— Dacă-mi cumperi un câine te dau afară din slujbă și din viața mea.

Gasull o privea dezolat. Deși la cei șaptezeci și doi de ani ai săi se putea gândi că viața sentimentală nulă pe care o practicase întreaga lui existență o să ia sfârșit, încă visa că-ntr-o zi Elisenda o să-i prindă mâna și-o să-i zică Gasull, mi-e frig sau ceva de genul ăsta. Dar Elisenda doar îi comunica secretele firmei, secretele finanțelor personale, secretele relației dificile cu cine știe cine și el o slujea cu credință și primea un salariu bun și nimic mai mult. Sigur că o putea tutui, aproape dintotdeauna. Dar doar dacă erau singuri. El pentru ea era însă Gasull. Iar acum îl convocase în liniștita sufragerie a casei

Gravat ca să-i spună Gasull, nici cel mai bun avocat din lume, tu ești ăla, nu va putea face să pot să văd Jocurile Olimpice de la Albertville, cu-atât mai puțin pe cele de la Barcelona. Și el s-a-ngrozit, căci credea că-i spune, sunt pe moarte, și când ea a zis, nu, ochii, vederea, de la diabet, știi?, a răsuflat în sinea lui ușurat, iar în exterior n-a știut ce să spună și a rămas cu gura căscată. O luminiță de speranță egoistă îi spunea că era poate pentru prima oară când Elisenda îl convoca să-i spună ceva personal și poate că-și dorea ca el să-i ofere căldură umană. Când era gata s-o facă, ea, însă, ținea din nou în mâini frâiele situației și Gasull a trebuit să accepte că Elisenda nu căldură umană voia, ci că-și făcuse din viitoarea și sigura ei orbire încă un element de încorporat în coloana de dificultăți și obstacole din agenda firmei. Cum facem să controlez eu în continuare tot, era în rezumat întrebarea. El ar fi vrut o întrebare de genul Romà, mă iubești? Și el ar fi spus, da, dragostea mea, Elisenda, te iubesc, deși ai făcut în viața ta, din câte știu eu, trei lucruri stranii și inexplicabile. Primul, că te-ai măritat cu fustangiul ăla ordinar, nulitatea de Santiago Vilabré, care nu te-a iubit niciodată. De ce, Elisenda? Între nenorocitu-ăla și tine sigur nu era nicio legătură. Al doilea, Elisenda, iubita mea nevăzătoare, e că nu știu ce te-a apucat cu beatificarea învățătorului din Torena. Bun, dacă spui tu, poate că merită. Dar uite că durează de-atâția ani, ai cheltuit o avere și de câte ori îți sugerez să te mai gândești, schimbi vorba. De nu ți-aș ști inima rece, oarba mea dragă, aș crede c-ai fost îndrăgostită de el. Și-al treilea... se vorbește c-ai avut, mult timp, un amant mai tânăr ca tine. Cum faci de-mi ascunzi atât de bine ce nu vrei să știu despre tine? Se spune că a fost un monitor de schi. Nu cred: tu ești prea doamnă. Dar, câteodată, aud un glăscior, mai ales în vise, care-mi zice, Romà, femeia asta n-avea cum sta toată viața singură, cu gândul doar la muncă. Nu știu. Dar ea n-a-ntrebat mă iubești, Romà?, ci l-a poftit să ia loc în fața ei și-a zis, hai, spune-mi, care-i treaba cu Marcel?

Gasull, fidel pe vecie, i-a spus de trădarea fiului ei, o lovitură de stat pe care-o pusese la cale cu scuza că mamă e tot mai gagă...

— Așa a zis? Mai gagă?

— Omule, Elisenda, nu știu dacă...

— A zis sau n-a zis?

— Mă rog, așa e, a zis... Dar mai important e ce...

— Eu știu, l-a întrerupt, ce e important și ce nu. Doar e fiul meu.

— Ideea era că ai șaptezeci și cinci de ani și ți-a venit vremea să te odihnești. Că el e trecut de patruzeci și mă enervează să-i tot cer aprobarea pentru orice, ca și cum n-aș fi șef.

— Nu ești șef, Marcel – Gasull, foarte preocupat, prins între două focuri, două fidelități opuse și reciproc exclusive.

Pe scurt, că manevra să pună la punct dispoziții legale cu bază notarială inatacabilă, bazate pe renunțarea, de către doamna Elisenda Vilabrú, în favoarea moștenitorului ei legitim, în toate domeniile: patrimonial, instituțional și familial.

— De ce?

— Fiindcă dă-n mintea copiilor, nu se mai pricepe, e gagă. Și-n curând, o să rămână oarbă. Și nu vreau să ne sugă Biserica ce ne rămâne...

— Sunteți imens de bogați, Marcel.

— Câte milioane a cheltuit cu procesul de beatificare al învățătorului ăluia?

— Sume exorbitante.

— Vezi?

— Dar mama ta are simțul măsurii. Știe până unde să meargă și cât se poate întinde. În toate. E omul cel mai calculat pe care...

— Ești cu mine sau contra mea, Gasull? Ca Iisus Hristos, dar în blugi, cu un gin tonic în mână, pe terasa unuia din birourile din Barcelona, vizavi de Pedrera asaltată de-o mulțime de japonezi.

— Nu vreau să semnez. Nu pot să-i fac așa-ceva mamei tale.

— Ești contra mea. Gest biblic cu ginul tonic.

— Nu, dar nu pot să fac...

— Ești contra mea. La revedere. Când Gasull părăsea terasa, l-a oprit: Ah, și dacă suflă o vorbă la mamă, te omor.

Mamă a făcut prima mișcare. Înainte să cadă în lumea umbrelor, după ce-a aflat de la un Gasull împovărat detaliile tentativei de lovitură de stat, și-a petrecut două zile spunându-și am fost un dezastru, n-am știut să-ți cresc fiul cum meritai, Oriol. E-atât de complicat totul, n-am știut să mă ocup destul de el. A pipăit cruciulița și lăntișorul să se mai liniștească. Marcel are ochii tăi și nasul tău. Dar băiatul lui îți seamănă leit. Sergi este exact ca tine, mai tânăr. Uneori, când îl văd, mi se taie respirația și, ca să ascund, îi dau o bancnotă frumos împăturită și el zâmbește exact ca tine când mă pictai. Nu știu să-ți educ nici fiul, nici nepotul, dar îi iubesc, fiindcă-s o parte din tine. Să nu te superi pentru ce fac acum, Oriol: e un caz de forță majoră. Ar trebui să-mi scot lăntișorul, dar am jurat că n-o s-o fac niciodată și nu mi-l scot. Te iubesc, Oriol. După această rugăciune aparte, a chemat-o pe Mertxe, i-a prezentat dosarul de fufe al lui Marcel, i-a sugerat că, după cum se pare, nu-i e greață de travestiți și i-a dat cartea de vizită a unui avocat fabulos care-avea s-o scoată din orice încurcătură. Când umbrele începeau deja să o înconjoare și ziua (în a treia săptămână din propria via crucis), l-a chemat pe Marcel și i-a zis, mi-am pus în tine toată încrederea, fiule, și tu mă trădezi: află că, de-acum înainte, nu te mai las să te atingi de-un bănuț din capitalul activ, va trebui să trăiești din ce ai, din leafa de la Brusport și din dividendele tale, foarte generoase. Să știi că n-o să te las să pui gheara pe nimic legat de Tuca Negra, că trebuie să te concentrezi pe Brusport, cum de fapt hotărâsem cu ani în urmă. Și că va trebui să mă consulți în continuare în orice decizie care implică un risc de peste douăzeci de milioane. Află că e foarte probabil ca Mertxe să te părăsească. Sau crezi că dacă intru în beznă mă cretinizez? Și, dacă doar mai sugerezi vreodată vreo nemulțumire față de

interesul meu pentru beatificarea Venerabilului Oriol Fontelles, te dezmoștenesc. Ne-am înțelese?

Există în viața unui om momente cruciale, marcate de doza de revoltă care le definește caracterul aventurier și rebel. Revoltă contra tiraniei mamei. Marcel, care se știa un rebel înăscut, avusese, de-a lungul vieții, multe momente de revoltă contra mamei lui, de exemplu, când avusese curajul să se îndrăgostească de Ramona, care trebuia să devină scriitoare. Sau când hotărâse, fără consultare prealabilă, să confecționeze ciorapi pentru Bedogni și să-i facă la Singapore, ceea ce le adusese beneficii uriașe și implicase prima felicitare directă, personală, de la mamă. Sau când, alertat de indicii subtile și nedemonstrabile, întrerupsese unilateral discuțiile cu Nishizaki, cu toate semnalele venite de la mamă, care, după ce-i trăsese o muștruluială de zile mari, când a izbucnit scandalul de la Nishizaki Group a trebuit să zică hop!, să se ntoarcă precum un ciorap Bedogni făcut la Singapore și să recunoască public că Marcel avusese dreptate. Dar e imposibil s-o contrazici. Și, pe deasupra, lăbarul de Gasull. Foarte bine: acum e momentul marelui gest rebel. Acum ori niciodată.

— Da, mamă.

Nu s-a schimbat nimic în viața lui Marcel, doar că a plecat Mertxe și n-au mai contat nici erilli, nici centelles, nici anglesoles, nici sentmenats, nici nimic, că toată lumea se desparte, și ce. Greu e să găsești un prieten nedivorțat, jur. În plus, sunt liber. Mertxe a plecat dintre Vilabré cu capul sus și buzunarul plin, fără Sergi, rămas lângă bunică, asta nusemna chiar să stea la Torena, centru nevralgic al plictiselii în stare pură, ci sub controlul ei, cu un foarte generos regim de vizite la mamă, deși ea părăsise domiciliul conjugal. Sergi începea atunci să pună bazele viitorului său de rebel înăscut. Sergi era un autentic rebel, nu ca mine, că iarna urca la Tuca practic numai din obligație, avea-n schimb șase plăci de surfing din titaniu și fibră (Brusport Marina a treia generație, o minune de plăci) și două medalii gravate, de la două din

primele cinci campionate, unul în Gibraltar și celălalt în Pacific, lângă San Diego. La doar șaisprezece ani, închipuie-ți. Problema e primul an de liceu, care-i rezistă a treia oară. Trebuie făcut ceva cu băiatul ăsta. Tu ce zici, Gasull. Și nu te mai uita așa la mine, că te-am iertat, că n-am fost în stare să te omor, cum am promis. Am nevoie de tine. Și prefer să vorbesc cu tine, deși ești un trădător, decât cu mamă, care e mamă.

Într-o miercuri de sfârșit de august, Elisenda Vilabré s-a sculat ca întotdeauna la șase jumătate și s-a mirat că lumina zorilor nu pătează perdelele. A aprins veioza de pe noptieră și, întâi, a crezut că nu e curent. A pipăit becul și a văzut că se încălzește. Erau săptămâni de când nu mai citea, că nu putea să distingă, de când întreba câți oameni sunt în salon, de când pipăia lucrurile și hotărârile, de când accepta brațul lui Ció. Încă vedea; încețoșat și cu pete, dar vedea. În această miercuri de sfârșit de august, dimineața la șase și jumătate, a stins inutila lumină și s-a culcat iar, cu fața spre tavanul invizibil. A respirat adânc și s-a pregătit să intre calmă în lumea umbrelor.

62

Vilabré Ramis și Vilabré Cabestany, adică Vilabré din care se trage doamna Elisenda și Vilabré din care se trăgea bărbatul ei, Santiago, erau cele două ramuri franchiste ale familiei Vilabré. Dinspre partea doamnei Elisenda erau Vilabré de Torena – Vilabré Bragulat –, iar dinspre partea bărbatului ei, Santiago, erau Vilabré-Comelles, care trăiau de trei generații în Barcelona și se-nvârteau în cercurile monarhice și conservatoare de la-nceputul secolului, mai ales prin altoiul Comelles, înrudit cu Aranzo de Navarra, familia despre care se spune că erau carliști înainte să existe carlismul. Da. Da. Nu, exact cu partea Roure, da. Cei din ramura Cabestany am înțeles că erau mai degrabă molicei, om trăi și-om vedea. Dar

Roureăștia erau veri primari cu ceilalți Roure. Închipuie-ți. Unii cu CEDA²³ și alții cu Stânga Republicană, iar de Crăciun își mâncau împreună supa.

— Bogătașii nu se ucid între ei pentru lucruri de-astea.

— Până izbucnește un război. Și-atunci bogătașii dispar, rămâne doar ura lor. Poate nu se ucid, dar ucid.

— Te gândești la doamna Elisenda?

— Tot satul știe că toți cei trei oameni care-au luat parte la execuția celor doi Vilabré au murit de mâna primarului Targa.

— Și?

— Parcă s-ar fi răzbunat ea.

— Poți dovedi?

— Nu, deși coincidența... Eu credeam, mai degrabă, că ea și Targa se urau de moarte. Nu știu, eram prea tânăr... mi-era gândul la altceva. Și uite... Jaime Serrallac a tăcut o vreme. Deodată, de parcă amintirea l-ar fi străfulgerat. Eu am fost printre ultimii care l-au văzut pe învățător.

— Poftim?

— Da. M-a trimis seara după el la școală, înainte de cină.

— Cine?

— Targa. Ei, tu, băiețel, vino-ncoa, cum te cheamă.

— Jaumet.

— Al cui?

— Al lui Serrallac.

— Pietrarul?

— Da, domnule.

— Du-te la școală și spune-i învățătorului să vină-ncoace.

Mintenaș.

— Și mai ce?

²³ Abreviere pentru Confederación Española de Derechas Autónomas, coaliție de partide politice conservatoare în timpul celei de-a Doua Republici spaniole (1931-1939).

— Nu-mi aduc aminte. Se pare că o trupă de partizani atacase satul. Lumea s-a-nchis în case. Nu știu. Că eram foarte... Și, când aș fi putut să aflu tot... eram...

Tinei i s-a părut că se gândește la ceva trist. În clipa-aia Serrallac s-a decis să nu-și mai amintească nimic.

— Pe mine tinerețea m-a surprins mult prea tânăr.

Deși atentă la Serrallac, Tina nu putea să-și desprindă privirea de mișcările, nici de cele mai mărunte, ale lui Jordi, trei mese mai încolo. Acum își ștergea buzele cu șervețelul, se ridica și, în loc să vină să-i zică Tina, hai să stăm de vorbă, mă căiesc, mă etcetera, se ducea la teighea să plătească și ieșea de la Rendé fără să-ntoarcă măcar capul, de parcă n-ar fi fost soțul ei niciodată. A trebuit să se stăpânească să nu se ducă după el să-i zică Jordi, unde stai, ți-ai găsit ceva, ți-ajung hainele, vrei niște brânză, nu uita să mănânci zarzavaturi, peste cincisprezece zile să te duci la homeopat, notează-ți...

Se dusesse de dimineață la Serrallac să-i dea înapoi ultimele hârtii ale lui Oriol și să-i spună ce crede. De fapt, voia să-i vorbească despre dușmăniile din Torena.

Serrallac o poftise în birouaș. În fundul halei, cineva bătea cu putere o viață pe o lespede. Cum loviturile regulate nu-l lăsau să gândească, Serrallac se ridicase brusc și ieșise.

— Cesc, mă-ntorc după-masă! Și, după ce consultase o hârtiuță scoasă din buzunar, strigase din nou: Or să vină la trei după dalele pentru piața din Tírvia!

Băgase capul în birou și-i zisese te invit la masă. Când mașina lui Serrallac intra în valea Cardós, Tina îl întrebase, unde mergem, și el îi zisese, o pensiune, la Ainet, se mănâncă lux. Chiar la Ainet. Și sărise ca arsă, Jaume, oriunde, numai la Ainet nu.

Serrallac trăsesese pe dreapta și o privise. Era limpede că nu voia să-i dea explicații.

— La Rendé e bine?

— Perfect.

Serrallac întorsese și condusesse ca vântul până la Sort. De parcă Rendé ar fi fost în legătură directă cu Dumnezeu, cum

au intrat, primul om care i-a sărit în ochi Tinei a fost Jordi, cu nici douăzeci și patru de ore în urmă soțul ei, singur, la o masă din mijloc și i-a venit în minte aici am mâncat, acum douăzeci de ani, când tu și eu eram fericiți. Așa că puteam să rămânem la pensiunea Ainet.

— E vreo problemă? Serrallac gata să schimbe restaurantul.

Nu era nicio problemă. S-au dus la masa din fund. Când au trecut pe lângă masa lui Jordi nici nu s-au salutat și Tina se gândea că toți își dăduseră seama că nu-și vorbesc, cum își dăduseră seama cu douăzeci și trei de ani în urmă că se țineau prima oară de mână pe stradă. Și s-a gândit, Jordi o crede că Serrallac mi-e amant, fiindcă pesemne atâta îl duce pe el capul, și l-a privit pe Serrallac cu ochi critici și, cinstit, i s-a părut prea bătrân. Și-acum Jordi pleca fără să o privească. Cât ești de idioată să-ți faci griji. Dacă are pat sau acoperiș deasupra capului. Poftim? Scuză-mă.

— Ziceam că ești o femeie tristă.

— Eu?

Serrallac privi platoul cu mâncare tocmai sosit. Fără să ceară voie, și-a pus ocrotitor peste mâna Tinei mâna lui mare, puternică, aspră, și a lăsat-o câteva secunde, parcă înțelegând că de-așa ceva avea ea nevoie. Înainte ca Tina să fie nevoită să ia inițiativa, și-a retras mâna.

— Arată splendid friptura asta de miel, a declarat, arătând spre mâncare.

Bineînțeles că-s o femeie tristă, dar tristețea nu mi-a luat niciodată pofta de mâncare, de-aia-s așa înfloritoare.

— Bărbatul meu era aici acum un minut.

— Hopaa... și cum nu...

— Nu-i nicio zi de când ne-am despărțit.

— Îmi pare rău. – Privind-o: De-asta ești tristă.

— Nu știu. Cum de știi atâtea despre familia Vilabré?

— În munca mea... aflăm multe despre familii, dar puțin despre oameni.

Tina a început cu mielul, până să vină chelnerul cu o monstruoasă salată.

— Mai povestește-mi despre Vilabré.

Serrallac și-a turnat un pahar bun de vin și a continuat vorbesc despre Vilabré franchiștii, cei trei frați și Vilabré plecata-n exil, sora lor mai mică, cea de moștenise sângele Roure și se măritase cu un Vila Abadal, rudă cu ramura Trias, nu aia fascistă, aia normală. Îi știu fiindcă toți au ajuns, cândva, la Torena. De-mbogățit s-au îmbogățit frații, aia trei, franchiștii. Și, dintre toți, se spune, cel mai terchea-berchea era Santiago. Ocupația lui de bază era cobzăritul. De-aia, după trei, ultraplicticoase, săptămâni petrecute la Torena, imediat după-ntoarcerea din exilul la San Sebastián, a șters-o la Barcelona, lângă iubitele lui târfe și lângă toate femeile, măritate sau nu, căroră le plăcea să le facă el cărare pe mijloc.

Râsul Tinei, cu gura plină, a avut un rezultat catastrofal.

— Ți-am spus eu că ești pe jumătate poet, a zis, în timp ce se ștergea cu șervețelul.

— Noi, sculptorii de pietre de mormânt, am moștenit de la gropari ceva gust pentru filozofia ieftină. Dar poezie... poate doar în versurile pe care le copiez pe unele pietre.

A atacat salata de parcă i-ar fi fost cel mai aprig dușman. Când a avut iarăși gura liberă, a conchis:

— Pe scurt: o familie cu mulți bani. Iar doamna Elisenda are una dintre cele mai mari averi din țară.

— Și nici nu s-a mișcat din casa Gravat.

— A umblat mai mult ca tine, ca mine și tot satul la un loc.

— Nu, vreau să zic că în Torena locuiește.

— Și ce-i rău în asta? Și eu locuiesc în Torena. A scotocit după țigară în pachetul hărtănit și s-a uitat la ea serios. A tras fermoarul servietei și a scos un plic gros. I l-a dat Tinei. Hârtiile învățătorului chiar sunt pe bune?

— Sigur că sunt pe bune.

— Dacă-i așa, ce rahat imens. Scuze.

— Da, e un rahat imens.

— A trecut prea mult timp. Nu mai interesează pe nimeni.

— Pe mine.

— Ție nu-ți țin nici de cald, nici de frig.

— La mine-a ajuns misiva pe care-a scris-o un om acum cincizeci de ani.

— Dă-i-o lui fi-su și gata.

Serrallac a scotocit în servietă și a scos o carte de vizită Marmură. Serrallac S.R.L. Pe spate era scris ceva.

— Adresa lui Marcel Vilabré.

Tina luă cartea de vizită. A cam deranjat-o tonul lui Serrallac când a continuat, și-acum, ce? Te duci și-i zici, domnule Vilabré, dumneavoastră nu sunteți fiul cui credeți dumneavoastră, ci al cui cred eu. Și el o să-ți zică, da?, ce bine! Ei? Așa, te duci? Fără nicio dovadă?

— Cam așa. Improvizez eu ceva.

— Aș vrea să fiu iubit de cineva cu convingerea pe care-o pui tu în povestea-asta.

— Nu sunt în dispoziție de iubire.

— Atunci de ce-o faci?

— Nu știu. Poate... să nu aibă moartea ultimul cuvânt.

Serrallac a tras adânc din țigară și a zâmbit, dând din cap. Tina îl privi uimită, aproape jignită:

— Ce-i? Tu nu ești niciodată trist?

Ultima oară Serrallac se-ntristase cu câțiva ani în urmă, când văzuse la televizor un reportaj despre cimitirul din Genova, despre Zentralfriedhof din Viena și despre Père-Lachaise din Paris. Și zisese, gata. Fiindcă eu le știam și lucram pentru cimitirele din Sort, Rialb, Batlliu, Vall d'Àssua, Tírvia și cele trei văi și niciunul, niciunul din ele, nu se putea compara cu cel din Torena. Dar după ce-am văzut ce-am văzut, am fost deprimat. M-am gândit că e groaznic să-ți câștigi existența gravând numele și lungimea exactă a vieții oamenilor.

— Mai faceți și altele.

— Mai ales altele. Dar mie cel mai mult îmi plac pietrele.

— Eu am scris în carte: linia Gerri marchează sfârșitul caselor acoperite cu țiglă și începutul celor cu acoperiș de ardezie.

— Nu-i chiar așa, dar nu văd ce legătură are cu problemele mele.

— E și granița dintre mormintele cu nișe și cele în pământ.

— Nișa merge până mai spre nord. Îmi câștig existența și din lespezi pentru nișe. Mai fine; marmură neagră, lustruită. Pauză. Când apare cartea?

— Mi-aș dori să apară înainte de... Mă rog, înainte.

— Ești plină de secrete.

Sunt singură, n-am pe nimeni cu care să vorbesc despre frica mea că iar mă întorc la doctor, despre distanța politicoasă a lui Arnau, despre trădările lui Jordi. Nu am prietene. E simplu. Și am în față pe singurul om care mă-ntreabă despre zonele mele de umbră: un pietrar aproape pensionat care-a acoperit casele din jumătate de regiune și a făcut în piatră certificate de viață și de moarte.

— Toată lumea are secrete, nu te alarma.

— Mă alarmez, cum să nu mă alarmez. O femeie tânără cum ești tu trebuie să... Nu știu. Eu... Știi?

Până s-apuce să zică ceva nepotrivit ce-ar fi putut aduce între ei stinghereală, Tina i-a tăiat-o:

— Când o s-apară cartea, o să-ți dăruiesc un exemplar.

— Atunci, eu o să-ți dăruiesc o lespede, a reacționat Serrallac.

Au izbucnit în râs, eu înghețată de glumă, iar Rendé, la teighea, și-a zis, al naibii Jaume ăsta, ce tip, o agață pe învățătoarea durdulie.

63

Istoria, când intră în detalii, pierde din amploarea epică. Eu, cum trăiesc din interior și de foarte aproape Istoria pe care mi-a fost dat s-o trăiesc, n-am cum să nu le percep. E de râs, dar nu pot să nu mă gândesc, fetița mea, că o să mor din cauza unei cafele cu rom. Azi dimineață, cum fac de obicei când vine frigul, am trecut, înainte de ore, pe la Marés. Dar ironia, sau

mai bine zis tragedia, e că am pregetat să merg, de lene. Era frig și un vânt enervant care lătrase toată noaptea te îmbia să rămâi în casă. Dar mi-am scuturat lenea (ceea ce-ți recomand să faci totdeauna) și am luat-o-n sus, spre Marés.

— Mama lui de vânt din scârba asta de munte, a proclamat Modest când îi servea la tejghea cafeaua cu rom. Oriol n-a răspuns. Se uita afară. Văzuse câțiva copii, cu ghiozdanul în spate și privirea tristă ca și ziua aia, luptându-se cu vântul și se gândea că nu trebuie să se lungească, nu-i plăcea să-i lase pe copii singuri în școală. A luat prima gură, i-a simțit acțiunea revigorantă și, când era s-o ia și pe-a doua și ultima, ușa de la intrare s-a întunecat. A tras cu coada ochiului într-acolo. Primarul Targa intra la Marés cu un geamantan, satisfacție pe chip și o femeie lângă el. Oriol și-a acoperit fața cu ceașca de cafea încă-n aer, instinctiv, și și-a pironit privirea pe fundul ei.

— Modest, doamna o să rămână aici câteva zile. Și către doamnă: El e camaradul de care-ți spuneam.

A venit lângă Oriol, care între timp înghițise a doua gură și pusese ceașca pe masă.

— Camarad Fontelles, ți-o prezint pe Isabel.

Oriol s-a-ntors, când a privit-o a schițat un zâmbet simpatic, plin de-atâta panică, că pesemne își dăduseră seama și vacile care veneau pentru iernat de pe pășunea Eugues, și mâna a-nceput să-i tremure singură, căci să ucizi nu-i atât de ușor cum credea, mai ales când știi numele victimei, mai ales când îl urăști pe cel pe care trebuie să-l ucizi, dar n-ai ajuns să-l disprețuiești. Și mâna îi tremura atât de ridicol că un client de la o masă apropiată a privit distrat într-acolo și el a trebuit să țină pistolul cu ambele mâini în timp ce domnul Valentí se-apleca peste masă ca să ofere mai bine ceafa și era pe punctul să spună, cu voce catifelată, ești fantastică, după ce mâncăm, ne-ntoarcem iar, dar a oprit fraza la început, căci a văzut că Bobocel de Floare deschide gura și privește-n spatele lui.

Isabel Bobocel de Floare i-a-ntors lui Oriol zâmbetul și-n clipa când își strângeau mâinile, el și-a dat seama, după felul cum i se lărgeau nările, după felul în care și-a tras mâna dintr-a lui și s-a uitat o clipă, cu coada ochiului, spre Valentí, că ori l-a recunoscut, ori nu mai e mult și-o face.

— Încântat, doamnă.

— Încerc s-o conving – Valentí în șoaptă – să se mute aici.

— E un loc liniștit, minți Oriol, să nu tacă.

Ea era atât de derutată, că n-a adăugat nimic comentariilor. Mai degrabă, gândea Oriol, privea în dreapta și-n stânga, parcă să calculeze cum să scape de-un asasin ca el. Ca atare, cu un zâmbet încântător, s-a scuzat că e timpul să-nceapă orele și a dispărut de la Marés știind că săvârșitu-s-a. Dar toată ziua, fetița mea, toată ziua, n-a venit nimeni să-mi zică ceva. Nimic. Eu, din când în când, trăgeam cu coada ochiului spre geam. Nimic. Totul normal. De ce nu fug? Fiindcă noaptea asta trebuie s-o fac albă, să transmit prin radioul pe care l-am primit acum zece zile, din podul școlii; sunt omul de legătură între brigăzile trei și patru sute șaptezeci și unu, care mâine, ziua Marii Operațiuni, trebuie să coboare, de-o parte și alta a muntelui Montsent, și s-ajungă victorioase până la Tremp, împingând armata franchistă până jos, în vale, în țipete de groază. De-asta nu pot să fug, fata mea, deși tare-aș vrea.

Când copiii au plecat de la școală, vântul era deja trecut istoric. O fetiță, Valldeflors din casa Ruti, cea cu ochii ca smoala, care învățase să citească anul trecut și-acum, la mijlocul lui octombrie, făcea deja înmulțiri cu trei, înainte să iasă l-a prins de mână cu mânuța ei și l-a străpuns cu privirea neagră, ca a locotenentului Marcó, de parcă știa că trebuie să-și ia adio de la domnul învățător atât de urât de cei mari. La revedere, domnule învățător, și moarte bună. E ultima ta noapte-n sat. În viață. O să ne-aducem aminte de tine, bineînțeles c-o să ne aducem, fiindcă, deși puteai s-o faci, n-ai mișcat un deget ca să-l împiedici pe primarul Targa, călăul Torenei, să ucidă și să fure nepedepsit și să lase satul într-o stare de veșnică suspiciune, într-atât, încât la începutul

secolului XXI, va fi nevoie de încăpățânarea unei alte învățătoare, grasuță și nesigură, să-ți curețe ceasurile și suspinele de umbre, fiindcă învățătorul falangist e încă prezent în amintirea și privirea multor bătrâni și pe lespezile pe care o mână pricepută le-a menit să devină pietre de memorie.

— Pe mâine, Valldeflors.

A rămas singur, cu mâinile numai praf de cretă. S-a mai uitat cum câte un copil, în negura începutului de amurg, se juca lovind într-o piatră, în drum spre casă și spre o masă gustoasă. N-a șters tabla. A încuiat ușa, a urcat în pod, a dat la o parte cele două saltele, a aprins lămpița cu petrol și a pornit aparatul de radio. Să-i avertizeze că probabil are probleme? Sau doar să asculte ce-i cer radiotelegrafiștii celor două brigăzi, care urmau să intre în legătură cu el? A stabilit legătura, dar n-a zis nimic că nu o să fugă, deși o să-l omoare noaptea-aia din vina unui bobocel de floare sau, depinde de perspectivă, a unei cafele cu rom. A zis doar j-cinci, aici j-cinci, m-auzi, terminat și lucruri de-astea. Da, îl auzeau toți și antena pe care-o pusese pe coama Triador pesemne era congelată, dar mulțumită să poată transmite j-cinci, aici j-cinci, m-auzi, terminat. Radiotelegrafiștii invizibili au fost mulțumiți de probă și i-au dat întâlnire peste două ore, j-cinci, la douăzeci și unu, j-cinci, când e noapte neagră, când începe distracția. Noapte albă, de somn și de nea.

Când a deconectat radioul, eliminase definitiv ideea fugii și acceptase moartea care, surprinzător, întârzia să vină. Dacă acțiunea lui urma să aibă vreun sens, nu voia să îl năruie cu o ieșire din scenă care-ar fi lăsat fără suport radio două din cele cinci brigăzi ce urmau să intre în Pallars. În clipa aia, el nu știa, prin peste treizeci de puncte diferite din Pirinei, de la Atlantic până în vârful Creus, își începeau incursiunile sute de partizani al căror destin depindea de ce-avea să se-ntâmple în Vall d'Arran. Dar Oriol, care știa doar ce are el de făcut, se gândea că, dacă Valentí Targa se hotărăște să îl denunțe sau să-l ucidă naibii odată, ar fi eliberat de oprimarea surdă la care nu voise să se gândească, că toți din Torena, și Rosa și fetița

mea al cărei nume nu-l știu, vor afla că a fost un luptător pentru libertate, nu un trădător falangist prieten cu asasinii.

Chiar la ora la care Brigada a Cincea intra în zona sălbatică și pustie de la Tor, în drum spre înfrângerea din Vall Ferrera, Oriol Fontelles Grau a luat o decizie bruscă. Dacă tot mai are două ore de așteptare, de ce n-ar profita de ocazie, a coborât din pod și s-a îmbrăcat de ieșire. Doar o oră jumătate, cel mult și trei sferturi, ca j-cinci să se întoarcă la timp la întâlnirea radio. Și eroii lași pot fi imprudenți. Douăzeci și doi de bărbați dintre cei ce intraseră din Andorra prin Port Negre, ca avangardă a Brigăzii a Cincea, cu picioarele vârate în apa Noguerei de Tor, nu știau că lângă Alins, în câmp deschis, or să-și dea sufletul din cauza a șapte mitraliere permanent îndreptate împotriva Istoriei.

Oriol intră în clasa în penumbră. Afară întunericul se lăsa rapid, probabil ca să ascundă urmele grăbite ale celor o sută de oameni din brigada cinci sute douăzeci și șase care, cu gândul să cadă peste Esterri, traversaseră pasul Salau, pasul prin care locotenentul Marcó trecuse, timp de trei-patru ani, de zeci de ori, pe care Oriol îl știa doar din descrierile ghizilor în trecere prin școală, care urcau sau coborau spre pericolele lor. Nu a deschis lumina. Pe tabla neștersă erau operațiile din tabla înmulțirii cu șase, pe care le scrisese ca temă pentru acasă pentru cei mijlocii. N-a șters. Sus, în colțul din dreapta, cu mâna tremurând de frică și de întâlnirea cu Bobocel de Floare, a scris 18 octombrie 1944. Scia pentru ultima oară în viață, dar el n-a dat atenție. A împins tabla care, cine s-ar fi așteptat?, se putea mișca și depărta de perete. În colțul cu comoara piratului, o mică nișă. Oriol a luat cutia de trabuce, s-a uitat în jur și a zărit un cordon negru căzut pe-acolo de zile. A mai avut forța să deschidă ultimul caiet și să privească ultimele cuvinte, scrise mai devreme pentru fiica lui, care-i spuneau c-o să moară din cauza unei cafele cu rom și-i ziceau Rosei, Rosa dragă, nu-mi purta ranchiună. A sărutat caietul, l-a pus în cutia de havane cu celelalte, a legat-o cu cordonul negru și-a așezat-o în raftul secret. Lângă scrisoare era un

mototol din cârpe. L-a luat și-a desfăcut cârpele. Era un Astra nouă milimetri cu încărcătorul plin, cu o înfățișare unsă și optimistă. L-a pus în buzunar, a dat câteva lovituri de complicitate cutiei, a acoperit iarăși peștera comorii și s-a gândit, hai, o oră și jumătate.

Dacă A este o submulțime a spațiului euclidian R^n , funcțiile definite în A primesc numele de n - variabile reale și, dacă A este cuprinsă în planul complex, e vorba despre funcții de variabilă complexă. Analiza funcțională este interesată de funcțiile din spații topologice generale, spații vectoriale topologice, spații metrice etcetera.

— Doamnă.

Părintele August își înălță capul și-și scoase ochelarii. Privi spre nepoată. Tic-tacul domol al ceasului; portretul Elisendei, splendid, pe peretele din dreapta, liniștea înghețată a Torenei dincolo de geamuri. Au rămas nemișcați, congelați parcă în salon, lângă căminul trosnind și încălzind seara aia la fel de tare ca douăzeci de ani mai târziu, când Marcel și Lisa Monells se jucau de-a dezbrăcatul pe covorul pe care părintele August Vilabré își odihnea venerabilele picioare, cu mintea la $(f+g)(x) = f(x) + g(x)$, $(f.g)(x) = f(x).g(x)$, $(\lambda f)(x) = \lambda.f(x)$, cu ochii spre nepoată și spre Bibiana, cu inima percepând prea marea tăcere dintre cele două femei.

— Spune, Bibiana.

Elisenda n-a cerut explicații, s-a ridicat și-a ieșit. Glasuri, ușa de la intrare închisă și Oriol Fontelles, cu paltonul în mână, intrând în salon și-nțelegând reticența Bibiane și-a Elisendei. La casa Gravat era în vizită canonicul corpolent. S-a apropiat, l-a salutat politicos, Elisenda și-a informat unchiul că domnul este învățătorul din Torena și autorul portretului ei. Părintele August l-a felicitat cu căldură și l-a întrebat, din politețe, dacă poate face ceva pentru el.

Nu, nimic. Fiindcă am venit s-o sărut pe Elisenda, s-o iubesc și să-mi reprim dorința de a-i spune adio, căci foarte probabil n-o să ne mai vedem niciodată.

— Nu, nimic... – se-ntoarse spre Elisenda – ...venisem după cărțile pe care ți le-am împrumutat. Pe care vi le-am împrumutat.

Elisenda a rămas o secundă blocată, apoi a zâmbit iubirii ei, i-a arătat un fotoliu și-a zis, luați loc, domnule Fontelles, i-a luat paltonul și-a ieșit din salon.

Domnul Fontelles a luat loc, i-a spus corpolentului canonic că toată ziua a bătut vântul și părintele August i-a răspuns, și ce vânt, am o durere cumplită de cap, m-aș duce imediat în pat.

Părintele August a tăcut și, la fel, Oriol. Preotul și-a pus ochelarii și a constatat distrat că mulțimea funcțiilor reale are structura unui inel unitar comutativ, iar Oriol privea portretul și gândea am venit să te văd fiindcă nu sunt sigur că mâine o să mai fiu în viață. E o poveste prea lungă de explicat, căci nu-s doar iubitul tău pe ascuns de toți, mai sunt și-alte lucruri pe ascuns de toți și de tine. Am obosit să trăiesc o viață compartimentată-n secrete, tânjesc după odihna morții.

— Ce cărți i-ați împrumutat? Părintele August, curios, și-a închis-o pe-a lui, dispus să se bucure câteva clipe de compania tânărului atât de plăcut.

— Aăă, nimic deosebit..., în sfârșit, cele pe care i le-am lăsat... E o bună cititoare doamna... Și, cum aici cultura e-atât de puțin apreciată...

— Țărani, mormăi părintele August. Ce poți să le ceri mai mult. Vaci, fânețe, berbeci, capre lăsate pe culmi, ceva grâu păstrat pentru familie... și aici li se oprește ambiția.

Tic-tac. Zâmbet de circumstanță al lui Oriol. Liniștea rece de-afară și butucul în flăcări care trosnea și arunca scânteii. Elisenda care nu mai venea și lui îi venea să-i răspundă, păi norocul familiei dumneavoastră vine de la vaci, berbeci și de la multele hectare de pășuni risipite peste tot.

— Știu că probabil gândiți că și casa Gravat trăiește din asta, zise canonicul clarvăzător. Dar dacă ai mii de oi, nu două duzini, ești mult mai deschis spre lume, nu? Nu credeți, tinere?

Atunci a apărut Elisenda cu două cărțulii și le-a pus pe-o măsuță, iar unchiul, curios, a zis, dă-mi, dă-mi, să văd, ce ți-a lăsat domnul învățător, și Elisenda, fără chef, i-a dat cele două cărți mici cu copertile negre. Părintele August și-a pus din nou ochelarii care i-au lunecat până pe vârful nasului, a deschis prima carte și a tăcut. A răsfoit-o rapid, a aruncat spre învățător o privire pe deasupra ochelarilor, a examinat și cealaltă carte, tot în tăcere, cu o abia reținută admirație.

— Pfuui! a zis ca unic comentariu, punându-le pe măsuță. Elisenda, cu un zâmbet țeapăn, i le-a întins lui Oriol, observat, cu privirea intensă, ochelarii în mână, de părintele August.

Au mai vorbit o dată despre vânt și despre numărul de berbeci. Părintele August a mai spus că mâine sau cel târziu poimâine trebuie să se-ntoarcă la Seu, că e chemat de domnul episcop și se roagă să nu ningă, să nu se-nchidă pasul Cantó. Oriol, ca să nu stea mut, a comentat zvonul că e posibil ca anul viitor să fie adus un al doilea învățător la Torena, căci zilnic vin tot mai mulți copii. Chiar și Elisenda l-a informat pe Oriol ceva ce nu-l mai privea, fiindcă avea să fie mort, săptămâna viitoare soțul meu vine să petreacă aici câteva zile. A zis-o să-și lovească unchiul, care de câteva zile o tot pisa că locul unei femei e lângă bărbatul ei și ea-i răspundea că lângă Santiago sunt totdeauna alte femei, multe, și părintele August zicea Sfântă Fecioară și se închina, iar Elisenda, închidea discuția spunând tăios locul meu e pentru toată viața casa Gravat și nu vreau să mai aud de asta.

— Mi-a făcut mare plăcere să vă cunosc, a zis. Și a privit-o în ochi pe Elisenda. Ea a răspuns privirii lui cu aceeași intensitate și imprecizie, iar Oriol s-a ridicat fiindcă n-avea sens să mai prelungească vizita frustrată, l-a salutat pe părinte și a ieșit din salon.

— Cărțile.

Preotul arăta cu ochelarii spre cărți. Cărțile. Elisenda le-a luat și i le-a dat lui Oriol, ați venit după cărți și plecați cu mâna goală. Cum canonicul se ridicase și părea că are de gând să-l conducă până în hol, Oriol și-a luat rămas bun pentru

totdeauna de la iubita lui cu o strângere respectuoasă de mâini și un vag știți deja, ori de câte ori vreți... și, apoi, la revedere, doamnă, noapte bună. După ce s-a închis ușa în urma lui, s-a uitat, în lumina de la intrarea casei Gravat, la cărți. De imitacione Christi, atribuită lui Thomas Kempis, și biografia canonică a părintelui Alonso Rodríguez, scrisă tot de un iezuit, L. Jacobi.

Când, în sfârșit, părintele August s-a retras în camera lui, Elisenda s-a ridicat, s-a uitat la flăcările îmbietoare din cămin și s-a dus să-și ia paltonul. Nu s-a mai obosit s-o anunțe pe Bibiana, să nu cumva să-i treacă prin cap s-o împiedice sau să-i recomande să fie prudentă; Bibiana știa deja că povestea aia n-avea cum să fie bună pentru fată și de mai multe zile încerca să i-o spună cu privirea.

Elisenda a ieșit pe ușa dinspre străduță, cea pe care îi fugise, într-o zi, mama. A întâmpinat-o c-o pălmuială frigul tăios. Doar de zece zile începuse să ningă la Torena, dar temperatura scăzuse spectaculos, să arate clar că e în favoarea iernii. Cer acoperit și lună nouă, albul zăpezii dădea o nuanță cadaverică străzilor singuratice și chipului Elisendei. Când a ajuns în fața clădirii solitare a școlii, i s-a părut că aude în depărtare un lătrat, de parcă lupii își făcuseră iar vizuini în Tossal sau Bony d'Arquer. A ciocănit ușor de câteva ori în fereastra clasei și-a avut impresia că răsună în toate colțurile Torenei. Iarăși a auzit lătrăturile îndepărtate. N-a răspuns nimeni. Nimeni. Ce-o fi făcând Oriol, și-a zis. Voia să-l întrebe ce a însemnat privirea aia, ce se întâmplă, de ce te temi, ce voiai să-mi spui și n-ai putut din cauza unchiului meu. A ciocănit iar în geam și-atunci mi-a venit ideea să-mi lipesc fața de fereastră să văd înăuntru. Nimic. Oriol, ce însemna privirea aia. În clipa aia mi-am pierdut fericirea pentru totdeauna. Și doamna Elisenda, așezată în banca de onoare, cu capul ușor plecat, nici nu auzea că Gasull îi zice Sfântul Părinte pleacă; îl scot, nu poate nici să meargă, bănuiesc că acum or să ne spună că s-a terminat totul; eu zic că ai de ce să fii mulțumită, a fost o ceremonie emoționantă. Da? Eli? M-auzi? Ești bine?

Doamna Elisenda nu era nici bine, nici rău; era cu șaizeci de ani în urmă, în noaptea înghețată de iarnă, lovind insistent în fereastra școlii fără să știe că e pe punctul să-și piardă fericirea, căci în blestemat ceas am auzit iar lătrăturile alea și-acum mi se părea că vin dinăuntru și m-am speriat și-am deschis ușa, nici măcar nu m-a mirat că cedează, și-am intrat în întunericul coridorului și-am zis, Oriol, Oriol. Lătrăturile se-auzeau mai tare, dar la fel de îndepărtate. Veneau dinspre ușa din stânga și-atunci mi-am scos căștile să mă odihnesc și-am văzut că chepengul de la pod se deschide ușor și m-am gândit imbecilule, nu ai blocat bine ușa și-acum o să vezi țeava neagră a pistolului lui Targa. Ba chiar i-a trecut prin cap asta n-o să-i pot povesti fetei mele al cărei nume nu-l știu. Chepengul deschis. Nu era Targa; era Elisenda, prost luminată de lampa cu petrol care împruțea podul și nu reușea să risipească de tot umbrele. Pașnicul învățător din Torena o țintea pe intrusă cu un pistol. În clipa aia, radioul, acuzator, a scos un lătrat și, prin cască, au auzit amândoi vocea telegrafistului de la Brigada a Treia gata pentru legătură, j-cinci.

— Ce-i asta? – îngrozită.

Atunci a văzut marea înșelăciune, niște priciuri, păтури jerpelite, o lămpiță de gătit cu petrol, un aparat de radio care hârâia și scotea un fel de lătrături îndepărtate și insista j-cinci, j-cinci răspunde și mizerabilul meu iubit cu mâinile mânjite de comunism roșu și anarhism, țintind spre mine și privindu-mă îngrozit și, cred, rușinat, deși n-a reușit să spună decât cum ai intrat.

Sunt ultimele cuvinte pe care mi le-a adresat. Cum ai intrat, cine ți-a dat voie să intri în viața mea și-n trădările mele. De-aceea, speriată și indignată, i-am aruncat cu iubirea ce mișcă soarele și celelalte stele, ca pe-o insultă la multele cuvinte de dragoste cu care mă acoperise el, ochii lui, mâinile lui, Dumnezeuule. De ce nu tragi? Atunci Oriol și-a dat seama că încă țintea spre ea. A lăsat arma-n jos și-a pus-o pe masa cu radio. Ea era atât de surprinsă că nu i-a trecut prin cap să zică

decât dar eu te iubesc, de ce-mi faci asta, Oriol. Și el atunci s-a sculat dintr-un fel de bancă pe care stătea și eu am dispărut iritată, umilită, confuză și-am părăsit școala plângând în tăcere în drum spre casă, de unde n-aveam să mai ies niciodată să mă întreb ce-i atât de presant într-o privire mută.

A fost o noapte de durere, de senzație de profund rănită de înșelăciunea bărbatului căruia îi încredințasem fără rezerve sufletul. O noapte de inimă sfâșiată de perfidia unui bărbat care trădase amintirea fratelui și tatălui meu, intrând în casa mea, lăsându-mă să-i pozez și să-l iubesc nebunește. Niciodată, în lunga ei viață, Elisenda Vilabré n-avea să mai treacă prin dubii atât de profunde și sfâșietoare ca acelea pe care le-am trăit noaptea aia de Via Crucis. Ce imposibilă durere.

64

De câte ori pleca să petreacă un weekend la plajă, domnul Marcel Vilabré își lua jeepul din garajul de pe Pau Claris, îi dădea drumul pe autostradă pe pilot automat, iar el în timpul asta trecea în revistă problemele cu Carmina prin handsfree. Dar niciodată, când deschisese ușa, nu i se așezase pe scaunul din dreapta o femeie necunoscută. Când a văzut-o intrând, i-au trecut prin cap multe lucruri. Întâi ETA și GRAPO²⁴, dar imediat a respins ideea, căci ar fi fost deja în portbagajul unei mașini, legat la ochi, numărând hârtoapele, ca să aibă ce povesti polițiștilor când ei or să ciocnească pentru eliberarea

²⁴ Abreviere pentru „Grupurile de rezistență antifascistă 1 Octombrie”, organizație de inspirație maoistă constituită în Spania în 1975, pentru a lupta prin acțiuni violente (atentate, asasinate, extorcări etc.) împotriva instituțiilor statului spaniol, considerat un urmaș al franchismului, condamnată de Justiția spaniolă ca teroristă. Considerată de poliție dezmembrată în 2007 după arestarea mai multor militanți.

lui și el o să se zgârie pe ochi pentru banii aruncați pe răscumpărare. A simțit mai ales o iritare profesională, fiindcă plătea un purcoi de bani pe lună pentru securitatea personală și-acum, hop-țop, i se instala în mașină o femeie. Gărzile lui de corp l-or căuta la birou, cu aparatele-alea de surd, ca să-și dea importanță și să-ți umfle factura lunară cu cinci sute de euro. La asta s-a gândit, deși ajunsese la mașină meditănd cum să rezolve definitiv cu Barça exclusivitatea pentru echipamentul complet al primei echipe cu un contract care să-i facă să trimită la dracu' pe tipii de doi bani de la Nike.

— Ce-i cu dumneavoastră, aici?

Era o femeie micuță, cu ochi vii și plăcuți. Bună la pat, sigur. Și cu înfățișarea aia indefinită, între fatalist și umil, de om încăpățânat.

— Trebuie să vă spun ceva.

— Coborâți imediat din mașina mea sau chem serviciul de securitate.

— Oamenii dumneavoastră coboară probabil pe rampă; se pare că v-au pierdut.

— Și dumneavoastră cum știți că...

— Cinci ore de așteptare la recepție la Brusport sunt grăitoare.

Una dată afară. Nevasta unui muncitor dat afară. Una de la sindicatu' lu' pește. O fostă salariată care vrea să-i ceară daune pentru nenorocitul de cauciuc care producea astm.

— Dacă voiati să vorbiți cu mine, trebuia să fixați o întâlnire cu secretara.

— Imposibil. Aveți filtre foarte bune, domnule Vilabré.

Cei doi bodyguarzi surzi erau deja lângă 4 x 4, cu fețe preocupate. Unul s-a aplecat și a privit pe geam.

— Ni s-a spus că... S-a uitat la femeia necunoscută cu un aer profesionist interogativ. Domnului Vilabré: E-n ordine?

Pe domnul Marcel Vilabré îl deranja că gorilele pot să creadă, și să-mprăstie zvonul, că el agață femei atât de mărunte ca necunoscuta-aia încăpățânată. Atunci a sunat anemic tema Uverturii „Marele Paște Rus” de Rimski și el și-a

luat o figură resemnată, ca de fiecare dată când suna tema Uverturii „Marele Paște Rus” și el era c-o femeie, și a zis, spune, Carmina.

— Ikea zice că da.

— Și Bedogni? – brusc în alertă.

— E-n zbor spre Stockholm.

— Anulează-mi rezervarea pentru Antibe. Vreau să fiu diseară la Stockholm.

— Vă amintesc că luni trebuie să fiți la Vatican.

— N-am uitat. Dacă-i nevoie, mă duc direct. Aaa, și scuză-mă la Natalie. Observă cum escortele se îndepărtează să nu audă discuția. Fosta salariată revindicativă sta în continuare liniștită pe scaunul copilotului. Că o s-o sun. Comandă-i un buchet frumos de flori... Nu știu, decide tu. Cum le zice la alea... Dalii. Îi plac mult. Dalii să fie.

A apăsât pe butonul de deconectare fără să-și ia rămas-bun de la respectiva Carmina. Bodyguardului mai apropiat: Plec la aeroport.

Fără s-o privească pe necunoscută, a zis, doamnă sunt foarte ocupat. Sunteți amabilă să vă dați jos din mașină? Ea, ca răspuns, i-a dat un plic mare, destul de gros. Marcel l-a luat, și curios, și temător. Șantaj. Șantaj sub nasul tipilor de la serviciul de securitate. Cu ce femeie îl aveau la mână și cum?

— E copia unei scrisori pe care v-a trimis-o tatăl dumneavoastră când v-ați născut, acum cincizeci și șapte de ani. Originalul e la mine. Deschise ușa de la copilot. Înăuntru e cartea mea de vizită. Cu telefoane etcetera.

— E o glumă?

— Vă rog, citiți scrisoarea și credeți ce e-n ea. Vorbim după aia, dacă-mi permiteți.

Curios, Marcel Vilabré rupse plicul. Înăuntru, niște hârtii scoase la imprimantă: „Iubita mea fetiță al cărei nume nu-l știu”, citi pe diagonală, fără să scoată hârtiile din plic. S-a uitat la femeie:

— Cred c-ați greșit. Tatăl meu n-a avut nicio fată.

— Nu: e tatăl dumneavoastră și dumneavoastră vă scrie, deși vă zice fetiță. O să-nțelegeți, bănuiesc...

Ieși din mașină. Cu ușa încă deschisă, a zis, sunați-mă după ce o citiți.

Zborul până la Copenhaga a fost ultrarapid. N-a mâncat, n-a profitat de ocazie să ia o cupă de șampanie, nici nimic de genul ăsta. În loc să revadă materialul și documentația pentru Ikea – la urma urmei, le știa pe de rost – a citit de două ori scrisoarea faimosului învățător Fontelles către fiica lui care, după o tipă necunoscută, cam tăcănită, era el. Și a stat cu ochii pierduți pe geam. În sala VIP a aeroportului din Copenhaga, a gustat distrat câteva alune ce i-au fost puse-n față și a recitit, acum pe diagonală, numeroasele pagini ale ciudatei scrisori. S-a uitat iar pe cartea de vizită a femeii: nume, adresă de mail și telefon. Și o adresă din Sort. Brusc, se răzgândi, luă teancul de foi și se îndreptă spre mașina de tocat hârtie. A introdus foile una câte una, în gemetele de durere ale amintirilor lui Oriol; în ultima clipă, a oprit cartea de vizită a femeii. Marcel Vilabré, fetița mea al cărei nume nu-l știu, și-a luat hotărât servieta cu documentația pentru Saverio Bedogni și pentru IKEA și a ieșit din sala VIP în clipa în care un glas suav, plăcut, anunța avionul de Stockholm.

Roma, mai ales după Stockholm, era haosul, zgomotul, dezordinea, condusul riscant și fantezist, strigătele și cele zece mii de biserici de pe cele șapte coline. Mamă avusese tactul să-i pună în hotele diferite, prin urmare Marcel Vilabré a trebuit să sune la hotelul în care era cazată doamna Elisenda și să anunțe că o să se prezinte în apartamentul mamei lui înainte de cină. Și-a rezervat masă chiar la hotel, signore Vilabré, se vede c-avea de gând să cineze singură sau cu Gasull, alt fel de-a cina singură. Cu un taxi sinucigaș, s-a dus la hotelul mamei lui, lângă Vatican. Începea să se-ntunece și Cupolone era deja iluminat.

Așezată pe canapea în apartamentul de la hotel, cu mâinile pe genunchi, răscolind amintiri, doamna Elisenda a zis după un timp, Romà, fii drăguț și citește-mi imediat hârtiile alea.

— Mamà, le-am distrus.

— Idiot.

— Așa, o s-o afli doar din gura mea. Spre Gasull: Ne lași un pic singuri?

— Romà, nu pleca!

Gasull, prins ca întotdeauna între două fidelități, rămas blocat în ridicare, s-a uitat la Marcel ca un animal hăituit. Nu mai avea vârsta pentru așa ceva. Marcel a dat din mână, cum vrei, și Gasull s-a așezat iar cu un oftat, nu de ușurare, de durere, căci, dincolo de artrita de la genunchiul drept, știa că acum vine grindina.

— Din ce-am citit, sfântul tău Oriol Fontelles a fost un partizan comunist și, nu-i nevoie de prea multă imaginație, amantul tău.

— Invenții. Dorința de-a face rău.

— Nu mă prea pricep, a continuat Marcel ignorând comentariul, dar, dacă Fontelles nu e ce este oficial, nu poate fi beatificat mâine, este?

Două secunde pentru pus la punct o nouă tactică, disperată, de tranșee:

— Te interesezi de detalii din viața unui om care-a murit martir și nu vrei să știi dacă într-adevăr a fost sau nu tatăl tău.

— Nu mă interesează, mă lasă total rece.

— Cum? rănită, scandalizată.

— Cum auzi. Mă doare-n cot, mamà. Pe-un ton mai energic, înainte să poată ea replica. Sunt hotărât să fac circ. În amintirea celui pe care mi l-ai făcut tu acum exact doisprezece ani.

— Te rog, Marcel, ai...

— Tu n-ar trebui să fii aici – sec spre Gasull –, așa că taci. Către Elisenda: Mâine n-or să-ți beatifice sfântul.

— Bun. Ce vrei în schimb?

— Tot.

Tăcere. Romà Gasull era pe punctul să facă infarct, iar doamna Elisenda, pentru a doua oară în viață, a zis în gând, Oriol, am fost un dezastru, fiul tău vrea să mă ucidă de durere cum m-ai ucis tu când mă țintea cu pistolul speriat și cu toate secretele tale la vedere. Și are ochii tăi și-aceeași linie-a nasului. Ori sunteți o rasă blestemată, născută doar să-mi hrăniți mie nefericirea? A deschis ochii, perplexă, de parcă ar fi văzut.

— Ce-nseamnă tot?

— Știi deja. Tot. Tu poți să te retragi la Torena să spui Ave Marii sfântului Fontelles.

De n-ar fi oarbă, de-ar avea câțiva ani mai puțin, și-ar pălmui fiul.

— Vrei să mă omori, da?

— Nu, mamă, pentru Dumnezeu! Singura problemă e că am cincizeci și șapte de ani și vreau să comand peste ce-i al meu fără să-ți mai cer aprobarea pentru nimic. Pentru nimic! Simplu.

— Bine. După beatificare, semnez un document de renunțare. Cu capul plecat, spre Gasull: Să-l ai gata pentru mâine.

— E o greșeală, Elisenda.

Mamă și fiu au zis, taci, nu te băga, singurul lucru în care-au fost de acord. Și au mai fost de acord ca, în schimbul recompensei economice adecvate, Mertxe să ia un avion de la Barcelona și să zboare la Vatican, cu rochie lungă, neagră. Strict pentru ceremonie, Mertxe, realmente. În fața argumentului lui Gasull, Mertxe ex-Vilabré Centelles-Anglesola i Erill a zis, de acord, doar ceremonia, și i-a indicat avocatului familiei numărul de cont curent unde trebuia virat argumentul.

— Ce e cu IKEA? Întrebă doamna Elisenda, când s-a terminat tot.

— Mamă, tocmai te-ai retras.

— Până mâine, după beatificare, nu.

Marcel a dat din cap, uluit de tăria mamei lui, și i-a povestit că Bedogni și Brusport cumpără cincizeci și cinci la sută din cele trei filiale și-așa ajung, indirect, la centrală.

— Merită?

— Pe termen scurt, mijlociu și lung. Marea operațiune. Cu o umbră de umor, fetița mea al cărei nume nu-l știu a subliniat: Marea Operațiune.

— Chiar nu vrei să știi dacă Oriol a fost tatăl tău?

— Nu. La revedere, pe mâine.

— La revedere, fiule. Și Dumnezeu să te bată.

Ochii-i ardeau de nesomn, când a închis încet ușa de la biroul primarului și s-a așezat pe scaunul din fața mesei. Încăperea duhnea a fum înghețat de tutun, plus un ușor damf de alcool. Lovea cu degetele în masă, cu privirea și gândul în depărtări, și s-a pregătit să aștepte răbdătoare, căci decizia era deja luată.

Valentí Targa a întârziat cel mult cinci minute, venea-n gând cu Bobocel de Floare, de când a venit la Torena nu te mai înțelegeai cu ea, femeile-astea, cine dracu' m-o pune să mi le vâr în casă dacă știu că îmi fac probleme. Primarul avea paltonul aruncat în grabă, era neras și cu o expresie de acu' ce draci mai vrei.

— Învățătorul.

Cu paltonul pe el, Valentí Targa se-așeză pe scaun. Se vedea că l-au scos din pat.

— Ce-i cu camaradul Fontelles?

— Du-te și verifică podul școlii și-o să vezi ce-i cu el. Elisenda Vilabré a tras în piept aerul stătut din birou, și-a împins scaunul în față, s-a sprijinit cu coatele pe masă. Cuvintele îi erau pudrate cu ură și durere.

— Ne-a înșelat pe toți și asta nu pot să tolerez nimănui.

— Despre ce vorbești?

— Omoară-l.

— Da' nu... Tu și el nu...

— Omoară-l.

Euromed își încetinea treptat mersul, parcă voia să ofere pasagerilor o ultimă posibilitate să contemple peisajul orbitor al Mediteranei. S-a oprit cu un soi de oftat și câteva uși s-au deschis. Tina coborî, izbită brusc de pala de căldură de care în tren fusese scutită. Și erau doar în martie.

Cum primise asigurări, grupul de pensionari ieșea punctual din vizita la castelul Peníscola, unii cu ilustrate în mână, alții burdușindu-și aparatul foto, toți așteptând paella cu fructe de mare ce le fusese promisă pentru ora două. L-a văzut, printre ultimii, pe Balansó, cu un pliant de ilustrate cu diferite imagini ale castelului. Mergea cu parcimonie, mai avea încă mustața fină, acum albă, și o privire vie care te făcea să-ți spui că e imposibil să aibă omulețul ăla peste optzeci de ani. Când i-a spus că se numește Tina Bros, că face un reportaj despre bisericile și mănăstirile din Pallars și e convinsă că poate să o ajute, a observat că omul se pune în gardă, închide pliantul, parcă o precauție necesară, și zice vă înșelați, doamnă.

— Andreu Balansó, născut în Pobla, ajutorul primarului Valentí Targa. Dumneavoastră sunteți implicat în cinci asasinate, niciodată judecate. Mă-nșel?

A respirat adânc. Acum e momentul decisiv, altfel ori o trimite la plimbare, ori face ce Balansó începea să facă, să se teamă, să considere pământul de sub picioare nesigur și să-i propună doamnei necunoscute să se-ntâlnească după masa de prânz, la o cafea. Dar ea n-a căzut în capcană, i-a spus, după masa de prânz vă urcați toți în autocar. Vă invit eu, în altă parte, la masă.

L-a luat de braț, parcă ajutându-și un bunic drag.

— Or să fie îngrijorați de lipsa mea.

— Lăsați-i să plângă. Vă asigur că n-o să pierdeți autocarul.

N-au mâncat paella cu fructe de mare, au mâncat una cu legume într-un restaurant singuratic, departe de influența

castelului. Tina a mințit cum nu mai făcuse în viața ei, susținând că un fost coleg de-al lui îi povestise tot, el îi dăduse și numele, că nu are de ce să se mai teamă, cu schimbarea de secol au fost prescrise toate actele criminale de factură politică și, drept dovadă, i-a arătat pagina din monitorul oficial în care se vorbea despre subvenții pentru creația literară, plastică, muzicală.

— Nu sunt obligat să vă povestesc.

— Ba da, căci dacă nu, vă umplu de rahat, domnule Balansó. Zâmbi înghițind o lingură de paella, prea bună pentru conversația aia. De rahat, până-n creștet.

— Păi n-ați spus că s-a prescris tot?

— Da, dar vă umplu de rahat. Sunt ziaristă. Fără să știe prea bine ce spune. Știți cum merg lucrurile: o fotografie de-a dumneavoastră, un program la TV, o moderatoare dornică de senzație...

— Eu m-am supus ordinelor și tot ce s-a făcut era necesar.

— Nu mă-ndoiesc. Cum a murit Oriol Fontelles?

— Cine?

— Învățătorul din Torena.

Erau cinci minute de când doamna plecase, dar parfumul persista încă. Targa nu se clintise din scaun, cu gândul la asta fiindcă nu i-a tras-o ca lumea, cu gândul la, bun, și eu l-am pus sub urmărire, cu gândul la mama ta, dacă ești într-adevăr trădător te fac bucățele, chiar de-oi avea pe urmă probleme. Își înălță capul ciufulit și zise, ce e?

O telegramă. I-o adusese un soldat necunoscut, personal. De la Căpitănia Generală. Duceți-l la o cafea la Marés, a zis. A deschis-o cu degete flămânde, sperând un premiu, un elogiu, o mângâiere, un te iubesc, un dracului ceva de la cineva, oricine-ar fi fost.

CONFIDENȚIAL STOP

REFERITOR VERIFICĂRI INDIVID OSSIAN

SINGURA URMĂ SECOLUL ȘASE SCOȚIA STOP POET STOP

NICIUN PERICOL IMEDIAT STOP

SALUTĂRI STOP VIVA FRANCO STOP VENANCIO STOP

Niciun pericol imediat. Balansó, Arcadio, a strigat. Și le-a ordonat să se ducă la școală și să cotrobăie peste tot, tot, și-n pod, să nu lase nerăscolit niciun afluent, niciun adjectiv, să-i spună ce și cum. Dar înainte să plece ei să execute ordinul, a început telefonul să scoată fum. Torena, aici Sort, m-auzi fată. Alo, Sort, scumpo. Spune-i primarului că sute de partizani peste tot prin munți, Esterri, València, Isil, Alins, cică și la Baiasca, mai ales. Maica Domnului. Ești sigură? Sort, m-auzi scumpo? Te-ntreb dacă ești sigură. Sort? Acum da, Torena, ui, că toate liniile sunt, ui, aici au toți niște nervi. Mi-au spus să-i spui primarului vivaspanya. Pe-aici e liniște. Stai o clipă, Sort. Spune, Esterri, scumpo, spune. Nu. Adevărat? Mă-ngrozești, Esterri. Sort, Esterri zice că pe-acolo e plin de soldați comuniști. Și pe-aici. Sfântă Fecioară. Tu, Torena? Pe-aici liniște. Trebuie să-nchid, Torena. Pa, Sort. Pa, Torena, scumpo.

— Da, domnule primar. Așa mi-au spus. Și vivaspanya.

— Mama lor, dacă vin îi primim ca lumea, vivaspanya, Cinteta. Și, tu, lipită de telefon.

— Da, domnule primar.

Balansó și Gómez Pié. Plus cel cu sprâncene stufoase, nu mai știu cum îl chema, plus încă trei tipi tăcuți. Școala poate s-aștepte. Toți cu raportul telefonic, toți în uniforma Falangei și pistol în teacă, toți așteptând neliniștiți să se decidă vreun bandit să intre în Torena.

— Deci știți. Mă duc până acasă, să mă rad. Fiecare la locul stabilit, îmbrăcați gros.

— Pe unde-or să vină?

— Poate pe drumul dinspre Espot. Trebuie așteptat.

— Și dacă spunem gărzii civile că...

— Nu-și vede capul în vale. Aici, noi, și boășele noastre.

La Torena, grupul falangist și-a petrecut dimineața între primărie și locurile de pândă, Targa dându-i de lucru Cintetei de la telefoane, sunând la Sort, privind munții, fumând și așteptând inamicul care nu se hotăra să-și scoată nasul, iar în pauza mare a trecut prin fața școlii, dar nu s-a oprit. Copiii nu

ieșiseră la joacă, de frig, și învățătorul le povestea ceva. E imposibil, și-a zis. Până să-și ridice camaradul Fontelles capul să-l vadă, a aruncat chiștocul și s-a dus la Marés, să ia masa și să-și întâlnească Bobocelul de Floare, cam ofilit și foarte ciudat.

Oriol își petrecuse ziua cu gândul la noaptea trecută și la cea care avea să urmeze, în timp ce încercuia cu creion roșu greșelile de ortografie din dictarea lui Carme, fata lui Cullerés, care de câteva zile turuia-ntruna că vrea să se-nscrie la atelierul de croitorie din Sort și nu mai era deloc atentă. Poate era îndrăgostită. Își petrecuse ziua așteptând vizita de final a lui Targa, care nu apărea, rezistând dorinței de-a fugi în munți, căci începând de la șapte j-cinci era așteptat pe recepție și rolul lui, ziceau, era esențial pentru contactul dintre cele două brigăzi de pe cei doi versanți din Montsent. Era epuizat, nu doar de frică, dar toată noaptea făcuse legătura între brigăzile care înaintau în întuneric spre València d'Aneu și spre Esterri, în timp ce grosul se concentra în Vall d'Aran. Și-acum, înainte de prânz, cu radioul tăcut, mort de somn, încercuia greșeli de ortografie, acum, puține, la Jaumet Serrallac; băiatul ăla, în pofida rezervei puțin ascunse în care rămânea, avea un fel de nevoie presantă să știe tot și pentru asta chiar și învățătorul îi putea fi de folos. Cât vâna un accent în plus, Brigada 410, pe-un frig căinos și-un vânt tăios, ajungea la Bòrdes, iar numărul 11 eșua în încercarea de-a ocupa gura nord a tunelului din Viella, că n-am venit, oh, dumnezeule, să luptăm cu natura, ci cu armata franchistă. Dar 551, care intrase prin Canejan, ocupase valea Toran și cobora prin albia Garonei spre libertate.

— *Echar*, nu *hechar*, Jaumet.

— E-adevărat.

La prânz, primarul le-a explicat situația clienților muți de la Marés și-a zis, dacă apare vreun nemernic de partizan, îl spânzur de boase, iar Bobocel de Floare a așteptat să-și termine Targa discursul și să se concentreze pe mâncarea de

linte și-atunci i-a spus, în șoaptă, de spaimile și de certitudinile ei. De-aia-s așa nervoasă.

— Ești sigură?

— Dacă nu e el, e leit el. Îți jur.

Femeile. Nu știți să deosebiți un berbec de-un batal, dă-o dracu'!

— Ce spui e foarte grav.

— Crezi c-aș inventa așa-ceva, dragule?

Până la șapte seara, n-avea de ce să se-ntoarcă la radio. Presupunând că mai există pentru el noapte. Locotenentul Marcó și oamenii lui, care-și riscau viața pe cine știe ce vârf de munte sau prin pădurile din Gerdar de Sorpe, aveau misiunea să producă dezordine și să-ntindă la maxim nervii, să crească haosul în cinci-șase nuclee de populație diferite, îndepărtate de frontieră, ca să țină armata departe de pasul Bonaigua. Și el corecta caietul lui Jaume Serrallac. Știa că Ventura avea să-și facă apariția în Torenă. De-asta a făcut nerozia și când, cum frigul mai scăzuse, cei mari, mijlocii și mici erau în pauză, ocupați să dea șuturi mingii de cârpă, s-a urcat în pod, a pornit radio și-a zis, j-cinci pentru Marcó, j-cinci pentru Marcó, pe frecvența locotenentului, și i-a auzit foarte clar, n-or fi la Sorpe, or fi mai aproape și le-a spus, lupul și cele cinci hiene își petrec ziua în vizuină, toți în vizuină, și-a tăcut, s-a deconectat și-a coborât din pod, la timp să-i despartă pe Nando și pe Albert Batalla care se-ncăieraseră pentru valabilitatea unui gol crucial.

— Ei, tu, băiețel, vino-ncoa, cu te cheamă.

— Jaumet.

— Al cui?

— Al lui Serrallac.

— Pietrarul?

— Da, domnule

În bucătărie, Bibiana rânduia borcanele cu dulceață, freca până la strălucire arama cuptorului, întrebându-se ce-o fi cu ea, de data asta e grav, ce-i cu tristețea-asta grea ca o piatră, o

să-mi moară de durere; nu e plâns, e muget, parcă se sfădește cu Dumnezeu și eu nu știu ce-i de făcut să astâmperi o durere așa adâncă. Elisenda, în salon, în fața portretului ei, vărsa un râu de lacrimi, tăcut și amar, era tentată să renunțe, să iasă-n stradă, să-l îmbrățișeze pe Oriol, să-l ascundă de dușmanii atâtați chiar de ea. Și lua fotografia cu fratele ei zâmbitor și tatăl iritat și iar o năpădea furia încheiată cu pe mine nu mă înșală nimeni. Un minut mai târziu revenea râul de lacrimi tăcut și amar și zicea Oriol, Oriol, cum de-ai fost în stare de-atâta infamie, cum, dacă tu erai, doar tu, lumea mea.

— Copilă... Un ceai de plante.

— Am spus că vreau să fiu lăsată-n pace.

Biata copilă. Ce pot eu să-i fac, ce pot eu să-i zic. De-aș putea să o iau în brațe, s-o legăn, să-i cânt cântecul cu zeita din Baiasca sau cu vaca cea mare din Arestui, dar copila nu se mai lasă legănată de brațele mele, cât mă doare durerea ta.

A sosit ceasul umbrelor reci și plozii au plecat grăbiți de la școală, ținând fericiți, spre casa unde îi aștepta pâinea cu ulei de măsline, în timp ce în Vall d'Aran se stabilise o linie de front fixă și telefoanele franchiste scoteau scântei să ceară întăriri. Cea din Urmă Cină, pe care și-a pregătit-o, ca toate, în cămăruța din școală, consta din resturi din conserva de carne pe care i-o dăduse-n urmă cu două zile Bäscones, bucuroasă să hrănească patrioții, lângă care el punea cartofi fierți, puțină pâine și-o gură de vin, în timp ce se gândea, inevitabil, la femeile lui, Rosa, fetița fără nume și Elisenda, perplexă în fața pistolului, care, după cât se părea, nu-l trădase. A observat că liniștea peisajului era mai densă decât de obicei. Dar și mai ciudată era tăcerea lui Targa, care încă nu apăruse să îi arunce tu quoque, tu ai vrut să mă omori, tu ai fost, țap ucigaș, mi-a spus Bobocel de Floare, care ți-a văzut în lumina ochilor frica. De ce, dacă-mi ești camarad? Și Claudio Asín? Și lecțiile de anatomie ale doctorului Targ? Și Caudillo, ticălosule?

Auzi niște pași grăbiți, dar nesiguri, și Jaumet, care nu știa să meargă decât alergând, temându-se parcă să nu piardă ceva, a apărut brusc în cămăruță și, ca să nu fie nevoit să-l privească în ochi, și-a pironit privirea-n conservă. A rămas tăcut, gâfâind.

— Ce-i, Jaumet?

— Zice că unul Ossian vă așteaptă la biserică.

— Cine?

— Ossian.

— Cine ți-a zis?

— Mi-a zis că nu pot să vă spun. Că e un prieten.

Mai era jumătate de oră până să reia comunicațiile și, dacă urma să moară, nu voia să părăsească școala.

— Și părintele?

— Părintele e la Seu. Zice să vă spun că-s niște prieteni.

— Să nu mai spui la nimeni. Niciodată.

— Nu, domnule.

— Vrei puțin?

Jaume Serrallac s-a uitat cu jind la mâncarea învățătorului, dar a zis, nu, mulțumesc, și a luat-o la fugă spre casă, fără să știe că devenise emisarul morții.

Rămas singur, Oriol s-a gândit la Ventura; poate se pregătea să atace primăria. Doamne, dacă o fac, mă mai pot salva. A dat farfuria deoparte și câteva clipe s-a simțit ușurat; nu i-a trecut prin cap că despre Ossian vorbise doar cu Valentí. S-a îmbrăcat și, trecând prin clasă, s-a uitat la tablă și a zis în gând, fata mea, să fii un om demn. Când a ieșit, a simțit ceva în buzunarele de la palton, le-a pipăit; cele două cărțuli pe care, chipurile, i le dăduse înapoi Elisenda erau tot acolo. A mai putut să zâmbască.

— Acum chiar c-o să beau un ceai, Bibiana.

Oriol s-a uitat înapoi, spre școală, și l-a trecut un fior, căci locul de unde privea era același din care el și Rosa o văzuseră prima oară și-același din care Ahile îl privise pe el când, după câteva zile de refăcut forțele și vindecat rănilor de la picioare, hotărâse să-și continue, cu limba scoasă, cu inima destul de

frântă, călătoria lui imposibilă spre nord, pe urmele invizibile lăsate de Yves și Fabrice. A făcut un ocol, să nu treacă prin fața primăriei.

— Și-un păhărel de coniac.

— Dar, copilă, dacă...

— Coniac, Bibiana.

Ușa bisericii Sfântul Petru din Torena era ușor crăpată. A mpins-o precaut. Înăuntru, întuneric. A simțit un iz de rece și umed și-un imperceptibil sunet metalic. S-a aprins o lumină, becul din altar.

Când și-a dat seama că Ventura cu ochii ca smoala și partizanii lui erau primarul Targa și falangiștii lui, era prea târziu.

— Salut, camarade.

Adio, gândi. Adio, fata mea. Adio, munți. I-a privit pe cei cinci.

— Salut, camarazi. Ce e?

Valentí Targa a făcut un semn și doi dintre ei au ieșit grăbiți din biserică. Valentí se-așează pe-o bancă și se uita curios la Oriol, cât Balansó îl controla și-i găsea un pistol, un Astra din cele folosite de partizani, doamnă; Astra-Astra, cum sunt eu Balansó.

— Dar ce e?

— Trebuie să mai așteptăm puțin. Cum de n-ai venit să ne-ajuti?

— Să v-ajut? La ce?

— Începe invazia comunistă. Cu o ușoară mișcare din cap. De când ai pistol?

— Dar ce-i cu tine? Ce facem aici?

— Așteptăm. Verificăm ceva, unul din multele lucruri pe care le-avem de verificat azi.

A făcut un semn spre Balansó, care-a plecat și el în tăcănit de cizme, și-așa că sunt momente când nu știu ce s-a-ntâmplat de fapt, doamnă.

Din confesional, a ieșit o umbră care, pe măsură ce se-apropia de cercul de lumină, devenea taciturnul șofer al

Elisendei. S-a așezat lângă Targa, care-ntindea un deget acuzator:

— O regulezi pe doamna Elisenda, a scuipat.

— Asta ce mai e?

— Și eu i-am tras-o, continuă Targa. E bună la pat, nu?

— Oho! Și eu am cordit-o. Era prima oară când Oriol îi auzea vocea lui Jacinto. E arzoaică. Da' tu nu trebuia s-o atingi, domnule învățător.

— Nu-nțeleg nimic.

— Nu-mi spune că nu știi despre ce vorbim...

Jacinto șuierase cu glas amenințător cât își băgase mâna în buzunar și scosese un carnețel mototolit.

— Dă-mi paltonul, Bibiana.

— Nu știi ce-i afară? Unde vrei să te duci?

— Nu mă pisa. Paltonul.

A deschis carnețelul și a-nceput să-i dea foile, după ce-și muia în salivă arătătorul, să fie mai solemn.

— Vrei să trecem în revistă de câte ori v-ați întâlnit, dumneata și doamna?

— Chiar că nu... Oriol îl privea derutat pe Targa. Nu știu ce joc faci.

Targa se ridică, râse fals și zise, nu fac niciun joc; brusc, se opri din râs și se proțăpi în fața lui Oriol, lătrând, mai avem de-așteptat.

Rumoare la intrarea în biserică. Oamenii lui Targa se întorceau încărcăți cu ceva ce-au lăsat în fața lui Valentí. Stația radio de emisie recepție. Acum chiar că adio, fata mea, adio munți și salut j-cinci. Targa a examinat atent aparatul; i-a scăpat un fluierat de admirație. Unul dintre oameni îi făcea confidențe la ureche și el dădea din cap, cu ochii tot pe butoane și întrerupătoare. Și-atunci a luat pistolul lui Oriol și l-a examinat și pe el.

— Nu e modelul pe care...?

— ...îl folosesc partizanii, confirmă Arcadio Gómez Pié.

Targa se propti în fața lui Oriol și-ncepu să vorbească încet, scandalizat de propriile cuvinte, ai vrut să mă omori, tu ai fost,

asasin ticălos, pe la spate, ca lașii; de ce, dacă-mi erai camarad? De ce un glonț în ceafă, când eu ți-am dat tot? De când? Ce jocuri faci? Cine ești?

Lumina becului, repetată în ochii furibunzi ai lui Valentí și în cei mai speriați și tăcuți ai lui Jacinto.

— Ai spus că-s informații despre mișcări de trupe?

Valentí Targa îl privea perplex, derutat.

— Ai priceput ceva din ce ți-am spus? Arată spre radio. Ai văzut ce-aveai acasă?

— Nu știu despre ce vorbești. De ce te-aș fi omorât?

Valentí Targa luă pistolul de partizan, îl încarcă și ținti spre fruntea lui Oriol. Când să apese pe trăgaci, se auzi un țipăt și ușa izbită de perete:

— Stai! Nu! N-o face!

Elisenda intrase și cobora cu pas ferm cele trei trepte. Cu bune reflexe, Jacinto se retrăgea în umbră și reușea să intre în confesional, iar Oriol schița un zâmbet, ridicându-și capul să-și privească iubirea, chiar în clipa când degetul lui Targa apăsa pe trăgaci. Împușcătura a răsunat în bolțile strâmte ale bisericii și-a explodat în capul lui Oriol Fontelles care-și păstra încă zâmbetul și care n-a mai avut timp să confirme, eronat, că, da, murea din vina unei cafele cu rom și mai erau de făcut atâtea.

— Ce-ai făcut?

— Executat ordinele.

— Ți-am zis că...

— Prea târziu.

Targa a șters mânerul pistolului cu o batistă și l-a aruncat cu dispreț lângă cadavru. Atunci ne-au chemat și pe noi. Învățătorul era pe jos și-acolo era și pistolul cu care îl omorâse. Vă jur, eu eram afară, fumam o țigară, n-am văzut nimic, așa că nu mă puteți acuza de nimic.

— Nu v-am spus că s-a prescris tot? Tina arată vag spre fotocopia cu subvențiile pentru literatură, arte plastice, muzică.

Când clopotele de la Sfântul Petru băteau de și jumătate, țipătul Elisendei și împușcătura din capul lui Oriol răsunau încă. Atunci, totul a început să se miște precipitat, de parcă Istoria ar fi fost grăbită să termine cu mizeriile alea fără să piardă prea multă vreme. De parcă împușcătura lui Targa ar fi fost o chemare, s-au auzit rafale dinspre Arbessé și Targa a reacționat rapid, ca pe vremea când mai lucra încă pentru Caregue, și a ieșit cu oamenii lui, fiindcă înțelesese că partizanii atacă primăria să-l vâneze pe el. Au fost minute de învâlmășeală, cu partizanii intrați în clădire, locotenentul Marcó străbătea cele patru săli, deschidea furios ușile, unde s-a băgat, ticălosul de lup cu hienele lui, și-apoi striga afară, afară, probabil ne-au văzut, poate fi o capcană, dar n-au mai putut ieși, fiindcă grupul de falangiști i-a primit de afară cu o perdea de gloanțe, rolurile erau acum schimbate, partizanii apărau primăria, Falanga o ataca.

Elisenda Vilabré stătea pe podea, în fața altarului, cu trupul lui Oriol, ușor înălțat, în brațe, îi pune capul pe pieptul ei care-ncepea să se înroșească. Se uita la altar, se uita la Oriol, îl îmbrățișa, incapabilă să scoată o vorbă. După mult timp, crezându-se singură, a zis, Oriol, eu n-am vrut, iubirea mea, viața mea, inima mea... l-a pus capul pe inima ei. l-a privit fața, mâinile, ochii deschiși, privirea care începea să aibă luciul sticlei reci, l-a strâns la piept și-n gând își zicea tatăl meu, fratele meu și iubirea mea, mi-e plină viața de moarte, și-acum din vina mea, îți jur c-o să compensez asta, Doamne, cât ești de nedrept, ce pedeapsă cumplită mi-ai dat, mie, sluga ta credincioasă, a ta și-a bisericii tale. L-a-mbrățișat iarăși pe Oriol și a strigat, cu glas spart, rugăciunea pe care avea s-o spună de-atâtea ori de-acum înainte, Doamne, fii pregătit.

— Doamnă, e mort – a auzit, impresionat de-atâta iubire, glasul lui Jacinto, apărut din spate, în clipa când trupa lui Targa intra din nou.

Andreu Balansó și-a mai pus un pahar de vin alb, mulțumit că-n restaurantul ăla izolat nu-l bate nimeni la cap să nu-și mai toarne vin care, la urma urmei, nu face rău nimănui.

— Când ne-am întors la biserică, după ce am respins în forță atacul partizanilor, doamna era încă înăuntrul. Și șoferul ei lângă ea. Știți că au fost amanți?

— Cine?

— Șoferul și doamna.

— Cum de știți?

— Eram prieten cu Jacinto. Îmi povestea totul de-a fir a păr. Era îndrăgostită lulea de el, îl trata ca pe-un rege. Și-i era șofer! Chiar, mi s-a povestit c-a murit puțin cam...

— Puțin cam cum?

— Cam, ca să zic așa...

— Ce vreți să spuneți?

— Eu știu doar ce se spune.

Balansó a profitat de tăcerea cam stânjenitoare să mai ia o gură de vin. Cum făcuse colegul lui cu păr buclat, acum alb, în fața lui Jacinto Mas, în tăcere, în localul întunecos din Zuera, lângă râul care, el nu știa, îl lăsa rece, se numea Gállego, unul dintre râurile pe care copiii din Torenă, acum capi de familie, le știuseră pe dinafară și le uitaseră pentru totdeauna, fiindcă informația că Gállego e un râu ce se varsă în Ebru lângă Saragosa n-a devenit esențială pentru viața lor, și cum se numește un râu care se varsă în alt râu, nu în mare?

— Afluent, răspunsese Elvira Lluís, cu șapte luni jumătate înainte să moară.

— Foarte bine, Elvireta.

— Foarte bine, Arcadio. De ce-ai venit? Te-a trimis ea?

Arcadio Gómez Pié s-a uitat în sală: înnegrită de fumul unui soi de cămin în perete. În cealaltă parte, pe un raft înalt, un televizor vechi, cu antene strâmbe, prea scurte, relua, pentru a cincea sau a șasea oară, cele mai strălucite momente de la încoronarea noului rege al Spaniei, am câștigat războiul, ne-am mândrit mâinile pentru un ideal, am jurat până la moarte credință principiilor Movimiento și ale Falangei și-a doua zi după moartea lui Caudillo, farul nostru, nordul nostru, țara se trezește monarhică, e inadmisibil. De-aceia cei doi bărbați, cât

își luau paharul de vin, au întors ostentativ spatele aparatului. Cum Gómez Pié nu răspundea, Jacinto a continuat:

— Vii să mă omori?

— Ai făcut-o tu?

— Eu am făcut ce?

— Nu știu.

— Tu doar execuți ordinele.

— Ca tine. Mereu am făcut la fel.

— Da, dar doamna nu poate să suporte c-am părăsit-o, că mi se acrise de-atâția ani de muncă, voiam și eu timp pentru mine.

— E-adevărat că tu și ea...

— Ți-aș putea turui centimetru cu centimetru trupul ei. Focoasă. Spre curvuliță. Supt ca lumea. Și-n mașină.

— Drace!

Jacinto zâmbi. Calcula, să se-arunce pe fostul coleg sau să se lase omorât c-un strop de demnitate. Se gândea ce efect o să aibă asupra oamenilor din Zuera moartea lui de mâna unui pistolar. Cine-ar fi zis, fratele lui Nieves, așa pașnic, cu grădina și cu glicinele lui.

— Hai în altă parte.

— Nu-i nevoie, a zis Gómez Pié ridicându-se. Și Jacinto și-a zis, acum scoate pistolul, țintește-n frunte ca Targa și pac, adio. Arcadio Gómez Pié și-a băgat mâna în buzunar, a scos mărunțiș și l-a pus pe masă. A zis, sec, fii amabil și termină cu călcatul pe nervi și cu datul mare, de nu, o să-ți pară rău. Și-a ieșit în frigul de decembrie, pe promenada de lângă râu. Jacinto-l privea surprins, tremurând încă în sinea lui, întrebându-se ai venit doar să-mi faci morală?, mulțumit c-a fost destul de curajos să nu facă spectacol, și-a scurs păhărelul de vin și-a plescăit din limbă, cu ochii spre bărbatul care se-ndepărta. Și chiar când Arcadio ajungea sub felinar, lui Jacinto a început să i se împăienjenească privirea, fălcile i-au paralizat, rigide, și aerul i-a dispărut din plămâni, în timp ce paharul de vin cădea pe podea și, înainte să se facă, sub raftul

cu televizorul, țândări, ca viața lui Jacinto Mas, scotea un clinchet vesel.

— Ce-nseamnă ce se spune?

— Nimic. C-au circulat zvonuri că doamna... În sfârșit.

În sfârșit. Că doamna, în sfârșit. Tina și-a notat în minte, puțin amețită, și a făcut un efort să revină la ziua morții învățătorului, să afle mai mult, să nu-i scape nimic, acum c-avea-n față pe cineva care-l văzuse murind.

De-aceea a continuat, vă rog, vreau să știu tot. Ce s-a mai întâmplat?

— Nu..., nimic. Din cauza atacului, fațada primăriei a suferit distrugeri. Și-acum se văd, de n-or fi renovat-o.

— Nimic altceva?

— Mă rog, și eu am fost lovit în picior. De-aia șchiopătez.

— Ce-au mai făcut partizanii?

— Fugit, ca șobolanii. Le-am omorât unu', ei ni l-au omorât pe învățător.

Sfântă Fecioară, Maică a Domnului, Prea Sfântă Maică și Fecioară, nu se poate, nu se poate, nu se poate. Cum s-a ntâmplat? Dacă de dimineață... Dacă aseară... Cum e posibil...

— Nu știu, părinte. Partizanii. Atenție unde puneți piciorul.

Părintele August Vilabré clipea la intrarea în biserica Sfântul Petru. Deși becurile abia licăreau, fusese orbit de-o lumină care, pe urmă a înțeles, nu putea fi decât inexplicabilă. Întâi l-a observat pe primar, în uniformă de falangist, așezat pe-o bancă, cu capul plecat; era prima oară când îl vedea pe Targa cu capul plecat. Apoi și-a văzut nepoata, în picioare în fața altarului, pătată de sânge, se ruga-n șoaptă. Și, în sfârșit, a zărit, jos, la picioarele altarului, trupul, ca o ofrandă oferită divinității. Învățătorul, Doamne! Dintr-unul din buzunarele mortului ieșea cotorul unei cărți: Kempis. Învățătorul cu Kempis. Învățătorul cu Kempis c-o gaură-n frunte.

— Dumnezeule, ce s-a ntâmplat?

Cu glas molcom, primarul Valentí Targa i-a povestit, în detaliu, faptele admirabile, aș zice miraculoase, și a-ncheiat, cu cel mai abătut glas, lansând o acuzație:

— Joan Ventura a tras.

— Cine?

— Esplandiu, contrabandistul.

— Cel din Altron și el, nu?

— Da. E de-al partizanilor. Cu mâinile pe față. El l-a omorât. Eu... n-am putut s-o evit. Își întinse mâinile goale spre preot: N-aveam armă.

— Așa e, am văzut, confirmă Elisenda, fără să se întoarcă, cu ochii la altar. Domnul învățător s-a așezat între asasini și Tabernacul.

— Dumnezeule, de ce atâta ură, Doamne... murmură părintele August, uluit. Și a căzut în genunchi, a privit Tabernaculul și flacăra veșnică din altar și două, trei, patru lacrimi rotunde i-au lunecat pe obraji sfinți.

— Învățătorul apăra Tabernaculul, a zis emoționat. A zărit lăntișorul de aur. Cu vârful degetelor, a-ndepărtat cămașa însângerată și a dat la iveală un fel de cruce, poate o jumătate de cruce, de aur. I s-au umplut ochii de lacrimi. În genunchi, s-a plecat spre martir și l-a sărutat pios pe frunte. Sfântul Apărător de Tabernacul, a șoptit. Doamne, te avertizez c-o să mi-o plătești, a repetat Elisenda în șoaptă, disperată, și a-ngenuncheat iarăși în fața trupului inert al singurei, marii și eternei ei iubiri.

Când s-a mai liniștit, părintele August s-a ridicat cu greu și s-a adresat primarului.

— N-ați putut să prindeți niciunul?

Tăcere, drept răspuns. Și noi, țepeni de frig, așteptam afară, la ordinul expres al primarului. Până ne-a chemat înăuntru șoferul doamnei. Canonichul era în genunchi în fața trupului învățătorului, da, și ne-a informat cum se petrecuseră lucrurile.

— Asta s-a întâmplat, a oftat părintele, când a terminat, palid, cu altfel de lumină în ochi.

Primarul s-a ridicat, s-a așezat lângă părinte, confirmând astfel veridicitatea faptelor. Doamna Elisenda, în picioare, în fața altarului, se ruga.

— Vreo întrebare? a întrebat primarul după ce ne-a privit pe rând.

În clipa aia ne-a întrerupt Cinteta, telefonista. În pofida orei târzii, era un telefon urgent pentru învățător și nu-l găsesc nicăieri. Și cum aici era lumină... Oh, Dumnezeuule!

— Pentru învățător? Elisenda s-a întors spre Cinteta.

— Da. O călugăriță sperjură dintr-un spital. Ce s-a ntâmplat aici, Dumnezeuule!

— Vorbesc eu, Cinteta, a zis doamna în timp ce se apleca, depunea un sărut cast pe fruntea martirului, se ridica și o lua spre ieșire.

Și nu-mi cereți să vă spun mai mult, că mi s-au încetoșat toate... Jur. Era un frig de te seca, asta-mi amintesc bine. Și noi am primit ordinul să ne împrăștiem, să urmărim șobolanii de partizani. Nu-mi spărseseră încă rotula, blestemații. Cine plătește masa, doamnă?

**FERICITULUI MARTIR ORIOI FONTELLES I GRAU
(1915–1944) FOST ÎNVĂȚĂTOR ÎN ACEST SAT**

OMAGIUL CONȚETĂȚENILOR SĂI

TORENA, APRILIE 2003

— Toată partea din față a blocului de granit e superb cizelată, iar placa de marmură gri, cu textul sculptat, e o minune, ar trebui s-o vezi. Am găsit o marmură cu niște vinișoare de zici că-i romană. Pot fi mulțumiți. Evident, plătesc imediat. Da' când au început s-o ia cu Oriol al Tabernaculului, Oriol de Torena, Josep Oriol al Tabernaculului Torenei...

— Oamenii, când pică-n ridicol, sunt jalnici. Înainte să mă internez în spital am de gând să povestesc tot unui ziarist.

— Ce spui, spital? Acum unde ești?

— Ei, nimic.

— Nu, fir-ar, unde ești?

— O să-ți povestesc eu. Totu-i bine. Săptămâna ce vine mă internez, eee, un fleac. Crezi c-ai putea să-mi ții motanul cât... asta?

— Cum să nu! Pe-un ton mai ofilit. Sună-mă și vin să iau fiara.

**LUI ORIOLO FONTLLES I GRAU (1915–1944), ÎNVĂȚĂTOR,
PARTIZAN, PICTOR, AMANT ASCUNS, RĂU SOȚ,
INVOLUNTAR EROU ȘI TATĂ AL IUBITEI LUI FETIȚE AL
CĂREI NUME NU-L ȘTIU**

TORENA, APRILIE 2003

Jaume Serrallac se enervase brusc. A refăcut calculul de pe masă, să vedem, le place, de ce dracu' nu mi-a spus înainte că trebuie să se interneze, dă-o-ncolo.

— Ce faci?

— Nimic, schițe.

— Ai înnebunit? Măine vin să-l vadă.

— O să fie gata, fată. Lasă-mă să visez puțin.

— Tu, cu poveștile tale.

— Da, eu, cu poveștile mele.

— Cine se duce după bazalt?

— La Trepmp?

— Da.

Cum i-aș spune, de-ar trebui să-i spun vreodată, că am avut norocul să știu totdeauna că o cheamă Amèlia, că am văzut-o cum crește, ezită, devine mamă și uite-o cât e de căpoasă.

— Mă duc eu, Amèlia.

PARTEA A ȘAPTEA CÂNTECUL PIETREI

*...casa în tăcere, casa
fără tine, fiica mea.*

Vincent Andrés Estellés

Ca să parcurgă prea lungul coridor apostolic, după ce au plecat toate autoritățile și toți invitații de onoare, au așezat-o într-un scaun cu rotile, cu toată opoziția ei. Mamă, ce naiba, suntem doar noi, stai liniștită. Un silențios asistent sanitar din Garda Elvețiană ia în primire scaunul cu rotile și încep traversarea deșertului. În jurul ei, doamna Elisenda percepe pașii ezitanți ai lui Gasull, pe cei grăbiți și nervoși ai lui Marcel, tăcănitul enervant al tocurilor lui Mertxe și liniștea felină a lui Sergi, e-n stare să nu-și fi pus ciorapi pentru ceremonie. Iubita ei familie, pe care-o sacrificase pentru idealuri mai nobile. Eu știu până unde pot ajunge și unde nu pot ajunge, Sanctitate. Dar, fiica mea, dacă te-am auzit bine, dacă te-am înțeles, tu îți atribui puterea de a-ți institui propriii parametri morali. Da, Sanctitate, fiindcă știu că o să-i folosesc bine. Auzul meu nu mai e cel de altădată: chiar ai zis că te afli deasupra moralei celorlalți? Nu știu dacă am zis, Sanctitate, dar știu că am un pact special cu Dumnezeu. Asta e imposibil, fiica mea; ai grijă, orgoliul. Vreau să mă absolviți. Tot ce-mi spui, fiica mea, are nevoie de-o explicație mai lungă. Sunt de acord, Sanctitate. Biserica e, nu uita niciodată, a celor umili. Și Escrivà, Sanctitate? Cum? Escrivà; e într-adevăr sfânt sau doar un puternic cu și mai multă putere? Va trebui să ne oprim, fiica mea, or să mă certe medicii. Vreau să mă absolviți Sanctitatea Voastră personal.

Coridorul apostolic e mai lung ca o zi de post. Tocurile lui Mertxe sună aproape grotesc, dar ea, calmă, c-așa e ea. Și cât de prudentă era la-nceput. Din cauza unui om cu ceafă rasă și mâini ca niște clești, care-o îndepărtase fără delicatețe, nu-i putuse spune eu fac binele, eu am un simț evanghelic al dreptății: cine face, plătește, sanctitate, plătește când într-adevăr a făcut, Sanctitate, mă-nțelegeți; eu nu acționez niciodată din interes material, nici în beneficiu propriu, fiindcă, mulțumesc lui Dumnezeu, sunt atât de bogată, că n-am nicio ambiție economică. Urmăresc doar dreptate pentru ai mei și amintire eternă pentru omul pe care l-am iubit cu adevărat și-acum gata, acum e Fericit și într-o zi va fi făcut sfânt și va fi clar pentru toți că drumul ales de mine a fost cel bun. Oriol era un om bun, acum vor unii să-l întineze cu tot felul de calomnii despre viața lui. E bine că Biserica mai are un Fericit. Iar eu, eu, dacă am jurat într-o zi c-o să-l aduc pe Oriol în altar, am izbutit. Absolviți-mă de toate păcatele, Sanctitate, absolviți-mă Sanctitatea Voastră personal, Sanctitatea Voastră, care slujiți la Sfântul Petru. Sanctitatea Voastră, care sunteți reprezentantul lui Hristos pe pământ.

— Stai! Nu! N-o face!

Ca de fiecare dată, Elisenda intra în biserica Sfântul Petru din Torenă și cobora cele trei trepte cu pas ferm și, ca de fiecare dată, ajungea cu o secundă mai târziu și asta era infernul ei veșnic, n-o să-ți iert niciodată că te-ai lăsat ucis în loc să te aperi. Niciodată.

— Ce-ai făcut? striga la Valentí Targa, care încă ținea sub nas pistolul fumegând.

— Executat ordinele, zicea Targa întotdeauna, în timp ce-și curăța mânerul pistolului și-o privea-n ochi cu o ură nouă.

Au ieșit din Palazzo Apostolico pe-aceeași poartă prin care intraseră. Limuzina îi aștepta cuminte pe dalele de piatră. Grupul strâns în jurul doamnei în negru așezată într-un scaun cu roțile rămâne câteva secunde în capul scării, privind înainte, parcă așteptând să le facă cineva fotografia de familie, a familiei pe care n-aveau să mai poată încerca niciodată s-o

facă. Doamna Elisenda vede asta clar din întunericul ei. Vă invit la masa de prânz, zice prevenitoare.

— Am treabă, mamă. Marcel, cu capul plecat spre mama lui, îi vorbește în șoaptă.

— Aici, la Roma?

— Da.

— Salută-l pe Saverio Bedogni. Restului fotografiei: Voi ce faceți, veniți?

— Sunteți atât de drăguți să-mi chemați un taxi? Sunt poate primele vorbe, numai gheață, pronunțate de Mertxe toată ziua.

— Romă, să i se comande un taxi. Întorcând capul în cealaltă parte: Tu, Sergi?

— Am întâlnire stabilită, bunico.

— La Roma nu-s valuri.

— La Paramaribo. Sunt așteptat peste douăzeci și patru de ore, nu-i pot dezamăgi.

— Bineînțeles.

— Pa, mamă.

— Pa, bunico.

— Sergi, știi ceva? Condu-mă tu la aeroport.

— Da, mamă.

— Decomandă taxiul, Gasull.

— Bine.

— Și tu, Romă? Și tu ai treabă?

— Doar ce-mi spui tu.

Doamna Elisenda se ridică fără niciun efort vizibil. Cineva trage scaunul și mâinile tremurânde ale lui Gasull îi prind brațul. Ea, încet, ca de-atâtea și-atâtea ori:

— Suntem singuri?

— Da.

— N-a rămas nimeni.

— Nu. Tu și eu.

— Anulează rezervarea la masă.

— Noi doi nu mâncăm?

— Vreau să mă-ntind. Mi-a trecut foamea.

— Cum vrei, Elisenda.

Un Mercedes lung, lucios, cu geamuri negre, silențios, a frânat ușor în față la Marmură Serrallac S.R.L., la jumătate de metru de zid, de parcă s-ar fi temut să nu-și prăfuiască frumoasa caroserie. Șoferul coborî și deschise o ușă. Niște picioare gingașe, în pantofi de un negru intens, cu catarama de argint, ies din limuzină și se-așază ferm pe pământ.

Nu se-ntâlnise de ani față-n față cu Elisenda din casa Gravat. Nu-i văzuse până acum ochii orbi, ascunși în spatele unor ochelari fumurii, deși locuia vizavi, doar la o aruncătură de piatră, pe cealaltă latură din Plața Major, dar la mii de istorii distanță. S-a așezat în față lui, flancată de șofer și de un bărbat la fel de slab și micșorat ca ea, mi-e foarte cunoscut, dar nu știu, o fi rudă sau ce.

— Doamna dorește să vadă cenotaful.

— Nu e un cenotaf. E un monument. Un memorial.

— Cum i-o zice.

I-a condus în hala de lucru. Un fierăstrău circular, în fund, trepana auzul. Serrallac a ridicat un braț și fierăstrăul a amuțit, disciplinat. Din biroul luminat și-a făcut apariția și Amèlia care, când a văzut despre ce este vorba, a venit spre ei cu un zâmbet de-o palmă și jumătate.

— Chiar acum îl încărcăm în camion.

Doamna a plecat capul spre rudă sau ce-o fi. Acesta, cu glas sigur:

— Descărcați-l.

Sunt tonuri ce nu admit replică. Cele trei tone de memorial au fost descărcate și puse în mijlocul halei, iar Cesc a trebuit să-și înghită o înjurătură, că vor să le scot și toate ancorele. Elisenda din casa Gravat s-a apropiat, însoțită de cei doi bărbați, și-a pus o mână pe fața aspră a granitului. Și cealaltă mână. Acum ar fi vrut să vadă din nou. Se adaptase cu resemnare la negrul permanent al privirii, poate fiindcă mintea

continua să-i trăiască intens, cu și mai mare concentrare, fără momente de neatenție. Dar acum, acum, tare-aș vrea să văd, Oriol, să știu dacă ți-au făcut exact ce-am dispus eu. A înconjurat monumentul, cu privirea mult în trecut. Și, după ce-a dat roată pietrei, s-a concentrat pe placa de marmură și a citit literă cu literă, cu vârful avid al degetelor uscate, ceea ce ruda sau ce o fi fost îi șoptea la ureche. După ce a parcurs tot monumentul, a întors capul și, din penumbră, a zis Serrallac? E-aici Serrallac?

— Spuneți, a zis Serrallac, furios pe el însuși, că i se adresase la plural.

— Mulțumesc mult. Este exact ce voiam. Ai primit instrucțiuni unde trebuie pusă?

— Da, da. În fața școlii. Fundația e deja turnată.

— Mulțumesc, Pere.

— Jaume. Sunt băiatul lui Pere.

Elisenda Vilabré a rămas câteva clipe derutată. Dar doar câteva secunde.

— Băiatul.

— Tata e mort de douăzeci de ani.

— Sigur. Către rudă sau ce o fi fost: Mergem?

Când au părăsit atelierul, Amèlia își păstra încă zâmbetul, iar Cesc s-a apucat să așeze ancorele pentru înălțarea monumentului învățătorului sfânt din Torena; Serrallac, gânditor, a ridicat autoritar mâna și fierăstrăul circular a reînceput să spargă timpanele eficient.

67

Abătut, eu? Închipuiri de-ale tale. Ce legătură are cu Arnau? Ascultă, eu și Tina am luptat pentru deschidere, așa că suntem pregătiți de orice și găsim că-i foarte bine să facă Arnau un stagiul la Montserrat. Nu, nu, nu, un stagiul. Stai liniștit, nici nu l-am botezat. De-aia-ți zic, e un exercițiu de toleranță, punct. Nu trebuie să fii tolerant doar în politică,

trebuie să fii în viață, știi foarte bine. Nu: vrea băiatul să cunoască mai multe versiuni ale vieții? Fantastic. În chestia asta o să-l sprijin întotdeauna. Că toată ziua predic mentalitate deschisă, da' pe la noi e lipsă. Da, da, chiar cred în cetățenia universală, așa că, dacă fiul meu vrea să meargă să facă un stagiul la Montserrat, foarte bine, băiete, vrei bani, poftim, pa, ne povestești tu pe urmă. Asta-i transversalitatea, nu? Sigur, omule. Și-n fond e major. Nu, nici vorbă de abătut, realmente. Problema e că... mă rog, e că n-am... Nu, uite care-i treaba: contam pe niște bani și nu-i am. Da, cred și-acum că-i o afacere bună, c-or să existe mereu zăbăuci înnebuniți să-și rupă gâtul pe râu; problema e că n-am banii. Sau așteptăm sau îți cauți alt asociat. Omule, cum să nu-mi pară rău; doar a fost ideea mea, nu? Cum? Ce-are Tina cu asta? Să fiu optimist? Ee... Nu, că de mai multe zile. Ei, ne-am separat. Ce-auzi. Ei, nu vreau să intru-n detalii, dar... Da, în ultimul timp foarte nervoasă, foarte nu știu cum. Un amant? Nu, nu. Sigur nu. Doamne, fiindcă o cunosc. Măi omule, cred că-ți dai seama că n-o urmăresc. Ce spui? Nu, Joana e o prietenă bună, o femeie sensibilă și generoasă, mi-e alături în momentele astea dificile, dar nimic mai mult. Nu, asta-i, un mic apartament închiriat în grabă, da. Sigur că mă simt singur, dar mai bine așa decât zăzanie-n casă. Nu, nu, ei, a fost ceva foarte precipitat din partea ei: într-o bună zi-mi vine și-mi spune că trebuie să se regăsească, c-are nevoie de libertate de mișcare și prostii de-astea. Nu, ui, vorbești de metisajul cultural și tu nu știi despre ce e vorba, nu c-aș vrea s-o critic, dar e cam limitată. Uite, dacă vrei să fiu sincer, cum mi-a căzut pe cap povestea cu primăria, după întâmplarea cu Porta, știi, da, ei, îți jur, am atâta treabă că n-am timp de rumegat. Arnau? Nu, ți-am zis că face... Nu, nu, nu ne-a spus câte zile stă, nu. Călugăr? Am eu față de tată de călugăr? Nu, acum de Săptămâna Mare, cum e vacanță, îmi iau liber câteva zile și... în Andorra. Ei, da, cu Joana, dar asta nu-nseamnă nimic. Măi omule, nu știu prea multe detalii: în esență, o carte de fotografii, despre Pallars, munți, vaci, miei. Nu, nu o critic: e

bine că o amuză, clar. Cu-atât mai mult acum că-și gustă, în ghilimele, libertatea de mișcare. Un articol? Ea? Aud prima oară. Despre partizani?... Nu, nicio idee. E ciudat că nu mi-a zis nimic, noi mereu discutăm tot. Unde-a apărut? Aa, o să-l cumpăr, da. Se pricepe, cum nu. Omule, adevărul e că m-am săturat de-atâtea vaci și-atâția berbeci, dar nu cred că mă mișc de-aici. Nu, nu prea le-am avut eu cu schiul. De patru ori la Tuca Negra, de două ori la Port Ainé și gata. Ghinionul e că, cu rahatul de separare, am rămas lefter. Bani împărțiți și tot restu'. Nu, nu, o despărțire civilizată. Da, da. Omule, în ultimul timp cam isterică, dar nu vreau s-o critic și să-i caut bube, asta nu, nu, vreau s-o fac elegant, știi. Nu, nu mă zăpăci: eleganța să fie transversală, în toate zonele existenței mele, când zic, de exemplu, că era cam isterică, ceea ce-i adevărat, și tot mai suspicioasă, și-asta-i adevărat, sunt doar obiectiv, nu-i dorință s-o critic. E-atât de recent, că n-am apucat să discut cu Arnau. Nici cu motanul, că javra și l-a oprit fără nicio negociere; e o exprimare nefericită, de acord, dar așa vine vorba, nu-mi veni și tu acum cu; ei, află, eu am zis, uite, Tina, nu știu ce naiba vrei să zici cu libertatea de mișcare, dar, cum vreau să te văd fericită, accept. Și-am plecat și i-am lăsat apartamentul, tot, ei. Cumpărat, da, da' ce vrei acum? Să-i cer jumate din bani? Nu-s genul ăsta; numai ranchiunos nu-s. Ei, da, tehnic, da, fiindcă ea a vrut separare, dar mai bine un gest rezonabil și generos într-un moment dificil decât să regreti, prea târziu, mizeria psihică, înțelegi? Noroc că Arnau nu mai stă acasă. Nu, dar când o să-și termine stagiul... Da, ar putea fi mai lung, da. Nu, doar ți-am spus, nu se face călugăr. Și, dacă se face, dreptul lui. Cum? Mâine sunt toată ziua la primărie. Nici. Da, joi, da. Nu, la Rendé nu vreau... Perfect. Perfect, la Escaló. Joi la nouă. Eventual mai vorbim. Da, nu știi ce rău îmi pare că nu pot să mă îmbarc în aventura asta; da, ultrabine zis, îmbarc, da. Nu, e exact ce-ți zic: câteva bărci, o mașină de teren, contracte temporare și găsit nebuni din Barcelona pentru rafting pe Noguera, da.

— În ultimul număr din „Ărnica”.

— Noi ăstora le-am dat bani, nu?

— Da. Destul. În fiecare an.

— Închide definitiv robinetul. Ce mai zice?

Clopotele, molcome, s-au făcut auzite ca să anunțe unsprezece dimineața cu o doză de solemnitate și tristețe: vântul rece care începuse să bată de dimineață devenise tăios. Un front polar. La a treia bătaie a clopotelor au început să cadă, în plin martie, niște surprinzători fulgi de zăpadă, care nu se topeau când sărutau pământul. Ceasul de perete, mai bătrân chiar decât doamna Elisenda, își văzuse demnitatea afectată de brusca schimbare climatică, dar, în schimb, îl lăsa rece că revista „Ărnica” publicase o fotografie a monumentului în atelierele lui Serrallac, una cu toanta de învățătoare și un neliniștitor desen inedit al chipului lui Oriol, plus un articol în care se spunea o istorie care nu interesează pe nimeni, căci e incredibilă, despre apartenența Fericitului din Torena la partizanii comuniști.

— „Moartea ciudată a sfântului din Torena”.

— Nu știu ce interes or avea să inventeze. S-a frecat la ochii orbi, de parc-ar fi vrut să facă o scamatorie și să vadă iar. Dacăș avea obiceiul să înjur aș zice că-s o gașcă de derbedei și de nerecunoscători scârboși.

— Da, dar stai liniștită, că ziaru-ăsta îl citesc doi-trei inși.

— Nu sunt dispusă să tolerez.

— Ce vrei să faci?

— Nu știu.

— Dar trebuie să reacționezi.

— Aruncă pe ei trei-patru avocați. Pune-n mișcare ce e nevoie. C-un gest de iritare. Rezolvă definitiv.

— Îți spun, stai liniștit, e totul programat, n-am chef să vorbesc despre asta. Intru-n spital vineri.

- Ce rahat, scuză-mă, știi că la Torena a-nceput să ningă?
- Aici nu, dar e un frig sinistru.
- Te operează chiar vineri?
- Ei, nu. Analize, radiografii etc. A doua zi, chirurgul, scos tumora și-nceput chimioterapia. La scârba de cancer.
- Poftim?
- Nu, orice-ar zice, articolul nu aduce nicio dovadă, aici ai dreptate. Dincolo de publicitatea la fotografiile pe care cică or să le dea.
- Da, dar de ce te îngrijorează c-au pus un autoportret al lui Fontelles?
- Nu mă îngrijorează. Aș vrea să pot să-l văd. Cel mai probabil l-a inventat învățătoarea.
- Tot articolul e ca să spună că Fontelles era partizan. E o obsesie. Cum a făcut cu Marcel.
- Aduce dovezi?
- Zice doar că are jurnalul învățătorului.
- Faimosul jurnal. Zice că-l are, dar nu-l arată.
- Nu știu de ce se încăpățânează să păteze memoria lui Fontelles.
- Tu o crezi, Romà?
- Eu cred ce-mi spui tu.
- Doamna învățătoare aruncă plasa să vadă dacă-i pică vreun pește.
- Dacă vrei s-o vezi așa...
- Nu mai văd de ani de zile, Romà.
- Iertare. E un fel de...
- Știu. Dar sunt indignată la culme. Moartea nu atât mă-nspăimântă, cât mă enervează, că sunt prea tânără.
- Nu zice nimeni de moarte, Tina.
- Am multe de făcut. Vreau să termin cartea și s-o răsfoiesc. Vreau să mă-ntorc la Torena să aud muzica lui Pamano.
- Din sat nu se-aude. E mult prea jos.
- Eu am auzit-o. Tu, tot stând acolo, nu-ți mai dai seama. Și vreau să vorbesc cu băiatul meu.

— Bun program. Știi ceva? Vreau să te văd repede refăcută, că nu-mi place să țin pisici prea mult timp, mai ales când nu-s ale mele. Câți ani ai tu?

— Patruzeci și șapte. Tu ai fi vrut să mori la patruzeci și șapte de ani? Este că nu?

— Eu nu vreau să mor niciodată, că n-am încredere-n nimeni să-mi facă piatra. Nici în fiică-mea, imaginează-ți.

— Ce gânduri!

— Toate istoriile se termină într-un mormânt. Știai?

— Just. Ce-ai vrea să fie pe piatra ta de mormânt?

— Nimic. Piatră. Sunt obosit de-atâtea vieți gravate. Marmură, dacă s-ar putea una cu vinișoare în diagonală. Să vorbească despre mine doar piatra.

— Poet.

— În mintea ta, Tina.

— Te simți bine, Elisenda?

— De ce?

— Că arăți...

Cu șalul de iarnă pe umeri, doamna Elisenda ieși pe terasă, fără ajutor și fără bastonul pe care-l folosea doar în casă. Bănuia că Marcel, de la Helsinki sau de unde-o fi, dă probabil instrucțiuni celor de la Tuca să redeschidă pârtiile. Vreme ideală pentru tunurile de zăpadă. S-a-ntors spre partea de sat unde fusese școala și s-a gândit la Oriol. A încercat să și-l imagineze cu o mitralieră sau o bombă în mâini. Îi revenea, ca o mâncare amară, amintirea podului, lampa cu petrol, radioul, dovada enormei înșelăciuni care-a derutat-o-n așa hal, frica de Oriol cu pistolul ațintit spre ea, ce cumplită decepție. Și a făcut un efort să revină la Oriol cel cu pensula, omul care îi corecta delicat poziția cu vârful degetelor și lua cea mai fină pensulă, cea pentru retușat ochii, sau una mai groasă, în timp ce-o privea cu un amestec de lăcomie, respect, perplexitate, de care ea se îndrăgostise. Niciun bărbat n-o mai privise așa. Nu mai simțise niciodată și nici n-avea să mai simtă vreodată atâta respect și-atâta curiozitate pentru un bărbat cult, manierat și tandru. Experiențele de la Burgos și de la San Sebastián o

făcuseră să se gândească la bărbați cu o grimasă de dispreț în timp ce-și puneau două cămăși de noapte, cea roză și cea albă, împăturite lângă trusa de toaletă. Papuci? Poate da, nu? Și câteva cărți. Și-ncărcătorul de telefon. Dacă o fi voie să suni din spital.

— Să nu aștepti nimic de la viață. Așa, moartea nu face atât de rău.

— Ce știi tu, Iuri Andreevici.

— Petrec multe ore meditănd.

Câteva clipe crezuse că valiza roșie e coșulețul, tot roșu, cu hăinuțe și scutece, în ziua când i s-a rupt apa, tot în camera aia, și fuga la spital să dea naștere unui călugăr, că, deși ai dată fixă, deși știi, deși ești prevenită, contracțiile te iau totdeauna pe neașteptate, ca moartea aproape anunțată din sânul meu. Te iubesc, Arnau. Te voi iubi totdeauna, Oriol, totdeauna, și știu c-am făcut ce-am știut eu mai bine și tu n-ai niciun drept să mă judeci: te-am făcut Fericit, am câștigat. Din dragoste, Oriol, te-am făcut Fericit, onorat de toți. Măine e ziua cea mare. Am câștigat împotriva întregului sat, Oriol, tu, eu și dragostea noastră secretă.

69

Valentí Targa trase sertarele de la masa învățătorului, unul după altul, le aruncă jos, cu caietele corectate, cu creioanele, bucățile de cretă colorată frumos ordonate, amintirile dezordonate, buretele încă nefolosit; unde-și ține lucrurile nenorocitul care-a vrut să mă omoare pe la spate și pe urmă mă pupa-n fund.

— În pod nu mai e nimic.

— Niciun perete fals? Nicio gaură? Aduceți-vă-aminte de scârba de Mauri, cum se-ascundea după niște rahat de chirpici.

— Nu-i niciun perete, nicio gaură, camarade.

Toți în uniformă falangistă, toți răscolind ca dihorii colțurile școlii și-ale casei învățătorului, căutând hârtii, căutând hărți militare, căutând orice ar fi putut compromite excesiva încredere pe care i-o acordase Targa și el, asudat de panică, acum pricep cum a descoperit statul major al partizanilor că Pardines era un infiltrat, ar putea să mi-o pună-n cârcă dacă se află că i-am povestit tot lui Oriol.

— Camarade.

Gómez Pié venea de la casa învățătorului. Ca singură captură, o scrumieră plină de mucuri.

— Și?

— Fuma, învățătorul?

— Cred că nu.

— Deci primea oaspeți.

— Altceva?

Clar că făceai diverse lucruri pe ascuns de mine, în afară de regulat Elisenda. Câte secrete le-ai ciripit comuniștilor, scârbă. Bine-ar fi fost să nu mă încred într-un individ care nu vrea să-și umple sacul.

Targa se așează în scaunul învățătorului, de parcă ar fi fost pregătit să explice secretele adjectivului calificativ sau să-i ceară Elvirei Lluís să conjuge mai departe, mama dracului, ce durere de cap, copilul-ăsta toată ziua tușește, dac-ar depinde de mine i-aș rezolva tusea definitiv. În spatele lui, ascunse de tablă, caietele cu viața lui Oriol adresată fiicei lui, unicul lui secret. Nimic. Era deștept. N-are nimic care să compromită pe cineva, nici într-o parte, nici în cealaltă. S-a ridicat în clipa când Balansó, care de fapt nu avusese nicio problemă la genunchi, în realitate se rănise câțiva ani mai târziu într-un accident de mașină, ajungea gâfâind și, în loc să conjuge, a zis, camarade, camaradul Claudio Asín vine la înmormântare.

— Ce porcăria dracului!

— Dar e o onoare, camarade.

— Cine i-a spus că...

— Părintele August Vilabré a povestit peste tot. Vine lume multă, chiar și camarazi din Tremp.

— În plin război, zise Gómez Pié. Și vin la...

— Nu suntem în război, camarade, i-o tăie Targa. E doar un conflict.

Știi tu, băiete? Cimitirele din satele-astea mici m-or dus mereu cu gându' la niște poze de familie: toți se știu între ei, toți cuminți unu' lângă altu', fiecare cu ochii spre visul lui. Și urile lor îs descumpănite de-așa tăcere.

— ăsta e textul care trebuie pus, Serrallac.

— Bine. Dar „căzut”, caído, are accent.

— Ești sigur? – Targa îi aruncă o privire derutată.

— Asta mi-e munca.

— Atunci pune-l. Da' dacă aflu că te-ai înșelat, o pățești, c-or să vină oameni importanți.

— Da, domnule Valentí.

— Să fie gata pentru înmormântare, să poată s-o vadă toți cei de-afară.

— Da, domnule Valentí.

Azi, Jaumet, avem de tras tare. Află tu, de-ar fi fost dinspre mine, n-aș fi făcut piatra asta, cât ți-o fost el de dascăl. Nu-mi place să gravez nume de criminal. Câteodată trăbă să facem ce nu ne place, uite, ăsta-i un caz: căzut pentru Dumnezeu și pentru Spania, părtaș la crima ce-om avea-o mereu în minte. Îi bine centrată, nu?

— Da.

— Vezi? Aici o să marchez un cap de cui.

— În fiecare colț câte unul.

— Bravo, mă băiete. Te-oi face eu repede priceput în toate. Dascălu' nu merită atâta grijă, da' nu știu eu să fac treabă proastă. Așa, ce zici?

— Da. Lasă-mă s-o lustruiesc eu, tată.

— Dascăl blestemat, că mai rău ai făcut chiar decât domn Valentí, el, măcar, nu s-ascunde.

— Serrallac, jugul și săgețile. Le-au adus special de la Lleida. Așa că să fii la-nălțime.

Jugurile-astea ruginesc pân' la urmă. Mai bine-ar fi gravate în piatră, domnule Valentí.

— De-aia nu mai pot eu. Azi s-arate bine.

Îi mai bine să nu-l ții minte, Jaumet, că nu merită. Și nici picat cu ceară să nu spui la niminea ce ți-am zis. Amin. O să-i păstrez eu un strop de amintire, să fie, fiindcă-ntr-un fel dascălu' părea om bun, nu tăgădui, mi-a dat sfaturi bune legat de-nvățătura ta. Nu-ți vine să crezi cum e viața asta.

În haine negre, fine, cu sufletul plin de umbre și privirea aspră, Elisenda a pus o hârtie pe masa lui Targa care, deși nu mai era mult până la ceremonie, dădea pe gât al doilea păhărel din sticla din dulap, să se simtă mai bine.

— Ce-i asta?

— Ce ai de spus.

— Vorbește doar părintele August.

— Ce ai de spus începând de-acum: s-o știi ca pe apă.

— Tu mi-ai cerut să...

— Eu ți-am cerut să te oprești. Citește.

Cam șovăielnic, a citit că învățătorul Oriol a căzut într-un atac care...

— Caído are accent – indignat, Targa.

— Tu citește.

— ...care poate fi fără dubiu atribuit hoardelor de partizani ce împânzesc munții și există martori oculari ai eroismului extraordinar al decedatului și lucruri de genul ăsta. Targa înălță capul și privi, curios, la Elisenda.

— Totdeauna, oriunde și de oricine ești întrebat, asta s-a întâmplat.

Ca să sublinieze, a deschis geanta, a scos un teanc de bani, l-a pus pe masă și s-a simțit mizerabil să plătească sicarului ei o moarte nedorită, în loc să-l amuțească pe vecie.

Un interminabil minut s-au străpuns cu privirea unul pe altul, până-n adânc, de parcă ar fi practicat o profundă relație intimă. Până ce ea și-a închis geanta și a plecat, fără o vorbă.

Rămas singur, Valentí Targa a evaluat, cu buricul degetelor, admirativ, condițiile materiale ale noului pact.

A mai avut timp să ascundă teancul înainte să dea buzna peste el distinsul Claudio Asín, fără să ceară permisiunea, căci i se acordase, pentru totdeauna, medalia Victoria, și să turuie îți cer, camarade, în numele Patriei și-al tuturor oamenilor de bine, să aduci un omagiu camaradului căzut dând unei străzi din acest înfloritor sat numele camaradului Fontelles și primarul Targa a exclamat ce idee bună, cum de nu mi-a venit mai 'nainte, și-și blestema nordul, reperul, pe Claudio Asín, prezent, de ce se vâra unde nu-i fierbe oala, căci ultimul lucru pe care și-l dorea agățat pe peretele primăriei era numele victimei lui.

— Mi se pare o idee magnifică, repetă, înghițindu-și fierea, acum în fața tuturor camarazilor, în drum spre biserica Sfântul Petru. Cum de nu mi-a venit mai 'nainte?

— Nu-s pe lume doi Claudio Asín, reflectă unul dintre filozofii ce-l însoțeau.

A fost o înmormântare impresionantă. Biserica Sfântul Petru era plină ochi. Părintele August Vilabré oficia slujba, cu strălucire asistat de părintele Bagà și de preotul militar colonel Bernardo Azorín, pe care vestea îl prinsese la Sort, în drum, cu o brigadă, spre Vall d'Arran, să-i lichideze pe rebeli. În băncile din stânga, adevărata familie a decedatului erou, respectiv camarazii lui din Falanga Spaniolă, în frunte cu ilustrul camarad don Claudio Asín și cu primarul din comuna Torena, ilustrissimul domn don Valentín Targa Sau. În prima bancă din dreapta, rezervată familiei Vilabré, doamna Elisenda Vilabré, singură cu durerea ei ascunsă, însoțită, la ceva distanță, de Bibiana, care știa că istoria aia e abia la-nceput. În băncile din spate, Cecilia Bäscones și toți membrii familiilor Savina, Birulés, Narcís, Majals, Batalla, toți cu chipuri sumbre, toți sorbind cuvintele părintelui August care vorbea despre învățătorul martir, capabil să apere Tabernaculul cu viața lui, un om curajos și, după cum se vede, foarte pios, care, dându-și viața pentru integritatea Tabernaculului, și-a dat-o-

ntr-un fel pentru noi toți. Și Elisenda, cu capul plecat, cu ochii înnegurați din exces de culpă, cu sicriul iubitului ei trădător la doi pași, asculta Responsorium. N-o să te pot ierta niciodată, Oriol, doar tu ești vinovat, dar eu te voi compensa, fiindcă am ajuns cu câteva secunde prea târziu ca să opresc pedeapsa pe care o meritai, abominabil trădător, iubitul meu, cum e posibil să păstrezi un secret atât de cumplit dacă ți-era privirea ca apa limpede de izvor, și mie nu-mi rămâne altă soluție decât să-nvăț să trăiesc cu durerea asta. În spate, lângă intrare, Jacinto, veghind să fie totul în ordine, să nu comită nimeni nicio necuviință și niciun partizan să nu pătrundă să strice solemnitatea, bravo, Jacinto. Și-n adânc, nu mulțumit, fericit, fiindcă acum, că învățătorul nu mai e, cine-o să mai stea între mine și doamna?

Eu aici, pironită, departe de biserică, ascult strigătele care vin din când în când dinăuntru. (Vivaspanya!) Nu mă lasă să-ți aduc flori, Joanet, copilu' meu, da' e ca și cum ți le-aș aduce. (Viva!). Azi e un mănunchi mare de brândușe de munte din Roques Basseres, toate pentru tine. (Camarad Fontelles, prezent!) De-aș fi Dumnezeu, aș pune mâna pe-o bombă și-aș arunca-o acu-n biserică, că i-aș prinde pe toți. (Viva Franco!). Nu știi de-o să aflu vreodată dacă Joan al meu o fost cu ai de ne-or vizitat noaptea-asta; n-o putut să vină acasă, da-n sat o lăsat urmă clară, de ce face el. Ce păcat că încă n-o putut să-l omoare pe Targa. Cel puțin învățătoru' o plătit pentru ce rău ne-o făcut. (Arribaspanya!). O să-mi duc toată viața plângând cu gândul la tine, Joanet, că nu e nenorocire mai mare pentru o mamă decât să-i moară copilu', mai ales când o avut timp destul să-l iubească, să-l mustre, să-i dea de-atâtea ori pâine cu ulei de măsline, să-l strige zi de zi de la geam când se face noapte.

Jaume Serrallac ieșise pe banca de piatră din fața casei să-și fumeze ultima țigară. Cerul era acoperit, pământul pudrat tot în alb. În casa Gravat, exact vizavi, toate luminile, cu excepția celei de la intrare, erau stinse. Ce frig de decembrie, în plin martie, își zise. Să nu-l ții minte, Jaumet, îmi spunea. Cum ne-am înșelat toți. Dar tot tata a zis, o să-i păstrez eu un strop de amintire, să fie, de parcă știa că Fontelles avea chip dublu. Noi i-am făcut piatra de falangist și-acum îi facem monumentul de Fericit. Marmură Serrallac S.R.L., veșnic în slujba minciunii. Noroc cu Tina, cu ce scrie o să-i facă adevărata piatră. Se scutură și privi în sus. Imposibil de văzut vreo stea în spatele pânzei de nori. Or fi înghețat toate. Sentoarse din nou cu gândul la Tina și la nenorocul ei, așa tânără, patruzeci și șapte de ani. Cum peisajul era nins, creaturile nopții amuțiseră. Atunci a ascultat liniștea și, pentru prima oară în viață, a auzit apa îndepărtată. I-a spulberat gândul vibrația telefonului mobil din buzunar. Amélia. Nu te odihnești niciodată, feto?

Cu ultimele fumuri, privind neatent spre casa Gravat, a ascultat instrucțiunile fiicei, a-nchis și-a format un număr. Auzi vocea Tinei care-i spunea, acum nu pot răspunde. Dacă doriți, puteți lăsa un mesaj după semnalul sonor. S-a dus la culcare devreme, sărăcuța.

— Tu, n-o să pot să vin dimineață, că mi-a mai picat un transport de piatră la Tremp și fiică-mea nici nu vrea s-audă. Nu te necăji, vin pe la prânz, înainte de masă. Pa. Baftă multă, te-am pupat. Vin să te vizitez. Aaa, și-ai dreptate: da, muzica lui Pamano se-aude.

Bip, bip. Pa. Un glas de bărbat cu accent din munții din zonă, răgușit de tutun și cafea cu rom, care vorbea, optimist, de mâine. Câteva secunde necunoscutul așteptă să se deschidă vreo ușă. Nimic. Nimeni. Spre norocul lui, Iuri hotărâse să nu se trădeze și stătea mai departe ascuns, nemișcat. Când amintirea clinchetului de telefon s-a risipit, când a fost iar în stare s-audă cum se-așază fulgii blând peste

toate, necunoscutul și-a îngăduit să respire și a deschis din nou computerul.

Luri se îndepărtă de ușa biroului și, cum nu prea știa ce să facă, se-ascunde în sufragerie, pândind orice posibil zgomot venit din birou.

Intrusul se întoarce la lucru. A umplut imediat cinci dischete cu fișierele din directoarele cu inițialele O.F. și, pentru orice eventualitate, din alte câteva încă. Când a terminat, a mutat toate directoarele astea în Recycle bin. S-a asigurat că n-a rămas din ele nimic, nici altceva similar. A introdus o nouă dischetă, cu virus, a scos-o și-a închis computerul.

A aprins lanterna, o ținea între dinți, să aibă mâinile libere. Nu i-a fost deloc greu să golească dosarele, trei, de pe masă, care-l interesau. Hârtii, fotografii, documente. Jos, lângă zid, o valijoară roșie. A deschis-o. Pregătită parcă pentru călătorie. O scotoci atent: nimic interesant pentru el. A închis-o și a lăsat-o cum o găsisese. Înainte să plece i-a venit ideea să controleze sertarele, în caz că... Hârtii albe, blocnotesuri, caiete școlare. Și o cutie. A deschis-o și, brusc, i-a înghețat sudoarea pe frunte. I s-a părut că aude un oftat în casă.

Când închidea ușa știa că n-a lăsat nicio urmă a prezenței lui, știa că i-a luat un pic mai mult de cincisprezece minute ca să-și facă treaba și că, cu cât mai departe de-aici îl prind zorii, cu-atât mai bine.

Rămas iar singur, Luri intră în biroul întunecat. Totul părea ca întotdeauna, dar simțea în el o neliniște. O senzație vagă că n-a fost la înălțimea cerută de circumstanțe.

Monumentul era impresionant, sub pânza gri-roșcat. Pânza îi mărea misterul, iar funcționarul de la primărie, micșorat lângă atâta piatră, aștepta să iasă lumea de la biserică și se gândea că azi, sigur, în câteva poze o să fiu și eu immortalizat. În sfârșit, începeau să apară, orbiți de lumina de mai, și se-

ndreptau, ca într-un fel de procesiune involuntară, spre piațeta fostei școli și a monumentului. În primul rând, unde fuseseră puse douăzeci de scaune, o spilcuită Cecilia Bäscones își avea de ore scaunul rezervat alături de doamna Elisenda și de Gasull. Limfadenită. Lângă ea, eternul primar Bringué, ultraferchezuit, cu părul rărit, zâmbind, cu tot lumbagoul lui, alături de întregul consiliu și de proaspătul consilier pe probleme de învățământ, cultură și sport de la Sort, ca reprezentant al primarului. Consilierul pe probleme de învățământ, cultură și sport de la Sort nu arăta prea zâmbitor, chestia asta cu sfinți și fericiți, zău, în secolul douăzeci și unu. Alături de el s-a așezat un tânăr. Avea de gând să-i zică nu-i aici locul pentru publicul normal și s-a răsucit spre el. A rămas mut de surpriză.

— Bună, a zis tânărul.

— Arnau, ce-i cu tine aici?

— Am cerut voie superiorilor. Adevărul e că nu m-așteptam să te văd.

— Obligații de serviciu. Față de martir, Jordi. Ce faci?

În fața lor, cu satisfacția datoriei împlinite, părintele Rella îl flanca pe domnul episcop și pocnea din degete în direcția copiilor din cor, împărțind ordine contradictorii, căci trebuia să iasă perfect totul, pentru definitivă reconciliere a tuturor familiilor din sat.

Când s-au așezat pe scaunele rezervate lor, doamna Elisenda a primit de la Gasull mobilul și a zis, unde ești.

— La Bruxelles. Se poate ști ce i-ai spus lui Bedogni?

— Tu să nu strigi la mine. Doar să-ți aduc aminte că, dacă vreau, pot să comand.

— Dar e totul pe numele meu.

— Ca să știi că, dacă vreau, tot eu decid. Adu-ți aminte. Cum de n-ai venit?

— Nu mă dau în vânt după sfinți și fericiți. Pe un ton de protest: Mamă, am treabă.

— A fost tatăl tău, Marcel.

I-a dat înapoi mobilul lui Gasull, care a închis și a început să-i povestească la ureche femeii iubite că domnul episcop e așezat la mijloc și ține chestia aia cu apă.

— Căldărușa.

— Exact. Și celălalt preot acum deschide o carte.

— Câți oameni sunt?

— O mulțime, minți Gasull. Mulțimea erau ei, autoritățile, Băscones și încă treizeci de persoane, mai puțini decât în delegația care mersese la Vatican. Cât se pregăteau toți, Arnau șopti la urechea lui tată-său, parc-ar fi fost Gasull:

— Mama ce face?

— Nu știu.

Tăcere. Amândoi cu ochii în față, spre monumentul acoperit cu pânză și Evaristo în pragul gloriei.

— S-a întâmplat ceva?

— Nu... Din câte știu, azi pleca la spital pentru o problemă de...

— Ce are?

— Un nodul la sân. Dar nu vrea să discute cu mine.

— Acum unde e?

— Eu de un' să știu?

— Nu știi?

— Mă rog, după mesajul pe care-a binevoit să-l trimită, o fi pe lângă Trep.

— Doamne! Ne-om fi încrucișat pe drum.

— Mama ta și cu mine ne-am separat. Nu vrea să mă duc la ea la spital.

Arnau înălță capul. A rămas un timp cu gura căscată.

— Sper că nu din cauza mea, decizia mea...

— Nu. Răspuns sec. Vrea mai multă libertate de mișcare. Privind în altă parte. Când o să-și vină-n fire, se aranjează totul, ai să vezi.

Tânărul era gata să spună o să mă rog pentru voi, dar a tăcut la timp.

— Acum episcopul l-a chemat pe primar și a luat din căldărușă instrumentul...

— Sfeștocul.

— Exact. Presupun că acum or să dea la o parte pânza.

— Să nu cumva să mă cheme pe mine.

— Știu ei asta, Elisenda. N-or să te necăjească.

— Cine-o să tragă pânza?

— Presupun că doamna care...

— Cum e?

— Scundă, vorbăreață, fardată tare.

— Băscones.

— Nu crezi că-i bine?

— Nu contează. Altceva?

— Nu, acum doamna prinde pânza cu vârful degetelor și trage. Nu. Trebuie ajutată. Primarul Bringué.

Elisenda Vilabré a strâmbat din nas auzind numele. Dar a zis și mai ce, și mai ce.

Acum, da, au tras pânza și monumentul închinat lui Oriol Fontelles i Grau a fost arătat, în toată splendoarea lui, celor nu mai mult de treizeci de curioși care priveau cum, pe granit și pe marmură, în diagonală, careva dintre veșnicii cârcotași își lăsase mesajul cu spray negru: „Afară cu fasciștii”.

Lui Evaristo i s-a zburlit părul, era pe punctul să aibă probleme, s-a zis cu fotografia de onoare.

— Ce-i liniștea asta?

— Nu... că... oamenii. Gasull nu știa încotro să privească. E atât de frumos monumentul... Și, pus aici, o minune.

Doamna Elisenda Vilabré a început, aproape neauzit, să aplaude. I s-a alăturat Gasull. Și Băscones. Și părintele. Și încă doi cetățeni. Jordi nu: arunca priviri în dreapta și-n stânga și se căia amarnic, unde draci m-am băgat, cine era tipu-ăsta care-acum rezultă că e fascist, bine-ar fi fost să fiu oriunde în altă parte, nu aici cu popii și cu drogații care mânjesc tot cu graffiti, de parcă aici ar fi metroul; să nu cumva să apar în vreo poză.

Acum aplaudau mai mulți, aproape toți. Aplauze atât de anemice, că Elisenda a înțeles că Gasull o mințise în privința numărului celor prezenți. Mulți sau puțini cei care te cinstesc

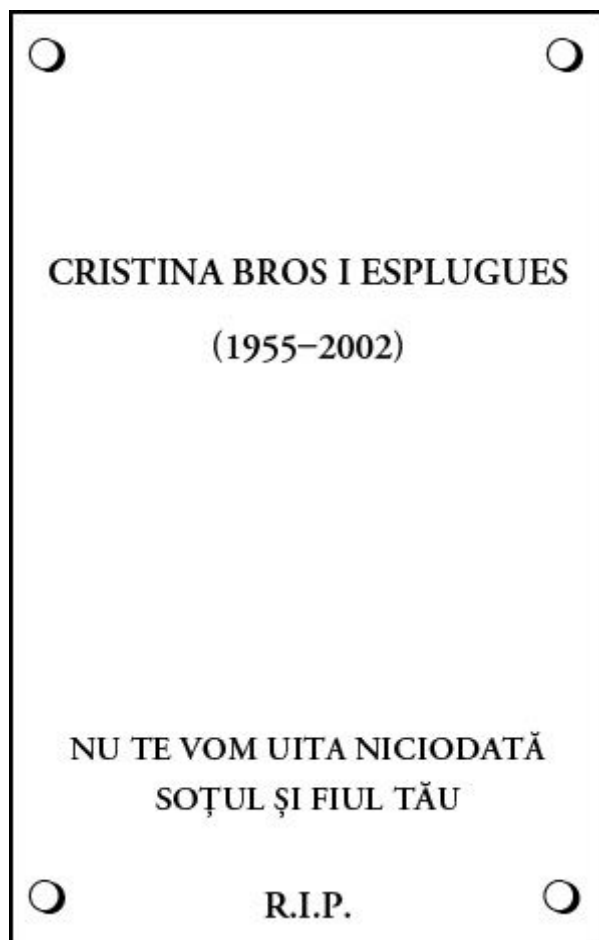
astăzi, e doar începutul. Oriol iubit, care ești în ceruri, fie revendicat numele tău iubit; e doar începutul, ca-n ziua când am aplaudat în fața tabloului terminat și-am zis e o operă de artă.

— Nu știu, a răspuns dragostea mea care ești tu. Dar mi-a ieșit din suflet.

Și asta a fost începutul, că-ntâi a fost primul sărut pe care ți l-am dat pe frunte, în fața tabloului, după ce tu îți petrecuseși zile întregi sărutându-mă cu penelul. Cum de-a fost posibil ca după aia să mă trădezi. De ce m-ai pus între ciocan și nicovală, perfidul meu mizerabil?

Era gata să plângă, în timp ce auzea cum oamenii mută scaunele și pe părinte zicând ceva despre ziua cea mare și emoția ce ne copleșește. Vezi, Doamne? E Fericit: am câștigat eu. Când vrei, pot să mor. Până atunci, dragostea mea, o să mă devotiez recompensării tale, chiar dacă Dumnezeu nu vrea.

A pipăit delicat jumătatea de cruce de pe piept și s-a gândit iubirea ce mișcă soarele și celelalte stele.

Nu știi niciodată unde e capătul nenorocirii. Nici n-ai ajuns la spital, sărăcuța de tine. De câte ori în nopțile mele fără somn o să aud în depărtare vocile lui Pamano, o să mă gândesc la tine. După ce te-au căutat peste tot, te-au găsit în lacul de baraj de la Sant Antoni, tu, spaimile tale și Citroënul tău. O să păstrez motanul, nici nu mi-ai spus cum îl cheamă. Tina Bros, o mie nouă sute cincizeci și cinci, două mii doi. Am ajuns prea târziu ca să dau sens și să umplu liniuța dintre cele două date. Motanului o să-i zic Nuștiucumtecheamă. N-am mai plâns de mult, Tina. Știi că începusem să-mi fac speranțe?

Matadepera, 1996-2003

Cuprins

1. Partea întâi. Zborul florintelui
2. Partea a doua. Nume pe pământ
3. Partea a treia. Stele ca niște spini
4. Partea a patra. Cântec funebru pentru asasin
5. Partea a cincea. Kindertotenlieder
6. Partea a șasea. Memoria pietrelor
7. Partea a șaptea. Cântecul pietrei